ANKARA'NIN ŞAİRLERİ

Nadir AVŞAROĞLU

SUNUŞ

Bozkırın ortasında, rüzgârın sesiyle yoğrulmuş bir şehir düşünün: Ankara. İlk bakışta suskun, hatta biraz içine kapanık görünen bu şehir, aslında derinlerinde kelimelerle kurulmuş bir evren taşır. Bu evren, zamanla şairlerin nefesiyle genişlemiş, dizelerle çoğalmış, hatıralarla derinleşmiştir. Bu kitap, işte o görünmeyen ama hissedilen edebi damarların izini sürmek için kaleme alınmıştır.

Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde yeniden kurulan Ankara, yalnızca bir başkent değil, aynı zamanda yeni bir ruhun, yeni bir dilin ve yeni bir insanın inşa edildiği bir mekân olmuştur. Bu inşa süreci, yalnızca taşla, betonla değil, şiirle, edebiyatla, sanatla tamamlanmıştır. Çünkü şehirler, yalnızca sokaklarıyla değil, o sokaklarda yankılanan sözlerle de var olur.

Ankara'nın kaldırımlarında yürüyen, kahvelerinde oturan, yokuşlarını tırmanan şairler, bu şehri kelimelerle yeniden kurmuşlardır. Orhan Veli Kanık'ın sade ama derin bakışı, Ahmet Kutsi Tecer'in Anadolu'ya açılan sesi, Ahmet Muhip Dıranas'ın içe dönük lirizmi, Turgut Uyar'ın modern insanın yalnızlığını anlatan dizeleri… Hepsi, bu şehrin farklı zamanlarda attığı kalp atışlarıdır. Ankara, bu şairlerin yalnızca yaşadığı bir mekân değil, aynı zamanda onların şiirini besleyen, şekillendiren ve çoğu zaman sessizce yönlendiren bir varlık olmuştur.

Bu çalışma, Ankara'nın edebi hafızasına bir yolculuk sunmaktadır. Bu sayfalarda yalnızca şairlerin biyografileriyle değil, onların yaşadığı sokaklarla, oturduğu masalarla, baktığı ufuklarla da bulunmaktadır. Çünkü bir şairi anlamak, biraz da onun yaşadığı şehri anlamaktan geçer. Ankara ise bu anlamda, şiirin hem sahnesi hem de gizli öznesidir.

Belki de bu yüzden Ankara şiiri, çoğu zaman yüksek sesle değil, içten içe konuşur. Gürültülü değildir, ama derindir. Gösterişli değildir, ama kalıcıdır. Bu çalışma, o derinliğe kulak vermek, o sessizliğin içindeki yankıyı duyurmak için yazıldı.

Her şehir bir hikâye anlatır. Ankara ise şiirle konuşur.
ve bu kitap, o şiirin izini sürenlere bir davettir.

Orhan Veli, Melih Cevdet Anday,
Oktay Rıfat, Ahmed Arif, Sabahattin Ali
ve Cemal Süreya..

Yolu, şiiri, coşkusu ve hüznü,
ANKARA'dan geçen şairler..
Sayfalara sığmaz ama sığdığı kadarıyla...

Nadir AVŞAROĞLU
Ankara - Nisan 2026

İÇİNDEKİLER

No		Sayfa No
1	Sunuş	**6**
2	Giriş	**12**
3	Orhan Veli	**20**
4	Oktay Rıfat	**53**
5	Melih Cevdet Anday	**66**
6	Sabahattin Ali	**77**
7	Ahmet Hamdi Tanpınar	**101**
8	Ahmet Kutsi Tecer	**114**
9	Ahmet Muhip Dranas	**126**
10	Cahit Sıtkı Tarancı	**140**
11	Nurullah Ataç	**147**
12	Abdülhak Hâmit Tarhan	**152**
13	Ahmet Oktay	**155**
14	Faruk Nazif Çamlıbel	**161**
15	Yahya Kemal Beyatlı	**166**
16	Yakup Kadri Karaosmanoğlu	**170**
17	Behçet Kemal Çağlar	**171**
18	Ziya Osman Saba	**175**
19	Yusuf Ziya Ortaç	**177**
20	Cahit Külebi	**179**
21	Necati Cumalı	**182**
22	Rıfat Ilgaz	**185**
23	Mehmet Âkif Ersoy	**188**
24	Adalet Ağaoğlu	**194**
25	Gülten Akın	**199**
26	Cemal Süreya	**206**
27	Ahmet Arif	**229**
28	Turgut Uyar	**246**
29	Atilla İlhan	**253**
30	Can Yücel	**261**
31	İlhan Berk	**268**
32	Ece Ayhan	**274**
33	Mehmet Kemal	**276**
34	Ceyhun Atıf Kansu	**281**
35	Fâik Âli Ozansoy	**285**
36	Özdemir Asaf	**288**
37	Özdemir İnce	**294**
38	Metin Altıok	**297**
39	Ahmet Telli	**299**
40	Ahmet Erhan	**307**
41	Muzaffer Erdost	**315**
42	Murathan Mungan	**317**
43	Ataol Behramoğlu	**319**
44	Mustafa Bülent Ecevit	**322**

45	Oruç Aruoba	**325**
46	Arif Damar	**330**
47	Enver Gökçe	**333**
48	Hasan Hüseyin Korkmazgil	**342**
49	Salah Birsel	**345**
50	Şevket Rado	**347**
51	Şükrü Erbaş	**349**
52	Vüsat'O Bener	**350**
53	Adnan Yücel	**352**
54	Ali Püsküllüoğlu	**353**
55	Enis Behiç Koryürek	**356**
56	Yılmaz Gruda	**358**
57	Yılmaz Odabaşı	**361**
58	Mustafa Şerif Onaran	**363**
59	Necip Fazıl Kısakürek	**365**
60	Nihal Atsız	**369**
61	Sezai Karakoç	**372**
62	İsmet Özel	**374**
63	Yaşar Miraç	**378**
64	Ahmet Antmen	**378**
65	Mehmet Arif Nihat Asya	**379**
66	Cahit Zarifoğlu	**382**
67	A. Kadir Paksoy	**386**
68	Abdullah Nefes	**387**
69	Abdurrahim Ali Ural	**388**
70	Abdurrahman Başpınar	**388**
71	Abdülaziz Mecdi Tolun	**389**
72	Abdülkadir Budak	**390**
73	Adil Erdem Bayazıt	**390**
74	Adnan Azar	**392**
75	Adnan Satıcı	**392**
76	Ahmet Demiray	**393**
77	Ahmet Enis Batur	**393**
78	Ahmet Köksal	**394**
79	Ahmet Remzi Akyürek	**394**
80	Ahmet Talat Onay	**395**
81	Ahmet Uysal	**396**
82	Aka Gündüz	**396**
83	Akgün Akova	**397**
84	Akif Kurtuluş	**398**
85	Ali Cemal Koşukçu	**399**
86	Ali Cengizkan	**399**
87	Ali Naili Erdem	**400**
88	Ali Rıza Akdemir	**401**
89	Ali Rıza Yıldız	**403**
90	Ali Yıldırım	**404**
91	Arif Ay	**404**
92	Arkadaş Zekai Özger	**405**

93	Arzu K. Ayçiçek	**406**
94	Asaf Çiyiltepe	**407**
95	Avni Dökmeci	**407**
96	Avni Engüllü	**408**
97	Aydanur Saraç	**408**
98	Aydın Afacan	**409**
99	Aydın Şimşek	**410**
100	Ayhan Hünalp	**411**
101	Baki Süha Ediboğlu	**411**
102	Behçet Safa Aysan	**411**
103	Bekir Sıtkı Erdoğan	**412**
104	Bejan Matur	**414**
105	Beşir Sevim	**415**
106	Bilgin Adalı	**416**
107	Burhan Günel	**417**
108	Cahit Irgat	**417**
109	Cahit Obruk	**418**
110	Cahit Tanyol	**418**
111	Canip Yıldırım	**419**
112	Cemal Safi	**420**
113	Cemalettin Ünlü	**421**
114	Cengiz Bektaş	**421**
115	Cevdet Kudret Solok	**422**
116	Coşkun Ertepınar	**423**
117	Cüneyt Ayral	**424**
118	Çiğdem Sezer	**424**
119	Dilâver Cebeci	**425**
120	Egemen Berköz	**425**
121	Emine Işınsu Öksüz	**426**
122	Erdal Alova	**427**
123	Eren Aysan	**428**
124	Ergin Günçe	**428**
125	Erol Çankaya	**429**
126	Fatma Güzide Gülpınar Taranoğlu	**430**
127	Ferruh Tunç	**431**
128	Fırat Caner	**432**
129	Fuat Azgur	**432**
130	Fuat Bayramoğlu	**433**
131	Fuat Ömer Keskinoğlu	**434**
132	Gökhan Evliyaoğlu	**435**
133	Gültekin Emre	**436**
134	Güven Turan	**436**
135	H. Rıdvan Çongur	**437**
136	Hakan Arslanbenzer	**439**
137	Hakan Şarkdemir	**439**
138	Halide Nusret Zorlutuna	**440**
139	Hasan Çelebi	**442**
140	Hasan Mercan	**443**

141 Hasan Kıyafet **443**
142 Haydar Ergülen **444**
143 Hüseyin Ferhad **445**
144 İbrahim Baştuğ **445**
145 İbrahim Cüceoğlu **446**
146 İffet Halim Oruz **446**
147 İlkan San **448**
148 İnci Adalı **448**
149 İsa Küçük **449**
150 İsmail Güney Yılmaz **450**
151 İsmail Hilmi Soykut **451**
152 İsmail Kılıçarslan **451**
153 Kaan İnce **452**
154 Kawa Nemir **453**
155 Kemalettin Kâmi Kamu **454**
156 Kerim Aydın Erdem **455**
157 Kutsiye Bozoklar **456**
158 Mahmut Makal **457**
159 Mehmet Akif İnan **457**
160 Mehmet Atilla **458**
161 Mehmet Aydın **459**
162 Mehmet Çetin **460**
163 Mehmet Çınarlı **460**
164 Mehmet Erbulan **461**
165 Mehmet Kâzım Kumpasoğlu **462**
166 Mehmet Özer **463**
167 Mehmet Ragıp **463**
168 Mehmet Ragıp Karcı **464**
169 Mehmet Salihoğlu **465**
170 Mehmet Turan Yarar **465**
171 Mevlüt Asar **466**
172 Munis Faik Ozansoy **467**
173 Murat Serdar Arslantürk **467**
174 Mustafa Adil Özder **468**
175 Mustafa İlhan Geçer **469**
176 Mustafa Necati Karaer **470**
177 Mustafa Şinasi Özdenoğlu **471**
178 Muzaffer Hacıhasanoğlu **471**
179 Necmettin Halil Onan **472**
180 Nedim Uçar **473**
181 Nedret Gürcan **474**
182 Nevzat Yalçın **475**
183 Nuri Pakdil **475**
184 Nüzhet Erman **476**
185 Oğuz Halûk Alplaçin **477**
186 Oğuz Tansel **478**
187 Oktay Yivli **478**
188 Orhan Duru **479**

189 Orhan Şaik Gökyay **480**
190 Osman Attilâ **481**
191 Osman Zeki Yüksel **483**
192 Oyhan Hasan Bıldırki **483**
193 Ömer Ferit Kam **484**
194 Özgen Seçkin **485**
195 Rıza Polat Akkoyunlu **486**
196 Rüştü Şardağ **486**
197 Sadık Vecihi Timuroğlu **487**
198 Salih Bolat **488**
199 Selahaddin Batu **489**
200 Selma Ağabeyoğlu **490**
201 Serdar Tuncer **490**
202 Serhan Ada **490**
203 Seyfettin Başçıllar **491**
204 Sina Akyol **492**
205 Suat Taşer **493**
206 Suphi Taşhan **494**
207 Suut Kemal Yetkin **495**
208 Süleyman Ârif Emre **496**
209 Şahap Sıtkı İlter **497**
210 Şemsettin Ünlü **497**
211 Şemsi Belli **498**
212 Şevket Yücel **498**
213 Şeyhmus Dağtekin **499**
214 Tahsin Saraç **499**
215 Talat Sait Halman **500**
216 Tuğrul Asi Balkar **501**
217 Turan Alptekin **502**
218 Ülkü Uluırmak **503**
219 Ünal Ersözlü **503**
220 Vasfi Mahir Kocatürk **504**
221 Veysel Çolak **505**
222 Veysel Öngören **506**
223 Yaşar Seyman **507**
224 Yaşar Nabi Nayır **509**
225 Yavuz Bülent Bâkiler **511**
226 Yıldırım Türker **511**
227 Yunus Koray **512**
228 Zeki Ömer Defne **513**
229 Zerrin Taşpınar **513**
230 Zeynep Köylü **514**
231 Zeynep Uzunbay **515**
232 Zihni Turgay Anadol **516**
233 Zühal Tekkanat **516**
234 Son Olarak **520**
235 Kaynaklar **523**

ANKARA’NIN ŞAİRLERİ

(Şairleri, Şiirleri, Yaşamları, Sevdaları)

ANKARA’NIN SERİSİ No: 11

No: 1 - Ankara’nın Meyhaneleri
No: 2 - Ankara’nın Sinemaları
No: 3 - Ankara’nın Pastaneleri
No: 4 - Ankara’nın Seramikleri
No: 5 - Ankara’nın Pasajları
No: 6 - Ankara’nın Merdivenleri
No: 7 - Ankara’nın Yokuşları
No: 8 - Ankara’nın Çeşmeleri
No: 9 – Ankara’nın Hanları
No: 10 – Ankara’nın Heykelleri

GİRİŞ

Cemal Süreya ne diyordu; Ankara, Ankara, ey iyi kalpli üvey ana!

Cemal Süreya ne diyordu;
Ne diyordu hani Cemal Süreya:

Şair arkadaş,
Bir derdin mi var
Bir şeyler çıkarmak mı istiyorsun derdinden
Ankara'ya gelmelisin.

Cemal Süreya, Ankara için bir şeyler der de İlhan Berk boş durur mu? Kavaklıdere'de Kıbrıs Sokağı'nda otururmuş. Bazı akşamlar evinde yazarların, sanatçıların katıldığı içkili toplantılar yapılırmış. Bu geceler illa ki bir çorbacıda son bulurmuş. Ankara'da gezmediği sokak, köşe, bucak yokmuş İlhan Berk'in. Bazen Adakale, Karanfil Sokak, Hacıbayram, Ulucanlar, Etlik, Çankaya girermiş dizelerine.

Ya Turgut Uyar. Şiirimizin ağır abisi; o da müzmin Ankara'lı. Ne gariptir İkinci Yeni'nin bu üç atlısının da yolu düşmüş Ankara'ya. Turgut Uyar 1927 yılında Ankara'da doğmuş. Hayatının farklı dönemlerinde de yolu tekrar Ankara'ya düşmüş, uzun yıllar yaşamış. Hayatının aşkı Tomris Uyar ile bu şehirde tanışmış. Adına bir şiir yazmadı ya da bir şiirinde Ankara bahsi geçmedi belki ama birçok şiirini Ankara'da kaleme aldı Uyar.

Ahmed Arif Ankara ile arasındaki aşkı ve nefreti görebildiğimiz şairlerden. Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü'nde eğitim almış ve uzun yıllar Ankara'da yaşamış. 1991 senesinde ise Ankara'dan veda etmiştir hayata. Ve Ankara'yı anlattığı şiiri *"Karanfil Sokağı"*'hı burada yazmış.

Metin Altıok da tıpkı Ahmed Arif gibi Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe bölümü mezunu. Ve 1993 senesinde hayatını kaybetmiştir.

"Ölürsem senin toprağına gömülmek isterim Ankara"

diyerek sevgisini açıkça söylemiştir şair. "Ankara" adlı uzun bir şiir/yazısı vardır *"Şiirin İlk Atlası"* kitabında. Ankara'ya dair birçok şeyden ve oraya olan sevgi, özleminden bahsettiği.

Haydar Ergülen ise lise yıllarında geldi Ankara'ya. Ardından ODTÜ Sosyoloji Bölümü'nden mezun oldu. Gençliğinin hatıraları Ankara'nın sokaklarında bir de ODTÜ'nün kampüsünde kaldı.

Gar'da bir meyhane hayal ederim Ankara deyince. Sanki Ahmet Erhan orada başını cama dayamış, babasını düşünmektedir. İflah olmaz bir Ankaralı Ahmet Erhan. Tüy ve Buğu şiirinde İncesu pazarını anar. Cebeci ile Seyran Bağları arası "Sen ki penceremde donmuş o buğusun / İncesu pazarına yolun düştü mü hiç? / Ne ilgisi var

deme, sen o renklersin / O damar damar domates, patlıcan moru / Bağırtısı Kürt Halil'in, birdenbire patlayan..."[1]

Şairlerin kentidir; Ankara.

1920'lerin başında, Anadolu'nun ortasında yer alan mütevazı bir bozkır kasabası olan Ankara, kısa süre içinde yalnızca yeni bir devletin idari merkezi değil, aynı zamanda modernleşmenin sembolü hâline gelecekti. Bu dönüşümün ardındaki en güçlü irade ise Mustafa Kemal Atatürk idi. 1930'ların başından günümüze kadar uzanan süreç, Ankara'nın fiziksel, kültürel ve siyasal açıdan yeniden inşasının hikâyesidir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra başkent olarak seçilen Ankara, bilinçli bir tercihin ürünüdür. İstanbul'un tarihsel ağırlığından ve imparatorluk mirasından farklı olarak Ankara, yeni rejimin ideallerini sıfırdan kurabileceği bir alan sunuyordu. Atatürk, bu bozkır kasabasını modern bir başkente dönüştürürken sadece mimari değil, aynı zamanda toplumsal bir dönüşümü de hedefliyordu. Bu bağlamda Ankara, Cumhuriyet'in "laboratuvarı" olarak görülmüştü.

1930'lu yıllar, planlı kentleşmenin Ankara'da somutlaştığı dönemdir. Alman şehir plancısı Hermann Jansen tarafından hazırlanan imar planı, şehrin gelişimini belirleyen temel çerçeveyi oluşturmuştur. Bu plan doğrultusunda geniş bulvarlar, yeşil alanlar ve kamu yapıları inşa edilmiş; eski Ankara ile yeni Ankara arasında belirgin bir ayrım yaratılmıştır. Ulus çevresi tarihi ve ticari merkez olarak korunurken, Yenişehir ve Çankaya bölgeleri modern yaşamın mekânları olarak şekillendirilmiştir.

Orhan Veli, Şinasi Baray, Oktay Rıfat, Melih Cevdet Anday
Ankara Zafer Çarşısı önünde

[1] "Ankara edebiyatı yapmak", https://www.birgun.net/makale/ankara-edebiyati-yapmak-1-17279, 04.07.2010.

Bu dönemde inşa edilen kamu binaları, Cumhuriyet ideolojisinin mimari ifadesi olarak dikkat çeker. Türkiye Büyük Millet Meclisi binası, bakanlık yapıları ve çeşitli kamu kurumları, sade ama güçlü bir mimari anlayışla tasarlanmıştır. Aynı zamanda eğitim ve kültür kurumları da Ankara'nın kimliğini belirlemiştir. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi ve Ankara Devlet Konservatuvarı gibi kurumlar, Cumhuriyet'in kültürel atılımının merkezinde yer almıştır.

Atatürk'ün Ankara'ya verdiği önem yalnızca fiziksel yapılaşma ile sınırlı değildir. Şehir, aynı zamanda yeni bir insan tipinin yetiştirileceği bir merkez olarak tasarlanmıştır. Laik, çağdaş ve bilimsel düşünceye dayalı bir toplum hedefi, eğitim kurumları ve kültürel politikalar aracılığıyla Ankara'da hayat bulmuştur. Bu yönüyle Ankara, bir "idealler şehri" olarak inşa edilmiştir.

1938'de Atatürk'ün vefatından sonra da Ankara'nın gelişimi durmamış, aksine onun çizdiği doğrultuda devam etmiştir. 1940'lı ve 1950'li yıllarda nüfus hızla artmış, kırsaldan kente göç ile birlikte yeni mahalleler oluşmuştur. Bu süreçte planlı gelişim yer yer aksasa da Ankara, Türkiye'nin siyasi ve bürokratik merkezi olma özelliğini pekiştirmiştir.

1960'lara gelindiğinde Ankara artık bir bozkır kasabası değil, üniversiteleri, kültür kurumları, geniş caddeleri ve simgesel yapılarıyla modern bir başkenttir. Ancak bu dönüşüm, sadece fiziki bir değişim değil, aynı zamanda bir zihniyet devriminin mekânsal karşılığıdır. Atatürk'ün öncülüğünde başlatılan bu büyük dönüşüm, Türkiye'nin modernleşme sürecinin en somut örneklerinden biri olarak tarihteki yerini almıştır.

Ankara'nın başkent oluş süreci, bir şehrin yeniden inşasından çok daha fazlasını ifade eder. Bu süreç, bir ulusun kendini yeniden tanımlama ve çağdaş dünyada yerini alma çabasının mekâna yansımasıdır. Bozkırın ortasında yükselen Ankara, Atatürk'ün vizyonu sayesinde yalnızca bir idare merkezi değil, aynı zamanda Cumhuriyet'in ruhunu taşıyan bir simgeye dönüşmüştür.

Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte Ankara yalnızca bir idare merkezi değil, aynı zamanda yeni bir kültür ve sanat hayatının filizlendiği bir merkez hâline gelmiştir. Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde şekillenen bu yeni başkent, 1930'lardan günümüze uzanan süreçte şairlerin, yazarların, tiyatrocuların ve müzisyenlerin buluştuğu, üretim yaptığı ve modern sanatın temellerini attığı bir kültür sahasına dönüşmüştür. Bu yıllarda Ankara'da yaşayan sanatçılar, bir yandan Cumhuriyet ideallerini beslemiş, diğer yandan bireysel ve toplumsal duyarlılıklarını eserlerine yansıtarak Türk edebiyatına yön vermiştir.

Bu dönemin en dikkat çekici isimlerinden biri Ahmet Kutsi Tecer'dir. Ankara'da uzun yıllar görev yapan Tecer, özellikle halk edebiyatına olan ilgisiyle öne çıkmıştır. Onun öncülüğünde düzenlenen halk şairleri buluşmaları, Aşık Veysel gibi büyük ozanların tanınmasına vesile olmuştur. Tecer'in şiirlerinde Anadolu'nun sesi, bozkırın yalnızlığı ve insanın iç dünyası yalın bir dille işlenir. Ankara'daki bürokratik görevi ile sanatsal üretimi arasında kurduğu denge, Cumhuriyet aydınının tipik bir örneğini oluşturur.

Ankara'nın kültürel ortamında yetişen ve iz bırakan bir diğer önemli isim Cahit Sıtkı Tarancı'dır. Her ne kadar yaşamının büyük kısmı Ankara dışında geçse de, Cumhuriyet'in erken dönem atmosferi onun şiir anlayışını derinden etkilemiştir. "Otuz Beş Yaş" gibi şiirlerinde zaman, ölüm ve yalnızlık temalarını işlerken, yeni kurulan düzenin birey üzerindeki etkilerini de sezdirir. Ankara'nın modernleşen yüzü ile insanın içsel yalnızlığı arasındaki gerilim, bu dönemin birçok şairinde olduğu gibi Tarancı'da da hissedilir.

Garip akımının öncüleri olan Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat da Ankara ile doğrudan ilişkilidir. Özellikle Orhan Veli'nin Ankara'daki çocukluk ve gençlik yılları, onun şiirine gündelik hayatın sıradan ayrıntılarını taşımasına zemin hazırlamıştır. Garip akımı, Cumhuriyet'in getirdiği sadeleşme ve halkla bütünleşme ideallerini şiirde karşılayan bir hareket olarak görülebilir. Şiiri süslü ve ağır dilinden arındırarak sokağa indiren bu şairler, Ankara'nın memur kenti atmosferini, küçük insanın yaşamını ve modernleşmenin getirdiği yeni gündelik hayatı şiirlerine taşımışlardır. 1940'lı ve 1950'li yıllarda Ankara'da etkili olan bir diğer önemli şair Necip Fazıl Kısakürek'tir. Her ne kadar düşünsel olarak Cumhuriyet'in resmi ideolojisine mesafeli bir duruş sergilese de, Ankara'daki kültürel tartışmaların önemli aktörlerinden biri olmuştur. Bu yönüyle Ankara'nın yalnızca resmi ideolojinin değil, aynı zamanda farklı düşünsel akımların da tartışıldığı bir merkez olduğunu gösterir.

Yine bu dönemde Ankara'da bulunan Ahmet Muhip Dıranas, şiirlerinde estetik kaygıyı ve bireysel duyarlılığı ön plana çıkaran bir isimdir. "Olvido" gibi şiirlerinde zaman, aşk ve hafıza temalarını işlerken, Ankara'nın sakin ama derinlikli atmosferi hissedilir. Dıranas'ın şiiri, Cumhuriyet'in ilk kuşaklarının iç dünyasını anlamak açısından önemli bir örnektir.

Ankara'daki sanat hayatı yalnızca şiirle sınırlı kalmamış, tiyatro ve müzik alanında da önemli gelişmeler yaşanmıştır. Muhsin Ertuğrul öncülüğünde gelişen tiyatro faaliyetleri, Devlet Tiyatroları'nın kurulmasıyla kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. Bu kurum, Ankara'yı Türkiye'nin tiyatro merkezi hâline getirmiştir. Aynı şekilde Paul Hindemith'in katkılarıyla şekillenen müzik eğitimi, Ankara Devlet Konservatuvarı aracılığıyla modern Türk müziğinin gelişimine büyük katkı sağlamıştır.

1950'li yıllara gelindiğinde ise Ankara, daha farklı şiir anlayışlarının da ortaya çıktığı bir merkez olur. Cemal Süreya, Turgut Uyar ve Edip Cansever gibi İkinci Yeni şairleri, modern bireyin parçalanmışlığını, dilin sınırlarını ve soyut imgeleri şiire taşımışlardır. Özellikle Turgut Uyar'ın Ankara'da geçirdiği yıllar, onun şiirindeki kentli duyarlılığı derinleştirmiştir. Bu kuşak, Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki kolektif ideallerden daha bireysel ve içsel bir şiir anlayışına yönelmiştir.

Bütün bu isimler ve akımlar, Ankara'nın yalnızca bir başkent değil, aynı zamanda bir "kültür üretim merkezi" olduğunu gösterir. Devletin sunduğu imkânlar, eğitim kurumlarının varlığı ve bürokratik yapının oluşturduğu entelektüel çevre, sanatçıların üretimini doğrudan etkilemiştir. Ancak bu etki tek yönlü değildir. Sanatçılar da Ankara'nın ruhunu şekillendirmiş, ona anlam katmıştır.

1930'lardan 1960'lara uzanan süreçte Ankara, Atatürk'ün öngördüğü modernleşme projesinin kültürel ayağını taşıyan bir şehir olmuştur. Bu şehirde yaşayan şairler ve sanatçılar, bir yandan Cumhuriyet'in ideallerini yansıtmış, diğer yandan bireyin iç dünyasını, toplumsal değişimi ve modern hayatın çelişkilerini eserlerine taşımışlardır. Bozkırın ortasında yükselen bu başkent, yalnızca siyasi değil, aynı zamanda edebi ve sanatsal bir merkez olarak da Türkiye'nin hafızasında yer edinmiştir.

Şiirin ve şairlerin kentidir; Ankara.

Şehirlerin, sokakların, mekanların, evlerin hepimizin üzerinde izleri olduğuna inanıyorum. Tüm bunlar, hayatla bağlarımızı tekrar tekrar dokuyor. Bu nedenle Ankara'ya dair bir şeyler yazmayı, birçok Ankaralıda gördüğüm ortaklıklar, benzerlikler için bizi hayata teyelleyen bu kente kendimce teşekkür etmek istiyorum.

Aslında hangimizin yolu Ankara'dan geçmiyor ki? Bedenen olmasa da ruhen Ankara'dan gelip geçiyoruz, kulağımızı Ankara'dan gelecek haberlere veriyoruz. Hayat yolculuğumuza 100 küsur yıldır Ankara karar veriyor. Yasalar, hassasiyetler Ankara merkezde, Meclis'te oluşuyor ve tüm yurda yayılıyor. İçinden, işinden Ankara geçmeyen meselemiz yok. Bazen derdimizin, bazen de coşkumuzun kaynağı meseleler! Hele ki son yıllarda Ankara'ya gitmek, Anıtkabir önünde durmak artık şart ve gelenek![2]

Ankara'ya hep "öğrenci kenti" denir, doğrudur ama bunun tek nedeni üniversiteye okumaya gelen öğrenci sayısının fazlalığı değildir. Burası sizi gençken alır, yoğurur, büyütür. Şairlerin ilk memuriyeti buradadır, memuriyetlerinden burada istifa ederler,

[2] ÖZGENTÜRK Nebil, "Ankara'nın Şairi…", https://karanfildergi.com.tr/ankaranin-sairi/, Er. Tar. 01.05.2026.

ilk dergilerini burada çıkarmışlardır, Türkiye solunun gençlik yılları diyebileceğimiz 60'lar dolu dolu geçmiştir Ankara'da. Sokaklarından şairlerin ve devrimcilerin geçtiği bir kenttir burası. Bir şiirin, bir devrim inancının ayak izlerini takip etmeyi öğretir size. And Sokak'tan, Toros Sokak'tan, Saraçoğlu'ndan geçerken Cemal Süreya'yı, Cinnah'ta yürürken Ahmed Arif'i, Kıbrıs Sokağı'nda İlhan Berk'i, Konur Sokak ile Meşrutiyet'in birleştiği yerde Orhan Veli'yi, Ayrancı'da yürürken Deniz'lerin kaldığı o apartmanı düşünüverirsiniz aniden. Sonra Meclis duvarının dibinde Cemal Süreya parkını gördüğünde Can Yücel'in yazdığı şiir gelir aklınıza:[3]

Bir Kasım güneşlisinde
Meclisin o askeri duvarının
Dibinden geçip
Geldim oturdum karşına senin…

Bir şehri insana sevdiren, yapıları, parkları, bahçeleri değildir. İnsan ilişkileridir, yaşanmışlıkları, paylaşmalarıdır. Ortak duygularda buluşabilmektir. O şehirde arkadaşların yoksa oturup uzun uzun konuşamıyorsan, her hafta sonu aynı mekanda buluşup dost meclisi kuramıyorsan, belli aralıklarla bir araya gelip siyasetten, şiirden, sanattan, eskilerden konuşamıyorsan, o şehre ısınamazsın. Ankara gerçekten büyülü bir şehirdir. Ankara'yı yaşamayan herkes Ankara'dan nefret eder. Ankara'da yaşayanlar ise sevmediğini sanır, ancak on gün uzak kalsa deli gibi özler.

Sait Faik "Bir insanı sevmekle başlar her şey" diyordu. Bir kentte insan gibidir. Dağı taşı, havası suyu, iklimi bitkisi elbette önemlidir. Ama bence, bir kent orada yaşayan, seven sevilen insan için de önemlidir ve bir kent insan için sevilir. Ankara demek, dostlar ve arkadaşlıklar demektir. O dostlar nereye dağılırsa dağılsın, yanlarına gittiğinizde Ankara'dasınızdır, tekrar yaşarsınız. Ankara'nın en önemli cazibesi budur. Asla kopmayacak bağlar ile birbirlerine bağlar insanları. O yüzden kendinizi hiç yalnız hissetmezsiniz. Başka kentte büyümüş olanların bu durumu anlaması çok güç.

Bir şehir, biriktirdiğin anılarla senin şehrin olur. Herkes, kişiliğini ve kimliğini edindiği yerlere tutkuyla bağlıdır. Kentin binaları, sokakları ile ortak bir ilişkiniz yoktur, yaşanmışlıklar, anılardır bir kenti yaşanır kılan. Bir arkadaşım derdi ki, on yıl Ankara'dan uzak kal, Gökdelenin dibinde üç cigara içimi bekle, mutlaka tanıdığın birileri geçer. Ankara; küçük, samimi ve tanıdıktır.

Doğrudur. Denizin ya da bir sahil şeridinin bir kente çok şey kattığı, doğrudur. Ankara'da kenarında balık-rakı yapacağınız bir Boğaziçi ya da saatlerce turlayacağınız bir Kordon Boyu yoktur. Ancak benim gibi, dostlukları, arkadaşlıkları, gençliği, delikanlılığı, zor günleri, hüzünleri ve sevinçleri yaşadığınız bir mekansa seversiniz, Ankara'yı.

Belki saatlerce ufka bakıp, seyredeceğiniz bir Boğaz manzarası ya da hafif bir meltem eserken gezeceğiniz bir sahil şeridinden mahrumdur, Ankara. Ama Sakarya Net Piknik'te bira, patates kızartması, kendinle baş başa kalmak istediğinde Dost Kitabevi,

[3] YILDIRIM Dilara İlbuğa, "İyi kalpli üvey ana: Ankara", https://vesaire.press/, 11/02/2025.

Denizatı Pastanesinde kuru üzümlü kek, Botanik Bahçesinde sabah yürüyüşü, Farabi'den, Cinnah'a çıkıştır, Ankara.

Kızılay'da yarım ekmek arası dönerle karnını doyurmak, yenilenmeye ihtiyaç duyduğunda Kızılırmak Sineması, Bahçeli 7. Caddede amaçsızca volta atmak, Yüksel Caddesi'nde yaz serinliğinde akşam vakti dolaşmak, kışın lapa lapa kar altında, soğuk havayı yüzünde hissederek saatlerce gezinmek, sonbaharda çınarlar sararırken Necatibey Caddesi'nde kalabalığa karışmak, Bulka Pastanesi'nde otururken geçen kızları seyretmek, sabah kahvaltısında Ankara simidi, Olgunlar Sokak'ta kitap bakmak, ellerin cebinde Kolej-Kızılay arasını yürümektir, Ankara.

Artık yaşlandım, Ankara'ya yeniden alışmaya çalışıyorum. Her fırsatta kentten kaçıp, detaylarını keşfediyorum, Ankara'nın. Artık dağları en güzel kaçış mekanları benim için. Hüseyin Gazi Dağı, Oran Ormanları, Ahlatlıbel, Eymir'in bayırları ve kıyılarıyla ODTÜ yerleşkesinin tepeleri. Yaşlı bir alıç ağacının altında, ömrümü geçirdiğim kente bakarken içimde hem sevinç var hem keder.

İnsan doğacağı yeri seçemez, bu çoğu kez annesi ile babasının kararına bağlıdır. Kişi şanslıysa, öleceği yeri belki seçebilir. Peki, yaşayacağı yeri seçebilir mi? Görünürde hepimizin böyle bir şansı var. Ama bana sorarsanız, bu düşünceyle avunmak da insanın kendini kandırmasından öte bir şey değildir. Yaşadığımız kentler, Buzatti'nin ölümsüz kahramanı Teğmen Drogo'nun bir türlü terk edemediği kaleye benzer. Ben herkesten farklıyım, alışkanlıklar bana hükmedemez, her an başka bir yere taşınabilirim der durursunuz. Oysa gerçek efendimiz alışkanlıklarımızdır.

Ankara mükemmel bir kent değildir. Çok güzel bir şehir, asla. Hatta yaşanılası bir kent hiç değildir. "Peki o halde neden" diye soranlara verilecek bir cevabın olmaz. Ama kendinle başbaşa kaldığında için için güler, ufka bakarsın. Nedeni yoktur, bazen sadece seversin.

Cemal Süreya'ya göre
En iyi kalpli, üvey ana.
Güven duygusunun, kalıcı dostlukların,
Ayrılıkların, kısır döngülerin şehri.
Sıcak ve samimi şehir,
Çocukluğumu, gençliğimi çalan şehir,
Büyüdüğüm ve daha da büyümek
İstediğim şehir.
.....
Ankara.

ORHAN VELİ KANIK
Anlatamıyorum, dünyanın en çok okunan ikinci şiiridir[4]
(13 Nisan 1914 İstanbul – 14 Kasım 1950 İstanbul)

Daha çok Orhan Veli olarak tanınan Türk şairdir. Melih Cevdet ve Oktay Rifat ile birlikte yenilikçi Garip akımının kurucusu olan Kanık, Türk şiirindeki eski yapıyı temelinden değiştirmeyi amaçlayarak sokaktaki adamın söyleyişini şiir diline taşıdı. Şair otuz altı yıllık yaşamına şiirlerinin yanı sıra hikaye, deneme, makale ve çeviri alanında birçok eser sığdırdı.

Yeni bir zevk ortaya çıkarabilmek için eski olan her şeyden uzak duran Orhan Veli, hece ve aruz ölçülerini kullanmayı reddetti. Kafiyeyi ilkel mecaz, teşbih, mübalağa gibi edebi sanatları gereksiz bulduğunu açıkladı. "Geçmiş edebiyatların öğrettiği her şeyi, bütün geleneği atmak" amacıyla yola çıkan Kanık'ın bu arzusu şiirinde kullanabileceği teknik olanakları azaltsa da şair, ele aldığı konular, bahsettiği kişiler ve kullandığı sözcüklerle kendine yeni alanlar oluşturdu. Yalın bir anlatımı benimseyerek şiir dilini konuşma diline yaklaştırdı.

1941 yılında, arkadaşlarıyla birlikte çıkardıkları Garip adlı şiir kitabında bu fikirlerinin örnekleri olan şiirleri yayınlandı ve Garip akımının doğmasına sebep oldu. Bu akım özellikle 1940-1950 yılları arasında Cumhuriyet dönemi şiirinde büyük etki bıraktı. Garip şiiri hem yıkıcı hem de yapıcı özelliği ile Türk şiirinde bir mihenk taşı kabul edilir.[5]

Orhan Veli, şiire getirdiği bu yenilikler yüzünden önceleri büyük ölçüde yadırgandı, çok sert eleştiriler aldı ve küçümsendi. Geleneklerin dışına çıkan eserleri, önce şaşkınlık ve yadırgama, daha sonra eğlenme ve aşağılamayla karşılansa da hep ilgi uyandırdı. Bu ilgi ise kısa zamanda şaire duyulan anlayış, sevgi ve hayranlığın artmasına yol açtı. Sait Faik Abasıyanık da Orhan Veli'nin bu yönüne dikkat çekerek onu "üzerinde en çok durulmuş, zaman zaman alaya alınmış, zaman zaman kendini kabul ettirmiş, tekrar inkâr, tekrar kabul edilmiş; zamanında hem iyi hem kötü şöhrete ermiş bir şair" olarak tanımladı.[6]

Her ne kadar Garip döneminde yazdığı şiirleriyle öne çıksa da Orhan Veli "tek tür" şiirler yazmaktan kaçınmıştı. Durmadan arayan, kendini yenileyen, kısa yaşamı boyunca uzun bir şiir serüveni yaşayan Kanık'ın edebiyat hayatı farklı aşamalardan oluşmaktadır. Oktay Rifat bu durumu "Orhan Fransız şairlerinin birkaç nesillik şiir macerasını kısacık ömründe yaşadı. Türk şiiri onun kalemi sayesinde Avrupa şiiriyle atbaşı geldi" ve "Birkaç neslin belki arka arkaya başarabileceği bir değişmeyi o birkaç yılın içinde tamamladı." sözleriyle açıkladı.

Orhan Veli Kanık, 13 Nisan 1914'te Beykoz'a bağlı Yalıköyü'nde bulunan İshak Ağa Yokuşu'ndaki Çayır Sokağında 9 numaralı konakta dünyaya geldi. Babası İzmirli

[4] Orhan Veli'nin "Anlatamıyorum şiiri, 2019'da Lyrikline şiir sitesine göre dünyanın en çok okunan ikinci şiiri seçildi. Birinci ise Hermann Hesse'nin Stufen şiiridir.
[5] ÖZKIRIMLI Atilla "25. ölüm yıldönümünde Orhan Veli: Kendisinden önceki şiir ne değilse onu yazmaya çalışan şair", Milliyet Sanat Dergisi. 14 Kasım 1975. Sayı: 158, Sayfa 6.
[6] ABASIYANIK Sait Faik, "Orhan Veli Kanık", Yedigün Dergisi, 2 Şubat 1947.

tüccar Fehmi Bey'in oğlu Mehmet Veli, annesi ise Beykozlu Hacı Ahmet Bey'in kızı Fatma Nigar Hanım'dır. Nüfus tezkeresi suretine göre asıl ismi Ahmet Orhan olan şairin babasının adı Veli olduğu için, sanatçı Soyadı Kanunu'ndan önce Orhan Veli olarak tanındı. Orhan Veli'nin babası evlendiği sırada Mızıka-yı Hümâyun'da klarnist idi. Cumhuriyet'in ilanından sonra ise Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın şefi oldu. Veli Kanık, hem bu yeni görevi hem de Musiki Muallim Mektebinde (Ankara Konservatuvarı) armoni profesörü olması dolayısıyla 1923-1948 yılları arasında Ankara'da yaşadı. Bu dönemde bir süre Ankara Radyosu'nda müdürlük de yapan Veli Bey, daha sonraki yıllarda İstanbul Konservatuvarında ilmi kurul üyesi ve İstanbul Radyosu'nda ses uzmanı olarak çalıştı. Orhan Veli'nin kendisinden küçük iki kardeşi vardı. Bunlar Vatan Gazetesi muhabirlerinden Adnan Veli Kanık ve Füruzan Yolyapan'dır. Şairin ayrıca, bir yaşında iken Ankara'da ölen Ayşe Zerrin isminde bir kız kardeşi de vardır.

Orhan Veli'nin çocukluğu Beykoz, Beşiktaş ve Cihangir'de geçti. Mütareke sırasında Akaretler'de bulunan Anafartalar İlkokulunun ana sınıfına devam etti. Bir sene sonra ise bu okuldan alınarak Galatasaray Lisesi'ne yatılı olarak verildi. Yedi yaşındayken Halife Abdülmecit'in Yıldız Sarayı'nda düzenlediği bir düğünde sünnet edildi. 1925'te dördüncü sınıfı tamamladığında babasının isteği ile Galatasaray Lisesi'nden ayrılarak annesiyle birlikte Ankara'ya taşındı. Baba Mehmet Veli Kanık Bey, 1924'te Riyaset-i Cumhur Orkestrası Bando Şefi olarak Ankara'da göreve başlamasının ardından ailesini de yanına getirir. Böylece Orhan Veli'nin yolu Ankara ile kesişir.

Orada, Gazi İlkokulu'na yazıldı. Bir yıl sonra Ankara Erkek Lisesi'ne (bugünkü adıyla Ankara Atatürk Lisesi) yatılı girdi. Kanık, çocukluğunda bazı hastalıklar ve tehlikeler de yaşadı. Örneğin, beş yaşında yanma tehlikesi geçirdi ve uzun süre tedavi gördü. Şair dokuz yaşında kızamık, on yedi yaşında ise kızıl hastalığına tutuldu.

Kanık'ın edebiyata olan merakı ilkokul sıralarında başladı. Bu dönemde Çocuk Dünyası isimli dergide bir hikâyesi basıldı. Ortaokulun yedinci sınıfındayken Oktay Rifat ile tanıştı. Birkaç yıl sonra ise bir müsamere sırasında halk evinde Melih Cevdet Anday ile arkadaş oldu. Lisenin ilk yılında edebiyat öğretmeni Ahmet Hamdi Tanpınar'dı. Tanpınar, öğretmeni olduğu sürece Kanık'a öğütler verdi ve onu yönlendirdi. Şair, lise döneminde arkadaşları Oktay Rıfat ve Melih Cevdet'le birlikte *Sesimiz* isimli bir dergi çıkardı. Sanatçının yaşamının bu evresi Aruz vezni kurallarını ve ahengini kavradığı ve ilk şiirlerini yazdığı dönem oldu.

Kanık, yine lisede tiyatro çalışmalarına katıldı. Örneğin, Raşit Rıza'nın oynadığı Aktör Kin oyununda rol aldı. Ankara Halkevi'nde Ercüment Behzat Lav'ın sahnelediği Ahmed Vefik Paşa'nın Molière'den uyarladığı Zor Nikâh'ta Üstâd-ı Sani'yi, Maurice Maeterlinck'in Monna Vanna'sında ise baba rolünü üstlendi. Kanık, sonraki yıllarda tiyatro alanındaki çalışmalarına çevirmen olarak devam etti ve pek çok oyunu Türkçeye çevirdi.

Şair 1932 yılında, liseden mezun oldu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin felsefe bölümüne kaydını yaptırdı. 1933 yılında Edebiyat Fakültesi Talebe Cemiyeti başkanı seçildi. 1935 yılına kadar devam ettiği üniversiteyi bitirmeden okuldan ayrıldı. İstanbul Üniversitesi'ne giderken bir yandan sürdürdüğü Galatasaray Lisesi'ndeki öğretmen yardımcılığı görevine, okuldan ayrıldıktan sonra bir sene daha devam etti.

Ankara Macerası Başlıyor

Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Orhan Veli Kanık, hep "Beykozlu" olarak bilinir. Oysaki 36 yıllık kısa ömrünün yaklaşık 25 senesini Ankara'da geçirmiştir. O Ankara'da okumuş, Ankara'da çalışmış, Ankara'da âşık olmuş, Ankara'da en güzel şiirlerini yazmış, Ankara'da Garip Akımı'nı başlatmış, kısaca onun hayatında Ankara derin izler bırakmış… Tıpkı onun Ankara'da bıraktığı izler gibi…

Tolga Aydoğan'ın "Orhan Veli'nin Ankara'daki Ayak İzleri" adlı çalışmasının sunuşunda aşağıdaki ifadeler yer almaktadır.

Oysaki 10 yaşından itibaren çocukluk, gençlik ve çalışma hayatını kapsayan 1925-1950 yılları arasında ise hayatının merkezi Ankara'dır. Ankara'nın birçok yerine izlerini, hatıralarını bırakır. Bilindik pek çok şiiri Ankara'da yazılır.

1941-1944 yılları arasında askerlik nedeniyle Ankara'dan ayrı kalır. 1947-1950 yılları arasında ise İstanbul'a gidip geldiği dönem haricinde sürekli Ankara'da ikamet eder. Bugüne kadar Orhan Veli'nin Ankara'daki yaşamı geniş bir şekilde incelenmemiştir.

Tolga Aydoğan kitabında Orhan Veli'nin Ankara'da nefes alıp verdiği, anılarını bıraktığı, şiirlerini yazdığı, dostlarıyla buluştuğu, âşık olduğu mekânları, arşınladığı kaldırımları, kaldığı evleri bir bir tespit etme gayesi ile kaleme almıştır. Yaşadığı evler, gittiği meyhaneler, oturduğu parklar, çay kahve içtiği pastaneler, çalıştığı binalar gibi anılarının var olduğu yapılar tespit edilerek dönem arşivleri, hatıralar, ilgili görsel ve yazılı kaynaklar etraflıca araştırılarak bu kitaba alınmıştır. Kitap Orhan Veli'nin Ankara'daki izlerini tespit ederken şimdiye değin bilinmeyen birçok detayı da gün ışığına çıkarmaktadır.

Aslında Orhan Veli'nin Ankara'da yaşadığı kamuoyu tarafından pek bilinmemektedir. Garip Akımı, Ankara'nın Atatürk Bulvarı üzerindeki bir pastanesinde, Özen'de ortaya çıkmıştır. Nahit Hanım ile dillere destan o gizli aşkı da Ankara'da yaşadı. Hasan Âli Yücel'in Tercüme Bürosu'nda dünya klasiklerini çevirdi. Dostlar edindi Ankara'da, Tarancı'dan Tanpınar'a, Külebi'den Cumalı'ya, Eyüboğlu'ndan Dino'ya… Sarhoş oldu Posta Caddesi'ndeki lokantalarda, şiirinde geçtiği üzere eve ekmek ve su götürmeyi

Ankara kaldırımlarında unuttu. Melih Cevdet ile aynı kıza âşık oldu, ilk şiirlerini Ankara'da yazdı, Yaprak dergisini yine Ankara'da çıkardı. Ankara sinse de şiirlerine ama o hep İstanbullu şair olarak bilindi. Oysa o Ankara'daydı. Ankara'da doğmadı ölmedi ama Ankara'da yaşadı.

Orhan Veli'nin Ankara'daki hayatı özellikle Cebeci ve Yenişehir çevresinde geçmiştir. Bu dönemlerde Ankara henüz küçük bir başkenttir. Sokakları geniş ama sakin, sosyal hayatı ise birkaç merkez etrafında toplanmış durumdadır. Şair gençlik yıllarında sık sık arkadaşlarıyla şehir merkezine iner, lokantalarda ve kahvelerde uzun sohbetler yapardı.

Genç şairlerin buluşma noktalarından biri de Ankara'nın yeni gelişen merkezlerinden olan Kızılay çevresidir. 1930'lu yıllarda Kızılay henüz yeni oluşan bir semt olsa da öğrencilerin, memurların ve aydınların dolaştığı bir yer hâline gelmişti. Orhan Veli ve arkadaşları burada yürüyüş yapar, pastanelerde oturur ve şiir üzerine konuşurlardı.

Bir diğer önemli kültür çevresi ise Ulus bölgesidir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara'nın asıl merkezi burasıydı. Gazeteler, devlet daireleri, lokantalar ve kahvehaneler burada bulunuyordu. Şairler ve gazeteciler çoğu zaman bu bölgede bir araya gelirdi. Orhan Veli'nin arkadaş çevresiyle buluştuğu lokantaların bir kısmı da bu semtteydi.

Ankara'daki sanat ve kültür hayatının önemli merkezlerinden biri de Ankara Halkevi idi. Cumhuriyet döneminde düzenlenen konferanslar, tiyatrolar ve şiir dinletileri sayesinde Halkevleri genç aydınların buluştuğu yerlerden biri hâline gelmişti. Bu ortam, Orhan Veli'nin sanat ve düşünce dünyasını etkileyen kültürel atmosferlerden biri olarak kabul edilir.

Orhan Veli'nin Ankara'da dolaştığı yerler çoğu zaman büyük ve görkemli mekânlar değildir. Daha çok sokaklar, küçük lokantalar, pastaneler ve arkadaş sohbetlerinin yapıldığı sade mekânlar onun hayatında yer tutar. Bu durum, şairin şiir anlayışıyla da uyumludur. Garip akımının temel özelliklerinden biri, sıradan hayatı ve gündelik insanı şiirin konusu hâline getirmektir. Ankara'daki bu mütevazı yaşam çevresi, Orhan Veli'nin şiirlerinde görülen sade ve doğal anlatımın oluşmasına katkı sağlamıştır.

Kısacası Orhan Veli'nin Ankara'sı; büyük anıtların, geniş bulvarların ya da tarihi yapıların değil, daha çok genç şairlerin yürüdüğü sokakların, oturdukları lokantaların ve yaptıkları uzun sohbetlerin şehridir. Bu şehirde geçen gençlik yılları, modern Türk şiirinin en önemli hareketlerinden biri olan Garip akımının doğuşuna zemin hazırlamıştır.

Orhan Veli'nin Ankara'daki İzleri kitabında "şairin yaşadığı evleri ortaya çıkarmaya çalıştım. Yaşadığı ilk evi bulabilmek içinse epey uğraştım" ifadeleri yer alır.

Oktay Rifat "Orhan o zamanlar babasıyla beraber Yahudi Mahallesi'nde, köşe başında, bir evin üst katında oturuyordu. Odalarını hayal meyal hatırlıyorum. Pencerenin önünde babasının karyolası… Duvar dibinde de Orhan'ınki... Bir gömme dolapta şiir kitapları dururdu" diye anlatır. Melih Cevdet de bu evden anılarında bahseder. "Fotoğraftaki ev, işte o ev…Gün batımı çok güzel oluyor buradan ufka bakınca… Kim bilir Orhan Veli de uçsuz bucaksız Ankara manzarasına bakarak yazmıştı bu şiiri…"

"Kafamda bir çocuk var, meraksız
İç âlemim oyuncaktan farksız
Odam, içime bir ayna gibi
Bir ışık oyunu var tavanda."[7]

"Bir zamanlar Ankara'da bir apartmanın bodrum katında oturuyordum. Karanlık, izbe gibi bir yerdi." dediği evin adresi bilinmez
Ama şair Ankara'da sırasıyla şu adreslerde oturur:

Yeğenbey Mahallesi, Yeşim Sokağı No:7 (1937 yılında)
Ilgın Sokağı, No:3 Yenişehir (1945 yılında)
Hanımeli Sokağı, No:17, Yenişehir (1947 yılında).

Orhan Veli, Ankara sevgisini de şiirlerinin içerisine yerleştirmiştir. Ankara onun hayatında önemli dönüm noktalarından birisi olur. Mensup olduğu Garip akımın temellerinin atıldığı şehirdir. Yakın arkadaşları Oktay Rıfat ve Melih Cevdet ile bu şehirde tanışmıştır. Ankara onun için bir aile haline de gelmiştir diyebiliriz. Altındağ şiirinde bir rüya, rüyanın içinde bir aileyi anlatır. Orhan Veli'nin bu şiirini Ankara'da okuduğumuzda farklı, Ankara'dan uzakta okuduğumuzda farklı, Ankara'ya hiç gitmemiş olduğumuzda farklı bir gözle okuruz.

[7] https://www.yapikrediyayinlari.com.tr/orhan-velinin....

Ankara Lisesi Yılları

Ailenin Ankara'ya gelmesi sırasında, Orhan Veli Mekteb-i Sultani'nin (sonradan Galatasaray Lisesi) ilk kısmında dördüncü sınıfta okumaktadır. Ankara'da, Anafartalar Caddesi üzerindeki Gazi Mustafa Kemal İlk Mektepleri'nde (başta Gazi ve Latife Hanım Numune Mektepleri iken boşanmadan sonra adı değişir; sonradan Anafartalar Orta Okulu ve şimdi Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi) beşinci sınıf öğrencisi olur.

Ankara halkının yapısından dolayı Taş Mektep (Ankara Sultanisi) adını verdiği Ankara Erkek Lisesi'nde buluşurlar. Ne yazık ki başka yer yokmuş gibi, Osmanlı döneminin ve Cumhuriyet'in ilk yıllarının bu en değerli okulu 50'li yıllarda yıkılarak yerine 1964'te hizmete giren Yüksek İhtisas Hastanesi inşa edilir.[8]

Aynı yıl, yazar ve dil bilimci Samih Rifat da ailesini alarak Ankara'ya gelince oğlu Oktay Rifat'ı da aynı okula verir. Oktay Rifat, Nazım Hikmet'in teyzesinin oğludur. Orhan Veli ile Oktay Rifat aynı okulda fakat yan yana binalardadırlar. Oktay Rifat'ın ablası Zeynep Menemencioğlu, o yılların Ankara'sı için çok hoş bir anısını, İstanbul'da kadına hâlâ "eksik etek" denirken Ankaralı erkekler eşlerinden "ev sahibim" diye söz ederler biçiminde aktarır.[9]

Edebiyata olan merakı ilkokul sıralarında başladı. Bu dönemde "Çocuk Dünyası" isimli dergide bir hikâyesi basıldı. Ortaokulun yedinci sınıfındayken Oktay Rifat ile tanıştı. Birkaç yıl sonra ise bir müsamere sırasında halk evinde Melih Cevdet Anday ile arkadaş oldu. Lisenin ilk yılında edebiyat öğretmeni ise Ahmet Hamdi Tanpınar'dı. Lise döneminde arkadaşları Oktay Rıfat ve Melih Cevdet'le birlikte "Sesimiz" isimli bir dergi çıkardı. Şair 1932 yılında, liseden mezun oldu.

Ahmet Hamdi Tanpınar, Orhan Veli'nin edebiyata olan ilgisinden haberdardır. Ona öğütler verir ve yol gösterir. Lise öğrenimi devam ederken Melih Cevdet, Oktay Rıfat ve Orhan Veli arkadaşlığından bir de dergi doğar: "Sesimiz" O yıllarda yazdıkları şiirlerde aruza uygunluk ve ahenk dikkati çeker.

[8] ARAS Özkan, "Ankara'da Bir Garip Orhan Veli", https://alivedatoygurbitmeyenyolculuk.wordpress.com/

[9] ARAS Özkan, "Ankara'da Bir Garip Orhan Veli", https://alivedatoygurbitmeyenyolculuk.wordpress.com/

Hamdi Tanpınar ön plana çıkar. Tanpınar ”Suç ve Ceza” eserini tercüme ederken Orhan Veli de yardım ederek metinleri temize çeker. Çok yönlü bir kişiliği olan Orhan Veli okulun izci kolunda yer alırken tiyatroya da merak duyar. ”Sesimiz” adlı okul dergisinde ”Yahudinin Fendi Arnavudu Yendi” adında tek perdelik bir piyes kaleme alır. Ercüment Behzat Lav'ın yönettiği ”Monna Vanna” ve ”Zor Nikah”; Raşit Rıza Samako'nun sahnelediği ”Aktör Kean” temsilinde rol alır. Orhan Veli, aynı zamanda tiyatroyla da ilgilenir. Birçok tiyatro oyununda rol alan Orhan Veli, sonraki yıllarda pek çok tiyatro oyununu Türkçe'ye çeviren isim olacaktır.

12 yaşında Oktay Rıfat'ı, 16 yaşında Melih Cevdet ile arkadaş oldu. Oktay Rıfat'ın yazdıklarına göre:

"Orhan'ı mektebin 5. yaşından beri tanırım ama lise 1. sınıfta can ciğer arkadaş olduk. Sürekli edebiyat hakkında konuşur, şiirler yazar, kitaplar okurduk. Lisedeyken bana her teneffüs yanıma gelip "hadi Oktay! Teneffüsü gâvur etmeyelim!" derdi. Bu şiirden konuşalım, şiirden bahsedelim demekti. Bir yıl sonra İstanbul'dan Melih geldi. Oda bizim gibi şiir delisiydi. 3 kafadar çocukluktan beri can ciğer olduk, dünya nimetlerini hep beraber tattık." yazmıştır.

Orhan Veli'nin 28 Haziran 1933 tarihindeki bakalorya sınavına (lise bitirme sınavları) Atatürk girer ve beş tam puan verir. O günü anlatırken *"Bir talebeyi en çok korkutan imtihan bile Gazi'nin karşısında zevkli bir hadise oluyor."* cümlesiyle duygularını ifade edecektir.[10]

Garip'in üç şairinin Ankara'da okumasının onlara sunduğu en büyük yarar, Ankara Erkek Lisesi'ndeki edebiyat öğretmenleri Ahmet Hamdi Tanpınar'dır. Ankara Erkek Lisesi'nin yayın organı Sesimiz şairlerin ilk kez yazmaya başladıkları dergidir. Orhan Veli Kanık'ın Ankara Erkek Lisesi'nden arkadaşı Şinasi Baray'ın açtığı Ulus'taki Üç Nal Meyhanesi Garip şairlerinin en sık uğradığı mekânlardan biridir.

Garip Üçlüsü'nden Melih Cevdet Anday'ın anıları Oktay Rıfat ve Orhan Veli Kanık'ın yaşamından kesitler sunar. Melih Cevdet Anday, Orhan Veli'nin Ardından yazısında onunla Ankara'da tanışmasından ve çocukluk dönemlerinden bahseder.

"Çocukluğunu bilmiyorum. Ben kendisini Ankara Lisesi'nde tanıdım. Uzun boylu, ip ince, yüzü sivilceli bir çocuktu. Ders dışı faaliyetlerden onu en çok çeken okul dergisi ile müsamere kolu idi. Zaten tanışmamız da bir müsamere sırasında Halkevi'nde oldu.

….. Ölümünden bir hafta önce Ankara'ya gelmişti. "Aşk Resmi Geçidi" adlı son şiirini okudu. "Aşk şiiri değil bu," dedim. "Değil," dedi. Çünkü artık aşk, hava, bulut, su onun için yazı, şiir konusu olarak tek başlarına birer varlık olmaktan çıkmışlardı. O bir iş görüyordu."

[10] AYDOĞAN Tolga, "Ankara'lı Orhan Veli", https://karanfildergi.com.tr/ankarali-orhan-veli/

Ankara'daki Çalışma Hayatı

Orhan Veli, lise eğitiminin ardından İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne kaydolur. Fakat 1936'da okulu yarım bırakarak Ankara'ya döner. Babasının arzusuyla memur olarak PTT kurumuna girer. Önce Muamelat Müdürlüğü'nde, sonra da Telgraf İşleri Reisliği Milletlerarası Nizamlar Bürosu'nda çalışmaya başlar

Memuriyet hayatının başlamasıyla şiire olan merakı daha da artar. Bu, onun için bir nevi kaçıştır. Varlık dergisinde ilk şiirleri yayımlanır. *"Memuriyet ile şairliğin bağdaşamadığını gördüm ve şairliği tercih ettim."* diyerek güzel bir Ankara gününde istifa eder. Bunu da *"Güzel Havalar"* şiirinde dile getirecektir:

"Beni bu güzel havalar mahvetti
Böyle havada istifa ettim
Evkaftaki[11] *memuriyetimden."*

ve Tercüme Bürosu

Askerlik bitince, eğitim bakanı Hasan Âli Yücel'in dünya klasiklerinin Türkçe'ye kazandırılması için kurduğu, Nurullah Ataç'ın başkanı ve Sabahattin Eyüboğlu'nun yardımcısı olduğu Tercüme Bürosu'nda göreve başlar. Büro, Posta Caddesi ile Sanayi Caddesi kesişimindeki Yüzbaşıoğlu Apartmanı'nın ikinci katındadır. Üst katında Talim ve Terbiye Dairesi, alt katındaysa Adnan Ötüken'in yönettiği Maarif Neşriyat Müdürlüğü vardır. Milli Kütüphane, Adnan Ötüken tarafından Neşriyat Müdürlüğü'nün Posta Caddesi'ne bakan bir odasında, 1946'da kurulur. Neşriyat Müdürlüğü buradan çıkınca Milli Kütüphane, Sanayi Caddesi ile Kediseven Sokak köşesindeki apartmanın giriş katına taşınır.

Orhan Veli Kanık'ın Ankara'daki çalışma hayatının önemli bir bölümü, Cumhuriyet döneminin en dikkat çekici kültür projelerinden biri olan Tercüme Bürosu ile ilişkilidir. Bu büro, dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel tarafından 1940 yılında kurulmuş ve başına ünlü yazar Nurullah Ataç ile yazar ve düşünür Sabahattin Eyüboğlu getirilmiştir. Amaç, dünya klasiklerini Türkçeye kazandırarak Türkiye'de geniş bir kültür birikimi oluşturmak ve modern bir edebiyat ufku açmaktı.

Orhan Veli, Ankara'da memur olarak çalıştığı dönemde bu çeviri faaliyetlerinin içinde yer aldı. Büroda çalışan yazar ve aydınlar yalnızca çeviri yapan kişiler değil, aynı zamanda yeni bir kültür ortamı oluşturan bir topluluğun üyeleriydi. Bu ortamda genç şairler,

[11] İkinci Evkaf Apartmanı. Atatürk Bulvarı üstünde, altında Küçük Tiyatro'nun bulunduğu bina

akademisyenler ve yazarlar birlikte çalışıyor, metinler üzerinde tartışıyor ve dünya edebiyatının önemli eserlerini Türkçeye kazandırmaya çalışıyordu. Bu yönüyle Tercüme Bürosu, yalnızca bir devlet kurumu değil, aynı zamanda bir entelektüel atölye niteliği taşıyordu.

Orhan Veli'nin bürodaki görevi çeviri çalışmalarına katkı sağlamaktı. Özellikle Fransız edebiyatından yapılan çeviriler üzerinde çalışmış, bazı klasik metinlerin Türkçeye aktarılmasına katılmıştır. Bu çalışmalar sırasında Batı edebiyatının farklı türleriyle daha yakından temas etmiş ve çeviri süreci onun dil anlayışını da etkilemiştir. Orhan Veli'nin şiirlerindeki yalınlık ve konuşma diline yakın ifade, bir ölçüde bu çeviri faaliyetleri sırasında kazandığı dil duyarlılığıyla da ilişkilendirilir.

Bazı kitapların tamamını çevirmek çok güç olduğundan bir Tercüme Dergisi çıkarılır. Orhan Veli ve Melih Cevdet birlikte, Fransız şair Paul Elouard'ın "Lİberté" şiirini "Özgürlük" adıyla çevirip dergide yayınlamış. Özgürlük, Zülfü Livaneli'nin besteleyip söylediği ünlü marş-şarkıdır.

Tercüme Bürosu'nda çalışan kadro oldukça dikkat çekiciydi. Orhan Veli burada yalnızca bir memur olarak değil, aynı zamanda dönemin önemli edebiyat insanlarıyla birlikte çalışan bir şair olarak bulunuyordu. Büroda veya büro çevresinde yer alan isimler arasında Nurullah Ataç, Vedat Günyol ve Azra Erhat gibi önemli çevirmenler ve düşünürler bulunuyordu. Bu isimlerin oluşturduğu entelektüel çevre, Ankara'daki kültür hayatının en canlı odaklarından birini meydana getiriyordu.

Büroda yürütülen çalışmalar yalnızca çeviri yapmakla sınırlı değildi. Çevrilecek eserler seçiliyor, metinler üzerinde uzun tartışmalar yapılıyor, dilin nasıl kullanılacağı konusunda görüş alışverişinde bulunuluyordu. Bu ortam, Orhan Veli gibi genç bir şair için oldukça öğretici bir deneyim olmuştu. Dünya klasiklerinin Türkçeye aktarılması süreci, hem Türkçenin imkânlarını genişletiyor hem de yeni bir edebiyat anlayışının gelişmesine katkı sağlıyordu.

Orhan Veli'nin Ankara'daki bu çalışma hayatı, onun edebiyat çevresiyle ilişkilerini de güçlendirdi. Bürodan sonra şairler ve yazarlar çoğu zaman Ankara'daki lokantalarda veya pastanelerde buluşur, edebiyat ve sanat üzerine sohbetler ederdi. Bu sohbetler, yalnızca kişisel dostlukların değil, aynı zamanda dönemin kültürel atmosferinin de bir parçasıydı.

Büro'nun toplantıları her Salı günü akşam geç vakitlere kadar sürdüğünden bitince Yenişehir'e doğru birlikte yürünür ve Kutlu Pastanesi'nde bir şeyler yenir ve içilirmiş, kuşkusuz edebiyat tartışmaları burada da sürermiş. 1946'da Hasan Âli Yücel görevden alınır, yerine gelen muhafazakâr başbakan ve eğitim bakanı tarafından Tercüme Bürosu dağıtılır ve klasiklerin basımı da son bulur. Bakanın ilk işi Orhan Veli ve Melih Cevdet'in Büro'daki işine son vermek olmuştur.[12]

Hasan Ali Yücel'in Milli Eğitim Bakanlığı görevinden ayrılması sonucunda Yücel'in kurduğu Tercüme Bürosu da önemini yitirdi. Kısa bir süre sonra Kanık istifa etti.

[12] ARAS Özkan, "Ankara'da Bir Garip Orhan Veli", https://alivedatoygurbitmeyenyolculuk.wordpress.com/

İleriki yıllarda ayrılışına neden olarak Reşat Şemsettin Sirer'in bakan olmasından sonra oluşan baskıcı havadan rahatsız olmasını gösterdi. Bu istifanın sebebini Orhan Veli'nin memuriyete uyum sağlayamaması olarak yorumlayanlar da oldu.[13] Ayrılmasının ardından Mehmet Ali Aybar'ın çıkardığı Hür ve Zincirli Hürriyet gazetelerinde denemeler ve eleştiriler yazdı. 1948'de La Fontainne'nin masallarını Türkçeye çevirdi, Ulus gazetesinde Yolcu Notları'nı yayınladı.

Sonuç olarak Orhan Veli'nin Tercüme Bürosu'ndaki çalışma hayatı, yalnızca bir memuriyet dönemi olarak görülmemelidir. Bu dönem, Cumhuriyet'in kültür politikalarının önemli bir parçası olan büyük bir çeviri hareketinin içinde yer aldığı, dünya edebiyatıyla daha yakından tanıştığı ve Türkçenin imkânlarını yeni bir bakışla değerlendirdiği bir süreçtir. Ankara'da geçen bu yıllar, hem onun düşünce dünyasını hem de Türk şiirindeki yenilikçi tavrını besleyen önemli bir deneyim olarak değerlendirilebilir.

Ankara'daki Edebiyat Günleri

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden ayrılmasının ardından Orhan Veli, Ankara'ya giderek PTT Umum Müdürlüğü, Telgraf İşleri Reisliği, Milletlerarası Nizamlar bürosunda işe girer.[14] Şair, Ankara'ya döndükten sonra eski arkadaşları Oktay Rifat ve Melih Cevdet'le tekrar bir araya geldi ve bu üçlü, benzer tarzda şiirler yazmaya başladı. 1936 yılında, Nahid Sırrı Örik'in şiirlerini yayınlatmaları önerisinin ardından, Varlık dergisinde Orhan Veli'nin, Oaristys, Ebabil, Eldorado, Düşüncelerimin ve Başucunda isimli şiirleri yayınlandı. Dergide, Orhan Veli ve arkadaşları edebiyat dünyasına şöyle tanıtılmıştı:

"Varlık'ın şiir kadrosu yeni ve kuvvetli genç imzalarla zenginleşmektedir. Aşağıda dört şiirini okuyacağınız Orhan Veli, şimdiye kadar yazılarını neşretmemiş olmasına rağmen

[13] ÖNGER Fahri. "Orhan Veli Kanık", Yenilik Dergisi. Aralık 1953.

[14] KANIK Adnan Veli, "Orhan Veli İçin", Yeditepe Yayınları,1953.

olgun bir sanat sahibidir. Gelecek sayılarımızda onun ve arkadaşları Oktay Rifat, Melih Cevdet ve Mehmet Ali Sel'in şiirimize getirdikleri yeni havayı daha iyi belirtecektir."

Bu ilk şiirlerini, bir kısmı Mehmet Ali Sel mahlasını taşıyan diğer şiirleri takip etti. 1936-1942 yılları arasında *Varlık*'ın yanı sıra *İnsan*, Ses, Gençlik, *Küllük*, *İnkılâpçı Gençlik* dergilerinde şiirleri ve yazıları basıldı. Orhan Veli, bu dönemin ilk yıllarında yazdığı şiirlerin şekli, yapısı ve içeriği dolayısıyla hece şairi olarak kabul edildi. 1937 yılından sonra ise hem Orhan Veli hem de Melih Cevdet ve Oktay Rifat yeni tarzda şiirlerini yayınlamaya başladılar.[15]

Orhan Veli, PTT'deki görevinden askerlik sebebiyle 1942 senesinde ayrılmıştır. 1945 yılına kadar Gelibolu'nun Kavak Köyü'nde askerliğini yaptı. Bu dönemde sadece altı şiiri yayımlandı. 1945 yılında teğmen rütbesiyle terhis oldu ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın Tercüme Bürosu'nda çalışmaya başladı. Fransızcadan yaptığı çeviriler bakanlığın klasikler serisinden yayınlandı. Şubat 1945'te Vazgeçemediğim isimli şiir kitabını, Nisan 1945'te ise Garip'in sadece kendi şiirlerini içeren ikinci baskısını çıkardı. Bu kitapları 1946 yılında yayımlanan Destan Gibi ve 1947'de basılan Yenisi takip etti.[16]

Garip öncesi dönemdeki şiirleri eski ve yeni şiirleri olmak üzere iki devrede incelenebilir.[17]

Orhan Veli'nin ilk şiirleri 1 Aralık 1936 tarihinde Varlık Dergisi'nde yayınlandı. O günlerde Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Muhip Dranas, Ahmet Kutsi Tecer, Necip Fazıl Kısakürek gibi şairler Ahmet Haşim'in Fransız sembolistlerinden ilham alarak oluşturduğu simgelerin gücünden yararlanan şiirlerinin takipçisiydi. Ahmet Haşim'in saf şiir anlayışını benimseyen bir diğer şair olan Cahit Sıtkı Tarancı ise diğer dönemdaşlarından aksine gündelik yaşamı da şiirlerinin içine almaya çalışıyordu. Nazım Hikmet ve Ercüment Behzat Lav ve ise biçim ve özde yenilik yaparak vezinsiz, serbest ve toplumcu şiirler yazıyorlardı.[18]

Kanık'ın ilk şiirleri, Necip Fazıl, Ahmet Muhip, Ahmet Hamdi ve Cahit Sıtkı kuşağına bağlıdır. Bu eserler, içerik, biçim, dil ve tarz olarak klasik ve geleneğe bağlı olarak yazıldılar. Daha sonraki çalışmalarının aksine şiirlerinde uyak da kullanan Orhan Veli ayrıca benzetmelere ve sıfatlara geleneksel bir şekilde yer verdi. Ölüm, doğa, rüya, zaman, aşk gibi temaların işlendiği bu dönem eserlerinde hiç ironiye rastlanmaz.

Gün Doğuyor, Oaristys, Ebabil, Eldorado, Kurt, Zeval gibi eserlerini içeren ilk dönem şiirlerinde şair, yalnız ve mutsuz bir kişinin yaşamını anlattı, acılarını, isteklerini, aşklarını dile getirdi. Orhan Veli eski şiirlerinde akıldan çok duyguya, gerçeklikten çok romantikliğe, toplumsallıktan çok bireyselliğe önem verdi. Bu açıdan da Kanık'ın

---

15 BEZİRCİ Asım, "Orhan Veli: Yaşamı, Kişiliği, Sanatı, Eserleri", Altın Kitaplar Yayınevi, ISBN 975-405-239-5, 1991.

16 BEZİRCİ Asım, age.

17 ERCİLASUN Bilge, "Orhan Veli Kanık, Hayatı, Sanatı, Eserlerinden Seçmeler", Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, ISBN 975-11-0789-X, 2004.

18 ÖZKIRIMLI Atilla, "25. ölüm yıldönümünde Orhan Veli: Kendisinden önceki şiir ne değilse onu yazmaya çalışan şair", Milliyet Sanat Dergisi, 14 Kasım 1975. Sayı: 158, Sayfa 7.

edebiyat dünyasına girişi okuduğu ve sevdiği yabancı şairlerin etkilenerek ve Türkiye'de onları takip eden şairlerin arasına katılarak oldu.[19]

Sonraki yıllarda geçimini yazarlık ve çevirmenlik yaparak sağlayan Orhan Veli Kanık, "İnsan", "Ses", "Gençlik", "Küllük", "İnkılapçı Gençlik", "Demet", "İşte ve Aile" gibi dönemin popüler kültür sanat dergilerinde manzume ve düz yazılar kaleme aldı. Mehmet Ali Aybar'ın çıkardığı Hür ve Zincirli Hürriyet gazetelerinde, 1947'de yarı siyasal değinmeler ve eleştiriler de kaleme alan Orhan Veli, 1948'de ise bir süre, "Ulus" gazetesinde, "Yolcu Notları" başlığı altında makaleler yazdı.

1948 yılının sonlarında Orhan Veli'nin düşüncesine Mahmut Dikerdem'in evinde yapılan arkadaş toplantısı sırasında bir dergi çıkartmak düşüncesi doğar. Mahmut Dikerdem anılarında, derginin fikir dergisi olarak düşünüldüğünü anlatır. Ancak bu şekilde geniş bir kitleye ulaşamayacaklarına ve baskı göreceklerine inandıkları için, edebiyatla dergiyi okutmayı, yaygınlaştırmayı amaçlamışlardır.

İlk sayı, 1 Ocak 1949'da, Ankara'da yayımlanır. Her ayın birinde ve on beşinde çıkması planlanmıştır ve ilk 12 sayı bu şekilde aralıksız çıkar. 15 Haziran 1949'dan 1 Kasım 1949'a dek yaz tatili nedeniyle ara verilir. Bundan sonra 1 Haziran 1950 tarihli 28'inci sayıya kadar da yine düzenli olarak yayımlanır. Derginin üzerinde Orhan Veli'nin sıfatı "Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden" olarak yazılıdır. Yaprak'a dergi denilse de logolarında "fikir, sanat gazetesi" yazılıdır.

Derginin ilk sayısının masrafları Mahmut Dikerdem tarafından karşılanmıştır. 15 kuruşa satılan dergi için 500 lira verir Dikerdem. Dergi daha sonra kendini idare etse bile, bir ara Orhan Veli dergiyi çıkarmak için paltosunu satar, kışın ortasında ceketle kalır. Böylece iki sayı çıkarılabilir. Son sayıyı çıkarabilmek için başka şeyler de satar Orhan Veli. Abidin Dino'nun kendisine hediye ettiği resimleri mesela.

[19] BEZİRCİ Asım, "Orhan Veli: Yaşamı, Kişiliği, Sanatı, Eserleri", Altın Kitaplar Yayınevi, ISBN 975-405-239-5, 1991.

Abidin Dino, Orhan Veli'nin kendisini ziyarete geldiği bir günkü olayı şöyle anlatıyor:

"Yüzü bir karış, upuzun bembeyaz. Dilinin altında bir şeyler vardı besbelli, bir süre şişe açma aleti gibi kıvrılıp kalmış, sonunda ağzındaki baklayı çıkarmıştı. Ona hediye ettiğim resimler vardı ya onları satabilir miydi? 'Son sayıyı çıkarmak için başka çare kalmadı' demişti, boğuk bir sesle ve müthiş utanarak. Ne demekti, daha kaç tane resim isterse vermeye hazırdım, yeter ki alıcı bulunsun! Biraz neşelendi ama, alt tarafı Yaprak dergisinin cenazesine bir çelenk hazırlıyorduk."

İlk sayı, meşhur "Alış-Veriş" şiiri ile başlar. Sabahattin Eyuboğlu'nun, "Edebiyat verir yalın söz alırız / Şarkı verir türkü alırız" mısralarına herkes bir şeyler ekler. "Meta verir fizik alırız" mısrasını Nusret Hızır; "Salon verir sokak alırız" mısrasını Mahmut Dikerdem söyler.

Melih Cevdet Anday, "Derginin tek bir sayfa olması önerisi, demek ki adı, Sabahattin Eyuboğlu'ndan geldi. Eğer biz 15 günde bir gönlümüzce tek bir yaprak çıkarabilirsek daha ne isterdik… Çoğu değil, özü amaçladık. Yazılarımızı kısa tutmaya değil, söyleyeceklerimizi uzatmamaya dikkat ettik" der bir yazısında. Mahmut Dikerdem ise, biraz da parasal nedenlerle bu fikrin kabul edildiğini ekler.

Yaprak'ta ilerici, aydın, hümanist imzalar görülür: Orhan Veli, Oktay Rifat, Sait Faik, Necati Cumalı, Ahmet Muhip Dranas, Sabahattin Eyuboğlu, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Cahit Sıtkı Tarancı, Ceyhun Atuf Kansu, Metin Eloğlu, Erol Güney, Cevdet Kudret Solok, Orhan Kemal, Ziya Osman Saba, Melih Cevdet Anday yazı, şiir, hikâye veya çevirileriyle yer aldıkları gibi; Abidin Dino ve Bedri Rahmi Eyuboğlu da resim ve desenleriyle katkıda bulunurlar. Bu isimlerin dışında yardım edenler de vardır: Dora Güney gibi abonelere gönderilecek dergileri hazırlayanlar; Füruzan Yolyapan gibi elden dergi dağıtıp satılanların parasını toplayanlar.

Bir süre sonra sadece abonelere gönderilecek bembeyaz bir Yaprak çıkarmayı düşünürler. Amaç olan bitene bu şekilde cevap vermek, protesto etmektir. Ne yazık ki perişanlık ve dağınıklık içerisinde bu düşünce de gerçekleştirilemez. Orhan Veli'nin ölümünden sonra bu kadar kederin arasında Sabahattin Eyuboğlu'nun aklına Orhan Veli Özel Sayısı olmak üzere son bir Yaprak çıkarmak gelir ve 1 Ocak 1951'de Son Yaprak yayımlanır.

Dönemin şiirlerinden farklı yapıtlar ortaya koymaya karar veren Orhan Veli, ilk olarak ölçü ve uyağı daha sonra ise tasviri, şaireliği, hayali, süsü ve zekâ oyunlarını şiirinden çıkarttı. Sadelik ve basitliği önemseyen sanatçı, duygudan çok akla önem vermeye başladı. Halkın kullandığı kelimeleri tercih etmeye başlayan Kanık hayat karşısında kötümser, ironik, ümitsiz, inançsız görünmektedir. Yeni şiirlerinin temaları ise çoğunlukla tabiat, insan, aşk, çocukluk, savaş, hayat, sarhoşluk ve seyahat oldu. Şair bu dönemde, çoğunlukla kısa şiirler yazmayan başladı. Nurullah Ataç bu çalışmaların Fransız sürrealistlerin yazılarını ve Japon haikularını anımsattığını söyledi. Orhan Veli de o yıllarda arkadaşlarıyla birlikte Fransız gerçeküstücüleri sık sık okuduklarını açıklamıştır. Yine de Orhan Veli, noktalama işaretleri kullanması, imgeyle

simgeden kaçınması, şiiri insanın duyularına değil aklına hitap eden bir sanat hâline getirmeye çalışması gibi özellikleriyle sürrealistlerden ayrılır.[20]

Orhan Veli'nin edebiyatla ilgili diğer çalışmalarını da şu şekilde sıralamak mümkündür.

Orhan Veli, Türkçeye şiir, hikâye ve oyun çevirileri yaptı. İlk kez 1947 yılında Varlık yayınları tarafından basılan Fransız Şiirleri Antolojisi'nin önsözü ve kitapta yer alan şairlerin biyografileri de sanatçı tarafından yazıldı. Oktay Rifat ve Melih Cevdet'le birlikte çalıştığı Batıdan Şiirler isimli kitaptaki 31 şiirin altı tanesi Orhan Veli tarafından çevrilmişti. 1948 yılında, Doğan Kardeş Yayınları'ndan çıkan La Fontaine'den Masallar'da ise La Fontainne'nin 49 masalını çevirdi. Şairin hayat görüşü ile La Fontaine'nin felsefesi arasında yakın ilişki olduğuna inanılır. Orhan Veli'nin şiirlerinin de hikâye karakteri taşıması ve sanatçının yaşama karşı alaycı duruşu bu inancı destekler.[21]

Orhan Veli, 1937-1941 yılları arasında Ki-Ka-Ku isimli Japon şairinin 30 haikusunu Türkçeye çevirdi. Bu şiirler aralıklarla Varlık Dergisi'nde basıldı. 19 Mart 1946'da ise Tercüme Dergisi'nin Şiir Özel Sayısı'nda Hai-Kai'ler başlığı altında tümü yayımlandı. 1945 yılında yayımlanan Üç Hikâye isimli kitapta Gogol'un üç öyküsü bulunuyordu. Bunlardan Burun ve Fayton'u Orhan Veli çevirmişti. Charles Lamb tarafından çocuklar için hikâyeleştirilmiş Shakespeare'in Venedik Taciri'ni ise 1949 yılında Şehbal Erdeniz'le birlikte çevirdi.[22]

Orhan Veli, ilk oyun tercümesini Oktay Rifat ile birlikte 1943 yılında Alfred de Musset'nin Bir Kapı Ya Açık Durmalı Ya Kapalı isimli eserini çevirerek yaptı. Ertesi yıl aynı yazarın Barberina'sını Türkçeye kazandırdı. Bu çeviri Milli Eğitim Bakanlığı Dünya Edebiyatından Tercümeler serisinin 53. kitabı olarak yayımlandı. 1944'te Moliere'in üç oyununu çevirdi. Orhan Veli'nin çevirisini yaptığı Jean Anouilh'in Antiogone isimli oyunu ise şairin ölümünden önce basılamadı. Bu oyun şairin vefatının ardından İstanbul Devlet Tiyatrosu'nca sergilendi. Ölümünün ardından basılan ve sergilenen bir diğer çevirisi ise Jean Paul Sartre'ın Saygılı Yosma'sı oldu. Kanık, son olarak İrène Nemirovsky'nin Les Chiens et les Loups adlı oyununu İtlerle Kurtlar ismiyle Türkçeye tercüme ediyordu. Sanatçı, 245 sayfalık bu eserin 105. sayfasını çevirmesinin ardından hayata gözlerini yumdu. Orhan Veli'nin tamamlayamadığı diğer iki çalışma ise Moliere'in Elit Prenses'i ve Madam de Sevigne'nin seçme mektuplarıydı.

Orhan Veli hikâye yazmaya 1947 yılında başladı ve ölümüne kadar altı öykü yazdı. Bu eserler Tanin, Seçilmiş Hikayeler ve kendi çıkardığı Yaprak dergilerinde yayınlandı. Şair, öykülerinde de tıpkı şiirlerinde olduğu gibi sıradan insanları ve günlük hayatı konu edindi. Zaman zaman ise toplumsal eleştirilerde bulundu. Bu öyküler, Hoşgör Köftecisi başlığı ile 2012 yılında yayımlandı.

Kanık'ın 21 makale, 6 öykü ve 7 eleştiri yazısı kitap olarak, ilk kez 1953 yılında Varlık Yayınevi'nce Nesir Yazıları ismiyle yayınlandı. Daha sonraki yıllarda ise Asım Bezirci,

---

[20] BEZİRCİ Asım, "Orhan Veli", Oluş Yayınevi, 1972.

[21] ERCİLASUN Bilge, "Orhan Veli Kanık, Hayatı, Sanatı, Eserlerinden Seçmeler", Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, ISBN 975-11-0789-X, 2004.

[22] ÖZSOY M. Şerif, "Kanık'sadığım Biri Orhan Veli", Ayna Yayınları, ISBN 9789758297160, 2002.

şairin nesirlerini bir araya getirerek farklı kitaplar olarak yayınladı. Bu kitaplardan ikisi 1975 yılında yayınlanan Edebiyat Dünyamız ve 1982 yılında yayınlanan Bütün Yazıları'dır.

Garip Dönemi

1941 yılının Mayıs ayında Garip seçkisi yayınlandı. Bu kitapta şairin yirmi dört şiirinin yanı sıra Melih Cevdet'in on altı, Oktay Rifat'ın ise yirmi bir şiiri yer aldı.[23] Kitabın içindeki şiirler kadar ses getiren ön sözünü ise Orhan Veli yazdı. Bu kitap sonradan Birinci Yeni olarak da anılacak Garip akımının başlangıcı oldu. Garip akımının kurucuları olan Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet, radikal bir tutumla kendilerinden önce gelen hececilerin ve Ahmet Haşim'in şiirleriyle, Nazım Hikmet'in toplumcu-gerçekçi şiirlerini reddettiler.

Kitaptaki şiirler ve önsöz edebiyat dünyasında büyük tartışmalara sebep oldu. Özellikle Orhan Veli'nin yazdığı "Yazık Oldu Süleyman Efendi'ye" mısrası üzerinde duruldu. Bu mısrayı kimileri tenkit ederken, kimileri çalıntı olduğunu iddia etti. Bir diğer grup ise Türkçede yazılmış en güzel dizelerden biri olduğunu söyledi. Bu münakaşalar sonucunda mısra çok popüler oldu, hatta Nurullah Ataç'ın deyişi ile "vapurlara, tramvaylara, kahvehanelere kadar" girdi ve bir deyim niteliği kazandı. Orhan Veli'nin "Yazık oldu Süleyman Efendi'ye" kadar meşhur olarak gündelik dile giren bir diğer dizesi ise Ahmet Haşim'in "Göllerde bu dem bir kamış olsam" mısrasını hicvetmek için yazdığı "Rakı şişesinde balık olsam" idi.[24]

Bu kitapla birlikte şairin tarzının önceki dönemine göre daha tutarlılaşmış ve gelişmiş olduğu düşünülür. Orhan Veli, kitabın önsözünü kendi yazdı ve şiir hakkındaki düşüncelerini açıkladı. Bu önsöz Garip akımının manifestosu kabul edilir. Orhan Veli, o

[23] TAŞÇIOĞLU Yılmaz, "Türk Şiirinde Bir Garip Adam: Orhan Veli Kanık", Beykoz Belediye Başkanlığı Yayınları, 2004.

[24] ERCİLASUN Bilge, "Orhan Veli Kanık, Hayatı, Sanatı, Eserlerinden Seçmeler", Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, ISBN 975-11-0789-X, 2004.

günlerin aydınlarının şiir anlayışı sebebiyle kendisine "garip" gözüyle baktıklarını açıklamıştır. Akımın adının da bu bakış açısından geldiği sanılmaktadır.[25]

Şair bu dönemdeki şiirlerinde klasik uyak düzenini ve vezni kullanmadı. Ona göre hakiki şiir için vezin ve kafiye mutlak gerekli olan şeyler değildi. Kanık, kafiyeyi reddetse de düzensiz ses yinelemelerine sık sık başvurdu ve onlara anlam vurgusunu oluşturan temel bir işlev yükledi. Eserleri incelendiğinde sanatçının ses yinelemeleri, sözcük öbeği yinelemeleri, söz dizimsel yinelemeler, ek yinelemeleri ve dizelerin aynen yinelenmesi gibi tekrarlara başvurduğu görülebilir.

Orhan Veli, o günlerde kişisel şiirler yazdığı kadar sosyal konulara da eğildi ve dar görüşler ile törelerin gülünçlüğünü alaylı sözcükler kullanarak anlatmaya çalıştı. Ayrıca, şairin hece ve sözcük bakımından boyutunu ve şiirdeki sayısını azaltarak dizenin şiirdeki egemenliğini ortadan kaldırdığı da söylenir.

Orhan Veli, "Garip sonrası" olarak adlandırılan 1945-1950 yılları arasında dört kitap yayınladı: Vazgeçemediğim (1945), Destan Gibi (1946), Yenisi (1947) ve Karşı (1949). Ayrıca, şairin 1949-1950 yılları arasında yazılmış fakat vefatı sebebiyle yayınlanamamış şiirleri de mevcuttur. Kanık'ın garip sonrası dönemde yazdığı şiirler "garibin devamı" ve "garipten farklı" olarak iki ana grupta toplanabilir. Şair sanatındaki değişimi 1945 yılında ikinci baskısı yapılan Garip'in ön sözünde "Onları beş sene önce yazmıştım. Beş sene sonra da aynı şeyleri söyleyecek olduktan sonra neden yaşadım" diyerek açıkladı.

Kanık'ın kelime kullanımı, dize ve cümle yapısı halk şiiri özellikleri taşıyan eserleri dışında benzer şekilde devam etti. Öte yandan ilk dönem şiirlerinde sık rastlanan yinelemeleri halk şiirine yaklaşması ile daha da fazla kullanmaya başladı. Şairin halk kültürüne olan bu yakınlaşması vefatı sebebiyle yarım kalmıştır.

Orhan Veli'nin Ankara Yılları

Liseden sonra Orhan Veli, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin Felsefe Bölümü'nü 1935'te bırakarak Ankara'ya döner. Ankara'daki yaşamında, gerek parasızlıktan gerekse yürümeyi sevdiğinden her yere yürüyerek gider:

Hava bedava, bulut bedava
Dere tepe bedava
Yağmur çamur bedava
Otomobillerin dışı
Sinemaların kapısı,
Camekânlar bedava…'

çünkü. En sık yayan dolaştığı yol ise Ulus ile Yenişehir arasındaki Atatürk Bulvarı'dır. Devamlısı olduğu Posta Caddesi'ndeki Kürdün Meyhanesi ile Şükran Lokantası ve ilk görev yeri PTT Genel Müdürlüğü ile ardından Tercüme Bürosu Ulus'ta. Buna karşılık

[25] TAŞÇIOĞLU Yılmaz, "Türk Şiirinde Bir Garip Adam: Orhan Veli Kanık", Beykoz Belediye Başkanlığı Yayınları, 2004.

öğleden sonraları buluştukları Özen ve Kutlu pastaneleri ile akşamları hep birlikte oldukları Erol Güney'in, Sabahattin Eyüboğlu'nun, Azra Erhat'ın, Szabo'ların ve romantik aşkı Nahit Hanım'ın evleri Yenişehir'dedir.[26]

1937-1941 arası PTT'deki memuriyeti döneminde akşamları Posta Caddesi'nde soluğu alır. Kürdün Meyhanesi, Şükran, Karpiç, Üç Nal lokantalarında izlerini bırakır. Kimi zamansa Yenişehir'in kaldırımlarını arşınlar. Hatta Oktay Rifat ile birlikte Özen Pastanesi'nde Garip Akımı'nın ilk adımlarını atar. 1937'nin bir yaz günü birbirlerine ilk defa vezinsiz ve kafiyesiz şiirleri bu pastanede okurlar. Oktay Rifat bu şiirlerden sonra cesaretlerini topladıklarını ve Garip Akımı'nın başladığını belirtir.[27]

Orhan Veli Kanık'ın şiirlerinde İstanbul'daki kadar yoğun olmasa da Ankara'ya ve Ankara'daki bazı gerçek mekânlara değinen izler bulunur. Bu mekânların bir kısmı doğrudan şiir dizelerinde geçerken, bir kısmı ise şiirin yazıldığı yer olarak edebiyat tarihine girmiştir. Bu yerler, 1930'lu ve 1940'lı yılların Ankara'sındaki edebiyat çevrelerinin buluşma noktalarıdır.

Orhan Veli'nin şiirlerinde adı geçen en açık Ankara mekânıdır. "Oktay'a Mektuplar" şiirinin başında şu ifade yer alır:

"Ankara, 8.12.1937
Macar Lokantası'nda yazıyorum…"

Bu dizeler sayesinde Ulus'ta bulunan Macar Lokantası yalnızca bir restoran değil, aynı zamanda bir şiirin doğduğu yer olarak da edebiyat tarihine girmiştir.

"Üç Nal Lokantasının orayı insanlara çekici kılan 'doğulu tarzı' bir de tanıtımı vardır: Üç Nal'a Gelen Dört Nala Gider!"

1946 yılının mayıs ayında, Ankara'da Anafartalar caddesine çıkan sokaklardan birinde, Konak sokakta yeni bir meyhane açılır. Meyhanenin adı Üç Nal Lokantası'dır. Sahibi, Şinasi Baray'dır. Mekanı ailesine ait konağın eskiden ahır olarak kullanılan alt katında açmıştır. Şinasi, dönemin birçok ünlü yazar ve edebiyatçısının ve sanatçısının deyim yerindeyse "kankası"dır.

Ve kısa zaman içinde meyhane, bu çevre için her akşam uğranılan, "bayanların da gelip içki içebildiği, batı tarzına yakın" bir uğrak halini alır. Batı tarzı Üç Nal Lokantasının orayı insanlara çekici kılan "doğulu tarzı" bir de tanıtımı vardır.

Kimler yoktur ki müdavimler arasında: Hasan Ali Yücel, Sabahattin Eyüpoğlu, Ahmet Hamdi Tanpınar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halit Karay, Yahya Kemal Beyatlı, Yaşar Kemal, İlhan Berk, Ümit Yaşar Oğuzcan, Can Yücel, Münir Nureddin Selçuk , İbrahim Çallı, Nuri İyem, Cahide Sonku, daha çocuk yaşta oraya gelip lokantanın herkesin bir şeyler karaladığı ünlü defterine "burayı çok sevdim" diye yazan İdil Biret ve başka tanınmış şair, yazar, edebiyatçı, ressam, müzik insanı…

[26] ARAS Özkan, "Ankara'da Bir Garip Orhan Veli", https://alivedatoygurbitmeyenyolculuk.wordpress.com/
[27] AYDOĞAN Tolga, "Ankara'lı Orhan Veli", https://karanfildergi.com.tr/ankarali-orhan-veli/

Orhan Veli, Şinasi bey'in yakın arkadaşı olması nedeniyle, Üç Nal Lokantası'nın ahırdan meyhaneye dönüştürülme sürecini de yakından izlemiş, tadilat sürerken sık sık oraya gitmiştir. Tadilatın bitmesine yakın, bir gün Şinasi Baray, babaannesini eski ahırı ne hale getirdiğini göstermek için mekana getirir. O esnada Orhan Veli, bir direğe dayanmış ufak ufak demlenmektedir. Babaanne ona bakar ve "biz işte bu direğe merkebimizi bağlardık" deyiverir![28]

Tolga Aydoğan'ın "Orhan Veli'nin Ankara'daki Ayak İzleri" kitabında, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara'nın şık fakat tek lokantası Karpiç, resmi adıyla Şehir Lokantası da unutulmamış. Aybaşı dışında parasız olan garip şairleri takımına oldukça üst düzey geldiğinden orada görülmezler. Orhan Veli parasızlığını anlatmak için *"Delikli Şiir"*i yazar:

Cep delik cepken delik,
Yen delik, kaftan delik,
Don delik, mintan delik;
Kevgir misin be kardeşlik.

Ancak 1950'den sonra Karpiç müşterilerinin profili değişir ve onlar da gitmeye başlarlar. Orhan Veli ve arkadaşları, keselerine uygun olduğu ve hesabı deftere yazdığından Posta Caddesi'nin hemen başında, sol koldaki Kudret Han'ın girişindeki Kürdün/Acemin Meyhanesi'ni (Yeni Hayat Lokantası) yeğlerler, akşamları buluşup edebiyat konuşmak üzere.

Orhan Veli, Yaprak dergisinin yazılarını Kürdün Meyhanesi'nde yazar, köşedeki postanede bulunan derginin posta kutusuna gelen mektupları, ücret havalelerini

[28] KARTAL Coşkun, "Ankara'da Bir Garip Orhan Veli" https://www.kentekrani.com/

almak için de meyhanede beklermiş. O devirde bütün sanatçıları solcu kabul eden ağır bir devlet baskısı vardır. Meyhanenin bir özelliği de komünist kabul edilen sanatçıyla birlikte onu izleyen milli istihbarat memuru, sivil polisin de gelip müşteri gibi masalara oturmasıymış.

Garsonlar da önlerine birkaç tane boş bira şişesi ve bardak koyarmış. Polis kalabalığı o hale gelirmiş ki bir gün bunalan Kürt Mehmet, Orhan Veli, Cahit Sıtkı ve daha 7-8 kişinin edebiyat tartıştığı masanın yanına gelip *"Biraz dolaşın, bütün masaları polisler tuttu. Yer yokluğundan müşteriler geri dönüyor"* deyince kalkıp çıkmışlar.

Kürdün Meyhanesi, Orhan Veli'nin mekânıdır. Onu sevenler, görmek isteyenler de oraya gelirmiş. Bir bina sonraki Şükran Lokantası'ysa peşin çalıştığından paralı oldukları akşamları giderlermiş. Burası Cahit Sıtkı'nın her akşam takıldığı mekânmış. Otuz Beş Yaş şiiri ile kazandığı 5.000 liralık CHP Şiir Ödülü'nü arkadaşlarıyla burada bir haftada tüketmişler.

Ankara'yı mesken tutmuş edebiyatçı takımının Yenişehir'de takıldığı iki de pastane vardır: Özen ve Kutlu. Özen, Bulvar'dan İzmir Caddesi'ne (o zaman Uçar Sokak) giden kısa girişin sol tarafında günümüzde Down Cafe olan yerdir. Yaz günlerinde, masalar Bulvar tarafındaki geniş kaldırıma ve yan sokağa konduğundan Paris kafelerine benzetilir. Evi çok yakında olan Nurullah Ataç, her öğleden sonra ve akşam mutlaka Özen Pastanesi'ne gittiğinden, görüşmek isteyenleri de burada kabul ettiğinden pastane ile özdeşleşmiştir. Özen Pastanesi Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet'in 1937'de başlattığı geleneksel şiiri reddederek vezinsiz, kafiyesiz, imgesiz, yalın ve kısa anlayıştaki Garip şiirinin ilk örneklerini burada birbirlerine okuduklarından bu akımın oluşumunda önemli bir mekân olmuştur. Buraya gelmelerinin bir nedeni de hizmetin iyi ve hesaplı olmasındandır.

Diğeri Kutlu Pastanesi, Bulvar'ın karşı tarafında, bugün İş Bankası Şubesi olan binadan önce burada bulunan Kutlu Pansiyon Evi'nin giriş katında açılır. Burası dar geldiğinden, İzmir Caddesi'nin girişinin Bulvar'a açıldığı yerde, Sıhhiye tarafındaki köşede bugünkü Mavi Jeans'in yerinde inşa edilen Mühendis Ragıp Devres Apartmanı zemin katına taşınır. Burası da edebiyatçıların toplandığı bir yerdir fakat paralı olanlar burayı seçermiş. Pastanenin iç mekânında akşamüstleri saat 4.[30] ile 6.[30] arasında bir orkestra hafif batı müziği çalar, içki servisi yapılırmış. Kutlu Pastanesi'nin asma katı satranç kulübü olarak kullanılmış, dönemin önemli siyasi isimlerinden Başbakan Şükrü Saraçoğlu akşamları orada satranç oynamıştır.[29]

Biri bir koca görür rüyasında:
Yüz lira maaşlı kibar bir adam.
Evlenir, sedire taşınırlar.
Mektuplar gelir adreslerine:
Şen Yuva Apartmanı, bodrum katı.
Kutu gibi bir dairede otururlar.
Ne çamaşıra gidilir artık, ne cam silmeye;
Bulaşıksa kendi bulaşıkları.

[29] ARAS Özkan, "Ankara'da Bir Garip Orhan Veli", https://alivedatoygurbitmeyenyolculuk.wordpress.com/

Çocukları olur, nur topu gibi;
Elden düşme bir araba satın alınır.
Kızılay Bahçesi'ne gidilir sabahları;
Kumda oynasın diye küçük Yılmaz,
Kibar çocukları gibi…

Orhan Veli'yi araştıran gazeteci Tolga Aydoğan Gazete Duvar internet sitesinde Derya Çakır tarafından aktarılan yazısında, Orhan Veli'nin komşusu Evin Akyol'la konuşmuş. Akyol da Orhan Veli'ye dair anekdotlar aktarmış:

"Orhan Veli'yi çocukluğumdan gayet iyi hatırlarım. Bizim evimize gelip gitmişliği de vardı. Babamın ve o edebiyat sanat çevresinin yakın dostuydu. Zaten Ankara küçük bir şehirdi o zamanlar. 6-7 yaşımda olsam da gayet iyi hatırlarım ve Orhan Veli'yi, Nahit Hanım'ın oturduğu Vardar Apartmanı'ndaki evinde görürdüm.

Orhan Veli karakter olarak çok nazik, kibar, hatta utangaç diyebileceğimiz derecede sessiz bir kimseydi. Fiziksel olarak uzunca boylu, zayıfçaydı. Dışa dönük değil, içe dönüktü. Bir topluluk içinde herkes konuşurken o sessizce dinlerdi. Öyle sanılanın aksine alkolik değildi. Oktay Rifat ve Melih Cevdet ile hep birlikte olurdu. Babam beni götürmüştü, sanırım Melih Cevdet'in evinde görmüştüm. Üçü bir aradaydı. Birlikte çalışırlardı. Gayet neşeli, esprili dostlukları vardı."

Aydoğan, sadece Orhan Veli'nin yakınındakilerin, oturduğu evlerin ve gittiği mekânların izini sürmüyor. Şairin ilk şiirlerinin yayımlandığı zamanları, Garip akımının doğuşunu ve bunun yoğun olarak eleştirilmesini de taşıyor satırlarına. Dolayısıyla fotoğraflardan, tanıklardan, mekânlardan ve hatıralardan hareketle bir Orhan Veli portresi çiziyor. Başka bir deyişle Ankara'yı Ankara yapan Orhan Veli'yi, onu da Orhan Veli yapan Ankara'yı anlatıyor.

Ankara'ya gelen ve başkentten giden Orhan Veli'yi selamlıyor yazar: "Ve gider Orhan Veli… Sessizce… Bir gece yarısı… Ankara kaldırımlarında ayak izleri, Ankara'nın üçüncü sınıf otellerinde anıları… Kâh kahkahalarını bırakmıştır Posta Caddesi'ndeki meyhanelerde kâh üzüntülerini misafir olduğu arkadaş evlerinde. Üç Nal, Karpiç, Şükran, Kürdün Meyhanesi… Hiçbiri kalmadı… Hanımeli Sokak'taki Macar piyanist Szabo'nun evi de çoktan yıkıldı, bodrum katında oturduğu Banguoğlu Apartmanı da… Yaprak'ı ve kitaplarını bastırdığı o matbaalar da çoktan tarihe karıştı… Değişti, her şey değişti… Ne garip akımının temellerinin atıldığı Özen Pastanesi kaldı ne şiir akşamları düzenlenen Kutlu Pastanesi… Ne Philippe Soupault'yu ağırladıkları Sümer Sokak'taki müştemilat ne Nahit Hanım'ın cuma akşamları edebiyat geceleri düzenlediği Atatürk Bulvarı'ndaki Vardar Apartmanı… Silindi duvarlardaki gölgeleri… Sanki hiç var olmamış gibi…"[30]

Örneğin, Yenişehir'de dönemin popüler bir pastanesi var: Özen Pastanesi. Nurullah Ataç ile özdeşleşmiştir. Çünkü sürekli oraya gider. Öte yandan Posta Caddesi'nde yer alan Şükran Lokantası Cahit Sıtkı Tarancı ile özdeşleşmiştir. Çünkü Tarancı anılarda da yer aldığı üzere bu meyhaneden çıkmaz. Çevirilerini bile Şükran'da yapar. Orhan

[30] ÇAKIR Derya**, "**Ankara'da bir Orhan Veli", https://www.gazeteduvar.com.tr/

Veli'nin anılarda Özen ve Kutlu Pastanesi'ne gittiği, hatta Kutlu'da *Yaprak*'ın bazı sayılarını hazırladığı da bilinmektedir. Posta Caddesi'ndeki "Yeni Hayat Lokantası" yani nam-ı diğer "Kürdün Meyhanesi" ve "Şükran Lokantası"ndan hiç çıkmaz. Çankırı Caddesi üzerindeki Emre Palas'ın girişindeki "Yeşil Fıçı" nam-ı diğer "Macar'ın Lokantası"nı da pek sever. "Üç Nal Lokantası" ise lise arkadaşı Şinasi Baray'ın sahibi olduğu bir içkili lokantadır. Orada da sık sık görürüz Orhan Veli'yi.

Ulus bölgesinde birçok otelde, Yenişehir bölgesinde birçok evde kalmıştır. Ulus ve Yenişehir bölgesinde her yerde anılarını, kaldırımlarında izlerini bırakmıştır. O nedenle Orhan Veli'yi tek bir mekanla değil "Ankara" kenti ile özdeşleştiriyorum ben. 25 yıl Ankara'da yaşadığı için "Beykozlu" değil "Ankaralı" olduğunu vurgulamak lazım, Ankara kenti ile özdeşleştirmek lazım.[31]

1939 yılında Orhan Veli Çubuk Barajı'na giderken bir trafik kazası geçirir. Şöyle ki Adnan Veli, 1953'te yazdığı Orhan Veli İçin adlı kitapta ağabeyi Orhan Veli'nin bir kaza geçirdiğini ve yirmi gün komada kaldığını söyler. Orhan Veli de bir şiirinde bu kazadan bahseder. Tolga Aydoğan, lavarla internet sitesinde yayınlanan yazısında;

"Ben bu olayı deşmek istedim. Yine bu da Orhan Veli üzerine yapılan araştırmalarda bugüne kadar es geçilmiş bir konuydu. Dönemin gazetelerini incelerken bu havadise denk geldim. Arabada kimler olduğunu tespit ettim, meğer o gün direksiyonda Melih Cevdet varmış! Melih Cevdet'in kullandığı araba şarampole yuvarlanıyor. Polis, Melih Cevdet'i tutukluyor, öyle ki ehliyeti de yok. Orhan Veli komadan çıkınca Melih Cevdet serbest bırakılıyor, adli tahkikat bir süre sonra sonlanıyor."[32]

Orhan Veli, Ankara'da yaşadığı sıralarda Ulus, Yenişehir ve Kızılay civarında birçok evde, otelde kalmış, arkadaşlarının dostlarının yanında ikamet etmiştir. Orhan Veli'nin

[31] TÜRKELİ Özgün. "Orhan Veli'nin Ankara'daki izlerinin peşinde bir yazar: Tolga Aydoğan", https://lavarla.com/

[32] Orhan Veli'nin Ankara'daki izlerinin peşinde bir yazar: Tolga Aydoğan, https://lavarla.com/

sıkça uğradığı mekânlarından birisi fakülteden sınıf arkadaşı Erol Güney'in Sıhhiye, Sağlık Sokak'taki evidir. Burada toplanıp edebiyat konuşurlar. Tercüme Dergisi kapatıldığından Orhan Veli, Erol Güney, Sabahattin Eyüboğlu, Nusret Hızır, Oktay Rifat, Cahit Sıtkı ve Melih Cevdet 1949'da, adı gibi Yaprak dergisini çıkarmaya başlarlar. Yayınevi Erol Güney'in evidir ve karısı Dora da derginin muhasebesini tutmaktadır, derginin finansörüyse büyükelçi Mahmut Dikerdem'dir.

Edebiyat ve sanat topluluğunun Ankara'da toplandığı bir diğer ev ise Sabahattin Eyüboğlu'nun kız kardeşi mimar Muallâ ile birlikte oturduğu İzmir Caddesi'nin Mustafa Necati Caddesi'ne (bugün Gazi Mustafa Kemal Bulvarı) yakın yerinde, Kızılay binasının arkasına denk gelen renginden dolayı Yeşil Apartman'dır. Hasan Ali Yücel, Nurullah Ataç, Orhan Veli, Necati Cumalı, Melih Cevdet Anday her akşam oradadırlar. Ankara'da bulunan yazar ve sanatçılar sık sık akşamları uğradıkları eve kendi aralarında "tekke" derler, böyle olunca sivil polisler de apartmana gireni çıkanı rapor etmek için çevresinde bekleşirler.

Orhan Veli'nin sıkça uğradığı evlerden birisi de Karanfil Sokak'ta, Dost'un yanındaki apartmanın zemin katında oturan Azra Erhat'ın evidir. DTCF'de Klasik Filoloji doçenti olan Azra Erhat, evde, Macar mühendis Bela Szabo ile birlikte yaşamaktadır. Yandaki Dost'un yerinde bulunan Adalar Apartmanı'nda da Sabahattin Ali ailesiyle birlikte oturmaktadır. Ev zemin katta olduğundan Orhan Veli uzun bacaklarıyla rahatça hep pencereden girer, kapıdan bir tek Nurullah Ataç girmektedir.

Sabahattin Eyüboğlu'nun arkadaşı Abidin Dino 1943'te, Karanfil Sokak'taki Azra Erhat'ın evinde Güzin ile tanışır ve aynı yıl Adana'da evlenirler. 1946'da Güzin, DTCF Fransız Filolojisi'ne doçent olarak atanınca Ankara'ya gelirler ve Güzin'in sınıf arkadaşı Azra'nın evine yerleşirler. Abidin Dino ve Sabahattin Ali her akşam Marksizm tartışması yaparlar ve sonunda, tanıklık için Sabahattin Ali'nin yandaki evine giderek kitaplara başvururlar. Orhan Veli yine evin daimi konuklarındandır. Dino'lar geldikten sonra evin artık iki oğlu da vardır, Abidin Dino'nun Adana'dan tanıdığı Yaşar Kemal ve 1947'de, felsefe okumak için DTCF'ye gelen şair Ahmed Arif.[33]

Sosyal medyada Orhan Veli adının geçtiği her köşede sıkça rastladığımız bir diğer fotoğrafın öyküsü de vardır. Henüz mezun olmadıkları Taş Mektep'ten okul arkadaşı dört kişinin, olasılıkla 1931-32 yıllarında, sol baştan Orhan Veli, Şinasi, Oktay ve Melih'in bir parkın bankına yan yana sıralandıklarını görürüz. Bu fotoğraf için Melih Cevdet'in ′Fotoğraf" adlı,

Dört kişi parkta çektirmişiz,
Ben Orhan, Oktay bir de Şinasi…

Mısralarıyla başlayan şiiri vardır.[34]

Tolga Aydoğan Orhan Veli'yi anlattığı kitabın Sanatın Kesişen Yolları başlıklı yazısında; Dario Moreno ve Orhan Veli'nin Ankara günlerini anlatır. İzmir'in sıcak sokaklarından

[33] ARAS Özkan, "Ankara'da Bir Garip Orhan Veli", https://alivedatoygurbitmeyenyolculuk.wordpress.com/
[34] ARAS Özkan, "Ankara'da Bir Garip Orhan Veli", https://alivedatoygurbitmeyenyolculuk.wordpress.com/

çıkan bir ses, yıllar sonra Paris sahnelerinde yankılanacaktı. O ses, Dario Moreno'ya aitti. Ancak onun yolculuğunun önemli duraklarından biri, Ankara'daki mütevazı günleriydi.

Dario Moreno, gençlik yıllarında müzik kariyerini geliştirmek amacıyla Ankara'ya gelir. O dönem ekonomik koşulları oldukça sınırlıdır ve Hergele Meydanı civarında, sade bir pansiyonda kalır. Aynı dönemde genç şair Orhan Veli Kanık da Ankara'dadır. Çeşitli biyografik anlatımlara göre bir süre aynı pansiyonda kaldıkları aktarılır. Bu bilgi hatıralara dayansa da, iki ismin Ankara'da aynı yıllarda benzer çevrelerde bulunduğu bilinmektedir.

Orhan Veli, Ekim 1945 - Ekim 1946 arası Tercüme Bürosu'nda çalışırken Yücel'in bakanlık görevinden ayrılması üzerine Sabahattin Eyüboğlu, Erol Güney, Yaşar Nabi, Sabahattin Ali gibi birçok isim görevinden ayrılır. Orhan Veli de işsiz kaldığı bu dönemde ucuz otellerde kalır. Dario Moreno ile de yolu bu şekilde kesişir. İkili, Hergelen Meydanı'nda üçüncü sınıf bir otelde aylarca oda arkadaşlığı yapar. Bomonti ve Gar Gazinosu'nda şarkı söyleyen Moreno arkadaşlıklarını şöyle anlatır:

"…Ucuz bir otel aramaya başladım. Nihayet iki kişilik bir oda buldum. Otelci 'Oda arkadaşın geç gelir, her gece de içer. Şair miymiş ne imiş!' dedi. O gece saat 2'ye doğru geldi. Kendini tanıttı: 'Ben Tercüme Bürosu'ndan Orhan Veli.'"[35]

Moreno geceleri gazinolarda sahne alırken, Orhan Veli gündüzleri memuriyet görevini sürdürmektedir. Farklı çalışma saatleri nedeniyle karşılaşmalarının sınırlı olduğu anlatılır. Zamanla aralarında bir dostluk oluştuğu ve sanat üzerine sohbetler yaptıkları ifade edilir.

Moreno daha sonra İstanbul'a geçer. 1950'li yıllarda Fransa'ya gider ve özellikle "Jezabel" şarkısıyla büyük çıkış yakalar. Paris'te önemli sahnelerde yer alır, Fransa'da 30'dan fazla filmde rol alır ve uluslararası bir sanatçı kimliği kazanır. Brigitte Bardot gibi dönemin tanınmış isimleriyle aynı projelerde yer alır.

Orhan Veli Kanık ise 14 Kasım 1950'de Ankara'da geçirdiği bir kaza sonrası beyin kanaması nedeniyle hayatını kaybeder. Dario Moreno ise 1 Aralık 1968'de İstanbul Yeşilköy Havalimanı'nda beyin kanaması sonucu vefat eder.

İki sanatçının hayatı farklı yönlere savrulmuş olsa da, Ankara'daki o mütevazı yıllar Türk sanat tarihinde dikkat çekici bir kesişme noktası olarak anlatılır. Kesin belgelerle sınırları çizilemese de, bu hikâye iki farklı sanat dalının aynı dönemde, aynı şehirde, benzer zorluklar içinde var olma çabasını gösterir.

Melih Cevdet Anday 1962'de Cumhuriyet Gazetesi'nde yazdığı Leğenden Başka Konular yazısında Orhan Veli Kanık'ın bir Ankara anısını aktarır.

[35] AYDOĞAN Tolga, "Ankara'lı Orhan Veli", https://karanfildergi.com.tr/ankarali-orhan-veli/

""Savaş koşulları…" dedim ya, barışta bulunduğumuz süre içinde de bu örneklerdekine benzer duyarlıkların ikide bir ortaya çıktığını görmüşüzdür. Orhan Veli, çok yıl oluyor, bir radyo anketi için Ankara kazalarından birine gitmişti; kahvede oturmuş, "Radyoda en çok müzik mi, konuşma mı dinlersiniz?" ya da, "En çok bizim istasyonları mı, yoksa yabancı istasyonları mı dinlersiniz?" diye ötekine berikine sormaya başlamış… Biraz sonra kahvenin önüne bir kalabalık toplanmış, Orhan Veli'yi birbirlerine gösterip içeri girmişler, bu sefer başlamışlar onlar sormaya "Sen kimsin? Niçin soruyorsun? Ne hakkın var sormaya?" diye… Arkadaşım, "Kaymakam tanıdık çıktı da dayaktan, belki de daha kötüsünden yakayı güç kurtardık," diye anlatırdı."

Melih Cevdet Anday'ın Orhan Veli Kanık'a ait diğer bir anısı, o zamanlar Ankara'daki yaşam şartlarının ağırlığını anlatan 27 Ocak 1978'de Cumhuriyet Gazetesi'nde yazdığı Bir Ağırlama'dır. Fransız ozanı Philippe Soupault'u, Orhan Veli'nin Ankara Yenişehir'deki yoksul evini güzelleştirerek nasıl ağırladıklarını anlatır.

Orhan Veli Kanık şiiri ve Garip Üçlüsü hakkında en ayrıntılı yazanlardan biri Cemal Süreya'dır. Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir isimli şiirinde sevgisini şöyle dile getirir:

".....
Evet, Mehmed Kemal, Yılmaz Gruda, Orhan Veli,
Şimdi hepsi dipte, hepsi birer yeraltı suyu gibi.
Sevgilim bilemem sesimi duyuyor musun
Bir gökkuşağıyla doldurmak istiyorum içini.
....."

Orhan Veli'nin romantik aşkları da yaşamında fazlaca yer tutar. Bu aşkların en büyüğü, Ankara Kız Lisesi'nde edebiyat öğretmeni olan Nahit (Fıratlı) Hanım'a olandır. İşin ilginç yanı, Nahit hanımın kocası Halil Vedat Fıratlı, Taş Mektep'ten öğretmenleridir. Orhan Veli en ünlü şiirlerinden birçoğunu Nahit Hanım'a olan aşkın verdiği ilhamla kaleme almıştır. "Ben Orhan Veli" adlı oldukça uzun şiirinde (1940) bu uzatmalı aşkından *"muteber sevgilim"* diye söz eder:

Oktay Rifat'la Melih Cevdet'tir
En yakın arkadaşlarım.
Bir de sevgilim vardır, pek muteber
İsmini söyleyemem,
Edebiyat tarihçisi bulsun.

Kocasından boşandıktan sonra Nahid (Gelenbevi) Hanım ile iyice yakınlaşırlar. Bazı yazarların ve şairlerin Nahid Hanım'a yazdıkları mektupların öyle sanatla, edebiyatla yahut şiirle pek bir alâkası yoktu, hanımefendiye sırılsıklam âşık olmuşlardı ve bu aşka kapılanlar arasında Necip Fazıl ve Sabahattin Ali de vardır.

Nahit Hanım ile olan gönül ilişkisi o dönem herkesin bildiği fakat dillendirmediği bir sevdadır. Nahit Hanım'ın evi ise önemli bir edebiyat durağıdır. Her cuma akşamı evinde edebiyat sohbetleri düzenlerken Orhan Veli, Melih Cevdet, Oktay Rifat, Nurullah Ataç, Necati Cumalı, Cahit Külebi, Ahmet Hamdi Tanpınar, Rıfat Ilgaz, Sabahattin Eyüboğlu, Sabahattin Ali, Hasan Ali Yücel ve daha birçok ünlü isim katılır. Orhan Veli bu sohbetlerde yer alırken Nahit Hanım'ın onun hayatında en önemli kişi olduğunu görürüz. Çünkü Orhan Veli'yi şair olması için desteklemiş, maddi ve manevi olarak tüm desteği vermiş bir kimsedir. O nedenle Orhan Veli için hem Ankara'da hem de yaşamındaki en önemli kişi Nahit Hanım'dır diyebiliriz. Öyle ki *Aşk Resmi Geçidi* şiirinde Nahit Hanım'ı "Ona bağlandığım kadar hiçbirine bağlanmadım. Sade kadın değil, insan. Ne kibarlık budalası, ne malda, mülkte gözü var. Eşit olsak, der, Hür olsak, der. İnsanları sevmesini de bilir, Yaşamayı sevdiği kadar" diye betimleyecektir.[36]

Ama Orhan Veli dışında hiçbiri aşklarına karşılık bulamamış ve yazdıklarına cevap bile alamamışlardı! Hatta Nahid Hanım, kendisine iadeli taahhütlü yollanan mektupları bile kabul etmez, postacıya *'geri gönder'* der[1]. Orhan Veli 1941'de, uzatmalı sevgilisi Nahit Hanım için *"Söz"* şiirini yazar:

Aynada başka güzelsin,
Yatakta başka
Aldırma söz olur diye
Tak takıştır,
Sür sürüştür
İnadına gel,
Piyasa vakti
Mahallebiciye
Söz olurmuş
Olsun
Dostum değil misin?[37]

Murat Yalçın Nahit Hanım'ı anlatırken Sabahattin Ali, Orhan Veli, Arif Damar ve Gülten Akın'ın ona ithafen şiir yazdığını, 1930'lardan 1990'lara kadar sanat ve edebiyat

[36] TÜRKELİ Özgün. "Orhan Veli'nin Ankara'daki izlerinin peşinde bir yazar: Tolga Aydoğan", https://lavarla.com/
[37] ARAS Özkan, "Ankara'da Bir Garip Orhan Veli", https://alivedatoygurbitmeyenyolculuk.wordpress.com/

dünyasının ünlü isimlerini evinde, sofrasında ağırladığını ve arkadaşı olduğunu anlatıyor.

Aşık olunan Nahit hanımın etrafında bir hayranlık halesi olduğunu anlıyoruz "Yalnız Seni Arıyorum" adıyla yayınlanan kitaptaki anlatılardan ve Orhan Veli'nin mektuplarından. Orhan Veli'nin ona yazdığı mektuplardan oluşuyor kitap. Ancak Nahit Hanım'a hayran, aşık, vurgun erkek sayısı hiç de az değil. Üstelik adı geçenlerin hemen hepsi bu ülkenin tarihine geçmiş yazarlar, şairler, aydınlar…

Bazı yazarların ve şairlerin Nahit Hanım'a yazdıkları mektupların öyle sanatla, edebiyatla yahut şiirle pek bir alâkası yoktu, hanımefendiye sırılsıklam âşık olmuşlardı ve bu aşka kapılanlar arasında o zamanın sağcısı da vardı, solcusu da... Ama, Orhan Veli dışında hiçbiri aşklarına karşılık bulamamış ve yazdıklarına cevap bile alamamışlardı! Hanımefendi, kendisine iadeli taahhütlü yollanan mektupları bile kabul etmiyor, postacıya "geri gönder" diyordu![38]

Nahit hanıma ithafen yazdığı bu satırlarda açık bir hayranlık var… Sadece kendi duyduğu hayranlık değil, onunla bu hayranlığı paylaşanlar Cahit Sıtkı Tarancı, Sabahattin Ali, Arif Damar, Samet Ağaoğlu, Halil Vedat Fıratlı, Necip Fazıl Kısakürek, Nurullah Ataç, Nihal Atsız, Ahmet Muhip Dıranas, Cahit Külebi, Peyami Safa, Edip Cansever, Metin Eloğlu… diye uzar gider.

Bu hayranlık halesini ilk cümlesinde şöyle ifade ediyor Süreya: "Samet Ağaoğlu anılarında Nahit Hanım için "Rönesans gibi kadın" sözlerini kullanır. "Bin dokuz yüz yirmi üç gibi kadın" da diyebiliriz. Ya da "Cumhuriyet gibi kadın". Bu onun mistik kişilerden hoşlanmasına hiçbir zaman engel olmamıştır. Sözgelimi ilk kavalyelerinden biri Necip Fazıl."

Mektupların bu kadar geç yayınlanmasının nedeni ise Nahit Hanım'ın sır tutan kişiliği. Orhan Veli'nin Nahit Hanım'la tanışıklığını da Cemal Süreyya'dan öğreniyoruz:

"İlk eşi Halil Vedat Fıratlı, Yahya Kemal'in öğrencisiydi. Orhan Veli de o eşinin öğrencisi. Gülten Akın ise kendisinin öğrencisi. Ve kendisi sonradan Arif Damar'la evlendi."

Ve devam ediyor satırlarına Cemal Süreya "Ankara Kız Lisesi'nde, sürgün edildiği Edirne Lisesi'ndeki edebiyat öğretmenini arıyorum. Öğretmen değil komşu. Dev bir bardağa su, yüksük kadar bir ayaklı kadehe rakı koyuyor. Benzersiz biri Nahit Hanım. Eşi, karşılığı yok."

[38] BOZKURT Sevim. "Orhan Veli ve Şiirlerde Kalan Gizli Aşkı", https://www.soylentidergi.com

Yıllar sonra kendisinin de aralarında bulunduğu birçok şairin aşık olduğu Nahit hanım için kaleme aldığı yazısını Cemal Süreya, Orhan Veli ile bitirir. Çünkü o da bilir Nahit Hanım için "Garip" Orhan Veli'nin özel bir anlamı vardır:

"Nedense Orhan Veli'nin, ölümünden sonra müsveddesi diş fırçasına sarılı bir kâğıtta bulunan tamamlanmamış 'Aşk Resmigeçiti' adlı şiiri, bende her zaman Nahit Hanım'ın yüzünü çağrıştırmıştır:

Hiçbirine bağlanmadım
Ona bağlandığım kadar.
Sade kadın değil, insan.
Ne kibarlık budalası,
Ne malda mülkte gözü var.
Hür olsak der,
Eşit olsak der.
İnsanları sevmesini bilir
Yaşamayı sevdiği kadar."

Orhan Veli mektuplarında ona şiirler de göndermiş, zaten Nahit Hanım hayatı boyunca "şiirlerin ilk okuyucusu" olarak bilinmiş… Bu şiirler onu Orhan Veli yapan şiirleri; "Tren Sesi", "Denizi Özleyenler İçin", "Gün Olur", "Sizin İçin", "İstanbul'u Dinliyorum", "Hürriyete Doğru", "Galata Köprüsü", "İçkiye Benzer Bir Şey"… Ve hepsi ilk yazıldığı haliyle duruyor mektuplarda; Orhan Veli'nin daha sonra yaptığı düzeltmelerden önceki ham halleriyle…

Duyguların yoğunluğu, ilk mektubun heyecanı dolayısıyla ve de en önemlisi daha sonra ilk şiir kitabı Vazgeçemediğim'e (Marmara Kitabevi, 1945) "Tren Sesi" adıyla aldığı şiirinin neden ve kime yazıldığını yıllar sonra anlamam dolayısıyla beni çok etkiledi.[39]

Nahit Hanım ve Orhan Veli'nin tanışmaları, Nahit Hanım'ın Ankara'da olan evindeki buluşmalar vesilesiyle olur. Her ne kadar Nahit Hanım, o dönemde bekâr olarak bilinse de, tanıştıkları zaman diliminin başında Nahit Hanım evlidir. İkisinin arasında olan aşk hoş sohbetler, uzun uzun mektuplaşmalar ile sürüp gider. Nahit Hanım ve Orhan Veli farklı şehirlerde oldukları için çok sık buluşan bir çift olamaz. Fakat Orhan Veli'nin onun için yazmış olduğu mektuplar sayesinde anlaşılır ki Nahit Hanım, Orhan Veli için tutku ve arzu dolu bir aşk hikâyesi olmuştur. Nahit Hanım, aynı zamanda Orhan Veli'nin hayatında onu destekleyen ve zaman zaman eleştirilerde bulunan, sürekli olarak onunla görüşme hasreti çeken bir kadın konumundadır. Öyle ki Orhan Veli, kimi şiirlerini mektuplar aracılığıyla ilk elden ona ulaştırır ve onun eleştirisine bırakır. Nahit Hanım için mektuplarında sık sık, "*Nahitçiğim", " Canım Nahitim", "Sevgili Nahitçiğim, gözlerinden öperim", "hasretle"* ifadelerini kullanır. Uzun uzun ona duymuş olduğu hasreti ve ona olan derin tutkusunu dile getirir. Orhan Veli için bu aşk sürekli söz etmek istediği, daima onu konuşmak istediği ve ondan haber beklediği bir aşktır. Nahit Hanım'a göndermiş olduğu bir mektupta bu duygularını şu sözler ile ifade eder:

[39] KALAFAT Haluk, "Orhan Veli'den "Sonuncu Aşkına" Mektuplar", https://bianet.org/yazar/

"…büyük olsun küçük olsun, içinde sen bulunmadıktan sonra bütün şehirler benim için manasız. Burada senin yokluğunu unutmak için seni tanıyan insanları görünce hep senden bahsediyorum…"

Orhan Veli için Nahit Hanım 36 senelik hayatının en önemli aşkı olmuş ve bunu gizli de olsa birçok kez kalemiyle anlatmıştır. Orhan Veli, aşkı için yapmış olduğu son Ankara ziyaretinde belediye çukuruna düşmüş ve İstanbul'a döndükten kısa süre sonra beyin kanaması nedeniyle hem hayata, hem de biricik aşkı, hasreti olan Nahit Hanım'a veda etmiştir. Aşkları bu kaza sonucu yarım kalsa da edebiyatımıza bu aşktan geriye kalan "Aşk Resmi Geçidi" şiiriyle sonsuzluğa ulaşmıştır.

Orhan Veli, bir diğer platonik aşkı, üniversiteden ve tercüme bürosundan arkadaşı Erol Güney'in baldızı "düşes" dediği Bella Eskenazi için *"Sereserpe"* şiirini Eyüboğlu'nun evinde yazar:

Uzanıp yatıvermiş sere serpe,
Entarisi sıyrılmış hafiften
Kolunu kaldırmış koltuğu görünüyor
Bir eliyle de göğsünü tutmuş
İçinde kötülüğü yok biliyorum
Yok, benim de yok ama,
Olmaz ki
Böyle de yatılmaz ki

Orhan Veli, Bella'ya verdiği şiiriyle ona olan aşkını

Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel,
Kelimelerinse kifayetsiz olduğunu
Bu derde düşmeden önce

mısralarının bulunduğu *"Anlatamıyorum"* itiraf eder. Bella ise ancak Orhan Veli'nin ölümünden yıllar sonra evlenir.[40]

Ankara'ya Veda

Orhan Veli, 1947-1950 arasında İstanbul-Ankara arası sıklıkla seyahat eder. Şehir Tiyatroları'nın bir siparişi üzerine Ankara'ya "Saygılı Yosma" oyununun çevirisini almak için döner. Ayrılacağı zaman ise onu en son gören kişi Ömer Faruk Toprak olur. Toprak, 11 Kasım 1950 Cumartesi sabahı Orhan Veli'yi Konur Sokak ile Meşrutiyet Caddesi'nin köşesinde görür.

[40] ARAS Özkan, "Ankara'da Bir Garip Orhan Veli", https://alivedatoygurbitmeyenyolculuk.wordpress.com/

"Elinde küçük bir çanta. Pastırma yazından kalma güneşli bir sabahın aydınlığında konuştuk. 'Bolu üzerinden İstanbul'a gidiyorum' dedi. Karşı kaldırıma geçince döndü, el salladı. Gülerek uzaklaştı."

İşte o gün Orhan Veli son kez el sallar Ankara'ya…

Orhan Veli'nin Vefatı

1950 senesinin soğuk bir Ankara gecesi… Karanlıkta ayak sesleri… Hırıltılı bir nefes… Yalpalar bir sağa bir sola… Adeta bir gemi gibi… Yolunu bulmaya çalışarak yürür. Nereye gittiği meçhul. Sonra belirir gözleri karanlıkta. Bir çift göz bir açılır, bir kapanır, geceyi aydınlatır. Nereye gittiği meçhul… Kolunun altında sıkıştırılmış bir tiyatro metni; Moliere'in Saygılı Yosma piyesi… Ankara'da bulunma nedeni de bu aslında. Yürür. Ulus'un ara sokaklarındaki Üç Nal Meyhanesi'nde içmiş o gece… Kimlerle olduğu da meçhul, belki Melih Cevdet, belki Oktay Rifat, belki küs olduğu Nurullah Ataç, belki Cahit Sıtkı Tarancı… Yürür meçhule, yürür Yenişehir'e doğru… Ve sonra karanlığı böler davudi ses; "Paaat". Düşer çukura bu genç adam. Belediyenin açtığı çukura… Karanlık gecede yankılanır bu ses: Paaat![41]

14 Kasım 1950 günü aramızdan ayrıldı Orhan Veli. Ölüm nedeni ise yıllar boyu yanlış bilinmiştir. Bu konuda kız kardeşi Füruzan (Kanık) Yolyapan bir röportajında Orhan Veli'nin Ankara'da çukura düştüğünü doğrulamıştır. Ağabeyinin İstanbul'a döndüğü zaman bacaklarındaki kabuk bağlayan yaraları gösterdiğini ama çukura düşerken sadece bacaklarını sürttüğünü ifade etmiştir. Çukura düşerken başını çarparak beyin kanaması geçirdiğini iddia eden ise erkek kardeşi Adnan Veli olmuştur. 1953 senesinde yayımladığı "Orhan Veli İçin" adlı kitabında şöyle anlatmıştır:

"1950 yılında Ankara'da bir karanlık sokakta, belediye tarafından kazılan fakat işaret konmayan bir hendeğe düştü. Başını fena zedeledi. İki gün sonra İstanbul'a geldi. Vücudundaki sızılardan şikayet ediyordu. 14 Kasım Salı günü bir arkadaşının evinde öğle yemeği yerken fenalık geçirdi, hastaneye kaldırıldı. Beyninde damar çatlaması yüzünden başlayan baygınlığın sebebi ilkin hekimler tarafından anlaşılamadı. Alkol zedelenmesine karşı tedavi yapıldı…"[42]

Lisedeki edebiyat hocası Ahmet Hamdi Tanpınar, Kanık'ı hastanede ziyaret etme fırsatı buldu ve bu olayı şöyle anlattı:

[41] AYDOĞAN Tolga, "Ankara'lı Orhan Veli", https://karanfildergi.com.tr/ankarali-orhan-veli/

[42] AYDOĞAN Tolga, "Orhan Veli'nin Ardından", https://www.cumhuriyet.com.tr/

"Daha orta mektebin birinci sınıfında talebem olan Orhan'ı Cerrahpaşa Hastanesi'nde son defa oksijen çadırının altında yarı çıplak, güçlükle nefes alır ve o kadar güzel hayallerin yakaladığı dünyamızı yalnız akı görünen gözlerinden boşanırken gördüğüm günü hiçbir zaman unutamam. Şiirimize tatlı anlaşmazlığı ve lezzeti getiren zeka, kendisi olmaktan çıkmıştı."[43]

Orhan Veli'nin vefatının ardından ölüm nedenini öğrenmek için otopsi yapılmış, Orhan Veli'nin alkole bağlı bir beyin kanaması sonucu vefat ettiğini anlaşılmıştır. Bu raporu gören Sabahattin Eyuboğlu bu bilgiyi Mahmut Dikerdem'e gönderdiği mektubunda belirtmiştir. Vefatın ardından gazeteler ölüm nedeni olarak "alkol zehirlenmesi" ve "aşırı alkole bağlı beyin kanaması" olduğunu sayfalarına taşımıştır. Adnan Veli'nin vefat nedenini bir çukura düşmeye bağlamasının ardında ise ailenin itibarını koruma düşüncesi yatmaktadır. Bu nedenle "çukur" ile "beyin kanaması" ilişkisi yan yana getirilmiştir.[44]

16 Kasım günü morgda yapılan otopsiden önce Sanat Dostları Cemiyeti tarafından Orhan Veli'nin yüzünün mulajı almıştır. 36 yaşında ölen şairin cenazesi 17 Kasım 1950'de, Bayezıd Camii'nden kaldırıldı. Cenaze, akademisyenler, yazar ve sanatçılardan oluşan kalabalık tarafından Sirkeci'ye kadar taşındı, oradan bir otomobil ile Aşiyan Mezarlığı'na götürülerek defnedildi. Rahatsızlandığı sırada üstünde bulunan ceketin cebinden bir diş fırçasının sarılı olduğu kâğıda yazılmış *Aşk Resmi Geçidi* isimli şiiri çıktı. 1 Şubat 1951'de arkadaşları tarafından anısına Son Yaprak çıkarıldı. Tek sayı olarak basılan bu dergide Orhan Veli'nin daha önce yayınlanmamış Aşk Resmi Geçidi şiiri de yer buldu.[45]

Ölümünden sonra Kaynak ve Varlık dergileri tarafından "Orhan Veli'nin mezarı" kampanyası başlatıldı. Suat Taşer, Osman Attila gibi birçok ismin kampanyaya destek vermesinin ardından Abidin Dino, Orhan Veli için bir mezar projesi hazırladı. Nevzat Kemâl ise bu mezarı inşa etti. Ölümünün ardından, şair için, dostlarından Halim Şefik Güzelson Otopsi, Ercüment Behzat Lav Çilelim, Oktay Rifat ise Ağıt isimli şiirler yazdılar. Yüksel Pazarkaya ve Helmut Vader tarafından Almancaya çevrilmiş olan seçilmiş 49 şiiri, 1965 yılında Frankfurt'taki Suhrkamp Verlag yayınevi tarafından Poesie ismiyle yayınlandı. Şair hakkında Almanca bir kitap da bulunmaktadır. Orhan Veli'nin şiirleri İngilizceye ve Özbekceye de çevrildi.[46]

[43] TANPINAR Ahmet Hamdi, "Edebiyat Üzerine Makaleler" Hazırlayan: Zeynep Kerman. İstanbul, 1977, Sayfa 447-448.

[44] AYDOĞAN Tolga, "Orhan Veli'nin Ardından", https://www.cumhuriyet.com.tr/

[45] ERCİLASUN Bilge, "Orhan Veli Kanık, Hayatı, Sanatı, Eserlerinden Seçmeler", Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, ISBN 975-11-0789-X, 2004.

36 yaşındayken vedalaştı bizlerle ve giderken bize bir şiir fısıldadı

Ölürüz diye mi üzülüyoruz?
Ne ettik, ne gördük su fani dünyada
Kötülükten gayri?
Ölünce kirlerimizden temizlenir,
Ölünce biz de iyi adam oluruz;
Şöhretmiş, kadınmış, para hırsıymış,
Hepsini unuturuz.

Neyzen Tevfik, Kanık'ın ölümünün ardından yaptığı açıklamada, "Yaprağından yararlandığımız verimli bir dal ansızın kırıldı, düştü. Toprağa, doğanın ta koynuna girdi." ifadelerini kullanırken, Nazım Hikmet ise "Öyle sanıyorum ki Orhan Veli bizim en güzel şairlerimizden biri. Çok genç öldü, yazık oldu ama ölümsüz." ifadelerini kullanmıştı.

Bedri Rahmi Eyüboğlu, "Büyük bir şair, büyük bir edip, çok iyi bir arkadaş, çok iyi bir insanı kaybettik." derken, Kanık'ı 12 yaşından beri tanıyan öğretmeni Ahmet Hamdi Tanpınar ise "Çok severdim. Şiirin büyük damarından gelme bir şairdi." açıklamasını yapmıştı.

Son Söz

Orhan Veli, yaşadığı dönemde türlü zorluklar çekmiş ve hak ettiği saygıyı ve başarıyı elde edememiştir. Öldükten sonra saygı görmeye ve şiirlerini popüler etmeye başlanmıştır. Belki de hak ettiği değeri kendi döneminde görse, bu kadar çalışmak zorunda olmasa daha fazla sanat üretebilir ve Türk sanatını daha ileriye götürme potansiyeli harcanmış gencecik bir sanatçıdır. Kısacık hayatında, kısıtlı imkânlarında yılmadan çalışmış, sanatçı kişiliğini her defasında elinden geldiğince konuşturmuş, ölümünden 70 yıl sonra bile en çok anılan sanatçılarımızdan biri olmuştur.

Orhan Veli Kanık'ın öncüsü olduğu Garip akımı dönemin genç şairlerine örnek olduğu gibi birçok ünlü şairi de etkiledi. Kanık'ın vefatının ardından Oktay Rifat ve Melih Cevdet yeni bir şiir geliştirmeye yönlenseler de 1950'ler boyunca Garip'in Türk edebiyat dünyası üzerindeki etkisi devam etti. Dergilerde bu akımın kopyası olan şiirlere sık sık rastlanıyordu. Mehmet Doğan bu tarz şiirlerle ilgili "İmzalar olmasa hangi şiirin kime ait olduğu anlaşılmamaktadır" yorumunu yaptı. Muzaffer Erdost'un İkinci Yeni adını verdiği şiir hareketi de o günlerde Garip'e tepki olarak doğdu. Akımın öne çıkan isimleri arasında İlhan Berk, Cemal Süreya, Edip Cansever, Turgut Uyar, Sezai Karakoç ve Ece Ayhan yer alıyordu. Birinci Yeni olarak adlandırılan Garip akımı gibi İkinci Yeni de Türk şiirinin gelişimine büyük katkıda bulundu. İkinci Yeniciler, Garipçilerin aksine anlaşılırlık yerine anlamca kapalılığı, somuta karşılık soyutlamayı, imgeci ve biçimci bir şiir anlayışını savundular.

İkinci Yeni'nin önde gelen bazı isimleri şiire ilk başladıkları günlerde Garip etkisinin altında şiirler de yazmışlardı. Örneğin, Edip Cansever'in ilk denemeleri, yaşama

[46] ÖZSOY M. Şerif, "Kanık'sadığım Biri Orhan Veli", Ayna Yayınları, ISBN 9789758297160, 2002.

sevincini dile getirdiği bu tarzda eserlerdi. Turgut Uyar'ın 1958 yılında büyük kente yerleşmesinin ardından değişen kültür ve ilişki ortamı şiirine de yansımıştı. Uyar, bu değişimin Orhan Veli etkisinden uzaklaşmasını nasıl sağladığını şu cümlelerle açıkladı: "Beni yazdığım şiiri yazmaya iten neden çevremin değiştiğini görmemdi. Birdenbire kentleşen dünya, birdenbire karşılaştığım neon lambaları, büyük oteller, bir takım yeni gelişmeleri haber veren durumlar beni artık Orhan Veli şiiri yazmakla kurtarmıyordu."

Tolga Aydoğan, Orhan Veli'nin yaşamından kesitleri karşımıza çıkarırken Ankara sokaklarına, 1930 ve 1940'ların başkentteki önemli edebiyat çevrelerine götürüp Ankara'da doğmayan ve Ankara'yı yaşayan Orhan Veli'yle yüzleştiriyor bizi:

Ankara'da yaşadı,
Ankara'yı yaşadı.
Ankara'da okudu,
Ankara'da âşık oldu,
Ankara'da çalıştı,
Ankara'da yazdı en güzel şiirlerini,
Ankara'da Evkaf'taki memuriyetten istifa etti güzel havalarda,
Ankara'da düştü çukura.
ve bir sabah Konur Sokak ile Meşrutiyet Caddesi'nin köşesinde
Son kez el salladı Ankara'ya…

Sonra da temelli çekti gitti buralardan…
Ardında içi anılarla dolu bir Ankara bırakarak…
Orhan Veli Ankara'da doğmadı,
Ankara'da ölmedi ama
Ankara'da yaşadı."

Daha 36 yaşında, belki birçok sevincini, kederini, aşkını, geçim sıkıntısını dile getirmeden aramızdan ayrılan Orhan Veli, kısa yaşantısına rağmen gündelik yaşamın beraberinde getirdiği sorunları şiirlerine yansıtmış isimlerden. Yalın anlatımıyla içimizde derinleşen Orhan Veli ile kimi zaman güzel işçi kadınlara, aşk resmi geçitlerine selam durduk, kimi zamanda bizi mahveden güzel havaralara, Süleyman Efendilere…

ve gider Orhan Veli…
Sessizce… Bir gece yarısı…
Ankara kaldırımlarında ayak izleri,
Ankara'nın üçüncü sınıf otellerinde anıları…
Kâh kahkahalarını bırakmıştır Posta Caddesi'ndeki meyhanelerde
Kâh üzüntülerini misafir olduğu arkadaş evlerinde.
Üç Nal, Karpiç, Şükran, Kürdün Meyhanesi…
Hiçbiri kalmadı…

Hanımeli Sokak'taki macar piyanist Szabo'nun evi de çoktan yıkıldı,
Bodrum katında oturduğu banguoğlu apartmanı da…
Yaprak'ı ve kitaplarını bastırdığı o matbaalar da çoktan tarihe karıştı…
Değişti, her şey değişti…

ne garip akımının temellerinin atıldığı özen pastanesi kaldı
Ne şiir akşamları düzenlenen kutlu pastanesi…
Ne Philippe Soupault'yu ağırladıkları Sümer Sokak'taki müştemilat
Ne Nahit Hanım'ın cuma akşamları edebiyat geceleri düzenlediği
Atatürk Bulvarı'ndaki Vardar Apartmanı…
Silindi duvarlardaki gölgeleri…
Sanki hiç var olmamış gibi…"

Kimi zaman Konur Sokak'ta,
kimi zaman Karanfil Sokak'ta,
kimi zaman Sağlık Sokak'ta,
kimi zaman Hanımeli Sokak'ta,
kimi zaman İzmir Caddesi,
kimi zaman Posta Caddesi,
Hükümet Caddesi, Yüksel Caddesi,
Atatürk Bulvarı, Ataç Sokak,
Sümer Sokak, HataySokak'ta…

Kürdün Meyhanesinde iki tek atıp,
Özen'de Garip'leşeceğiz.
Mutlu'da gülüp, Şükran'da hüzünlenecek,
Üç Nal'a gelip, dört nala gideceğiz!…"

OKTAY RİFAT
Teneffüsü gâvur etmeyelim Oktay
(10 Haziran 1914 Trabzon - 18 Nisan 1988 İstanbul)

Türk şair, oyun ve roman yazarıdır. Türk şiirinin en büyük isimlerinden birisi kabul edilir. Orhan Veli ve Melih Cevdet'le birlikte Garip Akımı'nın kurucularındandır. 1955 yılından itibaren İkinci Yeni adlı şiir akımına yönlenmiştir. Şiir dışında roman ve oyun türlerinde de eserler vermiştir. Şair Nazım Hikmet'in kuzenidir. Soyadı Kanunu'nun kabul edilmesinden sonra, 1932 yılında vefat eden Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin (bugünkü adıyla TDK) ilk başkanı olan babası Samih Rıfat'ın adını, soyadı olarak almayı uygun bulmuştur. Kendisine ait bütün resmi kayıtlarda soyadı Rifat olarak geçer. Kendisi almadığı ve kullanmadığı halde pek çok kaynakta soyadı "Horozcu" olarak geçer.

10 Haziran 1914'te Trabzon'da doğdu. Babası, o doğduğu sırada Trabzon valisi olan şair ve dilbilimci ve daha sonra Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin (bugünkü adıyla TDK) ilk başkanı Samih Rifat, annesi Hasan Enver Paşa'nın kızı Münevver Hanım'dır. Münevver Hanımın dedesi Prusya doğumlu Mehmet Ali Paşa'dır. Pek çok sanatçı ve yazar içeren bir ailede yetişti. Büyük dedesi Macar Hurşid Bey, hem Türk hem batı müziği konusunda donanımlı bir bestekâr, dedesi Albay Hasan Rıfat Bey ise şiir ile ilgilenirdi; amcası Ali Rıfat Bey değerli bir udi ve besteci, annesinin teyzesinin oğlu Ali Fuat Bey Cumhuriyet devrinin ünlü asker ve siyaset adamı, teyzesi Celile Hanım bir ressam, teyzesi Celile Hanım'ın oğlu Nazım Hikmet ünlü bir şairdir.

Ortaöğrenimini 1925-1932 yıllarında Ankara Erkek Lisesi'nde yaptı. Bu okulda ünlü şair Ahmet Hamdi Tanpınar'ın öğrencisi oldu, ilk şiirlerini kaleme aldı ve ileride birlikte Garip Akımını kuracağı arkadaşları Melih Cevdet ve Orhan Veli ile tanıştı. Üç arkadaş, okul bünyesinde "Sesimiz" adlı dergiyi çıkararak şiirlerini yayımladılar.

1932-1936 yılları arasında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde yükseköğrenim gördü. Edebiyata olan ilgisi ve yazma tutkusu yükseköğrenimi sırasında da devam etti. Mezun olduğu yıl, arkadaşları Melih Cevdet ve Orhan Veli ile birlikte geliştirdikleri yeni bir yazın tekniği ile kaleme aldığı şiirleri Varlık Dergisi'nde yayımlanmaya başladı.

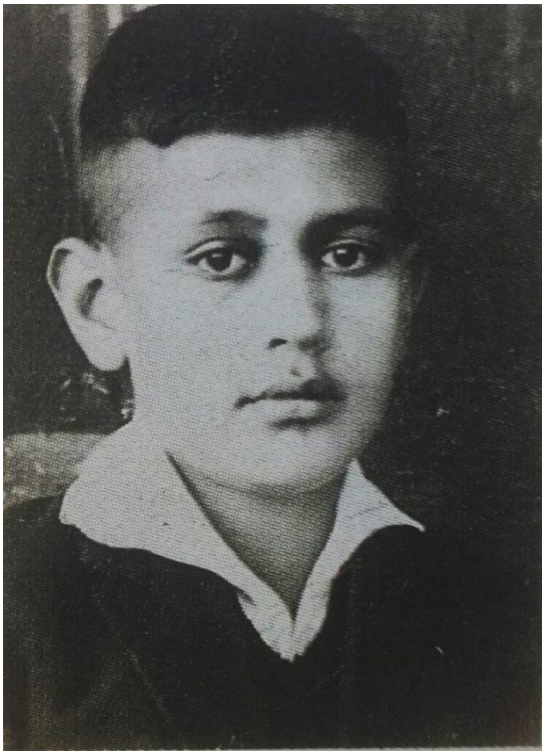

1937 yılında Devlet sınavını kazanarak Maliye Bakanlığı hesabına Siyasal Bilgiler öğrenimi görmek üzere Paris'e gönderildi. Paris'te bulunduğu dönemde yalın bir söylemi ve bağımsız düşünceleri savunan Fransız şiirini kendisine yakın buldu ve ondan ilham aldı. Üç yıl sonra II. Dünya Savaşı nedeniyle, orada yaptığı doktora çalışmasını tamamlayamadan 1940 yılında Türkiye'ye döndü.

Paris'ten döndükten sonra bir süre Maliye Bakanlığı'nda, daha sonra Matbuat Umum Müdürlüğü'nde (Basın Yayın Genel Müdürlüğü) çalıştı. Ardından Ankara'da serbest avukatlık yaparak geçimini sağladı.

Bu arada 1941 yılında Orhan Veli ve Melih Cevdet ile edebiyat dünyasında büyük tartışmalara sebep veren "Garip" adlı şiir kitabını yayımladı. Şiirlerini "Yaşayıp Ölmek, Aşk ve Avarelik Üstüne Şiirler"(1945), "Güzelleme"(1945) ve "Aşağı Yukarı"(1952) adlı şiir kitaplarının yanı sıra "Aile" (1947), Orhan Veli tarafından çıkarılan "Yaprak" (1949-1950) ve "Yeditepe" (1951-1957) gibi dergilerde yayımlamayı sürdürdü. 1954 yılında yayımladığı "Karga ve Tilki" adlı şiir kitabıyla Yeditepe Şiir Armağanı'nı kazandı.

1955 yılında İstanbul'a yerleşerek avukatlığını sürdürdü. Aynı yıl yayımladığı "Perçemli Sokak" adlı şiir kitabının önsözü tartışmalara neden oldu. Bu kitap ile İkinci Yeni adı verilen şiir anlayışına yöneldi. 1958 yılında "Aşk Merdiveni" adlı şiir kitabını yayımladı. 1961 yılından itibaren avukatlık mesleğini Devlet Demiryolları'nda sürdürdü ve 1973 yılında emekli olana dek bu kurumda çalıştı.

1960'lı yılların başında Latin ve Yunan ozanların mitoloji kitaplarının Türkçe çevirilerini yaptı. 1969 yılında yayımladığı "Şiirler" adlı kitabıyla Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü aldı. Bu tarihten sonra tiyatro ve roman çalışmalarına ağırlık verdi. "Oyun İçinde Oyun", "Zabit Fatma'nın Kuzusu", "Atlar ve Filler", "Yağmur Sıkıntısı", "Kadınlar Arasında", "Birtakım İnsanlar" ve "Çil Horoz" adlı oyunları kaleme aldı ve her biri sahnelendi. Arkadaşı Melih Cevdet ile "Kıskançlar" adlı oyunu kaleme aldı. 1976'da ilk romanın "Bir Kadının Penceresi'nden" yayımlandı. 1980'de "Danaburnu" kitabıyla Madaralı Roman Ödülü'nü kazandı. Aynı yıl "Bir Cigara İçimi" adlı şiiri Sedat Simavi Vakfı Ödülü'nü, 1984 yılında "Dilsiz ve Çıplak" kitabıyla Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü aldı.[47]

Oktay Rıfat'ın Ankara Yılları

Türk şiirinin modernleşme sürecinde önemli bir yere sahip olan Oktay Rıfat, hayatının belirleyici dönemlerinden birini Ankara'da geçirmiştir. Başkentte geçen öğrencilik yılları, memuriyet hayatı ve edebiyat çevreleriyle kurduğu ilişkiler, onun hem şiir anlayışının hem de entelektüel kişiliğinin şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Belgeler ve biyografik kaynaklar incelendiğinde, Oktay Rıfat'ın Ankara'daki yaşamının yalnızca bir eğitim ve çalışma süreci değil, aynı zamanda Türk şiirinde bir dönüşümün hazırlık dönemi olduğu görülür.

Oktay Rıfat'ın çocukluk yıllarından itibaren entelektüel bir çevre içinde yetişmesini sağlamıştır. Evlerinde sık sık edebiyat ve dil meselelerinin konuşulduğu, aydınların bir

[47] https://tr.wikipedia.org/wiki/Oktay_Rifat

araya geldiği toplantılar yapılırdı. Bu atmosfer, genç Oktay'ın sanat ve düşünce dünyasını doğrudan etkileyen ilk çevre olmuştur.

"Yaslı gittim şen geldim,
Aç koynunu ben geldim…"

Bu hepimizin bildiği Akdeniz Marşı'nın güftesi Oktay Rifat'ın babası Samih Rifat'a aittir.[48] Doğduğunda Trabzon valisi olan babası Samih Rıfat şair ve dilbilimcidir. Türk Dil Kurumu'nun kurucu üyelerinden olan babasının Kurtuluş Savaşı'na katılmasıyla evleri işgal edilir. Bu nedenle Ankara'ya doğru çıktıkları yolculuğu Oktay Rifat şöyle anlatır:

"Ankara'ya bir yaylı içinde yirmi iki günde gittik. Yollar tehlikeli. İki tane jandarmamız var, biri yaylının önünde gidiyor, biri arkasında gidiyor. Açlık, yoksulluk… Ben bit içindeyim. Hatta kaldığımız hanlarda babamla annemin bitlerimi ayıkladıklarını hatırlarım."

Ankara Erkek Lisesi'nde Okudu

Oktay Rıfat, 1914 yılında Trabzon'da doğmuş olsa da çocukluk ve gençlik yıllarının önemli bir bölümünü Ankara'da geçirmiştir. Gazi İlk Mektebi adını taşıyan diğer okulda da Orhan Veli öğrencidir. Oradan Taş Mektep'e, yani Ankara Lisesine geçen şair, bu arada Orhan Veli'yle olan samimiyetini ilerlettiği gibi, Melih Cevdet'le de tanışır. Bu tanışmasını yıllar sonra şöyle anlatmaktadır: *"*

Orhan'ı ilk mektebin beşinci sınıfından beri tanırım. Asıl dokuzuncu sınıfta canciğer arkadaş olduk. (…) İkimiz de şiir delisi idik. Orhan zil çalar çalmaz yanıma gelir. "Teneffüsü gâvur etmeyelim Oktay" derdi. Şiir sözü edelim, şiir konuşalım demekti bu. Bir yıl sonra İstanbul'dan Melih geldi. O da bizim gibi şiire tutkundu. Üç kafadar çocukluktan delikanlılığa el ele geçtik."[49]

[48] AKINER Baha, "Oktay Rıfat", https://mersinmedyatek.com/oktay-rifat/

[49] Oktay Rifat, "Orhan Veli İçin", Yeditepe, s.13, 1 Aralık 1950, 3.

Oktay Rıfat'ın, Orhan Veli ve Melih Cevdet ile birçok anısı bulunur. Oktay Rıfat Tarih Dergisi'nin Ocak 2022 sayısında, öldüğünde yanına gömülmek istediği yakın arkadaşı Orhan Veli'nin okul yıllarını anlatır.

"Kendine mahsus gülmesinde, parmak kaldırışında bile bir hususiyet göze çarpar. Onun bu hâllerini ekseri muallimler pek sevmezler veya sevmez görünürler. Fakat edebiyat hocaları umumiyetle bayılırlar…

….. Yaptığı işler yaramazlık derecesine çıkan bu çocuğu, uzun yüzünden, yatık fakat karışık saçlarından, hiç kapanmayan kalın dudaklarından, şalvara benzeyen dizi çıkmış düşük pantolonundan, incecik vücudundan tanıyabilirsiniz."

Ankara Lisesi'nde hocaları olan Ahmet Hamdi Tanpınar'dan büyük ölçüde etkilenirler. Üç arkadaşın ilk edebi çalışmaları Ankara Erkek Lisesinin yayın organı olan Sesimiz dergisindedir. Oktay Rifat'ın ilk yazısı, derginin altıncı sayısında çıkan mensur şiir tarzındaki "Hepsi Var. Sevgilim Yok"tur. Oktay Rifat'ın ilk şiiri bu dergide yayınlanan Mermer Merdivenler'dir. İlk şiirleri muhteva bakımından Ahmet Haşim ve Ahmet Hamdi Tanpınar'dan izler taşımaktadır. Bu dönemde Oktay Rifat'ın babası Samih Rifat, Türk Tarih Kurumu üyeliği, ikinci dönem Biga ve üçüncü dönem Çanakkale milletvekilliği gibi pek çok görevde bulunur. Çanakkale milletvekilliği yaptığı dönemde 1932 yılında vefat eder. Hasan Ali Yücel'in onunla ilgili söylemleri dikkate çekicidir: *"Samih Rifat, güneş gibi kudret dolu bir adamdı. Yakan, aydınlatan, ısıtan, can veren bir varlıktı…"*[50]

Ankara Erkek Lisesi'nde öğrenci olduğu yıllar, onun edebiyata olan ilgisinin oluşmaya başladığı dönemdir. Lisede öğrenimini sürdürürken Mustafa Kemal Atatürk'ün okullarına yaptığı ziyaret, Oktay Rifat için son derece değerli bir hatıra olmuştur. Öğrencilerin bu ziyaretle ilgili görüşleri daha sonra Cumhuriyet gazetesinde "Büyük Şeften İntibalar" başlığıyla yayımlanmıştır.

Gazetede Oktay Rifat'ın,"Başımızdan öyle emsalsiz dakikalar geçer ki biz o an için onları istediğimiz gibi yaşayamayız. Ben de öyle oldum. İmtihan kapısında başlayan heyecanım Büyük Gazi'nin karşısında da devam etti. Büyük Gazi, inkılâbı ışıklı gözlerinde hulasa eden Büyük Adam, tarih ve onun nesli gençlerinden olmakla müftehir ben, mavi bakışlarının hâlâ tesiri altındayım." sözleri yer almıştır.

Ankara Erkek Lisesi yılları, Oktay Rıfat'ın edebiyata yöneldiği ve ilk metinlerini kaleme aldığı dönemdir. Okulun yayımladığı Sesimiz adlı öğrenci dergisinde yayımlanan mensur şiirleri ve kısa yazıları, onun edebiyat hayatının ilk örnekleri olarak kabul edilir.

Bu yıllarda tanıştığı iki isim, Türk edebiyatının kaderini değiştirecek arkadaşlıklara dönüşecektir: Orhan Veli Kanık ve Melih Cevdet Anday. Üç arkadaşın lise yıllarında başlayan dostluğu, ilerleyen yıllarda Türk şiirinde büyük bir yenilik hareketine dönüşecektir.

[50] YÜCE Asya, "Oktay Rifat: Güçlü Bir Sanatkar/Biyografi", https://www.soylentidergi.com/

Üç arkadaş Sesimiz dergisinin dışında Oktay Rifat'ın amcası Cevat Rifat'ın İzmir'de baş muhabirliğini ve yazı işler müdürlüğünü yaptığı inkılâp dergisinde 1933 yılından itibaren yazı ve şiirlerini yayınlamaya başlarlar. Oktay Samih Rifat, adıyla yazdığı bu şiirleri: "Merdiven", "Kadife", "Komşunun Balkonu", "Kör Kuyu", "Kupa Kızı", "Bıçak Altında", "Tramvay". "Evler", "Serinleme" ve "Taşlıkta Akşam" adlarını taşımaktadır. Üçlü bir edebi muhitin zemini, sağlıklı bir biçimde oluşturulmaktadır.

Ankara Hukuk Fakültesi ve Entelektüel Ortam

Orhan Veli, 1933'te İstanbul'a giderek İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi felsefe bölümüne kaydolur. İki arkadaşı ise Ankara'da kalır ve yüksek öğrenimlerine burada devam ederler. İkisi de Hukuk Fakültesindedir. Rifat, 1937 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirir. Orhan Veli'nin İstanbul'da olduğu 1933-1936 yılları arasında üç şairin de sesi kesilir. Üç genç, lise öğrenimlerinden sonra bir süre şiir yazmaya ara vermiştir. Ancak Kanık'ın 1936 yılında Ankara'ya dönmesiyle şiir çalışmalarına yeniden başlarlar.

Bu dönem Ankara'nın kültürel açıdan oldukça hareketli yıllarıdır. Cumhuriyet'in yeni başkentinde halkevleri, üniversiteler ve dergiler çevresinde yoğun bir entelektüel ortam oluşmuştu. Genç şairler, öğrenciler ve yazarlar bu ortamlarda bir araya gelerek sanat ve edebiyat üzerine tartışmalar yürütüyordu. Oktay Rıfat da bu çevrelerin aktif bir üyesi olarak, hem akademik hayatını sürdürmüş hem de edebiyat çalışmalarına devam etmiştir.

Paris Dönemi ve Ankara'ya Dönüş

Hukuk fakültesinden mezun olduktan sonra devlet tarafından yüksek öğrenim için Paris'e gönderilen Oktay Rıfat, burada siyasal bilgiler alanında eğitim görmeye başlamıştır. Ancak II. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine eğitimini tamamlayamadan Türkiye'ye dönmek zorunda kalmıştır. Türkiye'ye dönüşünün ardından yeniden

Ankara'ya yerleşmiş ve burada çeşitli devlet kurumlarında görev almıştır. Bu dönem, onun hem mesleki hayatını sürdürdüğü hem de şiir çalışmalarını yoğunlaştırdığı bir süreçtir.

Ankara'da Memuriyet ve Çalışma Hayatı

Hukuk Fakültesi'nde öğrenci olduğu yıllarda zabit kâtipliği yapan şair, fakülteden mezun olduktan sonra doktora eğitimi için bir süre Paris'te bulunmuştur. 1940 yılında Ticaret Vekâleti muhasebe müdürlüğünde memuriyete başlamıştır. 1941-1943 yılları arasında askerlik görevini yerine getiren şair askerlik süresi içinde Türkan Hanım'la evlenmiştir. Ancak aynı yıl içinde eşini verem hastalığından kaybetmiştir. Askerlik sonrasında tekrar memuriyete dönen Oktay Rifat, 1944 yılının sonunda Sabiha Hanım'la evlenmiştir.

Ankara'ya döndükten sonra Oktay Rıfat bir süre Maliye Bakanlığı'nda görev almış, daha sonra Basın Yayın Genel Müdürlüğü bünyesinde çalışmıştır. 1947-1948 yılları arasında ise Ankara'da Radyo Dairesi Müdürlüğü'nde şef olarak görev yapmıştır. Bu görev, onun devlet kurumları içindeki en önemli görevlerinden biri olarak kabul edilir. Memuriyet hayatı, Oktay Rıfat'ın şiirinde görülen gündelik hayat gözlemlerini besleyen önemli bir deneyimdir. Bürokrasi, şehir yaşamı ve küçük memur dünyası onun şiirlerinde dolaylı biçimde yer bulur. Ankara'daki çalışma hayatı 1955 yılına kadar sürmüş, bu tarihten sonra İstanbul'a yerleşmiştir.

Bir süre serbest avukatlık yapan, Basın Yayım Umum Müdürlüğü, Ankara Radyo Dairesi, TCDD Haydarpaşa Bölge Müdürlüğünde memuriyette bulunan şair, 1972'de emekliye ayrılmıştır.

Ankara'da Edebiyat Çevresi ve Garip Hareketi

Varlık dergisi Nahit Sırrı Örük ve Yaşar Nabi Nayır'ın yardımlarıyla 1936'nın son iki ayında üç şairin ürünlerini arka arkaya yayınlamaya başlar. Ağustos 1937'ye kadar hummalı bir biçimde ilk şiirlerini veren üçlü, böylece Garip hareketine doğru, adım adım yaklaşarak anılan hareketin estetik alt yapısını oluşturmanın arayışı içerisinde eylemde birliği tercih ederek kendilerini tanıtma imkanını sağlamışlardır. Cevat Çapan, Garip'in üç şairinin sağlam şiirsel zemininin Ankara Lisesi'ndeki Ahmet Hamdi Tanpınar gibi değerli hocalarının olmasının yanı sıra ailelerinden geldiğini şöyle belirtir:

Bu konuda diğer bir şansları da geldikleri aileleri idi: Oktay Rifat'ın babası Samih Rifat şairdi. Mevleviliği iyi biliyordu. Orhan Veli'nin babasını Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasında ton mayster olması, müzikten anlaması dikkat çekicidir. Onlar geleneksel şiiri çok iyi biliyorlar, şiire bir acemi gibi başlamıyorlar. Oktay Rifat, şiirin kaynaklarıyla çok içli dışlıdır. İşe başladıklarında bir acemi gibi başlamadılar şiirin ne olduğunu bilerek başladılar. Şiir için yararlanacakları kaynakları bilerek anlayarak başladılar."

Oktay Rıfat'ın Ankara'daki yaşamının en önemli yönlerinden biri, burada oluşan edebiyat çevresidir. Ankara'da yaşayan üç genç şair; Orhan Veli, Melih Cevdet ve Oktay Rıfat, 1930'lu yılların sonlarından itibaren birlikte şiir üzerine yoğun tartışmalar

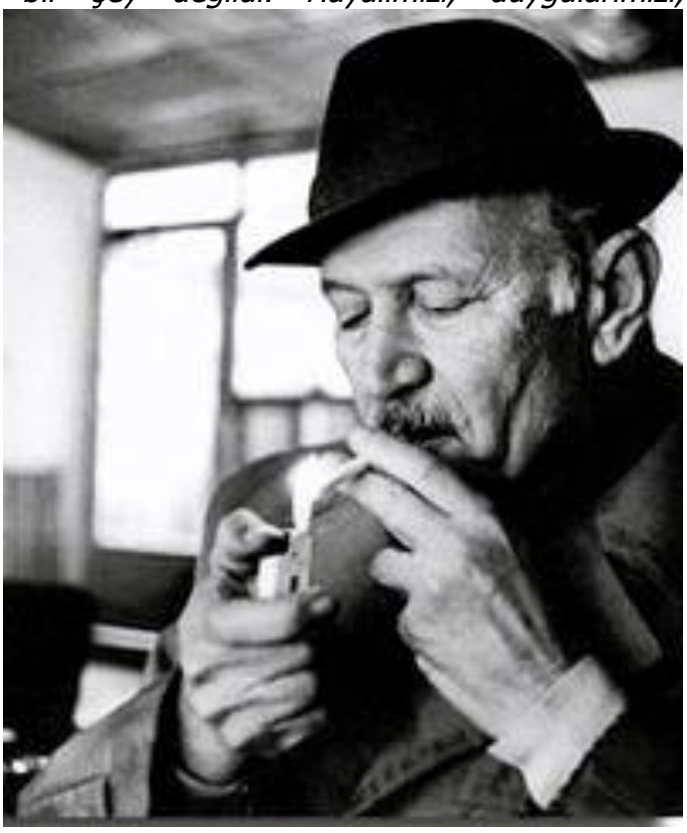
yapmışlardır. Lise yıllarında başlayan dostluk, zamanla büyük bir şiir hareketine dönüşür.

Bunun dışında ortak hareket eden şairlerin, bu döneme has şiirlerini kolektif bir anlayışla yazdıkları görülmektedir. Oktay Rifat'ın, Paris'ten dönmesiyle üçlünün edebi çalışmaları yeniden hızlanır ve Orhan Veli'nin arzusuyla 1941 yılının Mayıs ayında Garip adıyla çıkarılır. Oktay Rifat'ın, bu kitapta ikisi Orhan Veli'yle müşterek olmak üzere yirmi üç şiiri bulunmaktadır. Aynı zamanda üçlünün şiir görüşlerinin bir yansıması olan ve çeşitli dergilerde yayımlanan makaleler, kitaba ön söz olarak konulur. Böylece Garip'in meşhur poetik görüşlerinin bir yansıması olan ön söz de tamamlanmış olur.

Garip'lere göre; şiirde, eski geleneğe ait yıkmak istedikleri pek çok özellik vardır. Vezin ve kafiye, şairanelik, edebi sanatlar gibi… Garip'lerin şiirlerine baktığımızda, hareketin temelinde nesnel gerçekliğe ve doğallığa dayalı bir estetik alt yapı bulunur. Doğal olarak, bu isim, şiir anlayışları ve şiirleri garipsenen bu üçlü için çok uygun düşer…

Kitapta Melih Cevdet'in on altı, Oktay Rifat'ın yirmi bir ve Orhan Veli'nin yirmi dört şiiriyle, Orhan Veli ve Oktay Rifat'ın ortaklaşa kaleme aldıkları iki şiir yer alır. Önsözde ise, Orhan Veli'nin şiir hakkındaki düşüncelerini açıkladığı ve daha önce farklı yerlerde yayımlanmış makalelerinden bir seçme yer alır. Melih Cevdet, özellikle bu önsözdeki düşüncelerin bir kısmına katılmadığını, üçlü arasında bazı görüş farklılıkları olduğunu çeşitli vesilelerle işaret eder. Ancak yine de üç arkadaş baştan beri devam ettirdikleri birliktelik görüntüsünü sürdürürler…

Oktay Rifat, o günleri şöyle anlatır: *"Üç kafadar, Dünya nimetlerini bir arada tattık. Şiir bizim için yaşamaktan ayrı bir şey değildi. Hayalimizi, duygularımızı, düşüncelerimizi ortaklaşa kullandık. Bu macerada da el ele yürümek bizi birbirimize büsbütün bağladı…"*

Oktay Rifat, Orhan Veli ve Melih Cevdet Anday'ın birbirleriyle kurmuş oldukları dostluk, her birinin yazınsal alandaki yaratılarını beslemiştir. Üçlünün uzun arayışlar sonrasında belirledikleri şiir anlayışları, birçok noktada birlikteliği taşımaktadır. Garip şiirini oluştururken kurgusal anlamda ters bir ilerlemeyi gerçekleştirmişlerdir. Yani önce yarattıkları yeni tarzda şiirleri yazıp daha sonra şiirlerinin poetikalarını açıklamışlardır.

Bu süreci Oktay Rifat 1951 yılında son Yaprak dergisinde kaleme aldığı Orhan Veli'nin Ardından adlı

yazısında şöyle dile getiriyor: *"Piyasa şairlerinin şiirleri ikimizi de sarmıyor. Başka, bambaşka bir şiir hasreti ikimizin içinde. Ben yeni bir şiir yazmışım, Orhan'a okumaya pek cesaret edemiyorum. Çünkü ne vezni var, ne kafiyesi. Hem de bir kaç satırlık bir şey. Adı: "Saksılar" bir ara boş verip okuyuveriyorum. Orhan kolay coşmaz. Coşuyor. Şu işe bakın ki o da cebinden dört satırlık bir şiir çıkarıyor. Adı: "kelebek" . Raymond Radiguet'den tercüme etmiş. Bu sefer coşmak sırası bende. Sarmaş dolaş oluyoruz. O bambaşka şiire ilk adımı attığımızı biliyoruz"*

Melih Cevdet Anday'ın anıları da Oktay Rıfat ve Orhan Veli'nin yaşamından kesitler sunar. Melih Cevdet Anday, 30 Ağustos 1994'te Cumhuriyet Gazetesi'ndeki Alışkanlık Üstüne isimli yazısında, 1950 yılında Nâzım Hikmet'in hapisten kurtulması için girdikleri açlık grevini anlatır.

"1950 yılında üç arkadaş (Orhan Veli, Oktay Rifat, ben) Nâzım Hikmet'in hapisten kurtulması için iki günlük açlık grevine girmiştik; (Anılarımın bir bölümünü içeren Akan Zaman, Duran Zaman adlı kitabımda anlatmışımdır) bir pazar günü başlamıştı grevimiz. O gün de seçim günü idi. Gazeteler, iç politika yasağından ötürü bizim olayı birinci sayfalarına aldılar. Tanıyanlar sokakta meraklı meraklı yüzümüze bakıyorlar. "Şimdi bunlar aç demek" diye düşünüyorlar.

O iki günü ne sıkıntı içinde geçirdiğimizi nasıl anlatsam! Gidecek hiçbir yer yok, lokantaya, meyhaneye, kahveye sadece oturmak için gidilmez ki! Biz de parklara vuruyorduk, ama konuşmanın da tadı tuzu yoktu. İşte o zaman anlamışımdır yemenin içmenin yirmi dört saatimizde ne büyük bir yer tuttuğunu."

Oktay Rıfat, yolculuk etmeyi ve gezi yazıları düzenlemeyi sever. Ankara'dan yola çıktığı bir kamyon yolculuğunu *Yolda* isimli şiiriyle anlatır.

"Ankara'dan kamyona bindim
Yaylalar üstünden Mengen'e indim
Şoförümüz Arapkirli itin biri
Karbüratör delik deşik arızalı
Makinede yirmi kişi
Yahu dedim bu dünyada bizim daha
Yaşamaya gönlümüz var
Gerede'ye varmaya kalmadı
Belim bıkınım kırıldı
….."

Ankara-İstanbul arası yaptığı diğer bir yolculuk da *Eski Bir Tren Penceresinde* isimli şiirinde yer alır.

"Ankara-İstanbul treni
geçiyor Tuzla'da deniz üstünden
demek İstanbul yakın.
….."

Garip kitabı, Türk şiirinde ölçü ve kafiyeye dayanan geleneksel anlayışa karşı çıkarak gündelik hayatın diliyle yazılmış yeni bir şiir anlayışı ortaya koymuştur. Bu kitapta; geleneksel ölçü ve kafiyeye karşı çıkılır, gündelik konuşma dili şiire sokulur ve sıradan insan şiirin konusu hâline getirilir. Bu yaklaşım Türk şiirinde büyük bir değişim yaratır.
Ankara'daki bu edebiyat ortamı, yalnızca üç arkadaşın kişisel üretimini değil, aynı zamanda modern Türk şiirinin yönünü de belirleyen bir kültürel hareketi doğurmuştur.

Oktay Rifat, aynı yıl içerisinde Türkan Dilber Aksoy'u verem hastalığından kaybetmenin büyük acısını yaşar. Bu dönem aynı zamanda şiir çalışmalarının da durgun olduğu dönemdir. Eşinin ölümünün hüznünü yeni bir aşk ile beraber terk eder. Bu dönemde Oktay Rifat, ölüm ve aşk şiirleri yazmaktadır. Ankara'da, Karadeniz yüzme havuzunda yıldırım aşkıyla tutulduğu Sabiha Rifat ile tanışmasını şöyle anlatır. *"Sabiha'yı görür görmez onunla evlenmeye karar verdim ve tanıştığımızın ikinci günü kendisine izdivaç teklif ettim. Düşünmesi için de kendisine 2 saat mühlet verdim. Bu müddet sonunda kabul ettiğini bildirdi. 3,5 ay nişanlı kaldık. Sonra 1945 yılında evlendik"* Aynı yıl yayımlanan "Güzelleme" kitabını Sabiha Hanım'a adar.

Ankara'nın kavuştuğu özgürlüğün toplum tarafından tam olarak anlaşılamadığını Hürriyet şiirinde belirtir.

"Hadi ordan
Hain-i vatan
Sümüklü cenabet
Hürriyet var bu memlekette hürriyet
Yenişehir'de hürriyet
Kavaklıdere'de hürriyet
İçerde hürriyet dışarda hürriyet
Gelsin hürriyet gitsin hürriyet
…..
Canım ciğerim mavi gök
Bu hürriyet bize çok
Sen bize rahmetinle birlikte
Sıtmasız bitsiz
Ağanın öküzleri gibi semiz

Gelinin memeleri gibi dolgun
Bize yaraşır
Bize uygun
Bir hürriyet gönder"

Yaprak dergisinin kapanması ve Orhan Veli'nin ölümü, Garip hareketinin uzun yıllar öncesinden gevşemeye başlayan hızının tükenmesine sebep olur ve 15 Haziran 1950 tarihiyle birlikte yirmi yıllık bir birliktelik ve bir edebi hareket son bulur.

1930 ve 1940'ların Ankara'sı küçük ama yoğun bir kültür hayatına sahiptir. Şairler ve yazarlar çoğu zaman lokantalarda, pastanelerde ve kahvehanelerde bir araya gelirler. Oktay Rıfat da bu çevrelerin içinde yer almış ve Ankara'daki edebiyat sohbetlerinin aktif bir katılımcısı olmuştur.

Oktay Rıfat'ın Ankara'da bulunduğu yıllar, şiir üretiminin oldukça verimli olduğu bir dönemdir. Bu süreçte dergilerde yayımlanan şiirleri daha sonra kitaplaşmıştır. Özellikle: Aşağı Yukarı (1952) ve Karga ile Tilki (1954) gibi eserler, Ankara yıllarında yazılmış şiirlerin önemli bir bölümünü içerir. Bu eserlerde şairin toplumsal gözlemleri, gündelik hayat sahneleri ve ironik anlatımı dikkat çeker.

Cemal Süreya Folklor Şiire Düşman isimli denemesinde Oktay Rıfat'tan şöyle bahseder:

"Oyunlarda en çok konuşan. Derste öğretmeni dinlemez; öbür sınıfları, başka ülkelerdeki başka sınıfları düşünür.

Silgi kullanmaz. Yanlışının üstüne bir çizgi çeker.

….. Ankara ayazında üç çocuk. Anıtların önünden umursamadan geçiyorlar. Birinin elinde ince bir kitap; biri ceketini zırh gibi geçirmiş sırtına; biri de (o), okul çantasını hazine sandığı olarak taşıyor."

Oktay Rıfat ustanın anısına saygıyla…

Radyoevi'nde Yumruk Yumruğa Giren Şairler

Kültür adamı Hıfzı Topuz, anılarını yayınlamasa; iki şairimiz Oktay Rifat, Melih Cevdet ve ressam Avni Arbaş'ın yaşadığı renkli olayı öğrenemeyecektik.[51]

Ünlü ressam Avni Arbaş, Ankara'ya gelmişti. İçkili lokantada karnını doyuruyordu; bir yandan da buzlu rakısını yudumluyordu. Tam bu sırada, iki sanatçı tanıdığı/dostu içeriye girdi. Gelenler: Oktay Rıfat (Horozcu) ve Melih Cevdet (Anday) idi. İki tanınmış şair, karşılarında İstanbullu dostu görünce sevindi. Sarmaş dolaş oldular; hasret gidermeye başladılar. Masaya oturur oturmaz yiyeceklerini söylediler; bir şişe de Yeni Rakı sipariş ettiler.

[51] İNCE Ali Hikmet, "Radyoevi'nde Yumruk Yumruğa Giren Şairler", http://www.alihikmetince.com/

Laf lafı açtı; sanat dünyasının son dedikoduları anlatıldı/öğrenildi; şişenin dibi de göründü. Öneri, Oktay Rıfat'tan geldi:

"Radyoevi'ne gidip Nurullah Ataç'ın konuşmasını dinleyelim," dedi.

Melih Cevdet teklifi destekledi; Avni Arbaş karşı çıktı. Mazeretlerini sıraladı; ikili, bahanelerin hiçbirisini kabul etmedi;

"Gidelim! Ataç'ı dinleyelim!" diye tutturdular. Arbaş; Oktay Rıfat ve Melih Cevdet'e uymak zorunda kaldı.

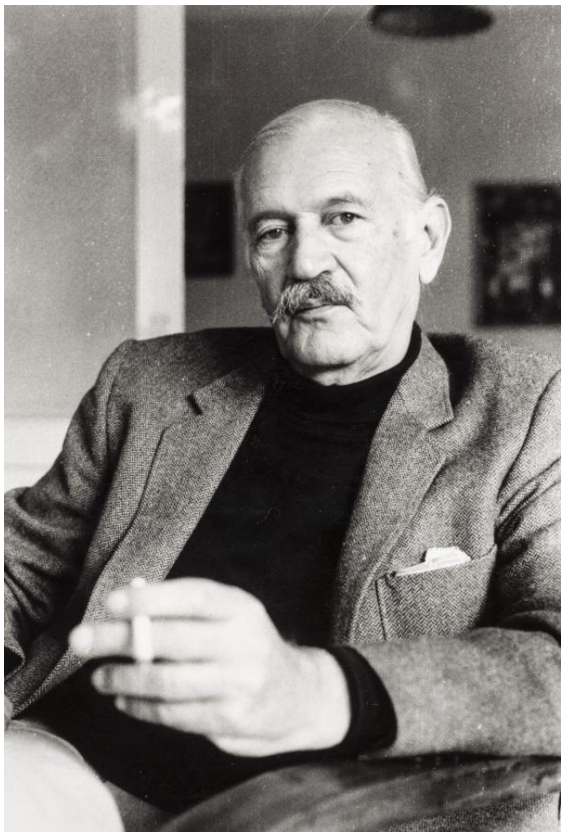
Radyoevi'nin kapısında jandarma bekliyordu. Misafirler; Radyo Müdürü'nü ziyaret edeceklerini söyledi. Jandarma, isteği müdüre iletti; yönetici nezaket gösterip kendilerini kabul etti.

Oktay; içeriye girer girmez muradını iletti: 'Biraz sonra, aziz dostumuz, Nurullah Ataç konuşacak. Kendisini dinlemeye geldik…

Radyo Müdürü'nün cevabı net ve kararlılık yüklüydü: Maalesef, stüdyoya girmek yasaktır! Bu yüzden kimseyi içeriye alamayız!

Oktay Rıfat, duyduklarına inanamadı; beklemediği cevap karşısında çok sinirlendi. Kendilerine şans tanınmasını isteğini yineledi. Müdürün yanıtı yine olumsuzdu:

İmkânı yok, kardeşim! Kesin emir var; yayın yapılırken kimse stüdyoya giremez ve çıkamaz…

Oktay Rıfat; Radyoevi Müdürü'ne bir ders vermek gerektiğini düşündü. Ya öyle mi? Sen kiminle konuştuğunu bilmiyorsun galiba? deyip, yumruğu patlattı.

Müdür'ün eli de armut toplamıyordu. Hemen karşılık verdi; Oktay'a sert kroşe salladı. Oktay Rıfat; gelen yumruğu görünce, kenara çekildi. Müdürün yumruğu yanlış hedefe yöneldi: Melih Cevdet'in yüzüne geldi. Ve kıyamet koptu: Melih Cevdet, yumruğun acısıyla çığlık atmaya, bağırmaya başladı. Jandarmalar odaya dalıp duruma hâkim olmaya, ortalığı yatıştırmaya çalıştı.

Olay; yakındaki karakola gidecek kadar büyüdü. Radyoevi Müdürü; Oktay Rıfat ve Melih Cevdet'ten şikâyetçiydi. Melih Cevdet de, Radyo Müdürü'nden… Karakolun baş komiseri anlayışlı, olgun kişiydi. Karşısında birbirinden şikâyetçi, tanınmış sanat

adamlarını ve makam sahiplerini görünce, aralarında anlaşmalarını önerdi. Taraflar teklifi reddetti. Baş komiser bastırınca, Oktay Rıfat ile Radyoevi Müdürü şikâyetlerini geri almayı kabullendi. Ama Melih Cevdet; Olmaz! Ben davacıyım. Hakkımı sonuna kadar arayacağım; kovuşturma açılmasını istiyorum, diye katı ve kararlı tutumunu sürdürdü. Dediğinden kolay dönmüyordu. Baş komiser, tecrübeli polisti. Tarafları barıştırmayı ve şikâyetlerinden vazgeçirmeyi başardı.

Ama olay çıkaran şairlerimizi sürpriz bekliyordu: Ertesi günün sabahına kadar karakolun nezarethanesinde misafir edileceklerdi. Avni Arbaş da suçu olmamasına rağmen arkadaşlarının yanında beklemek zorunda kalacaktı.

Ünlü kültür adamı Hıfzı Topuz; "Elveda Afrika Hoşça Kal Paris" kitabında anılarını aktarmasa, Ankara Radyoevi'ndeki şairlerin kavgasını öğrenilemeyecekti…[52]

İkinci Yeni'ye Katıldı

"*Perçemli Sokak*" adlı kitabıyla Türk şiirinde İkinci Yeni denilen anlayışa, anlamca kapalı bir şiire yöneldi. Kitaptan kitaba değişen şiiri ile Türk şiirinin genel akışını en çok etkileyen şairlerden sayılmaktadır.

1960'lı yıllarda genellikle sosyal sorunlar, emekçilerin hakları ve sistemsel karmaşalar ile ilgili düşüncelerini satırlara döktü. Özellikle, 1966'da çıkan "Elleri Var Özgürlüğün" adlı şiir kitabında bu düşüncelerinin oldukça fazla etkisi görüldü. 1969 yılında yayımladığı, "Şiirler" adlı kitabıyla, edebiyat hayatında üçüncü ve son dönemine girdi. Tarzını, biçimini ve yazın anlayışını iyice belirginleştirdiği, dili ve kelimeleri kullanmada ustalaştığı bu dönemde şiirin kuramsal karakteri üzerine de kitaplar yazdı.

Ankara Yıllarının Sonu

1955 yılında Oktay Rıfat Ankara'daki görevlerinden ayrılarak İstanbul'a yerleşir. Ancak Ankara'da geçen yaklaşık otuz yıllık dönem, onun sanat hayatının temelini oluşturmuştur. Ankara, Oktay Rıfat için bir başkentten çok daha fazlasıdır. Burada kurulan dostluklar, yapılan tartışmalar ve yazılan şiirler modern Türk şiirinin en önemli hareketlerinden birinin doğmasına zemin hazırlamıştır. Bu nedenle Ankara yılları, Oktay Rıfat'ın hayatında olduğu kadar Türk edebiyatı tarihinde de ayrı bir önem taşır.

Son günlerine dek eser vermeyi sürdüren sanatçı, "Yağmur Sıkıntısı" adlı oyununu tamamladıktan sonra 18 Nisan 1988 yılında İstanbul'da hayatını kaybetti. Karacaahmet Mezarlığı'na defnedildi.

Oktay Rıfat'ın Ankara'daki yaşamı, yalnızca bir şairin biyografisinde yer alan sıradan bir dönem değildir. Başkentte geçen eğitim yılları, devlet kurumlarındaki görevleri ve edebiyat çevreleriyle kurduğu ilişkiler, onun sanat hayatının temelini oluşturmuştur. Ankara, Oktay Rıfat için hem bir öğrenme hem de üretme mekânıdır.

Bu şehirde başlayan dostluklar ve tartışmalar, Türk şiirinin en önemli hareketlerinden biri olan Garip akımının doğmasına zemin hazırlamış; aynı zamanda Oktay Rıfat'ın kendi şiir yolculuğunu belirleyen düşünsel atmosferi oluşturmuştur. Dolayısıyla

[52] İNCE Ali Hikmet**, "**Radyoevi'nde Yumruk Yumruğa Giren Şairler", http://www.alihikmetince.com/

Ankara, Oktay Rıfat'ın hayatında yalnızca bir yaşam mekânı değil, aynı zamanda bir edebiyat laboratuvarı olarak değerlendirilebilir.

1960'lardan sonra Milliyet Sanat, Cumhuriyet, Yazko Edebiyat, Yeni Dergi, Gösteri, Düşün gibi dergi ve gazetelerde şiir, deneme ve makalelerini yayımlayan Oktay Rifat, artık ölümün yaklaştığını hissetmektedir. Son şiir kitabı Koca Bir Yaz'ı bu endişeyle altı ay gibi kısa bir zamanda tamamlayarak, Ekim 1987'de yayımlar. Ancak çok yorgun düşmüştür. Bu yorgunluğa sanatkâr ve duyarlı yüreği dayanamayarak, "18 Nisan 1988 Pazartesi gecesi, geçirdiği bir kalp krizi neticesinde vefat eder.

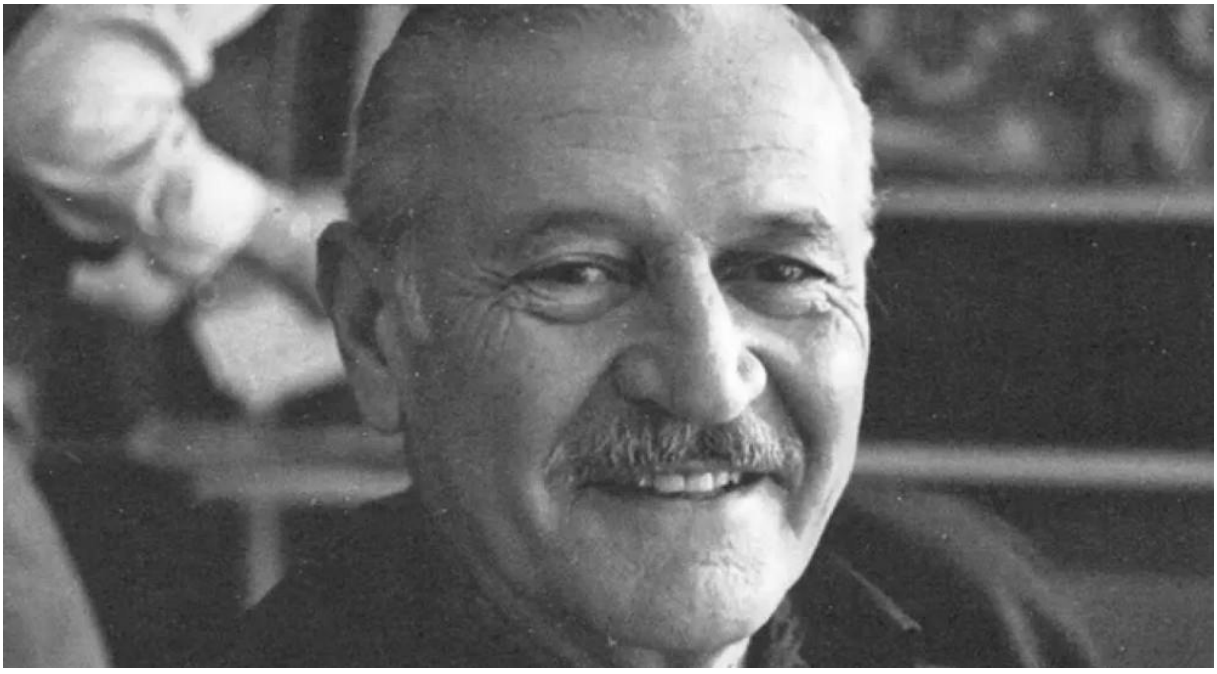
Yeni şiir anlayışını ilgili kitaba yazdığı ön sözle belirgin bir hale getirir. ´Şiirin dışında her iş bana ikinci bir iş gibi geliyor" ifadesiyle tercihini baştan beri şiirden yana kullanan Oktay Rifat, yazmış olduğu oyunları, romanları, deneme ve makaleleriyle Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında adından söz ettirmeyi başarmıştır. Oktay Rifat'ın son arzusu Orhan Veli'nin mezarının yanına gömülmektir. Ancak Aşiyan Mezarlığı'nda yer yoktur. Oktay Rifat, 20 Nisan 1988 Çarşamba günü Üsküdar Yeni Valide Camii'nde kılınan öğle namazından sonra 74 yaşında Karacaahmet Mezarlığında toprağa verilir.

Bir Şiir'inde de dediği gibi:

"Korkmuyorum sizler gibi ölümden!
Çünkü toprağa karışınca,
Tekrar ağaç olmanın çaresini bilirim!"

Diyerek korkmadığı ölümüne kavuşur şair ve sonsuzluğa uzanır…

Şimdi Karacaahmet Mezarlığı'nda dediği ve istediği gibi, bir ağaç olarak yaşamını sürdürüyor mü bilinmez. Ancak bildiğimiz şey edebiyatımız ve Türk şiiri adına muhteşem üretimleri ve muhteşem üretimleriyle hiçbir zaman unutulmayacak olması…

MELİH CEVDET ANDAY
Şiiri Aşk Gibi Anlatan Şair
(13 Mart 1915, Çanakkale - 28 Kasım 2002, İstanbul)

Şair, tiyatro oyunu, roman, deneme, makale yazarıdır. Lise arkadaşları Orhan Veli ve Oktay Rıfat'la birlikte ortaya çıkardıkları Garip Akımı ile Türk şiirindeki yenilenmeyi başlatmıştır. Kolları Bağlı Odysseus ile kendine özgü felsefi şiir akımını başlatmış, Garip Akımı'ndan ayrılmıştır. UNESCO'nun Courrier dergisi, 1971 yılında onu Cervantes, Dante, Tolstoy, Unamuno, Seferis ve Kawabata düzeyinde bir edebiyat adamı olarak gördüğünü açıklamıştır.

Çanakkale'de doğan Melih Cevdet Anday doğumundan kısa bir süre sonra ailesiyle İstanbul'a geldi ve çocukluğu Kadıköy Bahariye'de geçti. Ortaokula kadar İstanbul'da eğitim gördü. Babasının işi nedeniyle Ankara'ya taşınmalarının ardından liseyi Gazi Lisesi'nde tamamladı. Lisede okuduğu sırada, Orhan Veli Kanık ve Oktay Rıfat ile tanıştı. Liseyi bitirdikten sonra bir süre Hukuk Fakültesi'ne devam etti. Daha sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ne kaydoldu. Ancak Devlet Demiryolları'nda memur olarak çalıştığı için öğrenimine devam edemedi.

Çalıştığı kuruluş tarafından sosyoloji öğrenimi görmek için Belçika'ya gönderildi. Ukde isimli şiiri 1936'da Varlık Dergisi'nde yayımlandı. Bunun ardından şiirleri Ses, Yaprak, Yeditepe, Papirüs, Yeni Ufuklar, Yeni Dergi, Soyut, Ataç, Dönem, Yön gibi dergilerde yayınlandı. Orhan Veli ve Oktay Rifat ile birlikte 1941 yılında Garip isimli şiir kitabını çıkardı. Hasan Ali Yücel'in tavsiyesi ile Milli Eğitim Bakanlığı Neşriyat Müdürlüğü'ne memur olarak atandı. 1946 seçimleriyle birlikte bakanlığın el değiştirmesi sonrasında önce yeniden askere alındı ve daha sonra Konya'ya atandı. Ancak bu atama daha sonra geri alındı. Anday, bir süre sonra bu görevinden ayrılarak İstanbul'a döndü.

1953-1955 yılları arasında Akşam Gazetesi'nin edebiyat ve sanat sayfasını hazırladı. Fikirleri sebebiyle işten çıkarıldı. Doğan Kardeş Yayınları'na geçti ve çeviriler yaptı. Buradaki görevinden de aynı sebeple ayrılmak zorunda kaldı ve 1958'den itibaren Tercüman, Büyük Gazete, Yeni Tanin ve İkdam'da kendi adıyla ve çeşitli takma adlarla denemeler ve makaleler yazdı, tefrika romanlar yayınladı. 1960'ta Nadir Nadi'nin desteğiyle Cumhuriyet gazetesinde köşe yazıları yazmaya başladı. Bu gazetedeki yazılarını 1997'ye kadar sürdürdü.

1956'da yayınladığı Yan yana isimli şiir kitabı, 142. maddeye aykırı olduğu gerekçesiyle 1964'te yasaklandı. Anday gerek şiir kitaplarıyla, gerekse daha sonraları yöneldiği roman ve tiyatro alanlarındaki yapıtlarıyla birçok ödül alan Anday, İstanbul Belediye Konservatuarı Tiyatro Bölümü'nde diksiyon, özel bir tiyatro okulunda mitoloji dersleri verdi. 1964-1969 yılları arasında TRT'de yönetim kurulu üyeliği, 1979-1980 yıllarında da Paris'te eğitim müşavirliği görevlerinde bulundu.[53]

Melih Cevdet'in Ankara Yılları

[53] https://tr.wikipedia.org/wiki/Melih_Cevdet_Anday, Er. Tar. 01.05.2026.

Melih Cevdet Anday'ın çocukluğu, babasının akrabalarından oluşan geniş bir aile içerisinde Kadıköy'de geçti. Bu geniş aile içerisinde 2. Abdülhamid'in bir dönem hususi hekimliğini de yapan Mukim Paşa ile İstanbul Üniversitesinde fizyoloji kürsüsünü kuran Kadri Raşit Paşa gibi tanınmış isimler de vardı. Fransa'da tıp eğitimi alan ve edebiyata özel ilgisi olan Kadri Raşit Paşa, Anday'ın edebiyata ilgisinin artmasında ve Batı edebiyatını tanımasında önemli rol oynadı.

İlkokulu Kadıköy 35. İlkokulunda, ortaokulu ise Kadıköy Ortaokulunda okuyan yazarın edebiyata ilgisi henüz okul sıralarındayken arttı. Edebiyat eğitimini yarıda bırakan babasının önerisiyle Ziya Paşa ve Abdülhak Hamit'in şiir kitaplarının yanı sıra Nazım Hikmet, Reşat Nuri Güntekin ve Halit Ziya'nın arasında olduğu birçok ünlü yazarı keşfetti.

Yaşamak güzel şey doğrusu
Üstelik hava da güzelse
Hele gücün kuvvetin yerindeyse
Elin ekmek tutmuşsa bir de

Liseyi Ankara'da okudu

Anday, Liseyi Ankara Gazi Lisesi'nde okudu. Usta edebiyatçının okul arkadaşları arasında Oktay Rifat ve Orhan Veli vardı. Türk edebiyatının üç önemli ismi, okulda çıkarılan "Sesimiz" adlı derginin komitesinde birlikte görev aldı. Yazar Prof. Dr. Hakan Sazyek, Anday'ın Sesimiz dergisindeki yazılarına ilişkin şu bilgileri vermiş:

"Melih Cevdet'in ürünleri ise derginin yedinci sayısından itibaren yayımlanmaya başlamıştır. Onun yazılarında, arkadaşlarına göre daha bir çeşitlilik göze çarpar. Hikaye "Dilenci", makale "İktisat Haftası Münasebetiyle", eleştiri "Ahmet Haşim" ve şiir "Rahatlık" gibi değişik türlerdeki çalışmaları ile yer almıştır Sesimiz'in sayfalarında. Ahmet Haşim'in ölümü üzerine kaleme aldığı yazıda, sonraları mensubu olacağı hareket tarafından eleştirilen şairi öven bir tutum içindedir. Melih Cevdet, bu yazısında şiir geleneğimizi özümsemiş bir kimlik içinde görünür. 'Rahatlık' başlıklı şiirinde ise o da Oktay Rifat gibi, hececi şiirin biçim ve imge anlayışının etkisindedir."[54]

[54] UŞTUK Hilal, "Türk edebiyatının çok yönlü yazarı: Melih Cevdet Anday", https://www.aa.com.tr/

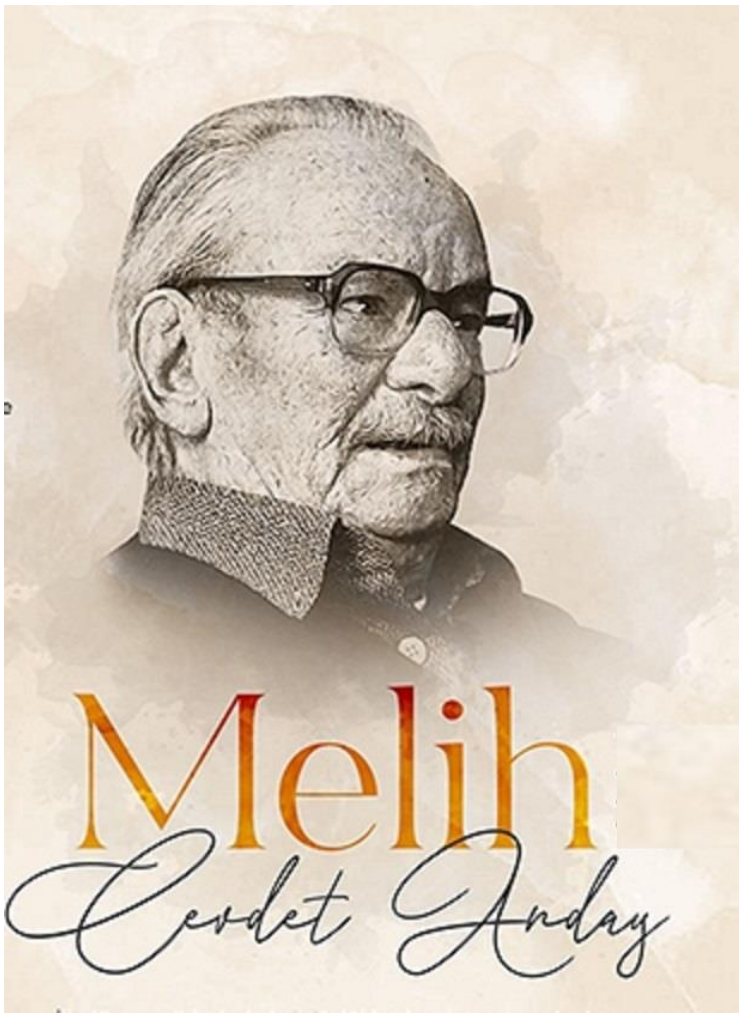
GARİP ve Ankara'da Edebiyat Günleri

Melih Cevdet Anday'ın edebiyata ilgisi çocuk yaşlarda başladı. O günlere dair anılarını şöyle dile getirir, Anday:

"Şiire, yani edebiyata düşkünlüğüm çok daha eski. İlkokulu eski yazıyla bitirdim. Ortaokula geçince -1928 demek ki- latin alfabesi geldi. Ama yeni yazıyla kitap yoktu. Eski yazılı kitaplar okumaya mecburdum. Bundan dolayı eski okuma yazmam iyidir. Örneğin, Halit Ziya'nın ünlü romanı "Aşk-ı Memnu"yu ben eski yazıdan okudum. o kadar da çetrefil bir Osmanlıcaydı ki ilk baskısı! (...).

Şiir, edebiyat düşkünlüğüm ortaokuldan başlamıştır. hece vezniyle şiirler de yazıyordum. Ankara'da Orhan ve Oktay'la arkadaşlığımız başlayınca onlarda da aynı sevdayı gördüm. birbirimize okumaya başladık yazdığımız şiirleri. sonra varlık'ta yayınlamaya başladık."[55]

İlk şiiri "Ukde" "Varlık" dergisinde yayımlandı (1936). Yaşar Nabi Nayır, yeni bir şiir anlayışının örneklerini veren bu üç şairin (Melih Cevdet, Orhan Veli, Oktay Rıfat) şiirlerine derginin orta sayfasında yer vermeye başladı.

Yurt dışından Kasım 1937'de döndükten sonra üç şairin ismi Varlık dergisinde bir arada görülmeye başlar. Orhan Veli ve Oktay Rıfat ile birlikte 1941 yılında Garip isimli şiir kitabını çıkarır. Garip'in yayımlanmasından önce askere alınan Melih Cevdet, iki kez çağrıldığı askerlik görevinin ilkine 1 Eylül 1939'da Aydın'da başlar.

1941'de Orhan Veli'nin imzası ve önsözüyle yayımlanan Garip Kitabı'nda her üç arkadaşın şiirleri yer aldı. Anday, kitabın çıkış serüvenini dile getirirken şunları söyler: "ben Kasımpaşa'da askeri hastanede yatıyordum. Oktay'la Orhan geldiler. Aralarında bir anlaşmazlık çıkmış. Benim oyumu istediler. Orhan kapakta üçümüzün adının olmasını istiyordu. Oktay ona razı olmadı.

[55] ERTOP Konur, "Melih Cevdet Anday şiir dünyasını anlatıyor", h. gösteri, kasım 1991, sayı: 132.

Kitabı Orhan'ın çıkarmış olmasını istiyordu. Onun yaptığı bir antoloji olsun, diyordu. Sen ne dersin dediler. Bir kişi razı olmazsa uygun olmaz, dedim. Orhan Veli'nin adıyla çıktı."[56] bu çıkışlarıyla, edebiyat tarihimize "garip şiiri" olarak girecek olan, yeni bir şiir anlayışının öncülüğünü yaptılar.

1941 yılında Orhan Veli, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat üçlüsü, şiirde var olan aşırı duygusallığa, şaireneliğe, basmakalıp söyleyişe ve eski şiirin kurallarına başkaldıran şiirlerini "Garip" adını verdikleri bir kitapta topladılar. Kitaba koyulan "Garip" adı zamanla hem üç şairi anlatan bir kimlik kazandı hem de o yıllarda Türk şiirinde yeni başlayan bu şiir akımının adı oldu.

"Garip Şiiri" ile şiirimizde yeni bir anlayışın oluşmasına öncülük eden Anday, topluma içinden bakarak, duygucu, lirik bir şiir anlayışı geliştirdi. Kenteki 'küçük insan'ın duygu, düşünce dünyası, yaşamından izler ilk kez şiire girdi. Rahatı kaçan ağaç ile onun şiirinin düşünsel boyutu da belirmeye başladı. Şiirinin anlamsal yapısı telgrafhane ve yanyana kitaplarında daha da öne çıktı. Söylenen sözün dolaysızlığı, düşünselöz'ün etkileyiciliği Anday şiirinin ilk döneminin belirgin yanını oluşturdu. Toplumsal eleştiri, ironik söylem şiirinde etkileyici bir yan oluşturdu.

Bir misafirliğe gitsem
Bana temiz bir yatak yapsalar
Her şeyi, adımı bile unutup, Uyusam…
Kalktığımda yatağım hâlâ lavanta koksa
Kekikli zeytinli bir kahvaltı hazırlasalar
Nerede olduğumu hatırlamasam
Hatta adımı bile unutsam…

Ankara'da Orhan Veli'li Günleri

Garip Üçlüsü'nden Melih Cevdet Anday'ın anıları Oktay Rıfat ve Orhan Veli'nin yaşamından kesitler sunar. Melih Cevdet Anday, Orhan Veli'nin Ardından isimli yazısında onunla Ankara'da tanışmasından ve çocukluk dönemlerinden bahseder.

"Çocukluğunu bilmiyorum. Ben kendisini Ankara Lisesi'nde tanıdım. Uzun boylu, ip ince, yüzü sivilceli bir çocuktu. Ders dışı faaliyetlerden onu en çok çeken okul dergisi ile müsamere kolu idi. Zaten tanışmamız da bir müsamere sırasında Halkevi'nde oldu.

….. Liseyi bitirdikten sonra İstanbul'a gitti. İki yıl Edebiyat Fakültesi'nde okuyup Ankara'ya döndü. Çok zayıftı. Dinlenmesi lazımdı. O yıl Samanpazarı'nda oturuyorlardı. Evlerine uzun bir yokuştan çıkılarak varılırdı. Ben ne vakit gitsem, anlaşılan daha yokuşun altbaşında iken görür, tam elimi zile basarken kapıyı açıverirdi. Boynunda çokluk bir havlu bulunurdu. Saatlerce sakin, tatlı otururduk."

Melih Cevdet Anday'ın 27 Ocak 1978'de Cumhuriyet Gazetesi'nde yazdığı Bir Ağırlama isimli yazısında, Orhan Veli'nin Ankara'daki evinde bir Fransız şairi nasıl ağırladıklarını anlatır.

[56] ERTOP Konur, agm, s. 132.

"Ankara'da, Yenişehir'de bir apartmanın bahçesinde tek adalı bir ev vardı, belki apartman kapıcısı için, belki de işçilere sığınak olarak yapılmıştı, her neyse…

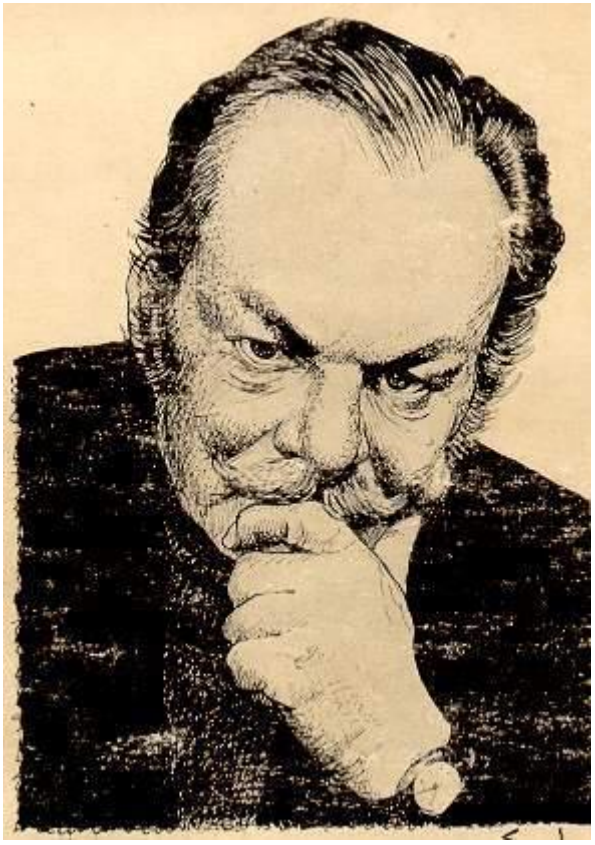
….. Diyeceğim, bu durumu ile Orhan Veli'nin odası bir konuğu, özellikle yabancı bir konuğu ağırlamaya pek elverişli değildi.

Bir gün duyduk ki, ünlü Fransız ozanı Philippe Soupault Ankara'ya gelmiş, Ankara Palas'ta kalıyormuş, Türk ozanları ile tanışmak istediğini söylemiş.

….. Kentin iyi lokantalarından birini düşündük konuğumuzu ağırlamak için. Fakat Soupault "olmaz" diyerek direnmiş. "Beni 'Yaprak' gazetesinin yönetim evine çağırsınlar" demiş.

….. Çaresiz, bu odaya çağıracaktık Philippe Soupault'yu. İnanır mısınız, iki gün içinde bambaşka bir duruma soktuk o yıkık dökük odayı. Önce bir temiz badana ettirdik, sonra duvarlardaki çatlakları "Yaprak" dergileri ile kapattık. Renk renk oldu duvarlar. Evlerden iskemleler, koltuklar, içki takımları, yemek takımları, resimler, cigara sehpaları, halılar, kilimler taşıdık oraya."[57]

Bunların haricinde bir de Nahit Hanım vardır. Orhan Veli'nin hayatında çok önemli bir yer tutar. Şiirinde;

Bir de sevgilim vardır pek muteber
İsmini söyleyemem
Edebiyat tarihçisi bulsun

derken Nahit Hanım'ı kasteder. Nahit Hanım ile olan gönül ilişkisi o dönem herkesin bildiği fakat dillendirmediği bir sevdadır. Nahit Hanım'ın evi ise önemli bir edebiyat durağıdır. Her cuma akşamı evinde edebiyat sohbetleri düzenlerken Orhan Veli, Melih Cevdet, Oktay Rifat, Nurullah Ataç, Necati Cumalı, Cahit Külebi, Ahmet Hamdi Tanpınar, Rıfat Ilgaz, Sabahattin Eyüboğlu, Sabahattin Ali, Hasan Ali Yücel ve daha birçok ünlü isim katılır.[58]

Benim de öyle akşamlarım vardır.
Kapıdan girince anama sarıldığım,
Çocuklara karamela ve çekirdek
getirdiğim,

[57] BAŞAT Sencer, "Rahatını Kaçırmak İçin Ağaca Kitap Veren Şair Melih Cevdet Anday ve Ankara", https://karnavaldergi.com/

[58] AYDOĞAN Tolga, "Orhan Veli'nin Ankara'daki izlerinin peşinde bir yazar", https://lavarla.com/

Meyhaneye uğramadan çakır keyif,
Düşmanım yok,
Gündeliğim cebimde,
Küfretmeden
Öyle tasasız döndüğüm akşamlar..
Benim de öyle akşamlarım vardır.
…….
Her gece böyle değilim.

Edebiyat Tarihinin En Ünlü Fotoğrafı

Edebiyat tarihinin en meşhur fotoğrafı hiç kuşkusuz Orhan Veli Kanık, Şinasi Baray, Oktay Rifat Horozcu ve Melih Cevdet Anday'ın çektirdikleri bu fotoğraftır. Fotoğrafın en önemli özelliği, Türk şiirine bambaşka bir yorum getirerek devrimsel bir harekete imza atan Orhan Veli, Oktay Rıfat ve Melih Cevdet'in aynı karede bulundukları tek fotoğraf olmasıdır. Garip akımına atfen kullanılan ve akımla bir anlamda özdeşleşen fotoğraf, ününü Melih Cevdet'in bu kareye bakarak yazdığı şiire borçludur.

Fotoğraf

Dört kişi parkta çektirmişiz,
Ben, Orhan, Oktay, bir de Şinasi…
Anlaşılan sonbahar
Kimimiz paltolu, kimimiz ceketli
Yapraksız arkamızdaki ağaçlar…
Babası daha ölmemiş Oktay'ın,
Ben bıyıksızım,
Orhan, Süleyman efendiyi tanımamış.
……
Ama ben hiç böyle mahzun olmadım;
Ölümü hatırlatan ne var bu resimde?
Oysa hayattayız hepimiz

Bir "merak" şiiridir, Fotoğraf. Mısralarda adı geçen kişiler ve onların betimlenme biçimi, okurların zihninde birçok sorunun belirmesine neden olmuştur. Mesela kimdir Süleyman Efendi? Şinasi'nin bu üç şairle aynı karede yer alacak kadar yakınlığı nedir? Yoksa o da şair midir? Oktay Rıfat'ın babası ne zaman ölmüştür? Şiirin yazıldığı sırada dördünün de hayatta olmasına rağmen ölümü hatırlatan hangi duygudur? Şiir üzerine bugüne kadar kaleme alınan yazılarda, bu soruların tamamına yanıt verilmiştir. Sadece bir sorunun yanıtı yoktur çünkü o soru şimdiye kadar yeteri kadar sorulmamıştır. Acaba dört arkadaş bir sonbahar günü bu fotoğrafı hangi şehirdeki hangi parkta çektirmiştir?

Cevap için geçmişe bir yolculuk yapalım. Dört arkadaş Ankara Atatürk Lisesinde birlikte okudukları ve hayatlarında Ankara dışında başka hiçbir şehirde bir arada olmadıklarına göre, fotoğrafın çekildiği şehir Ankara'dır. Oktay Rıfat'ın babası Samih Yalnızgil 1932 yılında vefat ettiğine göre, fotoğraf 1932 yılından önceki bir tarihte çekilmiştir. Fotoğrafın sol tarafında üç tane bina, binaların arkasında boş

olarak gözüken iki tepe, fotoğrafın sağında diğerlerine göre daha yakın bir konumda duran bir apartman, bu apartmanın solundaysa duvar ya da merdivene benzeyen bir yapı gözükmektedir. Ankara'nın o dönemki parkları dikkate alınıp fotoğraf, kartpostal ve resimleri incelendiğinde, fotoğrafın o zamanki ismiyle Yenişehir'de bulunan Zafer II, günümüzdeki ismiyle Atatürk Bulvarı'nda yer alan Zafer Parkı'nda çekildiği anlaşılmaktadır.[59]

Orhan Veli ile Birlikte Trafik Kazası

Tolga Aydoğan'ın Orhan Veli'nin Ankara'daki Ayak İzleri adlı kitabında Melih Cevdet Anday ile Orhan Veli'nin arkadaşlıkları ile ilgili bazı anekdotlar da yer almaktadır. Kitapta ilk defa ortaya çıkartılmış bilgiler var. Mesela, Melih Cevdet Anday ile Orhan Veli bir trafik kazası geçiriyor, ölümden dönüyor, hatta 20 gün komada kalıyor. Bu kazaya dair anlatıda;

"Evet, Orhan Veli Çubuk Barajı'na giderken bir trafik kazası geçiriyor. Şöyle ki Adnan Veli, 1953'te yazdığı Orhan Veli İçin *adlı kitapta ağabeyi Orhan Veli'nin bir kaza geçirdiğini ve yirmi gün komada kaldığını söyler. Orhan Veli de bir şiirinde bu kazadan bahseder. Ben bu olayı deşmek istedim. Yine bu da Orhan Veli üzerine yapılan araştırmalarda bugüne kadar es geçilmiş bir konuydu. Dönemin gazetelerini incelerken bu havadise denk geldim. Arabada kimler olduğunu tespit ettim, meğer o gün direksiyonda Melih Cevdet varmış! Melih Cevdet'in kullandığı araba şarampole yuvarlanıyor. Polis, Melih Cevdet'i tutukluyor, öyle ki ehliyeti de yok. Orhan Veli komadan çıkınca Melih Cevdet serbest bırakılıyor, adli tahkikat bir süre sonra sonlanıyor. Buna dair ayrıntılar da kitapta ilk defa ortaya çıkmıştır."*[60]

Ankara Üniversitesi Hukuk ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Okudu

Melih Cevdet Anday önce Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine, ardından Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine yazıldı. Bir yandan da Devlet Demiryollarında memur olarak çalışmaya başladı. Ancak üniversite eğitimini yarım bıraktı.

Ben güzel günlerin şairiyim
Saadetten alıyorum ilhamımı
Kızlara çeyizlerinden bahsediyorum
Mahpuslara affı umumiden...
Çocuklara müjdeler veriyorum
Babası cephede kalan çocuklara...

Fakat güç oluyor bu işler
Güç oluyor yalan söylemek...

[59] TÜRKELİ Özgün, "Dört Kişi Parkta Çektirmişiz", https://lavarla.com/
[60] AYDOĞAN Tolga, "Orhan Veli'nin Ankara'daki izlerinin peşinde bir yazar", https://lavarla.com/

Ankara'da Varlık Dergisi ve Yaşar Nabi Nayır

Cumhuriyet Gazetesi'ne 36 yıl emek veren Melih Cevdet, 13 Temmuz 1973'teki Bir Yalnız Adam isimli yazısında Yaşar Nabi Nayır'ı başkent bağlantısıyla birlikte anlatır.

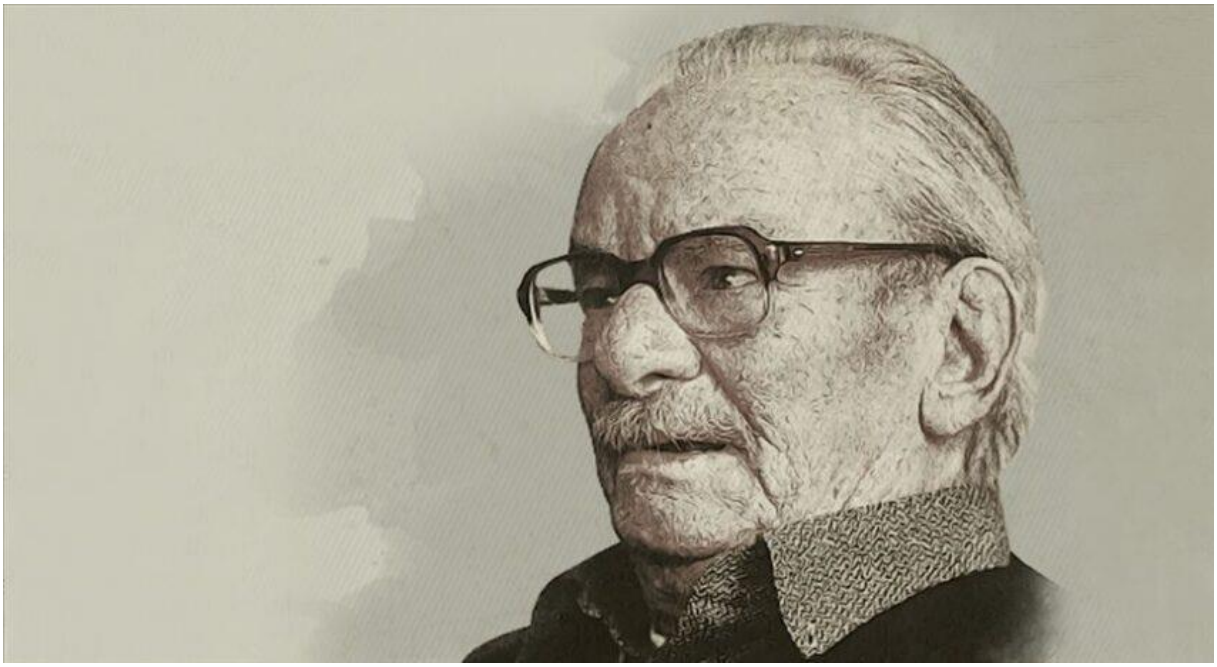
"Ben, Yaşar Nabi Nayır'ı, Ankara'da, "Hâkimiyet-i Milliye" gazetesinde çalışırken tanımıştım. Bir yandan "Varlık" dergisini çıkarırken, geçimini gazetecilikle yürütmeye bakıyordu. Çünkü, dergi ona gelir sağlamak şöyle dursun, ondan esirgemezlik istiyordu.

….. Sonra Milli Eğitim Bakanlığı Yayım Müdürlüğü'nde yan yana odalarda çalıştık onunla. Ne coşkulu, ne devinimli günlerdi! KlasikIerin çevirileri yapılıyor, basılıyor, "Tercüme" dergisi çıkarılıyor, "Sanat" dergisi yayımlanıyor, Köy Enstitülerinin türküsü bütün yurdu sarmış… Tercüme Bürosu'nun işleri yanında "Varlık"ı bir an bile savsamayan Nayır'ı, ne zaman kapısını açsam, işe dalmış görürdüm."

Melih Cevdet, Cumhuriyet Gazetesi ĥin 31 Mayıs 1994 tarihli Bir Aydınımız Öldü isimli yazısında Ankara'daki dostlarını anar. 3 Haziran 1994 tarihli Kuru Fasulye *ve* Başka Şeyler isimli yazısında da II. Dünya Savaşı yıllarının Ankara'sından anekdotlar anlatır. 6 Eylül 1994 tarihli *İfade Etmek – İfade Vermek* yazısı Ankara'da karakolluk olduğu bir gecenin anısına yazılır.

Ankara Meyhanelerinde

1940'lı yıllarda Ankara'da yaşayan birçok yazar şair ve gazeteciler Ulus'ta Posta Caddesinde bulunan meyhane ve lokantalara takılmaktaydı. Bunların arasında Melih Cevdet için en önemli olanı bu cadde üzerindeki Üç Nal meyhanesidir. Üç Nal meyhanesi ayın belli günlerinde, kendi hikayelerini kendi mısralarıyla taşıyan şiir insanlarını ağırlar. Her biri farklı bir yoldan gelir. Eli cebinde yürüyerek gelen de var, cebinde son kalan üç beş kuruşla şehrin arabalarını kullananlar da.

Üç Nal Meyhanesi'nde garsonu bekleyen Orhan Veli, aslında garsonu bekleyemez. Veresiye defterini kabartmıştır belki ona dertlenir. Bir sigara yakar. Sallanan kapılardan Melih Cevdet Anday belirir.

Üç Nal Meyhanesi de Ankara'nın; Orhan Veli'yi, Cahit Sıtkı'yı, Melih Cevdet Anday'ı, Sabahattin Eyüboğlu'nu ve daha bir sürü şairi kucaklayış yollarından biridir.[61]

Üç Nal Meyhanesi'nde kimi zaman birlikte oturan Nurullah Ataç'ın Melih Cevdet için "rakıdan, kumardan fırsat buldukça şiir yazar" demesinin ardından Melih Cevdet, Nurullah Ataç'ın da birçok edebiyatçı gibi müdavimi olduğu meyhaneyi basar ve tekme tokat Ataç'a, herkesin gözü önünde girişir.

Dün gece yağmur yağdı kente,
Sonra sabah, güneşte ayıklanmış,
Bir kahvede düşünüyorum,
Sen geleceksin ya, dalgınlık
Kopuverdi bir daldan, sallanarak
Geçen bayrak açmış bir bulut,
Sonra ikindi ve akşam, bakarsın,
Uyurken bir daha o yağmur

Hasan Ali Yücel ve Tercüme Bürosu Günleri

Hasan Ali Yücel yönetiminde Tercüme Bürosu, 1940 yılında Posta Caddesi'nin Sanatlar Sokak ile kesiştiği noktada bir apartman bulunuyordu. Yüzbaşıoğlu Apartmanı yeni yapılmıştı. Üç katlıydı. Apartman'a Maarif Vekâleti'nin bazı daireleri taşınmıştı. Zemin kata Neşriyat Müdürlüğü, üst kata Talim ve Terbiye Dairesi yerleşmişti. Orta kata gelince, orası da Tercüme Bürosu'na ayrılmıştı. Burası, beyaz kapaklı klâsiklerin, Tercüme dergisinin yayıma hazırlandığı, Hasan Âli Yücel'li bir "çağ"ın karargâhı oldu.

Tercüme Bürosu, dünyaya açılan bir pencereydi. Nurullah Ataç, Saffet Pala, Sabahattin Eyüboğlu, Sabahattin Ali, Bedrettin Tuncel, Nusret Hızır, Yaşar Nabi Nayır, Vedat Günyol, Erol Güney, Melih Cevdet Anday, Orhan Veli ve daha başkaları gelip çalışırlardı. Aralarındaki konuşmalar, çıkan tartışmalar küçük odalara sığmazdı. Başka mekânlarda da sürerdi. Gecenin ilerleyen saatleri, Cadde'nin Yeni Hayat, Şükran, Şen Ankara lokantalarında geçerdi. Şairler, yazarlar, ressamlar, gazeteciler buralarda buluşurlardı. Yeni şiirler okunur, dergiler hazırlanır, tartışmalar, kavgalar yaşanırdı. Peyami Safa bir yazısında, "Asıl edebiyat tarihini yapan, fakat onun içinde yer almayan toplantılar ve zapta geçmemiş konuşmalar…" diyerek, bu buluşma noktalarının önemini vurgular.

Hasan Ali Yücel'in Milli Eğitim Bakanı olduğu dönemde, bu binada Nurullah Ataç başkanlığında bir ekip oluşturuluyor. Ekip de ekip, amiyane tabirle "şampiyonlar ligi". Dünya klasik eserlerinin çevrilmesi görevi veriliyor bu ekibe. Peki efendim, kimler var bu ekipte? Nurullah Ataç, Saffet Pala, Sabahattin Eyüboğlu, Sabahattin Ali, Bedrettin

[61] https://lavarla.com/bi-siir-okudum-ankarayi-dusundum/, Er. Tar. 01.05.2026.

Tuncel, Nusret Hızır, Yaşar Nabi Nayır, Vedat Günyol, Erol Güney, Melih Cevdet Anday, Orhan Veli, Gaffar Güney, Oktay Rifat ve daha niceleri.

Bakanın değişmesiyle beraber aynı durumdan muzdarip olduğu Bedri Rahmi Eyüboğlu, Abidin Dino, Necati Cumalı, Sabahattin Eyüboğlu, Oktay Rifat ve Melih Cevdet ile 1948 yılı sonunda Yaprak dergisini çıkarırlar. Derginin yazı işleri müdürü Orhan Veli'dir.

Ankara'daki Tiyatro Günleri

Melih Cevdet Anday gezi kitapları da yayımlar. Sovyet Rusya Azerbaycan Özbekistan Bulgaristan Macaristan isimli kitabında Ankara'daki Halkevi Tiyatroları'ndan bahseder.

"Bunu sorarken bizim Halkevleri'ni düşünüyordum. Halkevleri, sanattan ve kültürden yana yoksul bölgelerimizin kültür ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuşlardı. Ankara'da bile öyleydi. Devlet tiyatrosu ve özel tiyatrolar kurulmadan önce başkentimizin tiyatrosu amatör halkevi tiyatrosu idi. Ama bugün yeniden kurulmuş olan Halkevleri'nde sözgelişi tiyatroculuk gene başlıyacaksa, bu ancak öncü, atılgan, cesur bir tiyatroculuk olmalıdır, başka türlü seyirci bulamaz çünkü. Artık Ankara'da bol ve iyi tiyatro vardır, halk bu tiyatroların eğitiminden geçmiştir."

Birçok akımın, okumanın, etkileşimin, birikimin yoğrulduğu ilk şiir kitabında yer alan Rahatı Kaçan Ağaç şiirinde başkentin Etlik Bağları'ndaki bir ağaçtan bahseder.

Tanıdığım bir ağaç var
Etlik bağlarına yakın
Saadetin adını bile duymamış
Tanrının işine bakın.

Geceyi gündüzü biliyor
Dört mevsimi, rüzgârı, karı
Ay ışığına bayılıyor
Ama kötülemiyor karanlığı.

Ona bir kitap vereceğim
Rahatını kaçırmak için
Bir öğrenegörsün aşkı
Ağacı o vakit seyredin.

Milli Eğitim Bakanlığı'nda Çalıştı

Hasan Ali Yücel'in tavsiyesiyle Milli Eğitim Bakanlığı Neşriyat Müdürlüğüne memur atanan Anday, 1942'den itibaren Ankara'da Milli Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğünde danışmanlık, Ankara İl Halk Kütüphanesi'nde memurluk ve çevirmenlik yaptı. Melih Cevdet Anday, Çocuk Neşriyatı İhtisas Müşaviri, Maarif Matbaası Ankara Şubesi'nde Karşılaştırıcılık, BTO Neşriyat Şubesi'nde Müdür Muavinliği ve Maarif Matbaası Neşriyat Şubesi'nde Müdür Muavinliği görevlerinde de bulunmuştur. 1947'ye kadar kurumda farklı görevlerde bulunur. II. Dünya Savaşı'ndan dolayı ikinci kez askere

alınır. 1946 seçimlerinden sonra Ankara Genel Kitaplık Memurluğuna atanır ve 1951'de memurluktan ayrıldığında Ankara'da geçen 21 yılı sona erer.

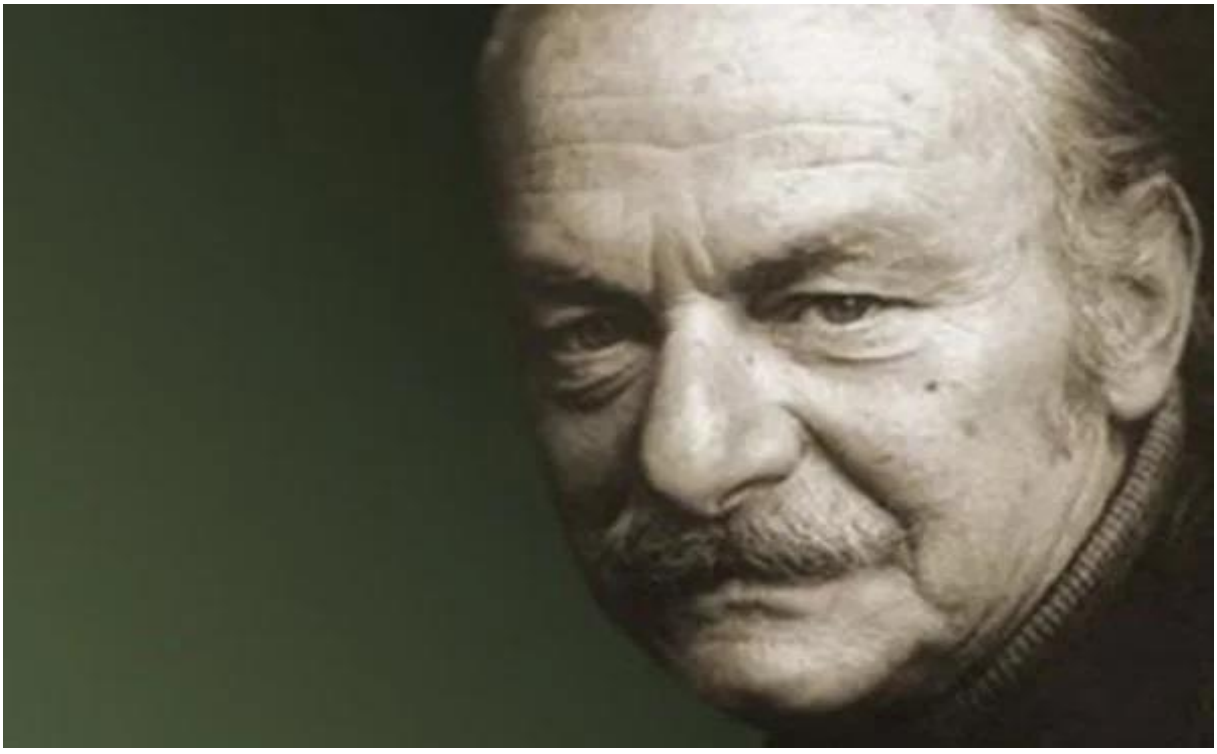
1991 yılında TÜYAP Kitap Fuarı Onur Konuğu olan Melih Cevdet ile Fuar adına bir kitap hazırlayarak şairle bir söyleşi yapan Alpay Kabacalı başkent günlerine dönerler.

"Bir de Ankara Kitaplığı'nda çalıştım iki yıl. Tasnif memuru olarak beni oraya vermişlerdi. 30-35 bin kadar kitap vardı. Osmanlıca, Arapça, Farsça… Bu kitapları onlu sisteme göre sınıflandırıyordum. Orada da çok kitap okudum eski yazı, Osmanlıca. Özellikle Osmanlı tarihini ve grameri yeğledim. O kitapları hep yanımda tutuyordum, işim bittikten sonra onları okumayı sürdürüyordum.

….. Sonradan, Hasan Âli Yücel'in bakanlığı zamanında Milli Eğitim Bakanlığı Neşriyat Müdürlüğü'nde çalıştım. Klasiklerin basılışında görevliydim. Öyle olaylar gördük ki… Örnek vereyim: Felsefe öğretmenleriyle öğrenciler Platon'u aynı zamanda okumaya başladılar. Öğretmenin önce okuyup derse girmesi söz konusu değildi, Platon'dan haberi yoktu… Evet, ilk kez çevrildi."[62]

Solunum ve böbrek yetmezliği tanısıyla Marmara Üniversitesi Koşuyolu Hastanesi'ne kaldırılan Melih Cevdet Anday, 28 Kasım 2002'de 87 yaşındayken öldü. Büyükada mezarlığında toprağa verildi.

Bir garip şairdi o,
Oktay Rıfat gibi Orhan Veli gibi
Şiirleriyle yaşayacak o,
Kaybettiğimiz son garipti

[62] BAŞAT Sencer, "Rahatını Kaçırmak İçin Ağaca Kitap Veren Şair Melih Cevdet Anday ve Ankara" https://karnavaldergi.com/

SABAHATTİN ALİ
Başı dağ, saçları kar, meskeni dağlar olan şair
(25 Şubat 1907 Gümülcine - 2 Nisan 1948, Kırklareli)

"Ankara'yı yazacagım. Ankara'yı öyle bir yazacagım ki, pek çok insan burada kendisini bulacak... Yazarlık sanatımın tüm inceliklerini bu kitapta ortaya koyacagım"

Sabahattin Ali, Türk yazar ve şair. Edebi kişiliğini toplumcu gerçekçi bir düzleme oturtarak yaşamındaki deneyimlerini okuyucusuna yansıttı ve kendisinden sonraki Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatını etkileyen bir figür hâline geldi. Daha çok öykü türünde eserler verse de romanlarıyla ön plana çıktı. Romanlarında uzun tasvirlerle ele aldığı sevgi ve aşk temasını, zaman zaman siyasi tartışmalarına gönderme yapan anlatılarla zaman zaman da toplumsal aksaklıklara yönelttiği eleştirilerle destekledi. Kuyucaklı Yusuf (1937), İçimizdeki Şeytan (1940) ve Kürk Mantolu Madonna (1943) romanları Türkiye'deki edebiyat çevrelerinin takdirini toplayarak hem 20. yüzyılda hem 21. yüzyılda etkisini sürdürdü.

Eğridere'de doğan Sabahattin Ali, ilk hikâye ve şiir denemelerine Balıkesir'de başladıktan sonra İstanbul'daki edebiyat öğretmeni Ali Canip Yöntem'in desteğiyle ilk kez Akbaba ve Çağlayan dergilerinde şiirlerini yayımladı. Anadolu'da kısa süre öğretmenlik yaptıktan sonra devlet tarafından dil eğitimi için Almanya'ya gönderildi. Türkiye'ye döndüğünde Almanca öğretmeni olarak göreve başlasa da önce komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla bir süre tutuklandı, ardından ise Atatürk hakkında yazdığı bir şiirden dolayı yöneticilerini eleştirdiği iddiasıyla tekrar tutuklandı. Bu dönemde memurluktan ihraç edildi ancak yeniden devlet kurumlarında görevlendirildi. Ayrıca kendisine yüklenen sosyalist algısını kırmak için de Esirler adlı bir oyun kaleme aldı.

Hayatının son yıllarında Türk milliyetçileriyle yaşadığı tartışmalarla da öne çıktı. Özellikle Türkçü-Turancı yazar Nihal Atsız ile yaşadığı gerilim giderek artarak Irkçılık-Turancılık Davası'nın bir parçası oldu. Bu dönemde Aziz Nesin'le beraber çıkardığı Markopaşa dergisinde siyasileri eleştirmesi yüzünden çeşitli davalarla uğraşmak zorunda kaldı. Hakkındaki davaların aleyhinde seyrettiği bir dönemde Türkiye'den ayrılmak istedi ve Bulgaristan sınırını geçmek isterken kendisine kaçma girişiminde rehberlik eden Ali Ertekin tarafından milliyetçi gerekçelerle öldürüldü.

Sabahattin Ali, baba tarafından Trabzon kökenli bir aileye mensuptur. Yazarın babası Ali Selahattin Bey (1876-1926) Eğridere'de zabit olarak çalışırken kendisinden on altı yaş küçük olan Hüsniye Hanım'la tanıştı ve evlendi.[63] Bu evlilikten Sabahattin (1907) ve Fikret (1911) adında iki çocuğu oldu. Ali Selahattin Bey I. Dünya Savaşı yıllarında "Divan-ı Harb Orfi Reisi" olarak Çanakkale'ye çağrıldı ve eşi ile çocuklarını alarak Çanakkale'ye gidip dört yıl kadar orada kaldı. Sabahattin Ali burada geçirdiği yıllardan zaman zaman mektup ve yazılarında bahsetti.[64] Daha sonra ise ailecek Edremit'e göç

[63] LASLO Filiz Ali, ÖZKIRIMLI, Atilla, Sabahattin Ali, İstanbul: Cem Yayınları, 1979, s. 320.

[64] KORKMAZ Ramazan, "Sabahattin Ali - İnsan ve Eser", Elazığ Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Doktora Tezi, 1997, s. 372.

ederek Hüsniye Hanım'ın babasının yanına gittiler. 1920'ye gelindiğinde aileye Saniye Süheyla (Conkman) adında bir kız çocuğu katıldı.

Sabahattin Ali 25 Şubat 1907 tarihinde Edirne Vilayeti`nin Gümülcine Sancağı`na bağlı Eğridere'de doğdu. Babası Ali Selahattin Bey, dönemin entelektüel kesiminden olan Tevfik Fikret ve Prens Sabahaddin`le olan dostluğundan dolayı çocuklarına bu kişilerin isimlerini vermeyi düşünmekteydi ve bu doğrultuda ilk oğluna Sabahattin, ikincisine ise Fikret ismini verdi.[65]

Sabahattin Ali yedi yaşına geldiğinde İstanbul'da Üsküdar'ın Doğancılar Mahallesi'nde Füyûzâtı Osmâniye Mektebine başladı. Aynı dönemde Ali Selahattin Bey'in Çanakkale'ye tayini çıktı ve ailecek oraya taşındılar. İlköğrenimine Çanakkale İptidai Mektebinde devam ederken seferberlik ilan edildi ve okul öğretmensiz kalınca kapandı. Daha sonraları Ali Selahattin Bey'in de çabalarıyla okul tekrar açıldı.[66]

Sabahattin Ali'nin annesi on altı yaşında iken evlendi ve ruhsal sorunlarından ötürü defalarca intihara kalkıştı. Sabahattin Ali, Edremit İptadi Mektebinde sınıfının başarılı öğrencilerinden biri oldu. Gümülcine'den babasının arkadaşı Mehmet Şah Bey'in özel ilgisi ile okumaya daha fazla özendi ve kesintilere rağmen başarılı bir öğrencilik dönemi geçirdi.[67]

Göklerde kartal gibiydim,
Kanatlarımdan vuruldum;
Mor çiçekli dal gibiydim,
Bahar vaktinde kırıldım.

Yazar 1921 yılında Edremit İptidai Mektebini bitirdikten sonra İstanbul'daki büyük dayısının yanına gitti ve burada bir yıl kaldı. Ardından Balıkesir'e dönerek 1922-1923 ders yılının başında Balıkesir Muallim Mektebine kaydoldu. Burada şiir ve hikâye deneyimlerini geliştirmeye başlayarak okulun ikinci yılında gazete ve dergilere yazılar gönderdi. Ayrıca arkadaşlarıyla birlikte bir okul gazetesi çıkardı. Bu okulda geçirdiği süre içerisinde günlük tutmaya başladı, tiyatro ve sinemaya daha fazla gitti ve bunların sonucunda sanata olan ilgisi arttı. Sanata ve serbest bir yaşama daha fazla özenen Sabahattin Ali, okulun disiplinli ortamından sıkılıp fırsat buldukça kaçarak sinema ve tiyatroya gitmeye başladı. Bunun farkına varan okul müdürü ise kendisini

[65] SOLOK Cevdet Kudret, "Sabahattin Ali Konusunda Aydınlığa Doğru", Varlık, 671, 1966, s. 7.

[66] KORKMAZ Ramazan, "Sabahattin Ali - İnsan ve Eser", Elazığ Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Doktora Tezi, 1997, s. 17.

[67] AKPAK Ünsal, "Sabah Yıldızı", Yansıma, 15, 1973, s. 187.

ailesinin yanına göndermekle tehdit etti. Ardından okul müdürünün de desteğiyle İstanbul'a naklini aldırdı. Bu dönemlerde edebiyat öğretmeni olan Ali Canip Yöntem'in desteğiyle, Çağlayan ve Akbaba gibi dergilere şiir ve hikâyeler gönderdi. Belirli bir süre düzenli bir hayat sürdürürken annesinin sağlık sorunları arttı. 21 Ağustos 1927 tarihinde öğretmenlik diplomasını aldı.[68]

Sabahattin Ali öğretmenlik diplomasını aldıktan sonra Ankara'da bir hastanede baştabip yardımcısı olarak görevini sürdüren dayısı Rıfat Ali Ertüzün'ün yanına gitti. Dayısının Yozgat Devlet Hastanesinde başhekimlik görevi için tayini çıkınca, Yozgat Merkez Cumhuriyet İlkokuluna öğretmen olarak atanmasını sağladı. Burada yazarın çevresi, dayısının da etkisiyle gelişti. Fakat burada kendi söylemiyle yazdığı şiirleri ve hikâyeleri okuyacak, kendisini anlayacak kişiler bulmakta zorlanmaktaydı.

Buradaki durumunu İstanbul'daki yakın arkadaşı olan Nahit Hanım'a yazdığı 24 Kasım 1927 tarihli mektupta sitemli bir şekilde anlatmaktaydı ve yalnızlığından şikâyet etmekteydi. Nahit Hanım, öğretmenlik stajında tanıştığı Sabahattin Ali'nin sevdiği kişilerden biridir. Önce dostluk havasında yürüyen arkadaşlıkları zamanla tek taraflı bir aşka dönüştü. Yozgat'ta yazdığı şiirlerin ana temasında Nahit Hanım'a duyduğu sevgi vardır. Servet-i Fünûn dergisinin 2 Şubat 1928 tarihli sayısında yayınlanan Bir Macera adlı şiiri Nahit Hanım'a ithaf edilmiştir. Yazar, karşılık görmeyen aşkını "Ne Kazandık" (1927), "Kalbimde Aşkınız" (1927), "Ebedi" (1928), "Yat ve Uyu" (1928), "Bütün İnsanlara" (1928), "Firar" (1928) ve "Kudurmak" (1928) adlı şiirlerinde işledi.[69]

Yazar, Yozgat'ta geçirdiği bir yıllık süreden sonra İstanbul'a dönmek istedi. Dayısı Rıfat Ali Ertüzün de Ankara'da özel bir hastane açarak oradan ayrıldı. Yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti tarafından 1928 yılı Kasım ayında Almanya'ya eğitim amacıyla gönderildi. Sabahattin Ali, on beş gün Berlin'de kaldıktan sonra Potsdam'a yerleşti. Almancayı tam öğrenmeden Almanca üzerinden Rus yazarlarını okuduğunu belirtti. Sabahattin Ali bu yönü sayesinde İvan Turgenyev, Maksim Gorki, Edgar Allan Poe, Guy de Maupassant, Heinrich von Kleist, ETA Hofmann ve Thomas Mann gibi isimleri tanıdı ve onların eserlerinden ilham aldı.[70]

Postdam'daki dil kursunu bitirdikten sonra Berlin'de yatılı bir okula yerleşti. Almanya'ya altı veya yedi yıl kalmak için gönderildiğini düşündüyse de aslında bu süre dört yıl olarak planlanmıştı. Buna karşın yazar ikinci yılını tamamlayamadan Türkiye'ye geri döndü.

Sabahattin Ali'nin Almanya'dan dönüşü 1930 yılının Mart ayı ortalarına denk gelmektedir. Döndükten sonra İstanbul Yüksek Muallim Mektebinde yatılı okumakta olan Sabahattin Ali, burada Pertev Naili Boratav, Orhan Şaik Gökyay, Nihad Sâmi Banarlı ve Nihal Atsız gibi arkadaşlarının yanında kaldı. Ardından okul müdürünün de yardımıyla Bursa'nın Orhaneli ilçesine ilkokul öğretmeni olarak atandı. 1931 yılında Konya Ortaokulu'na Almanca öğretmeni olarak atandı.

---

[68] BEZİRCİ Asım, "Sabahattin Ali", İstanbul: Çınar Yayınları, s. 280, ISBN 9789757837831, 1987.
[69] BEZİRCİ Asım, age, s. 17.
[70] BEZİRCİ Asım, age, s. 29.

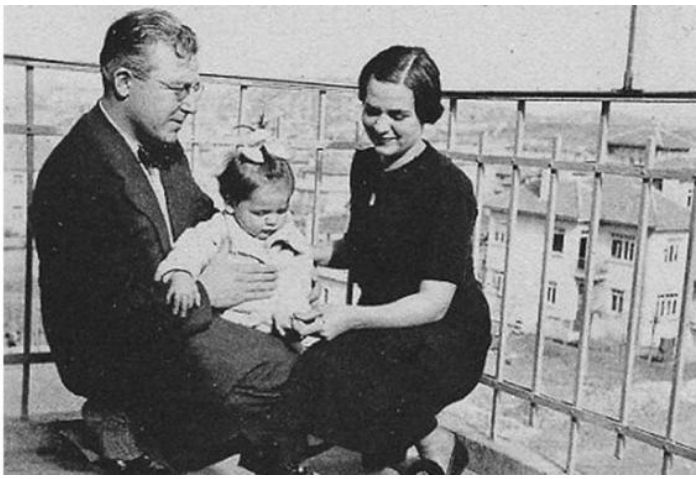
Sabahattin Ali, Yozgat'ta iken Nahit Hanım'a, Almanya'da iken Frolayn Puder'e, Aydın'da iken bir miralayın kızına ve Konya'da ise Melahat Muhtar adlı öğrencisi ile Muhsine adındaki bir şarkıcıya ilgi duydu. Melahat Muhtar'a duyduğu ilgi karşılık buldu, ona atfen "Çocuklar Gibi" adlı şiiri yazdı. Sabahattin Ali'nin bir toplantıda okuduğu Memleketten Haber şiiri ile Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü gibi Türk devlet yöneticilerini yerdiği iddiasıyla 22 Aralık 1932 tarihinde tekrar tutuklandı.[71]

Bu şiiriyle Atatürk'ü tahkir ettiği iddiasıyla Konya Asliye Ceza Mahkemesi tarafından bir yıllık cezaya çarptırıldı. Fakat daha sonra davaya temyizde iki ay daha eklendi ve ceza on dört aya çıkarıldı. 29 Nisan 1933 tarihinde memurluktan kaydı silindi. Daha sonra Konya'dan Sinop Cezaevine gönderildi.

Sabahattin Ali, tutukluluğu bittikten sonra İstanbul'daki yakınlarını ziyaret etti. Ardından da yeniden göreve atanabilmek için Ankara'ya gitti. Burada dönemin Orta Öğretim Genel Müdürü Reşat Şemseddin Sirer ve Müsteşar Vekili Rıdvan Nafiz Edgüer'e danıştı. Tutuklu kalma gerekçesi Atatürk'ü tahkir etmek olduğu için bu kişiler sorumluluk almaktan kaçındı. Ancak Reşat Şemseddin Sirer bu durumdan Hasan Âli Yücel'e bahsetti. Yücel ise yazarın durumunu yakın arkadaşı olan maarif vekili Hikmet Bayur'a bildirdi. Yazar bir mektubunda Hikmet Bayur'la olan görüşmesinde "ikinci bir şiir yazmamı mı istiyorsunuz" şeklinde bir cümle kurduğunu yazdı. Hikmet Bayur ise Müdürler Encümeni tarafından verilecek karara uyacağını söyledi. Kurul toplantısında Sabahattin Ali'nin öğretmenlik dışında başka bir göreve atanması kararlaştırıldı. Fakat Maarif Vekili eski düşüncelerini değiştirmediği sürece yeniden atanmasını doğru bulmayarak kurul kararını reddetti.

Sabahattin Ali yeniden atanmak için uğraştığı süre içerisinde dayısı Rıfat Ali Ertüzün'ün evinde kaldı ve küçük tercümeler yaptı. 1934 yılında ise kendisinden Atatürk hakkında bir kaside yazılması istendi. Yazar sonrasında ise Atatürk'ten izin alınarak önce geçici olarak Orta Tedrisat Şube Müdürlüğüne (Mayıs 1934), ardından da asli olarak Milli Talim ve Terbiye'ye atandı.[72]

Sabahattin Ali Türk edebiyatının önde gelen yazarlarından biridir. Sait Faik Abasıyanık ile beraber kendisinden sonraki Türk öykücülüğüne yön vermiştir, bu iki yazarın doğrultusunda iki öykücülük geleneği gelişmiştir. Sabahattin Ali çizgisinde yazan yazarlar arasında Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Kemal Tahir, Kemal Bilbaşar, Samim Kocagöz, İlhan Tarus gösterilir.

Genel olarak "toplumcu gerçekçi yazarlar" kategorisine dahil edilmektedir. Kürk Mantolu Madonna, İçimizdeki Şeytan ve

[71] KORKMAZ Ramazan, age, s. 21.
[72] KORKMAZ Ramazan, age, s. 24.

Kuyucaklı Yusuf romanları Türk edebiyatının önemli yapı taşlarındandır. Özellikle Kürk Mantolu Madonna Türkiye'de en çok okunan kitapların başında gelmektedir. Türk Kütüphaneciler Derneği'nin yayımladığı istatistiklere göre 2015 yılında Türkiye'de en çok okunan kitaptır. Romanın bu denli popüler olmasının altında okullarda öğrencilere önerilmesi ve sosyal medyada çok fazla paylaşım alması gibi nedenler vardır. Almanca, Arapça, Rusça, İngilizce, İspanyolca ve İtalyanca gibi çeşitli dillere çevrilen Kürk Mantolu Madonna İran gibi İslami ülkelerde bazı kısımlarında sansüre uğramıştır. İngilizce çevirisi Maureen Freely ve Alexander Dawe tarafından yapılan ve önsözü David Selim Sayers tarafından yazılan roman, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Saatleri Ayarlama Enstitüsü dışında Penguin Classics serisinden yayımlanan tek Türk romanıdır.

Kuyucaklı Yusuf romanıysa aralarında Yaşar Kemal ve Fakir Baykurt'un da bulunduğu köy çevresini konu edinen roman yazarları üzerinde etki sahibi olmuştur. Samim Kocagöz'ün Onbinlerin Dönüşü romanı da İçimizdeki Şeytanlar etkisinde yazılmıştır. Kocagöz, lisedeyken Sabahattin Ali'nin eserlerini okumuş, yazarın "bambaşka bir açıdan" baktığını ve eserlerinin "edebiyatımızın geçmişi içinde gelip durulan büyük bir aşama" teşkil ettiğini düşünmüş ve etkisi altında kalmıştır.

Seneler sürer her günüm
Yalnız gitmekten yorgunum
Zannetme sana dargınım
Ben gene sana vurgunum.

Ankara'da İlk Yılları

1930'ların Ankara'sı, Cumhuriyet'in modern yaşam ve modern insan tasarılarının gerçeğe dönüştüğü genç bir başkentti. Kentsel peyzajdan mimariye, eğitim kurumlarından sanat kurumlarına, eğlence hayatından fikri hayata her şey değişiyor, dönüşüyor, gelişiyordu. Devlet Konservatuarı'nın ve Tercüme Bürosu'nun kuruluşu; Jansen Planı'na göre yapılan 19 Mayıs Stadyumu, Hipodrom, Gençlik Parkı, Fakülteler ve III. TBMM; dans orkestralarının çaldığı Bomonti Bahçesi, gezintiye çıkılan Kızılay Parkı, mükellef sofralarda yemek yenilen Gazi Çiftliği, bu dönüştürücü rüzgârın dışavurumlarıydı.

O dönemlerde yaşayan bir edebiyatçı olup da yolunun Ankara'dan geçmemesi pek olası değildir. Kırk bir yıllık hayatının önemli bir bölümünü Yozgat, Aydın ve Konya'da öğretmenlik yaparak geçiren Sabahattin Ali'nin de, evlendikten sonraki adresi Ankara'dır. Aslında Almanya dönüşünde kısa bir süre Ankara'ya gelmiştir. Bu onun ilk Ankara'ya gelişidir. Daha sonra Sinop Hapishanesi çıkışında işlerini halletmek için ikinci kez geldiği Ankara'dan çok bunalmıştır.

"Buralarda bir hayli sıkılıyor ve sinirleniyorum. Ankara'daki kadar suni ve kozmopolit bir muhite belki dünyanın başka hiçbir yerinde tesadüf edilemez." (Ayşe Sıtkı İlhan'a Ocak 1934'te yazdığı mektup)[73]

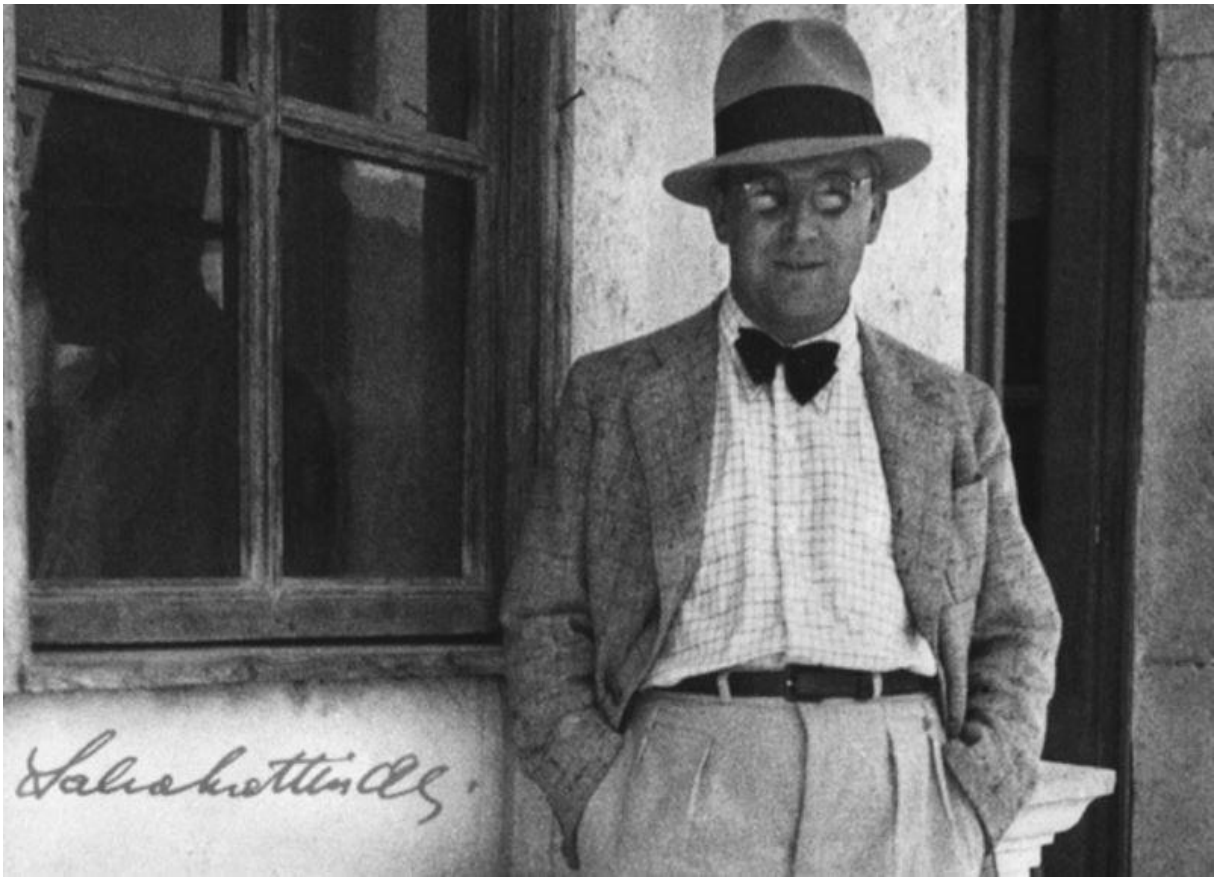
[73] ÖĞRETMEN M. Eren, "Sabahattin Ali", 2012.

1920'lerin sonunda Amerika'dan sağladığı hibelerle Himaye-i Etfal Cemiyeti başkanı Mehmet Fuat Umay, Arif Hikmet Koyunoğlu'na Ulus'ta üç yatay bina yaptırıyor. Bunların ikisi, cemiyetin idare binası oluyor, hatta çocuklar bir süre bloğun birinde kalıyor. Arkasında oyun parkı vardır, uzun yıllar burası kullanılıyordu. Bloklardan biri de Ankara'nın ilk özel hastanesine ev sahipliği yapıyor. Burayı açansa Sabahattin Ali'nin doktor dayısı Rifat Ali Ertüzün. Sabahattin Ali de işsiz ve evsiz kaldığı zaman Himaye-i Etfal Cemiyeti idare binası ile hastaneyi birbirine bağlayan koridorda yaşıyor. Burayı kendisi için odaya çeviriyorlar ve Ali burada 1933-1934 yıllarında iki sene kadar kalıyor. Hastane kapanınca da Yenişehir'e taşınıyor. Bu koridorumsu yapı hala ayakta ve yerini tespit ettik, kitaba da koyduk. Bu da gün yüzüne çıkmış oldu.[74]

Döndüm daldan düşen kuru yaprağa
Seher yeli dağıt beni kır beni
Götür tozlarımı burdan uzağa
Yarin çıplak ayağına sür beni

Atatürk, Sabahattin Ali'yi Bağışlıyor

1930 yılında içinde taşıdığı bu ebedi özlemle ve kaygıyla yurda döndükten sonra ilkokul öğretmenliğine atanır. Daha sonra Aydın ve Konya ortaokullarında Almanca öğretmenliği yapmaya başlar. Sabahattin Ali'nin yaşamı bu noktadan sonra farklı ikinci bir evreye girer; zira cezaevlerinin ve devletin elinde en olmadık çilelerin kimsesi olur.

[74] TÜRKELİ Özgün, "Tolga Aydoğan: 'Sabahattin Ali Ankara'da birçok iz bırakmış, fotoğraf makinesi hep yanında", https://lavarla.com/

Bir arkadaş toplantısında Atatürk'ü yeren bir şiir okuduğu iddiasıyla 1932'de tutuklanarak bir yıla mahkûm edilir. Konya ve Sinop cezaevlerinde yatar. Cumhuriyet'in onuncu yıldönümü dolayısıyla çıkarılan af yasasıyla özgürlüğüne kavuşur.

Tahliye olduktan sonra tekrar göreve atanabilmek için Ankara'ya gelen Sabahattin Ali dönemin Orta Öğretim Genel Müdürü Reşat Şemsettin Sirer'e başvurmuş, Şemsettin Bey durumu Orta Öğretim Genel Müdürü Hasan Âli Yücel'e, o da konuyu Maarif Vekili Hikmet Bayur'a intikal ettirmiştir.[75] Çeşitli vasıtalardan sonra Hikmet Bayur'dan randevu alabilen ve "huzura" çıkan Sabahattin Ali, beklentisinin aksi bir tavırla karşı karşıya kalmış, "bu kararın Müdürler Encümeni tarafından verileceği" cevabını almıştır.[76]

Müdürler Encümeni, 10 Aralık 1933'te Sabahattin Ali'nin öğretmenlik dışında bir göreve atanmasını kararlaştırmış; fakat Maarif Vekili Hikmet Bayur bu kararı "eski zihniyet ve ruhi haletini değiştirmediği sabit olmadıkça istihdamı doğru ve caiz değildir," diyerek reddetmiştir. Hikmet Bayur'dan "sizin fikir ve zihniyetinizin sâlim olduğuna dair bir vesika olmadan hiçbir şey yapamam, bunu başka bir vekil de yapamaz," cevabını alan Sabahattin Ali'nin fikirlerinin değiştiğini göstermesi istenmektedir, bu da ancak yazmakla mümkündür.[77]

Mektuplar sübjektif değerlendirmeleri içinde barındırır ve mektuplarda geçen bilgiler şüphesiz ki teyit edilmeye muhtaçtır. Fakat Sabahattin Ali'nin 31 Aralık 1933 tarihli bir mektubunda Maarif Vekili için kullanmış olduğu "aleyhimde hiçbir delili yok, hatta benden hoşlandı bile, fakat korkuyor, elinde bir vesika istiyor" ifadeleri, dönemin otoritesi olan siyasi erkin diğer idareciler ve uygulayıcılar üzerindeki baskısını göstermesi, konjonktürel yapıya ışık tutması açısından dikkate değerdir.[78]

Sabahattin Ali cezaevindeyken affedilmek için Atatürk'e hitaben bir şiir yazmıştır. Bu şiir genellikle "Benim Aşkım" adıyla bilinir. Şiirde Sabahattin Ali, Atatürk'e duyduğu saygıyı ifade eder ve Cumhuriyet'e bağlılığını vurgular. Şiirin bazı dizeleri şöyledir:

Sensin kalbimde yaşayan,
Sensin bana güç veren...

Şiirin temel amacı Cumhuriyet'e ve Atatürk'e bağlılığını göstermek ve affedilmeyi talep etmektir. 1933 yılında Cumhuriyet'in 10. yılı nedeniyle çıkarılan bir genel af kapsamında Sabahattin Ali de serbest bırakıldı. Bu süreçte yazdığı şiirin de affedilmesinde etkili olduğu yönünde yaygın bir kanaat vardır. Bu olay, Sabahattin Ali'nin hayatında siyasi otorite ile ilk büyük çatışmasını yaşaması, cezaevi deneyiminin

[75] KORKMAZ, Ramazan, "Sabahattin Ali: İnsan ve Eser", Yapı Kredi Yay., İstanbul, 1997.

[76] Sabahattin Ali'nin Özel Mektupları "İki Gözüm Ayşe", (Haz. Ayşe Sıtkı İlhan; Doğan Akın), Bilgi Yay., Ankara, 1997.Sabahattin Ali, Ayşe Sıtkı'ya gönderdiği 30 Kasım 1933 tarihli bir mektupta bu görüşmenin detaylarını paylaşır. Bkz. Sabahattin Ali'nin Özel Mektupları "İki Gözüm Ayşe", s. 167-168.

[77] Sabahattin Ali'nin Özel Mektupları "İki Gözüm Ayşe", s. 172.

[78] Sabahattin Ali'nin Özel Mektupları "İki Gözüm Ayşe", s. 173.

onun yazarlığını derinleştirmesi ve toplum eleştirisinin daha güçlü olduğu eserler yazmaya başlaması gibi önemli sonuç doğurmuştur.

Dışarıda mevsim baharmış
Gezip dolaşanlar varmış
Günler su gibi akarmış
Geçmiyor günler geçmiyor

Musiki Muallim Mektebi ve Devlet Konservatuarı Dönemi

Sabahattin Ali'nin Ankara'daki hayatının önemli dönemlerinden biri, Musiki Muallim Mektebi'nde görev yaptığı yıllardır. Bu kurum, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'de modern müzik eğitimi vermek amacıyla kurulmuş ve daha sonra Ankara Devlet Konservatuvarı'nın temelini oluşturmuştur.

1933 yılında Cumhuriyet'in 10. yılı dolayısıyla çıkarılan genel af ile hapisten çıkan Sabahattin Ali, yeniden öğretmenlik mesleğine döndü. Kısa süre sonra Ankara'ya atanarak Musiki Muallim Mektebi'nde Almanca öğretmeni olarak çalışmaya başladı. Bu görev onun hayatında önemli bir dönüm noktası oldu. Bu görev sayesinde Ankara'daki sanat çevreleriyle yakın ilişki kurdu, müzisyenler ve tiyatrocularla tanıştı. O dönem Ankara, Cumhuriyet'in kültür politikalarının merkezinde yer alıyordu ve Musiki Muallim Mektebi, yalnızca bir okul değil aynı zamanda Cumhuriyet'in modern sanat projesinin merkezlerinden biriydi. Burada görev yapan veya eğitim veren kişiler arasında Avrupa'dan gelen önemli müzik insanları da bulunuyordu. Türkiye'de çağdaş müzik eğitiminin kurulmasında bu okulun büyük rolü vardı.

Sabahattin Ali, Musiki Muallim Mektebi'nde çalıştığı yıllarda yazarlığını da sürdürdü. Bu dönemde hikâyeler yazdı, dergilerde yazılar yayımladı ve Almancadan çeviriler yaptı. Bu yıllar onun edebiyatının olgunlaşmaya başladığı dönemdir. Musiki Muallim Mektebi'nde çalıştığı yıllar, Sabahattin Ali'nin yazarlığı üzerinde belirgin etkiler bırakmıştır.

Ancak 1935 yılında evlendiğinde, yeni çiftin adresi olan Ankara'da, bu yıllarda, edebiyat dünyasının önemli isimleri bulunmaktadır. Ayrıca Nazi Almanya'sından kaçıp gelen sanatçısından bilim adamına kadar pek çok aydın da yine Ankara'daydı.

Atatürk'ün girişimleri ile müzik devriminin ilk adımı 1924'te açılmasını

istediği Cebeci'deki Musiki Muallim Mektebi'yle atılıyor. Bu kurum gelişiyor ve 1936 senesinde Paul Hindemith'in başa geçirilmesiyle devlet konservatuvarı açılıyor. Sabahattin Ali de 1938 yılının Aralık ayında önce Musiki Muallim Mektebine ardından da Devlet Konservatuarına atanoyor. Devlet Konservatuarı ve Devlet Tiyatrosunun kuruluş ve gelişmesinde büyük katkıları olan ünlü sanat adamı Alman Carl Ebert'in çevirmenliğini ve yardımcılığını yapıyor. Konservatuarda aynı zamanda hem öğretmen hem de dramaturg olarak çalışmıştır.

Sabahattin Ali'nin Ankara'daki kültürel ve mesleki hayatında önemli bir dönem, 1930'ların ortalarında Ankara'daki konservatuvar çevresinde çalıştığı yıllardır**.** Bu dönem, Türkiye'de modern sanat kurumlarının kurulmaya başladığı ve Avrupa'dan gelen sanatçıların Türkiye'de görev aldığı yıllara denk gelir. Sabahattin Ali'nin Almanca bilmesi, okulda çalışan Alman sanatçılar ve eğitimcilerle iletişim kurmasını kolaylaştırıyordu.

Carl Ebert'in 1936 yılında Türkiye'ye davet edilerek Ankara'da tiyatro ve opera eğitimini organize etmekle görevlendirilmesiyle birlikte Türkiye'de modern tiyatro eğitiminin kurulması da gerçekleşmiş oluyordu. Sabahattin Ali, konservatuvar çevresinde çalıştığı yıllarda Carl Ebert ile yakın temas kurdu. Almanca bildiği için Ebert ile Türk sanat çevresi arasında aracılık ve çeviri görevleri üstlendiği bilinmektedir. Bu ilişki birkaç açıdan önemlidir. İlk olarak Sabahattin Ali, Ebert'in tiyatro çalışmalarını Türk sanat çevresine aktarmasında yardımcı olmuştur. Aynı zamanda Alman kültürü ile Türk sanat dünyası arasında bir köprü görevi görmüş ve Avrupa tiyatrosunun Ankara'daki gelişimini yakından gözlemlemiştir.

Carl Ebert'in öğrencileri arasında daha sonra Türk tiyatrosunun önemli isimleri yer aldı. Bu ortam, Sabahattin Ali'nin kültürel ufkunu genişleten bir çevre oluşturdu. Carl Ebert'in gelişi ile Mızıka-yı Hümayun'un konservatuvara dönüşümü, Mimar Ernst Egli'nin yaptığı binalarda verilen tiyatro eğitimi, ezanın Türkçeleştirildiği dönemde yazılan Türkçe operalar, İtalyan hocanın Leyla Gencer'i yetiştirmesi sırasında izleyebileceğiz. Öte yandan Carl Ebert'in tercümanlığını yaparak konservatuvar günlerine başlayan Sabahattin Ali'nin bu atılımın kilit noktalarında olduğunu görebileceğiz. Carl Ebert'in yardımcılığını yaptığı sırada Halkevi binasında sergilenen Mozart'ın operasında Ruhi Su'nun da rol alışı, Sadri Alışık'ın konservatura giriş sınavında jüride bulunmasına baktığımızda Sabahattin Ali'nin dinlediğimiz şarkılarda, seyrettiğimiz filmlerde de izleri olduğunu anlayabileceğiz.[79]

Sabahattin Ali'nin kızı Filiz Ali; Ebert ailesiyle çok yakın olduklarını Konur Sokak'taki evlerine sık sık gittiklerinden bahsetmektedir. Bu ilişkinin Sabahattin Ali'nin yazın hayatını da geliştirdiğini ve beslendiğini söylemek mümkündür.

Özgün Türkeli, Sabahattin Ali'yi kaleme aldığı çalışmasında "Konservatuar'da öğrencilerin 1941 senesinde mezun olmasıyla temsiller başlıyor ve Madame Butterfly*,* Fidelio*,* Tosca gibi klasik operalar sahneleniyor. Bu temsillerde Mesuda Çağlayan, Semiha Berksoy gibi isimler parlıyor. Malum Carl Ebert de rejisör. Ama onun arkasında Sabahattin Ali'nin desteği var. Geçen bir broşür aldım, 1945

[79] https://sendika.org/2025/05/sabahattin-alinin-meskeni-ankara-727194

senesinde temsil heyeti yani "Tatbikat Sahnesi" İzmir'e gidiyor, herkes listede yer alırken Sabahattin Ali yok. Ön planda değil, geri planda Türk operası ve sanatçının gelişimi için de çalışmış, bunu da es geçmemek lazım."[80] İfadeleri yer almaktadır.

Sabahattin Ali'nin bu sanat çevresiyle kurduğu ilişkiler onun edebiyatını da oldukça etkilemiştir. Özellikle, Avrupa kültürüyle kurduğu bağ, tiyatro ve sahne sanatlarını yakından tanıması ve sanat çevrelerinin tartışmalarına katılması yazarın düşünsel dünyasını zenginleştirmiştir. Bu yıllarda yazdığı hikâyelerde ve romanlarda insan psikolojisine daha derin bir bakış görülür.

Sabahattin Ali daha sonra konservatuvar çevresindeki görevlerinden ayrılarak Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde çevirmenlik ve büro görevlerinde çalışmaya devam etti. Ancak Ankara'daki konservatuvar çevresinde geçirdiği yıllar onun Avrupa kültürüyle temasını artırmıştır.

Bu dönemde Sabahattin Ali, eşi Aliye Hanım ve kızı Filiz'le birlikte Kızılay'daki Karanfil Sokağı'nda, Adalar Apartmanı'nda yaşıyordu. Art arda eserler verdiği, Ankara Devlet Konservatuarı'nın kuruluşuna katkıda bulunduğu en üretken yıllarıydı.

Beni en güzel günümde
Sebepsiz bir keder alır.
Bütün ömrümün beynimde
Acı bir tortusu kalır.

Karanfil Sokak'taki Ev

Sabahattin Ali de bu sokakta şimdi yerinde Dost Kitabevi'nin bulunduğu dört katlı Adalar Apartmanı'nın teras katında ailesiyle birlikte 11 yıl yaşadı (1937-1948).

Hani "yaşadı" dediysek de iki yılı aşkın askerlik yıllarını, İstanbul seyahatlerini, ömrünün sonuna doğru kamyonuyla yaptığı nakliyeciliğini ve gözaltı ve hapishane günlerini saymazsak... Kızı piyanist ve müzikolog Filiz Ali 1937'de burada doğdu.

Karanfil Sokak, 11 numara, Adalar Apartmanı." Adres Ankara'yı bilenler açısında oldukça tanıdık. Kızılay'ın en meşhur sokaklarından olan Karanfil Sokak, aynı zamanda uğramadan edilemeyecek bir merkez. Karanfil Sokak'ta bulunan Dost Kitapevi'nin önü Ankara'da herkesin popüler bir buluşma noktası. Bugün hem Dost kitapevi, hem de Evrensel

[80] TÜRKELİ Özgün, "Tolga Aydoğan: 'Sabahattin Ali Ankara'da birçok iz bırakmış, fotoğraf makinesi hep yanında", https://lavarla.com/

Gazetesi'nin 1995 yılından beri Ankara bürosunun olduğu bina ile Sabahattin Ali'nin mektuplarında belirttiği ev adresi ile aynı.

Artık ismi Deniz Apartmanı olan binanın olduğu arazide, Sabahattin Ali'nin evinin bulunduğu apartman olduğu ortaya çıktı. Hatta internette başlatılan bir imza kampanyasıyla Karanfil Sokak 11 No'lu apartmana Çankaya Belediyesi aracılığı ile "Sabahattin Ali bu binada yaşadı" tabelası asıldı.

Sevengül Sönmez'in "Canım Aliye, Ruhum Filiz" adlı Sabahattin Ali kitabına dayanarak aktardıkları arasında;

"Filiz Ali şöyle anlatıyor o yılları: "Orhan Subay'ı hatırlıyorum. Barfikste vücut çalışırdı. Güçlü kuvvetli bir abimizdi, güzel saz çalardı. Bir de Bursa Milletvekili Faik Yılmazipek apartmanı satın almıştı. "Kolsuz Faik" derlerdi. Bunun yanında bir de şunu hatırlıyorum: Komşu apartmanda oğlunun adı Tosun olan bir sivil polis vardı. Babamı takip edermiş... Savaş sırasında bizim apartmanın bodrum katında çok yoksul bir Alman aile vardı. Kızlarının adı Eva idi. Tabi çok eski zamanlardan bahsediyoruz."

Filiz Ali'nin bahsettiği Orhan Subay ünlü bir radyo sanatçısı. Meslektaşları yazdıkları yazılarda Orhan Subay'ın, araştırmacı kişiliği sayesinde bağlamaya birtakım ilkler kazandırdığını ve dönemin ustalarını etkilemiş bir müzisyen olduğunu söylüyorlar: "Subay'ın yaptığı ilklerden birincisi teknedeki ses deliği. Bir diğeri sırma telin ilk defa kullanımıdır. İlk defa elektro sazı yaptıran odur ve ilk defa sapta kırma açısını gene Yusuf Atasoy'a tarif edip yaptıran kişidir."

Sabahattin *Ali Kuyucaklı Yusuf, İçimizdeki Şeytan, Kürk Mantolu Madonna* ile çok sayıda öyküsünü bu evde yazdı. Eşi Aliye Ali'nin bu ev ile ilgili anlattıklarında;

"*Kızılay Karanfil Sokağı'nda Adalar Apartmanı yeni bitmişti. Büyük bir dairenin, ev sahibinin ikiye böldürdüğü arka tarafını tuttuk. Arkada büyük bir terası olan, ağaçlık bahçeye bakan kullanışsız, iki odalı bir çatı katıydı.*"

Sabahattin Ali ve eşi eve yerleşince, kısa bir süre sonra evin konukları artar: Niyazi Berkes, Pertev Naili Boratav, Niyazi Ağırnaslı, Muzaffer Şerif, Sabahattin Eyüboğlu, Orhan Veli, Azra Erhat, Necati Cumalı, Samet Ağaoğlu, Mahmut Dikerdem, Suut Kemal Yetkin evin ziyaretçileri arasındadır: "*Sık sık toplanılır, edebiyat ve politik konular konuşulur, tartışılır, bazen yemekli ve biraz içkili, şarkılı sohbetler sürdürülürdü*".

Filiz Ali'nin tanıklığı ise 40'lı yılların artık sıradanlaşmış bir uygulamasına dikkat çeker:

"*Komşu apartmanda oğlunun adı Tosun olan bir sivil polis vardı. Babamı takip edermiş...*"

Karanfil Sokaktaki Adalar Apartmanı ile ilgili olarak ressam Abidin Dino'nun eşi Güzin Dino anlatır, Ankara'da akşamları Sabahattin Ali'nin ve diğer aydınların evlerinde buluşup tartışıyorlar. Garipçiler bir ekip, Sabahattin Eyuboğlu ve Sabahattin Ali bir

ekip, Tarancı ve arkadaşları da ayrı bir ekip olarak edebiyat, siyaset ve kültür konularını tartışıyorlar. Dertleri memleket…

Aliye Ali'nin içini en çok acıtan olay bakın neydi*: "Samet Ağaoğlu ve ailesiyle birkaç defa karşılıklı evlerimize gidip geldik. Bazen Sabahattin'le Samet Bey bir şişe şarapla bize gelir ufak tefek meze ile içkilerini içer konuşurlardı* (...) *"Sabahattin Ali'nin ölümü ortaya çıkar çıkmaz günlük gazetelerden birinde, hem de birinci sayfada bir yazı gördüm. Yazının adı 'Mukaddes Katil"; yazan Samet Ağaoğlu. Bu yazıda katilin vatanseverliğini (?) övüyor, ne kadar kutsal bir iş yaptığını anlatıyordu. Evinde defalarca yemek yediği, sayısız sohbetler yaptığı bir büyük yazar hakkında. Beynimden vurulmuşa döndüm. İnsanlığımdan utandım"*.

Sabahattin Ali'nin ölümünden sonra Aliye Ali kızı Filiz Ali'yle birlikte bu evde sekiz yıl daha oturacaktır.

Bir gün kadrim bilinirse,
İsmim ağza alınırsa,
Yerim soran bulunursa,
Benim meskenim dağlardır.

Yaşamı ve Eserleri

Ancak, Sabahattin Ali'nin Ankara'daki bütün bir yaşamı daha sonra sürgünler, demir parmaklıklar ve işkencelerle geçecektir. Cezaevinden çıktıktan sonra Ankara'ya giden Sabahattin Ali, Bakanlık Neşriyat Müdürlüğü'ne alınır. Gene aynı yıllarda Ankara II. Ortaokulu'nda öğretmenlik yapar. 1935 yılında Aliye Hanım ile evlenir; ardından da 1936'da askere alınır. 1937 Eylül ayında ise kızı Filiz Ali dünyaya gelir.

Aslında Sabahattin Ali'nin yaşamı ve edebi çizgisi yukarıdaki yıllardan başlayarak 1934'te Dağlar ve Rüzgâr adıyla yayımladığı ve halk şiirlerinden esinlenerek kaleme aldığı eseriyle birlikte daha farklı, üçüncü diyebileceğimiz evreye daha girer. Zira bu dönemde Yaşar Nabi, Hâkimiyeti Milliye'de şöyle yazar:

"Bu kitabın mümeyyiz vasfı halk edebiyatı tarzında bir deneme teşkil etmesidir. Sabahattin Ali'nin tecrübeli muvaffak neticeler vermiş. Ve bize, şiirleri doğrudan doğruya bir halk şairi elinden çıkmamış olduklarını hissettirmekle beraber, o tanıdığımız ve sevdiğimiz samimi edayı tattırabiliyor. Komplike imajlardan kaçınılmış olması, bu şiirlere büyük bir sadelik vermiş."

Sabahattin Ali, bu kitabından sonra 1937'de Kurbağanın Serenadı ve Öteki Şiirler adlı bir şiir kitabı daha yayımlar. Hatta öncesinde Sinop Cezaevi'nde yazdığı "Kurşun ata ata biter / Yollar gide gide biter / Mahpus yata yata biter / Aldırma gönül aldırma" dizeleri dillere destan olur. Hapishane duvarlarının bir anlamda gediklisi haline gelir.

Sabahattin Ali sonra şiirle pek ilgilenmez; daha çok öyküye ve romana ağırlık verse de "Aldırma Gönül", "Dağlar", "Kız Kaçıran", "Leylim Ley", "Kara Yazı", "Geçmiyor Günler" gibi halk dilinden yararlanarak yazdığı şiirler günümüzde çeşitli sanatçılar tarafından bestelenmiştir. Özellikle bu şiirler herkes tarafından bilinmekle birlikte dar zamanların da yoldaşıdır. Sabahattin Ali 1937'de ilk romanı Kuyucaklı Yusuf'u kaleme aldığında ise halk şiirlerinin ruhuyla Anadolu yaşamını ve Anadolu insanını en hakiki biçimde –buradaki hakikatin anlamı büyük ölçüde "özgürlükten" geçer diyebiliriz– anlatır. Bu anlamda Sabahattin Ali her türlü tahakküme, adaletsizliğe, bürokrasinin yapaylığına, sözde ahlaklı eşraf altında ezilip sömürülmeye şiddetle karşı durmuş yazar kimliğiyle, lirik anarşizm diyebileceğimiz bir edebi anlayışın en güçlü adıdır.

Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf'un yayımlanmasının ardından 1940 yılında tekrar askere alınır ve askerliğini yaptıktan sonra Ankara Devlet Konservatuarı'nda 1945'e kadar Almanca öğretmenliği yapar. 1940 yılında ise İçimizdeki Şeytan'ı yayımlar. İçimizdeki Şeytan, dönemin devlet dairelerinde süregiden yozluğu açıkça dile getirdiğinden ve aydınların gerek hane içi gerekse hane dışı tehlikeli ve ikiyüzlü ilişkilerini, onların karanlığını sergilediğinden dönemin milliyetçi kesiminin –ilkin Peyami Safa'nın, Necip Fazıl Kısakürek'in– ve sonra özellikle de Nihal Atsız'ın tepkisini çeker.

Sabahattin Ali, 1945'lerde çalıştığı La Turquie ve Yeni Dünya gazeteleri tahrip edilince işsiz kalır. Bir gün Rıfat Ilgaz Sabahattin Ali'yi Atatürk Orman Çiftliği'nde arkadaşlarıyla otururken görür ve ikisi o gün tanışır. Daha sonra Sabahattin Ali, Rıfat Ilgaz'ın Yârenlik adlı kitabı hakkında yazacaktır. Yurt ve Dünya'nın 28. sayısında yayımlanan yazının sonunda Sabahattin Ali, Rıfat Ilgaz için şöyle der: "Bana sanat heyecanıyla dolu saatler yaşatan, kendisinin ve insanlığın dertleri hakkında gözümde yeni ufuklar açan şaire bütün kalbimle teşekkür ederim."

Kürk Mantolu Madonna Sabahattin Ali'nin 1943 yılında kaleme aldığı ve şu cümlelerle okuru derhal romanın kalbine götürdüğü eseridir: "Dünya'nın en basit, en zavallı, hatta en ahmak adamı bile, insanı hayretten hayrete düşürecek ne müthiş ve karışık bir ruha maliktir! Niçin bunu anlamaktan bu kadar kaçıyor ve insan dedikleri mahlûku anlaşılması ve hakkında hüküm verilmesi en kolay şeylerden biri zannediyoruz?"

Orhan Veli ile Sabahattin Ali'nin birçok ortak dostu var. O zamanlar Ankara'nın küçük bir kent olduğu düşünülürse gittikleri meyhane, pastane gibi mekanlar da ortak. Bu nedenle iki kitap arasında koşutluklar bulunması kaçınılmaz ama anlatmadan da

olmuyor. Karpiç Lokantası, Kürdün Meyhanesi, Özen ve Kutlu pastaneleri gibi sınırlı sayıdaki mekan Ankara'daki edebiyat ve sanat çevrelerinin buluşma noktaları. Ama Akba Kitabevi, Haşet Kitabevi'nin Ankara şubesi gibi farklı yerler de var. Tolga Aydoğan bu mekanların, sahiplerinin ve müdavimlerinin de öykülerini anlatıyor ki kültür tarihimiz açısından çok önemli bilgiler.[81]

Sabahattin Ali'nin diğer şair ve yazarlardan farklı olarak bakanlar, valiler gibi devletin ileri gelenleri ile de aynı masalarda bulunduğu, dostluk ettiği ve lafını esirgemediği de anlaşılıyor. Büyük davetlerde, büyükelçiliklerde de görülmüş. Her çevrede, her ortamda bulunmuş çok dost ve çok düşman edinmiş.

Sabahattin Ali'nin o kadar hareketli ve yoğun bir yaşamı var ki eserlerini ne zaman kaleme almış merak etmemek elde değil. Öğretmenlik, çevirmenlik yapıyor, gazete ve dergilerde çalışıyor, pastane ve meyhanelerin müdavimi, gündüz gece demeden evi dostlarınca sık sık ziyaret ediliyor.

Tolga Aydoğan, titiz bir araştırmacı. Orhan Veli'de olduğu gibi Sabahattin Ali'nin de yaşadığı mekanları doğru tespit etmeyi önemsiyor. Örneğin Kürdün Meyhanesi hemen her anı da geçer ama tam yerini belirleyen yoktur. Tolga Aydoğan böyle bir çok mekanını yerini doğru olarak belirlemiş. Ama sokak adlarının, apartman numaralarını sürekli değiştiği bir ülkede bunu başarmak çok zor. Yanılgı payı yüksek. Sabahattin Ali'nin ailesiyle birlikte yaşadığı, Kızılay Karanfil sokaktaki Adalar apartmanının yeri de bu açıdan önemli bir örnek. Çankaya Belediyesi değerbilirlik gösterip "Sabahattin Ali burada yaşadı" diye bir plaket asmış ama yanlış apartmana asmış, Tolga Aydoğan bu konuda da uyarıyor. Bakalım Çankaya Belediyesi bu uyarıya kulak verip tabelayı doğru yere asacak mı?[82]

[81] CELÂL Metin, "Sabahattin Ali hangi şehri seviyordu?", https://www.edebiyathaber.net/

[82] CELÂL Metin, "Sabahattin Ali hangi şehri seviyordu?", https://www.edebiyathaber.net/

Özgün Türkeli, Tolga Aydoğan: Sabahattin Ali Ankara'da birçok iz bırakmış, fotoğraf makinesi hep yanında başlığı ile internet yer alan çalışmasında;

"Ankara Kitapçıları denince Sayın Turan Tanyer ağabeyimiz çok güzel bir araştırma ile bunu anlatmış. Kendisine kent tarihine katkısı için teşekkür etmek lazım. Ben de istifade ettim. Elbette dönem Ankara'sında AKBA Kitabevi, Hachette gibi önemli kitapçılar var, Sabahattin Ali'nin sıklıkla gittiğini görüyoruz. Kızı Filiz Ali, görüşmemizde, babasının maaşını aldıktan sonra elinden tutup kendisini Ulus'taki AKBA Kitabevi'ne götürdüğünü ve çocuk kitapları aldıklarını anlatmıştı. Sabahattin Ali ise Almanca kitaplar, dergiler alırmış. Sonra troleybüse binip Yenişehir'deki Adalar Apartmanı'na dönerlermiş. Hatta Asiye Eliçin anılarında Sabahattin Ali için "Almanca kitabı hayranlıkla ve kutsal bir şey gibi tutar ve okşardı. Almanya'dan birkaç gazete ve dergiye abone idi ya da Haşet'ten onun için ayırıyorlardı" diye anlatır."

AKBA Kitabevi aynı zamanda fotoğrafçılık malzemeleri satan bir yer. Sabahattin Ali de fotoğrafa meraklı ve buradan fotoğrafçılık malzemeleri alıyor. Bir ayağı bu kitapçılarda… Dönem anlatılarına baktığımızda bu kitapçılar, yazarların ve gazetecilerin toplanma alanı. Sabahattin Ali de AKBA'da kimi zaman gidip sohbetlere katılıyor, Samet Ağaoğlu'nun anılarında geçer bu. Kitapların olduğu her yer aslında Sabahattin Ali'nin de bir durağı olmuş Ankara'da. Kendi kütüphanesi zaten eşsiz, öğrencilik döneminde Almanya'dan getirilen birçok kitap var. Zengin kütüphanesi maalesef ölümünden sonra dağıtılıyor.[83]

Sabahattin Ali - Nihal Atsız Davası

II. Dünya Savaşı'nın sonlarına yaklaşıldığı bir tarihte bir tarafta Komünizm, diğer tarafta ise Faşizm yer almıştır. Türkiye fiili olarak savaşın içinde yer almamasına rağmen bu siyasi akımlardan oldukça etkilenmiştir. Dış politikada yaşanan gelgitler doğal olarak iç politikaya da yansımıştır. Yaşanan tüm bu olağanüstü dönemin tezahürü denilebilecek bir olay 1944 yılında meydana gelmiştir. Bu olay Sabahattin Ali ile Nihal Atsız arasındaki hakaret davasından kaynaklanmıştır.

Nihal Atsız dönemin Başbakanı Şükrü Saraçoğlu'na bir mektup yazarak Sabahattin Ali'nin yaptıklarını anlatarak, şikayette bulunur. Mektupta özet olarak, Anayasamıza göre ülkemizde komünizm yasaktı. Türkiye'ye komünizmi getirmek isteyenler millet nazarında soysuz ve namert oldukları gibi kanunlara göre de haindi. Bütün dünyada vatan düşmanlarına müsamaha gösteren hatta onlara mevki ve yetki veren tek ülke Türkiye'dir. Onlar Halk Partisi'nin çok esnek olan altı okundan halkçılık ilkesine sığınarak kendilerini halkçı gibi göstermekteydi. Bu mektupta Sabahattin Ali ile ilgili kısım ise şöyledir:

"…Bugün Maarif Vekâleti'ne bağlı Dil Kurumu azasından ve Ankara'daki Devlet Konservatuar'ı öğretmenlerinden bir Sabahattin Ali vardır. Hemen hemen bütün kendisini tanıyanların komünistliğini bildiği Sabahattin Ali 1931 yılında Konya'da 14 ay

[83] TÜRKELİ Özgün, "Tolga Aydoğan: 'Sabahattin Ali Ankara'da birçok iz bırakmış, fotoğraf makinesi hep yanında", https://lavarla.com/

hapse mahkûm edilmiştir. Sebebi de başta o zamanki Reisicumhur Atatürk olduğu halde bütün devlet erkânını ve rejimi tehzil eden manzum bir hezeyanname yazmasıydı. Bazı mısralarını bugünkü bazı mebuslarında bildiği bu hezeyannamenin tamamını Konya'daki adliye arşivinde bulup çıkarmak kabildir."

Dava 26 Nisan 1944'te Ankara'da 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülmeye başlanmıştır. Sabahattin Ali savunmasında; Nihal Atsız'ın kendisine karşı ilk hakareti olmadığı, 1940 senesinde Ulus'ta tefrika edilen ve sonra kitap olarak basılan "İçimizdeki Şeytan" adlı romanı sebebiyle ona "milliyet düşmanı, Rum dönmesi" gibi hakaretlerde bulunduğunu söylemiştir. Sabahattin Ali'ye göre Nihal Atsız, ülkede mevki ve ün sahibi olan kişilere saldırmayı alışkanlık haline getirmiş ve bunu kendi şöhreti için bir araç olarak kullanmıştır.

Sabahattin Ali ile Nihal Atsız arasındaki bu dava alelade bir hakaret davası değildir. İkili arasında yaşananların siyasi boyutunun yanı sıra kişisel boyutu da vardır. Başta Nihal Atsız olmak üzere birçok Türkçünün, Sabahattin Ali'nin "İçimizdeki Şeytan" isimli romanında Nihal Atsız, Zeki Velidi Togan, Mükrimin Halil Yinanç, Peyami Safa gibi isimlerden bahsettiğini öne sürmesi de ikili arasındaki husumetin sebeplerindendir.

Ankara'da görülen davanın ikinci duruşmasında Nihal Atsız taraftarlarının yaptığı öğrenci gösterisi de bu husumetin siyasi boyutunu daha da arttırır. Yine bu gösterilerle Türk Basını bu davayı farklı bir açıdan değerlendirmeye başlamıştır. Bu dava ile ilgili olarak 3 Mayıs 1944 tarihinde sağ görüşlü öğrenciler bir yürüyüş düzenlerler. 3 Mayıs'taki gösteriye kadar gazetelerin davayı pek önemsemedikleri dava, 3 Mayıs'taki gösterilerden sonra ise gazetelerin konuya ilgisi artmıştır. Zira gazetelerin başyazarları gösteriden sonra konuyla ilgili yazılar kaleme almaya başlamışlardır.

Bu gösterilerden ve davadan sonra 3 Mayıs tarihi Türkçü çevrelerde "Türkçülük Bayramı" olarak kutlanmaya başlanmıştır.

Markopaşa

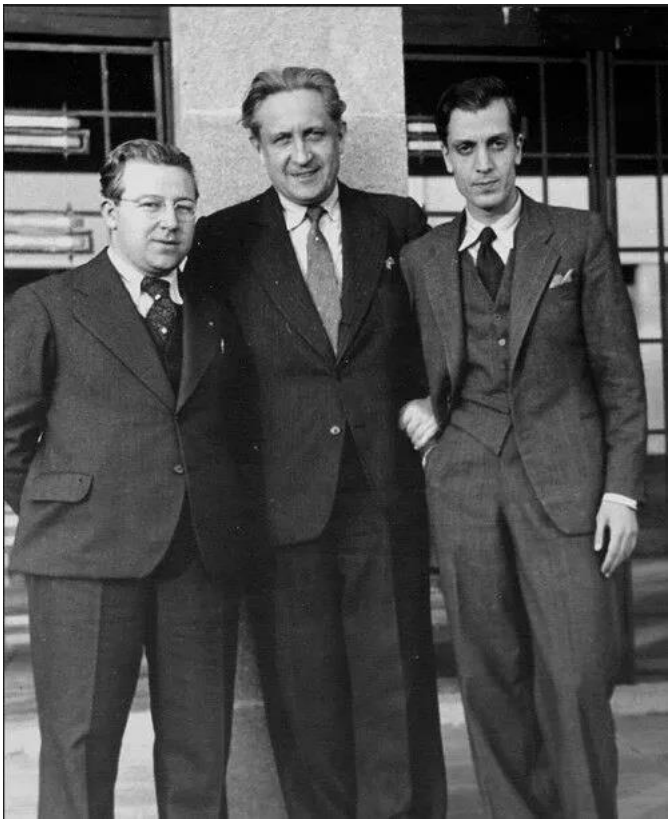
Türk basın ve edebiyat tarihinin en dikkat çekici mizah dergilerinden biri olan Markopaşa, 1946 yılında yayımlanmaya başlamış ve kısa sürede büyük bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır. Derginin kurucuları arasında Sabahattin Ali önemli bir yer tutar. Markopaşa yalnızca bir mizah dergisi değil, aynı zamanda dönemin siyasi ve toplumsal meselelerini sert bir dille eleştiren bir yayın organıdır.

Markopaşa dergisi kurucuları Sabahattin Ali, Aziz Nesin ve Rıfat Ilgaz'dır. Bu üç yazar, dönemin siyasal atmosferini ve toplumsal sorunlarını mizah ve ironi yoluyla eleştiren bir dergi çıkarmayı amaçladı**.** Derginin adı olan "Markopaşa", Osmanlı döneminde halkın derdini dinlediğine inanılan bir doktorun adından geliyordu. "Git derdini Marko Paşa'ya anlat" deyimi de buradan türemiştir.

Markopaşa'nın en önemli özelliği sert siyasi hiciv içermesiydi. Dergide yayımlanan yazılar, bürokrasiyi, siyasi iktidarı, basındaki sansürü ve toplumsal eşitsizlikleri eleştiriyordu. Sabahattin Ali dergide, makaleler, mizahi yazılar ve siyasi eleştiriler yazdı. Yazılarında ironik ve alaycı bir dil kullanıyordu.

Markopaşa'nın ilk sayısı 25 Kasım 1946'da çıkmıştır. Haftalık mizah dergisi olan Markopaşa Cuma günleri çıkmaktadır. Rıfat Ilgaz Sarı Yazma kitabında da dile getirdiği sözler şunlardır: *"Kadromuz iyiydi. Patronlarımız, başka patronlara benzemezdi. Zaten ikisi bir arada pek az bulunabiliyorlardı. Hapiste olmadığı zaman Sabahattin Ali'yle Aziz Nesin'le idare yerimizde bir aradaydık."*

Türk basın tarihinin en yüksek tirajlı yayınlarından cuma günleri çıkan haftalık mizah gazetesi *Markopaşa*'da Sabahattin Ali başyazar, Mustafa Mim Uykusuz da çizer görevini üstlenir. Aziz Nesin'in de kadroya katılmasıyla ve diğer bütün yazı işlerini üstlenmesiyle birlikte Türk basınında yeni bir dönem başlar. Toplumcu ve gerçekçi halk mizahıyla, ironik ve düşündürücü bir dile sahip olan *Markopaşa*, o dönemlerin âdeta ana muhalefeti haline gelir. Özellikle, "toplatılmadığı zamanlar çıkar" ya da "yazarları hapishanede olmadığı zamanlar çıkar" ibareleriyle yayımlanan gazete, etkin bir muhalefet odağı olur. Gazetenin halk tarafından çok sevilmesi ve muhalefetinin yarattığı endişe karşı tepkilerin de ardı ardına davalara dönüşmesine yol açar. Bu nedenle gazeteyi yayımlayanların başı hep derttedir. Sabahattin Ali ve Aziz

Nesin ya mahkeme kapılarında ya da hapishanede geçirirler günleri. Sabahattin Ali burada yazdığı bir yazısından dolayı üç ay hapis yatar. Rıfat Ilgaz için de durum aynıdır. O, hastane kapılarının da gediklisi olur maalesef. Ancak, gazetenin tekparti iktidarında kapatılmasının ardından bu sıkı üçlü, *Merhumpaşa*, *Malûmpaşa*, *Yedi-Sekiz Hasan Paşa*, *Hür Markopaşa*, *Bizim Paşa* gibi muhalif devam yayınları yapar. Daha sonra da *Ali Baba* yayımlanır.

Sabahattin Ali bütün bu davalar ve hapis süresince oldukça yıpranır. *Ali Baba* dergisinde yayımladığı "Ne Zor Şeymiş" başlıklı yazıda, içinde bulunduğu durumu şöyle dile getirir: "Çalmadan, çırpmadan bize ekmeğimizi verenleri aç, bizi giydirenleri donsuz bırakmadan yaşamak istemek bu kadar güç, bu kadar mihnetli, hatta bu kadar tehlikeli mi olmalı idi." (1947) *Markopaşa* süreciyle birçok kez tutuklanan Sabahattin Ali, sürekli polis takibinden bunalır. Yurtdışına çıkmaya karar verir. O dönemde Pertev Nail Boratav, Niyazi Berkes, Muvaffak Şeref, Serteller, sonra da Nâzım Hikmet yurtdışına çıkmak zorunda kalır. Gene de Rıfat Ilgaz, Aziz Nesin ve Sabahattin Ali işbirliği iktidar sahiplerini hicvetmek, tekparti baskısına karşı mücadele etmek, yolsuzlukları ortaya koymak, halkın vicdanını seslendirmek bağlamında ayrıcalıklıdır. Derginin

"Toplatılmadığı zamanlar çıkar" veya
"Yazarları hapiste olmadığı zamanlar çıkar"

ibareleriyle yayımlanması dikkat çekicidir.

Markopaşa kısa sürede büyük bir başarı elde etti. Derginin tirajı bazı sayılarda 60–70 binlere kadar çıktı. Bu rakam o dönemin Türkiye'si için oldukça yüksekti. Halk arasında dergi çok popüler olmuştu. Dergi; sade bir dil kullanıyor, gündelik sorunları anlatıyor ve siyasi eleştirileri açık bir şekilde dile getiriyordu. Markopaşa'nın sert eleştirileri nedeniyle dergi sürekli mahkemeler ve yasaklarla karşı karşıya kaldı. Bu nedenlerle Sabahattin Ali ve arkadaşları, sık sık gözaltına alındı, davalar açıldı ve dergi birçok kez kapatıldı.

Dergi'nin yayımından sadece 6 ay sonra 16 Mayısta, Dergi'de yayımlanan bir şiir nedeniyle açılan bir davada, savcılık yazısına zamanında cevap verilmemesi nedeniyle Dergi kapatılır. Bunun üzerine 26 Mayıs 1947'de "Merhumpaşa", 8 Eylül'de "Malumpaşa" ve son olarak da 25 Kasımda "Kırk Haramilere Karşı: Alibaba" dergileriyle okuyucuların karşısına çıkmışlardır. Ancak, tutukluluk halleri, maddi sorunlar ve matbaaların bu dergileri basma konusundaki gönülsüzlükleri, tüm bu dergilerin çok kısa ömürlü olmasına neden olmuştur.

Sabahattin Ali, Markopaşa'nın en etkili kalemlerinden biriydi. Dergide yayımladığı yazılar, keskin siyasi eleştiriler içeriyordu. Sabahattin Ali yazılarında güçlü bir mizah dili kullanıyor ve halkın sorunlarına dikkat çekiyordu. Bu yazılar nedeniyle Sabahattin Ali sık sık yargılandı ve hapse girdi**.** Yıllardır süren ve birbiri ardına açılan mahkemeler, tutuklamalar, artan polis baskısı, toplatılan kitapları ve son olarak birbiri ardına kapatılan dergiler Sabahattin Ali'yi yormuştur.

Markopaşa'nın muhalefet gücü arttıkça, derginin düşmanları, dolayısıyla Sabahattin Ali hakkında açılan davalar artmıştır. Davaların neredeyse tamamı olumsuz sonuçlanmakta, tecil edilse de Sabahattin Ali sürekli olarak yeniden hapse gireceği korkusuyla yaşamaktadır. Sürekli takip edilmekte ve bu takip de kendisine hissettirilmektedir. Bir gün Zekeriye Sertel'e:

"Hani bir tane, iki tane olsa; bir yıl, iki yıl, beş yıl her neyse verseler, bilirim ki yatıp çıkacağım. Ama durum öyle değil, birinin ardından bir daha, onun arkasından bir kez daha, soluk aldırmıyorlar, bunlar beni hapisten çıkarmamak için bilerek tertipler yapıyorlar"[84]

Markopaşa dergisi, Türk basın tarihinin en etkili mizah dergilerinden biri olarak kabul edilir. Aynı zamanda siyasi hicvin güçlü bir örneği ve basın özgürlüğü mücadelesinin sembollerinden biri olarak kabul edilir. Sabahattin Ali'nin bu dergide yazdığı yazılar, onun yalnızca bir romancı değil aynı zamanda cesur bir gazeteci ve eleştirmen olduğunu da göstermektedir.

Paşakapısı Hapishanesi'nde kendisini ziyarete gelen Sabiha Sertel'e, "Bunlar beni, Nazım Hikmet gibi hapishanelerde çürütecekler" dediğinde özgürlüğünün ancak kaçmakla mümkün olacağına çoktan inanmış ve kaçış planları yapmaya başlamıştır.[85]

Ankara Son Dönemleri

Tolga Aydoğan'ın "Sabahattin Ali'nin Ankara'daki İzleri" kitabını okurken, ne kadar "Ankara kışın kabil-i tahammül bir şehir", "Ne Allah'ın belası yer be!" gibi Ankara aleyhinde çok laf etmiş olsa da Sabahattin Ali'nin en çok bu şehirde yaşamayı sevdiğini, en verimli yıllarını burada geçirdiğini düşündüğünü söylemektedir.

İhsan Gülhan'ın Sabahattin Ali'nin meskeni Ankara başlığı ile ele aldığı çalışmasında kızı Filiz Ali'ye yönelttiği bir soruya karşın:

Ankara'yı yazacağım diyor ama yazarken de dönemin siyasi, bürokrat belki iş insanlarını üstü kapalı bir şekilde eleştirmeyi hedefliyor. O röportajında aynen şunu da söylüyor "…pek çok insan burada kendisini bulacak ve çılgınlar gibi saçını başını yolacak. Bu Ankara'nın belli bir süreç içindeki durumunu olduğu gibi saptayacağım. Bu çalışma tarihe karşı, gelecek insanlarımıza karşı ödenilmesi gereken bir borçtur". Bu cümle çok enteresan. Arkadaşı Mediha Esensel Sabahattin Ali'nin bu demecinin onu ölüme götürdüğünü ima etmiş. Bakın şöyle demiş: "Özellikle 'Ankara' üzerine

[84] SÖNMEZ Sevengül, "A'dan Z'ye Sabahattin Ali", Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2009.

[85] SÖNMEZ Sevengül, "A'dan Z'ye Sabahattin Ali", Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2009, say. 116.

söyledikleri, ölümüne bu da bir etken olabilir gibi geliyor bana. Abartmış olmayayım ama, çıkardığı mizah dergileriyle çok yüksek satış düzeylerine ulaşmış, toplumu ve yönetimi etkileyip sarsmış bir adamın Ankara'nın ve yönetimin iç yüzüne uzanacak çalışması mutlaka birçok kişiyi korkutmuş, paniğe kaptırmış olabilir. Kendisi için 'Temizleyelim bu herifi' dedirtebilir". Ankara romanını yazmak istediği için öldürüldüğünü söylemek çok iddialı elbette. Ama anlaşılan o ki, Ankara'yı yazsaydı sanırım birilerini rahatsız edebilirdi."[86]

Yine aynı röportajda Tolga Aydoğan, Sabahattin Ali'nin Ankara'da geçirdiği son dönemlere ilişkin olarak;

Sabahattin Ali'nin arkadaşlarının ve ailesinin anılarına baktığımızda örneğin Karpiç Lokantası'na sık sık gittiğini, burada dönemin Hariciye Vekili yine Başvekillik de yapan Saraçoğlu ile görüştüğünü görüyoruz. Birlikte yemek yiyor. Öte yandan dönemin siyasilerini de eleştiriyor. Yakınlarından bazıları da "eleştirdiğin insanlarla neden birlikte oturuyorsun" diye Ali'yi tenkit ediyor. Ama Sabahattin Ali belki o çevreyi tanımak istiyor. Sırça Köşk eserinde çok net üstü kapalı düzen ve sistem eleştirisi yapıyor. Yazıları bazı insanları rahatsız ediyor. Kuyucaklı Yusuf'ta Aydın bölgesindeki bir cinayeti anlatırken toplumu sorguluyor, kentteki bürokratik ve yozlaşmış kişileri korkusuzca dile getiriyor. Korkusuz bir kalem. Öte yandan dediğiniz gibi bu eleştirinin yanı sıra toplumsal yabancılaşma ve melankoli etkisi eserlerine de yansıyor. Kişisel hayatına bakınca örneğin Yozgat'ta öğretmen olarak bulunduğu zaman kenti sevmiyor, yalnızlıktan şikâyet ediyor, melankolik havası Ankara'ya geldiği zaman da devam ediyor. Kenti sevmiyor. Aynı ruh halini hissediyor. Şiirlerinde etkisi söz konusu adı da "melankoli" ve eserlerine yansıyor.[87]

Ankara'daki son günü için aslında iki anlatım var. Biri, kızı Filiz Ali'nin anılarında yer verdiği 1948 senesinin şubat ayındaki bir gün. Diğeri ise Emin Türk Eliçin'in eşi Asiye

[86] GÜLHAN İhsan, "Sabahattin Ali'nin meskeni Ankara", https://sendika.org/2025/

[87] GÜLHAN İhsan, "Sabahattin Ali'nin meskeni Ankara", https://sendika.org/2025/

Hanım'ın anlattığı 1948 Mart günü, Ankara'daki son günü… Asiye Hanım, mart ayında bir sabah Sabahattin Ali ile kahvaltı ettiklerini söyler, piposunu içerek Nazım Hikmet şiirleri okuduğunu anlatır. Ayrıca yurtdışına kaçma isteğini dile getirir. Kızı Filiz Ali ise babasının kamyonculuk yaptığı dönemde Ankara'ya uğradığını söyler ve o günü şöyle anlatır: *"Babamı son gördüğümde kıştı. Ankara'nın soğuk, karlı şubatı. İlkokul beşinci sınıfa gidiyorum."* Filiz Ali'nin anlattığı üzere babası Urfa'dan İstanbul'a giderken Ankara'ya uğramış, birlikte Ulus'a gitmişler ve Sabahattin Ali kamyonla ilgili işlerini halletmiş. Sonra da eve dönmüş kızı Filiz'in kalpaklı fotoğraflarını çekmiş.[88]

Sabahattin Ali ilk kez 1927 senesinde Ankara'ya geliyor. Dayısının Çankaya sırtlarındaki evinde bir süre kalıyor. Yıllar içinde Yenişehir'de, Sıhhiye'de, Ulus'ta birçok yerde ikamet ediyor. Asıl zihinlere kazınan ise Karanfil Sokak'taki Adalar Apartmanı… 2017 senesinde Çankaya Belediyesi Dost Kitabevi'nin bulunduğu apartmana "*Sabahattin Ali 11 yıl ailesi ile birlikte daha önce burada bulunan Adalar Apartmanı'nda yaşadı*" diye bir levha koydu.

Vefatı

Sabahattin Ali'nin ölümü, Türk edebiyat tarihinin en gizemli ve tartışmalı olaylarından biri olarak kabul edilir. Yazar 1948 yılında Türkiye'den ayrılmaya çalışırken öldürülmüştür. 1940'lı yılların sonlarında Sabahattin Ali, siyasi yazıları, özellikle Markopaşa dergisindeki eleştirileri ve hakkında açılan davalar nedeniyle yoğun baskı altındaydı. Pasaport alamadığı için Türkiye'den yasal yollarla çıkması mümkün değildi. Bu nedenle Bulgaristan üzerinden Avrupa'ya gitmek için kaçak olarak ülkeyi terk etmeye karar verdi.

Kızı Filiz Ali ile yapılan bir röportajda kendisine, "Annenize giderken babanız "Peynir almaya gidiyorum" mu demişti, kamyonla mı yola çıkmıştı?" şeklinde sorulan soruyu;

[88] TÜRKELİ Özgün, "Tolga Aydoğan: 'Sabahattin Ali Ankara'da birçok iz bırakmış, fotoğraf makinesi hep yanında", https://lavarla.com/

"Bir kamyon var zaten. Kamyonla önce Urfa'ya gitti babam. Bizim sonradan yaptığımız yoruma göre herhalde o sınırdan geçemeyeceğini anladı. Urfa dönüşünde Ankara'ya uğradı. O işte benim babamı son defa gördüğüm zamandır. İstanbul'a gitti, İstanbul'a gittikten sonra zaten neler yaptığı hep başkaları tarafından anlatıldı. Yoksa anneme "Ben peynir almaya gidiyorum" falan demedi. Sonradan bize Mehmet Ali ve Adalet Cimcoz tarafından anlatıldı ya da o yılki gazetelerdeki haberlere göre 'Peynir almak üzere Edirne'ye doğru yola çıktı.' Rasih Nuri İleri (TKP üyesi, yazar) bu işi en iyi bilen kişiydi. Onun anılarında vardır babamın o günleri. Biz de öyle başkalarından öğrendik." şeklinde cevaplamıştır.

1948 yılının Mart ayında Sabahattin Ali, kendisini Bulgaristan sınırından geçireceğini söyleyen bir kişiyle anlaştı. Bu kişi Ali Ertekin adlı bir kamyon şoförüydü. Sabahattin Ali İstanbul'dan yola çıktı ve Kırklareli civarında Bulgaristan sınırına doğru ilerledi.

Yine aynı röportajda Filiz Ali; "babam Sabahattin Ali 1948 yılının karlı bir şubat sabahı benim ve annemin bir kaç poz fotoğrafını çektikten sonra Ankara'dan İstanbul'a doğru yola çıktı ve bir daha geri dönmedi. Ölüm haberini neredeyse bir yıl sonra 1949 yılı ocak ayında gazetecilerden aldık. Başta herşey usulüne göre halledilmişti. Sabahattin Ali'yi "milli hisleri galeyana geldiğinden" öldürdüğünü iddia eden bir katil vardı ortada, babama ait olduğu söylenen fakat tanınmaz halde olan bir ceset de bulunmuştu. Ne var ki cesedi teşhis etmeye o zaman hayatta olan annesi ve eşi çağırılmadı. Böylece ceset esrarengiz bir şekilde kayboldu. Sabahattin Ali'ye ait bir defin belgesi bile yok. Yani nereye gömüldüğü bilinmiyor. Sabahattin Ali yetmiş yıldır kayıp."

2 Nisan 1948 civarında Ali Ertekin, Sabahattin Ali'yi öldürdüğünü itiraf etti. İfadesine göre Sabahattin Ali ile siyasi tartışmaya girdiğini ve "milliyetçi duygularla" onu öldürdüğünü söyledi. Yazarın cesedi daha sonra Kırklareli'nin sınır bölgesinde bulunmuştur.

Sabahattin Ali'nin katledilişinin ardından annesi;

Yavrum,
Açlar uğruna,
Mustaripler uğruna eriyip giden yavrum,
Gözü yaşlı insan görmeye tahammül edemeyen yavrum,
Yaralı kuşların bile yarasını saran yavrum,
Ezilmesin diye yollardan karıncaları toplayan,
Soğuk kış günlerinde köprü altında titreşenler,
Çeşme yalaklarında büzülüp yatanlarla hemhal olan,
Her şeyini istemeden insanlara veren evladım,
…..
Senden ne istediler,
Sana nasıl kıydılar?"

Ali Ertekin yakalanarak yargılandı ve mahkûm edildi. Ancak aldığı ceza kısa süre sonra çıkarılan bir afla önemli ölçüde indirildi. Bu olaydan sonra birçok araştırmacı ve tarihçi şu soruları gündeme getirmiştir: Sabahattin Ali gerçekten yalnızca bir tartışma sonucu

mu öldürüldü yoksa olayın arkasında siyasi bir plan mı vardı? Bu sorular bugün hâlâ kesin olarak cevaplanmış değildir.

SON OLARAK

1930'ların Ankara'sı, Cumhuriyet'in modern yaşam ve modern insan tasarılarının gerçeğe dönüştüğü genç bir başkentti. Kentsel peyzajdan mimariye, eğitim kurumlarından sanat kurumlarına, eğlence hayatından fikri hayata her şey değişiyor, dönüşüyor, gelişiyordu. Devlet Konservatuarı'nın ve Tercüme Bürosu'nun kuruluşu, Jansen Planı'na göre yapılan 19 Mayıs Stadyumu, Hipodrom, Gençlik Parkı, Fakülteler ve III. TBMM; dans orkestralarının çaldığı Bomonti Bahçesi, gezintiye çıkılan Kızılay Parkı, mükellef sofralarda yemek yenilen Gazi Çiftliği, bu dönüştürücü rüzgârın dışavurumlarıydı.

Sabahattin Ali, eşi Aliye Hanım ve Kızı Filiz'le birlikte Kızılay'daki Karanfil Sokağı'nda, Adalar Apartmanı'nda yaşıyordu. Art arda eserler verdiği, Ankara Devlet Konservatuarı'nın kuruluşuna katkıda bulunduğu en üretken yıllarıydı. O'nun Ankara'daki yaşamının izini sürmek, Cumhuriyet Türkiye'sinin kültür, sanat politikalarının izini sürmek anlamına gelir.

Sabahattin Ali girdiği her ortamda dikkatleri üzerine çekebilen ve herkesçe sevilen biriydi. Giyimine ve traşına özen gösteren, konuşurken kullandığı kelime seçiminden mimiklerine kadar hepsini dikkate seçen biri. Çok sayıda dostu ve bunlardan daha fazla düşmanı olmasının sebebi olan siyasi görüşü ise hiçbir zaman tam anlamıyla anlaşılamamıştır. O insanca yaşam için gerekli olanları illa bir yandan olmadan da söyleyebilmiş ancak bir zamanlar çok yakını olan insanlar tarafından bile suçlanmış, hedef gösterilmiş, zarar görmüş. bir zamanlar en yakınlarından olan Nihal Atsız kendisine az çektirmemiştir. Oysa onun fikirleri sadece "her insanın eşit ve sosyo-ekonomik olarak rahat yaşayabilmesi gerekliliğinden" başka bir şey değildi. Hatası politik bir insan olmaması ve fikirlerini söylemekten kaçınmaması, içinde bulunduğu ortama dikkat etmeden içinden geldiği gibi davranması olmuştur. Bu sayede çok düşman edinmiş ama asıl dostları tarafından yeterince anlaşılamamıştır. Maddi olarak sıkıntıya düştüğünde kendisine yardımcı olmuş olmaları bu gerçeği değiştirmiyor ne yazık ki.. Çok kalabalık bir çevreye sahip olup, bu kadar yalnız bırakılmak tarifi zor zamanlar yaşamasına neden olmuştur şüphesiz.[89]

Eserlerinde kalabalıklar içindeki yalnızlığın, korkunun ve sevgi arayışının hiç eksilmediğini görmek aslında bizi Sabahattin Ali'nin hayatına

[89] Bilgisi, Donanımı, Hayat Görüşü ve Kılık Kıyafetiyle Tam Bir Türk Aydını Profili: Sabahattin Ali, https://eksiseyler.com/

götürüyor. Kendi hayatından, tanıştığı insanlardan yola çıkarak yazdığı öyküler, şiirler bütün karamsarlığına rağmen beklenmedik anda ortaya çıkan umut ile günümüzde bile önemini koruyup yolumuza ışık tutmaktadır. Zamansız eserlerini bu denli kalıcı yapansa içeriğin değişmeyen insanıdır.

Ankara'da öğretmen Özge Çıngay Kabadayı'nın 2016'da internet üzerinden bir imza kampanyası başlattı. Yazarın Kızılay, Karanfil Sokak'ta yaşadığı apartmanın girişine orada yaşadığına dair bir ibare konulması talebi bulunmaktaydı.

Özge Öğretmen'in *"Sabahattin Ali'nin sürekli ayrı kalmak zorunda kaldığı eşi Aliye Ali ve sevgili kızı Filiz'e yazdığı mektupların adresi olan Karanfil Sokak Adalar Apartmanı Ankaralılar'a hiç yabancı değil aslında. Çünkü Adalar Apartmanı hemen bütün Ankaralılar'ın çok iyi bildiği şimdiki Dost Kitabevi'nin bulunduğu apartmandan başkası değil. Maalesef bu apartmanda Sabahattin Ali'nin Ankara'da bu binada yaşadığını belirten hiçbir ibare yok. Orada yaşlanmasına müsaade edilmeyen Sabahattin Ali'nin adı bu binada yaşasın"* sözleriyle başlattığı kampanyada imzalar Çankaya Belediyesi'ne ulaştı.

Belediyenin aldığı karar ile 26 Nisan 2017 tarihinde Sabahattin Ali'nin ismini taşıması için binaya *"Büyük edebiyatçı Sabahattin Ali, 11 yıl ailesi ile birlikte daha önce burada bulunan Adalar Apartmanı'nda yaşadı"* yazılı tabela asıldı.

Birçok şiir, öykü, roman ve derlemeyi Türk ve dünya toplumlarına armağan eden Sabahattin Ali'nin adı, doğumunun 105. yılında Çankaya Belediyesi tarafından Dikmen'de yaptırılan bir parka adı verilmiştir. Parkın açılışında dönemin Çankaya Belediye Başkanı Bülent Tanık "Sabahattin Ali Anadolu'nun yetiştirdiği çok değerli insanlardan biri. Bir kız çocuğu var ama çok sayıda çocuğu yetiştirmiş birisi. Şiirlerini belki hepimiz bilmeyebiliriz ama bir çoğu müzik olarak hepimizin kulağındadır. Ben diyorum ki, sevgili Sabahattin Ali Başın öne eğilmesin, hiç aldırma" dedi.

AHMET HAMDİ TANPINAR

Ne içinde zamanın, ne de büsbütün dışında olan şair
(23 Haziran 1901 İstanbul - 24 Ocak 1962 İstanbul)

Türk şair, romancı, deneme yazarı, edebiyat tarihçisi, siyasetçi ve akademisyendir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında öğretmenlik yapan Ahmet Hamdi Tanpınar, "*Bursa'da Zaman*" şiiri ile geniş bir okuyucu kitlesi tarafından tanınmış bir şairdir. Şiir, hikâye, roman, deneme, makale, edebiyat tarihi gibi birçok türe yönelen Tanpınar, "*Yirmi Beş Senenin Mısraları*" adı altında beş yazılık bir deneme serisi de yayımlamıştır. TBMM VII. dönem Maraş milletvekilidir.[90]

23 Haziran 1901'de Şehzadebaşı'nda doğdu. Babası Gürcü asıllı Hüseyin Fikri Efendi, annesi Nesime Bahriye Hanım'dır. Tanpınar, ailenin üç çocuğundan en küçüğüdür. Çocukluğu, kadı olan babasının görev yaptığı Ergani, Sinop, Siirt, Kerkük ve Antalya'da geçti. Annesini Kerkük'te yaptıkları bir yolculuk sırasında 1915'te tifüsten kaybetti. Lise öğrenimini Antalya'da tamamladıktan sonra yükseköğrenim için 1918'de İstanbul'a gitti.[91]

Halkalı Ziraat Mektebinde bir yıl yatılı olarak okuduktan sonra lise öğrencisiyken şiirlerinden tanıdığı Yahya Kemal Beyatlı'nın etkisiyle 1919 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine girdi. Burada başta Yahya Kemal olmak üzere Mehmed Fuad Köprülü, Cenab Şahabeddin, Ömer Ferit Kam, Babanzâde Ahmed Naim gibi hocaların derslerine devam etti. 1923 yılında Şeyhî'nin "Hüsrev ü Şirin" başlıklı mesnevîsi üzerine yazdığı lisans teziyle edebiyat fakültesinden mezun oldu.

1923'te Erzurum Lisesinde edebiyat öğretmenliğine başlayan Tanpınar 1926'da Konya Lisesinde, 1927'de Ankara Lisesinde, 1930'da Ankara Gazi Terbiye Enstitüsünde ve 1932'de İstanbul'daki Kadıköy Lisesinde öğretmenlik yaptı. Gazi Orta Muallim Mektebine bağlı Mûsiki Muallim Mektebinin diskoteğinde yer alan plaklar ve okulda görevli Alman hocalar sayesinde klasik Batı müziği ile tanıştı. Güzel Sanatlar Akademisindeki dersleri de Batı plastik sanatlarına karşı ilgisini uyandırdı.[92]

1930 yılında Ankara'da toplanan Türkçe ve Edebiyat Muallimleri Kongresinde, Osmanlı edebiyatının tedrisattan kaldırılması ve okullarda edebiyat tarihinin Tanzimat'ı başlangıç kabul ederek okutulması gerektiğini söyleyen Tanpınar, kongrede önemli tartışmaların doğmasına sebep oldu. Aynı yıl Ahmet Kutsi Tecer ile beraber Ankara'da *Görüş* dergisini çıkarmaya başladı.

1932 yılında Kadıköy Lisesine atanması üzerine İstanbul'a döndü. Ahmed Hâşim'in vefatıyla boşalan "estetik mitoloji" derslerini vermek üzere 1933'te Sanayi-i Nefise'ye tayin edildi. 1939'da eğitim bakanı Hasan Âli Yücel'in emriyle edebiyat fakültesi

---

[90] OKAY Orhan, "Tanpınar, Ahmet Hamdi", İslam Ansiklopedisi" 27 Aralık 2014, Erişim tarihi: 19 Aralık 2014.

[91] PELVANOĞLU Emrah, "Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Şiir Eleştirilerinde Avrupa Merkezlilik", Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2006", 17 Haziran 2009 tarihinde kaynağından arşivlendi, Erişim tarihi: 19 Aralık 2014.

[92] PELVANOĞLU Emrah, "Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Şiir Eleştirilerinde Avrupa Merkezlilik", Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2006", 17 Haziran 2009 tarihinde kaynağından arşivlendi, Erişim tarihi: 19 Aralık 2014.

bünyesinde kurulan "19'uncu asır Türk edebiyatı" kürsüsüne, doktorası olmadığı hâlde, "yeni Türk edebiyatı profesörü" olarak atandı ve Tanzimat'tan sonraki Türk edebiyatının tarihini yazmakla görevlendirildi. Hazırladığı edebiyat tarihinin de etkisiyle 1940'lı yıllarda yazı faaliyetlerini yeni Türk edebiyatı etrafında şekillendirdi. Kitap tanıtım yazıları ve İslam Ansiklopedisi'ne maddeler yazdı. 1940 yılında 39 yaşındayken Kırklareli'nde topçu teğmeni olarak askerliğini yaptı.

1943-1946 yılları arasında Maraş milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde bulundu. 1946 seçimlerinde parti tarafından aday gösterilmeyince bir süre Millî Eğitim Bakanlığı'nda müfettişlik yaptı. 1948'de akademideki estetik hocalığına ve 1949'da Edebiyat Fakültesindeki kürsüsüne döndü.

1953'te edebiyat fakültesi, Tanpınar'ı altı aylığına Avrupa'ya gönderdi. Sağlığı gittikçe bozulan Ahmet Hamdi Tanpınar, 23 Ocak 1962 tarihinde geçirdiği kalp krizi neticesinde İstanbul'da 60 yaşında öldü.

20. yüzyılın ilk yıllarında doğan Ahmet Hamdi Tanpınar, şair, yazar, edebiyat tarihçisi, akademisyen ve siyasetçidir. Kadı olan babasının görevi nedeniyle çocukluk ve ilk gençlik yıllarını çok farklı şehirlerde geçirmiştir. Tanpınar'ın yaşamının ilk yıllarında tanıştığı farklı kültürler, düşünce dünyasında ve eserlerinde büyük yer etmiştir.

1927 yılında Ankara'ya tayini çıkmıştır ve 1932'ye kadar Ankara'da yaşamıştır. Günlüklerinde belirttiği gibi ömrünün en güzel yılları, Ankara yılları olmuştur. Gazi Orta Muallim Mektebi'nde ders vermeye başlamıştır. Burada Musiki Muallim Mektebi'nde bulunan bir Klasik Batı Müziği koleksiyonuyla karşılaşmıştır. Tanpınar'ın Batı müziği zevkinin ufukları da bu vesile ile açılmıştır. Erzurum ve Konya'da herhangi bir eser yayımında bulunmamıştır. Fakat Ankara'da içinde bulunduğu entelektüel çevrenin de etkisiyle *Milli Mecmua* ve *Hayat Dergisi*'nde şiir ve nesir yayımlamıştır.

Tanpınar bir mektubunda radikal bir Batıcı olduğu söylemektedir. Devrimlerin yoğunlaştığı o yıllarda muhtemelen arkadaş çevresinin de yalnızca Batı'yla ve Batı Müziği ile ilgilenmesi onu ziyadesiyle etkilemiştir. 1930 yılında Ankara'da toplanan Türkçe ve Edebiyat Muallimleri Kongresi'nde sunduğu tebliğinde Divan Edebiyatı'nın lise müfredatından kaldırılmasını ve edebiyat derslerinin Tanzimat'tan sonraki dönemle sınırlandırılması, teklifinde bulunmuştur. Bu da onun radikal tavrından ileri gelmiştir.

1943 senesinde Kahramanmaraş vekili olarak meclise girmiş tekrar Ankara'ya yerleşmiştir. Edebiyatçı dostlarıyla daha çok vakit geçirmeye başlayan Tanpınar, fikir ve edebiyat adamı olarak daha verimli bir döneme girmiştir. Bu dönemde Abdullah Efendinin Rüyaları ve Beş Şehir'i bastırmıştır. Vekillik görevinden sonra tekrar akademik hayata dönmüştür ve vefatına kadar da akademik yaşamını sürdürmüştür.

O, daha iyi bir gelirle daha rahat bir yaşamda eser verme hayallerinden hiçbir zaman vazgeçmemiştir. Ve milletvekili olmanın yollarını aramaya başlamıştır.1943 senesinde Kahramanmaraş vekili olarak meclise girmiş tekrar Ankara'ya yerleşmiştir. Edebiyatçı dostlarıyla daha çok vakit geçirmeye başlayan Tanpınar, fikir ve edebiyat adamı olarak daha verimli bir döneme girmiştir. Bu dönemde Abdullah Efendinin Rüyaları ve Beş Şehir'i bastırmıştır. Vekillik görevinden sonra tekrar akademik hayata dönmüştür ve vefatına kadar da akademik yaşamını sürdürmüştür.[93]

Her fırsatta Ankara'nın o zamanki dar sokaklarında dolaşmış, eski Anadolu evlerini seyrederek bu evlerde yaşanan farklı hayatları tahayyül etmiştir.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Ankara'nın sürdürülebilir toplumsal yapısının çerçeveli tasviri karakter gelişimleri, yaşanabilecek modernleşme sürecinde yaşanan kimlik çatışmaları, psikolojik dönüşümler ve sosyal uyum mücadeleleriyle derinleşiyor. Tanpınar'ın özellikle "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" adlı eserinde, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçişte ortaya çıkan toplumsal dönüşüm, karakterlerin hayatlarındaki kırılma noktaları ve psikolojik değişimlerin temel kaynaklarından biri olarak öne çıkanlar. Bu Roma, modern Türkiye'nin zaman kavramını, kültürel değerleri ve geleneklerle modernlik arasındaki gerilimlerini yansıtırken, karakterlerin iç dünyalarında da bu politik ve sosyal olarak kullanıldıklarını taşır.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Ankara günleri, onun edebi kişiliği ve eserlerine yansıyan önemli bir dönemi temsil eder. Cumhuriyet'in ilanıyla Türkiye'nin yeni başkenti olan Ankara, Tanpınar'ın yaşadığı dönemde modernleşme ve toplumsal olarak ziyaretin merkezi olmuştur. Tanpınar, İstanbul'da doğup eğitimini gerçekleştirmiş olsa da Ankara'nın canlı siyasi ve kültürel ortamında vardı, burada deneyimlediği şehir dinamikleri onun edebi üretimini derinden etkilemiştir.

Ankara, Tanpınar için sadece eğitim bakanlığın bir yeri değil, aynı zamanda modernleşme ile gelenek arasındaki çatışmaları, zaman geçişini ve kentin dönüşümünü yansıtan zengin bir ilham kaynağı olmuştur. 1940'lar ve sonrasında Ankara, sanat ve akademi çevrelerinde önemli bir merkez haline gelirken Tanpınar'da çeşitli üniversitelerde ders vermiş ve bu alandaki payını artırmıştır. Şehrin akademik ve kültürel yapısı onun düşünce biçimini ve yazınsal perspektifini şekillendirmiştir.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Ankara'daki deneyimleri, eserlerinde özellikle modernleşme süreci, analizler, kültürel kimlik siyasetleri ve modernlik ile gelenek arasında yaşanan ikilik temalarını ön planda çıkarmıştır. Ankara, Cumhuriyet'in ilanıyla modern Türkiye'nin simgesi haline geldi, hızla toplumsal yapısı ve kent dinamikleriyle Tanpınar'ın dünyasında önemli bir temsil alanı oluşturuldu. Bu dönem Ankara'sı,

[93] OKAY M.Orhan, "Zamanın İçinde Dışında Bir Hayat Hikayesi", https://www.kirmizilar.com/

Tanpınar'ın eserlerinde modernleşmenin doğurduğu tedirginlik ve kültürel kopuşun metaforu olarak işlenmiştir.

Tanpınar'ın "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" adlı romanında Ankara'ya dair deneyimlerinin modernizm ve zaman kavramları üzerinden ele alındığı görülmektedir. Romanda modernleşmenin, özellikle zaman ölçümlerinin, düzenleme ve kontrol etme arzusunun simgelendiği şekilde anlatılır. Bu eser, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçişte ortaya çıkan kültürel gösteriler ve çağa uyum sağlama çabasını, zamanlarda farklı hızlarda ve formatlarda saklanan kaçaklarda sorgularda bulunuyor. Tanpınar, romanında kültürel ikilikler yerine modernizm, estetik ve estetik bir estetik getirmiş, zaman çoklu akışları arasındaki gerilimleri ve modernitenin toplumsal üzerinde yıkıcı bir şekilde ortaya çıkmasını sağlar.[94]

Benzer şekilde, "Huzur" adlı romanda Tanpınar, bireysel ve toplumsal belleğin, kimlik ve yardımlaşmanın modernleşme sürecindeki kırılmalarını kopma işler. Ankara'nın mekan olarak sunduğu modernite ve gelenek çatışması, karakterlerin iç dünyalarındaki zaman ve mekan algısı ile iç içe geçer. Bu eser, kültürel ve kültürel dönüşümün kişinin hakkı ve sonuçlarının incelenerek, travma, hafıza ve kimlik gibi ulusal temaları tartışmaya açılmasına olanak sağlar.[95]

Tanpınar'ın Ankara'yla kurduğu ilişki, çalışmalarına derinlikler kazandırılmıştır. Bu dönemde Ankara, modernlik, anonimlik ve hızla sosyalleşmenin somutlaştığı bir sahne olarak karşımıza çıkıyor. Örneğin, "Huzur" ve "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" başta olmak üzere eserlerde Ankara, modernleşmenin karşılaştığı zorluklar ve değerler çatışmasının merkezi olarak yer alır. Özellikle şehir ve zaman kavramlarının ürünleri de, Ankara'nın toplumsal ve mekansal görünümleri, bireysel hafıza ve kimlik sorunlarıyla ilişkili olarak incelenir. Bu esnek şehir, sadece anlatımın arka planı değil, aynı zamanda karakterlerin iç dünyalarının ve toplumsal gerçekliklerinin biçimlendirildiği bir metafor olarak işlevsellik görür.

Tanpınar'ın Ankara günleri onun sadece görünümü değil, aynı zamanda Türk edebiyatında modern kent anlatımının yaşadığı de önemli bir yere sahiptir. Ankara'nın modernleşen yüzü Tanpınar'ın düşünsel ufkunda zaman ve mekan

[94] DOLCEROCCA Özen Nergis, "Özgür ruhlu saatler: modernizm, zamansallık ve Zaman Düzenleme Enstitüsü", 4 Mayıs 2017.

[95] ERKOL Çimen Günay, "İstanbul'da Uyurgezerlik: AH Tanpınar'ın Huzurlu Bir Zihin Filminde Izdırap Çeken Bir Adam", Sempozyum: Modern Edebiyatlar Üzerine Üç Aylık Bir Dergi, Temmuz 2009.

algısının kavramsallaşmasına zemin hazırlamış; Böylece onun eserleri, Türkiye'nin hem bireysel hem de toplumsal belleğinin şekillenmesinde kalıcı etkiler bırakmıştır. Ankara, Tanpınar için modern Türkiye'nin parlaklığını yansıtan bir şehir ve sanatın en verimli ürünlerinin biri olmuştur.

Tanpınar'ın Ankara günlerinin edebiyata uygunluğu, modern Türkiye'nin koşulları altında bireysel ve toplumsal zamansal ve mekansal deneyiminin sorgulanmasıyla şekillenmiştir. Modern zamanın anlayışındaki parçalanma, kültürel ikilik sorunu, sonuçlar ve yardım arayışı, eserlerin temel temalarını oluşturmuş; Ankara ise bu temaların toplu yerinde bir sahne ve metafor uygulandı. Böylelikle, Tanpınar'ın Ankara'daki deneyimlerinde modernlik ve gelenek arasında sıkışıp kalmış bireylerin zaman ve kimlik sorunları etrafında örülmüş temaların öne çıktığı zemin hazırlanmıştır.[96]

Örneğin, Zarife Teyze karakteri, toplumsal kadınların yaşadığı ve kadınların sosyal rollerindeki değişimlerle birlikte bireysel bölgelerde radikal bir temsil ediyor. Roman aracılığıyla Tanpınar, Osmanlı'nın sona erdiğini ve Cumhuriyet'in yeni toplum düzeni içinde yaşadıklarını yeniden inşa etme gerekliliğini dramatize eder. Zarife Teyze'nin pasiflikten aktif, kaderini bağımsız bir kadın olarak ele aldığı, toplumsal değişimin karakterinin doğrudan varlığının simgesel bir örneğidir. Bu kimlik elde edilir, toplumsal toplamın modernleşmeye doğru gelişmesinin kadınların algısı ve davranışlarında nasıl somutlaştığını gösterir.[97]

Tanpınar'ın odasındaki akademik ve kültürel yaşanan bu toplumsal olaylar, olaylardaki karakterlerin içsel çatışmaları, yardımlaşma arayışlarına ve psikolojik karmaşıklıklarına temel oluşturur. Modern toplumun getirdiği zamanların hızlandırılması, yeni değişim ve geleneksel yapıyla uyumsuzluk, gerçekleşecek olan bunalımlarını tetikler. Bu durum, karakterlerin yaşadığı zaman ve mekân algılarında değişken hissetmelerine, kişisel tarih, hafıza ve yardımlaşma mücadeleleri vermelerine neden olur. Dolayısıyla Ankara'nın toplumsal yapısındaki dönüşüm, karakterlerin sadece toplumsal rolleri değil, aynı zamanda bireysel psikolojilerini ve varoluşsal sorgulamalarını şekillendirir.

Modernleşmenin getirdiği zorluklar, karakterlerin gelişimi, sosyal ve ailevi gelişmelerde mücadele ve çatışma yaratırken, aynı zamanda onları yeni yaşam biçimlerini benimsemeye, direnmeye veya uzlaşmaya zorlar. Tanpınar'ın karakterleri bu süreç genellikle geçmişin performansıyla modernliğin dağılmaları arasında sıkışmış, bireysel gelişimleri bu ikiliğin oluşturduğu gerilimle biçimlenmiştir. Ankara'nın toplumsal yapısı, bu çatışmaların hem dış dünya hem de karakterlerin iç dünyada görünmesiyle, bireysel psikolojik dönüşümlerin edebî sahnedeki ilgileri artırılıyor.

Tanpınar'ın Ankara'daki toplumsal dönüşüm gözlemleri, karakterlerin kimlik arayışı, bireysel özgürleşme, kültürel değişimler ve psikolojik kırılmalar temalarının öne çıkan özellikleri sağlanmıştır. Toplumsal sistemin modernleşme merkezinde şekillenmesi,

[96] DOLCEROCCA Özen Nergis, "Özgür ruhlu saatler: modernizm, zamansallık ve Zaman Düzenleme Enstitüsü", 4 Mayıs 2017.

[97] KALPAKLI Fatma, "Zarife Teyze Gelenek ve Dönüşümün Kültürel Bir Figürü Olarak: Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Zaman Düzenleme Enstitüsü Filminde Yansıdığı Şekilde Türkiye'de Modern Yaşamın Yeniden İnşası", Çukurova Araştırmaları Dergisi, Ocak 2021.

parçaların içindeki karakterlerin hem içsel dünyalarında hem de dışsal kısımlarda yaşadığı dönüşümleri anlamlandırmak için hayati bir bağlam sunar.

Ankara Lisesi'ndeki Yılları

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Ankara Lisesi'nde öğretmenlik yaptığı dönem, Türk edebiyatında iki kuşağın kısa ama anlamlı bir kesişmesine sahne olur. Bu kesişmenin diğer tarafında ise daha sonra Garip Akımı'nın kurucuları olacak üç genç vardır: Orhan Veli Kanık, Oktay Rıfat ve Melih Cevdet Anday.

Tanpınar, bu üçlüye doğrudan ders vermiş bir öğretmendir. Ancak onun edebi anlayışı, klasik şiir ve estetik hassasiyetler üzerine kuruludur. Buna karşılık Orhan Veli ve arkadaşları, şiiri gündelik dile indiren, ölçü ve kafiyeyi reddeden radikal bir çizgiye yönelirler. Tanpınar'ın, bu öğrencilerinin ileride başlatacağı şiir hareketine çok sıcak bakmadığı bilinir. Onları yetenekli bulmakla birlikte, "şiirin musikisi"ni terk etmelerini bir kayıp olarak gördüğü ifade edilir.

Anlatılan anekdotlara göre Orhan Veli Kanık, lise yıllarında oldukça zeki ama derslere karşı gevşek bir öğrencidir. Tanpınar'ın derslerinde zaman zaman alaycı ve esprili tavırlar sergilediği, buna rağmen Tanpınar'ın onun dil yeteneğini ve zekâsını fark ettiği aktarılır. Bazı hatıratlarda Tanpınar'ın, Orhan Veli için "çok zeki ama disiplinsiz" minvalinde değerlendirmeler yaptığı belirtilir. Bir hatırada, Tanpınar'ın Orhan Veli için şu tür bir kanaate sahip olduğu aktarılır: "Bu çocukta büyük bir kabiliyet var ama kendini dağıtıyor." Bu ifade, Orhan Veli'nin ileride kuralları tamamen yıkan şiir anlayışının adeta erken bir işareti gibidir.

Oktay Rıfat ve Melih Cevdet Anday, Orhan Veli'ye göre daha derli toplu öğrenciler olarak anlatılır. Tanpınar'ın özellikle Melih Cevdet'in düşünsel derinliğini takdir ettiği, Oktay Rıfat'ın ise dil ve imge kurma yeteneğini erken fark ettiği söylenir. Tanpınar'ın, Garip şiiri için açıkça sert polemiklere girmese de içten içe mesafeli kaldığı bilinir. Buna rağmen öğrencilerinin edebiyat sahnesine çıkışını tamamen yok saymamıştır.

İlginç olan şu ki, bu üç genç şairin Tanpınar'dan etkilenmesi doğrudan değil, çoğu zaman "karşı çıkış" üzerinden olmuştur. Tanpınar'ın temsil ettiği yüksek estetik anlayış, Garip şairlerinin bilinçli olarak uzaklaştığı bir referans noktası hâline gelmiştir. Bu anlamda Tanpınar, onların şiirinde görünmese bile düşünsel arka planda bir "karşı kutup" olarak yer alır.

Ahmet Hamdi Tanpınar ile Orhan Veli Kanık, Oktay Rıfat ve Melih Cevdet Anday arasındaki ilişki, sadece bir öğretmen–öğrenci ilişkisi değil, Türk şiirinde gelenek ile modernlik arasındaki kırılmanın küçük bir sahnesidir. Bu ilişkiyi ilginç kılan şey, Tanpınar'ın temsil ettiği şiir anlayışının tam karşısında bir şiir kuran öğrencilerinin, onun sınıfından çıkmış olmasıdır.

Bu ilişkiyi daha somut hâle getiren en değerli kaynaklar, doğrudan tanıklık içeren hatıralardır. Özellikle Melih Cevdet Anday'ın anıları ve dönemin edebiyat çevrelerinden aktarılan bilgiler, Ahmet Hamdi Tanpınar ile öğrencileri arasındaki ilişkiyi daha canlı gösterir.

Melih Cevdet, Tanpınar'ı anlatırken onun sıradan bir öğretmen olmadığını özellikle vurgular: Tanpınar'ın dersleri "bilgi aktarma"dan çok bir estetik terbiyedir. Edebiyatı bir "duyuş biçimi" olarak anlatır, şiirin musikisini, ritmini ve iç yapısını öne çıkarır. Anday'ın hatıralarında Tanpınar için şu minvalde bir yaklaşım öne çıkar: Tanpınar, öğrencilerine şiiri ezberletmekten çok, şiirin nasıl duyulacağını öğretmeye çalışırdı. Bu yaklaşım, Garip şairlerinin daha sonra yöneldiği yalın şiir anlayışıyla ciddi bir tezat oluşturur.

Garip Akımı ortaya çıktıktan sonra Tanpınar'ın bu harekete karşı tavrı açık bir polemik şeklinde değil, daha çok mesafeli bir duruştur. Şiirin fazla "basitleştiğini" düşünür ve estetik yoğunluğun kaybolduğunu hisseder. Ancak dikkat çekici olan, Tanpınar'ın öğrencilerini tamamen reddetmemesidir. Onları bir "sapma" olarak görse de, Türk şiirinde bir hareket yarattıklarının farkındadır.

Ankara Lisesi, bu açıdan sembolik bir mekândır. Bir sınıfta Tanpınar, Yahya Kemal çizgisinde bir şiir estetiğini anlatır. Aynı sınıfta üç öğrenci, birkaç yıl sonra bu estetiği kökten reddeden bir şiir devrimi yapar. Bu durum edebiyat tarihinde nadir görülen bir kırılma anıdır.

Ahmet Hamdi Tanpınar ile Orhan Veli Kanık, Oktay Rıfat Horozcu ve Melih Cevdet Anday arasındaki ilişki, Türk edebiyatının en ilginç paradokslarından biridir. En "gelenekçi estetik" öğretmenlerden biri, en "yıkıcı modern" şiir hareketinin öğrencilerini yetiştirir. Ve belki de en önemlisi: Garip şiiri, biraz da Tanpınar'a rağmen değil, Tanpınar sayesinde doğar.

Edebiyat Muallimleri Kongresi'nde

Ahmet Hamdi Tanpınar, 1930'da Ankara'da toplanan Türkçe ve Edebiyat Muallimleri Kongresi'nde, Osmanlı edebiyatının tedrisattan kaldırılması ve okullarda edebiyat tarihinin, Tanzimat'ı başlangıç kabul ederek okutulması gerektiğini söyleyerek önemli tartışmaların doğmasına sebep oldu.

1930'da Ahmet Kutsi Tecer ile beraber Ankara'da Görüş Dergisi'ni çıkarmaya başlayan Ahmet Hamdi Tanpınar, 1932'de Ahmed Haşim'in vefatıyla boşalan Estetik Mitoloji derslerini vermek üzere 1933'te Sanayi-i Nefise'ye tayin edildi.

Tanzimat'ın 100'üncü yıldönümü dolayısıyla doktorası olmadığı halde 1939'da Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in emriyle Edebiyat Fakültesi bünyesinde kurulan 19'uncu Asır Türk Edebiyatı kürsüsüne, Yeni Türk Edebiyatı Profesörü olarak atandı ve Tanzimat'tan sonraki Türk edebiyatının tarihini yazmakla görevlendirildi.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Euripides'ten "Alkestis" (Ankara 1943), "Elektra" (Ankara 1943) ve "Medeia" (Ankara 1943), Henry Lechat'tan da "Yunan Heykeli" (İstanbul 1945) tercümeleri de bulunmaktadır.

Gazi Terbiye Enstitüsü'ndeki Günleri

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Gazi Terbiye Enstitüsü'ndeki yılları, hem düşünce dünyasının olgunlaştığı hem de edebiyat tarihçiliğinin şekillendiği önemli bir dönemdir. Bu kurum (bugünkü Gazi Üniversitesi'nin temellerinden biri), Cumhuriyet'in öğretmen yetiştirme projesinin merkezlerinden biri olduğu için Tanpınar'ın burada üstlendiği rol sadece öğretmenlikten ibaret değildir.

Tanpınar, 1930'lu yıllarda Gazi Terbiye Enstitüsü'nde edebiyat öğretmeni olarak görev yapar. Türk edebiyatı tarihi, şiir tahlilleri ve batı edebiyatı ve estetik gibi dersler verir. Onun ders anlatımı klasik bir "ezberci" çizgiden çok uzaktır. Metinleri parçalayıp inceleyen, şiirin ritmini ve sesini önemseyen ve edebiyatı tarihsel bir süreklilik içinde ele alan bir yöntem benimser.

Tanpınar'ın öğrencilerinin aktardığına göre; derslerinde sık sık Yahya Kemal Beyatlı'dan bahseder, onu bir zirve olarak sunar. Şiiri sadece anlam değil, "musiki ve zaman duygusu" olarak açıklar. Metinleri dramatize ederek anlatır; adeta bir sahne kurar. Bu yönüyle Tanpınar, öğretmenlikten çok bir "estetik rehber" gibidir.

Gazi Terbiye Enstitüsü'ndeki ders notları ve birikimi, Tanpınar'ın ileride yazacağı büyük eserlerin temelini oluşturur. Özellikle 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi adlı eserin düşünsel altyapısı büyük ölçüde bu dönemde şekillenir. Tanpınar burada edebiyat tarihine sadece kronolojik bir sıralama değil, "Zihniyet değişimi" ve "medeniyet dönüşümü" üzerinden bir okuma şu açıdan yaklaşır. Bu yaklaşım, Türk edebiyatı tarihçiliğinde oldukça yenilikçidir.

Gazi Terbiye Enstitüsü, Cumhuriyet'in modernleşme projesinin önemli bir parçasıdır. Tanpınar da bu ortamın içindedir, ancak tam anlamıyla ideolojik bir öğretmen değildir. Daha çok kültürel sürekliliği ve geçmişle bağ kurmayı savunur. Bu durum onun düşüncesinde bir gerilim yaratır ve bir yanda modernleşme ve batılılaşma, diğer yanda Osmanlı estetik mirası Tanpınar'ın "zaman" ve "medeniyet" kavramları üzerine düşünmesi, büyük ölçüde bu dönemin ürünüdür.

Tanpınar'ın Gazi'deki öğrencileri doğrudan Garip şairleri kadar ünlü olmasa da, onun etkisi öğretmenler aracılığıyla Anadolu'ya yayılır. Yetiştirdiği öğretmenler Türkiye'nin dört bir yanında görev alır. Böylece Tanpınar'ın edebiyat anlayışı dolaylı olarak geniş bir etki alanı bulur. Bu açıdan bakıldığında, onun etkisi sadece bir edebiyatçı olarak değil, bir "kültür aktarıcısı" olarak da önemlidir.

Gazi Terbiye Enstitüsü yılları, Tanpınar'ın yazarlığının da geliştiği bir dönemdir. Bu yıllarda denemeler yazar, şiir üzerinde yoğunlaşır vr roman estetiği üzerine düşünmeye başlar. Daha sonra yazacağı eserlerde (örneğin *Huzur* ve *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*) görülen zaman, bilinç ve modernleşme temaları bu dönemde zihninde olgunlaşır.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Gazi Terbiye Enstitüsü'ndeki yılları bir öğretmenin ders verdiği sıradan bir dönem değil, Türk edebiyatı düşüncesinin yeniden kurulduğu bir laboratuvar gibidir. Burada hem öğretir, hem düşünür, hem de kendi büyük eserlerinin temelini atar.

Beş Şehir; Ankara
ve Kendi Kaleminden 1928 Yılında Ankara

Türk edebiyatında mekânı bir nesne olmaktan çıkarıp onu bir gösteren konumuna taşıyan ilk yazarlardan biri olan Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Beş Şehir adlı eserini mekân bağlamında incelemiştir. Tanpınar, Ankara, Erzurum, Konya, Bursa ve İstanbul' u yalnızca fiziksel yapılar olarak değil, kültürel ve tarihsel anlam taşıyan mekânlar olarak ele alır. Eserde şehirler, mimari yapılar, sokaklar ve doğal unsurlar üzerinden betimlenirken, modernleşme sürecinin mekânsal dokuyu nasıl dönüştürdüğü de vurgulanmaktadır.

Samanpazarı'ndan eski Dışişleri Bakanlığı'na inen eski Ankara mahallelerinin, çarşıya ve kaleye çıkan yolların, Cebeci dolaylarının üzerinde bıraktığı etki de öyledir. *"O biçare kerpiç evlerin fakirliğini bilmekle beraber... onların arasında, bir sıtma nöbetine benzeyen ve durmadan bir şeylere, belki de fakirliğin altında tasavvur ettiğim ruh bütünlüğüne sarılmak, onunla iyice bürünmek arzusunu veren bir ürperme ile"* dolaştığını söyler. Ekler;

Kaç defa Cebeci'de veya Kale'de bu evlerden birinde oturmayı düşündüm. Fakat evvelâ Ankara Lisesi'nde, sonra Gazi Terbiye Enstitüsü'nde o kadar cemiyetli bir

hayatımız vardı ki, bir türlü bırakamadım. Zaten o seneler Ankara memurlarının çoğu resmi dairelerde hattâ vekâletlerde kalıyorlardı. Hakikatte şehir bir taraftan Millî Mücadele'deki sıkışık hayatına devam ediyor, bir taraftan da yeni baştan yapılıyordu.

Her tarafta bir şantiye manzarası vardı. Hiçbirinin üslûbu yanı başındakini tutmayan, çoğu mimari mecmualardan olduğu gibi nakledilmiş villalarıyla, küçük memur mahalleleriyle yeni şehrin kurulduğu devirdi bu. Tek bir sokakta Riviera, İsviçre, İsveç, Baviera ve Abdülhamid Devri İstanbulu ev ve köşklerini görmek mümkündü.[98]

Tanpınar'ın *Erkek Lisesi* diye andığı öğretim kurumu *Ankara Erkek Lisesi*'nde edebiyat öğretmeni olarak görev yaptığını *Samet Ağaoğlu*'nun edebiyat anılarından öğrendik. O kurumda, dönemin önde gelen simaları görev yapıyor. Tanpınar'ın *"cemiyetli bir hayatımız vardı ki bırakamadım"* anlatımı birlikte çalıştığı kişilerin varlığından kaynaklanıyor.

Tanpınar, Ankara Kalesi'ni *"çelik zırhlarını giymiş ortada dolaşan bir eski zaman silâhşoruna"* benzetir. Kalenin bu etkisi dolayısıyla, kenti, "destansı" ve "savaşçı" olarak görür. Kale, kimi zaman bir savaş gemisi gibi zamanın ve olayların denizinde kudretle yüzer, kimi zaman bütün ümitlerin toplandığı son sığınak olur, kimi zamansa bir kartal yuvası gibi erişilmesi olanaksız gözükür. Der ki: *Etilerin, Frigyalıların, Lidyalıların, Roma ve Bizans'ın, Selçuk ve Osmanlı Türklerinin zamanlarında bu hep böyle olmuştur. Roma kartalı şarka doğru uçuşu için bu keleyi seçmiş. Bizans-Arap mücadelesinin en kanlı safhaları burada geçmiştir. Selçuk zamanında Bizans'ın Anadolu içinde son savleti2 1197 yılında burada kırılmıştır. Kılıç Arslan'ın ve Melik Danişmend'in müşterek zaferi olan bu muharebeden sonra Bizans kartalı bir daha Anadolu'da uçmaz. Yıldırım, Timurlenk'le, yani talihin zehirden acı yüzü ile yine Ankara'da karşılaşır.*

Tanpınar, sıraladığı olayların en önemlisinin sonuncusu olduğunu belirtir. Sonuncu olay, Türk Ulusunun kendi yaşam haklarını yeniden kazandığı Bağımsızlık Savaşı'dır.

Ders kitaplarına değin geçmiş, elinde sigarası, sabah sabah, ağır ağır Kocatepe'ye tırmanırken gösteren fotoğraftaki Atatürk'ü, imgeleminde Ankara Kalesi ile birleştirdiğini, bu birleştirmenin nasıl olduğunu açıklayamadığını anlatan Tanpınar, *"şehrin aktüalitesi"*nin yeni binalarla *"Mustafa Kemal'in hayatı"* olduğunu öne sürer. Yenişehir konutları çeşitliliğinin yeni elçilik yapılarıyla daha da arttığını vurgular ve:

Sovyet Sefareti modern mimarinin kendisini aradığı bu 1920 yıllarının en atılgan tecrübelerinden biriydi ve daha ziyade büyük bir vapura benziyordu. İran Sefareti eski Sâsânî saraylarının hâtıralarından bir şark üslûbunu aramıştı. Biz birkaç arkadaş Belçika Sefareti'nin sakin ve gösterişsiz, klasik yapısını seviyorduk.

Atatürk Bulvarı üzerindeki, Tanpınar'ın büyük bir vapura benzettiği Rus Büyükelçilik yapısı 1926 yılında tamamlanır. İran Büyükelçiliği yapısının temelini 1929 yılında Başbakan İsmet İnönü atar.

[98] "Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Kaleminden 1928 Yılı Dolaylarında Ankara", https://www.solfasol.tv/

Andığı büyükelçilik yapılarının yanı sıra Türk mimarlığının da kendine özgü bir "üslûp" yaratma çabası gösterdiğini belirten Tanpınar, *Türk Ocağı*, *Etnografya Müzesi*, *Gazi Terbiye Enstitüsü* yapılarının İstanbul'da *Büyük Postahane* ve *Dördüncü Vakıf Hanı* yapılarıyla deneyimlenen yeni bir mimarlık üslûbu arayışının Ankara'daki uzantıları olduğu görüşündedir. Güzel Sanatlar Fakültesi'nde arkadaşlık ettiği Profesör Ernst Egli'nin *"Cebeci'deki Musiki Muallim Mektebi ile çoğu dıştan taklit eden bu tecrübeleri ilk defa modern malzemenin imkânlarıyla birleştirmeye muvaffak olduğunu"* belirtir

Ernst Egli'nin tasarladığı *Musiki Muallim Mektebi* yapısı 1929 yılında tamamlanır. Tanpınar'a göre, Egli söze konu mimarlık akımını çağdaş malzemeyle birleştirip salt dış görünüş olmaktan kurtaran bir bireşime kavuşturmuştur.

Tanpınar, 1928 yılında geldiği Ankara hakkında buraya değin özetlenen izlenimlerini/ değerlendirmelerini sergiledikten sonra *"Ankara'nın uzun tarihi"*nden söz açar. Yüzyıllar boyunca *"uğradığı istilâlar, üst üste yangınlar ve yağmalar"* dolayısıyla kentte geçmiş zamanların pek az yapıtının kalmış olduğunu belirler.

"Kalede ve onun eteğine serpilmiş mahallelerde Türk velileri Roma ve Bizans taşlarıyla sarmaş dolaş yatarlar."

Tanpınar, Greko-Romen arslanların türbesini yüzyıllardır bir nöbetçi içten bağlılığıyla beklediği için *Ahi Şerafeddin Camisi*'nin *Arslanhane Camisi* diye de anılır olduğunu vurgular. Caminin içindeki boyanmış ağaç sütünlarının Bizans ve Roma başlıkları taşıdığını ekler. Örneklediğine benzer şaşırtıcı bileşimlerle dolu kentte, en anlamlı bileşimin *Augustus Tapınağı* ile *Hacı Bayram Camisi*'nin oluşturduğu "zıtlar toplamı" olduğuna dikkat çeker. Bilindiği gibi, *Augustus Tapınağı* ile *Hacı Bayram Camisi* yan yanadır. İki din yapısının birbirine yaslanmış olduğunu mimar Timur Özkan görüntülemiştir. *"Beş Şehir"* ilk kez 1946 yılında yayımlanmıştır. Tanpınar'ın ilk kez Ankara'ya geldiği 1928 yılından sonra Ankara'ya yeniden gelip gelmediğine, geldiyse hangi yıllarda geldiğine dair bilgi yok. Varsa da ben rastlamadım. Ne var, Ankara hakkındaki yazısı, Tanpınar'ın kitabının yayımlandığı yıla kadar kentte nasıl bir değişim ve gelişim yaşandığına değin bilgiler içermediğine göre, insanı yazarın daha sonra başkente konuk olmadığı yargısına vardırıyor. Nitekim, yazısında andığı yeni yapıların yaşama katıldığı tarihler de 1928'den bir iki önce, bir iki yıl sonraya rastlıyor.[99]

Ankara'da Milletvekilliği Günleri

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Ankara'daki milletvekilliği dönemi, onun edebiyatçı kimliğiyle siyaset arasındaki en dikkat çekici kesişimlerden biridir. Tanpınar, doğrudan aktif ve sert bir siyasetçi olmaktan ziyade, kültür politikalarıyla ilgilenen, daha "entelektüel" bir milletvekili profili çizmiştir.

[99] "Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Kaleminden 1928 Yılı Dolaylarında Ankara", https://www.solfasol.tv/

Tanpınar, 1943 yılında Kahramanmaraş milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne girer. Bu dönem, Cumhuriyet Halk Partisi'nin tek parti yönetiminin sürdüğü yıllardır. Tanpınar'ın adaylığı, daha çok "kültür adamlarının meclise taşınması" anlayışının bir sonucudur. Ankara'ya gelerek Meclis çalışmalarına katılan Tanpınar, yaklaşık üç yıl boyunca milletvekilliği yapar (1943–1946).

Tanpınar, Meclis'te klasik anlamda politik tartışmaların ön saflarında yer almaz. Onun öne çıkan özellikleri; kültür, sanat ve eğitim konularına ilgi göstermesi, daha çok komisyon çalışmalarında yer alması ve konuşmalarında estetik ve medeniyet perspektifini koruması yer alır. Sert siyasi polemiklerden uzak durur ve bu yönüyle dönemin tipik siyasetçilerinden ayrılır.

Tanpınar'ın milletvekilliği döneminde en fazla ilgilendiği alanlar eğitim politikaları, kültürel kurumların gelişimi ve Türk edebiyatının ve sanatının korunması olarak yer almıştır. Bu dönemde Türkiye'de, Halkevleri faaliyetleri, dil ve tarih çalışmaları ile batılılaşma ve kültür politikaları yoğun şekilde tartışılmaktadır. Tanpınar bu tartışmalara doğrudan ideolojik bir dil yerine daha "medeniyet perspektifi" ile yaklaşır.

Milletvekilliği yılları, Tanpınar'ın yazarlığını tamamen durdurmaz; aksine bazı yönlerden besler. Bu dönemde, Türkiye'nin farklı bölgelerini tanıma fırsatı bulur. Anadolu gerçekliği ile daha doğrudan temas kurar ve modernleşme sürecini sahada gözlemler. Bu gözlemler, daha sonra yazacağı eserlerde (özellikle toplum–zaman–medeniyet ilişkilerinde) derin izler bırakır. 1946 seçimleriyle birlikte Tanpınar'ın milletvekilliği sona erer. Tekrar akademik ve edebi hayata yönelir ve üniversiteye döner ve yazılarına ağırlık verir. Aslında bu dönüş, onun gerçek alanına geri dönüşüdür.

Son Olarak

Ankara, Ahmet Hamdi Tanpınar için yalnızca bir görev yeri değil; düşüncenin, zamanın ve medeniyetin yeniden kurulduğu bir iç mekândır. Ankara Lisesi'nde genç zihinlere şiirin musikisini anlatırken, belki de farkında olmadan kendisine karşı çıkacak bir kuşağın kapısını aralamış; Gazi Terbiye Enstitüsü'nde ders verirken Türk edebiyatını bir tarih olmaktan çıkarıp bir "zihniyet meselesi" olarak yeniden düşünmüş; Musiki Muallim Mektebi çevresinde dolaşan sanat ikliminde ise ses, ritim ve zaman arasındaki o derin bağı kendi estetiğinin merkezine yerleştirmiştir.

Onun Ankara'sı, taşra ile başkent arasında sıkışmış bir coğrafya değil; geçmiş ile gelecek arasında titreşen bir zaman duygusudur. Bu şehirde Tanpınar, ne bütünüyle Cumhuriyet'in ideolojik ritmine teslim olmuş ne de geçmişin hatırasına sığınmıştır. Aksine, her iki dünyanın da eksik ve yarım taraflarını görerek kendi iç bütünlüğünü kurmaya çalışmıştır.

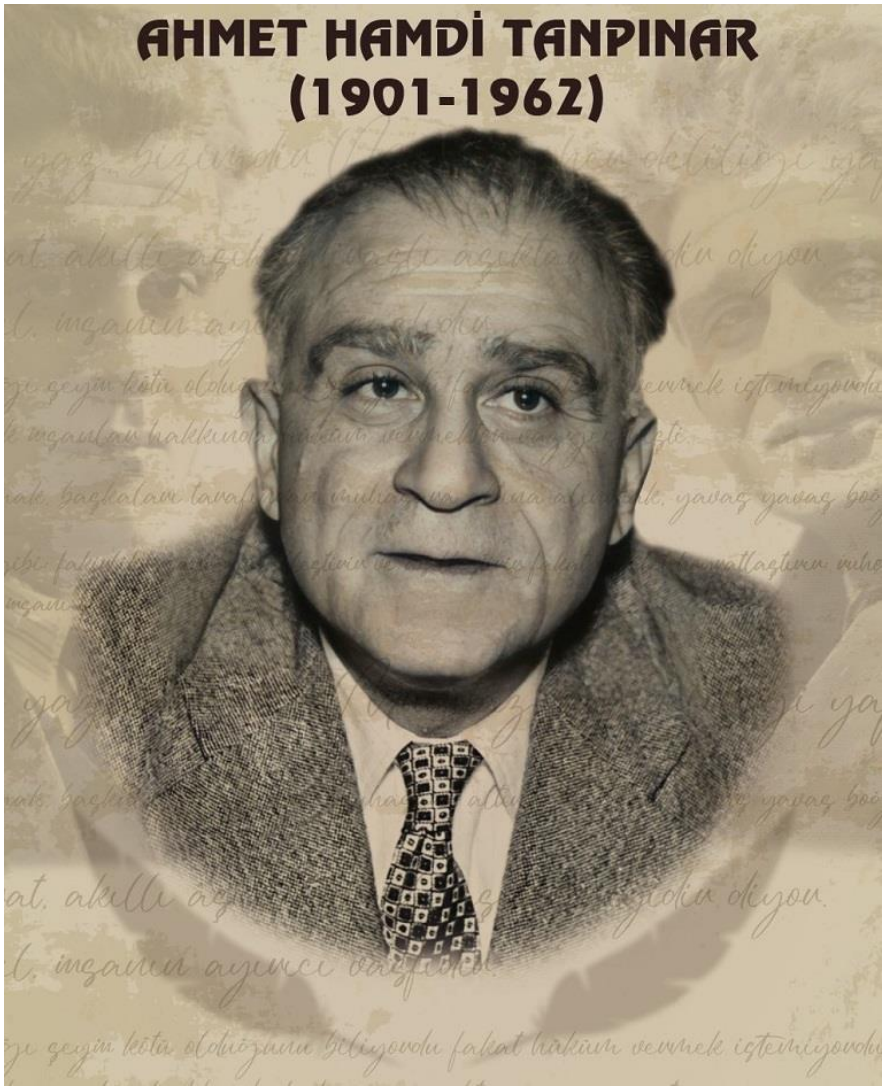
Türkiye Büyük Millet Meclisi sıralarında geçirdiği günler ise bu arayışın en somut, en dışa dönük hâlidir. Burada bir siyasetçiden çok, toplumun ruhunu anlamaya çalışan bir mütefekkir olarak bulunmuş; karar mekanizmalarının içinde yer alırken bile zihnini asıl meşgul eden şeyin "nasıl bir medeniyetin devamı olduğumuz" sorusu olduğu sezilmiştir.

Ankara, Tanpınar'da bir şehirden çok bir eşik olarak belirir: Bir yanda Yahya Kemal Beyatlı'dan devralınan estetik miras, diğer yanda ise Garip Akımı ile görünür hâle gelen köklü kopuş…

İşte bu eşikte duran Tanpınar, ne tamamen geçmiştedir ne de bütünüyle gelecekte. Onun bütün meselesi, bu iki zaman arasında parçalanmadan yaşayabilmenin imkânını aramaktır.

Bu yüzden Tanpınar'ın Ankara yılları, bir biyografinin sıradan durakları olarak değil; Türk modernleşmesinin ruhsal haritasını çizen derin bir tecrübe olarak okunmalıdır. Çünkü o, bu şehirde yalnızca ders vermemiş, yalnızca görev yapmamış, yalnızca yazmamıştır. Aynı zamanda Türkiye'nin zamanla kurduğu o kırılgan ilişkiyi anlamaya çalışmış ve bunu edebiyatın diliyle ifade etmiştir.

Sonuçta geriye kalan, bir başkent hikâyesinden çok daha fazlasıdır: Ankara'da geçen yıllar, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın zihninde bir medeniyet muhasebesine dönüşmüş; bu muhasebe de Türk edebiyatının en derin ve en kalıcı metinlerine sızarak bugün hâlâ süren bir düşünce iklimi yaratmıştır.

AHMET KUTSİ TECER
Aşık Veysel, Karacaoğlan ve Muzaffer Sarısözen'i halkla tanıştıran şair
(4 Eylül 1901 Kudüs - 23 Temmuz 1967 İstanbul)

Türk öğretmen, şair, oyun yazarı ve siyasetçi. Halk kültürü alanında çalışmaları ile tanınır. Çalışmaları, Karacaoğlan ve Yunus Emre'nin hayatına ışık tutmuştur. Halk şairi Âşık Veysel'i Türkiye'ye tanıtan, halk müziği derlemecisi Muzaffer Sarısözen'i keşfeden kişidir.

1901'de Kudüs'te dünyaya geldi. Babası, o dünyaya geldiği sırada Kudüs Düyun-u Umumiyesi müdürü olan Abdurrahman Bey, annesi Hatice Hanım'dır. Aile, Eğin'e bağlı Apçağa köyündendir. Ahmed Kutsi, dört çocuklu ailenin en küçüğüydü. Asıl adı *Ahmet*'tir. "*Kudsi*" adı, doğum yeri Kudüs'ten ötürü kendisine verilmiştir.[100]

Ahmet Kutsi Tecer, ilk öğrenimine Kudüs'te Frères des écoles chrétiennes okulunda başladı. Babasının tayini nedeniyle ailesinin taşındığı Kırklareli'nde ilk ve ortaöğrenimini tamamladıktan sonra liseyi İstanbul'da Kadıköy Sultanisi'nde ücretsiz yatılı olarak okudu. Liseden sonra iki yıllık Halkalı Ziraat Yüksek Okulu'nu bitirdi (1922). Ardından Yüksek Öğretmen Okulu imtihanını kazanarak iki yıl Darülfünun'un Felsefe Bölümü'ne devam etti.[101]

1925'te Darülfünun'daki öğrenimine ara vererek Yüksek Öğretmen Okulu bursuyla biyoloji öğrenimi için Fransa'ya gitti ancak Sorbonne Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde felsefe derslerini takip etti. Fransa'da bulunduğu 1925-1927 yıllarında Paris Milli Kütüphanesi'nde araştırma yapma imkânı buldu. 1928 yılında yurda geri dönen Ahmet Kutsi, araştırmalarını Halk Bilgisi Derneği'nin çıkardığı *Halk Bilgisi Mecmuası*'nda yazılar yayımladı. 1929'da Darülfunun'dan mezun oldu.[102]

Sivas Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak atanması üzerine gittiği Sivas şehrinde dört yıl kadar kaldı. Çalıştığı okulda *Toplantı* adıyla bir öğrenci dergisi çıkaran şair, arkadaşları Vehbi Cem ve Muzaffer Bey ile birlikte 5-7 Kasım 1931'de Halk Şairleri Bayramı'nı gerçekleştirdi; şenlikler sırasında yapılan yarışmada birinci gelen Aşık Veysel ile dostluğu başladı. Aşık Veysel'in yanı sıra, Suzani, Ruhsati, Mesleki, Talebi, Karslı Mehmet gibi halk şairlerinin tanıtılması için çalıştı. Halk Şairlerini Koruma Derneği'ni kurarak halk müziğinin tanınması, okula ve radyoya girmesi için çalıştı.

1932 yılında Sivas Maarif Müdürlüğü'ne atandı ve aynı okulda Fransızca dersler verdi. Ayrıca Kız Muallim Mektebi ve Kız Meslek Lisesi'nde de edebiyat öğretmenliği yaptı. Sivas Halkevi'nin başına geçti, çevrede Halk Odaları'nın açılmasına önayak oldu. Yörenin halk bilimi unsurlarını araştıran Ahmet Kutsi Bey, şiirlerini "*Şiirler*"(1932) adlı kitabında topladı. Soyadı Kanunu çıktığında Sivas'ın Deliktaş Köyü'nden Ruhsati'nin bir şiirinde geçen Tecer Dağı'nın adını soyadı olarak seçti.[103]

---

[100] "Ahmet Kudsi Tecer (1901-1967)", Turkceciler.com sitesi, Erişim tarihi:11.09.2012.
[101] "Ahmet Kudsi Tecer (1901-1967)", Turkceciler.com sitesi, Erişim tarihi:11.09.2012.
[102] "Ahmet Kutsi Tecer", Kültürelbellek.com Erişim tarihi: 01.05.2026.
[103] "Ahmet Kudsi Tecer (1901-1967)", Turkceciler.com sitesi, Erişim tarihi:11.09.2012.

Tecer, 1934'te Milli Eğitim Bakanlığı'nda Yükseköğrenim şube müdürü olarak atandı ve bu görevde 5 yıl kaldı. Bir yandan da Gazi Eğitim Enstitüsü'nün kompozisyon, Gazi Lisesi'nin felsefe derslerine girdi. Devlet Konservatuvarı'nın kuruluşunu hazırlayanlar arasında yer aldı. 1937 yılında öğretmen Meliha Hanım ile evlendi, bu evlilikten iki çocuğu oldu.

1938'de Yükseköğrenim Genel Müdürü olarak atanan Tecer, arkadaşı Muzaffer Sarısözen'in Ankara Devlet Konservatuvarı Folklor Arşivi Şefliğine tayinini sağlayıp, halk müziği derlemeleri yapmasına yardımcı oldu. 1942'de Talim ve Terbiye Kurulu üyeliğine atanan Tecer, ardından VI. dönem Adana (ara seçim) ve VII. Dönem Urfa milletvekili olarak TBMM'de yer aldı. Milletvekilliği sırasında kültür ağırlıklı siyasi çalışmalarda bulundu ve *Halk Evleri Şenliği*'hi düzenledi.

Milletvekili Ahmet Kudsi Tecer, 1941-1945 yılları arasında *Ülkü* mecmuasının ve Halkevleri'nin yönetimini üstlendi. Halkevleri'nin yayın organı olan bu mecmua, cumhuriyet ideolojisini yaymak için 1933'ten beri çıkarılmakta idi. Ülkü, Ahmet Kutsi Tecer'in idarecisi olduğu dönemde 15 günde bir yayımlandı. Fikir ve sanat hareketlerine yer verilen, kitap ve dergi tanıtımı yapılan dergide Âşık Veysel, Ali İzzet Özkan gibi âşıkların yurt genelinde tanıtılmasına yönelik çalışmalar vardı.

Tecer, 1947-1951 yılları arasında Paris Kültür Ataşesi ve Öğrenci Müfettişi olarak görevlendirildi. Bu dönemde Paris'te müzik eğitimi için bulunan "harika çocuk" İdil Biret ile de ilgilendi. 1948 yılında Ankara'da kurulan geçici UNESCO Komitesi'nde görevlendirilen Tecer, 1950'de UNESCO Yürütme Komitesi'nde Türk delege olarak yer aldı. UNESCO topluluğu içinde Türk kültürünün gelişmesine hizmet etti. Türkiye'ye döndükten sonra 1953 yılında İstanbul Belediye Konservatuvarı'nda Türk tarihi ve geleneksel tiyatro, Galatasaray Lisesi'nde edebiyat dersleri verdi.[104]

1957-1966 yılları arasında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde estetik, Gazetecilik Enstitüsü'nde halk edebiyatı dersleri verdi. 1960'lı yıllarda İstanbul Radyosu'nda yayıncılara ders verdi. İstanbul Eğitim Enstitüsü Öğretmeni iken 1966 yılında emekli oldu. Tecer, 23 Temmuz 1967 tarihinin pazar gecesi Vakıf Gureba Hastanesi'nde öldü. Cenazesi, Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedildi.

1923 yılından itibaren Kurtuluş Savaşı'nın yarattığı birlik, reformların etkisinde şekillenen bir Türk edebiyatı dönemi başlamıştır. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı olarak adlandırılan bu dönemde, sanatçılar memleket edebiyatına yönelerek Anadolu'nun doğal güzelliklerini, insanın sosyal hayatını ve folklorunu eserlerinde yansıtmaya başlamıştır. Sosyal hayatımız ve milli kültürümüze eserlerinde yer vermeye çalışan bu dönem sanatçılarının "halkı halkın dilinden" anlattıkları görülmüştür.

1940 yılına kadar toplumsal sorunlar, halk edebiyatı nazım şekilleri ve hece ölçüsünü benimseyen sanatçılar, 1940'lı yıllardan sonra bireysel konular ile serbest ölçüye yönelmiştir. Cumhuriyet Dönemi sanatçılarının bazıları Yedi Meşaleciler, Garipçiler gibi döneme ait edebi toplulukların üyesi olmuş bazıları ise herhangi bir edebi topluluk

[104] "İdil Biret'in annesi Leman Biret'in anıları", Idilbiret.com, Erişim tarihi: 01.05.2026.

içinde yer almamıştır. Ahmet Kutsi Tecer de herhangi bir edebi topluluğa dâhil olmayan sanatçılar arasında yer almıştır. Ahmet Kutsi Tecer, 1940 öncesi Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatına gerek hece ölçüsü ve halk edebiyatı nazım şekillerini kullanarak kaleme aldığı şiirleri, gerek toplumsal sorunlara yer verdiği tiyatroları ve yazılarıyla büyük katkılar sağlamıştır.

Ahmet Kutsi Tecer'in Ankara'daki İlk Yılları

Ahmet Kutsi Tecer, 1930'lu yıllarda Ankara'da yürüttüğü görevlerle Cumhuriyet'in eğitim ve kültür politikalarının sahadaki en önemli uygulayıcılarından biri olmuştur. Bu dönemde hem bürokrat hem eğitimci hem de kültür insanı kimliğiyle etkili bir rol üstlenmiştir.

Eğitim politikalarının merkezinde Tecer, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Yüksek Öğrenim Şube Müdürü olarak görev yapmıştır. Bu görev kapsamındaki çalışmaları, yükseköğretim kurumlarının düzenlenmesi ve geliştirilmesine katkı, öğretmen yetiştirme politikalarının planlanması ve Avrupa eğitim sistemlerinin incelenmesi ve Türkiye'ye uyarlanması şeklinde olmuştur. Bu dönemde Tecer, yalnızca bir idareci değil, aynı zamanda Cumhuriyet'in "modern eğitim" idealinin uygulayıcısıdır.

Gazi Eğitim Enstitüsü, Cumhuriyet'in öğretmen yetiştirme projesinin merkezlerinden biridir ve Tecer burada öğretmenlik yapmıştır. Gazi Eğitim Enstitüsü'ndeki çalışmaları sırasında edebiyat ve kültür dersleri vermiştir. Öğrencilere yalnızca bilgi değil, estetik duyarlılık kazandırmayı hedeflemiştir. Halk edebiyatı ve folklora ilgiyi teşvik etmiştir. Tecer'in bu kurumdaki etkisi, öğrencileri aracılığıyla Anadolu'ya yayılan bir kültürel bilinç oluşturmuştur.

Ahmet Kutsi Tecer Ankara'daki ilk yıllarında ayrıca Gazi Lisesi ve Gazi Öğretmen Okulu'nda da görev yaparak eğitim faaliyetlerini daha geniş bir alana taşımıştır. Bu okullardaki çalışmaları, Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği, öğrencilerde milli kültür

bilinci oluşturma ve sanat ve edebiyat etkinlikleri düzenleme şeklinde gelişmiştir. Bu süreçte Tecer, öğretmenliği yalnızca ders anlatmak olarak değil, bir "kültür taşıyıcılığı" olarak görmüştür.

Ahmet Kutsi Tecer'in Ankara'daki en önemli katkılarından biri de halk kültürü alanındadır. Halk kültürü konusundaki öne çıkan faaliyetleri arasında Halk şiiri ve âşık geleneğine ilgi duyması, Anadolu'dan gelen halk ozanlarını desteklemesi ve folklor çalışmalarını akademik ve kültürel zemine taşıması bulunmaktadır. Bu bağlamda en önemli olaylardan biri Âşık Veysel'in keşfi olmuştur. Tecer, Âşık Veysel'i kültür dünyasına tanıtan kişi olarak bilinir. Bu, Cumhuriyet döneminde halk edebiyatının yeniden değer kazanmasında kritik bir adımdır.

Tecer aynı zamanda Halkevleri bünyesinde aktif rol almıştır. Halkevlerindeki çalışmaları arasında kültürel etkinlikler düzenleme, tiyatro ve edebiyat faaliyetlerine katkı ve halk ile aydın arasında köprü kurma bulunmaktadır. Bu çalışmalar, Cumhuriyet'in "kültürü halka yayma" idealinin sahadaki karşılığıdır. 1930'lu yıllarda Ankara, Cumhuriyet'in kültürel ve eğitimsel dönüşümünün merkezidir. Bu dönüşümün en önemli aktörlerinden biri olan Ahmet Kutsi Tecer, bürokrat, öğretmen, şair ve kültür insanı kimliklerini bir arada taşıyarak, modern Türkiye'nin kültürel temelinin oluşmasına doğrudan katkıda bulunmuştur.

Geceleyin bir ses böler uykumu,
İçim ürpermeyle dolar:-nerdesin?
Arıyorum yıllar var ki ben onu,
Aşıkıyım beni çağıran bu sesin.

Gün olur sürüyüp beni derbeder,
Bu ses rüzgârlara karışır gider.
Gün olur peşimden yürür beraber,
Ansızın haykırır bana:-nerdesin?

Ahmet Kutsi Tecer, Muzaffer Sarısözen ve Aşık Veysel

Ahmet Kutsi Tecer'in 1930'lu yıllarda Ankara'da yürüttüğü çalışmalar, yalnızca bir eğitimcinin ya da şairin faaliyetleri olarak değil, Cumhuriyet'in kültürel kimliğini kurma çabasının sahadaki en somut örneklerinden biri olarak değerlendirilmelidir. Bu süreçte Tecer'in yolu, hem Muzaffer Sarısözen hem de Âşık Veysel ile kesişmiş, bu üç isim, Anadolu'nun sözlü kültürünü modern Türkiye'nin kültürel hafızasına taşıyan bir üçgen oluşturmuştur.

Tecer'in halk edebiyatına yönelişi, romantik bir folklor merakından çok daha fazlasını içerir. O, Anadolu'nun köylerinde yaşayan sözlü kültürün yalnızca geçmişe ait bir kalıntı değil, modern ulusal kimliğin temel taşlarından biri olduğuna inanır. Bu anlayış, onu hem teorik hem de pratik düzeyde halk kültürüyle ilgilenmeye yöneltir. Halkevleri bünyesinde yürütülen çalışmalar ve düzenlenen etkinlikler, bu ilginin kurumsal zeminini oluşturur. Ancak Tecer'in asıl farkı, bu kültürü masa başında incelemek yerine onu yaşayan kaynaklarıyla birlikte görünür kılma çabasında ortaya çıkar.

1934 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğretim Şube Müdürü olarak Ankara'ya atandı. Gazi Lisesi'nde felsefe ve Türkçe dersleri veren Tecer, bunların yanı sıra Sivas'ta başlattığı halk kültürü araştırmalarına, halk şiiri ve şairini yeniden harekete geçirme faaliyetlerine devam etti. 1934-1941 yılları arası Ahmet Kutsi için verimli bir dönemdir. Sivas yıllarında tanıştığı müzik öğretmeni Muzaffer Sarısözen'i Ankara'ya getirterek Ankara Devlet Konservatuarı'nın kurulmasına katkıda bulundu, bu okulda Türk halk müziği bölümünün açılmasını sağladı. Muzaffer Sarısözen ve Halil Bedii Yönetken gibi isimlerle çalışan Tecer, Batı tarzı eğitim veren konservatuara halk müziğinin girmesini sağlamıştır. 1937 yılında coğrafya öğretmenliği yapan Meliha Hanım'la evlendi. Bu evlikten Mehmet ve Leyla isminde iki çocuğu oldu.

Bu noktada Muzaffer Sarısözen ile kurduğu ilişki belirleyicidir. Sarısözen, Anadolu'nun çeşitli bölgelerini dolaşarak türküler derleyen, sözlü müzik geleneğini kayıt altına alan bir isimdir. Tecer'in kültürel vizyonu ile Sarısözen'in saha çalışmaları birleştiğinde, ortaya yalnızca bir derleme faaliyeti değil, aynı zamanda bir "kültürel yeniden keşif" hareketi çıkar. Ankara'da kurulan bu entelektüel ve kurumsal zemin, halk müziğinin ve âşık geleneğinin şehirli aydın çevreler tarafından tanınmasını sağlar. Bu iş birliği, ilerleyen yıllarda radyo programları, konserler ve yayınlar aracılığıyla geniş kitlelere ulaşacak bir kültürel dönüşümün başlangıcıdır.

Bu sürecin en çarpıcı sonucu ise Âşık Veysel'in kültür dünyasına kazandırılmasıdır. Tecer'in Sivas'ta düzenlenen âşıklar toplantısında Veysel'i keşfetmesi ve onu Ankara'daki kültür çevreleriyle buluşturması, Cumhuriyet dönemi kültür tarihi açısından bir dönüm noktasıdır. Veysel'in sazı ve sözü, Anadolu'nun derinliklerinden gelen bir sesi temsil ederken, Ankara'daki aydın çevre bu sesi modern bir ulusal kültürün parçası hâline getirir. Tecer burada yalnızca bir "keşfeden" değil, aynı zamanda bir aracı ve yorumlayıcıdır. Veysel'in sanatını doğru bir bağlamda sunarak onun geniş kitlelerce anlaşılmasını sağlar.

Muzaffer Sarısözen ile Âşık Veysel arasındaki dolaylı bağ da yine Tecer'in açtığı bu kültürel alanda şekillenir. Sarısözen'in derlediği türküler ve yürüttüğü müzik çalışmaları, Veysel gibi halk ozanlarının üretimlerinin değer kazanmasına katkı sunarken; Veysel'in varlığı da bu derleme faaliyetlerine canlı bir kaynak ve ilham sağlar. Böylece sözlü kültür, yalnızca arşivlenen bir malzeme olmaktan çıkar, yaşayan bir sanat olarak yeniden dolaşıma girer.

Ankara, bu üçlü ilişkinin merkezinde yer alır. Ankara, Cumhuriyet'in idari başkenti olmanın ötesinde,

Anadolu'dan gelen kültürel unsurların yeniden yorumlandığı bir laboratuvar işlevi görür. Tecer'in bürokratik ve akademik görevleri, Sarısözen'in derleme faaliyetleri ve Veysel'in sanatçı kimliği, bu şehirde kesişerek yeni bir kültürel sentez oluşturur. Bu sentez, ne tamamen geleneksel ne de bütünüyle moderndir; aksine, geçmiş ile geleceği bir araya getiren dinamik bir yapı sergiler.

Ahmet Kutsi Tecer'in 1930'ların Ankara'sında Muzaffer Sarısözen ve Âşık Veysel ile kurduğu ilişki, bireysel dostlukların ötesinde, Cumhuriyet'in kültürel inşa sürecinin temel taşlarından biridir. Tecer'in vizyonu, Sarısözen'in emeği ve Veysel'in sanatı birleşerek, Anadolu'nun sözlü mirasını modern Türkiye'nin ortak hafızasına taşımış; böylece yerel olanı evrensele açan kalıcı bir kültürel köprü kurulmuştur.

Ey sabah, ey yeni günün eşiği!
Ey ışık! zamanın, günün beşiği,
Bir burçtan bir burca hızı mevsimin
Ansızın beni de titretti demin,
İçimde uyandı şüphenin sesi:
Nerdeyim? bu çıplak tepe neresi?

Ahmet Kutsi Tecer'in Talim Terbiyedeki Yılları

Ahmet Kutsi Tecer'in Talim ve Terbiye Kurulu'ndaki çalışmaları, Cumhuriyet'in erken dönem eğitim politikalarının şekillenmesinde hem düşünsel hem de uygulamaya dönük katkılar sunan önemli bir evreyi temsil eder. 1930'lu yılların Ankara'sında, eğitim yalnızca bilgi aktarımı değil, aynı zamanda yeni bir toplum ve kültür inşa etme projesi olarak ele alınırken, Tecer bu sürecin merkezinde yer alan aydınlardan biri olmuştur.

Tecer'in Talim ve Terbiye'deki faaliyetleri, onun edebiyatçı kimliğinden bağımsız düşünülemez. Aksine, şiir ve kültür alanındaki birikimi, eğitim politikalarına getirdiği yaklaşımı doğrudan belirlemiştir. O, eğitimi yalnızca teknik bir düzenleme meselesi olarak değil, estetik ve kültürel bir formasyon süreci olarak görür. Bu nedenle müfredat çalışmalarında dil, edebiyat ve tarih gibi alanların yalnızca bilgi veren dersler değil, aynı zamanda bir kimlik inşasının araçları olması gerektiğini savunur.

Bu dönemde Talim ve Terbiye Kurulu, ders programlarının hazırlanması, ders kitaplarının incelenmesi ve eğitim sisteminin genel çerçevesinin belirlenmesi gibi kritik görevler üstlenmektedir. Tecer, bu kurumsal yapı içinde özellikle Türk dili ve edebiyatı öğretiminin içeriğine yönelik katkılar sunar. Onun yaklaşımında, dilin sadeleşmesi kadar estetik derinliğinin korunması da önemlidir. Bu bağlamda, öğrencilerin yalnızca dil bilgisi kurallarını öğrenmesi değil, aynı zamanda edebiyat yoluyla bir "duyarlılık eğitimi"nden geçmesi gerektiğini vurgular.

Tecer'in Talim ve Terbiye'deki çalışmalarında en dikkat çekici yönlerden biri, halk kültürüne verdiği önemdir. Ahmet Kutsi Tecer, Anadolu'nun sözlü geleneğini eğitim sisteminin dışında bırakılmaması gereken bir zenginlik olarak görür. Bu anlayış, müfredatın yalnızca klasik ve yazılı edebiyatla sınırlı kalmaması, halk şiiri, türkü ve folklor unsurlarını da içermesi gerektiği yönünde öneriler geliştirmesine yol açar.

Böylece eğitim, halk ile aydın arasında bir kopukluk yaratmak yerine, bu iki alan arasında bir köprü kurma işlevi kazanır.

Bu yaklaşımın arka planında, Tecer'in Halkevleri ve halk edebiyatı çalışmalarıyla edindiği deneyim yer alır. Özellikle Âşık Veysel gibi isimlerin kültür dünyasına kazandırılması sürecinde edindiği gözlemler, eğitimin yerli kaynaklardan beslenmesi gerektiği fikrini güçlendirmiştir. Talim ve Terbiye'de yürüttüğü çalışmalar, bu düşüncenin kurumsal düzeyde karşılık bulmasını sağlamaya yöneliktir.

Öte yandan Tecer, eğitimde Batı ile kurulan ilişkinin de tek yönlü bir taklitten ibaret olmaması gerektiğini savunur. Avrupa eğitim sistemlerini yakından inceleyen bir aydın olarak, bu sistemlerin yöntem ve tekniklerinden yararlanmayı önemser; ancak içerik bakımından yerli ve milli bir kültür zeminine dayanılması gerektiğini vurgular. Bu denge arayışı, onun Talim ve Terbiye'deki katkılarının en belirgin özelliğidir: modern yöntemler ile yerli kültürel içerik arasında uyum sağlamak.

Ankara'daki bu görev, Tecer'in düşüncelerini yalnızca teorik düzeyde ifade ettiği bir alan olmaktan öte, onları uygulamaya koyabildiği bir zemin sunmuştur. Müfredat tartışmaları, ders kitaplarının seçimi ve eğitim politikalarının yönlendirilmesi gibi konularda aktif rol alarak, Cumhuriyet'in eğitim anlayışının şekillenmesine katkıda bulunmuştur. Bu katkılar, doğrudan bir eser ya da tekil bir proje üzerinden değil, daha çok sistemin genel işleyişine nüfuz eden bir etki olarak değerlendirilmelidir.

Ahmet Kutsi Tecer'in Talim ve Terbiye Kurulu'ndaki çalışmaları, Cumhuriyet'in eğitim politikalarının kültürel boyutunu güçlendiren önemli bir katkı sunar. Tecer, eğitimi yalnızca bilgi üretimi ve aktarımı olarak değil, bir estetik ve kimlik inşası süreci olarak ele almış; halk kültürü ile modern eğitimi buluşturan yaklaşımıyla, Türkiye'nin eğitim tarihinde kalıcı izler bırakmıştır.

Orda bir köy var, uzakta
O köy bizim köyümüzdür.
Gezmesek de, tozmasak da
O köy bizim köyümüzdür.

Ankara Yılları ve Hukuk Eğitimi

1940'lı yıllar, Tecer'in hayatında yeni bir dönemin başlangıcını işaret eder. Edebiyat ve eğitim alanındaki çalışmalarının yanında, kendisini geliştirmek amacıyla Ankara Hukuk Fakültesi'ne kaydolur. Gündüzleri öğretmenlik yapıp akşamları hukuk derslerine katılan Tecer, bu zorlu süreci başarıyla tamamlar ve 1945 yılında hukuk diplomasını alır.

Bu dönemde sanat hayatı da oldukça verimli geçer. "Bir Pazar Günü" ve "Koçyiğit Köroğlu" gibi önemli tiyatro eserlerini yazar. Ankara Devlet Konservatuvarı'nda dramaturji dersleri verir ve genç tiyatro yazarlarının yetişmesine katkıda bulunur. 1946 yılında UNESCO'nun Türkiye temsilciliğine atanır ve uluslararası kültür ilişkilerinde önemli görevler üstlenir.

İçimde daima bir eski bahçe,
Tarhları dağıtmış rüzgârlar gece.
Musiki savrulmuş bir güldür bence,
Her nağme havada bir gül tüveyci.

Ankara'daki Milletvekilliği Yılları

Ahmet Kutsi Tecer, Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olmasının yanı sıra, Cumhuriyet'in kültür politikalarının şekillenmesinde aktif rol oynamış bir aydın ve siyasetçidir. Onun Ankara'daki milletvekilliği yılları, yalnızca siyasi bir görev dönemi olarak değil; aynı zamanda kültür, eğitim ve halk edebiyatı alanlarında yürüttüğü çalışmaların kurumsal bir zemine taşındığı bir süreç olarak değerlendirilmelidir.

Cumhuriyet Halk Partisi saflarında siyasete giren Tecer, 1940'lı yıllarda Ankara merkezli olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde milletvekili olarak görev yapmıştır. Bu dönemde Türkiye, II. Dünya Savaşı'nın gölgesinde hem iç politikada hem de kültürel alanda önemli dönüşümler yaşamaktaydı. Tecer'in milletvekilliği, işte bu kritik dönemde, kültür politikalarının milli bir kimlik etrafında şekillendirilmesi çabalarına katkı sunmuştur.

Tecer'in milletvekilliği yıllarındaki en belirgin yönlerinden biri, halk kültürüne verdiği önemdir. Daha önce Sivas'ta başlattığı halk ozanlarını gün yüzüne çıkarma çalışmaları, Ankara'daki görevinde de devam etmiştir. Özellikle Aşık Veysel gibi önemli bir halk ozanının tanınmasında oynadığı rol, onun kültürel vizyonunun somut bir göstergesidir. Meclis kürsüsünde doğrudan halk edebiyatı üzerine yoğun tartışmalar yapmasa da, bu alandaki birikimini eğitim ve kültür politikalarına dolaylı biçimde yansıtmıştır.

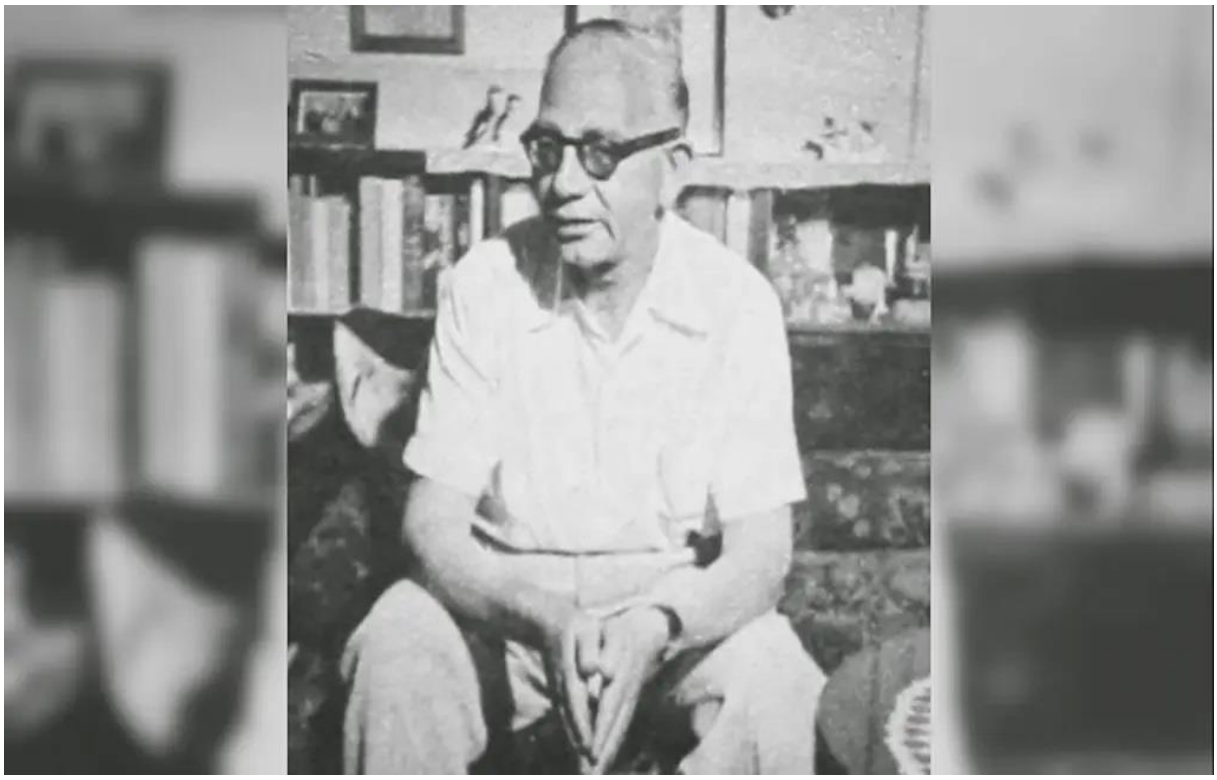
Bu dönemde Tecer, Milli Eğitim Bakanlığı ile yakın ilişkiler içinde olmuş ve özellikle halk eğitimi, köy enstitüleri ve yerel kültürün korunması gibi konularda fikir üretmiştir. Cumhuriyet'in "halka doğru" anlayışıyla örtüşen bu yaklaşım, onun hem edebiyatçı kimliği hem de milletvekili kimliği arasında güçlü bir bağ kurmuştur. Tecer, kültür politikalarının yalnızca şehir merkezli değil, Anadolu'nun derinliklerine nüfuz eden bir yapıda olması gerektiğini savunmuştur.

Ankara’daki milletvekilliği yıllarında, Tecer’in düşünsel üretimi de devam etmiştir. Bürokratik ve siyasi sorumluluklarına rağmen yazı faaliyetlerini sürdürmüş; tiyatro eserleri, şiirler ve kültürel yazılar kaleme almıştır. Bu eserlerde Anadolu insanı, geleneksel değerler ve modernleşme arasındaki gerilim sıklıkla işlenmiştir. Bu yönüyle Tecer, Cumhuriyet aydınının tipik bir temsilcisi olarak hem geçmişi koruyan hem de geleceği inşa etmeye çalışan bir çizgide yer almıştır.

Tecer’in milletvekilliği dönemi, aynı zamanda Ankara’nın bir kültür başkenti olarak şekillenmeye başladığı yıllara denk gelir. Halkevleri, dergiler ve kültürel etkinlikler aracılığıyla şehir, yalnızca bir idare merkezi olmaktan çıkıp bir düşünce ve sanat odağı haline gelmiştir. Tecer de bu atmosfer içinde aktif bir rol üstlenmiş, özellikle Halkevleri aracılığıyla halk kültürünün yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmuştur.

Ahmet Kutsi Tecer’in Ankara’daki milletvekilliği yılları, onun edebi ve kültürel kimliğinin siyasal alana yansıdığı verimli bir dönemdir. Bu süreçte Tecer, yalnızca bir yasa yapıcı değil; aynı zamanda Cumhuriyet’in kültürel inşasına katkı sunan bir düşünce insanı olarak öne çıkmıştır. Onun milletvekilliği, bireysel bir kariyer aşamasından ziyade, Türkiye’nin modernleşme sürecinde kültürün taşıyıcı unsurlarından biri olma çabasının bir parçası olarak değerlendirilmelidir.

Yolcular yolcular! Deniz çağırıyor,
Çağırıyor suların kükreyen sesi.
Kükreyen, çıldıran sular bağırıyor,
Bağırıyor toplamak için herkesi.

Ahmet Kutsi Tecer ve Ülkü Mecmuası

1941-45 yılları arasında TBMM'de Adana ve Urfa milletvekilliği yanı sıra Halkevleri Genel Müdür Yardımcılığı yaparken Ülkü Mecmuası'nı yayın sorumlusu olarak yönetmiştir. Bu dönemde dergi, tek parti dönemi ideolojisini desteklerken aynı zamanda Anadolu folkloruna ağırlık veren bir çizgi izlemiştir. Çalışmanın amacı, Ahmet Kutsi Tecer'in Ankara'daki Ülkü Mecmuası çalışmaları ve edebi üretimini detaylı biçimde incelemektir. Tecer'in Ülkü dergisindeki etkinliği, edebi eserleri ve faaliyetlerinin dönemin kültür-politik ortamıyla ilişkisi ele alınacak; önemli makaleleri ve şiirlerinin içerikleri özetlenecektir.

1933 yılında yayın hayatına başlayan "Ülkü" dergisinin yazı kadrosunda yer alan Tecer, bu dergide hem şiirlerini hem de halk edebiyatı üzerine yazılarını yayımlar. "Ülkü" dergisi, Cumhuriyet'in ilk yıllarında milli kültürün inşasında önemli bir platform olur ve Tecer'in bu dergideki yazıları geniş kitlelere ulaşır. Aynı dönemde "Köşebaşı" adlı ilk tiyatro eserini kaleme alır ve bu eser büyük ilgi görür.

Ahmet Kutsi Tecer, Ülkü Mecmuası'nı yönettiği dönemde dergiyi halkçı bir üslupla şekillendirmiştir. Yönetmenliğini üstlendiği 1941-45 arasında dergide genç ve köylü halkının kültürel yükselişine odaklanmış, halk temalarını, türkü ve destan motiflerini ön plana çıkarmıştır. TDV İslâm Ansiklopedisi de Ülkü'nün 1941'de "yeni bir biçim ve boyutta Ahmet Kutsi Tecer'in yönetiminde" yayımlanmaya başlandığını belirtir. Tecer, derginin içerik politikasını belirleyerek Halkevleri ideallerine uygun konuları Ülkü Mecmuası sayfalarına taşımıştır. Örneğin "Halkevleri Yıldönümünde", "Büyük Kurultay ve İnsanlık Ülküsü" gibi başlıklar, dönemin millilik vurgusunu yansıtır.

Tecer'in Ülkü dergisindeki etkinliğinin en somut göstergesi, kendi yazılarıdır. Dergide köy kültürü ve halk şairlerini konu alan yazılar yayımlamış, Koçyiğit Köroğlu'nu kısım kısım buradan duyurmuştur. Ayrıca bir dizi şiiri de bu dergide paylaşarak halka seslenmiştir ("Köylü", "Nadas Türküsü", vb.). Fatih Demir'in tezine göre, Tecer Ülkü'nün idaresini üstlendikten sonra folklor ve halk kültürü konularına daha fazla ağırlık vermiştir. Bu çabalar Ülkü dergisinin içeriğini Anadolu odaklı bir anlayışla zenginleştirmiştir. Tecer'in yöneticiliğindeki Ülkü, Halkevleri örgütünün 1940'ların kültür politikasının sesi olmuş, çok sayıda köy klübü dergisini bir araya getiren bir merkez yayın organı işlevi görmüştür. Bu dönemde Tecer'in sanat ve siyaset alanındaki aynı anda yürüttüğü görevler, onun Ülkü dergisi aracılığıyla kültür politikasına doğrudan katkı yapmasını sağlamıştır.

Tecer'in Ülkü dergisinde yayımlanmış önemli çalışmalarından biri, "Koçyiğit Köroğlu" adlı epik tiyatro oyunudur. Köroğlu efsanesinden esinlenen bu eser, Anadolu'da İslamiyet öncesinde geçen bir destandır. Oyun, halkın ezilen konumunu simgeleyen Köroğlu ile feodal derebeyi Bolubeyi arasındaki çatışmayı anlatır; Anadolu halkının zalim yöneticilere başkaldırısını işler. Tecer, anlatımda halk şairlerinin dili ve Dede Korkut geleneğini kullanmış, eseri şiirli bölümlerle süslemiştir. Ülkü dergisinde 1941–42'de seri halinde yayımlanan Koçyiğit Köroğlu, 1949'da Ankara Devlet Tiyatrosu'nca sahnelenmiştir. Tecer'in bu oyunu, dini olmaktan çok halk mücadelesini vurgular. Köşebaşı (1947) adlı üç perdelik tiyatro oyunu ise İstanbul'un eski yaşamını konu alır ve "Tecer'in en önemli eseri" sayılır. Oyun, Rüstempaşa'daki bir kahvehane

köşesinde geçen olayları 24 saatlik bir sürede işler ve dönemin toplumsal sorunlarını incelikli bir dille yansıtır.

Tecer'in şiirleri, genelde memleketçi ve lirik niteliktedir. Örneğin Ülkü 1942 sayılarında yayımlanan "Köylü" şiiri, Anadolu köylüsünün yaşamını ve doğa sevgisini işler. 1945'teki "Nadas Türküsü", "Bir Toprak İşçisi" ve "29 Ekim" gibi şiirleri ise kırsal yaşam ve ulusal konular etrafında yoğunlaşır. Tecer'in şiirleri sade halk dilinde olup aşk, yurt sevgisi ve ölüm gibi evrensel temalara yer verir. Ülkü dışındaki dergilerde de genişçe yayınlanan Tecer şiirlerinden "Orada Bir Köy Var Uzakta" (1936) adlı memleket aşkı temalı şiiri, bestelenerek okul şarkısı haline getirilmiştir. Bunun gibi şiirleri, halk kültürü anlayışını öne çıkarır. Ayrıca Tecer, tarih ve dil konulu incelemeler de kaleme almıştır

Ahmet Kutsi Tecer'in Son Yılları ve Vefatı

1950'li yıllar, Tecer'in olgunluk dönemini temsil eder. Bu yıllarda hem şiir hem de tiyatro alanında en önemli eserlerini verir. "Nerdesin" adlı şiiri, halk müziği sanatçıları tarafından bestelenir ve geniş kitlelerce sevilir. Aynı dönemde yazdığı "Satılık Ev" ve "Bir Köy Öğretmeni" gibi tiyatro eserleri, Türk tiyatrosunun klasikleri arasına girer.

1960 yılında emekli olan Tecer, son yıllarında daha çok yazı çalışmalarına yoğunlaşır. Halk edebiyatı üzerine araştırmalar yapar, genç yazarlara yol gösterir. Ne yazık ki, 3 Temmuz 1967 tarihinde Ankara'da kalp krizi sonucu hayata veda eder. Cenazesi, edebiyat dünyasından binlerce kişinin katılımıyla kaldırılır ve Ankara Cebeci Asri Mezarlığı'na defnedilir.

Son Olarak

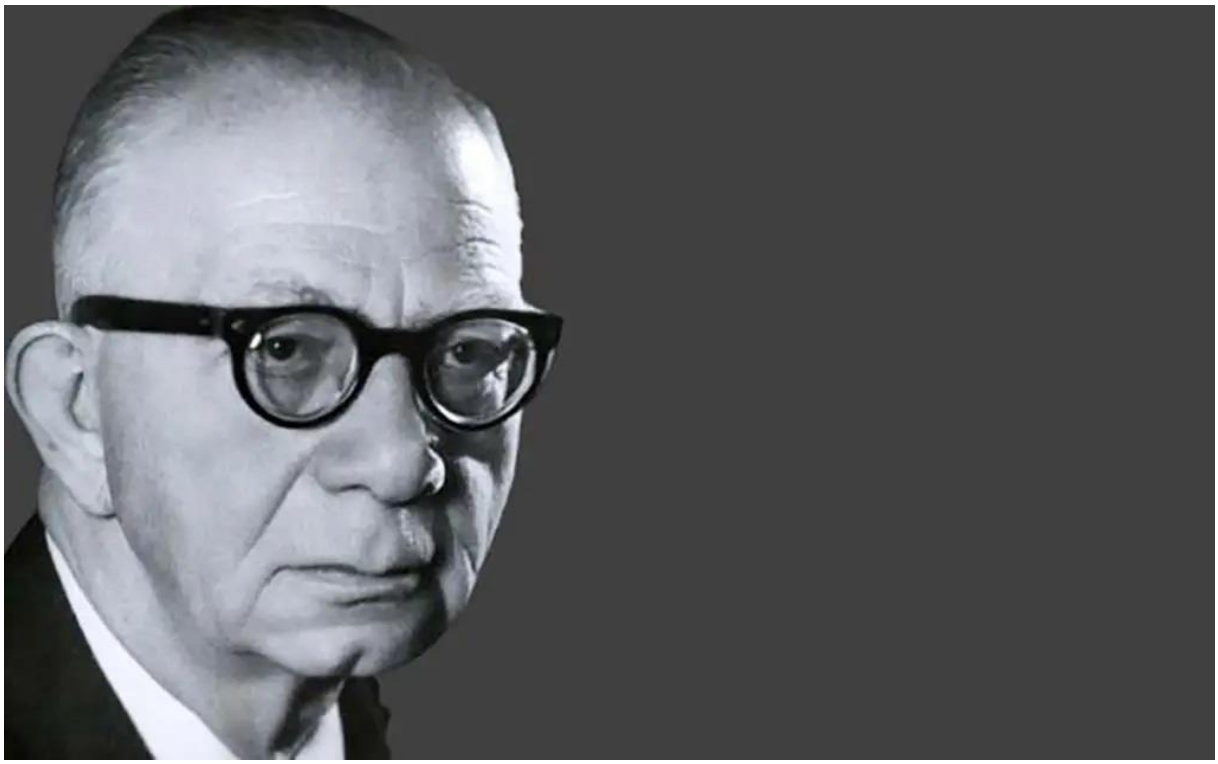
Ahmet Kutsi Tecer, Cumhuriyet'in ilk yarısında edebiyat ve kültür alanında etkin bir figür olmuştur. Ülkü Mecmuası'ndaki çalışmalarıyla derginin halk kültürüne yönelmesini sağlamış, Türk köy hayatını ve halk şiirini ulusal edebiyatın gündemine taşımıştır. Ankara'da Halkevleri içinde yürüttüğü yönetimsel görevler ve TBMM'deki milletvekilliği boyunca, devlet sanat politikasının bir uzantısı olarak "memleketçi" edebiyatı savunmuştur. Edebi eserlerinde ise folklorik öğelere derin ilgi göstermiştir; özellikle Koçyiğit Köroğlu ve Köşebaşı gibi tiyatroları, halk kahramanlık öykülerini modern sahneye aktaran destan-piyes örnekleridir.

Şiirlerinde sade halk dili kullanmış, aşk, ölüm ve vatan temalarını bütünleştirmiştir. Tecer'in Ülkü Mecmuası'ndaki döneminde dergi, Atatürkçü devlet politikasıyla uyumlu bir milli edebiyat zemini oluşturmuş, aynı zamanda köy kültürü temalarını yaygınlaştırmıştır. Çalışmada yer alan kaynaklar, Tecer'in edebi üretiminin genel çerçevesini çizmesine yardımcı olmuştur. Elde edilen bilgiler ışığında, Ahmet Kutsi Tecer'in Ankara'daki Ülkü Mecmuası çalışmaları, Cumhuriyet dönemi kültürel politikalarının ve halkçı edebiyat anlayışının somut bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Tecer'in bu alanlardaki etkinliği, sonraki kuşaklar için de bir referans noktası teşkil etmektedir.

Ahmet Kutsi Tecer'in Ankara'daki edebi faaliyetleri, onun sanat ve düşünce dünyasında önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilebilir. Başkentte geçirdiği yıllar, hem bireysel üretiminde hem de Türk edebiyatının gelişiminde belirleyici bir rol oynamıştır. Ankara'nın kültürel atmosferi, Tecer'in şiirlerinde ve yazılarında gözlemlenen toplumsal duyarlılığı beslemiş, sanat anlayışını daha geniş bir perspektife taşımıştır.

Tecer'in Ankara'daki çalışmaları, yalnızca bireysel bir edebi serüven değil, aynı zamanda dönemin edebiyat çevrelerine yön veren bir katkı olarak da okunmalıdır. Halk şiirine duyduğu ilgi, milli kültürün yeniden yorumlanması çabaları ve genç kuşaklara aktardığı edebi birikim, onun Ankara yıllarını Türk edebiyatı açısından verimli kılmıştır.

Ahmet Kutsi Tecer'in Ankara'daki edebi çalışmaları, hem bireysel üretiminde hem de edebiyat dünyasında kalıcı izler bırakmış; sanatını toplumsal ve kültürel bağlamda derinleştirmiştir. Bu yönüyle Tecer, Ankara'da edebiyatın gelişimine katkı sağlayan önemli bir isim olarak anılmayı hak etmektedir.

AHMET MUHİP DIRANAS
Aşkın, doğanın ve hüznün şairi
(1909 Sinop - 21 Haziran 1980 Ankara)

Türk şair ve yazardır. 1909 yılında Sinop'un Erfelek ilçesi Salı köyünde doğdu. İlkokulu Sinop'ta, ortaokul ve 1929'da liseyi Ankara Erkek Lisesi'nde tamamladı. Ankara Erkek Lisesi'nde Faruk Nâfiz Çamlıbel ile Ahmet Hamdi Tanpınar'ın öğrencisi oldu.

Ankara Erkek Lisesi'ni bitirdikten sonra Hâkimiyet-i Millîye gazetesinde çalıştı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne iki yıl devam ettikten sonra Güzel Sanatlar Akademisi kütüphane memurluğu göreviyle İstanbul'a gitti. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi felsefe bölümünde okudu. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde, halkevlerinde, Çocuk Esirgeme Kurumu'nda çeşitli görevlerde bulundu. Anadolu Ajansı, Devlet Tiyatroları ve İş Bankası'nda üst düzey görevlere getirildi. 1939'da Ankara'ya döndü ve CHP Genel Merkezi'nde Halkevleri Kültür ve Sanat Yayınları'nı yönetti.[105]

II. Dünya Savaşı yıllarında, 1942 ile 1945 arasında Ağrı'nın Sürbehan köyünde askerlik hizmetini tamamladı. Bu deneyim, bir dönüm noktası teşkil etti. Ünlü *Ağrı* şiiri, bu yılların ürünüdür.

Askerlik sonrası Ankara'da Çocuk Esirgeme Kurumu yayın müdürü, kurum başkanı (1957-1960), daha sonra İş Bankası yönetim kurulu üyesi oldu. Devlet Tiyatroları edebi kurul başkanlığı, Anadolu Ajansı yönetim kurulu üyeliği yaptı. Politikaya atılarak Zafer gazetesinde yazılar yazdı. Birkaç kez DP'den milletvekili adayı olduysa da seçilemedi. Yayımlanan ilk şiiri, Ankara Lisesi'nden Muhip Atalay imzasıyla Millî Mecmua'da çıkan *Bir Kadına* başlıklı şiirdir 15 Eylül 1926. Sonra kendi imzası ile çeşitli dergilerde şiirler yayımladı.

Çeşitli dergilerde yayımlanan şiirleri, 1974 yılında İş Bankası Kültür Yayınları tarafından *Şiirler* başlığıyla kitaplaştırıldı. Ayrıca Tevfik Fikret'in *Rübab-ı Şikeste* adlı eserini *Kırık Saz* başlığı ile Türkçeleştirmiş ve bu çalışma da yine İş Bankası Yayınları tarafından yayımlanmıştır.[106]

Hayatı boyunca tükettiği nargile, sigara ve alkol yüzünden sağılığı iyice bozulmuş, kronik bronşiti anfizeme dönüşmüştür. Ve ne yazık ki 21 Haziran 1980'de kalp yetmezliğinden Ankara'da öldü. Vasiyeti nedeniyle Sinop'ta toprağa verildi.

Ankara'daki yaşantısı, hem bürokrasiyle iç içe hem de edebiyat ve sanat çevreleriyle temas hâlinde şekillenen çok katmanlı bir hayatı yansıtır. Ahmet Muhip Dıranas, Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin en zarif ve içe dönük seslerinden biri olarak, hayatının önemli bir bölümünü Ankara'da geçirmiştir. Onun Ankara'daki yaşantısı, hem bürokrasiyle iç içe hem de edebiyat ve sanat çevreleriyle temas hâlinde

[105] https://tr.wikipedia.org/wiki/Ahmet_Muhip_D%C4%B1ranas.

[106] "Ahmet Muhip Dıranas ve Şiirleri Üzerine Bir Araştırma". 14 Mayıs 2024 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 14 Mayıs 2024.

şekillenen çok katmanlı bir hayatı yansıtır. Dıranas'ın Ankara'daki yaşamının önemli bir kısmı devlet görevleriyle geçer. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kâtiplik yapar, çeşitli devlet kurumlarında memur olarak çalışır.

Dıranas'ın şiirlerinde Ankara doğrudan bir "şehir teması" olarak sık görünmese de, atmosfer olarak hissedilir. Bozkırın yalnızlığı, gecenin sessizliği ve içe kapanık ruh hâli özellikle "Olvido" gibi şiirlerinde sezilir. Onun Ankara'sı, kalabalık ama yalnız, resmî ama içten içe hüzünlü bir şehirdir. Ankara; kalabalık ama yalnız, rResmi ama içten içe hüzünlü bir şehirdir.

Ankara, Dıranas için aynı zamanda bir kültür merkezidir. Halkevleri çevresinde yürütülen etkinliklere katılır. Tiyatro ile ilgilenir; oyunlar yazar. Özellikle "Gölgeler" adlı oyunu, onun tiyatro alanındaki önemli çalışmalarından biridir.

Ahmet Muhip Dıranas'ın hocalığını yapan Ahmet Hamdi Tanpınar, Dıranas'ın estetik anlamda gelişmesine en önemli etkileri yaratan kişilerden biri olmuştur. Şiirindeki musiki, ritim ve iç ahenk anlayışı Tanpınar'dan gelir. Ancak Dıranas, bu etkiyi daha sade ve bireysel bir duyarlılıkla dönüştürür.

Bu ilişki, Ankara'daki edebiyat ortamının en önemli damarlarından birini oluşturur. Dıranas, Ankara'da çok görünür bir edebiyat figürü olmaktan ziyade, daha çok kendi içine kapanan, az ama yoğun yazan ve sosyal çevreye mesafeli bir sanatçı profili çizer. Bu yönüyle, Ankara'nın bürokratik ve ağır atmosferiyle örtüşen bir yaşam sürer. Ahmet Muhip Dıranas'ın Ankara'daki yaşantısı bir memurun gündelik hayatı ile bir şairin derin iç dünyası arasındaki gerilimden doğar. Onun şiirindeki hüzün, sessizlik ve içe kapanış; büyük ölçüde Ankara'nın erken Cumhuriyet yıllarındaki ruh hâliyle paralel ilerler.[107]

İstersen Dıranas'ın Ankara'da yazdığı şiirleri tek tek analiz ederek şehirle ilişkisini daha somut biçimde de inceleyebiliriz.

[107] ENGİNÜN İnci, "Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı".

Ahmet Muhip Dıranas'ın şiirlerinde Ankara doğrudan adıyla çok sık geçmez; ancak şehir, bir "ruh hâli" olarak neredeyse bütün şiirlerine sinmiştir. Bu yüzden Dıranas'ı anlamak, biraz da Ankara'yı onun dizeleri arasından okumaktır.

Dıranas'ın en bilinen şiiri olan *Olvido*, Ankara'nın doğrudan adı geçmeden hissedildiği metinlerin başında gelir. Şiirin ruhunda, derin bir yalnızlık, hatıralardan kaçış ve içe kapanma duyguları hakimdir. Bu atmosfer, erken Cumhuriyet Ankara'sının özellikleriyle örtüşür. Yeni kurulan bir başkent, henüz tam anlamıyla şehirleşmemiş bir mekân ve resmî ama duygusal olarak mesafeli bir çevre yer almaktadır. Dıranas'ın "unutma isteği", bir bakıma bu yalnız şehirde bireyin kendine sığınmasıdır.

Ankara'da çalışan şair Ahmet Kutsi Tecer ve liseden arkadaşı Samet Ağaoğlu ile birlikte 1929'da üç sayılık *Hep Gençlik* adlı bir dergi çıkardı. Ankara Erkek Lisesi öğrencileri tarafından 1930'den itibaren yayınlanan Sesimiz dergisinde de şiirlerini yayınladı. Bu şiirlerinde de Muhip Atalay imzasını kullandı. *Bizim Gazete* adıyla çıkardıkları sınıf gazetesinde ise şiirlerini *Derviş* adıyla yayınladı. Bu yıllarda yazdığı şiirleri yayınladığı bir diğer dergi ise *Servet-i Fünun Uyanış* oldu. Kendisini üne kavuşturan şiirleri ise *Görüş* dergisinde yayınlanmaya başlayan şiirlerdir.

"Kar" şiiri, Ankara ile en güçlü bağ kurulabilecek metinlerden biridir. Bu atmosfer sessizlik, beyazlık ve donmuş bir zaman duygusu ile vurgulanır. Ankara'nın kışları sert, uzun ve sessizdir. Dıranas'ın bu şiirindeki doğa tasviri, aslında bir iç dünyanın dışavurumudur. Kar, sadece bir doğa olayı değil; içsel bir suskunluk hâlidir. Onun şiirlerinde Ankara'yı görmek için sokaklara değil, dizelerin arasındaki boşluklara bakmak gerekir. Çünkü Dıranas, şehri anlatmaz; şehrin insanda bıraktığı izi anlatır.

Ankara Lisesi Günleri

Cumhuriyet'in erken döneminde Ankara Lisesi, yalnızca bir eğitim kurumu değil; yeni bir kültürel kimliğin inşa edildiği seçkin mekânlardan biridir. Bu atmosfer içinde yetişen Ahmet Muhip Dıranas, Türk şiirinin en rafine ve içe dönük seslerinden biri olarak, estetik duyarlılığının temellerini burada atmıştır. Onun Ankara Lisesi yılları, biyografik bir ayrıntı olmanın ötesinde, şiir dünyasının kurucu evresi olarak değerlendirilmelidir.

Ahmet Muhip Dıranas'ın Ankara Lisesi'ndeki öğrencilik yılları, onun şiir estetiğinin oluşumunda belirleyici bir dönemdir. Bu yıllar, yalnızca bir lise eğitimi değil; aynı zamanda Cumhuriyet'in erken döneminde şekillenen yeni edebiyat anlayışıyla doğrudan temas ettiği bir "kültürel inşa süreci"dir.

1930'lu yıllarda Ankara Lisesi, sıradan bir ortaöğretim kurumu değildir. Cumhuriyet'in yetiştirmek istediği aydın tipinin önemli merkezlerinden biridir. Dönemin güçlü edebiyatçıları burada öğretmenlik yapar. Bu bağlamda en önemli isim, Ahmet Hamdi Tanpınar'dır. Tanpınar'ın burada öğretmenlik yapması, Dıranas'ın edebi yönünü doğrudan etkiler.

Dıranas, Ankara Lisesi'nde Tanpınar'ın öğrencisi olur ve bu ilişki onun şiirinde kalıcı izler bırakır. Tanpınar'dan aldığı etkiler ile şiirindeki musiki ve ritim anlayışı, estetik

duyayrlılık ve batı edebiyatı ile Türk edebiyatını birlikte düşünme kavramları gelişir. Mehmet Kaplan, Dıranas'ın şiirini değerlendirirken onun Tanpınar'dan gelen "ses ve ahenk" duyarlılığına özellikle dikkat çeker.[108]

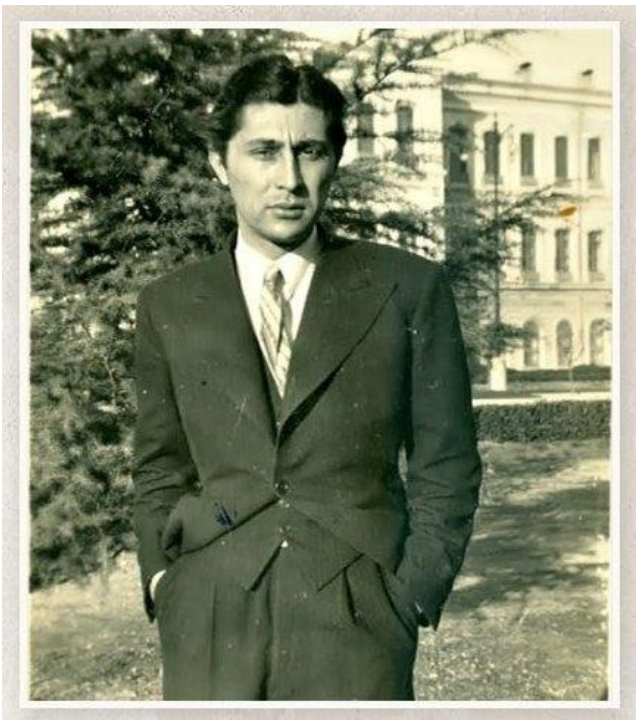
Ankara Lisesi'ndeki edebiyat hocası Faruk Nafiz Çamlıbel ona şiiri bırakıp derslerine dönmesini salık verir. Sonraki edebiyat hocası Ahmet Hamdi Tanpınar ise onu Charles Baudelaire ile tanıştırır. Ahmet Muhip Dıranas bir yerde "Fransızcayı bile baudelaire'i okuyabilmek için öğrendim", başka bir yerde "ben daima batılı olmak istedim. Bununla birlikte doğulu şiirin tarafımdan itilmiş olmadığı da gözden kaçmamalı isterdim" demiştir.

Ankara Lisesinde okurken edebiyat dersine giren Faruk Nafiz Çamlıbel'in, şiirine yaptığı olumsuz yorumla hayal kırıklığına uğrayan, başka bir dönem edebiyat dersine giren Ahmet Hamdi Tanpınar'ın dersteki anlatımıyla sanata tutkunluğunun başladığını ifade eden şair. Tanpınar'ın rahle-i tedrisinden geçen şair, onun gibi saf şiirin izinde gitmiştir. Çamlıbel ve Tanpınar'la olan anılarını farklı zamanlarda dile getiren şairin ünlü şairlerle olan anılarını Dıranas'ın dilinden okuyalım:

"Ankara Lisesi'nin ortaokulunun son sınıfında falandık sanıyorum. İşte, talih o zaman bizim karşımıza Faruk Nafiz'i çıkardı, hoca olarak. Faruk Nafiz, o zaman Ankara'da, yarı şiir ilahı gibi geziyordu. Yakışıklı da bir adam. Şiire asıl başlangıcımın ona bir özenti olabileceğini sanırım. ve o zaman yazdığım bir şiiri bazı okul arkadaşlarım bu hocamıza götürmüşler. O, şiiri gerçekten mi beğenmemiş, yoksa benim derslerimden ayrı bir şeyle uğraşmamı istemediği için mi, tabii bir hoca olarak "yok, yok boşuna bunlarla uğraşmasın, derslerine baksın' demiş. Bu, tahmin edersiniz o yaşlarda beni üzmüştü."

…….

"Ahmet Hamdi'yi ilk gördüğüm günü daima hatırlayacağım. Bundan otuz yıl önceki belki daha eski Ankara'nın Taş Mektebinde, şimdiki Yenişehir'e, fakat o zamanki deve dikenli tarlaya bakan bir sınıf odasında bize ilk dersini vermeye geldiği gündür o gün. O ilk dersten şu anda tek hatırladığım kırk beş dakika müddetle bize sadece Jokonda'nın ellerini anlatmasıdır. Benim sanata tutkunluğum Jokonda'nın ellerine o gün duyduğum aşkla başlar. Ahmet Hamdi genç bir adamdı ve elleri durmadan öpüşlere boğuyormuş gibi anlatıyordu. Zavallı Jokonda, şimdi o ellerle yüzünü kapadı mı?

Ankara Lisesi yılları, Dıranas'ın şiire yöneldiği dönemdir. İlk şiir denemelerini bu yıllarda yapar ve

[108] KAPLAN Mehmet, "Şiir Tahlilleri".

edebiyat dersleri, onun için bir "keşif alanı" hâline gelir. Bu süreçte, Fransız şiiriyle tanışır ve sembolist ve empresyonist etkiler almaya başlar. Bu yönelim, onun ileride yazacağı şiirlerin temelini oluşturur.

Dıranas'ın Ankara Lisesi yılları, aynı zamanda Ankara ile ilk derin temas kurduğu dönemdir. Ankara, yeni kurulan bir başkenttir. Henüz kültürel olarak oluşum hâlindedir ve sessiz, düzenli ve biraz da yalnızdır. Bu atmosfer, Dıranas'ın kişiliğiyle örtüşür, içe dönük yapı, duygusal derinlik ve sessizlikten beslenen bir şiir anlayışı geliştirir.

Dıranas doğrudan çok ayrıntılı hatıralar bırakmamış olsa da, dönemin edebiyat tarihçileri onun bu yıllarını şu şekilde değerlendirir. Tanpınar'ın en dikkat çeken öğrencilerinden biridir ve şiire erken yaşta ciddi bir yöneliş gösterir. Disiplinli ve içe kapanık bir öğrenci profili çizer.[109] Ankara Lisesi, Dıranas için şiirle tanıştığı yer, Tanpınar gibi bir hocayla karşılaştığı ortam ve estetik duyarlılığının şekillendiği dönem olması bakımından kritik bir eşiktir. İnci Enginün ve Behçet Necatigil, Dıranas'ın biyografisini aktarırken Ankara Lisesi yıllarını onun estetik gelişiminin başlangıç noktası olarak görürler.[110]

Ahmet Muhip Dıranas ile Ahmet Hamdi Tanpınar bir gün birbirlerine şiirlerini gösterirlerken içeri Yahya Kemal Beyatlı girince, şiirleri masa örtüsünün altına saklamaya çalışırlar. Ama Yahya Kemal bunları görür ve okumak ister. Şiirlere şöyle bir göz atar, bunların şiir değil manzume olduğunu söyler. Hemen arkasından da "zaten benden sonra şiir yazan bir şair hiç olmadı ve olmayacak, üzülmeyin." diyerek kendince iki arkadaşının gönlünü alır.

Ahmet Muhip Dıranas'ın Ankara Lisesi'ndeki yılları, yalnızca bir eğitim süreci değil; Türk şiirinde kendine özgü bir sesin doğuşuna zemin hazırlayan kurucu bir dönemdir. Bu yıllarda Ahmet Hamdi Tanpınar'dan aldığı estetik miras, Batı edebiyatıyla kurduğu erken temas ve Ankara'nın kendine has atmosferi, Dıranas'ın şiirinde görülen derinlik, sadelik ve musiki duygusunun temel bileşenlerini oluşturur. Bu nedenle Ankara Lisesi, Dıranas için yalnızca bir okul değil; şiirinin ilk yankısını bulduğu bir iç mekân olarak değerlendirilmelidir.

Kardır yağan üstümüze geceden,
Yağmurlu, karanlık bir düşünceden,
Ormanın uğultusuyla birlikte
Ve dörtnala dümdüz bir mavilikte
Kar yağıyor üstümüze, inceden.

Ahmet Muhip Dıranas'ın Gazetecilik Günlerini

Ahmet Muhip Dıranas'ın gazetecilik hayatı, onun edebi kişiliğinin daha az bilinen ama oldukça önemli bir yönünü oluşturur. Hakimiyeti Milliye Gazetesi ve Zafer

[109] ENGİNÜN İnci, "*Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı"*, İstanbul, Dergâh Yayınları.
[110] NECATİGİL Behçet, "Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü".

Gazetesi'ndeki çalışmaları, Dıranas'ın hem dilini hem de düşünce dünyasını besleyen bir "yazı disiplini" dönemi olarak değerlendirilebilir.

Cumhuriyet'in erken döneminin en önemli yayın organlarından biri olan Hakimiyeti Milliye Gazetesi (daha sonra *Ulus* adını alacaktır), Dıranas'ın gazeteciliğe adım attığı yerdir.

Gazeteler açısından bu dönemin özellikleri devlet ideolojisinin ve modernleşme söyleminin güçlü olduğu bir yayın çizgisi ve kültür, sanat ve edebiyat yazılarına da yer veren bir yapıda yer almaktadır. Dıranas buradaki gazetecilik hayatında, çeviri çalışmaları yapar. Kültür-sanat içerikli yazılar kaleme alır ve dil üzerinde yoğunlaşma fırsatı bulur. Bu süreç, onun şiirindeki yalın ama yoğun anlatımın altyapısını oluşturur. Gazetecilik, Dıranas için yalnızca bir meslek değil, aynı zamanda bir "yazı terbiyesi"dir. Bu deneyim ona dili sadeleştirme becerisi, düşünceyi kısa ve etkili ifade etme alışkanlığı ve gündelik hayatla temas kurma imkânı kazandırır. Şiirinin az ama yoğun olmasının arkasında bu disiplinin etkisi olduğu sıkça vurgulanır.

Dıranas daha sonra Zafer Gazetesi'nde çalışır. Bu dönem, onun gazetecilikte daha olgun bir noktaya ulaştığı yıllardır. Bu dönemde, kültür ve sanat yazılarına ağırlık verir. Edebi bakış açısını daha açık biçimde ortaya koyar ve tiyatro ve sanat eleştirileri yazar. Bu yazılar, onun yalnızca şair değil, aynı zamanda bir "kültür adamı" olduğunu gösterir. Her iki gazete de Ankara merkezlidir ve Cumhuriyet'in kültürel politikalarının şekillendiği bir ortamda yayımlanır.

Ahmet Muhip Dıranas'ın Hakimiyeti Milliye Gazetesi ve Zafer Gazetesi'ndeki gazetecilik yılları onun şiirine doğrudan yansımayan ama dilini, düşüncesini ve yazı disiplinini derinden etkileyen bir dönemdir. Bu deneyim sayesinde Dıranas, hem gündelik hayatla temas kurmuş hem de edebiyatını daha bilinçli ve rafine bir düzeye taşımıştır.

Yeşil pencerenden bir gül at bana,
Işıklarla dolsun kalbimin içi.
Geldim işte mevsim gibi kapına
Gözlerimde bulut, saçlarımda çiğ.
Açılan bir gülsün sen yaprak yaprak,
Ben aşkımla bahar getirdim sana

Ankara Hukuk Fakültesi Yıllarını

Ahmet Muhip Dıranas'ın Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki yılları, onun hayatında belirleyici olmakla birlikte çoğu zaman "yarım kalmış bir yöneliş" olarak değerlendirilir. Bu dönem, Dıranas'ın hem meslek arayışı içinde olduğu hem de edebiyata kesin biçimde yöneldiği bir eşik niteliği taşır.

Dıranas, Cumhuriyet'in ilk kuşak aydınları gibi daha "garanti" bir meslek sahibi olma düşüncesiyle Hukuk Fakültesi'ne yönelir. Hukuk eğitimi, o dönemde saygın ve güvenli bir kariyer yolu olarak görülür. Ancak Dıranas'ın mizacı ve ilgisi, bu alandan çok edebiyata yöneliktir. Bu nedenle hukuk öğrenimi onun için daha baştan bir "uyumsuzluk" taşır.

Ankara'daki üniversite yılları, Dıranas'ın edebiyatla bağını daha da güçlendirdiği bir dönemdir. Şiir yazmayı sürdürür ve edebiyat çevreleriyle ilişkisini artırır. Ahmet Hamdi Tanpınar etkisini daha bilinçli şekilde içselleştirir. Bu dönemde artık edebiyat, onun için bir "ilgi alanı" olmaktan çıkar, temel yönelim hâline gelir.

Dıranas'ın Hukuk Fakültesi'ndeki en belirgin durumu, eğitim ile iç dünyası arasındaki mesafedir. Bu iki alan arasındaki uyumsuzluk, onun hukuk eğitimini tamamlamasını zorlaştırır. Nitekim bu alanda kalıcı bir meslek hayatı kurmaz. Ankara, bu yıllarda yalnızca bir başkent değil, aynı zamanda gelişen bir kültür merkezidir. Dıranas bu ortamda üniversite çevreleriyle temas kurar. Gazeteciliğe yönelir ve kültür ve sanat dünyasının içine girer. Bu süreç, onu hukuk yerine yazı ve sanat dünyasına yaklaştırır.

Ahmet Muhip Dıranas'ın Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki yılları tamamlanmış bir akademik başarıdan çok bir iç hesaplaşma ve yön değiştirme sürecidir. Bu dönem, onun hukukçu değil şair olmayı seçtiği; dış dünyanın beklentileri ile iç dünyasının çağrısı arasında yaptığı tercihin netleştiği bir eşiktir.

Ankara Halkevinde Kültür ve Sanat Çalışmaları

Ahmet Muhip Dıranas'ın Halkevleri bünyesinde, özellikle Ankara'daki kültür ve sanat yayınları çevresinde yürüttüğü çalışmalar, onun edebi kimliğinin şekillenmesinde önemli ama çoğu zaman arka planda kalan bir dönemdir. Bu yıllar, Dıranas'ın hem devlet destekli kültür politikalarıyla temas ettiği hem de bireysel estetik anlayışını derinleştirdiği bir geçiş evresi olarak değerlendirilebilir.

1930'lu ve 1940'lı yıllarda Halkevleri, Cumhuriyet'in kültürel modernleşme projesinin en önemli araçlarından biridir. Halkı eğitmek, kültürle buluşturmak, sanat ve edebiyat üretimini teşvik etmek ve yeni bir ulusal kültür inşa etmek amaçlarını taşır. Ankara'daki Halkevi ise bu yapının merkezidir ve birçok edebiyatçı burada görev alır ya da katkı sunar.

Dıranas, doğrudan sürekli bir "kadrolu kültür yöneticisi" olmaktan ziyade, Halkevi çevresinde yazılarıyla, çevirileriyle ve tiyatro ve sanat faaliyetleriyle yer alan bir isimdir. Özellikle kültür ve sanat yayınlarında yazılar kaleme alır. Batı edebiyatından çeviriler yapar ve tiyatro alanında katkılar sunar.

Halkevleri bünyesinde yayımlanan dergiler ve yayınlar (örneğin *Ülkü* dergisi), dönemin önemli kültür platformlarıdır. Bu yayınlarda Dıranas'ın katkıları şiir, deneme ve çeviri metinler şeklinde görülür. Bu metinlerde dikkat çeken özellikler sade ama yoğun bir dil, estetik kaygının ön planda olması ve Batı edebiyatı ile yerli duyarlılığı birleştirme çabası yer almaktadır. Bu yönüyle Dıranas, Halkevi yayınlarının ideolojik diline tamamen teslim olmaz; daha bireysel ve estetik bir çizgi korur.[111]

Ahmet Muhip Dıranas'ın Halkevleri çevresinde, özellikle *Ülkü* dergisi gibi yayınlarda yer alan metinleri, doğrudan ideolojik söylem üretmekten ziyade estetik bir hassasiyetle kaleme alınmış yazılardır. Ancak Dıranas'ın bu dergilerde yayımlanan metinleri çoğu zaman dağınık ve sınırlı olduğu için, analiz yapılırken tematik ve üslupsal özellikler üzerinden değerlendirme yapmak daha sağlıklı olur.

Halkevleri'nin en aktif olduğu alanlardan biri tiyatrodur ve Dıranas bu alana özel ilgi gösterir. Tiyatro metinleri yazar (örneğin *Gölgeler*). Sahne sanatlarıyla yakından ilgilenir ve dramaturji ve metin üretimi konusunda katkı sunar. Bu çalışmalar, onun şiirindeki dramatik yapı ve sahne duygusunu da besler.

Dıranas, Ankara'ya döndüğü 1938'den itibaren 4 yıl Halkevleri Kültür ve Sanat Yayınlarının yönetmenliğini yaptı. Münire Ülker ile 1940'ta dünya evine giren yazar, 1942'de konusunu Milli Mücadele'den alan ve Fransızcadan adapte edilen "Üç Kahraman" adlı tek perdelik bir piyes yayımladı. Eşi Münire hanım, TRT'nin hazırladığı bir programda, "Ahmet Muhip Bey çok duygusal bir insandı. Çevrenin etkisi altında çok kalırdı. Kendisinin de ayrıca çevreyi etkisi altına alacak bir gücü vardı." ifadesini kullanmıştı.

Ahmet Muhip Dıranas'ın Halkevleri bünyesinde, özellikle Ankara'daki kültür ve sanat yayınları çevresindeki çalışmaları Cumhuriyet'in kültürel inşa sürecine katıldığı ancak bu süreci bireysel estetik anlayışıyla dönüştürdüğü bir dönemdir. Bu yıllar, Dıranas'ın hem "kültür adamı" hem de "şair" kimliğinin birlikte geliştiği; resmî olan ile bireysel olan arasında kurduğu ince dengenin en belirgin şekilde görüldüğü evrelerden biridir.[112]

Hoyrattır bu akşam üzerleri daima!
Gün saltanatıyla gitti mi bir defa
Yalnızlığımızla doldurup her yeri
Bir renk çığlığı içinde bahçemizden,
Bir el çıkarmaya başlar bohçamızdan
Lavanta çiçeği kokan kederleri
Hoyrattır bu akşam üstüleri daima!

---

[111] Halkevleri Yayınları (*Ülkü* dergisi arşivleri)
[112] ENGİNÜN İnci, "*Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı"*, İstanbul, Dergâh Yayınları.

Ahmet Muhip Dıranas'ın Ankara Çoçuk Esirgeme Kurumu Çalışmaları

Ahmet Muhip Dıranas'ın Çocuk Esirgeme Kurumu (özellikle Ankara merkez teşkilatı) ile ilişkisi, onun bürokratik hayatının önemli halkalarından biridir. Bu dönem, Dıranas'ın hem devlet hizmetinde bulunduğu hem de insanî duyarlılığını derinleştirdiği bir süreç olarak değerlendirilebilir.

Dıranas, Ankara'da Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesinde çeşitli idari görevlerde bulunur. Kurumun yazı işleri ve bürokratik süreçlerinde görev alır ve raporlama, yazışma ve kurumsal metin üretimi gibi işlerle ilgilenir. Bu görevler, onun gazetecilikten gelen dil becerisiyle örtüşür ve kurum içinde etkin bir rol üstlenmesini sağlar.

Çocuk Esirgeme Kurumu'nda da görev yapan şairin çocuğu olmaz. Eşi Münire hanıma göre Dıranas, bu özlemini "iki yalnız ağaç" şiirinde anlatır. Sağlığında yayımladığı şiir kitabını çok sevdiği eşi Münire hanıma ithaf eder.

Çocuk Esirgeme Kurumu, Cumhuriyet'in sosyal devlet anlayışının erken örneklerinden biridir. Amaçları: kimsesiz çocukların korunması, eğitim ve bakım hizmetlerinin sağlanması ile toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesidir. Dıranas, bu yapının içinde yer alarak doğrudan sosyal sorunlarla temas eder.

Bu kurumda çalışmak, Dıranas'ın iç dünyasında önemli izler bırakır. Yoksulluk, kimsesizlik çocukluk ve kırılganlık gibi temalar, onun şiirinde doğrudan işlenmese bile derin bir duyarlılık olarak hissedilir. Dıranas'ın şiirindeki hüzün, içe kapanış ve sessizlik bir ölçüde bu tür gözlemlerle de beslenmiştir. Dıranas'ın Çocuk Esirgeme

Kurumu'ndaki çalışmaları, onun hayatındaki temel gerilimi de açıkça gösterir. Gündüzleri bürokratik görevler, iç dünyasında ise şiir ve sanat. Bu iki alan arasındaki mesafe onu daha içe dönük bir sanatçı yapar, şiirini daha yoğun ve seçici hâle getirir.

Ankara'da bu kurumda çalışmak, Dıranas'ın şehirle olan bağını da güçlendirir. Bürokratik Ankara, sessiz ve düzenli şehir hayatı ile insan hikâyeleriyle iç içe bir gündelik yaşam. Bu unsurlar, onun şiirindeki atmosferin arka planını oluşturur.

Ahmet Muhip Dıranas'ın Çocuk Esirgeme Kurumu'ndaki çalışmaları onun yalnızca bir şair değil, aynı zamanda toplumsal sorumluluk taşıyan bir aydın olduğunu gösterir. Bu dönem, Dıranas'ın şiirine doğrudan yansıyan bir tema üretmese de, onun insanî derinliğini, duyarlılığını ve içsel yoğunluğunu besleyen önemli bir arka plan oluşturur.

Ankaralı Fahriye Abla

Ahmet Muhip Dıranas'ın en bilinen şiirlerinden biri olan Fahriye Abla, Türk şiirinde hem lirik anlatımı hem de hatıra ile hayal arasındaki belirsizliğiyle özel bir yere sahiptir. Şiir, bir mahalle kadınına duyulan gençlik hayranlığını, zamanın geçişi ve hatıraların silinmesi üzerinden anlatır.

Ahmet Muhip Dıranas'ın "Fahriye Abla" şiiri, 20. yüzyıl Türk edebiyatında önemli bir yere sahiptir ve şiirde yazarın Fahriye adındaki genç bir kadına duyduğu sevgi ve özlem teması ele alınır. Ancak şiirde geçen Fahriye'nin gerçek bir kişi olup olmadığı ve özellikle Ankara'da yaşayıp yaşamadığı konusunda kesin ve doğrulanmış herhangi bir bilimsel veya tarihsel kaynak bulunmamaktadır. Fahriye daha çok edebi bir karakter ve metafor olarak değerlendirilir. Ahmet Muhip Dıranas'ın hayatıyla bağlantılı olarak da, belirtilmiş ya da bildirilen bir Fahriye isimli gerçek kişi hakkında kesin bilgi yoktur.

Ölümünden yıllar sonra eşi Münire Dıranasla yapılan bir röportajda Münire hanım Ahmet Muhip Dıranas ile olan hayatlarını ve ilişkilerini anlatır. Bu röportajda kendisine "Fahriye Abla" şiiri ve Fahriye Abla'nın kim olduğu ile ilgili bir soruyu cevaplar. Şiirin kendisi ile evlenilmeden önce yazıldığını belirten Münire hanım;

"Halk bu şiire bayılıyor! Ben evlendiğimde Fahriye kim bilmiyordum. Bu ünlü şiiri öğrenince 'kim bu Fahriye?' diye sordum. İlişkisi olan bir komşusuymuş. Yani olay şu: Muhip bey'in babası askeri fabrikalarda çalışıyor. O sırada işçiler için Cebeci'de yaptırılan işçi evleri'nde kalıyorlar. Fahriye de Muhip bey'in annesinin komşusu. Sürekli evlerine girip çıkarmış. Aslında Fahriye evli, çoluk çocuk sahibi bir kadın. Ama başkalarıyla da düşüp kalkan hafifmeşrep bir kadın. zannediyorum Muhip bey'i de tavlamış o dönem. Muhip bey, o sıralarda bir sübyan. Yeni erkek olmuş yani. sanıyorum 15-16 yaşlarında. Fahriye de galiba sübyancıymış!

Önce upuzun, sonra kesik saçın vardı
Tenin buğdaysı, boyun bir başak kadardı.
İçini gıcıklardı bütün erkeklerin
Altın bileziklerle dolu bileklerin.
Açılırdı rüzgârda kısa eteklerin

Açık saçık şarkılar söylerdin en fazla.
Ne çapkın komşumuzdun sen, Fahriye abla!

Devlet Tiyatroları Günleri

Ahmet Muhip Dıranas'ın Ankara'daki kültür hayatındaki bir diğer önemli katkısı, Ankara Devlet Tiyatrosu çevresinde yürüttüğü çalışmalardır. Bu dönem, onun tiyatro alanındaki ilgisini somut olarak gösterdiği ve aynı zamanda şiirindeki dramatik bakışı besleyen bir evredir.

Ankara Devlet Tiyatrosu, Cumhuriyet'in kültür politikasının bir parçası olarak, ulusal tiyatronun kurumsallaşmasını sağlayan önemli bir merkezdir. 1940'lar ve 1950'ler boyunca tiyatro, yalnızca sahne sanatları değil, aynı zamanda eğitim, oyun yazımı ve dramaturji alanlarında da üretken bir ortam sunar. Bu dönemde Ankara, tiyatroya gönül veren aydınlar ve yazarlar için hem sahne hem de kültür merkezi işlevi görmektedir.

Dıranas'ın Devlet Tiyatroları ile ilişkisi, ağırlıklı olarak dramaturgi, oyun yazımı ve sahneleme danışmanlığı üzerine odaklanır. Özellikle erken dönem tiyatro metinleri (*Gölgeler*, *Olvido*) ile sahneye uygun dramatik yapı ve karakter çalışmaları yapar. Sahnelemenin ve metinlerin estetik olarak uyumlu olmasına katkıda bulunur. Tiyatro oyunları ve eleştirileri aracılığıyla sahne sanatlarını kamuoyuna tanıtır.
Bu çalışmalar, onun yalnızca şair değil, çok yönlü bir kültür adamı olarak gelişmesine katkı sağlar.

Dıranas'ın Ankara Devlet Tiyatroları'ndaki deneyimi, şiirinde dramatik ve sahneye özgü bir bakış açısı kazandırmıştır. Şiirlerinde bireylerin iç çatışmaları ve duygusal yoğunluğu tiyatroya özgü bir bilinçle ele alınır. Sahne deneyimi, onun şiirlerinde ölçülü ve ritmik bir dil kullanımını güçlendirir. Mekân ve atmosfer tasviri, şiirlerde dolaylı olarak hissedilir.

Ahmet Muhip Dıranas'ın Ankara Devlet Tiyatrosu'nda sahnelenmiş başlıca oyunlarını ve bunların içerik, tema ve sahneleme çözümlemeleri;

Gölgeler (İlk Dramaturjik Denemeler)*:* Gölgeler, Halkevleri ve Devlet Tiyatroları'nın sahne standartlarına uygun olarak yazılmıştır; ancak Dıranas, metni kendi estetik hassasiyetiyle yoğurmuştur. Karakterlerin içsel çatışmaları ve sessiz monologlar, onun şiirsel üslubunun tiyatroya taşınmasıdır.

Olvido (Bireysel Temaların Sahnedeki Yansıması); Dıranas, bu oyunda bireysel psikolojiyi ve hafıza temalarını ön plana çıkarır. Ankara Devlet Tiyatrosu sahnesi, dekorun sadeliği ve aktörlerin performansına olanak tanıyan bir ortam sunar; böylece metnin dramatik yoğunluğu seyirciye doğrudan iletilir.

Dıranas, tiyatro alanında sadece kendi oyunlarını değil, bazı Batı oyunlarını Türkçe'ye kazandırmak ve sahnelemek için de çalışmıştır. Devlet tiyatroları için metinlerin sahneye uygunluğu, dilin anlaşılır ve temiz olması ile birlikte Dıranas, bu çerçevede kendi şiirsel yoğunluğunu ve bireysel estetiğini korur. Bu denge, onun Ankara'da hem kuruma hizmet eden hem de bağımsız bir sanatçı olarak kalmasını sağlar.

Ahmet Muhip Dıranas'ın Ankara Devlet Tiyatroları'ndaki çalışmaları, onun şiir ve tiyatro arasında kurduğu köprü, bireysel estetik ile kurumsal gereklilik arasındaki denge ve Ankara'nın kültürel yaşamına doğrudan katkısı gibi yönlerini ortaya koyar. Bu çalışmalar, onun çok yönlü bir sanatçı olarak Cumhuriyet dönemi edebiyat ve kültür ortamında neden öne çıktığını anlamak için önemlidir.

Ankara'da Devlet Tiyatrosu'nda bulunmak, Dıranas'ı şehrin kültürel yaşamına doğrudan dahil eder. Modern tiyatronun gelişimini izler, diğer yazar ve sanatçılarla işbirliği yapar ve kültürel etkinliklerin planlanmasına katkıda bulunur. Bu bağlam, onun yazınsal ve kültürel üretimlerinin hem teknik hem de estetik olarak olgunlaşmasına zemin hazırlar.

Ahmet Muhip Dıranas'ın Ankara Devlet Tiyatrosu'ndeki çalışmaları onun şiir ve edebiyat anlayışını sahneyle bütünleştirir. Dramatik bakış açısını derinleştirir ve Ankara'daki kültürel kimliğini güçlendirir. Bu deneyim, Dıranas'ın sadece bireysel bir şair değil, aynı zamanda Cumhuriyet dönemi kültürünün aktif bir parçası olan çok yönlü bir sanatçı olduğunu gösterir.

Son Yılları ve Vefatı

Demokrat Parti saflarında siyaset yaptı ve bu partiye yakın olan *Zafer* gazetesinde günlük yazılar yazmaya başladı. 1950 seçimlerinde Demokrat Parti'den Sinop milletvekili adayı olduğu için gazeteden ayrıldı. Ancak gerek 1950 seçimlerinde, gerekse daha sonra girdiği seçimlerde seçilemedi ve 1950 seçimlerinden sonra aynı gazetede tekrar yazmaya başlayan Dıranas, 1951 yılında Devlet Tiyatrosu Edebi Kurul Üyesi oldu. 1950'li yıllarda Ankara Radyosu'nda edebiyat üzerine konuşmalar yapan ve şiirler okuyan Dıranas, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeliklerinde bulundu. 27 Mayıs ihtilalinden sonra bir süre işsiz kalan ve ekonomik sıkıntı çeken yazar, 1964 yılından itibaren şiirlerini *Hisar* dergisinde yayınlamaya başladı. 1962 yılına kadar gazete

yazılarını sürdüren Ahmet Muhip Dıranas, 1965 yılında son defa Sinop milletvekili adayı olarak son defa genel seçimlere girdi ve yine seçilemedi.

1964 yılında, kendini kırılmış bir testiye benzettiği *Testi* adlı şiirini yayınlamasından sonra bazı dostlarının yardımı ile Türkiye İş Bankası Yönetim Kurulu üyeliğine getirilen Ahmet Muhip Dıranas 1972 yılında emekli oldu. Devlet Tiyatrosu Edebi Kurul Üyeliği ise ölümüne kadar devam etti. Ahmet Muhip Dıranas hocası Tanpınar gibi az yazmış, seyrek yayımlamış, uzun yıllar boyunca hiç şiir kitabı yayınlamamıştır. İlk şiirinden yaklaşık elli yıl sonra 1974 yılında, dergilerde çıkan şiirlerini bir araya getirir ve şiirlerini 1974 yılında Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları tarafından Şiirler adıyla yayınlanır. Dıranas, tek kitabını 'esin kaynağı' eşine ithaf eder:

"Münire'ye… Bir gün laf arasında bana 'Bir beşik gibi sallanır dünya, rahat uyusun diye bütün çocuklar…' gibi bir söz söylemiştin. O gün bu gün düşünürüm ki, insanların barışını ve evrensel sevgiyi daha özge bir biçimde anlatmak kabil değil. Ben yaşantımı şiire, şiirimi de bu sevgiye verdim. Sanırım, kitapta savaş sözcüğünü bulamayacaksın. Kaldı ki, esinim senden gelir. Onun için kitabı sevinerek sana armağan ediyorum; sana ve bu inançla yaşayanlara, ölenlere".

O Böyle İstemezdi, adıyla kaleme aldığı oyununun adını Çıkmaz olarak değiştirerek Gölgeler ile birlikte tek kitapta Oyunlar adıyla 1977 yılında yine Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları arasında yayınladı. Gazete ve dergi yazıları ile ancak ölümünden sonra, 1994 yılında Yazılar adıyla yayınlandı.

Yaşamını Ankara'da sürdüren Ahmet Muhip Dıranas, yaz aylarını Sinop'ta geçirirdi. Her yaz gittiği Sinop'taki son yazında artık nefes almakta zorlanır. Müzmin bronşit anfizeme, anfizem de kalp yetmezliğine dönüşür ve şair 21 Haziran 1980 tarihinde Ankara'da vefat eden Ahmet Muhip Dıranas, vasiyeti üzerine Sinop'un, soyadını aldığı çam kokulu tepelerine gömülür. O yıllarda Erfelek Salı köyü topraklarında bulunan bu ev, 1993 yılından beri Salı köyünden ayrılan Karaoğlu köyündedir.

Son Olarak

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin en zarif ve içe dönük isimlerinden biri olan Ahmet Muhip Dıranas, hayatının önemli bir bölümünü Ankara'da geçirmiş; bu şehirde hem bir devlet görevlisi hem de bir sanatkâr olarak varlık göstermiştir. Onun Ankara'daki yaşamı, farklı kurumlarda yürüttüğü görevlerle edebî üretimi arasında kurduğu hassas denge üzerinden okunmalıdır.

Dıranas'ın Ankara'daki serüveni, öğrencilik yıllarında Ankara Lisesi ile başlar. Burada Ahmet Hamdi Tanpınar gibi güçlü bir edebiyatçının öğrencisi olması, onun şiir estetiğinin temelini oluşturur. Tanpınar'dan aldığı musiki, ritim ve estetik duyarlılık anlayışı, Dıranas'ın ileride kuracağı şiir dünyasının en belirgin yapı taşlarından biri hâline gelir.

Bu ilk yöneliş, üniversite yıllarında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ile farklı bir istikamete taşınır. Ancak hukuk eğitimi, onun iç dünyasıyla tam anlamıyla örtüşmez. Bu dönem, daha çok bir arayış ve yön değiştirme süreci olarak kalır; Dıranas giderek edebiyata ve yazı hayatına yönelir.

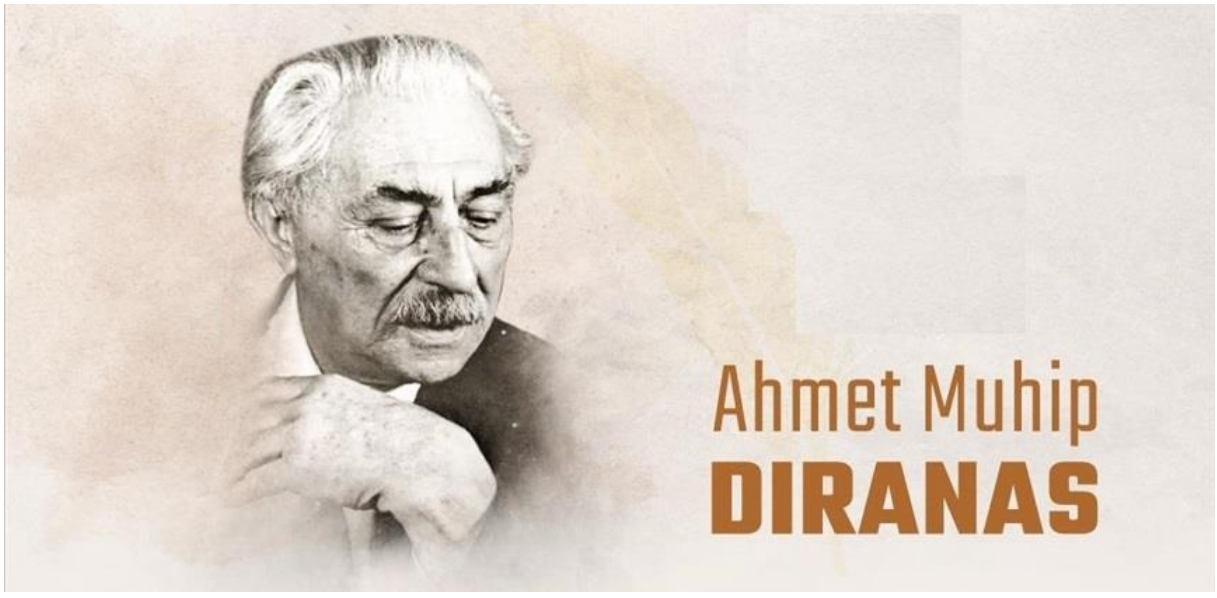
Ankara’daki meslek hayatı ise onu doğrudan devlet kurumlarının içine yerleştirir. Hakimiyeti Milliye Gazetesi ve Zafer Gazetesi’ndeki gazetecilik deneyimi, ona dilde sadelik ve ifade disiplini kazandırır. Bu süreçte yazdığı yazılar, onun düşünce dünyasını berraklaştırırken, şiirinde görülen yoğun ve ekonomik anlatımın da zeminini hazırlar.

Dıranas’ın Ankara’daki bir diğer önemli uğraş alanı, Halkevleri çevresindeki kültür ve sanat faaliyetleridir. Burada özellikle *Ülkü* dergisi gibi yayın organlarında yer alarak şiir, deneme ve çeviri çalışmaları yapar. Ancak bu faaliyetlerinde dikkat çeken nokta, resmî ideolojinin sınırları içinde kalmakla birlikte, estetik bağımsızlığını korumayı başarmasıdır. Dıranas, bu yönüyle dönemin pek çok yazarından ayrılarak sanatı bir propaganda aracı olmaktan ziyade bireysel bir duyarlılık alanı olarak görür.

Ankara’daki bürokratik hayatının bir diğer durağı ise Çocuk Esirgeme Kurumu’dur. Burada yürüttüğü idari görevler, onu toplumun daha kırılgan kesimleriyle doğrudan temas ettirir. Bu temas, onun şiirine açık temalar hâlinde yansımasa da, derin bir insanî duyarlılık ve içsel hüzün olarak hissedilir. Dıranas’ın şiirinde sıkça karşılaşılan yalnızlık, sessizlik ve içe kapanış duyguları, bu gözlemlerle beslenen bir arka plana sahiptir.

Bütün bu süreçler içinde Ankara, Dıranas için yalnızca bir yaşama alanı değil; aynı zamanda bir ruh hâli, bir iç iklimdir. Cumhuriyet’in yeni başkenti olarak şekillenen bu şehir, hem düzenli ve resmî yapısıyla hem de sessiz ve içe dönük atmosferiyle Dıranas’ın kişiliğiyle örtüşür. Onun şiirinde doğrudan bir şehir tasviri olmasa da, Ankara’nın bu karakteri dizelerin arasına sinmiş durumdadır.

Ahmet Muhip Dıranas’ın Ankara’daki yaşamı, bir yanda gazetecilik, memuriyet ve kültürel kurumlar içinde geçen disiplinli bir dış hayatı; diğer yanda ise son derece yoğun, içe dönük ve estetik bir şiir dünyasını barındırır. Bu iki alan arasındaki gerilim, onun sanatını besleyen en önemli kaynaklardan biri olmuş; Dıranas’ı az yazan ama derin iz bırakan bir şair hâline getirmiştir. Ankara ise bu hayatın hem sahnesi hem de sessiz tanığı olarak, onun şiirinde görünmeyen ama sürekli hissedilen bir varlık olarak yer almıştır.

CAHİT SITKI TARANCI
(4 Ekim 1910 Diyarbakır - 12 Ekim 1956 Viyana)

Şair, yazar ve çevirmendir. Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin önde gelen şairlerinden biridir. "Otuz Beş Yaş" şiiriyle özdeşleşen Tarancı, "sanat için sanat" anlayışına bağlı kaldı. Şiirlerinde en çok yaşama sevinci ve ölüm temalarına yer verdi; ayrıca yitik aşklar, mutlu sevdalar, yalnızlık, yaşadığı bohem hayatın buruklukları, çocukluk özlemi konulu şiirler yazdı. Birçok şiiri, farklı bestekârlar tarafından bestelenmiştir.[113]

Ömrümde Sükût (1933), *Otuz Beş Yaş* (1946), *Düşten Güzel* (1952) ve ölümünden sonra yayımlanan *Sonrası* (1957) ile *Bütün Şiirleri* (1983) adlı şiir kitaplarının yanı sıra çeşitli hikâyeler yazmış ve bu hikâyeler Tarancı'nın ölümünün 50. yılında *Gün Eksilmesin Penceremden* (2006) adıyla yayımlanmıştır. Fransız edebiyatından yaptığı şiir tercümeleriyle de yapan şairin aile fertlerine, arkadaşlarına ve yakın dostlarına yazmış olduğu mektupların çoğu *Ziya'ya Mektuplar* (1957) ve *Evime ve Nihal'e Mektuplar* (1989) adlarıyla yayımlanmıştır.

4 Ekim 1910 tarihinde Diyarbakır'ın Cami Kebir Mahallesi'nde günümüzde müze olarak kullanılan evde dünyaya gelmiştir. Doğduğunda kendisine büyükbabasının adı olan Hüseyin Cahit adı verilmiştir. Tarancı, pirinç ziraati ve ticaretle uğraştıkları için "Pirinççizadeler" diye bilinen Diyarbakır'ın köklü ve soylu ailelerinden birine mensuptur. 1934'te Soyadı Kanunu'nun çıkmasıyla Arif Efendi'nin soyundan gelenler "Pirinççioğlu" soyadını alırken "o sene pirinç ziraatinden zarar eden ve kızgınlıkla 'Pirinççioğlu' soyadını almayan" Bekir Sıtkı Bey, "çiftçi" anlamına gelen "Tarancı" soyadını almıştır.[114]

Tarancı öğrenim hayatına 1917'de Diyarbakır Nümune-i Terakkî-i Hamidî Mekteb-i İptidâî'sinde başladı. Sonraki yıl Mekteb-i Sultani'nin iptidai kısmına gönderildi. Bu okuldan "üstün başarı" ile mezun oldu.[115] Babası, vali olmasını ve ailesinin adını yüceltmesini arzu ediyordu. Onu, ilkokuldan sonra eğitimine devam etmesi için İstanbul'a yolladı. Tarancı, Kadıköy'deki Saint-Joseph Fransız Lisesinde başladığı ortaöğrenimine 1927-28 eğitim-öğretim döneminde ortaokul son sınıf öğrencisi olarak geçtiği Galatasaray Lisesinde devam etti. Bu okulda Ziya Osman Saba ile tanıştı.[13] Lise öğrenimine aynı okulda devam etti. Şiir yazma girişimlerine lise öğrencisi iken başladı. Hafta sonu tatillerini dayısı Nafia Vekili Feyzi Bey'in evinde, yaz tatillerini memleketi Diyarbakır'da geçirdi.[116]

1931'de Galatasaray Lisesi'nden mezun oldu ve Yıldız'daki Mülkiye Mektebi'ne yatılı olarak başladı.[16] Bu dönemde yazdığı "*Uzak Bir İklimde*", "*Gece Bir Neticedir*" ve "*Güneşe Âşık Çocuk*" gibi şiirler Tarancı'nın ilk şöhretini sağladı. Peyami Safa da 1932'de *Cumhuriyet* gazetesindeki üç yazısıyla onu kamuoyuna tanıttı. Cahit Sıtkı, kimi kaynaklara göre derslere karşı ilgisizdi ve kimi kaynaklara göre "derslere

---

113 TÜRKEN Nezihat (2013) "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiirlerinde Kelime Dünyası". Elazığ, Fırat Üniversitesi.

114 YETİŞTİREN Nuri (2014), "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Ölüm Konulu Şiirlerine Psikolojik Bir Bakış", Kütahya, Dumlupınar Üniversitesi.

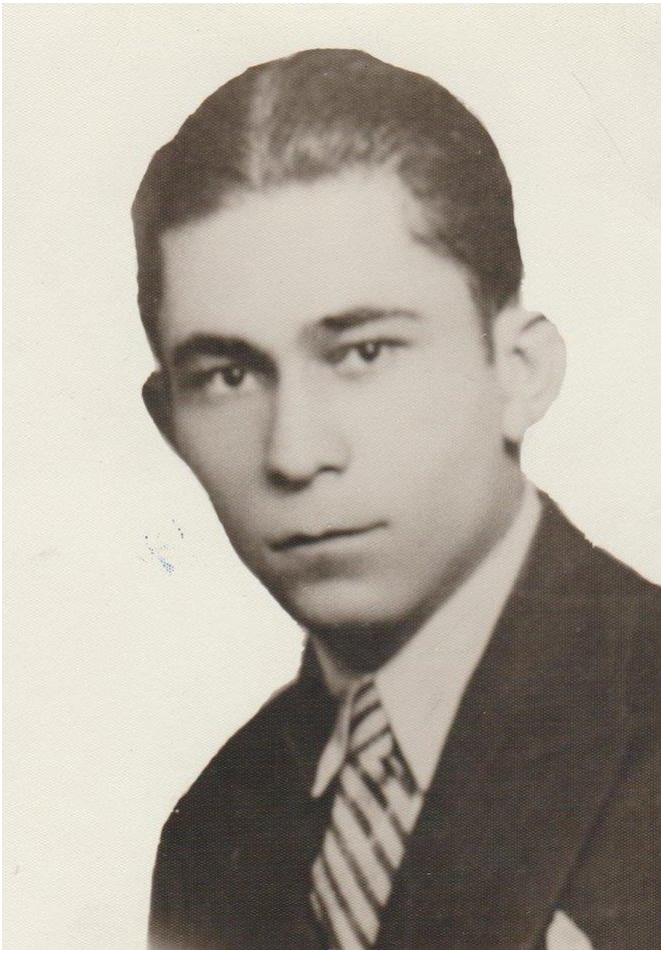
115 OKUR Enver (1993), "*Cahit Sıtkı Tarancı: Hayatı, Eserleri, Sanatı*". Samsun, Ondokuz Mayıs Üniversitesi.

116 OKUR Enver, age. s. 33.

ilgisizliği, çirkinliği dolayısıyla kendini içkiye vermesi, birtakım gönül maceraları yaşaması yüzünden" mülkiye tahsilini tamamlayamadı. Dört yıl sonunda Mülkiye'deki eğitimini bırakıp İstanbul'daki Yüksek Ticaret Okulunda öğrenim görmeye başladı.[117]

Hikâyelerini yayımladığı *Cumhuriyet* gazetesi sahipleri Nadir Nadi ile Doğan Nadi'nin desteği ile yükseköğrenimini tamamlamak üzere Paris'e gitti. 1938-1940 yıllarında Paris'te Sciences Politiques'te öğrenimine devam etti. II. Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası uçakları 1940 yılında Paris'i bombalamaya başlayınca öğrenimini bırakmak zorunda kaldı; 13 Haziran 1940'ta bisiklet ile kaçarak önce Lyon'a sonra Cenevre'ye geçti. Burada kısa bir süre kaldıktan sonra Türkiye'ye geri dönmüştür. Cahit Sıtkı, hiçbir yüksekokul bitiremeden Diyarbakır'a döndü.[118]

Tarancı, İstanbul'daki Yüksek Ticaret Okulu'nda öğrenim görmekte iken işleri ve maddi durumu bozulan babasının kendisine eskisi kadar para gönderilmemesi üzerine 1936 yılının sonlarına doğru Sümerbank'ın açtığı bir imtihanı kazanarak memuriyete başladı ve bu dönemde *Cumhuriyet*'e hikâyeler yazmaya devam etti. Görevinin Karabük'teki bir fabrikaya nakledilmesiyle istifa ederek bu memuriyeti yalnızca bir yıl devam ettirdi. Yükseköğrenimi için Paris'e gidip II. Dünya Savaşı'nın başlaması ile geri döndükten sonra Mart 1941'de askere gitti.[119]

Ekim 1943'te terhis olduktan sonra Eminönü, Yemiş semtindeki bir yazıhanede ticaret işlerini sürdürmekte olan babasının yanında çalıştı. Burada babasının ticari defterlerini tuttu. 1944 yılı sonlarına doğru Ankara'ya giderek Anadolu Ajansı'nda çevirmenlik yaptı. Ardından önce Toprak Mahsulleri Ofisi'ne daha sonra Çalışma Bakanlığı bünyesindeki bir çevirmenlik kadrosuna geçti.[120]

1941'de askerliğini yapmak için hazırlık kıtasına katılmış, nisan ayı sonlarına doğru Ankara Yedek Subay Okulu'nda altı aylık dönemi geçirdi. Tarancı, bir mektubunda askerliğinin son dönemlerini geçirdiği Ilıca'dayken babasının kendisini Diyarbakırlı bir kızla evlendirmek istediğini belirtmiştir. Daha önceden tanıdığı memleketlisi Melek Tiğrel ile de mektuplaşması, onunla evliliği gündeme getirmiştir. Cahit'in yakın

[117] OKUR Enver, age. s. 42.
[118] YETİŞTİREN Nuri, age. s. 14.
[119] OKUR Enver, age. s. 43.
[120] OKUR Enver, age. s. 55.

çevresi bu evliliğe sıcak bakmasına rağmen zamanla bundan da vazgeçmişlerdir. Tarancı, Çalışma Bakanlığı'nda çalışırken görüp âşık olduğu Cavidan Tınaz'a bir mektup yazarak evlilik teklifinde bulunmuştur. Cavidan Hanım, Cahit Sıtkı'nın kendisine mektup verişini şöyle anlatmıştır.[121]

"Bir gün telaşlı, mahcup bir tarzda ve acele ile elime bir mektup sıkıştırdı. Doğrusu böyle bir şeyi tahmin edebiliyordum. Mektubu heyecanla alıp eve götürdüm, kendini tanıtıyor ve benimle evlenmek istediğini belirtiyordu... Çok iyi bir insandı."

Cavidan Hanım, bu mektuba şairin içkiye olan bağımlılığından ötürü olumsuz yanıt vermiştir. Bunun farkında varan Cahit Sıtkı, "Affet beni Cavidan'ım, gözümde dünyanın en paha biçilmez mücevheri olan o güzel başın için yemin ediyorum, mezara gireceğim güne kadar ağzıma alkol namına tek damla bir mayi koymayacağım." diyerek Cavidan Hanım'ı evliliğe razı etmiştir. Çift, 4 Temmuz 1951 Çarşamba günü Ankara Halkevi'nde nikâhlanmıştır.[122]

Tarancı, 1954 yılının ocak ayının ikinci yarısında sağ tarafına gelen felçle Ankara Numune Hastanesine kaldırıldı. Sağ tarafından felç olan Cahit Sıtkı, konuşma yetisini kaybetti. Üç ay hastanede kaldıktan sonra taburcu edildi ve tıbbî imkânların daha iyi olacağı düşüncesiyle İstanbul'a götürüldü. Doktorların, şairin iyileşme ümidi olmadığı ve baba evine gitmesinin uygun olacağını belirtmesiyle Diyarbakır'a, bir yıl Diyarbakır'da kaldıktan sonra tedavi amacıyla 7 Ekim 1955'te yeniden Ankara'ya götürüldü.[123]

Ankara'daki tıp fakültesinde on bir ay boyunca tedavi gördü. Bu sırada kendisine şiirleri okunmuş, hafızasına tekrar işlerlik kazandırılmaya çalışılmıştır. Söylenenleri anlamaya başlayan şair 15-20 kadar kelimeyi de söyleyebilir hâle geldi. Felçli olan sağ ayağını oynatmaya ve bükülü kalan kolunu kıpırdatmaya hatta yavaş yavaş yürümeye bile başladı. Dönemin bakanı Samet Ağaoğlu'nun yardımıyla 6 Eylül 1956'da kardeşi Halit Tarancı refakatinde Viyana'ya gönderildi. Viyana'daki bir hastanede tedavi gördüğü sırada 12 Ekim 1956'da zatülcenpten ötürü öldü. 26 Ekim Cuma günü Ankara'ya getirilen naaşı, Ankara'da Cebeci Asri Mezarlığı'na defnedildi.[124]

Cahit Sıtkı, aile çevresinin edebî faaliyetlere ilgi duyması yönü ile küçük yaşlarda edebiyat dünyasına ilgi duymaya başladı. Saint-Joseph Lisesi'ne giderken Namık Kemal, Tevfik Fikret, Mehmet Emin Yurdakul ile Pierre Corneille, Jean Racine, Molière, Alphonse de Lamartine gibi sanatçıları da okuma fırsatı buldu. Galatasaray Lisesi'ndeyken şiire olan eğilimi giderek artmış ve 2. sınıftayken Ziya Osman'ın yönlendirmesiyle Fransız şair Charles Baudelaire'i okumaya başladı.

Hafta sonu tatillerini bürokrat dayısı Fevzi Bey'in evinde geçiren Cahit Sıtkı'yı aile çevresinden sadece o, şiire teşvik etmiş, onu yüreklendirmiştir. Cahit Sıtkı şiire ağırlık

[121] YETİŞTİREN Nuri, age. s. 17.

[122] OKUR Enver, age. s. 58.
[123] OKUR Enver, age. s. 60.
[124] ŞENGÖK Yağmur, (2015). "*Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirlerinde ayna motifi*". İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi.

verdikçe derslerindeki başarısının düşmesi ailesi tarafından şiddetle eleştirilmekteydi. Lise son sınıftayken ilk şiirlerini *Servet-i Fünûn* ve *Muhit* dergilerinde yayımladı. Aynı dönemde *Servet-i Fünûn* ile Galatasaray Lisesi'nin *Akademi ve Galatasaray* adlı dergisinde de şiirleri yayımlanmaya başlamıştır. Dayısı, şiirlerini Abdullah Cevdet'e göstermesi konusunda Cahit Sıtkı'yı yüreklendirdi. Abdullah Cevdet, Cahit Sıtkı'nın bütün şiirlerini dikkatle okumuş, kusurlarını ona nezaketle göstermiş, beğendiği mısraların altını çizmiş ve ona yetenekli olduğunu söyledikten sonra; bu şiirleri yayımlamaktan vazgeçmesini ve daha çok kitap okuyarak yazmasını tavsiye etmiştir.[125]

Yirmi bir şiirden oluşan *Ömrümde Sükût*, Cahit Sıtkı'nın 1933'te yayımlanan ilk şiir kitabıdır. Necip Fazıl Kısakürek tesiri altındaki bu şiirlerde, Fransız şiirinin tür ve biçim etkisi görülmekte ve Tarancı'nın çocukluk anıları, özlemleri, içinde yaşadığı zamanın kişisel bunalımları ele alınmıştır. Şairin lise yıllarında yazdığı ve *Akademi*, *Muhit* ve *Galatasaray* dergilerinde neşrettiği bazı şiirleri de içinde barındıran kitap, yedi bölüm hâlinde 21 şiiri ihtiva etmektedir. 1946'da *Otuz Beş Yaş* adlı şiir kitabı, Ülkü Basımevi tarafından basılmıştır. 1933-1946 döneminde yazılan şiirleri kapsayan bu eser, sonraki yıllarda en çok basılan şiir kitapları arasında yer almıştır. Kitaptaki şiirlerin büyük bir kısmı *Varlık* başta olmak üzere *Kültür Haftası*, *Ağaç*, *Yücel*, *Gündüz*, *İnkılapçı Gençlik*, *Ülkü* gibi dergilerde yayımlanmıştır. Eser, Ağustos 1946'da Varlık Yayınları'nın ilk kitabı olarak basılmış ve yüz sekiz şiir içermektedir. Çalışma Bakanlığı'nda çevirmenlik yapmaya başladığı dönemde yazmaya başladığı ve kitaba adını veren "Otuz Beş Yaş" şiiriyle Cumhuriyet Halk Partisi'nin kuruluş yıldönümü ile ilgili açtığı yarışmada birinciliği elde etmiştir. İlk baskısı 1952'de Varlık Yayınları tarafından yapılan *Düşten Güzel*, 1946-1952 arasında yazılan 35 şiiri içermektedir. Önceki kitapta yer alan ölüm, ölüm korkusu, yaşama sevinci; artık bu kitapta yerini sevgi ve evlilikten kaynaklanan mutluluk duygusuna bırakmıştır.[126]

[125] YETİŞTİREN Nuri, age. s. 10.
[126] OKUR Enver, age. s. 121-122.

Tarancı bu kitabında ayrıca Atatürk ve Kurtuluş Savaşı ile ilgili bazı konulara, ülke ve ülke insanlarına değinen bazı deyişlere yer vermiştir. Varlık Yayınları tarafından 1957'de çıkan *Sonrası*, şairin ölümünden sonra yayımlanmıştır. Bu kitabın ilk 28 sayfasında 1933-1954 yazıp sağlığında yayımladığı, 1952'den sonra yazıldığı hâlde çeşitli dergilerde yayımlandığı hâlde kitaplarında yer almayan 73 şiiri ile birlikte bazı çeviri şiirleri yer almaktadır. Asım Bezirci tarafından derlenen Tarancı'nın bütün şiirleri 1983'te *Bütün Şiirleri* adıyla Can Yayınları'ndan çıkmıştır. Kitap altı bölümden oluşmaktadır.[127]

Ankara'daki Yaşamı

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının en önemli şairlerinden biri olan Cahit Sıtkı Tarancı, Ankara'da geçirdiği yıllar boyunca hem edebi üretiminde hem de sosyal yaşamında derin izler bırakmıştır. Onun Ankara'daki hayatı, bohem yaşam tarzı, meyhane kültürü ve edebi çalışmalarıyla şekillenmiş; bu süreç, şiirlerinde ölüm, yalnızlık ve yaşam sevinci gibi temaların daha da belirginleşmesine yol açmıştır.

Tarancı, devlet dairelerinde görev almak üzere Ankara'ya gelmiş ve uzun yıllar başkentte yaşamıştır. Ankara, Cumhuriyet'in kültürel ve entelektüel merkezlerinden biri olarak şairin edebi kişiliğini beslemiştir. Burada dönemin edebiyat çevreleriyle yakın ilişkiler kurmuş, özellikle Varlık dergisi ve diğer edebi topluluklarla bağlarını güçlendirmiştir. Ankara'nın bürokratik ve kültürel atmosferi, onun şiirlerinde bireysel duyarlılıkla toplumsal gözlemleri bir araya getirmesine imkân tanımıştır.

Cahit Sıtkı'nın Ankara'daki yaşamında meyhaneler, yalnızca bir eğlence mekânı değil, aynı zamanda edebi tartışmaların ve dostlukların pekiştiği sosyal alanlar olmuştur. Ankara'nın ünlü meyhanelerinde dostlarıyla buluşmuş, şiirlerini tartışmış ve bohem hayatını sürdürmüştür. Özellikle Ziya Osman Saba ile olan dostluğu, meyhane sohbetlerinde derinleşmiş ve edebi üretimine yansımıştır. Bu dostluk, ölümünden sonra yayımlanan *Ziya'ya Mektuplar* kitabında açıkça görülmektedir. Meyhaneler, onun yalnızlık ve ölüm temalarını işlediği şiirlerine ilham veren mekânlar olmuştur. Bu sosyal hayat, şiirlerinde sıkça görülen hüzünlü ve içsel tonun kaynağıdır.

Ankara'da Posta Caddesi'nde yer alan Şükran Lokantası Cahit Sıtkı Tarancı ile özdeşleşmiştir. Çünkü Tarancı anılarda da yer aldığı üzere bu meyhaneden çıkmaz. Çevirilerini bile Şükran'da yapar. Üç Nal Meyhanesi de Ankara'nın; Orhan Veli'yi, Cahit Sıtkı'yı, Melih Cevdet Anday'ı, Sabahattin Eyüboğlu'nu ve daha bir sürü şairi kucaklayış yollarından biridir.

Ankara yılları, Tarancı'nın en verimli edebi dönemlerinden biridir. Otuz Beş Yaş (1946), şairin en bilinen eseri olan bu kitap, Ankara yıllarında yayımlanmış ve geniş yankı uyandırmıştır. Ölüm ve yaşam arasındaki gerilimi en güçlü şekilde ortaya koyar. Düşten Güzel (1952), Ankara'da kaleme alınan şiirleriyle bireysel duyarlılığın ve toplumsal gözlemlerin birleştiği bir eser olarak dikkat çeker. Ziya'ya Mektuplar (1957), Dostu Ziya Osman Saba'ya yazdığı mektuplardan oluşan bu eser, Ankara'daki sosyal ve edebi hayatına dair önemli ipuçları sunar. Bu eserlerde, Ankara'nın kültürel atmosferi ve şairin içsel dünyası güçlü bir şekilde hissedilmektedir.

---

[127] "Edebiyatımızın "Varlık" dergisiyle gelişen 75 yılı". *Milliyet*. 28 Temmuz 2008.

Cahit Sıtkı Tarancı'nın Ankara'daki yaşamı, hem edebi üretiminin en verimli dönemlerinden biri olmuş hem de bohem hayatının izlerini taşıyan meyhane kültürüyle şekillenmiştir. Bu yıllar, onun şiirlerinde ölüm, yalnızlık ve yaşam sevinci gibi temaların derinleşmesine yol açmıştır. Bugün Ankara'da adına bir park bulunması, şairin başkentle olan bağının kalıcı bir simgesi olarak değerlendirilebilir.

24 Şubat 1946'da CHP'nin "Parti Sanat Mükafatı" adıyla düzenlendiği yarışmada Cahit Sıtkı Tarancı "Otuz Beş Yaş" şiiriyle birinci olmuş. Halkevleri'nin kuruluşundan (1932) sonra halkı eğitmek, Cumhuriyet inkılâplarını halk tabakalarına sevdirmek ve yaymak, çağdaş yaşayışın gereklerini benimsetmek amacıyla piyes yazdırma, yazılanları bastırma, yazarları teşvik etme ve ödüllendirme çabaları yoğun olarak 1950'lere kadar devam etmiş.[128]

Yaş otuz beş! yolun yarısı eder.
Dante gibi ortasındayız ömrün.
Delikanlı çağımızdaki cevher,
Yalvarmak, yakarmak nafile bugün,
Gözünün yaşına bakmadan gider.

Şakaklarıma kar mı yağdı ne var?
Benim mi Allahım bu çizgili yüz?
Ya gözler altındaki mor halkalar?
Neden böyle düşman görünürsünüz,
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar?
……..
Neylersin ölüm herkesin başında.
Uyudun uyanamadın olacak.
Kimbilir nerde, nasıl, kaç yaşında?
Bir namazlık saltanatın olacak,
Taht misali o musalla taşında.

Tarancı'nın vefatından sonra, kitaplarında yayınlanmayan şiirler, şiir çevirileri ve kendisi için yazılanlar "Sonrası" adlı kitapta toplanarak 1957'de yayımlandı. Arkadaşı Ziya Osman Saba'ya yazdığı mektuplar da aynı yıl, *"Ziya'ya Mektuplar"* adlı kitapta toplandı. Tarancı'nın gazetelerde çıkan 22 öyküsü ise Selahattin Öner tarafından 1976'da *"Cahit Sıtkı Tarancı'nın Hikayeciliği ve Hikayeleri"* adlı eserde bir araya getirildi.

Cahit Sıtkı Tarancı'nın yaşamı boyunca kaleme aldığı şiirlerden bazıları şunlar: "Abbas", "Aşk Vakti", "Batan Gemi", "Ben Aşk Adamıyım", "Bir Umut", "Bir Kapı Açıp Gitsem", "Bugün Hava Güzel", "Can Yoldaşı", "Çilingir Sonrası", "Gidiyorum", "Hatıralar", "Hepimize Dair", "İlk Aşklar", "İki Ses", "Gündüz", "Hergünkü Ölüm" ve "Gün Eksilmesin Penceremden"

Cahit Sıtkı Tarancı öncelikle Otuz Beş Yaş şiiriyle anılır edebiyatımızda. Düz yazılar, mektuplar, öyküler yazmış olmasına rağmen şairliği daima ön planda olmuş ve bu durum öykülerini gölgede bırakmıştır. Kırk altı yaşında yaşama veda

[128] https://www.facebook.com/100064845004170/ Er. Tar. 01.05.2026.

eden Cahit Sıtkı Tarancı'nın öykü türüne yoğun emek verdiği halde bu öykülerinin yıllarca gazete sayfalarında kalarak kitaplaşamaması, onun öykücülük yönünün tanınmasına uzun süre engel oldu. Ölümünün 50. yıldönümünde (2006) ilk kez bu öykülerin önemli bir kısmı derlenmiş ve o unutulmaz *"Gün Eksilmesin Penceremden"* şiirinden gelen adla, Can Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

Ölümünün ardından Ankara Çankaya Belediyesi'nce Cahit Sıtkı Tarancı'nın anısına bir park açılmıştır. Cahit Sıtkı Tarancı Parkı, Ahmet Arif Parkı'nın bir yan sokağında bulunmaktadır. Eğimli bir araziye konumlanmış olup içerisinde açık bir halı saha bulunmaktadır. O halı sahanın duvarında Cahit Sıtkı "Memleket isterim" şiiri yer almaktadır.[129]

ABBAS

Haydi Abbas, vakit tamam;
Akşam diyordun işte oldu akşam.
Kur bakalım çilingir soframızı;
Dinsin artık bu kalp ağrısı.

Şu ağacın gölgesinde olsun;
Tam kenarında havuzun.
Aya haber sal çıksın bu gece;
Görünsün şöyle gönlümce.

Bas kırbacı sihirli seccadeye,
Göster hükmettiğini mesafeye
ve zamana.
Katıp tozu dumana,
Var git,
Böyle ferman etti cahit,
Al getir ilk sevgiliyi beşiktaş'tan;
Yaşamak istiyorum gençliğimi yeni baştan.

[129] https://lavarla.com/ismini-sevdigimiz-edebiyatcilardan-alan-parklar/, Er. Tar. 01.05.2026.

NURULLAH ATAÇ
(21 Ağustos 1898 İstanbul - 17 Mayıs 1957 İstanbul)

Eleştirmen, denemeci, yazar, şair. Nurullah Ataç, 21 Ağustos 1898'de Joseph von Hammer'in *Osmanlı Tarihi* isimli kitabı Türkçeye çeviren Mehmed Atâ Bey'in oğlu olarak İstanbul'da doğdu. Nurullah Ataç'ın babası başarılı bir bürokrat idi. İlkokuldan sonra Galatasaray Lisesi'nde 4 yıl okudu. Daha sonra eğitimini İsviçre'de sürdürdü. Babasının ölümünün ardından 1919'da İstanbul'a döndü. 1922 yılına kadar İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni sürdürdü tamamlayamadı. Fransızca öğretmenliği ve tercümanlık yaptı. 1945'ten sonra Cumhurbaşkanlığı çevirmeni olarak görev yaptı. 1926 yılında Leman Ataç ile evlendi. Bu evlilikten 1926'da, daha sonra babasının yaşamından kesitler anlattığı kitabı "Babam Nurullah Ataç"ı yazacak olan Meral Ataç Tolluoğlu doğar.[130]

TDK yayın kolu başkanı oldu. İlk şiirleri Dergâh'ta yayımlandı. Fransız, Latin ve Rus klasiklerinden çeviriler yaptı. Gazete ve dergilerde eleştiri ve deneme türünde yazılar yazdı. Eleştiri yazılarıyla Türk edebiyatında izlenimci eleştirinin ilk örneklerini verdi. Akşam'da tiyatro eleştirmenliği, *Hakimiyeti Milliye*, *Ulus, Milliyet*, *Tan*, *Posta*, *Cumhuriyet*, *Son Havadis*, *Dünya* gazetelerinde eleştiri yazıları çıktı. Denemeleri *Türk Dili*, *Varlık*, *Yedi gün*, *Ülkü*, *Seçilmiş Hikayeler* dergilerindedir.[131]

1955 yılında gut ve şeker hastalığı ortaya çıktı. Eşinin 1955 yılında ölümünün ardından karaciğer ve böbrek rahatsızlıkları başladı. 17 Mayıs 1957 yılında İstanbul Numune Hastanesi'nde hayatını kaybetti.

Ölümünden sonra birçok yazın ve sanat dergisinde kendisi için özel sayı çıkartılmış ve hakkında 2 kitap hazırlanmıştır. Bunlardan ilki 1959'da *Tahir Alangu*'nun hazırladığı *Ataç'a Saygı* isimli, O'nun için yazılmış yazıların derlendiği bir kitaptır. İkincisi ise, Türk Dil Kurumunun 1962'de Ankara'da çıkardığı *Ataç* isimli kitaptır.

Akşam Şarkısı

Önümüzde gölgeli yollar
Açıldıkça sessiz ve ıssız;
Gezdik, gezdik geç vakte kadar...
Ne söyledik biz orada yalnız?

Gönlümde sevgiler vardı,
Çünkü akşam pek füsunkârdı.

Ne söyledin? Ne söyledimdi?
Hoş bir masal; belki bir yalan..
Hep unuttuk onları şimdi.
Dönüyorken biz o yollardan

[130] "Kültür ve Turizm Bakanlığı::Nurullah Ataç, URL Erişim tarihi:5 Temmuz 2008".

[131] "Dil derneği:Nurullah Ataç, URL Erişim tarihi:5 Temmuz 2008". 29 Haziran 2008 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 5 Temmuz 2008.

Ellerimde ellerin vardı,
Çünkü akşam pek füsunkârdı.

Türk edebiyatında en etkili yıllarını 1940-1955 arasında yaşayan Ataç, yazılarında edebiyatın yenileşmesi ve anlaşılır olması, dilde özleşme, yazı dilinin konuşma dilinin imkanlarını kullanarak topluma daha çok hitap etmesi gibi konuları işledi.

Nurullah Ataç, 1949'da Türk Dil Kurumu üyesi oldu ve 11 Şubat 1951'de ise aynı kurumun yönetim kuruluna seçildi. Bir ara siyasetle de ilgilenen Ataç, Türk edebiyatında eleştiri ve deneme türünün gelişmesine önemli katkılar sundu. Güçlü hafızasıyla tanınan Ataç, eserlerinde konuşur gibi bir dil ve hafif mizaha yaklaşan bir üslup tercih etti.

Nurullah Ataç, Anadolu'nun uzak köşelerinde çıkan dergilerdeki amatör yazıları izler, umutlu bulduğu gençleri cesaretlendirirdi. Yakın arkadaşı bile olsa tanınmış bir yazarın yeni çıkmış bir eserini beğenmemişse acımasızca eleştiren Ataç, arkadaşlarıyla arası her zaman iyi olmayan ve yalnız kalan bir eleştirmendi. Otuz altı yıllık yazı serüveni boyunca seksenden çok dergi ve gazetede 4 binden fazla yazı yayımlayan Ataç, Batı edebiyatının önde gelen yapıtlarının Türkçeye kazandırılmasına öncülük etti.

Türkçenin söz dizimini araştırıp konuşma dilinde bulunan devrik cümleyi yazı diline kazandıran Nurullah Ataç, yazılarında genç edebiyatçıların çalışmalarına da yer verdi. Çeviri çalışmalarına önem veren yazar, Latin, Fransız, Rus klasik ve çağdaş yazarlarından 70'e yakın kitap tercüme etti.

Türkçe'deki yabancı kelimeleri kullanmamış, dille düşünce arasında dolaysız bir ilişki olduğunu, somut düşünme geleneğinin doğabilmesi için kavramların saydam, hangi kökten geldiklerinin anlaşılır olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu yol da, Ataç'a göre,

Latince, Grekçe, Farsça, Arapça gibi yabancı dillerin eğitimini zorunlu kılmak başarılamayacağına göre, bunlardan alınan kelimelerin Türkçe'leştirilmesinden geçer:

"Uydurma dil dediler mi bir şey söylediklerini sanıyorlar. Söyleyim ben size; Bu uydurma sözünü, Türkçecilik akımına karşı bir silah diye kullanmaya kalkanlardan ne dediğini bilen, şöyle gerçekten düşünerek konuşan bir tek kişi tanımıyorum. Evet, uyduracağız, bizim yaptığımız, uydurduğumuz kelimeler de yavaş yavaş halka işleyecek, eski Arapça, Farsça kelimelerin işlediği gibi. Onların yerini tutacak."

Bazı yazılarında arı Türkçe kullandığı için anlaşılmaz olarak eleştirilmiştir. Onu eleştirenler arasında Attilâ İlhan, Halit Fahri Ozansoy gibi şairler vardır. Divan Edebiyatı geleneğini iyi bildiği anlaşılır, kişisel olarak zevk aldığını da belirtir, fakat zamanını doldurmuş bir edebiyat olduğu görüşündedir.

Yazı diliyle konuşma dili arasındaki uçurumu kapatma çabasının bir parçası olarak özgün Türkçe'yi ve devrik cümleyi kullanmasıyla döneminin yazarlarını da, daha sonraki kuşaklarıda etkilemiştir.

"Oysaki ben, öz Türkçe için nice kazançları teptim, rahatımı kaçırdım, üzdüm kendimi, adımı deliye çıkarttım. Hepsi de ne dediklerini bilmez, kafalarına düşüncenin gölgesi bile girmemiş birer alıktır bana deli diyenler. Öz Türkçeye özenişim de duygularımın etkisiyle değildir. Latince, Yunanca öğretilmeyen bir ülkede tek doğru yolun, tek usul (akla uygun) yolun öz dile gitmek olduğunu düşüncemle anladım da onun için o yolu buldum.[132]

1951-1975 arasında TDK Yayın Kolu başkanlığı yapan Ataç, yazı hayatına Yahya Kemal ve arkadaşlarının çıkardığı Dergâh dergisinde şiirlerini yayımlayarak başladı. Daha sonra Akşam, Ulus, Haber, Cumhuriyet, Son Havadis gazetelerinde eleştiri ve deneme yazıları yazdı. Türkçe'nin inançlı bir özleştiricisi oldu. Cumhuriyet dönemi şairlerinin tanınmasına, yeni şiirin benimsenmesine destek verdi. Özellikle Orhan Veli'nin ünlenmesini sağladı.

Deneme yazılarını bir söyleşi havası içinde konuşurcasına kolay anlaşılan bir dille yazdı. Türkçenin söz dizimini araştırıp konuşma dilinde bulunan devrik cümleyi yazı diline kazandırdı. Yazılarında özellikle genç edebiyatçıların çalışmalarına yer verdi. Fransız, Latin ve Sovyet yazarlarından yaptığı çeviriler 50 kitabı geçti. Bunlarda da anlatım biçimlerine büyük bir önem verdi. Bu konuda şunları söyledi: "Bir söz, şöyle yolu yordamıyla, kendine en yakışan tilcik (kelime)lerle, kullanılan dilin gereklerine uygun olarak söylenmemiş mi, geçin onları!"

Ataç, dilci, deneme ve eleştirmeci yanıyla edebiyatımızda büyük bir usta oldu. Türk dilini özleştirmek için sürekli çaba gösterdi. Bunda da çağdaşı yazarlara göre, aşırı bir tutum izledi. Bu durumu eleştirenler için o hiç çekinmeden, "*Aşırıyım ben, aşırılıktan çekinmek, düşüncelerimizin sonuna dek gitmekten çekinmek demektir."* dedi.

132 "Nurullah Ataç hakkında söylenenler", https://www.gercekedebiyat.com/, Er. Tar. 01.05.2026.

Çoğunlukla devrik cümlerle yazdı, yabancı sözcükler kullanmamaya, öz Türkçeyle düşüncelerini dile getirmeye büyük bir özen gösterdi. Her yazısında yeni yeni sözcükler kullanarak, kendisine en yakışanı seçmede özel bir dikkati korudu.

Edebiyatımızda deneme ve eleştirme yazarlığı deyince ilk akla gelen Ataç'ın bu alandaki yazılarının etkisi 1940'lı yıllarla birlikte başladı. Ataç'ın eleştirileri heyecan ve duygularıyla birlikte değer yargılarına dönüştü.[133]

Nurullah Ataç'ın Ankara'daki en büyük ayak izi Tercüme Bürosu'dur. Ulus'ta Posta Caddesi ile Sanayi Caddesi'nin kesiştiği köşedeki apartman Yüzbaşıoğlu Apartmanı. Şimdi üstünde "Yüzbaşıoğlu İş Hanı" bulunmaktadır.

Bina yapıldıktan 1 yıl sonra Milli Eğitim Bakanlığı binayı kiralıyor ve her katta farklı birimler açıyor. Zemin kata Neşriyat Müdürlüğü ve kitap satış yeri açılıyor (şu an bir börekçi var yerinde ve o kısım kitap satış yeri; ayrıca ders kitapları, MEB'in çeviri kitapları satılıyormuş), orta kata ise Tercüme Bürosu açılıyor. Milli Eğitim Bakanlığının çevirdiği tüm klasik eserlerin tercümelerinin yapıldığı büro işte orası. Dünyaya açılan kapı gibi bir orta kat. En üst kata da Talim ve Terbiye Dairesi açılıyor. Bu binanın bana göre en önemli katı kuşkusuz orta kattaki tercüme bürosu.

Hasan Ali Yücel'in Milli Eğitim Bakanı olduğu dönemde, bu binada Nurullah Ataç başkanlığında bir ekip oluşturuluyor. Ekip de ekip, amiyane tabirle "şampiyonlar ligi". Dünya klasik eserlerinin çevrilmesi görevi veriliyor bu ekibe. Peki efendim, kimler var bu ekipte? Nurullah Ataç, Saffet Pala, Sabahattin Eyüboğlu, Sabahattin Ali, Bedrettin Tuncel, Nusret Hızır, Yaşar Nabi Nayır, Vedat Günyol, Erol Güney, Melih Cevdet Anday, Orhan Veli, Gaffar Güney, Oktay Rifat ve daha niceleri.[134]

O yıllarda Yenişehir'de dönemin popüler bir pastanesi var: Özen Pastanesi. Nurullah Ataç ile özdeşleşmiştir. Çünkü sürekli oraya gider. Yazar Ahmet Oktay o yıllardaki Ankara'yı, özen pastanesini ve sanat çevresini anlatıyor.

"Madem, yolumuz düştü Ankara'ya, Özen Pastanesi'ne uğramamak olmaz. Atatürk Bulvarı, ömre sefa bir bulvar o zamanlar. İki tarafı akasya ve at kestanesi kaplı. Özen, Çankaya'ya çıkarken sağ kolda. Yazın, kaldırımın bir bölümüne masalar konuyor. Nurullah Ataç'ı ilk orada gördüm. Gözlüklerini burnunun üstüne düşürmüş okuyordu. Ama tanışmadık hiç. Özen yazarların bir uğrak yeriydi. Bir öğleden sonra oturuluyor Özen'de, İlhan Berk, Necati Cumalı, Oktay Akbal, Kenan Harun var. Özen'den kalkılıyor. Çankaya'ya doğru yürünüyor ve şiirler okunuyor."

[133] Ankara Kültür Sanat ve Edebiyat Derneği, https://www.facebook.com/

[134] "Ankara Havası", https://lavarla.com/, Er. Tar. 01.05.2026.

Bunların haricinde Ankara'da Nurullah Ataç ve edebiyat çevresinin birarada oldukları bir de Nahit Hanım'ın evi bulunmaktadır. Orhan Veli'nin hayatında çok önemli bir yer tutar. Şiirinde "Bir de sevgilim vardır pek muteber/ ismini söyleyemem / edebiyat tarihçisi bulsun" derken Nahit Hanım'ı kasteder. Nahit Hanım ile olan gönül ilişkisi o dönem herkesin bildiği fakat dillendirmediği bir sevdadır. Nahit Hanım'ın evi ise önemli bir edebiyat durağıdır. Her cuma akşamı evinde edebiyat sohbetleri düzenlerken Orhan Veli, Melih Cevdet, Oktay Rifat, Nurullah Ataç, Necati Cumalı, Cahit Külebi, Ahmet Hamdi Tanpınar, Rıfat Ilgaz, Sabahattin Eyüboğlu, Sabahattin Ali, Hasan Ali Yücel ve daha birçok ünlü isim katılır.

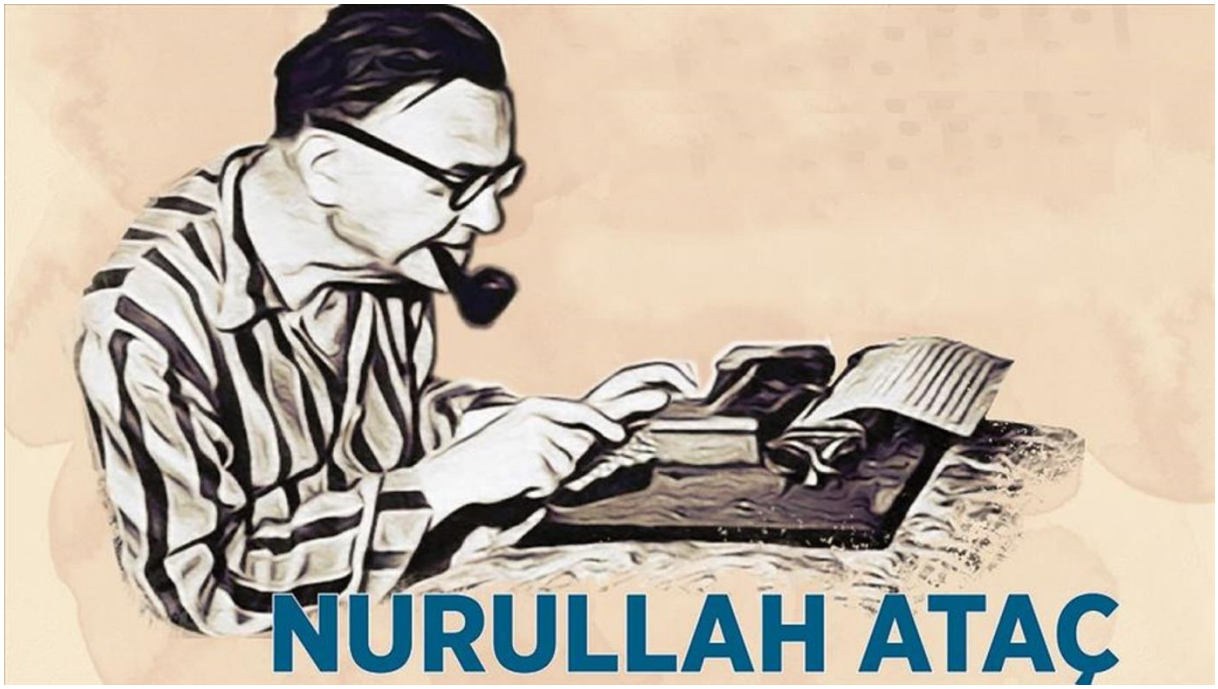
Son Gül

İşte son gül soluyor
Gizli ve kinli eller
Yaprakları yoluyor
Çiçeklerle beraber.

Ağaçlardan süzülen
Bir asabi uğultu,
Bahs ederek hüzünden,
Yaralıyor sükûtu.

Gösteriyor her bakış
Bir ürperme, bir korku;
Her yüreğe uğramış
Sanki hicrânın oku.

Sonbahârın zehrinden
Gönlüm hisse alıyor;
Titre, ruhum! derinden:
İşte son gül soluyor.

ABDÜLHAK HÂMİT TARHAN
Şair-i Azam
(2 Ocak 1852 Beşiktaş - 12 Nisan 1937 İstanbul)

Şair, oyun yazarı ve diplomat. Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde ve Cumhuriyet Türkiye'sinin ilk yıllarında eserler vermiş, modern edebiyatın doğuşunda etkin bir isimdir. Köklü ve eski bir ulema ailesinin ferdi olarak 2 Ocak 1852 tarihinde İstanbul'da dünyaya geldi. Hayatının her döneminde yüksek mevkilerde bulunarak, dünyanın birçok yerini görme fırsatı yakaladı ve çağının büyük ve güçlü bir sanatçısı sayılmıştır.

Uzun seneler diplomat olarak hem doğu hem de batı ülkelerinde bulunması nedeniyle iki edebiyatı da tanımış; Türk şiirine batıdan yeni konular, serbest düşünce ve şekiller getirirken; batı yazarlarından etkilenerek yazdığı oyunlarla Türk tiyatrosuna felsefi düşünceyi sokmuştur. Türk edebiyatının en büyük eserlerinden birisi kabul edilen *Makber*'in şairidir.

Bebek Köşk Kapısı'ndaki Mahalle Mektebi'nin ardından bir süre Rumelihisarı Rüştiyesi'ne devam etti, daha sonra evde özel dersler alarak yetişti. Kendisine özel ders veren hocalardan Hoca Tahsin Efendi'nin üzerinde büyük etkisi oldu. 10 yaşındayken ağabeyi Nasuhi ile birlikte Paris'e Milli Eğitim Müsteşarı olarak eğitim sistemini inceleyen babasının yanına gönderildi ve eğitimine orada devam etti. 1864 yılında Paris'ten İstanbul'a döndü.[135]

1883'te Bombay Konsolosluğu'na atandı. Hasta olan karısına havasının yarayacağını düşünerek bu görevi kabul etti. Ancak Fatma Hanım'ın durumu iyileşmeyip verem teşhisi konulunca ailesi ile İstanbul'a doğru dönüş yoluna çıktı. Fatma Hanım, İstanbul'a varamadan Beyrut'ta vali olan Nasuhi Bey'in konağında hayatını kaybetti (1885). Şair, Beyrut'ta kaldığı kırk gün boyunca her gün Fatma Hanım'ın mezarını ziyaret etti ve ünlü şiiri "*Makber*"i yazdı. *Makber*'in yayımlanması ile ünü birden arttı, imparatorluk sınırlarını aştı. O güne kadar düz yazı alanındaki eserleriyle tanına Hâmit, eşinin ölümünden sonra şairliği ile anılır oldu.

İstanbul'a döndüğünde kendisini edebiyata verdi; karısıyla ilgili "*Ölü*", "*Bunlar O'dur*" ve "*Hacle*" eserlerini yayımladı ve Hindistan izlenimlerini kaleme aldı. 1886 sonunda yeni görev yeri olan Londra'ya giden Hâmit, bu kenti çok sevdi ve *Gayret* dergisine birbiri ardına şiirler gönderdi.

[135] TARCAN Özlem, "Abdülhak Hamid Tarhan", Ege-edebiyat.org, 29.01.2010.

Hâmit, *Şairi-i Azam* şiirinin yayımlanmasının ardından Ankara Hükümeti'nin devreye girmesiyle İstanbul'a geldi. Kendisine Ankara Hükûmeti tarafından maaş bağlandı ve Belediye tarafından İstanbul'da Maçka Palas'ta bir daire sağlandı. Bu dönemde Atatürk, düzenlediği yemeklerde, Tarih Kurumu ve Dil Kurumu toplantılarında kendisini ayağa kalkarak *üstad* olarak selamlamış, yer vermiş ve hürmet göstermiştir.[136]

1929 yılında gerçekleşen ara seçimde TBMM III. Dönem İstanbul Milletvekili olarak Meclis'e giren Hâmit, IV. ve V. dönemlerde de İstanbul Milletvekilliği görevini sürdürmüştür. 12 Nisan 1937'de Maçka Palas'ta 85 yaşında hayatını kaybetti. Mustafa Kemal Atatürk'ün emriyle ulusal cenaze töreni düzenlenerek Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedilen ilk kişi oldu.[137]

Abdükhak Hamit'in Ankara Günleri

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan edebi ve siyasi geçiş döneminin en dikkat çekici şahsiyetlerinden biri olan Abdülhak Hamit Tarhan, yalnızca şiiriyle değil, devlet hayatındaki rolüyle de iz bırakmış bir isimdir. Onun Ankara'da geçirdiği yıllar ve milletvekilliği dönemi, hem şahsi hayatının son safhasını hem de Türkiye'nin yeni bir kimlik inşa ettiği süreci anlamak bakımından önem taşır.

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte İstanbul merkezli eski Osmanlı aydın çevrelerinden farklı olarak Ankara, yeni devletin idari ve kültürel merkezi haline gelmiştir. Bu dönüşüm sürecinde, Abdülhak Hamit Tarhan gibi Osmanlı'nın köklü edebi şahsiyetlerinin Ankara'ya davet edilmesi, bir bakıma geçmiş ile gelecek arasında köprü kurma çabasının göstergesidir. Hamit, ilerleyen yaşına rağmen bu daveti kabul ederek Ankara'ya gelmiş ve burada Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görev almıştır.

Tarhan, 1928 yılında İstanbul milletvekili olarak Meclis'e girmiştir. Ancak milletvekilliği yalnızca teknik bir siyasi görev olmaktan ziyade, onun için

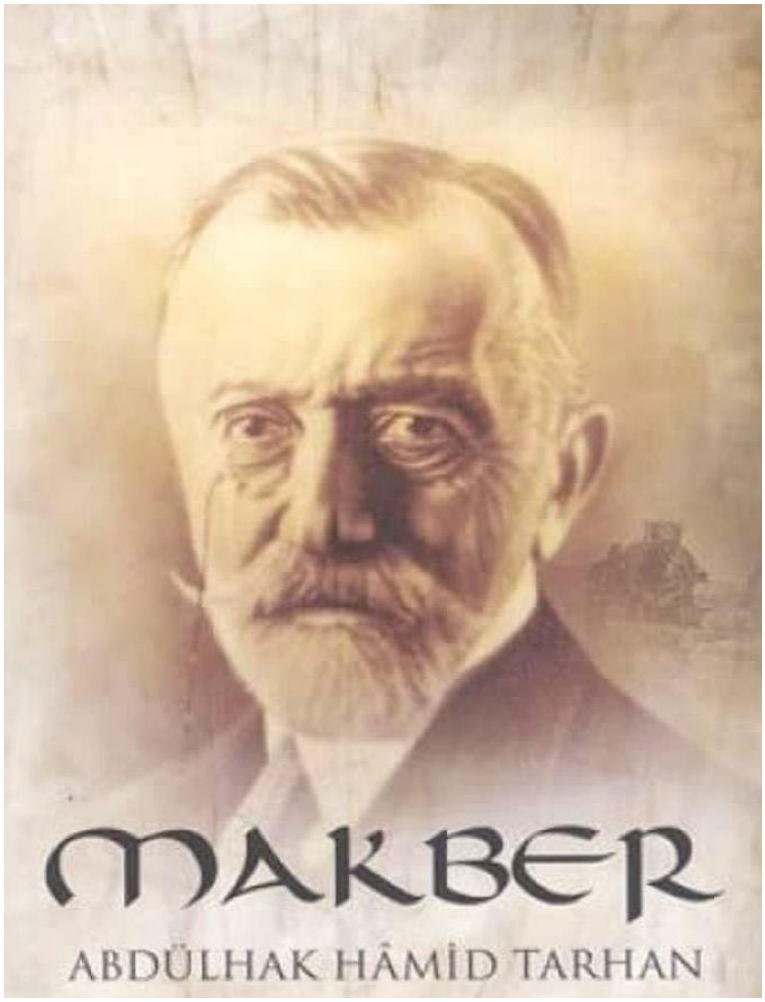
[136] GÜRKAN Turhan, "Atatürk'ün Uşağının Gizli Defteri", Fer Yayınları, İstanbul, 1971 s.187.
[137] ÖZKÖK Ertuğrul, "Makber şiiriyle açılan bahçe", Hürriyet, 6 Nisan 2022.

sembolik bir anlam taşır. Çünkü o, Tanzimat'tan itibaren Türk edebiyatında "Şair-i Âzam" olarak anılan, Batılılaşma sürecinin en önemli temsilcilerinden biridir. Bu yönüyle Cumhuriyet yönetimi, Hamit'i Meclis'e taşıyarak hem kültürel sürekliliği vurgulamış hem de edebiyat ile siyaset arasındaki bağı güçlendirmiştir.

Ankara'daki yaşamı ise daha çok sakin, saygı ve hürmetle çevrili bir ihtiyarlık dönemi olarak geçmiştir. Dönemin devlet adamları ve aydınları, ona büyük bir değer atfetmiş; özellikle Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere Cumhuriyet kadroları, Hamit'i bir "yaşayan kültür mirası" olarak görmüştür. Meclis'te aktif tartışmalara katıldığı pek söylenemez; ancak onun varlığı bile, yeni kurulan devletin geçmişle bağını koparmadığını gösteren güçlü bir simge olmuştur.

Ankara'nın o yıllardaki mütevazı ve henüz gelişmekte olan yapısı içinde Abdülhak Hamit Tarhan'ın varlığı ayrı bir anlam taşır. Eski imparatorluğun ihtişamlı günlerini yaşamış bir şairin, Anadolu'nun ortasında kurulan genç bir başkentte hayatının son yıllarını geçirmesi, tarihsel bir dönüşümün adeta somut bir tablosudur. Onun Ankara'daki günleri, yalnızca bir milletvekilinin yaşamı değil; aynı zamanda bir medeniyetin kapanışı ve yenisinin doğuşuna tanıklık eden bir sanatçının sessiz gözlemidir.

Abdülhak Hamit Tarhan'ın Ankara'da geçirdiği yıllar ve milletvekilliği, aktif siyasi üretimden ziyade sembolik ve kültürel bir değer taşır. O, Cumhuriyet'in ilk yıllarında geçmişin edebi birikimini temsil eden bir figür olarak Meclis'te yer almış; Ankara'daki varlığıyla yeni devletin kültürel sürekliliğine katkıda bulunmuştur. Bu yönüyle onun Ankara günleri, Türk edebiyatı ile Cumhuriyet tarihi arasında kurulan ince ama anlamlı bir köprü olarak değerlendirilebilir.

MAKBER

Eyvâh!.. Ne yer, ne yâr kaldı,
Gönlüm dolu âh ü zâr kaldı.
Şimdi buradaydı gitti elden,
Gitti ebede gelip ezelden.

Ben gittim o hâksâr kaldı,
Bir kûşede târumâr kaldı.
Bâkî o, enîs-i dilden eyvah!
Beyrût´ta bir mezâr kaldı.
……..

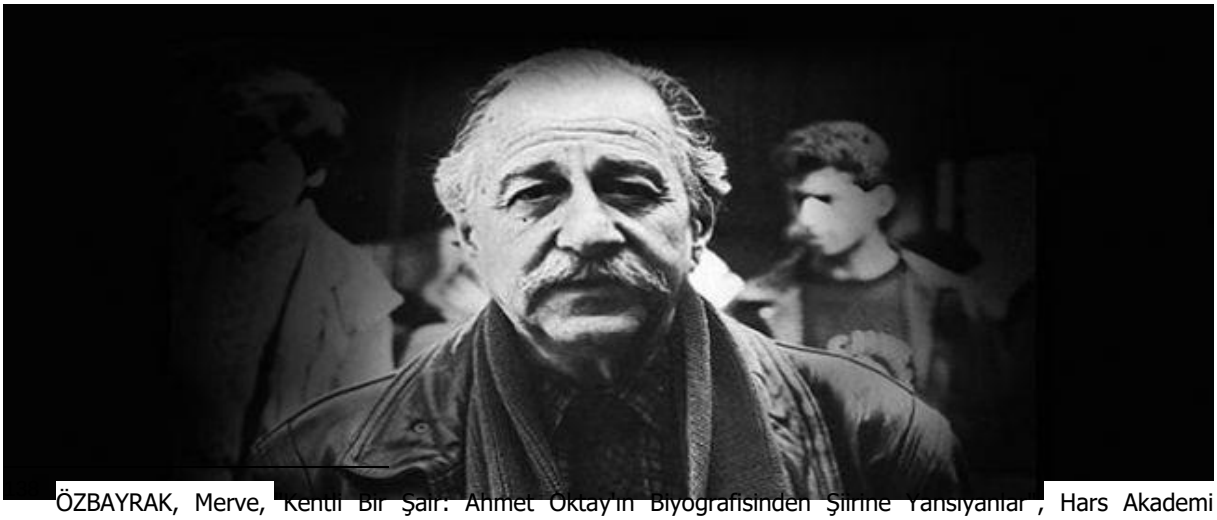
AHMET OKTAY (**AHMET AKTAY BÖRTECENE)**
(21 Ocak 1933 Ankara - 3 Mart 2016 İstanbul)

Türk şair, yazar, gazeteci. Değişik türlerde eserler vermiş, şair yönüyle öne çıkan bir edebiyatçıdır. 1950'lerden itibaren şiirler yazan Ahmet Oktay, şairliğini ve eleştirmenliğini kuramsal nitelikteki çalışmaları ile destekledi. Felsefe ve resim sanatının olan ilgisini şiirlerine yansıttı. 1960'larda başladığı gazeteciliği otuz yıldan fazla sürdüren sanatçı, inceleme, eleştiri, deneme, edebiyat tarihi, hatıra, tiyatro oyunu türlerinde eserler vermiştir. On dördü şiir kitabı olmak üzere elliye yakın eseri vardır.[138]

Ahmet Oktay Börtecene 21 Ocak 1933'te Ankara'da doğdu. Soyadını kullanmayan Oktay, ilk çocukluk yıllarında İzmir ve Malatya'da yaşadı. Ailesi, o altı yaşındayken Ankara'ya yerleşti. Şiir yazmaya Ankara Cebeci Üçüncü Ortaokulu'nda öğrenci iken başladı. Öğretmeni Beşir Göğüş'ün şiire merak sarmasında büyük etkisi oldu.

1949'da Ankara Atatürk Lisesi'ne başladı. Enver Gökçe, Ahmet Arif, Şevki Akşit, Mehmet Kemal Kurşunluoğlu, İlhan Berk, Arif Damar gibi şairlerin etkisinde kalarak şiir yazmaya devam etti. İlk şiiri, Aziz Nesin yönetiminde *Gerçek* dergisinde 1948 yılına, daha sonra *Beraber* (1954) dergisinde yayımlandı. Nâzım Hikmet'in kitaplarını okula getirdiği için soruşturma geçirdi. Liseye Bursa Erkek Lisesi'nde yatılı olarak devam etti ancak bir süre sonra okulu bırakmaya karar vererek 1952'de Ankara'ya döndü.[3] Önce Mâlul Gaziler Derneği'nde kâtiplik yaptı; ardından Ankara İstatistik Genel Müdürlüğü'nde çalıştı.

1958-1960 arasında Sivas'ta askerlik yaptı. Profesyonel gazeteciliğe 1961 yılında Yeni İstanbul gazetesinin Ankara bürosunda parlamento muhabiri olarak başladı. İlk şiir kitabı olan *Gölgeleri Kullanmak* 1963 yılında yayımlandı. 1964 yılında ressam Tülay Tura ile evlendi. Bu evlilikten Deniz adında bir çocuğu dünyaya geldi. 1974 yılında TRT'de Edebiyat Dünyası adlı bir program hazırlayıp sundu. Bu programında başta Ahmet Muhip Dıranas, Cahit Külebi, Oktay Rifat, Salah Birsel, Necati Cumalı, Halikarnas Balıkçısı, Nezihe Araz, Oktay Akbal ve Metin Eloğlu olmak üzere birçok ünlü edebiyatçıyı ağırladı.[139]

ÖZBAYRAK, Merve, "Kentli Bir Şair: Ahmet Oktay'ın Biyografisinden Şiirine Yansıyanlar", Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür Sanat Mimarlık Dergisi, Cilt 2, Sayı 4, Yıl 2019.

[139] YILMAZ Mehmet, "Bir Entelektüelin Yalnızlığı:Ahmet Oktay'ı Uğurlarken". Mecmua, Yıl 2016, Cilt, Sayı 1, 26 Mart 2020.

Çeşitli gazetelerde ve TRT Haber Merkezi'nde muhabirlik, haber müdürlüğü yaptı. TRT'nin kurucu kadrosunda yer alan Oktay,[2] 1982'de TRT'den emekli oldu. Bir süre daha Milliyet gazetesinde çalışmaya devam eden Ahmet Oktay, 1993 yılında görevinden ayrılarak kendini tümüyle yazmaya verdi. Ahmet Oktay, 3 Mart 2016 tarihinde öldü.

Ankara'da İlk Yıllar

Ahmet Oktay, 21 Ocak 1933'te Ankara-Hamamönü'nde dünyaya gelir. Ahmet Oktay'ın eğitim hayatı Ankara'da başlar. 1941'de başladığı Ankara Mimar Kemal İlkokulu'ndan 1945'te mezun olur ve hemen ardından Ankara Cebeci Üçüncü Ortaokulu'na başlar. "O günlerde elime ne geçerse okuyorum. Cervantes'ten, Mickey Spillane'e, hatta Zagor'a". Ahmet Oktay'ın okuma alışkanlığının aşılanmasında anılarında bahsettiği üzere gözleri katarakt olan babaannesinin büyük etkisi görülür. Hayatında özel bir yer edinmiş olan babaannesinin ölümünün ardından duyduğu hüznü ise günlüğünün 31 Mart Cumartesi tarihini taşıyan kısmında dile getirir. "'Babaannemin ölümü.' Ne kadar severdim onu". Şiirinde unutamadığı babaannesini; "bir leylak kokusu gülümsemesiyle öldü ninem, 'Ekmekçi Kadın'ı okumuştum gece. Halk hikâyelerinin ve masallarının bilgesiydi, yoldaşlarıysa cin ve peri tayfasıydı" ifadeleriyle anar.[140]

İstanbullu bir aileye mensuptur. Tam adı Ahmet Oktay Börtecene'dir. Babası Yusuf Kemal Bey, annesi Havva Hayriye Hanım'dır. "Ben en büyük oğul" mısralarında da belirttiği gibi ailenin en büyük oğlu olan Ahmet Oktay'ın, Tolunay Börtecene ve Eray Börtecene adlarında iki de kardeşi vardır.

"Çocukluğunun Ankara'daki ilk yıllarına dair neredeyse hiçbir şey hatırlamadığını söyleyen Ahmet Oktay, çocukluğuna dair ilk anılarının, ailenin 1935'te İzmir'e gidişiyle başladığını söyler" Bu sebepten çocukluğunu İzmir'den itibaren başlatmak doğru olacaktır.

Ahmet Oktay, "Ankara'da Yenişehir semtinde Adakale Sokak'ta aynı adlı bir apartmanın bahçe katında" ikamet eder. Şiire ortaokul ikide merak salan Ahmet Oktay bu hususta Türkçe öğretmeni ve onun da ötesinde ortaokul son ve lisedeki öğretmeni olan Beşir Göğüş'ün büyük etkisi olduğunu söyler. Yılmaz Argon (Gruda) ile de ortaokula gittiği, sanatın her alanına ve futbola meraklı olduğu yıllarda tanışır. Kendisi gibi sanata meraklı olan Yılmaz Argon ile ilk önce Ahmet Haşim ve Yahya Kemal'i örnek alarak İstanbul Pastanesinde girdikleri şiirin dünyasına Onbeşinci Yıl Kıraathanesinde Enver Gökçe, Ahmet Arif, Şevki Akşit, Mehmet Kemal, İlhan Berk, Arif Damar gibi isimlerin etkisinde kalarak devam ederler. Bu sebeptendir ki Ahmet Oktay sanatçı kimliğini edinmesinde rol oynayan etkenleri sıralarken; "Benim asıl okulum, […] hırsızlık yapacak kadar gözümü döndüren kitapların kendileri ve kahvehaneler oldu. Bir de Arkadaşım Yılmaz Argon" der.[141]

---

[140] ÖZBAYRAK Merve, "Kentli Bir Şair: Ahmet Oktay'ın Biyografisinden Şiirine Yansıyanlar", Hars Akademi, Uluslararası Hakemli Kültür-Sanat-Mimarlık Dergisi Yıl 2, Sayı 4 (Aralık 2019), ss. 257-273.

[141] OKTAY Ahmet, "Kendisiyle Çelişen yahut Sokaktaki Adam'a Dair", Mavi, S. 19, (1 Mayıs 1954), s. 5.

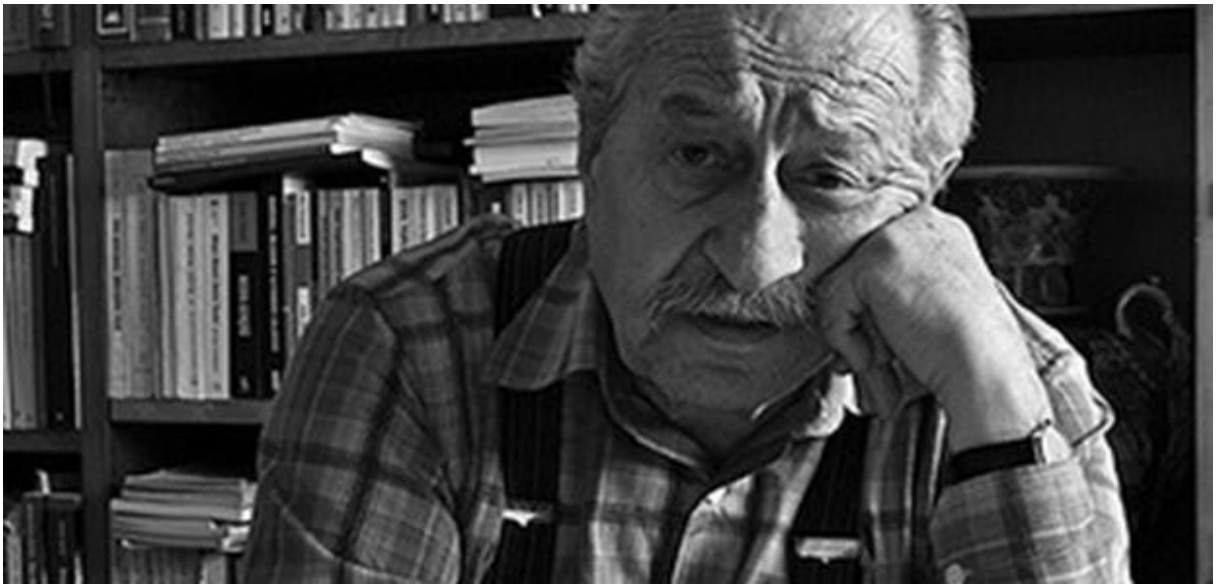
Ahmet Oktay, 1949'da Ankara'da Atatürk Lisesine başlar. "Ortaokul ve Lise'de göze alıp cezayı / kırdım okuldan" dizelerinden de anlaşılacağı üzere başarısız bir eğitim hayatı geçirir. Ahmet Oktay kendi deyimiyle babası tarafından Bursa Erkek Lisesi'ne sürgün edilir. Yön dergisinde yer alan "Ahmet Oktay Kendini Anlatıyor" isimli yazısında; "Lisede sıkılmaya başladım. Bir yıl Bursa'da leyli okudum. Gelgelelim bu sürgünlük de bizim öğrenimi kurtaramadı" ifadesini kullanır. Bir süre sonra okulu bırakma kararı alan Ahmet Oktay, Ankara'ya geri döner.

İlk İş Deneyimleri, Mavi Dergisi ve Bohem Hayatı

Ankara'da iş hayatına atılan Ahmet Oktay Mâlul Gaziler Derneği'nde kâtiplik yapar. Daha sonra bu işten ayrılarak Ankara İstatistik Genel Müdürlüğü'nde çalışmaya başlar.

1954'te Ahmet Oktay Mavi dergisinin 19. sayısında ilk yazısını yayımlar. "Kendi Kendisiyle Çelişen Yahut Sokaktaki Adam'a Dair" isimli yazısıyla, toplumsal bir sanat anlayışına sahip olan Attilâ İlhan'ın Sokaktaki Adam isimli romanının toplumsal gerçekçi bir tavır takınmadığını eleştirir. Metin Cengiz ile olan söyleşisinde; "Attilâ biraz acul bir insandır; kendisiyle ilgili her yazıya hemen, anında müdahale etmeyi sever; hemen ertesi sayıya benim yazıya bir cevap gönderdi" ifadesini kullanır. Attilâ İlhan Mavi dergisinin 20. sayısında bu eleştiriye cevaben "Attilâ İlhan'ın Açıklaması" başlıklı ilk yazısını kaleme alır. Ahmet Oktay, Attilâ İlhan'ın bu çıkışı üzerine derginin ses getirmesi ve tek çizgide ilerleyebilmesi için iş dolayısıyla gittiği İstanbul'da sanatçıyı da evinde ziyaret eder.

"Attilâ o zamanlar Şişli'de oturuyordu bir apartmanın bodrum katında Çolpan İlhan'la beraber […] Ankara'ya döndüğümde, hem Bekir Çiftçi'ye, hem o sıra dergiye katılmış bulunan Özdemir Nutku'ya ve öteki arkadaşlara anlattım Attilâ'yla konuşmalarımızı. 'Bu dergiyi biraz daha derli toplu yapalım, biraz daha toplumcu bir çizgiye çekelim. Attilâ, o zaman her sayı yazı yazacak burada' dedim. Attilâ, o tarihlerde artık önemli bir adam. Onun dergide yazması tiraj açısından en azından gerekliydi".[142]

[142] CENGİZ Metin, "Hayat, Edebiyat, Siyaset Ahmet Oktay İle Dünden Bugünden", İstanbul, Everest Yayınları, 2004.

Ahmet Oktay'ın Attilâ İlhan'ı ziyaretine Hayalete Övgü şiir kitabında yer alan "Madenci Lâmbası" isimli şiiri de tanıklık eder.

Çalışma masamın üstünde günlerdir:
Eski bir madenci lâmbası. Yerdeydi
Nerdeyse üç yıldır. Neden göz önüne
Getirdim bu tuhaf gereci? Bir simge mi
Aranıyordum, bir göçüğün önsezisi mi
Yeşermişti içimde? Zonguldaklı şair
Lütfi Fikri, -Fikri Lütfi miydi yoksa?
Armağan getirmişti. Adlar! -Kişi, kent, kitap
Fark etmez- ; turnusol kağıdıdır belleğin,
Onlar da ihtiyarlıyor ve bunuyoruz.

Ankara'da Şiirleri ve Basın Hayatı

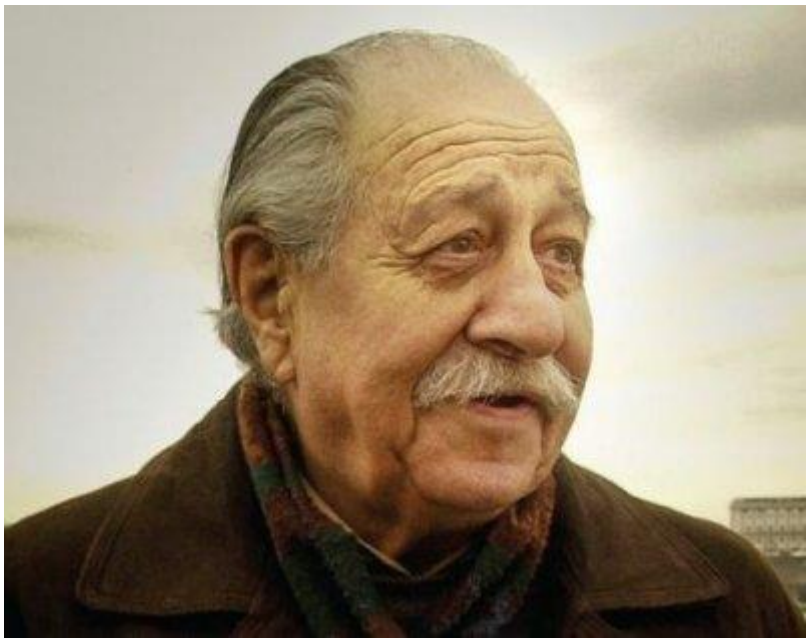
Ahmet Oktay, terhis olduktan sonra Yeni İstanbul gazetesinin Ankara bürosunda muhabir olarak göreve başlar. Böylelikle 33 yıl sürecek olan basın hayatı başlamış olur. Ardından Ankara Ekspres'te çalışmaya başlayan Ahmet Oktay gazetede hem köşe yazarlığı hem de fıkra yazarlığı yapmıştır. Tekrar başlayan işsizlik günlerinde Ankara Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde tanıştığı ressam Tülây Hanım ile 1964 yılında İstanbul'da evlenir. İki yıl sonra da oğlu Deniz dünyaya gelir. İktisat ve Piyasa adlı gazetede çalışmak üzere Ankara'ya yerleşir. Bir süre sonra eşi de Ankara Maarif Koleji'nde resim öğretmenliği yapmaya başlar. Daha sonra Ahmet Oktay sırasıyla Vatan, TRT Haber Merkezi, Akajans, Dünya ve son olarak yine TRT'de çalışarak oradan emekli olur. Çalıştığı gazetelerde çeşitli görevler alan sanatçı ayrıca radyo programcılığı da yapmıştır.[143]

Ankara'daki Hayatının Şiirlerine Yansımaları

Askerliğinde 27 Mayıs 1960 Darbesine de şahit olan şair burada geçen anılarını anlatırken; "Türkiye'deki siyasal gelişmeleri değerlendirirken hiç şüphesiz soldan bir değerlendirme yapıyordum" ifadesini kullanır. Bununla beraber sosyal yapıyı analiz etmede mesleği de büyük rol oynamıştır. Bu sebepten devrinin ve dolayısıyla meydana gelen darbe, muhtıra ve bir takım siyasi olayların yakın tanığıdır: "12 Mart darbesiyle sonuçlanacak olan o süreci gazeteci olarak izlemek, benim açımdan o süreci yazmaktan daha önce geldi. Arkadaşlarım tutuklanıyor, evler aranıyor, Nurhak'ta genç devrimciler uyurken öldürülüyordu". Bu bağlamda; "Yalnızca tarih kitapları değil, insanlara hoşça vakit geçirtmeyi isteyen yapıtlar da yazarından dürüst tanıklıklar istiyor" diyen sanatçının şiirleri yaşamının tanıklığını yapmıştır.[144]

Siyasi ve sosyal olaylarla şekil alan işsizlik, genç devrimcilerin hapse atılması, idam edilmesi, sürgün gibi birçok hadise Ahmet Oktay'ı derinden etkilemiş ve bu hadiseler sanatçının kaleminde dile gelmiştir: "Tutuklanmadım ama tutuklu biri oldum, işkence görmedim ama sürekli işkence edilendim. Yapmam gereken 'sözcükleri

[143] ÖZBAYRAK Merve, age, say. 12.
[144] OKTAY Ahmet, age, say. 102.

silahlandırmaktı'". Bu sebepten sanatçının şiirlerinde kimi zaman "Kavelciler, Kavelciler, Kavelciler" nidaları duyulurken kimi zaman da "Eylül bitti, Eylül bitti, Eylül bitti" naraları duyulur.

Siyasi olaylar Ahmet Oktay'ı etkilediği gibi çevresindeki arkadaş ve dostlarını da etkiler. Sevgi Soysal da etkilenen bu isimlerden birisidir. Ahmet Oktay anılarında dostluklarının yirmi yıllık bir maziye dayandığını söyler. Mamak Cezaevine ziyarete de giden Ahmet Oktay, Sevgi Soysal için; "Evet, yaşamak bulaşmaktır. Kire, kana, korkuya, ölüme, ihanete, sadakate, aşka ve ayrılığa bulaşmak. Hepsine bulaşmayı başardı Sevgi" ifadesini kullanır. Kaleme aldığı şiirinde de Sevgi Soysal'ın hastalığına vurgu yapar. "Sevgi'yi iki kez ziyaret edebildim / Mamak Askerî Cezaevi'nde / Bahardı ikincisinde, bahçedeydik; / görüşmeciler ürkek ve kederli, / ortalıkta yığınla inzibat. / 'Göğsüm acıyor ara sıra' / demişti. 'Şuramda bir çiçek / büyüyor sanki.' Hiç yazmadım / sürgündeyken Adana'ya".[145]

Son Yılları ve Vefatı

Ahmet Oktay ilerleyen yaşlarında geçmişi daha çok düşünmeye başlar: "Yaş kemale erince, insan sık sık geçmişi düşünmeye başlıyor nedense. Demek ki kişinin, bittiğini, önemsizleştiğini sandığı dünüyle kolay kapanmıyor hesabı". Dünüyle hesabını kapatamayan sanatçı, "ey geçmiş derdim, insana kalan en sonunda" mısralarıyla da elinde tek kalan gerçeğin geçmiş olduğunu vurgular.

Ahmet Oktay, son şiir kitabında yer alan "Bir Kederi Duyumsamak" şiirinde de artık sona doğru yaklaşırken vardığı noktayı dile getirir:

"[…] Torunum yok
Bilmem yaşadım mı oğlumla?
Kitaplardan doğdum ben,
Sayısız sayfadan edindim kederlerimi,
Aşklarımı devşirdim dizelerden, öykülerden;
Bir pelür kâğıdıyım artık
Yürürken görünüyor içimin harfleri;
Sonunda döneceğim yer

[145] ÖZBAYRAK Merve, age, say. 13.

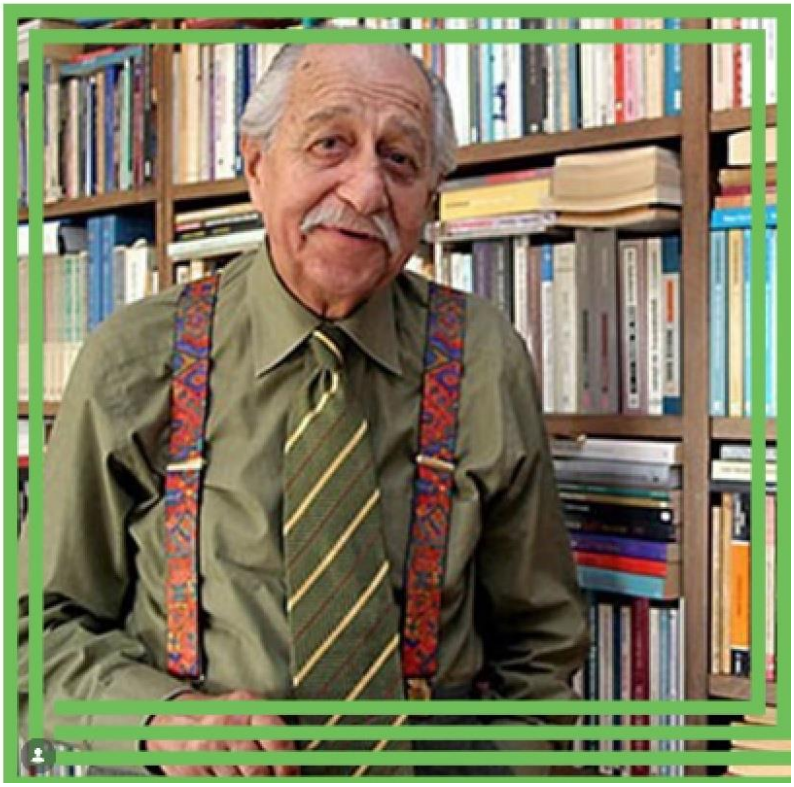
Zamanla tozlanacak bir raf
Sözcüklere tapındım.
Anladım kendisiydi imgenin,
Yaşadıklarım değil yazdıklarımdı gerçek;
Öyle sandım kururken ırmak yatakları.
Üzünçle bakarken kışa yürüyen bahçeye
Anladım: Ipıssız kaldım artık;
Bir sözcük değil sadece
Çürüyecek bir gövdesi var ölümün"

Ahmet Oktay babasıyla kuramadığı iletişimi bir baba olarak oğluyla da kuramaz. Onun anlaştığı ve halleştiği lisan, şiir lisanıdır. O şiirle var olmuş, şiirlerinde yaşamış ve şiirlerine sarılmış bir şairdir. Şiirle harmanlanmış bir ömrün sonunda 3 Mart 2016'da İstanbul'da vefat etmiştir.[146]

Son Olarak

83 yıllık yaşamına elliden fazla eser sığdıran Ahmet Oktay gazeteci, yazar, şair, eş ve baba gibi birçok kimliğin sahibi olmuştur. Kentte doğup, yetişmiş ve daha çok kentin dili olmuş şair için "kent şairi" ifadesini kullanmak yerindedir.

Ahmet Oktay sanat hayatına küçük yaşlarda gerek bulunduğu çevre ve edindiği arkadaşlarla gerekse içinden gelen ilhamla dâhil olur. Onun şiirlerinde çocukluğundan itibaren yaşadığı şehirleri, çocukluk anılarını, eğitimine dair izleri, askerlik sürecini, gazetecilik yaşamını, dostlarını ve döneminin sosyal ve siyasi koşullarını görmek mümkündür. Bu açıdan Ahmet Oktay'ın şiirleri; öfkesini, üzüntüsünü, hayal kırıklıklarını, geçmişiyle hesaplaşmasını dile getirdiği birer haykırıştır.

Ahmet Oktay, Gece Defteri ve Gizli Çekmece gibi yazınsal günlük ve anılarında özel hayatını geri plana atmayı hedefler. Sanatçıda belirginleşen bu ve bunun gibi bir takım özellikler özel hayatına ilişkin bilgileri satır arasından bulmayı zorlaştırmıştır.[147]

[146] ÖZBAYRAK Merve, age, say. 16.
[147] ÖZBAYRAK Merve, age, say. 17.

FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL (**Ahmet Faruk)**
(18 Mayıs 1898 İstanbul - 8 Kasım 1973 İstanbul)

Şair, siyasetçi, öğretmendir. Hecenin Beş Şairi'nden biridir. Behçet Kemal Çağlar ile birlikte Onuncu Yıl Marşı'nın sözlerini yazmıştır. TBMM'de VIII, IX, X ve XI. Dönem İstanbul Milletvekili olarak görev yaptı. 18 Mayıs 1898'de İstanbul'da dünyaya geldi. Babası, Orman ve Maadin Nezareti memurlarından Trabzonlu Süleyman Nafiz Bey, annesi Fatma Ruhiye Hanım'dır.[148]

İlk ve ortaöğrenimini Bakırköy Rüştiyesi ile Hadika-i Meşveret İdadisi'nde tamamladı. Şiire çocuk yaşlarda başladı. Bir süre tıp öğrenimi gördükten sonra okuldan mezun olmadan ayrıldı ve gazeteciliğe başladı. 1917-1918'de Ati Gazetesi'nin yazı işlerinde çalıştı. 1922'de gazetenin temsilcisi olarak Ankara'ya gitti.

1922'de Kayseri Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak atandı. Kayseri'ye yolculuğunu, "Han Duvarları" adlı uzun şiirinde anlattı. Geleceğin ünlü şairi Behçet Kemal onun Kayseri Lisesi'nde öğrencisi oldu. 1924'de Ankara Erkek Muallim Mektebi'nde edebiyat öğretmenliğine geçti; ardından Ankara Kız Lisesi'nde öğretmenlik yaptı. Ankara Kız Lisesi Marşı'nın güftesini yazdı. 1932'ye kadar yaşadığı Ankara'da cumhuriyetin kuruluşuna tanıklık etti. 1924'te *Çoban Çeşmesi*, 1928'de *Suda Halkalar* isimli kitapları yayımladı.

1928'de Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati'nin başkanlığındaki Şark Vilâyetlerini Tetkik Heyeti'nde bulunarak Sivas, Erzincan, Gümüşhane, Trabzon, Erzurum illerini ve dönüşte Kastamonu'yu gördü. Bu yolculuk, onun edebî yaşamında bir dönüm noktası oldu. Memleket şiirleri yazmaya yöneldi.

1931'de Ankara Kız Lisesi'nde coğrafya öğretmenliği yapan Azize Hanım ile evlendi. Bu evlilikten İsmet ve Yeliz adında iki çocuğu oldu. 1932-1946

[148] "Akrabalık Zinciri: Behiç Erkin - Özdem Sanberk - Ayla Algan - Faruk Nafiz Çamlıbel". 16 Eylül 2018.

arasında İstanbul'da edebiyat öğretmenliği yaptı. Vefa, Kabataş Lisesi ve Amerikan Kız Koleji edebiyat öğretmenliklerinde bulundu. 1933'te Onuncu Yıl Marşı'nın sözlerini Behçet Kemal Çağlar ile birlikte kaleme aldı.[149]

Ankara ve İstanbul'daki öğretmenlik yıllarında çeşitli dergi ve gazetelerde şiirler, fıkralar yayımladı. Mizah dergilerinde "Deli Ozan" ve "Çamdeviren" takma adlarıyla mizahi manzumeler yazdı. 1946'da siyasete atıldı ve 1946'dan 27 Mayıs 1960'a kadar Demokrat Parti İstanbul milletvekili olarak TBMM'de görev yaptı. 27 Mayıs 1960 ihtilalinin ardından tüm milletvekilleri ile birlikte kısa bir süre Yassıada'da, daha sonra da Celâl Bayar ve diğer Demokrat Parti milletvekilleri ile birlikte Kayseri Kapalı Cezaevi'nde tutuklu kaldı. 16 ay sonra aklanarak serbest kaldı.[150]

Serbest kaldıktan sonra siyasete dönmek istemedi. Son yıllarını Arnavutköy'deki evinde geçirdi. Yassıada'da arkadaşlarıyla birlikte yaşadığı baskıyı "Zindan Duvarları" adlı bir şiir ile anlattı ve şiiri kitap olarak yayımladı. Eşinin ani ölümünün ardından çıktığı Akdeniz gezisi sırasında Samsun vapurunda Kaş - Fethiye arasında seyrederken 8 Kasım 1973 günü bir gezi sırasında öldü. Cenazesi, 11 Kasım 1973 tarihinde Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Han Duvarları

Yağız atlar kişnedi, meşin kırbaç şakladı,
Bir dakika araba yerinde durakladı.
Neden sonra sarsıldı altımda demir yaylar,
Gözlerimin önünden geçti kervansaraylar...
Gidiyordum, gurbeti gönlümle duya duya,
Ulukışla yolundan Orta Anadolu'ya.

İlk şiirlerini aruz ölçüsüyle yazdı. Cenap Şahabettin ve özellikle Yahya Kemal'in etkisinde kaldı. *Edebiyat-ı Umumiye* dergisinde yayımlanan "Şarkın Sultanları" şiiri, edebiyat çevresinde kendisine yer edinmesini sağlayan ilk eseri oldu. Aruzla yazdığı şiirlerini 1918'de "Şarkın Sultanları", 1919'da "Dinle Neyden" ve "Gönülden Gönüle" adlı kitaplarında topladı. Sonralarıysa aruz ölçüsünden uzaklaşarak hece ölçüsünü ve Türkçenin yalınlaşması, yabancı kelimelerden ve kalıplardan uzaklaşılması düşüncesini benimsedi. Şiirlerinde hecenin özellikle 7+7 kalıbına bir ses zenginliği kazandırdı. Millî edebiyatın oluşabilmesi, geliştirilebilmesini misyon edindi ve Enis Behiç Koryürek, Halit Fahri Ozansoy, Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhon ile birlikte Türk edebiyat tarihinde "Beş Hececiler"den biri olarak anılır oldu.

Şiirin yanı sıra, yurt ve ulus sevgisini işlediği veya toplumsal gerçeklere yöneldiği oyunlar da yazdı. 1933 yılında Kayseri Lisesi'nden öğrencisi Behçet Kemal ile birlikte yazdığı sözler, Cemal Reşit Rey tarafından bestelendi ve eser, Türkiye Cumhuriyeti'nin 10. yıl kutlamaları için düzenlenen marş yarışmasını kazandı.

---

149 Soner Yalçın, Nazım Hikmet'ten Faruk Nafız Çamlıbel'e Büyük Türk Şairlerinin Aşık Olduğu Kadın Kim?, Odatv.com sitesi, 17.08.2008.

150 "Boğaziçi Üniversitesi Atatürk ve İnkılap Tarihi Enstitüsü web sitesi, Faruk Nafiz Çamlıbel, Erişim tarihi:12.01.2012".

Bizim Memleket

İçimden tanırım ben o illeri
Onlar ki zahirde viran olurlar
Ardıçlı dağları çamlı belleri
Aşanlar Şirin'e hayran olurlar

Dökülür köpüklü sular yarından
Baharlar yaratır kışın karında
İçenler sihirli pınarlarında
Şöyle bir silkinir ceylan olurlar

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin "Beş Hececiler" kuşağı içinde önemli bir yer edinen Faruk Nafiz Çamlıbel, yalnızca şairliğiyle değil, öğretmenlik ve milletvekilliği gibi görevleriyle de edebiyat ve kültür hayatında etkili olmuş bir isimdir. Onun Ankara'daki yaşantısı, özellikle öğretmenlik yıllarıyla birlikte düşünülmeli; bu dönem, hem sanat anlayışının hem de Anadolu'ya bakışının derinleştiği bir süreç olarak değerlendirilmelidir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara, yeni devletin eğitim ve kültür politikalarının şekillendiği bir merkez haline gelmiştir. Faruk Nafiz Çamlıbel de bu süreçte Ankara'da görev alarak, genç Cumhuriyet'in eğitim kadrosu içinde yer almıştır. Özellikle Ankara Muallim Mektebi ve Ankara Kız Lisesi'nde edebiyat öğretmeni olarak çalışması, onun hem öğretici hem de sanatçı kimliğini bir araya getiren önemli bir deneyim olmuştur.

Muallim Mektebi'ndeki görevinde Çamlıbel, geleceğin öğretmenlerini yetiştiren bir eğitimci olarak, yalnızca ders anlatmakla kalmamış; aynı zamanda edebiyat sevgisini ve dil bilincini öğrencilerine aktarmıştır. Bu okulda görev yaptığı yıllar, onun Türk diline ve şiirine dair düşüncelerini sistemli bir biçimde ifade ettiği bir dönemdir. Öğrencileriyle kurduğu ilişki, onun şiirinde görülen sade, anlaşılır ve içten dilin de bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Ankara Kız Lisesi'ndeki öğretmenlik yılları ise Çamlıbel'in edebî kişiliğinin daha geniş bir gençlik kitlesiyle buluştuğu bir dönemdir. Bu okulda verdiği dersler, genç Cumhuriyet kuşağının kültürel gelişimine katkı sağlamış; aynı zamanda onun edebiyatı bir "toplum inşa aracı" olarak görmesini pekiştirmiştir. Öğretmenlik, Çamlıbel için yalnızca bir meslek değil; aynı zamanda kültürel bir sorumluluk alanıdır.

Faruk Nafiz'in Ankara'daki yaşamı, onun şiirine de doğrudan etki etmiştir. Özellikle Anadolu'ya yöneliş, memleket sevgisi ve halkla kurulan bağ, bu dönemde daha belirgin hale gelmiştir. "Han Duvarları" gibi şiirlerinde görülen Anadolu insanına duyarlılık, her ne kadar farklı coğrafyalardan beslenmiş olsa da, Ankara'daki gözlemleri ve eğitimci kimliğiyle pekişmiştir. Başkentin sade ve disiplinli yapısı, onun şiirinde görülen ölçülü, dengeli ve yalın anlatımın da arka planını oluşturur.

Ankara aynı zamanda Çamlıbel'in bürokrasi ve siyasetle temas ettiği bir şehir olmuştur. İlerleyen yıllarda milletvekilliği yapacak olan şair için bu şehir, yalnızca bir öğretmenlik mekânı değil; aynı zamanda kamusal hayatın merkezidir. Bu çok yönlü deneyim, onun hem şiirinde hem de düzyazılarında daha geniş bir perspektif geliştirmesine katkı sağlamıştır.

Faruk Nafiz Çamlıbel'in Ankara'daki yaşantısı ve özellikle Muallim Mektebi ile Kız Lisesi'ndeki öğretmenlik yılları, onun edebî kimliğinin olgunlaşmasında önemli bir rol oynamıştır. Eğitimcilik deneyimi, onun dilini sadeleştirmiş, şiirini toplumsal bir duyarlılıkla beslemiş ve Cumhuriyet'in kültürel hedefleriyle uyumlu bir sanat anlayışı geliştirmesine katkı sağlamıştır. Bu yönüyle Çamlıbel, Ankara'da yalnızca ders veren bir öğretmen değil; aynı zamanda yeni bir edebiyat ve kültür anlayışının taşıyıcısı olmuştur.

Çoban Çeşmesi

Derinden derine ırmaklar ağlar,
Uzaktan uzağa çoban çeşmesi,
Ey suyun sesinden anlıyan bağlar,
Ne söyler şu dağa çoban çeşmesi.

Gönlünü Şirin'in aşkı sarınca
Yol almış hayatın ufuklarınca,
O hızla dağları Ferhat yarınca
Başlamış akmağa çoban çeşmesi

Faruk Nafiz Çamlıbel'in siyasete girişi, Cumhuriyet'in tek parti dönemine uzanır. İlk olarak Cumhuriyet Halk Partisi'nden milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne giren şair, uzun yıllar bu görevini sürdürmüştür. Ancak Türkiye'de çok partili hayata geçiş süreciyle birlikte siyasi dengelerin değişmesi, Çamlıbel'in de siyasal konumunu etkilemiştir.

1950 yılında Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte Türkiye'de yeni bir siyasi dönem başlamış; bu süreçte Çamlıbel de Demokrat Parti saflarında yer alarak yeniden milletvekili seçilmiştir. Bu dönemde onun siyasi kimliği, edebiyatçı kimliğinin önüne geçmese de, kamuoyunda daha görünür hale gelmiştir. Demokrat Parti'nin

temsil ettiği daha liberal ve halkçı söylem, Çamlıbel'in daha önceki "memleketçi" şiir anlayışıyla da belli ölçüde örtüşmektedir.

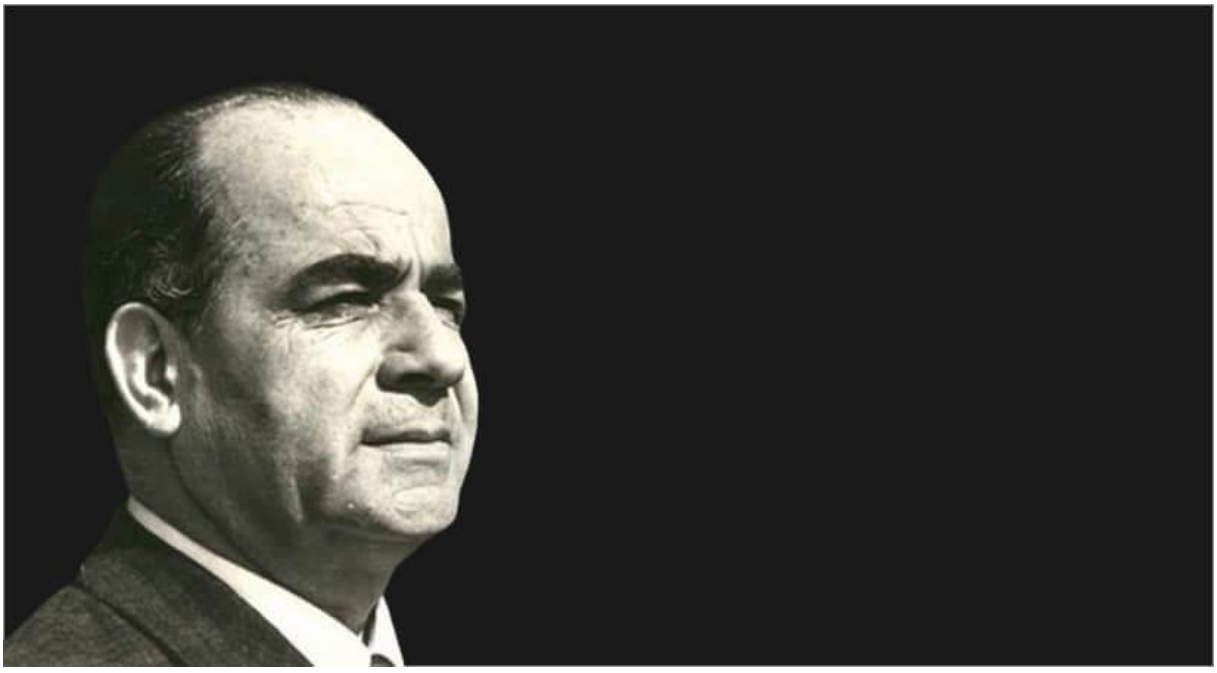
Ancak 27 Mayıs Darbesi, Faruk Nafiz Çamlıbel'in siyasi hayatında bir kırılma noktası olmuştur. Demokrat Parti iktidarının sona erdirilmesiyle birlikte, partinin birçok mensubu gibi Çamlıbel de tutuklanmış ve Yassıada'da yargılanmıştır. Bu süreç, onun hayatında derin izler bırakmış; hem psikolojik hem de toplumsal anlamda önemli bir sarsıntıya yol açmıştır.

Yassıada yargılamaları sırasında yaşadığı deneyimler, Çamlıbel'in siyasetle kurduğu ilişkiyi köklü biçimde değiştirmiştir. Bu olaydan sonra aktif siyasetten büyük ölçüde uzaklaşmış; daha çok edebî çalışmalarına yönelmiştir. Siyasi hayatta yaşadığı bu sert kırılma, onun şiirine doğrudan yoğun bir biçimde yansımamış olsa da, genel ruh hâlinde bir içe çekilme ve mesafe duygusu oluşturduğu söylenebilir.

Demokrat Parti yıllarında Çamlıbel, Meclis'te aktif bir siyasetçi olarak görev yapmış; ancak daha çok bir "kültür adamı" kimliğiyle öne çıkmıştır. Onun konuşmaları ve tutumu, sert ideolojik tartışmalardan ziyade daha dengeli ve ölçülü bir çizgide ilerlemiştir. Bu yönüyle o, siyaseti bir mücadele alanından çok bir hizmet alanı olarak görmüş; edebiyatçı duyarlılığını bu alana da taşımıştır.

Faruk Nafiz Çamlıbel'in Demokrat Parti yılları, onun siyasi kimliğinin belirginleştiği, ancak aynı zamanda 27 Mayıs Darbesi ile ciddi bir kırılma yaşadığı bir dönemdir. Bu süreç, şairin hayatında derin izler bırakmış; onu aktif siyasetten uzaklaştırarak yeniden edebiyata yönelten bir dönüm noktası olmuştur. Böylece Çamlıbel, Türk edebiyatında olduğu kadar, Cumhuriyet dönemi siyasi tarihinde de iz bırakan bir şahsiyet olarak anılmaya devam etmiştir.

Yaşamaz ölümü göze almayan
Zafer, göz yummadan koşana gider.
Bayrağa kanının alı çalmayan
Gözyaşı boşana boşana gider!

YAHYA KEMAL BEYATLI (Ahmed Agâh)
(2 Aralık 1884 Üsküp - 1 Kasım 1958 İstanbul)

Şair, mütefekkir, yazar, siyasetçi ve diplomattır. Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin en büyük temsilcilerinden biridir. Şiirleri Divan edebiyatı ile modern şiir arasında köprülük görevi üstlenmiştir. Türk edebiyat tarihi içinde Dört Aruzcu'dan biri olarak kabul edilir. Sağlığında Türk edebiyatının başaktörleri arasında kabul edilmiş ancak hiç kitap yayımlamamıştır.[151]

İlköğrenimine, 1889 yılında Üsküp'te Sultan Murat Külliyesi'nin bir parçası olan Yeni Mektep'te başladı. Daha sonra yine Üsküp'te bulunan Mektebi Edeb'e devam etti. 1892'de Üsküp İdadisi'ne girdi. 1897 yılında ailesiyle Selanik'e taşındı. Çok sevdiği ve etkilendiği annesinin veremden ölümü onu çok etkiledi. Babasının tekrar evlenmesi üzerine ailesinin yanından ayrılıp Üsküp'e döndüyse de, kısa süre sonra Selanik'e geri geldi. *Esrar* takma adı ile şiirler yazdı.

Ortaöğrenimine devam etmek üzere 1902 yılında İstanbul'a gönderildi. Okuduğu Fransızca romanların ve Jön Türkler'e duyduğu ilginin etkisiyle 1903 yılında II. Abdülhamit baskısı altındaki İstanbul'dan kaçarak Paris'e gitti.[152]

1913 yılında İstanbul'a döndü. Darüşşafaka İdadisi'nde tarih ve edebiyat öğretmenliği yaptı. Ziya Gökalp, Tevfik Fikret, Yakup Kadri gibi şahsiyetlerle tanıştı. 1916'da Ziya Gökalp'in tavsiyesi ile Darülfünun'a medeniyet tarihi müderrisi olarak girdi. Bir yandan da edebî faaliyetlerini sürdüren Yahya Kemal, Türk dili, Türk tarihi konularında gazete ve dergilerde yazılar yazdı.

[151] MEHMEDOĞLU Mehmed. "Neden Kitap Yayımlamadılar ?". Düşünce Kahvesi. 16 Haziran 2009.

[152] TOZLUYURT Meral, "Yahya Kemal Beyatlı'nın siyasi portresi". Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi, 2007, 1 Ekim 2016.

Ankara Yılları

Yahya Kemal'in Ankara'daki yaşantısı, İstanbul'daki alıştığı kültürel zenginlikten oldukça farklıdır. Payitahtın zarif ve köklü medeniyet birikimine karşılık, Ankara daha sade, daha sert ve daha gerçekçidir. Ancak şair, bu farklılığı bir eksiklik olarak değil; yeni bir başlangıcın işareti olarak görür.

Onun gözünde Ankara, bir "inşa" mekânıdır. Henüz tamamlanmamış, fakat geleceğe dair büyük umutlar taşıyan bir şehir… Bu yüzden Ankara'daki günleri, Yahya Kemal için yalnızca bir mekân değişikliği değil; aynı zamanda zihinsel bir dönüşüm sürecidir. Burada gözlemlediği insan manzaraları —cepheden gelen haberleri bekleyenler, yokluk içinde direnen halk, yeni bir devlet kurma heyecanı taşıyan kadrolar— onun tarih ve millet bilincini daha da derinleştirir.

1922'de Ankara'ya giden Yahya Kemal, *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinde başyazarlık yaptı. O yıl, Lozan görüşmelerinde Türk heyetine danışman atandı. 1923'te Lozan'dan döndükten sonra II. Dönem TBMM'ye Urfa milletvekili olarak seçildi. Milletvekilliği 1926'ya kadar devam etti.

1926'da İbrahim Tali Öngören'in yerine Varşova'ya elçi olarak atandı. 1930'da Lizbon büyükelçisi olarak Portekiz'e gitti. İspanya orta elçiliği görevi de kendisine verildi. Madrid'de görev yapan ikinci edebiyatçı sefir oldu. İspanya Kralı XIII. Alfonso ile yakın dostluk kurdu. 1932'de Madrid elçiliğindeki görevine son verildi.

Zil, şal ve gül. Bu bahçede raksın bütün hızı...
Şevk akşamında Endülüs üç defa kırmızı...

Aşkın sihirli şarkısı yüzlerce dildedir.
İspanya neş'esiyle bu akşam bu zildedir.

Ankara'nın Şiirine Yansıması

Ankara yılları, Yahya Kemal'in siyasetle daha doğrudan ilişki kurduğu bir dönemdir. Daha sonraki yıllarda milletvekilliği ve diplomatik görevler üstlenecek olan şairin bu yönü, Ankara'daki deneyimleriyle şekillenmiştir. Bu şehirde edindiği tecrübeler, onun yalnızca bir şair değil, aynı zamanda bir devlet adamı olarak da olgunlaşmasını sağlamıştır.

Yahya Kemal'in şiirlerinde Ankara, İstanbul kadar belirgin bir yer tutmaz. Ancak bu, Ankara'nın onun şiir dünyasında etkisiz olduğu anlamına gelmez. Aksine, Ankara'da yaşadığı yıllar, onun tarihsel perspektifini ve millet anlayışını güçlendirmiştir. Yahya Kemal'in dizelerinde sıkça karşılaşılan tarih bilinci, milli kimlik vurgusu ve geçmiş ile gelecek arasında kurulan bağ gibi unsurlar, Ankara'daki gözlem ve izlenimleri ile daha da derinleşmiştir.

Yahya Kemal Beyatlı'nın Ankara'da geçirdiği günler, onun hayatında yalnızca bir dönem değil; bir bilinç ve sorumluluk evresidir. Ankara, bu süreçte hem bir direnişin merkezi hem de yeni bir devletin doğum yeri olarak, şairin düşünce dünyasında kalıcı

izler bırakmıştır. Yahya Kemal, Ankara'da yalnızca bir şair olarak değil; bir aydın, bir fikir adamı ve bir tanık olarak bulunmuştur. Bu tanıklık, onun eserlerinde doğrudan görünmese bile, derinlerde hissedilen bir tarihsel bilinç olarak varlığını sürdürür.

İlk defa 1923-1926 arasında Urfa milletvekili olarak görev yapan Yahya Kemal, 1933 yılında Madrid'deki diplomatik görevinden döndükten sonra milletvekili seçimlerine girdi. 1934 yılında Yozgat milletvekili oldu. O yıl çıkan soyadı kanunundan sonra *Beyatlı* soyadını aldı. Ertesi seçim döneminde Tekirdağ milletvekili olarak meclise girdi. 1943'te İstanbul'dan milletvekili seçildi. Milletvekilliği döneminde Ankara Palas'ta yaşadı.[153]

Yakalandığı bir çeşit bağırsak iltihabı nedeniyle tedavi için 1957'de Paris'e gitti. Bir yıl sonra 1 Kasım 1958 Cumartesi günü Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi'nde vefat etti. Cenazesi Aşiyan Mezarlığı'na defnedildi.

Şair, şiirlerini mükemmel hâle getirmediği gerekçesiyle sağlığında kitaplaştırmak istememiştir. 1 Kasım 1958 tarihinde vefatı üzerine, İstanbul Fetih Cemiyeti'nin 7 Kasım 1959 günkü toplantısında Nihad Sami Banarlı'nın teklifiyle Yahya Kemal Enstitüsü kurulmasına karar verilir ve eserleri yayınlanır.

Yahya Kemal, nesir alanında da eser vermiş olmakla birlikte şair olarak isim yapmış bir edebiyatçıdır. Şekil açısından Divan şiir geleneğini ve aruz veznini kullanmıştır. Üslup açısından iki ayrı anlayışta şiirleri vardır: bunlardan birisi devrine göre genellikle sade, doğal ve yaşayan bir Türkçe ile şiir yazmaktır (bu tür şiirleri özellikle ilk baskısı 1961 yılında yapılan *Kendi Gök Kubbemiz* başlıklı şiir kitabında toplanmıştır); diğeri ise tarihin eski devirlerine ait olayları devrinin diliyle ifade etme

[153] "Yahya Kemal Enstitüsü web sitesi, Biyografi: Atatürk ile Görüşme, Erişim tarihi:16.03.2012.

düşüncesidir (ilk baskısı 1962'de yapılan *Eski Şiirin Rüzgârıyle* başlıklı şiir kitabındaki manzumelerde bu anlayışı sergilemiştir).[154]

Şiirin vezin, kafiye ve iç ahenge dayandığına inanan şairin hemen hemen tüm şiirleri aruz vezni ile yazılmıştır. Hece ölçüsüyle yazdığı tek şiiri "*Ok*"tur. Onun bütün şiirlerini aruzla yazması ve mısraya olan saygısı, şiirine şekil mükemmelliği getirmiştir. Ona göre şiir sıradan cümlelerden değil nağmeden oluşur, bu yüzden sesle okunmaya muhtaçtır. Kelimelerin kulakla seçilmesi ve mısradaki yerlerinin bulunması gerekir. Ona göre bir mısranın şiir olması, ahenkle ve titizlikle yazılmasıyla mümkündür. Onun için "*şiir musikiden ayrı bir musiki*"dir. bu anlayışının bir sonucu olarak, şiirlerinin üzerinde yıllarca çalışmış ve henüz nağmeye dönüşmediğine inandığı mısralar için en uygun kelimeleri ve istifi buluncaya kadar şiirlerini tamamlanmış saymamıştır.[155]

Artık demir almak günü gelmişse zamandan,
Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan.
Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce alır yol;
Sallanmaz o kalkışta ne mendil ne de bir kol.
Rıhtımda kalanlar bu seyahatten elemli,
Günlerce siyah ufka bakar gözleri nemli.
Biçare gönüller! Ne giden son gemidir bu!
Hicranlı hayatın ne de son matemidir bu!
Dünyada sevilmiş ve seven nafile bekler;
Bilmez ki giden sevgililer dönmeyecekler.
Birçok gidenin her biri memnun ki yerinden,
Birçok seneler geçti; dönen yok seferinden.

[154] KAYA Muharrem, "Park Otel ve Yahya Kemal" muharremkayamsgsu.tr.gg. 15 Mayıs 2010.

[155] OKAY M. Orhan, "Beyatlı, Yahya Kemal" islamansiklopedisi.info. Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Cilt 6, Yıl 1992.

YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU
(27 Mart 1889 Kahire - 13 Aralık 1974 Ankara)

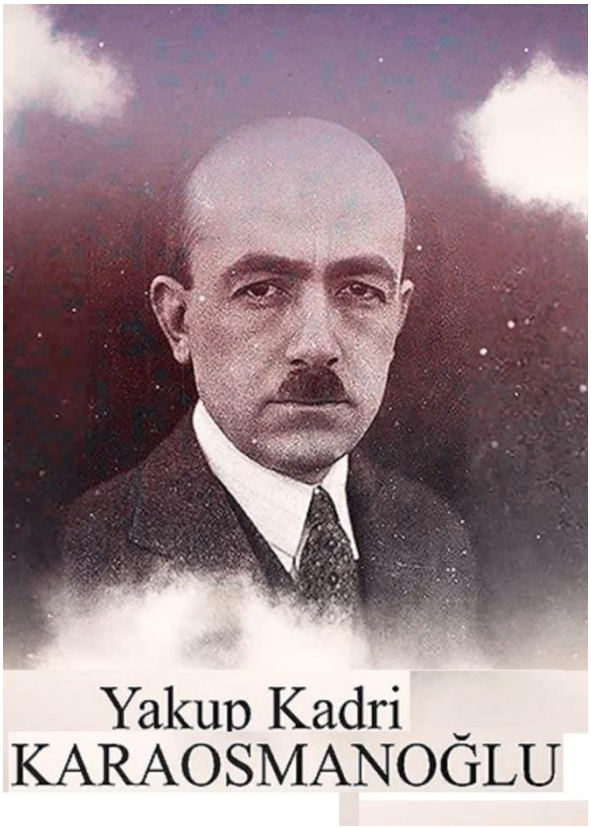
Yazar ve diplomattır. Türk Dil Kurumu'nun kurucularındandır. Roman, öykü ve makaleleri ile Türk toplumunun Tanzimat'tan bu yana geçirdiği değişiklikleri anlatmış bir yazardır. Asıl ününü romanları ile sağlayan yazarın en tanınmış romanları *Nur Baba*, *Kiralık Konak* ve *Yaban*'dır. Aynı zamanda şiirleri de bulunmaktadır.

Roman, öykü ve makaleleri ile Türk toplumunun Tanzimat'tan bu yana geçirdiği değişiklikleri anlatmış bir yazardır. Asıl ününü romanları ile sağlayan yazarın en tanınmış romanları *Nur Baba*, *Kiralık Konak* ve *Yaban*'dır.

Millî Mücadele yıllarında ve sonrasında etkin bir siyasal yaşam sürmüştür. Millî Mücadele'den itibaren Atatürk'ün yakın arkadaşları arasında yer almıştır. TBMM II, III. Dönem Mardin, IV. Dönem (Tiran Elçiliğine atanması nedeni ile 27 Ekim 1934 tarihinde istifa) ve 1. (XII) Dönem Manisa Milletvekilliği, Kurucu Meclis Millî Birlik Komitesi Temsilciliği (6 Ocak 1961 – 15 Ekim 1961) yapmıştır.[156]

Kadro dergisinin kurucularındandır. Derginin, devrin yöneticileri ile fikir ayrılığına düşüp Kemalizm'i değiştirmekle suçlanarak kapanmasından sonra diplomat olarak yurt dışında çeşitli görevlerde bulunmuştur. 27 Mayıs 1960 yılında kurucu meclis üyesi ve Cumhuriyet Halk Partisi Manisa milletvekilliği görevlerini üstlenmiştir.

Yazarlığa *Ümit*, *Servet-i Fünûn*, *Resimli Kitap* gibi dergilerde başladı. Fecr-i Âtîcilerin "sanat şahsî ve muhteremdir" görüşünü paylaştığı ve "sanat için sanat" yaptığı bu ilk döneminde *Nirvana* adlı bir oyun, makaleler, denemeler, düzyazı şiirler ve öyküler yazdı.[157]

Bahçeler bozuldu, yuvalar dağıldı,
Yollar silindi, cihan viran oldu."
Yaşlı gönül şimdi böyle diyor;
Her şeyi kendine eş görüyor.
Bu da yanlış duygulardan biri...
Cihan ne vakit bayındır idi?
Bahçelerde ne vakit güller açtı?
Ne vakit yuvalarda bülbüller öttü?
Yollardan ne vakit yârlar geldi?
Umduk, bekledik, düşündük.
Hangi şey umduğumuza uygun düştü?
Gördüğümüz düşündüğümüze benzedi mi?
Gelenler beklediğimize değdi mi?
O mutlu ve yüce saat hangi saatti ki,
İçinde iken "geçme! dur!" diye haykırdık?

[156] "Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Hayatı, Başarıları ve Eserleri – BKM kitap". 21 Haziran 2024.
[157] ÖZKIRIMLI Atilla, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Hayatı ve Eserleri, Erişim tarihi:29.07.2011"

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR
(23 Temmuz 1908 Erzincan - 24 Ekim 1969 İstanbul)

Şair ve siyasetçi. Faruk Nafiz Çamlıbel ile birlikte Onuncu Yıl Marşı'nı yazmıştır. Cumhuriyet döneminin ünlü şairlerinden Behçet Kemal Çağlar, Kayseri'nin Şabanbeyzadeler namıyla bilinen ünlü bir ailesinden Şaban Hamdi Bey'in oğludur. Babasının memuriyeti sırasında bulunduğu Erzincan'ın Tepecik köyünde 1908 yılında doğdu.

1913 senesinde Behçet Kemal, Bolu'da İmaret İlkokuluna başlamıştır. İlkokul yıllarında bile dedesinden kendisine geçen yeteneğiyle şiir ezberlemeye ve okumaya meraklı olan Behçet Kemal'e öğretmenleri okulun bahçesinde yüksek bir yere çıkararak babasının ezberlettiği şiirleri okuturlardı.

Normal tahsiline 1915 yılında Konya'da başlamış, ilk olarak Mevlana türbesinin arkasındaki Numune Mektebi'ne devam etmiş, ertesi yıl, Konya Sultanisi'nin ilk kısmına devama başlamıştır. 1916 senesinin sonbaharında babası Kudüs Ziraat Müdürlüğü'ne tayin edildiğinden birkaç ay Kudüs'te kalmıştır.

Kudüs'ten Kayseri'ye gelen Behçet Kemal, ilk, orta ve lise tahsilini Kayseri'de yapmıştır. 1925 senesinde sınavla Zonguldak Maden Mühendis mektebine girmiş ve 1929 senesinde yüksek maden mühendisi olarak birincilikle bu mektepten mezun olmuştur. Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü merkez mühendisi olarak Ankara'da göreve başlamıştır.

Halkevlerinin açılışında yazdığı ve şahsen rol aldığı Çoban Piyesi ve ardından yazdığı ve oynadığı Ergenekon Piyesi dolayısıyla Atatürk'ün dikkatini çekmiştir. Değerli, ünlü yazarlar ve politikacılar ile yakın münasebetler kurmuş, ancak kişisel hiçbir karşılık

beklemeyen derin vatan ve Atatürk devrimleri hayranlığıyla hepsinin sevgi ve takdirini kazanmıştır. Bu sebeple edebiyat tarihinde "devrim şairi", "sofra şairi" ve "Atatürk şairi" olarak anılmıştır.[158]

Öncelikle Atatürk ve milli şiir temasında tanınmış, derin yurt sevgisi olan bir insandı. Haftalık dergiler ve günlük gazetelerde bu konularda makaleler yazmıştır. Atatürk'ün ölümü Behçet Kemal'in ruhunda derin bir acı yaratmış, memleketin ve milletin kurtulmasında Atatürk'ün başarılarının hayranı olarak, kendisini Atatürk'e ve onun devrimlerine adamasına sebep olmuştur.

TBMM VII.ve VIII. dönem Erzincan milletvekili hizmet etmiştir. 15 Ocak 1949'da Şemsettin Günaltay'ın başbakanlığa atanmasının ardından Atatürk devrimlerinden ödün verildiği gerekçesiyle 24 Ocak 1949'da Cumhuriyet Halk Partisi'nden ve milletvekilliğinden istifa etmiştir. 1950-1959 yılları arası Robert Koleji'nde öğretmenlik yapmış, 27 Mayıs 1960 Darbesiyle işbaşına gelen askeri yönetimin seçtiği kurucu meclis üyeleri arasında yer almıştır. Daha sonra Türk Dil Kurumu Genel Sekreterlik, TRT Yönetim Kurulu Başkanlığı, Akbank Neşriyat Müdürlüğü ve TRT Program Uzmanlığı görevlerinde bulundu.

İlk şiiri arkadaşlarıyla çıkardıkları *Hep Gençlik* dergisinde yayımlanan Behçet Kemal, daha sonra *Türk Yurdu* ve *Hayat* (1927) dergilerinde göründü. Ulus'ta yayımlanan kimi şiirlerinde "Ankaralı Aşık Ömer" adını kullanmış, 1949'da *Şadırvan* dergisini çıkarmıştır. İstanbul Radyosu'nda, 27 Mayıs'tan önce ve sonra, aralıklı olarak *Şiir dünyamız* programını yönetmiştir.[159]

Behçet Kemal'in şiiri biçim ve öz olarak iki kaynaktan beslenir: Halk şiiri ve Kemalizm. Giderek ulusal duyguları dile getiren deyişleri ve yurt güzellikleri bile bu özle belirlenir. Hecenin olanaklarını, en yüksek sesi verebilmek için zorlar. Birey için değil, kalabalıklar içindir şiiri.

Çağlar'ın Ankaralı Âşık Ömer mahlası ile yazdığı şiirler halk şiiri çevresinde değerlendirilebilecek eserlerdir. İlk olarak "Atatürk'e Ağıt" şiirinde kullandığı bu mahlasla Ankara Samanpazarı'nda oturan bir âşık tasarlamıştır. Halk ağzıyla yazılan ve halk şiiri formunda kaleme alınan bu şiirler coşkulu bir söyleyişe sahiptir. Bunlardan en çok ses getirenlerden biri de "Cumhuriyet Destanı"dır.

MUSTAFA KEMAL'İN ATI

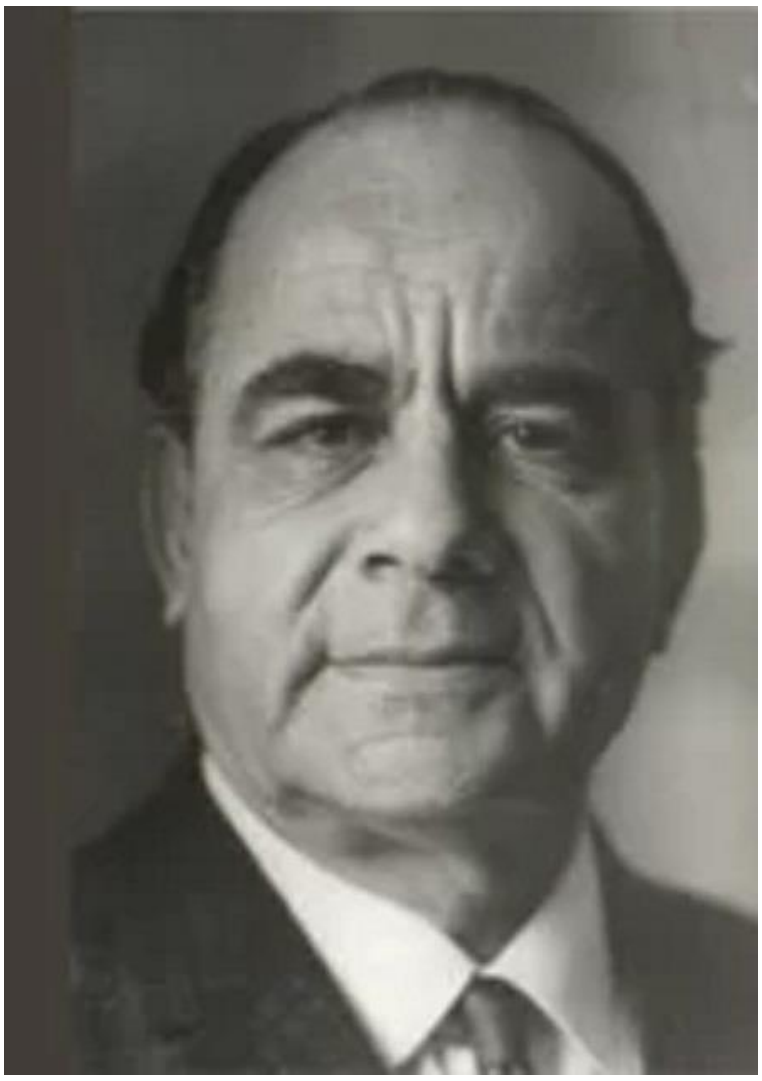
Daha da parlamıştı güzelleşmişti al at
Mustafa Kemal'in bindiği günden beri.
Sanki bilinmez bir rüzgârla dolmuştu
Göğe göğe kalkıyordu alevden başıyla
Uçar ayaklariyle oyuyordu yeri.

[158] TONGA Necati (2019). "*Bir Edebî Muhit Olarak Ankara" (1923-1980)*. s. 111.
[159] TONGA Necati (2019). "*Bir Edebî Muhit Olarak Ankara" (1923-1980)*. s. 111.

Kimseyi bindirmiyordu üstüne artık
Bindirmez ya, Mustafa Kemal'in atı o.
Bunca at arasında neden onu seçmişti,
Nasıl tutmuştu ak elini alnında
Artık dağın taşın saltanatı o

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin önemli isimlerinden Behçet Kemal Çağlar, edebi kimliğini büyük ölçüde Ankara merkezli bir yaşam içinde şekillendirmiş, şiiri ile siyaseti aynı potada eritmiş çok yönlü bir aydındır. Onun Ankara'daki yaşantısı, yalnızca bireysel bir hayat hikâyesi değil, aynı zamanda Cumhuriyet'in kültürel ve ideolojik inşa sürecinin de bir parçası olarak değerlendirilmelidir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra Ankara, yeni devletin başkenti olarak yalnızca siyasi kararların alındığı bir merkez değil, aynı zamanda ulusal kimliğin, kültürün ve sanatın yeniden tanımlandığı bir alan haline gelmiştir. Behçet Kemal Çağlar da bu dönüşümün aktif katılımcılarından biri olarak Ankara'da uzun yıllar bulunmuş, özellikle kültürel kurumlar ve devlet çevreleriyle yakın ilişkiler kurmuştur. Halkevleri, radyolar ve çeşitli kültür etkinlikleri, onun hem şair hem de hatip olarak öne çıktığı başlıca platformlar olmuştur.

Çağlar'ın Ankara'daki yaşantısı, onun şiir anlayışını doğrudan etkilemiştir. Şair, bireysel duygulardan ziyade toplumsal ve ulusal temalara yönelmiş, Cumhuriyet ideolojisini, Atatürk devrimlerini ve ulus bilincini şiirinin merkezine yerleştirmiştir. Bu yönüyle onun şiiri, "toplum için sanat" anlayışının güçlü bir örneğini oluşturur. Ankara'nın devlet merkezli yapısı ve ideolojik atmosferi, Çağlar'ın şiirinde coşkulu, hitabet gücü yüksek ve zaman zaman nutuk tarzına yaklaşan bir dilin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Özellikle Mustafa Kemal Atatürk'e duyduğu hayranlık ve bağlılık, onun şiirlerinde belirgin bir şekilde hissedilir. Ankara'da düzenlenen resmi törenler, bayramlar ve anma programları, Çağlar'ın şiirlerini geniş kitlelere ulaştırdığı

önemli alanlar olmuştur. Bu bağlamda onun şiiri, yalnızca edebi bir üretim değil, aynı zamanda Cumhuriyet'in ideallerini halka aktaran bir araç işlevi görmüştür.

Behçet Kemal Çağlar'ın Ankara'daki etkisi yalnızca edebiyatla sınırlı kalmamış, siyasi alanda da kendini göstermiştir. Cumhuriyet Halk Partisi saflarında siyasete atılan Çağlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde milletvekili olarak görev yapmıştır. Bu görev, onun ideallerini yalnızca şiir yoluyla değil, doğrudan siyasal mekanizmalar içinde de ifade etmesine imkân tanımıştır. Milletvekilliği süresince kültür, eğitim ve ulusal bilinç konularına özel bir önem vermiş, edebiyat ile siyaset arasındaki bağı güçlendiren bir figür olmuştur.

Onun Ankara'daki yaşamı, aynı zamanda bir "kültür adamı" kimliğinin inşasıdır. Radyo konuşmaları, konferanslar ve törenlerdeki hitabetiyle geniş kitlelere ulaşmış, şiirini sözlü kültürle de beslemiştir. Bu durum, onun eserlerinde görülen yüksek sesli, ritmik ve etkileyici anlatımın temel nedenlerinden biridir.

Sonuç olarak, Behçet Kemal Çağlar'ın Ankara'daki yaşantısı, onun şairliğini derinden şekillendiren, ideolojik ve estetik yönelimlerini belirleyen bir merkez olmuştur. Başkentin resmi ve ideolojik atmosferi, onun şiirinde ulusal coşku, toplumsal sorumluluk ve hitabet gücü olarak karşılık bulmuş, milletvekilliği ise bu düşüncelerin siyasal düzlemde ifade edilmesini sağlamıştır. Böylece Çağlar, Cumhuriyet dönemi edebiyatında şiir ile siyaseti bir araya getiren özgün bir temsilci olarak yerini almıştır.

Ankara Şiiri

Ey insan arşı yayla! Ey bozkır! Ey Ankara!
Seslen bana: Ben senden nasıl uzak yaşarım,
Bahtım, senin bağrından ayrıldığım an kara,
Ben sendeki gözlerden feyz alarak yaşarım.
……..
Gönlümü atsalar da dünyanın bir ucuna,
Düşer bir gülle gibi Ankara'nın burcuna,
Bilmem şahin sığar mı avuçların ucuna,
Ankara'da ben böyle çırpınarak yaşarım.

ZİYA OSMAN SABA
(30 Mart 1910 İstanbul - 29 Ocak 1957 İstanbul)

Cumhuriyet dönemi şair ve yazarı. Yedi Meşaleciler Hareketi'nin kurucularındandır. Şair olarak ün kazanan edebiyatçı, küçük hikâye türünde de eserler verdi.

30 Mart 1910 tarihinde İstanbul'da dünyaya geldi. Babası Binbaşı Osman Bey, Paris Askerî ataşesi idi. Sekiz yaşında iken annesini kaybetti. Bu kaybın hüznünü hep hissetti ve eserlerine yansıttı. Ziya Osman, dokuz yaşında yatılı öğrenci olarak kaydedildiği Galatasaray Lisesi'nden 1931'de mezun oldu.

İlk şiiri 1927'de, lise öğrencisi iken *Servet-i Fünûn* dergisinde *Ziya* imzasıyla yayınlandı. Lisede bir yıl sınıfta kalınca bir alt sınıftaki Cahit Sıtkı ile tanışma fırsatı bulması, edebiyat dünyasında ender görülen bir dostluğun oluşmasını sağladı. Dostu Cahit Sıtkı'nın öğrencilik yıllarından itibaren kendisine yazdığı mektupları bir araya getirmesi ile ilk basımı 1957'de yapılan *Ziya'ya Mektuplar* adlı ünlü kitap oluşmuştur.

1928'de altı arkadaşı ile birlikte (Yaşar Nabi, Sabri Esat, Cevdet Kudret, Vasfi Mahir, Muammer Lütfi, Kenan Hulusi) *Yedi Meşale* isimli ortak kitap yayımladılar. Ömrü boyunca topluluğun şiir anlayışına bağlı kalan tek Yedi Meşaleci oldu. Derginin kapanmasından sonra şiirlerini Milliyet ve İçtihat'ta yayımlattı. Varlık dergisinin kurulmasından sonra ise metinlerini orada yayımlatmaya başladı.

1938 yılında girdiği Emlak ve Eytam Bankası'nda uzun yıllar devam etti. Ziya Osman Saba, bankası tarafından Ankara'ya tayin edilmesi üzerine bir süre bu kentte yaşadıysa da İstanbul özlemi nedeniyle 1945 yılında bankadaki görevinden ayrıldı. 1950'de geçirdiği bir kalp krizi nedeniyle bu işi de bırakmak zorunda kalan Saba, yaşamının geri kalanında arkadaşı Yaşar Nabi'nin sahibi olduğu Varlık Yayınları'nın kitaplarını evinde basıma hazırlayarak geçimini sağladı.

Şiirlerinde çocukluk ve ilkgençlik anılarına bağlılık, yaşamın küçük mutluluklarından duyulan sevinç, acıma duygusu, iyilik düşüncesi, İstanbul sevgisi, Allah'a şükran, ölüm gerçeğini kabulleniş gibi konuları, gözlemci ve dışavurumcu bir tarzla genellikle hece ölçüsüyle, ama kimi zaman serbest ölçüyü de kullanarak işlemiştir.

Ankara'daki Yaşantısı: Sade Bir Hayatın İzleri

Ziya Osman Saba, Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin en içten, en sade ve en "insan sıcaklığı" taşıyan şairlerinden biridir. Onun hayatı ve şiiri, büyük iddialardan çok küçük mutlulukların, sessiz sevinçlerin ve derin bir iç huzurunun peşinde şekillenir. Bu yönüyle hem edebi kişiliği hem de yaşamı, dönemin diğer şairlerinden ayrılan özgün bir çizgi sunar.

Ankara, Ziya Osman Saba'nın yaşamında uzun süreli bir merkez olmasa da, memuriyet hayatı ve devlet görevleri dolayısıyla bulunduğu, gözlemlediği ve içselleştirdiği şehirlerden biridir. Cumhuriyet'in erken döneminde hızla gelişen Ankara, bürokratik düzeni, sade yaşam biçimi ve içe dönük atmosferiyle Saba'nın mizacına uygun bir zemin sunar.

Onun Ankara'daki yaşantısı, gösterişli ya da hareketli değil; daha çok düzenli, mütevazı ve gözlemci bir karakter taşır. Bu şehirdeki deneyimleri, şiirine doğrudan mekân tasvirleri olarak değil; bir ruh hâli, bir iç dinginlik arayışı olarak yansır. Ankara'nın sakinliği, onun şiirindeki huzur arzusuyla örtüşür.

Ziya Osman Saba, Yedi Meşaleciler topluluğu içinde yer almasına rağmen, zamanla kendine özgü bir şiir dünyası kurmuştur. Onun şiiri, Türk edebiyatında nadir görülen bir iyilik, huzur ve sadelik duygusu taşır. Saba'nın dili son derece yalındır. Gösterişli imgelerden uzak durur; bunun yerine doğrudan, samimi ve sıcak bir anlatım kurar. Şiirlerini okuyan kişi, çoğu zaman bir şairin değil; içten bir dostun konuştuğunu hisseder.

Ankara, Saba'nın şiirinde belirgin bir dekor olarak görünmese de, onun şiir dünyasına katkısı dolaylıdır. Başkentin düzenli ve sade yaşamı, onun şiirinde sıkça karşılaşılan huzur arayışı**,** dinginlik ve abartıdan uzak yaşam ideali gibi temalarla örtüşür. Bu nedenle Ankara, Saba'nın şiirinde bir şehir olarak değil; bir "yaşama biçimi"nin temsilcisi gibi düşünülebilir.

Ziya Osman Saba, Türk şiirinde yüksek sesli, iddialı söylemlerden bilinçli olarak uzak duran bir şairdir. Onun gücü, sadeliğinde ve samimiyetindedir. Büyük acıları bile yumuşatarak, insanın içine dokunan bir dille anlatır. Şiirleri, modern hayatın karmaşası içinde kaybolan değerleri hatırlatır. Bir evin sıcaklığı, bir akşamın huzuru, bir çocuğun gülüşü… Bu yönüyle Saba, Türk şiirinde "mutluluğun şairi" olarak da anılabilecek nadir isimlerden biridir.

Ziya Osman Saba, Ankara'daki sade ve gözlemci yaşamından süzülen bir dinginliği, şiirinde kalıcı bir estetiğe dönüştürmüştür. Onun şiiri, büyük olayların değil; küçük ama derin anlamlar taşıyan anların şiiridir. Bugün bile okunduğunda, insana hızla akan hayat içinde yavaşlamayı, durup düşünmeyi ve en önemlisi "küçük şeylerle mutlu olabilmeyi" hatırlatır.

YUSUF ZİYA ORTAÇ
(23 Nisan 1895 İstanbul – 11 Mart 1967 İstanbul)

Şair, yazar, edebiyat öğretmeni, yayımcı ve siyasetçidir. Türk şiirinde Beş Hececiler olarak adlandırılan gruptan olup, Türk Edebiyatı'nın önemli mizah yazarlarındandır. Beş Hececiler grubunun üyelerinden Orhon Seyfi ile birlikte Türk dergicilik yaşamında önemli yeri olan siyasi-mizah dergisi *Akbaba*'yı yayın hayatına kazandırmış, bu dergideki yazılarıyla büyük bir hayran kitlesi edinmiştir. VIII. ve IX. Dönem Ordu Milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde görev yapmış bir siyasetçidir.

1895'te İstanbul, Beylerbeyi semtinde dünyaya geldi. Babası, Konya'nın ileri gelenlerinden Hoca Hasan Efendi'nin oğlu mühendis Süleyman Sâmi Bey, annesi ise İzmir eşrafından İzzet Bey'in kızı Huriye Hanım'dır. İstanbul Vefa İdadisi'nde okudu. Şiire lise yıllarında aruz vezni ile başladı.

Öğretmenlikten, *Çınaraltı* dergisinden ve Sular İdaresi'nden ayrılıp siyasete atılan Ortaç, 1946-1954 arasında VIII. ve IX. Dönem Ordu Milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde bulundu. Milletvekilliğinin sona ermesinden sonra, yeniden *Akbaba*'nın başına döndü.

Yusuf Ziya Ortaç, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının hem şiir hem de mizah alanında öne çıkan isimlerinden biridir. Onun hayatı, edebi üretim ile siyasal sorumluluğun iç içe geçtiği bir çizgide ilerler. Özellikle Ankara'daki milletvekilliği yılları, hem düşünsel dünyasını hem de yazınsal üretimini etkileyen önemli bir dönem olarak dikkat çeker.

Ankara'da Bir Milletvekili, Siyaset ve Kültür Arasında

Yusuf Ziya Ortaç, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde milletvekili olarak görev yapmış, bu süreçte Ankara'nın yeni kurulan başkent kimliğine yakından tanıklık etmiştir. O yılların Ankara'sı, yalnızca bir yönetim merkezi değil; aynı zamanda yeni bir ulusun kültürel ve düşünsel temellerinin atıldığı bir laboratuvar gibidir.

Ortaç, bu atmosfer içinde hem siyasi sorumluluklarını yerine getirmiş hem de edebi üretimini sürdürmüştür. Meclis kürsüsündeki ciddiyet ile kalemindeki mizah arasında kurduğu denge, onun çok yönlü kişiliğinin en belirgin göstergelerinden biridir. Ankara'da bulunduğu yıllar boyunca, dönemin aydınlarıyla kurduğu ilişkiler, edebiyat ve basın dünyasındaki etkinliğini daha da artırmıştır.

Yusuf Ziya Ortaç denildiğinde akla gelen en önemli çalışmalardan biri, Akbaba dergisidir. Ortaç, bu dergi aracılığıyla hem edebi hem de politik mizahın güçlü örneklerini ortaya koymuştur. Ankara'daki siyasal ortamı yakından gözlemlemesi, onun mizahını besleyen önemli bir kaynak olmuştur.

Akbaba'da yayımlanan yazılarında ve şiirlerinde, dönemin toplumsal meselelerini ele alırken alaycı ama incitmeyen bir dil kullanır. Bu yönüyle, eleştiriyi sertlikten çok zekâ ve incelikle sunmayı tercih eder.

Şiir Anlayışı, Beş Hececiler'den Mizaha

Yusuf Ziya Ortaç, edebiyat tarihinde Beş Hececiler arasında yer alır. Bu topluluk, Türk şiirinde hece ölçüsünü benimseyen ve sade bir dil kullanmayı amaçlayan bir anlayışı temsil eder. Ortaç'ın şiirleri de bu doğrultuda hece ölçüsüne bağlı, sade ve anlaşılır bir dille yazılmış, gündelik yaşamdan izler taşıyan ve yer yer mizahi ve hicivli bir tona sahiptir.

Onun şiirlerinde aşk, doğa ve insan ilişkileri kadar, toplumsal eleştiri de önemli bir yer tutar. Ancak bu eleştiri, keskin bir saldırıdan çok, gülümseten bir fark ediş biçiminde karşımıza çıkar.

Ankara'nın Edebi Kişiliğine Etkisi

Ankara, Yusuf Ziya Ortaç'ın yalnızca siyasi kariyerinde değil, edebi kimliğinde de iz bırakan bir şehirdir. Başkentin disiplinli, düzenli ve düşünsel atmosferi; onun yazı dilinde görülen ölçülülük ve denge ile örtüşür. Aynı zamanda siyasetle iç içe olması, onun toplumsal konulara duyarlılığını artırmış, özellikle hiciv yönünü güçlendirmiştir.
Ankara'daki yaşantısı, Ortaç'a hem gözlem yapma hem de bu gözlemleri edebiyat aracılığıyla ifade etme imkânı sunmuştur. Bu da onun eserlerinde hem bireysel hem toplumsal boyutun birlikte var olmasını sağlamıştır.

Yusuf Ziya Ortaç, Ankara'daki milletvekilliği yıllarında siyaset ile edebiyatı bir arada yürütebilen nadir isimlerden biridir. Akbaba dergisiyle mizahın gücünü ortaya koyarken, Beş Hececiler içindeki yeriyle Türk şiirinde sadeleşme ve halkla buluşma çabasına katkı sağlamıştır.

Onun şiiri, hem güldüren hem düşündüren bir yapıya sahiptir. Ankara ise bu çok yönlü edebi kişiliğin şekillendiği, gözlemle derinleştiği ve kalemle hayat bulduğu önemli bir durak olarak öne çıkar.

CAHİT KÜLEBİ (Mahmut)
(20 Aralık 1917 Tokat - 20 Haziran 1997 Ankara)

Şair. Halk şiirinden, türkülerden yararlanarak çağdaş bir şiir oluşturmuş, konu olarak yurt, insan ve doğa sevgisini işlemiştir. Şiirlerinde tema olarak çocukluğunun ve gençlik yıllarının geçtiği yörelerden izlenimlerini yansıtmıştır.

20 Aralık 1917'de Tokat'ın Zile ilçesinde doğdu. Ailesi soyadı yasası çıktıktan sonra Erencan soyadını almış, şair ise takma Külebi soyadını sonradan tescil ettirmiştir. İlk ve ortaokulu Tokat'ta tamamlayan Cahit Külebi, Sivas Lisesinden mezun oldu. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Öğretmen okulundayken Reşit Rahmeti Arat desteğiyle Almanya'ya ve Fransa'ya gidip dil eğitimleri almıştır. Öğretmen okulundayken Behçet Necatigil ile aynı sınıfta okumuşlardır. Antalya Lisesinde stajyer Edebiyat öğretmenliği, Ankara Devlet Konservatuvarında, Ankara Gazi Lisesinde ise edebiyat öğretmenliği yaptı. Sonraki yıllarda Milli Eğitim müfettişi oldu.

Öğretmen okulunda öğrenim görürken Müdür Fuat Köprülü'nün kendisine şiir yazdığı için kızacağını düşündüğünden Külebi mahlasını ilk kez bu yıllarda kullanmaya başlamıştır. Okulda Ahmet Hamdi Tanpınar da hocalığını yapmıştır.

İsviçre'ye kültür ataşesi ve öğrenci müfettişi olarak atandı. Yurda dönünce Milli Eğitim Bakanlığı Başmüfettişliği ve Kültür müsteşar yardımcılığı görevlerinde bulundu. 1973'te kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. 1983 yılına kadar Türk Dil Kurumunda çalıştı. 1976'dan sonraki dönemde Türk Dil Kurumu Genel Yazmanı'ydı.

İlk şiirleri "Nazmi Cahit" takma ismiyle 1938'de Gençlik dergisinde yayımlandı. Daha sonra Varlık dergisinde yayımlanan şiirlerinde de aynı imzayı kullandı. 1950-1954 arasında Sokak, İnsan, Türk Dili, Yaratış, Kültür Dünyası gibi dergilerde çıkan şiirleriyle ünlendi. İlk şiir kitabı "Adamın Biri" 1946'da yayımlandı. 1949'da çıkan ikinci kitabı "Rüzgâr"da Orhan Veli şiirine yaklaştığı dikkat çekti. "Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda" adlı eseri, Nevit Kodallı'nın "Atatürk Oratoryosu"na temel oluşturdu. 1940 sonrasında başlayan şiirimizin yenileşmesi hareketinde kendine özgü bir yeri vardır.[160]

Diğer şiir toplulukları ile ilgili görüşleri Milli Edebiyat, Beş Hececiler batıya tam bir uyum sağlanmadığı. Batının görüşünde değiller de geleneksel halk şiirine de fazla uyum sağlayamadığını, İkinci Yeni'nin ise tavırlarını bozup şiiri çetrefilleştirdiklerini düşünür. Külebi 90'larda İtalya'da yapılan geniş kapsamlı bir şiir yarışmasına tek onur konuğu olarak çağrılmıştır.

Türk Kurtuluş Savaşı ve Mustafa Kemal Atatürk üzerine yazdığı *Atatürk Kurtuluş Savaşında* adlı manzum yapıtı sonrasında Atatürk Oratoryosu'na temel oluşturdu. Ankara'da toprağa verilen şairin naaşı 2010 yılında ailesinin istediği üzerine Niksara taşınarak şair Erzurumlu Emrah Türbesi'nin yanına defnedildi.[161]

[160] "Cahit Külebi kimdir?". 22 Ağustos 2017.

[161] Atatürk Kurtuluş Savaşında (Milliyet bas.). Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi c.2. t.y. s. 1962.

Edirneden Ardahana kadar
Bir toprak uzanır,
Boz kanatlı üveyikler üstünden uçar
Ardahandan Edirneye
Edirneden Ardahana kadar.

Kopdağında akar bir çeşme var
Serçe parmak kalınlığında suyu
Haram etmiş gece gündüz uykuyu
Akar da akar.

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin yalın, içten ve Anadolu duyarlığını derinlikli bir biçimde yansıtan önemli isimlerinden Cahit Külebi, edebi kimliğini büyük ölçüde Ankara merkezli bir yaşam içinde geliştirmiştir. Onun Ankara'daki yaşantısı, yalnızca bir memuriyet ve bürokrasi süreci değil, aynı zamanda şiirinin dilini, temasını ve ruhunu belirleyen temel bir kaynaktır.

Cahit Külebi, öğretmenlik ve bürokratik görevleri nedeniyle uzun yıllar Ankara'da bulunmuş, özellikle Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki çalışmalarıyla bu şehrin kurumsal yapısının bir parçası olmuştur. Cumhuriyet'in ilk yıllarında şekillenen eğitim politikaları ve kültürel dönüşüm süreci, Külebi'nin hem düşünsel dünyasını hem de şiir anlayışını doğrudan etkilemiştir. Ankara, onun için yalnızca bir görev yeri değil, Anadolu ile devlet arasında kurulan ilişkinin somutlaştığı bir merkezdir.

Külebi'nin Ankara'daki yaşamı, onun şiirinde belirgin bir şekilde hissedilen "Anadolu gerçekliği"nin oluşmasında önemli rol oynar. Başkentte görev yaparken Anadolu'nun farklı bölgelerinden gelen insanlarla kurduğu temas, onun gözlem gücünü artırmış, bu gözlemler şiirlerinde sade ama etkili bir anlatımla yer bulmuştur. Onun dizelerinde görülen köyler, kasabalar, yoksulluk, yalnızlık ve umut, büyük ölçüde bu gözlemlerin bir yansımasıdır.

Ankara'nın kendine özgü atmosferi de Külebi'nin şiirine dolaylı bir etki yapmıştır. İstanbul'un estetik ve tarihsel zenginliğine karşılık Ankara'nın daha sade, bürokratik ve yer yer sert yapısı, şairin dilinde yalınlık ve doğrudanlık olarak karşılık bulur. Külebi'nin şiirlerinde süslü anlatımlardan uzak, konuşma diline yakın bir ifade tercih etmesi, bu ortamın etkisiyle açıklanabilir. Onun şiiri, gösterişten uzak ama derinlikli bir içtenliğe sahiptir.

Öte yandan Ankara'daki aydın çevreleriyle kurduğu ilişkiler, Külebi'nin edebi gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Dönemin şairleri, yazarları ve bürokratlarıyla aynı ortamı paylaşması, onun şiir anlayışını beslemiş, özellikle halk şiiri geleneği ile modern şiir arasında kurduğu dengeyi güçlendirmiştir. Bu yönüyle Külebi, hem gelenekten beslenen hem de çağdaş bir söyleyiş geliştiren bir şair olarak öne çıkar.

Külebi'nin şiirinde bireysel duygular ile toplumsal gerçeklik arasında güçlü bir bağ vardır. Ankara'daki yaşamı, bu iki alanı bir araya getirmesine imkân tanımıştır. Bir yandan bireyin iç dünyasını, aşklarını ve yalnızlığını anlatırken, diğer yandan Anadolu insanının yaşam mücadelesini, yoksulluğunu ve umutlarını dile getirir. Bu bütünlük, onun şiirini hem samimi hem de toplumsal açıdan anlamlı kılar.

Sonuç olarak, Cahit Külebi’nin Ankara’daki yaşamı, onun şiirinin temel kaynaklarından biri olarak değerlendirilebilir. Başkentin bürokratik yapısı, Anadolu ile kurduğu bağ ve aydın çevreleriyle etkileşimi, Külebi’nin şiirinde yalınlık, içtenlik ve toplumsal duyarlılık olarak karşılık bulmuştur. Bu nedenle onun şiiri, Ankara’nın resmi görünümünün ardında saklı insan hikâyelerini ortaya çıkaran, sade diliyle derin anlamlar kuran güçlü bir edebi dünya sunar.

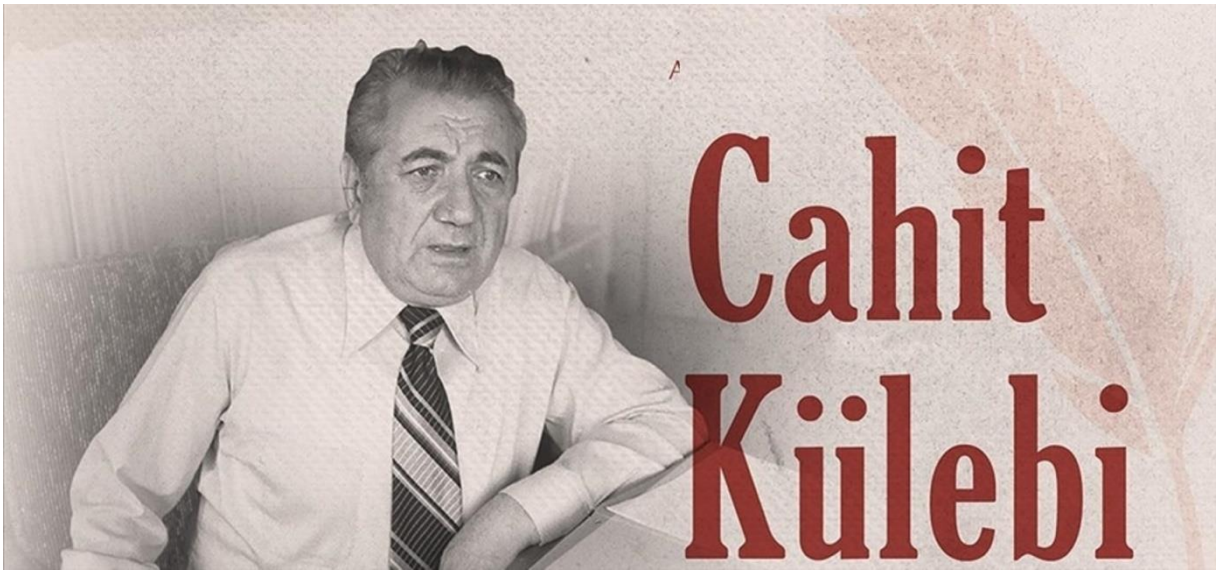
Eserlerinde aşık edebiyatından beslenerek, serbest şiirler kaleme alan usta kalem, şiirlerinde yalın ve içten anlatımı ön plana çıkardı. Şiirlerinde ayrıca yurt, insan ve doğa sevgisini işlemesinin yanı sıra çocukluk ve gençlik yıllarını geçirdiği Niksar, Tokat ve Sivas yörelerinden anılarında kalan izlenimleri de aktardı.

Külebi, yaşamdan yola çıkarak Anadolu'nun türküsünü farklı bir biçimde söyleyerek gerçekleri anlattı. Kitapları 20 kadar dile tercüme edilen usta yazar, eserlerinde sade bir dil kullanarak ahenk ve ritme önem verdi.

Yaşamı boyunca birçok önemli esere imza atan ve bugün eserleri okullarda okutulan ve şiirin ozanı olarak görülen usta şairin ömrünün son yılları ise Ankara Çankaya'daki bir apartmanın zemin katındaki dairesinde yakınlarının ölümlerine duyduğu acılarla, üzüntülerle, yalnızlık içinde geçmiştir.

Kalp ve böbrek yetmezliği ile kronik akciğer rahatsızlığı nedeniyle 28 Mart 1997'de hastaneye kaldırılan usta şair, yoğun bakımda kaldığı süreçten sonra 20 Haziran 1997'de 80 yaşında Ankara'da vefat etti.

Senin gözlerinden öyle acı
Bir ışık geçer ki bazan...
Melek mi, şeytan mı belli olmaz
Bakar pusularda uzaktan.
Senin ellerin öyle nârin
Bulutlar gibi yüzsün varsın.
Takip penceni yüreğime
Baştan başa yırtarsın.

NECATİ CUMALI
(13 Ocak 1921 Yunanıstan - 10 Ocak 2001 İstanbul)

Yazar, şair. Şiir, roman, hikâye, deneme, tiyatro, günce gibi pek çok edebi türde eser vermiş çok yönlü bir yazardır. Cumhuriyet devri Türk edebiyatının tanınmış kişilerinden olan Cumalı, Yaşar Kemal'in ifadesiyle "*Yaşlanmaz Şair Çocuk*" olarak anılır.

13 Ocak 1921 tarihinde Yunanistan sınırları içinde bulunan o dönemin Rumeli Vilayet-i Celilesine (Manastır'a) bağlı ve Cuma beyleriyle meşhur olan Cuma kazasında doğdu. Altı çocuklu ailenin en büyük evladı idi. Ailesi 1923 Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi kapsamında Türkiye'ye göç ederek İzmir'in Urla ilçesine yerleşti.[162]

Ortaöğrenimini 1938'de İzmir Atatürk Lisesi'nde tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi. İlk şiiri, 1939'da Urla Halkevi Dergisi olan "*Ocak*"ta "*A.N. Acar*" ismiyle yayımlandı. Sanatsal değere sahip ilk şiiri ise 1940'ta Varlık dergisinde "*Netice*" ismiyle yayımlandı. Orhan Veli, Oktay Rıfat, Cahit Sıtkı, Nurullah Ataç gibi önemli edebiyatçılarla tanıştı ve onların etkisiyle şiirine yön verdi.

Çocukluğundan başlayarak hayatında yer alan olayları şiirlerinde konu edindi. Yüksek öğrenimini Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde (1941) tamamladı.[163]

Ankara'da Toprak Mahsulleri Ofisi'nde (1941-1942) çalıştıktan sonra askerlik görevi nedeniyle Ezine'ye gitti. İlk kitabı "*Kızılçullu Yolu*" 1943'te yayımlandı. Askerlikten döndüğü 1945 yılında Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nde çalışmaya başladı. Askerliği sırasında yazdığı şiirleri aynı yıl "*Harbe Gidenin Şarkıları*" adıyla yayımladı. 1945'ten itibaren Ulus gazetesi sanat sayfası, Varlık, Ülkü, Ankara gibi dergilerde sürekli olarak şiirleri yayınlandı. Yayınlanan ilk hikâyesi, 1945 yılında Yücel dergisinin yayımladığı "*Aysız Geceler*" oldu. Ulus gazetesinde şiirlerin yanı sıra hikâye alanındaki ilk denemelerini yayımlamayı sürdürdü. Bir süre Ankara'da Cahit Sıtkı Tarancı ile aynı

[162] KOCABIYIK, Deniz. "Necati Cumalı'nın romanlarında ve masallarında tema". tez.yok.gov.tr. 27 Nisan 2016.
[163] TEMEL, Tamer. "Necati Cumalı'nın oyunlarındaki kadın karakterlerin incelenmesi". tez.yok.gov.tr. 27 Nisan 2016.

evi paylaştı. 1949 yılında sahnelenen "*Boş Beşik*" adlı oyunu ile dikkat çekti. 1949 yılında Ankara'daki görevinden ayrılarak İzmir'e gitti.[164]

1957'ye kadar Urla ve İzmir'de avukatlık ve memurluk yaptı. Urla ve çevresine ait gözlemleri, avukatlık yıllarında karşılaştığı olaylar ve baktığı davalardan edindiği izlenimlere eserlerine şekil verdi. Özellikle Ege yöresindeki kasaba ve kırsal kesim insanlarının sorunlarının işledi. 1957-1959 yıllarında Türkiye'nin Paris Büyükelçiliği Basın Ataşeliği'nde çalıştı. 1959'da "hayatını edebiyat adamı olarak kazanma" kararıyla yurda döndü, İstanbul'a yerleşti. 1959-1963 yıllarında İstanbul Radyosu'nda redaktörlük yaptı. 1960 yılında hariciyeci Berin Teksoy ile evlenen sanatçı, 1963'ten sonra yaşamını roman ve oyun yazarlığı ile sürdürdü.

10 Ocak 2001 tarihinde yakalandığı karaciğer kanserinden kurtulamayarak İstanbul'da hayata veda etti. Cenazesi, Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedildi.[165]

Ölümünden sonra 2001 yılı "*Şiir Büyük Ödülü*"ne değer bulundu ve ödülü eşi Berin Cumalı'ya sunuldu. Urla'da çocukluğunu geçirdiği ve "*Anı ve Kültür Evi*" olarak ziyarete açılmıştır.[166]

Türk edebiyatında şiir, öykü ve tiyatro alanlarında önemli eserler veren Necati Cumalı, yaşamı boyunca farklı şehirlerde bulunmuş; ancak Ankara ile kurduğu ilişki, onun düşünsel ve edebi gelişiminde dolaylı ama önemli bir rol oynamıştır. Cumalı'nın Ankara'daki yaşantısı, uzun süreli bir yerleşiklikten ziyade, daha çok mesleki görevler, kültürel temaslar ve edebiyat çevreleriyle kurduğu ilişkiler üzerinden şekillenmiştir.

Cumalı, hukuk eğitiminin ardından savcılık ve çeşitli kamu görevleri nedeniyle Türkiye'nin farklı bölgelerinde çalışmış; bu süreçte yolu zaman zaman Ankara ile kesişmiştir. Ankara, özellikle Cumhuriyet dönemi aydınlarının buluşma noktası olması bakımından, Cumalı'nın da içinde yer aldığı edebiyat çevreleri açısından önemli bir merkezdir. Bu şehirde geçirdiği dönemler, onun bürokrasi ile sanat arasındaki ilişkiyi daha yakından gözlemlemesine imkân tanımıştır.

Ankara'nın resmi ve disiplinli yapısı, Cumalı'nın sanat anlayışında belirli bir mesafe duygusu yaratmıştır. O, daha çok Ege coğrafyasını, kasaba yaşamını ve bireyin gündelik hayat içindeki çatışmalarını anlatan bir yazar olarak tanınır. Bu nedenle Ankara, onun eserlerinde doğrudan bir mekân olarak sıkça yer almaz. Ancak bu durum, şehrin onun düşünce dünyasında etkisiz olduğu anlamına gelmez. Aksine Ankara, Cumalı'nın "merkez" ile "taşra" arasındaki farkı daha net görmesini sağlamış; bu karşıtlık, onun eserlerinde sıkça işlenen bir tema haline gelmiştir.

Necati Cumalı'nın şiir anlayışı, yalınlık, gözlem gücü ve insan gerçekliğine bağlılık üzerine kuruludur. Ankara'daki yaşantısı, özellikle bürokratik düzeni ve şehir yaşamının belirli kalıplarını tanımasına olanak tanımış; bu da onun şiirinde daha gerçekçi ve gözleme dayalı bir anlatımın güçlenmesine katkı sağlamıştır. Şair, büyük

[164] KOCABIYIK, Deniz. "Necati Cumalı'nın romanlarında ve masallarında tema". tez.yok.gov.tr. 27 Nisan 2016.
[165] "Necati Cumalı biyografisi, Yazarmezar.com sitesi, Er, Tar.06.08.2012.
[166] HIZLAN, Dogan. "Doğan Hızlan: Necati Cumalı, Urla'ya döndü". www.hurriyet.com.tr/. 6 Mayıs 2016.

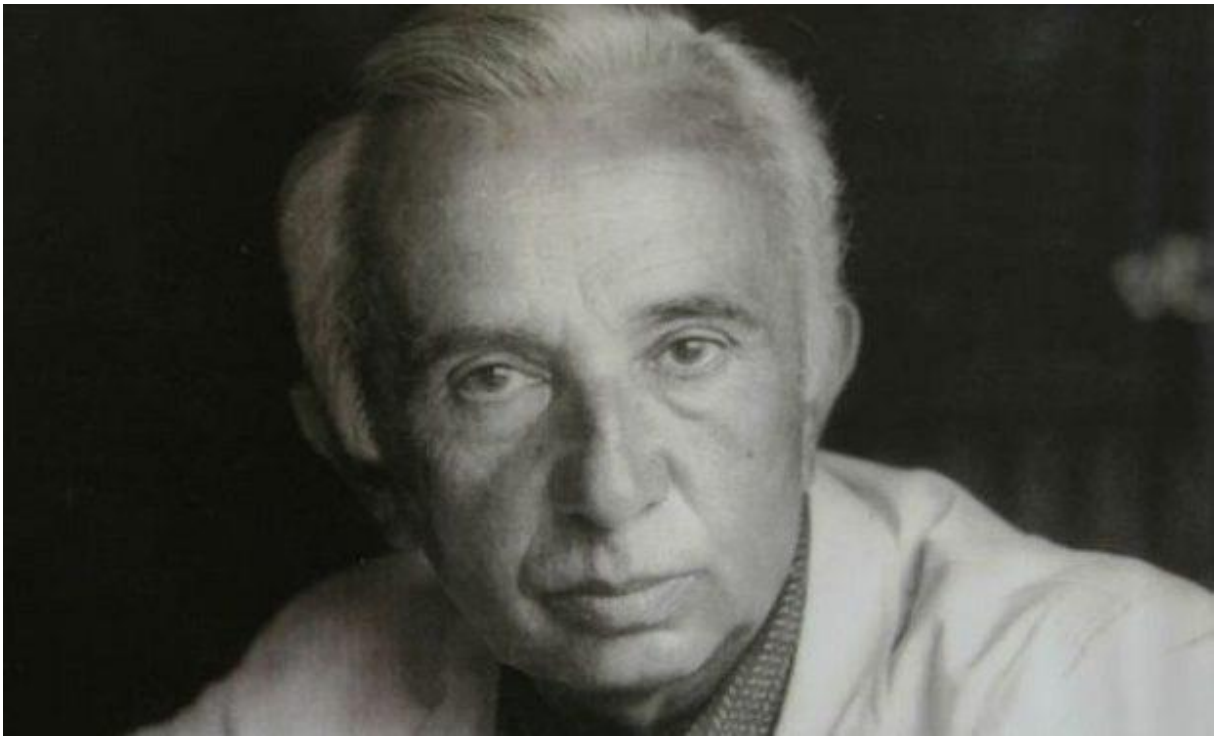
ideolojik söylemlerden uzak durarak, bireyin yaşam içindeki küçük ama anlamlı anlarına odaklanmayı tercih etmiştir.

Ankara'daki edebiyat çevreleriyle kurduğu ilişkiler de Cumalı'nın şiirine dolaylı katkılarda bulunmuştur. Dergiler, yayınevleri ve aydınlarla kurulan temaslar, onun edebi üretimini destekleyen bir ortam yaratmıştır. Ancak Cumalı, hiçbir zaman yalnızca bu çevrelerle sınırlı bir edebiyat anlayışı geliştirmemiş; Anadolu'nun farklı bölgelerinden edindiği deneyimleri şiirine taşımaya devam etmiştir.

Cumalı'nın şiirlerinde görülen doğallık, sade dil ve güçlü gözlem, Ankara'nın düzenli ve resmi yapısıyla bilinçli bir karşıtlık içinde de okunabilir. Bu karşıtlık, onun şiirine hem bir denge hem de bir özgünlük kazandırır. Şair, Ankara'da gözlemlediği merkezi yapıyı, taşra insanının sıcaklığı ve doğallığı ile karşılaştırarak daha zengin bir anlatım kurmuştur.

Necati Cumalı'nın Ankara'daki yaşantısı, onun şiirinde doğrudan bir mekân olarak değil; daha çok bir karşılaştırma ve gözlem alanı olarak etkili olmuştur. Ankara'nın bürokratik ve disiplinli yapısı, şairin bireye ve gündelik hayata yönelen şiir anlayışını daha da belirginleştirmiş; böylece Cumalı, Türk şiirinde yalın, gerçekçi ve insana yakın bir çizginin temsilcilerinden biri olarak öne çıkmıştır.

Bir gül açıyorsa şimdi Türkiye'de
Aşkla ümitle açıyor
Adsız unutulmuş her bahçede
Bir gül tomurcuklanıyorsa
Sabaha karşı gecede
Açmak için tomurcuklanıyor
Aşkla ümitle
Sevinçle yaşamak için tomurcuklanıyor

RIFAT ILGAZ (Mehmet)
(8 Mayıs 1911 Kastamonu - 7 Temmuz 1993 İstanbul)

Şair, öğretmen romancı ve öykü yazarı. Baba tarafı Kırım'dan göç etmiş ve Bartın'a yerleşmiştir. Ailesinin soyadı Öztekin'dir. Annesi Bartın'ın yerlisidir. Rıfat Ilgaz, Bartın Orta Mahalle nüfusuna kayıtlıdır.[167]

Özellikle *Hababam Sınıfı* romanıyla tanındı. Hem yazılarında hem de kişisel hayatında toplumcu bir çizgi devam ettirdi. Türkiye'nin en çalkantılı siyasi dönemlerinde devam ettiği dergiciliği, aynı dönemdeki birçok yazar gibi, onun da adliye koridorlarında ve hapishanede zaman geçirmesine neden oldu. Oldukça üretken olan yazarın hayatına şiirden mizah öykülerine, romandan çocuk kitaplarına birçok farklı alanda eser sığdırdı. Bir zamanlar toplatılan Karartma Geceleri eseri 2004 yılında 100 Temel Eser listesine girdi.[168]

8 Mayıs 1911 tarihinde Kastamonu'nun Cide ilçesinde doğdu. Yedi kardeşin sonuncusu olan Ilgaz'ın doğum tarihi kesin olarak belli değildi. Nüfusa göre 8 Mayıs 1911 olan doğum tarihi, annesinin söylemesiyle "derin kar"dadır. Bu da, Ilgaz'ın demesiyle, 1910'un Şubat'ına rastlamaktadır. Ortaokuldayken liseye devam edip üniversite okumak istemesine ve öğretmenlerinin bu konuda onu desteklemesine rağmen babasının vefatı nedeniyle Kastamonu Muallim Mektebine (*öğretmen okulu*) girdi. Mezun olduktan sonra Gerede ve Akçakoca'da ilkokul öğretmenliği yaptı. 1932'de kızı Gönül doğdu. Daha sonra Gümüşova'ya başöğretmen olarak atandı. 1933 yılında askere alındı. 1936'da Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'ne girdi ve 1938'de mezun oldu. Mezuniyetinden sonra Adapazarı'na atanan Ilgaz, vereme yakalandığı için öğretmenlik yapamadan buradan ayrıldı ve İstanbul *Yakacık Sanatoryumu*na yattı.[169]

İstanbul'dayken hem Karagümrük Ortaokulu'nda Türkçe öğretmenliği yapıyor hem de fakültede felsefe okuyordu. 1944'ün Ocak ayında yayımladığı Sınıf kitabıyla adliyeler ve hapishaneyle tanıştı. Hayatı dergi ve gazetecilik ile şiir yazarak geçiyordu. 1953 yılında Devam kitabı da toplatıldı ve yazar hakkında soruşturma açıldı. 28 Mayıs 1981 gecesi Rıfat Ilgaz *Yıldız Karayel* romanını yazmaktayken gözaltına alındı

2 Temmuz Sivas Madımak Olayı'nda başta yakın dostu Asım Bezirci olmak üzere birçok kişinin katledildiği haberine çok üzülen Ilgaz, bundan 5 gün sonra, 7 Temmuz 1993'te evinde öldü ve Zincirlikuyu Mezarlığı'na, Asım Bezirci'nin yanına defnedildi.

Rıfat Ilgaz, edebiyat hayatına 1926 yılında Kastamonu *Nazikter* gazetesinde yayınlanan "Sevgilimin Mezarında" şiiriyle başladı. Bu şiiri yazdığında henüz on beş yaşında olan şair, o dönemlerde Mehmet Rıfat imzası ile yazıyordu. Hatta Kastamonu'dan geçmekte olan Faruk Nafiz'in ilgisini çekmeyi başardı. Bir süre tarz olarak kişisel şiirler yazsa da -ki bunlar Varlık, Oluş gibi dergilerde yayınlandı- daha

[167] ILGAZ Fatma Defne, "Bartın'dan Amcam Geldi!", 20 Aralık 2024.
[168] "İşte yeni yılda öğrencilere okutulacak 100 temel eser", Hürriyet, 19 Mart 2018.
[169] Haber7, "Rıfat Ilgaz kimdir? Hababam Sınıfı'nın yazarı Rıfat Ilgaz biyografisi ve eserleri..." Haber7, 28 Aralık 2019.

sonra hiçbirini kitaplarına almadı. Ona göre bu şiirler gözü kapalı yaşadığı yılların ifadesiydi.[16] Bir süre şiir tekniğine yeni bir soluk getirdiğine inandığı Nâzım Hikmet ile çalıştı. Onun *Bursa Hapishanesi*nden gönderdiği şiirleri İbrahim Sabri mahlasıyla yayınlıyordu. Nazım da Ilgaz'dan umutla söz ediyordu:

Gençlerin içinde çok beğendiğim şairler var, hepsinin ismini aklımda tutamıyorum, isimleri henüz yer etmedi, ama şiirlerini pek beğeniyorum. Şöyle aklımda kalanları, sıra tefriki yapmadan sayayım: Dinamo, Suat Taşer, Rıfat Ilgaz, A. Kadir, Orhan Kemal, Saffet Irgat vesaire...[170]

Rıfat Ilgaz'ın Ankara'daki Gazi Eğitim Enstitüsü yılları, onun hem edebi kişiliğinin şekillendiği hem de toplumcu şiir anlayışının temellerinin atıldığı önemli bir dönemi ifade eder. Cumhuriyet'in eğitim hamleleri çerçevesinde yetişen bir öğretmen adayı olarak Ilgaz, bu kurumda yalnızca mesleki bilgi edinmemiş, aynı zamanda dönemin sosyal, ekonomik ve ideolojik atmosferiyle doğrudan temas kurmuştur.

Ankara, 1930'lu ve 1940'lı yıllarda genç Cumhuriyet'in düşünsel merkezi olarak, farklı fikir akımlarının kesiştiği bir şehir konumundaydı. Ankara'nın bu çok katmanlı yapısı, Gazi Eğitim Enstitüsü öğrencileri üzerinde derin izler bırakıyordu. Rıfat Ilgaz da bu atmosfer içinde, yalnızca bireysel duyarlılıklarla sınırlı kalmayan, toplumsal sorunlara yönelen bir bilinç geliştirmiştir. Özellikle yoksulluk, eşitsizlik, emek ve halkın gündelik yaşamı gibi temalar, bu yıllarda onun zihninde belirginleşmeye başlamıştır.

Gazi Eğitim Enstitüsü, dönemin en önemli öğretmen yetiştirme kurumlarından biri olarak, disiplinli bir eğitim anlayışına sahipti. Ancak bu resmi çerçevenin yanı sıra öğrenciler arasında süren fikir alışverişleri, edebi tartışmalar ve politik duyarlılıklar, Ilgaz'ın düşünce dünyasını besleyen asıl kaynaklardan biri olmuştur. Bu süreçte o, şiiri yalnızca estetik bir uğraş olarak değil, toplumsal bir sorumluluğun ifadesi olarak görmeye yönelmiştir.

Rıfat Ilgaz'ın şiir anlayışında belirgin olan "toplumcu gerçekçi" çizginin kökleri, büyük ölçüde bu Ankara yıllarına uzanır. Onun şiirlerinde görülen sade dil, doğrudan anlatım ve halkın yaşamına eğilen bakış açısı, Gazi Eğitim Enstitüsü'nde edindiği gözlemlerle yakından ilişkilidir. Ilgaz, süslü ve soyut bir şiir dilinden uzak durarak, gündelik hayatın içinden gelen gerçekliği şiirin merkezine yerleştirmiştir. Bu yaklaşım, onun ilerleyen yıllarda yazacağı şiirlerin temel karakterini oluşturacaktır.

Ankara'daki öğrencilik yılları, Ilgaz'ın aynı zamanda bir öğretmen kimliği kazanmasına da zemin hazırlamıştır. Bu kimlik, onun edebiyatında didaktik bir tonun zaman zaman hissedilmesine neden olur. Ancak bu didaktizm, kuru bir öğreticilikten ziyade, halkı bilinçlendirme, toplumsal adaletsizliklere dikkat çekme ve insani değerleri savunma amacı taşır. Bu yönüyle Ilgaz'ın şiiri, hem estetik hem de etik bir duruş sergiler.

Gazi Eğitim Enstitüsü yıllarında şekillenen bu anlayış, onun ilerleyen dönemlerde yazdığı eserlerde açıkça görülür. Özellikle işçi sınıfı, yoksul insanlar ve toplumun

170 BEZİRCİ Asım, "Temele Gül Dikenler", s.49.

dışına itilmiş kesimler, onun şiirinin başlıca öznesi hâline gelir. Bu durum, Ankara'da edindiği gözlem gücünün ve toplumsal duyarlılığın bir sonucudur.

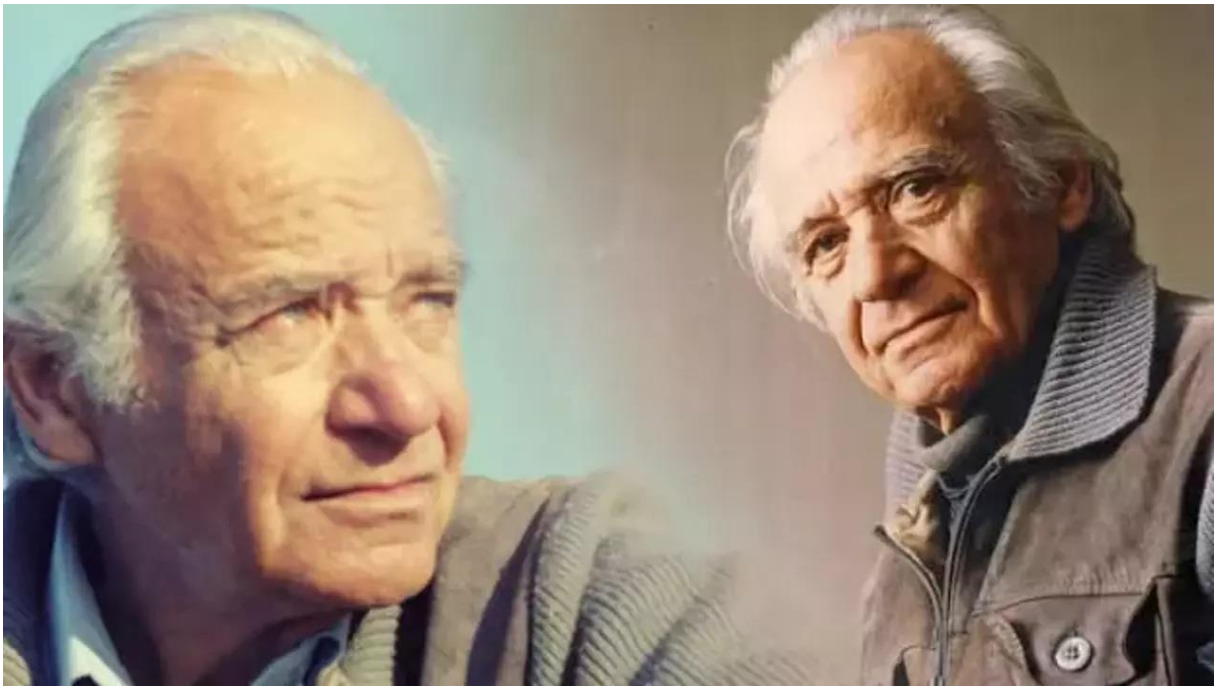
Rıfat Ilgaz'ın Ankara'daki Gazi Eğitim Enstitüsü yılları, onun şiir anlayışını belirleyen en önemli evrelerden biridir. Bu dönem, Ilgaz'ın bireysel duyarlılıklardan toplumsal gerçekliğe yöneldiği, şiiri bir ifade aracı olmanın ötesinde bir "toplumsal sorumluluk" olarak kavradığı bir süreçtir. Ankara'nın düşünsel atmosferi ve Gazi Eğitim Enstitüsü'nün eğitim ortamı, onun şiirine sade bir dil, güçlü bir toplumsal içerik ve kalıcı bir gerçekçilik kazandırmıştır.

Geride kalanlara ne bırakacağım,
Çocuklarıma,
Onların da çocuklarına
Olsa olsa
Karadeniz'den payıma düşeni…
Beş on evlek yer gökyüzünden.

Ne vermek istedimse sağlığımda,
Ne veremedimse,
Gizlenip kaçışlardan.

Biliyorum bu yüzden
Yokluğumu çekmeyecekler,
Hep yaşıyormuşum gibi gelecek onlara
Biraz ötelerde, uzaklarda.

Babamız diyecekler, dedemiz,
Dur durak bilmezdi,
Dert nedir, tasa nedir bilmezdi…
Neyi bildiğimi bilmeyecekler.

MEHMET ÂKİF ERSOY (Mehmed Ragîf)
(20 Aralık 1873 İstanbul - 27 Aralık 1936 İstanbul)

Şair, veteriner hekim, öğretmen ve siyasetçidir. Mehmet Âkif Ersoy, Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) ulusal marşı olan *İstiklâl Marşı*'nın yazarıdır. "İstiklal Şairi" ve "Millî Şair" unvanları ile anılır. İstiklâl Marşı'nın yanı sıra *Çanakkale Destanı*, *Bülbül* ve 1911-1933 yılları arasında yayımladığı yedi şiir kitabındaki şiirleri bir araya getiren *Safahat,* en önemli eserlerindendir. II. Meşrutiyet döneminden itibaren *Sırat-ı Müstakim* (daha sonraki adıyla *Sebilü'r-Reşad*) dergisinin başyazarlığını yapmıştır. Kurtuluş Savaşı sırasında milletvekili olarak 1. TBMM'de yer almıştır.

Mehmet Âkif Ersoy, 1873 yılının Aralık ayında İstanbul'da, Fatih ilçesinin Karagümrük semtinde Sarıgüzel Mahallesi'nde dünyaya geldi. Babasının ölümüne kadar Ragîf adını kullansa da bu isim yaygın olmadığı için arkadaşları ve annesi ona "Âkif" ismiyle seslendi, zamanla bu ismi benimsedi. İlköğrenimine Fatih'te Emir Buhari Mahalle Mektebi'nde o zamanların âdeti gereği 4 yıl, 4 ay, 4 günlük iken başladı. Üç yıl sonra ilkokul bölümüne geçti ve babasından Arapça öğrenmeye başladı. Rüştiyeyi bitirdikten sonra annesi medrese öğrenimi görmesini istiyordu, ancak babasının desteği sonucu 1885'te dönemin gözde okullarından Mülkiye İdadisi'ne kaydoldu. O yıllarda yeni açılan ve ilk sivil veteriner yüksekokulu olan Ziraat ve Baytar Mektebine *(Tarım ve Veterinerlik Okulu)* kaydoldu.[171]

Okulu bitirdikten hemen sonra Ziraat Bakanlığı'nda (Orman ve Maadin ve Ziraat Nezareti) memur olarak işe başladı. Görev merkezi İstanbul olmakla birlikte, memuriyetinin ilk dört yılında teftiş için Rumeli, Anadolu, Arnavutluk ve Arabistan'da bulundu. Bu sayede halkla yakın temas halinde olma imkânı buldu.

Mehmet Âkif, edebiyata olan ilgisini şiir yazarak ve edebiyat öğretmenliği yaparak sürdürdü. Resimli Gazete'de, *Servet-i Fünûn* dergisinde şiirleri ve yazıları yayımlandı. İstanbul'da bulunduğu sırada bakanlıktaki görevinin yanı sıra önce Halkalı Ziraat ve Baytar Mektebinde (1906) kompozisyon (kitabet-i resmiye), sonra Çiftçilik Makinist Mektebinde (1907) Türkçe dersleri vermek üzere öğretmen olarak atandı. II. Meşrutiyet ilan edildiğinde Mehmet Âkif, Umur-ı Baytariye Dairesi Müdür Muavini idi. II. Abdülhamid'in istibdat rejiminin şiddetli bir muhalifiydi, II. Meşrutiyet'in Âkif'in hayatında en büyük etkisi, meşrutiyetle birlikte yayın dünyasına adım atması olmuştu. Daha önce bazı şiirleri ve yazıları birkaç gazetede yayımladıysa da eser yayımlamaya uzun süredir ara vermişti.[172]

1913'te kurulan Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'nin halkı edebiyat yoluyla aydınlatma amacı güden neşriyat şubesinde Recaizade Ekrem, Abdülhak Hamid, Süleyman Nazif, Cenap Şahabettin ile beraber çalıştı. Balkan Savaşı'ndan sonra, ilk olarak 1913'te Umur-i Baytariye görevinden, sonra yayınlarının hükûmetle uygun düşmemesi

[171] "Ölümünün 71'inci yılında Mehmet Akif Ersoy, Zaman Gazetesi, 29.12.2007".

[172] KÖROĞLU, Erol. "Ottoman Propganda and Turkish Identity:Literature in Turkey During World War I". *books.google.com.tr*. Tauris Academic Studies, 2007. 11 Nisan 2016.

nedeniyle aldığı ikaz üzerine 1914'te Darülfünun müderrisliği görevinden ayrıldı. Yalnızca Halkalı Ziraat ve Baytar Mektebi'ndeki görevine devam etti.

İstanbul'a döndükten sonra 1916 başlarında Teşkilat-ı Mahsusa tarafından Arabistan'a gönderildi. Görevi, bu topraklardaki Arapları Osmanlı'ya karşı kışkırtan İngiliz propagandası ile mücadele etmek için "karşı propaganda" yapmaktı. Lübnan'da yaşayan Mekke Şerifi Vezir Ali Haydar Paşa'nın davetiyle 1918'de bu ülkeye giden Âkif, Lübnan'dayken Şeyhülislamlığa bağlı Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye Cemiyeti başkâtipliğine atandı.

Bu dönemde Anadolu toprakları işgale uğramış; Türk halkı Kurtuluş Savaşı'nı başlatarak direnişe geçmişti. Bu harekete katılmak isteyen Âkif, Balıkesir'e giderek 6 Şubat 1920 günü Zağnos Paşa Camii'nde çok heyecanlı bir hutbe verdi.

İstanbul'da rahat hareket etme olanağı kalmayan Mehmet Âkif, görevinden azledilmeden az önce Anadolu'ya geçti. TBMM'nin açılışının ertesi günü olan 24 Nisan 1920 günü Ankara'ya vardı. Millî Mücadele'ye şair, hatip, seyyah, gazeteci, siyasetçi olarak katıldı. Ankara'ya varışından bir süre sonra ailesini de yanına aldırdı. Ankara'ya geldiği günlerde, Mustafa Kemal Paşa, Konya vali vekiline telgraf göndererek Âkif'in Burdur milletvekili seçilmesini sağlamasını istemişti. Haziran ayında Burdur'dan, Temmuz ayında ise Biga'dan mebus seçildiği haberi meclise ulaştı. Âkif, Burdur mebusluğunu tercih etti. Böylece 1920-1922 yılları arasında vekil olarak I. TBMM'de yer aldı. Meclis kayıtlarında adı *"Burdur milletvekili ve İslam şairi"* olarak geçmektedir.[173]

Ankara'ya varır varmaz ona verilen ilk görev, Konya Ayaklanması'nı önlemek için halka öğütler vermek üzere Konya'ya gitmekti. Büyük gayretine rağmen Konya'da kesin bir sonuca ulaşamadı ve Kastamonu'ya geçti. Halkı, Türk Kurtuluş Savaşı'na destek vermeye teşvik etmek için 1920 yılının Kasım ayında Kastamonu'daki Nasrullah Camii'nde verdiği ateşli vaazın metni Diyarbakır'da basıldı ve tüm vilayetlere ve cephelere dağıtıldı.

1921'de Ankara'da Taceddin Dergâhı'na yerleşen Mehmet Âkif, Burdur milletvekili olarak meclisteki görevine devam etmekteydi. Taceddin Dergâhı'nda kaldığı ev Mehmet Akif Ersoy Müzesi olarak ziyarete açıktır. Aynı dönemde Millî Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Bey'in ricası

[173] İLDENİZ Aysun, Milli Mücadelede Mehmet Akif, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi Yıl 7 Sayı 73 Mart 2006".

üzerine arkadaşı Hasan Basri Bey kendisini ulusal marş yarışmasına katılmaya ikna etti. Şairin orduya ithaf ettiği İstiklâl Marşı, 17 Şubat günü Sırat-ı Müstakim ve Hâkimiyet-i Milliye'de yayımlandı. Hamdullah Suphi Bey tarafından mecliste okunup ayakta dinlendikten sonra 12 Mart 1921 Cumartesi günü saat 17.45'te ulusal marş olarak kabul edildi.

İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilen Mehmet Âkif, 1922 yılında sağlık gerekçesi ile milletvekilliğinden istifa etti. 1923 yılının Mart ayının son günlerinde ortadan kaybolan yakın arkadaşı Trabzon Milletvekili Ali Şükrü'nün Mustafa Kemal'in Muhafız Alayı Kumandanı Topal Osman tarafından öldürüldüğünün anlaşılması üzerine kendine yeni bir yurt bulması gerektiğini hissetti. Kendisini, ilk kez 1914 yılında gittiği[17] Mısır'a bir süredir davet eden Mısır Hıdivi Abbas Halim Paşa'nın davetini kabul etti ve böylece, ilki 1923 yılı olmak üzere kışlarını Mısır'da geçirmeye başladı.[174]

Bütün şiirlerinin toplandığı *Safahat*, 1924 yılında Türkiye'de basıldı. Hilafetin kaldırılmasıyla aynı gün kurulmuş olan Diyanet İşleri Başkanlığı ile, Kur'an'ın mealini hazırlamak için 1925 yılında anlaşma imzaladı. Aslında Kur'an çevirisini yapabilecek tek kişi olarak görüldüğünden bu çeviriye girişmesi için 1908'den itibaren yoğun bir ısrar vardı. Tercüme işine kesinlikle yanaşmayacağı anlaşılınca bir Kur'an meali yazmak hususunda güçlükle razı edildi.[175]

Birkaç sene yazları İstanbul'da, kışları Mısır'da geçiren Mehmet Âkif, annesinin ölümünden sonra 1926 kışında Mısır'a kalıcı olarak yerleşti. Akif'in ülkeden ayrılışını 1924'te hilâfetin kaldırılması veya 1925 yılında çıkarılan Şapka Kanunu ile açıklayanlar vardır. Mehmet Âkif, Mısır yıllarında Kur'an yorumlamasının yanı sıra, Kahire'deki "*Câmiat-ül Mısriyye*" adlı üniversitede Türk dili ve edebiyatı dersleri verdi. 1934'te çıkarılan Soyadı Kanunu gereği "Ersoy" soyadını aldı.

Siroz hastalığına tutulunca hava değişikliğinin iyi geleceği düşüncesiyle önce Lübnan'a, sonra Antakya'ya gitti, fakat Mısır'a iyileşememiş olarak döndü. 17 Haziran 1936'da tedavi için İstanbul'a döndü. 27 Aralık 1936 tarihinde İstanbul'da, Beyoğlu'ndaki Mısır Apartmanı'nda öldü. Edirnekapı Mezarlığı'na gömüldü. Mezarı iki yıl sonra, üniversiteli gençler tarafından yaptırıldı; 1960'ta yol inşaatı nedeniyle kabri Edirnekapı Şehitliği'ne nakledildi. Mezarı, Süleyman Nazif ve arkadaşı Ahmet Naim Bey'in mezarları arasındadır.

Mehmet Âkif, şiir yazmaya Baytar Mektebinde öğrenci olduğu yıllarda başladı. Yayımlanan ilk şiiri *Kur'an'a Hitap* başlığını taşır. 1908'den itibaren aruz ölçüsü kullanarak manzum hikâyeler yazdı. Hikâyelerinde halkın dert ve sıkıntılarını anlattı. Balkan Savaşı yıllarından itibaren destansı şiirler yazmaya başladı. İlk büyük destanı, "Çanakkale Şehitlerine" başlıklı şiiridir. İkinci büyük destanı ise Bursa'nın işgali üzerine yazdığı "Bülbül" adlı şiiridir. Üçüncü olarak da "İstiklâl Marşı"nı yazarak İstiklâl Savaşı'nı anlatmıştır.[176]

---

[174] HÜR Ayşe, İstanbul'da 'aziz', Ankara'da 'mürteci', Mısır'da 'Hıristiyan': Mehmet Akif Ersoy, Radikal gazetesi, 28.12.2014".

[175] "Mehmet Akif'in Kuran'ı Tercüme Meselesi, Tefekkur Dergisi". 24 Kasım 2015.

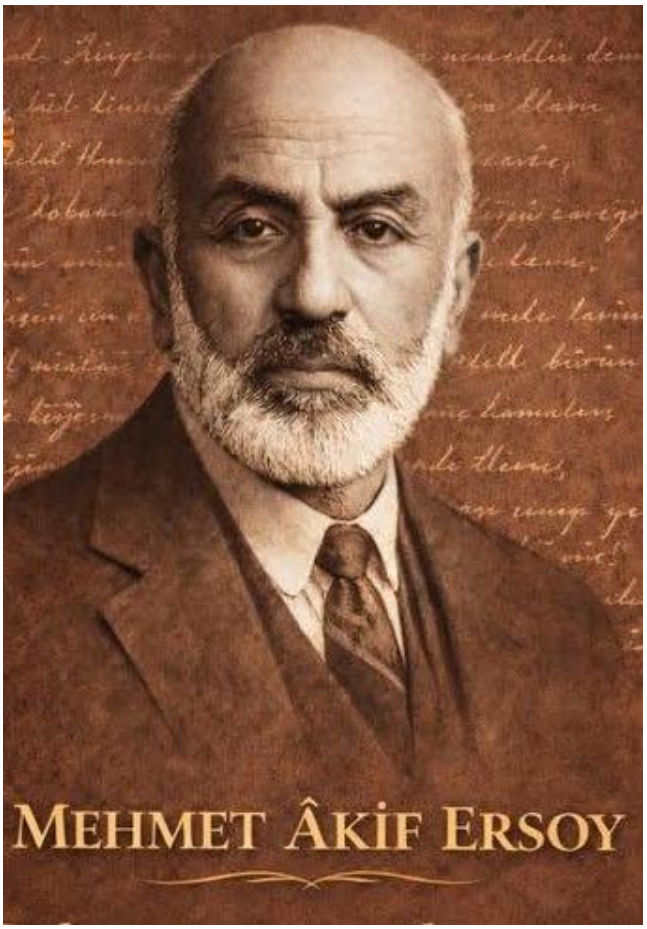
[176] HÜR Ayşe, İstanbul'da 'aziz', Ankara'da 'mürteci', Mısır'da 'Hıristiyan': Mehmet Akif Ersoy, Radikal gazetesi, 28.12.2014".

Mehmet Âkif Ersoy Bülbül adlı şiirinde bir çeşit içinde mensup olduğu Milli Edebiyat Döneminin önde gelen isimlerinin Klasik Türk Edebiyatına, Edebiyat-ı Cedide'ye ve Fecr-i Ati grubuna getirdiği tenkiti alaycı bakışı bülbüle sunuyor. "Hayır, matem senin hakkın değil...Matem benim hakkım" ve Benim hakkım, sus ey bülbül, senin hakkın değil matem" dizeleri bu alaycı tavrın bir üst seviyeye ulaştığı mısralar, dizelerdir.

Şairin *Safahat* adı altında toplanan şiirleri, sekiz kitaptan oluşmuştur. Şair, *İstiklâl Marşı*'nı Safahat'a koymamıştır. Nedenini ise şöyle açıklar: "*Çünkü ben onu milletimin kalbine gömdüm.*"

Mehmet Âkif Ersoy Müze Evi, Ankara'nın Altındağ ilçesinde bulunmaktadır. Mehmet Âkif Ersoy'un Türk Kurtuluş Savaşı yıllarında Ankara'da ikamet ettiği ve İstiklâl Marşı başta olmak üzere çok sayıda şiirini yazdığı müzeye dönüştürülmüş Ankara evidir. Hacettepe Üniversitesi Merkez Kampüsü'nün sınırları içinde yer alır.

Vaktiyle Taceddin Dergâhı olan iki katlı ahşap yapı, Taceddin Şeyhi tarafından savaş yıllarında Mehmet Âkif'e tahsis edilmişti. Yapı 1949'da Şehir Meclisi kararı ile müze eve dönüştürüldü ancak uzun yıllar harap durumda kaldı. 1982 yılında yeniden onarıldı ve 1984'te ziyarete açıldı. Müze evde Mehmet Âkif Ersoy'a ait cep saati, gözlük, tesbih, tüfek vardır. Şairin yüzünün kalıbı müzede teşhir edilen eserlerdendir. Evin karşısında, 2003 yılında yapılmış olan Mehmet Âkif büstü ile İstiklâl Marşı'nın ilk iki kıtasının yazılı olduğu bir kitabe yer almaktadır.

Milli Mücadele'nin en çetin günlerinde Mehmet Âkif Ersoy'un Ankara'da İstiklal Marşı'nı kaleme alışı, yalnızca bir şiirin yazılış hikâyesi değil; bir milletin varoluş iradesinin edebî bir ifadesidir. Bu süreç, hem tarihsel şartların hem de Âkif'in şahsi duruşunun iç içe geçtiği anlamlı bir döneme karşılık gelir.

Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu işgal altındayken, Ankara Millî Mücadele'nin merkezi haline gelmişti. Türkiye Büyük Millet Meclisi, hem savaşın sevk ve idaresini yürütüyor hem de milletin moralini diri tutacak sembollere ihtiyaç duyuyordu. Bu bağlamda bir millî marş yazılması fikri ortaya atılmış ve Maarif Vekâleti tarafından bir yarışma düzenlenmiştir.

Ancak Mehmet Âkif, yarışmaya konulan para ödülü nedeniyle bu çağrıya başlangıçta katılmamıştır. Onun gözünde böyle bir marş, maddi

bir karşılıkla yazılamayacak kadar kutsal bir görevdi. Bu tavrı, onun karakterini ve sanata bakışını açıkça ortaya koyar. Dönemin Maarif Vekili Hamdullah Suphi Tanrıöver'in ısrarlı daveti ve ödül meselesinin kendisi için kaldırılacağı güvencesi üzerine Âkif, bu görevi kabul etmiştir.

Bu süreçte Âkif, Ankara'da Taceddin Dergâhı'nda mütevazı bir hayat sürmekteydi. Şehrin yoksunluklar içindeki atmosferi, cepheden gelen haberler ve milletin içinde bulunduğu zor durum, onun ruh dünyasını derinden etkilemiştir. İşte bu şartlar altında, 1921 yılının Şubat ayında, İstiklal Marşı'nı kaleme almaya başlamıştır.

Şiir, kısa sürede tamamlanmış; ancak bu hız, yüzeysel bir yazımın değil, yılların birikiminin ve derin bir inancın sonucudur. Âkif, bu marşı yazarken yalnızca bir şair olarak değil; milletin acısını, umudunu ve direniş ruhunu taşıyan bir temsilci olarak kalemini kullanmıştır. Marşın dizelerinde yer alan iman, cesaret, fedakârlık ve bağımsızlık tutkusu, o günlerin ruhunu en güçlü biçimde yansıtır.

Yazılan şiir, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde büyük bir heyecanla karşılanmış ve 12 Mart 1921 tarihinde yapılan oylamada millî marş olarak kabul edilmiştir. Marşın Meclis'te okunması sırasında milletvekillerinin duygulanması ve ayakta alkışlaması, bu eserin yalnızca bir edebî metin değil; aynı zamanda bir milletin ortak vicdanı olduğunu göstermiştir.

Mehmet Âkif, bu büyük eseri yazmasına rağmen, kendisine verilmek istenen para ödülünü kabul etmemiş ve bu paranın hayır işlerinde kullanılmasını istemiştir. Bu davranış, onun şahsiyetinin ve değerlerinin bir yansıması olarak tarihî bir anlam kazanmıştır.

Mehmet Âkif Ersoy'un Ankara'da İstiklal Marşı'nı yazışı, bireysel bir yaratıcılık sürecinin ötesinde, bir milletin kaderiyle bütünleşmiş bir edebî eylemdir. Taceddin Dergâhı'nda başlayan bu yazım süreci, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilerek ulusal bir sembole dönüşmüş; böylece Âkif'in kalemi, Türk milletinin bağımsızlık mücadelesinin sesi olmuştur.

Milli Mücadele döneminin en önemli fikir ve sanat adamlarından biri olan Mehmet Âkif Ersoy, Ankara'da geçirdiği yıllarla yalnızca bir şair değil, aynı zamanda bir dava insanı ve milletvekili olarak tarih sahnesinde yer almıştır. Onun Ankara'daki yaşantısı, Türk milletinin bağımsızlık mücadelesinin en kritik evrelerinden biriyle doğrudan örtüşmekte; bu yönüyle hem edebî hem de tarihsel açıdan büyük bir önem taşımaktadır.

Kurtuluş Savaşı yıllarında İstanbul'un işgal altında bulunması üzerine Mehmet Âkif, Anadolu'ya geçerek Millî Mücadele'ye katılmış ve 1920 yılında Ankara'ya gelmiştir. Bu geliş, onun hayatında bir dönüm noktasıdır. Artık yalnızca bir şair değil; milletin bağımsızlık mücadelesine fiilen katılan bir aydın olarak hareket etmektedir. Ankara'da bulunduğu süre boyunca son derece sade ve mütevazı bir hayat sürmüş; çoğunlukla Taceddin Dergâhı'nda ikamet etmiştir. Bu mekân, onun hem düşünsel üretiminin hem de edebî faaliyetlerinin merkezi haline gelmiştir.

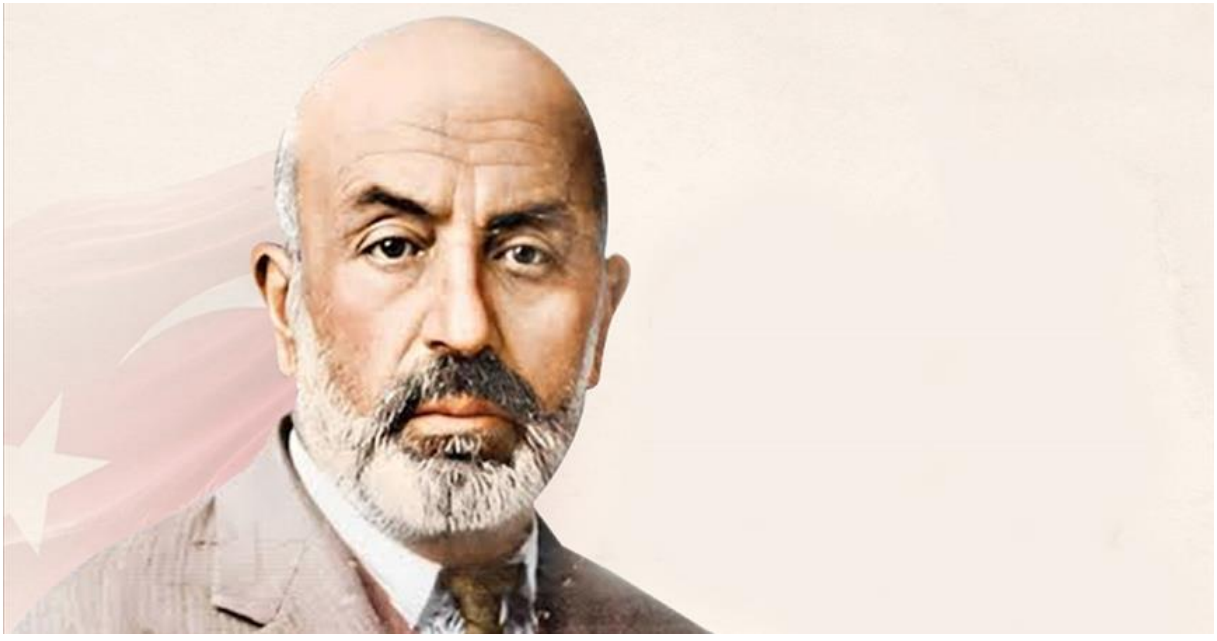
Mehmet Âkif'in Ankara'daki en önemli katkılarından biri, hiç kuşkusuz İstiklal Marşı'nı kaleme almasıdır. 1921 yılında yazılan bu eser, Türk milletinin bağımsızlık azmini, inancını ve direniş ruhunu en güçlü şekilde ifade eden metinlerden biri olarak kabul edilir. Marş, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilerek millî marş ilan edilmiş; böylece Âkif'in adı, milletin kaderiyle özdeşleşmiştir.

Mehmet Âkif Ersoy, Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Burdur milletvekili olarak görev yapmıştır. Ancak onun Meclis'teki rolü, sıradan bir siyasetçinin ötesindedir. Âkif, güçlü hitabeti, derin inancı ve etkileyici kişiliğiyle hem milletvekilleri üzerinde hem de halk nezdinde büyük bir etki oluşturmuştur. Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde verdiği vaazlarla halkı direnişe çağırmış; camilerde yaptığı konuşmalarla Millî Mücadele'nin ahlaki ve manevi temelini güçlendirmiştir. Bu yönüyle o, yalnızca bir yasa yapıcı değil, aynı zamanda bir moral kaynağı ve toplumsal rehber olmuştur.

Ankara'daki yaşamı, Mehmet Âkif'in şiirine de doğrudan yansımıştır. Bu dönemde yazdığı şiirlerde vatan sevgisi, fedakârlık, iman ve mücadele ruhu ön plana çıkar. Onun şiiri, bu süreçte estetik bir uğraş olmanın ötesine geçerek, milletin direnişine yön veren bir araç haline gelmiştir. Âkif, kelimeleriyle yalnızca duyguları ifade etmekle kalmamış; aynı zamanda bir milletin yeniden ayağa kalkmasına katkıda bulunmuştur.

Mehmet Âkif Ersoy'un Ankara'daki yaşantısı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki çalışmaları, onun hem bir şair hem de bir fikir adamı olarak ne denli etkili bir şahsiyet olduğunu ortaya koymaktadır. Ankara, onun hayatında yalnızca bir şehir değil; bağımsızlık mücadelesinin kalbi, inancın ve direnişin sembolü, en büyük eserlerini verdiği bir mekân olmuştur. Bu yönüyle Âkif'in Ankara yılları, Türk edebiyatı ile Cumhuriyet tarihinin kesiştiği en anlamlı noktalardan biri olarak değerlendirilebilir.

Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş asker!
Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alnı değer.
Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor Tevhîd'i...
Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi.
Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
Gömelim gel seni târîhe" desem, sığmazsın.

ADALET AĞAOĞLU
Sen Türkiye'nin En Güzel Kazasısın
(23 Ekim 1929 Ankara - 14 Temmuz 2020 İstanbul)

Yazar ve şair. 20. yüzyıl Türk edebiyatının en önemli romancılarından biri kabul edilir. Eserlerinde Türkiye'nin değişik dönemlerini ve bu dönemlerin insan hayatlarına etkisini inceledi. İlk romanı Ölmeye Yatmak'tan başlayarak yazdığı tüm romanlar Türkiye'de önemli edebiyat ve edebiyat dışı tartışmalara yol açtı. Romanları dışında hikâye, oyun, deneme ve anı türünde eserler verdi.

23 Ekim 1929'da Nallıhan'da dünyaya geldi. Babası kumaş tüccarı Hafız Mustafa Sümer, annesi Saraybosnalı Emine İsmet Sümer'dir. Dört çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu ve tek kızıdır. İlköğrenimini Nallıhan'da tamamladıktan sonra 1938'de ailesi ile birlikte Ankara'ya yerleşti. Ortaöğrenimini Ankara Kız Lisesi'nde tamamladıktan sonra 1950 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu.[177]

Edebiyata ilgisi lise yaşamında şiirlerle başladı, kısa bir süre sonra oyun yazarlığına yöneldi. İlk defa 1946'da Ulus gazetesinde tiyatro eleştirileri yayımlayarak yazarlığa başladı. 1948-50 arasında Kaynak Dergisi'nde şiirleri yayımlandı.

1951-1970 yılları arasında TRT'de çeşitli görevlerde bulundu. Ankara Radyosu'nda göreve başladığı yıl ilk radyo oyunu olan "*Aşk Şarkısı*"nı yazdı. Radyo'da görev yaparken tiyatro oyuncusu ve yönetmen dört arkadaşı (Kartal Tibet, Üner İlsever, Çetin Köroğlu, Nur Sabuncu) ile birlikte Ankara'nın ilk özel tiyatrosu olan "Ankara Meydan Sahnesi"ni kurdu. Meydan Sahne Dergisi'ni çıkardı. 1953 yılında tiyatro konusunda görgü ve bilgisini artırmak üzere Paris'e gitti. 1953'te Sevim Uzungören'le birlikte yazdığı "*Bir Piyes Yazalım*" tiyatro oyunu aynı yıl Ankara'da sahnelendi. 1954 yılında mühendis Halim Ağaoğlu ile evlenen sanatçı, ilk romanını yazana kadar oyun yazarlığını sürdürdü. Üst üste yazdığı oyunlarla altmışlı ve yetmişli yılların önde gelen oyun yazarlarından oldu. *Çatıdaki Çatlak* oyunu 1965 yılında Ankara Devlet Tiyatrosu'nda sahnelenirken yasaklandı. Bu olay onu roman yazmaya yöneltti.[178]

İlk romanı *Ölmeye Yatmak*, 1973'te yayımlandı. Türkiye

[177] DİKMEN Özge, "Adalet Ağaoğlu'nun Romanlarında Sosyal Yapı", Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tezi, Sivas, 2008.
[178] DUĞANCI Nihat, "Adalet Ağaoğlu'nun Romanları ve Romancılığı", Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çanakkale, 2006.

toplumunun yakın tarihindeki çalkantı ve değişikliklerini irdeleyen bu ilk romanından itibaren tüm eserleri yoğun tartışmalara konu oldu. Ölmeye Yatmak, daha sonra yazdığı *Bir Düğün Gecesi* (1979) ve *Hayır...* (1987) adlı romanlarla bir üçleme oluşturdu ve birçok ödül kazandı. 1983 yılından sonra İstanbul'da yaşamaya başladı.

1996'da ciddi bir trafik kazası geçiren ve iki yıl hastanede yatan Adalet Ağaoğlu için Can Yücel'in söylediği "*Sen Türkiye'nin en güzel kazasısın*" sözü, Feridun Andaç'ın Adalet Ağaoğlu ile yaptığı nehir söyleşi tarzında bir kitabın adı oldu. 1999 Türkiye genel seçimlerinde ÖDP adayı olarak seçime girdi.

Ağaoğlu, 1986'da kurulan İnsan Hakları Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı. Eşi Halim Ağaoğlu'nun 2018 yılında ölümünün ardından yazmayı bıraktığını açıkladı. Türkçe roman alanındaki özgün ve öncü eserleri ile Türkiye'nin kültürel ve düşünsel dünyasına yaptığı katkılarından dolayı 2018'de Boğaziçi Üniversitesi tarafından kendisine fahri doktora unvanı verildi. İstanbul'da yoğun bakım tedavisi gören Ağaoğlu, çoklu organ yetmezliği sebebiyle 14 Temmuz 2020'de öldü. Cenazesi 15 Temmuz günü Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verildi.[179]

Sencer Başat, solfasol internet sitesinde yayınlanan "Ruhu Üşüten Yazar Adalet Ağaoğlu ve Ankara" başlıklı yazısında, Adalet Ağaoğlu'nu ve Ankara!daki yaşantısını şu şekilde aktarır.

Hayır diyebilme cesaretine sahip bir kadındır. Aynı zamanda cinsel yaşamı, korkusuzca ve ayrıntısıyla yazabilecek kadar çok boyutlu düşünebilen bir aydındır. Yazdıklarıyla, bakanlıkta birlikte çalıştığı erkekleri, şefinden müsteşarına kadar rahatsız edebilen radikal ve uslanmaz bir memurdur.

Ruhun üşümesini anlatmaya gönüllü olabilecek kadar meraklıdır. Ölmeye yatacak kadar serüvencidir. Bütün satırlarını kara mizah yapısıyla birleştirecek kadar kıvrak bir kalemi vardır.

Son söyleşilerinden birinde, erkek yazarlardan daha fazla kadın yazarlardan kötülük gördüğünü söyler. Bunun nedenini de başarıya yabancı kalan kadınların arasındaki kıskançlığa bağlar. Özellikle son dönemde kadına yönelik şiddetin görünür ve duyulur olmasının önemine değinir.

Çınar Oskay'a verdiği bir söyleşide "Bu romanları yazarken mutlu muydunuz?" sorusuna, "Mutlu olsam yazar mıydım? Bir şeylerden mutlu olmadığım için kaleme sarıldım" der. Aynı söyleşide Ruh Üşümesi romanı için, insanın kendine yabancılaşmasından bahsettiğini anlatır.

TRT'den 1970'te istifa ettikten sonra yazarlık dışında bir işle uğraşmamıştır. Bazı dönemlerde "Remüs Tealada" ve "Parker Quinck" gibi takma adlar kullanır.

[179] DİKMEN Özge, "Adalet Ağaoğlu'nun Romanlarında Sosyal Yapı", Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tezi, Sivas, 2008.

Fikrimin İnce Gülü romanı hakkında, "Askeri kuvvetleri tahkir ve tezyif (küçük düşürmek)" suçlamasıyla 1981 yılında dava açılır ve aklanması iki yılını alır. Bir Düğün Gecesi romanı ise soruşturmaya uğrar.

İstanbul'da 1996'da geçirdiği bir trafik kazasından dolayı, uzun yıllarını yatakta geçirmek zorunda kalır. Bunun sonucunda, Can Yücel'in "Sen Türkiye'nin en güzel kazasısın" sözü, onunla yapılan bir nehir söyleşi kitabına isim olur.

Adalet Ağaoğlu ve Ankara

Ankara'da yaşar ve Ankara'da yazar... Sokak sokak ve kimlik kimlik yaşar... Şehrin bütünüyle röntgenini çekercesine Ankara'nın romanını yazar. Ankara'yı sindire sindire yazan ilk yazarlardandır. Türk edebiyatında kendine özgü bir dil yaratmıştır ve bu dilin kardeşi olan kurgu ile estetikte Ankara'nın çok fazla önemi ve yeri vardır.

Ankara biraz da onun sayesinde romanda simge bir şehir olur. Başkent olmanın yanı sıra, hem siyasetin hem dönüşen yaşamın hem de kültürün merkezi haline gelir. Şehrin, evrilen toplumun nasıl sembolü haline geldiğini anlatan romanları yaratanlardan birisidir Adalet Ağaoğlu.

Nallıhan'da ailenin tek kız çocuğu olarak bir Ekim ayının sonuna doğru dünyaya gelir. Okulları ve mezuniyetleri Ankara'da yaşar. TRT Radyo bölümünde çalışmaya devam ederken Ankara'nın ilk özel tiyatrosunu arkadaşlarıyla birlikte kurar. Kurdukları tiyatronun arkadaşlarıyla birlikte dergisini çıkarır.

Onun sayesinde 1940'lı ve 1950'li yıllardan sonra edebiyat dünyasının etkisinden uzaklaşan Ankara tekrar dikkat çekmeye başlar. Ankara üçlemesi olarak özetleyebileceğimiz Bir Düğün Gecesi, Ölmeye Yatmak ve Hayır romanları, bu şehre

düşkünlüğün en dikkat çekici ayrıntılarını betimlemelerle içerisinde barındırır. Üçlemede Ankara'nın merkezinden hem Cumhuriyeti över hem de eleştirir. Bu üçlemenin içerisinde, Ankara özelinde, Ankara'yı en fazla içkinleştiren roman Ölmeye Yatmak'tır.

İğneleyici bir dil yerine kara mizahı kullanır estetik olarak. Ankara'da hem tiyatro yazmak hem de tiyatro eleştirmenliği yapmak gibi devrinin en zor işlerinden birini üstlenir. Buradaki yazın birikimi, muhteşem bir dil yaratarak romanını büyütür içerisinde.

Başka bir Ankara sevdalısı olan Adalet Ağaoğlu'nun kardeşi Ayhan Sümer de 90 yaşında 9 Nisan'da Ankara'da yaşamını yitirmiştir.[180]

Türk edebiyatının çok yönlü ve derinlikli kalemlerinden biri olan Adalet Ağaoğlu, daha çok romanları, oyunları ve denemeleriyle tanınsa da şiirle kurduğu ilişki, onun edebî dünyasını anlamak açısından göz ardı edilemeyecek bir boyut taşır. Şiir, Ağaoğlu'nun edebiyat serüveninde bağımsız bir tür olarak geniş yer kaplamaktan ziyade, onun düşünce ve anlatım biçimini besleyen bir damar olarak varlık göstermiştir.

Adalet Ağaoğlu'nun şiirle ilk teması, gençlik yıllarına uzanır. Ankara'da geçen eğitim hayatı sırasında, dönemin edebî atmosferi içinde şiire ilgi duymuş; ancak bu ilgi, onu doğrudan bir "şair kimliği"ne yöneltmekten çok, dilin inceliklerini kavrama ve ifade gücünü derinleştirme aracı olarak kalmıştır. Nitekim onun şiirleri, sayıca sınırlı olmakla birlikte, yoğun bir iç dünya, bireysel sorgulama ve zaman algısı etrafında şekillenir.

Ağaoğlu'nun şiirlerinde belirgin olan en önemli özellik, onun romanlarında da karşımıza çıkan iç monolog ve bilinç akışı tekniklerinin izlerini taşımasıdır. Bu şiirlerde dış dünyadan çok bireyin iç evrenine yönelen bir bakış söz konusudur. Sözcükler, çoğu zaman doğrudan bir anlatımın ötesine geçerek çağrışımlarla zenginleşir; anlam, açık bir şekilde sunulmak yerine sezdirilir. Bu yönüyle onun şiirleri, klasik lirizmin ötesinde modernist bir duyarlılığa yaslanır.

Tematik açıdan bakıldığında, yalnızlık, yabancılaşma, zamanın akışı ve bireyin kendisiyle hesaplaşması, Ağaoğlu'nun şiirlerinde öne çıkan başlıca izleklerdir. Bu temalar, onun romanlarında geniş kurgular içinde ele alınırken, şiirlerinde daha yoğun ve damıtılmış bir biçimde karşımıza çıkar. Şiir, onun için bir tür "yoğunlaştırılmış düşünce alanı"dır; sözcüklerin en azıyla en çok şeyi ifade etme çabası belirgindir.

Biçimsel olarak ise Ağaoğlu'nun şiirleri, serbest ölçünün imkânlarından yararlanır. Geleneksel nazım biçimlerine bağlı kalmayan bu şiirler, daha çok bireysel ritim ve içsel akış üzerine kuruludur. Bu durum, onun edebiyat anlayışının genel karakteriyle de uyumludur: kalıpları kıran, bireyin özgün deneyimini merkeze alan bir yaklaşım.

Adalet Ağaoğlu'nun şiirleri, bağımsız bir şiir kitabı geleneği oluşturacak kadar geniş bir külliyat sunmasa da, onun edebî kimliğinin arka planını aydınlatan önemli ipuçları barındırır. Şiir, onun için bir başlangıç noktası olduğu kadar, yazarlık serüveni

[180] BAŞAT Sencer, "Ruhu Üşüten Yazar Adalet Ağaoğlu ve Ankara", https://solfasol.tv/, 07.11.2020

boyunca dil ve anlatım üzerinde düşünmesini sağlayan bir laboratuvar işlevi görmüştür.

Adalet Ağaoğlu'nun şiirleri, nicelik olarak sınırlı ancak nitelik olarak yoğun ve anlam katmanları bakımından zengin metinlerdir. Bu şiirler, onun roman ve oyunlarında karşımıza çıkan temaların daha içsel ve yoğun bir biçimde ifadesi olarak değerlendirilebilir. Böylece Ağaoğlu'nun edebiyatı, yalnızca türler arasında dolaşan bir üretim değil; aynı zamanda farklı türlerin birbirini beslediği bütünlüklü bir yaratım süreci olarak karşımıza çıkar.

Gölgeler'den

Bir gölge uzanır
Bu şehrin yollarında
Bir ses var
Semalarına çarpan
Masallar söylemiş önceleri
Tanrı şekil bulmuş bulutlarında
Tren düdükleri bozmuş rüyalarını
Tren düdüklerinde
Göremediği ülkeler görmüş
Güneş habercisi olmuş
Gelecek baharların
Güneş vurmuş
Güneş kesmiş yolunu
Uzamış gölge, gölge büyümüş
Güneş vurmuş
Güneş kesmiş yolunu

GÜLTEN AKIN (Cankoçak)
Kara Saçlarını Kesen Şair
(23 Ocak 1933 Yozgat - 4 Kasım 2015 Ankara)

Şair ve yazardır. 1950'li yıllarda yazmaya başladığı şiirleriyle, kısmen İkinci Yeni çizgisinde görülen, ancak 1970'li yıllardaki şiirlerinden itibaren bireycilikten toplumculuğa yönelen bir şairdir. Şiirleri pek çok dile çevrilmiş ve kırktan fazla şiiri bestelenmiştir. Aksu Bora'nın annesidir.[181]

23 Ocak 1933 tarihinde Yozgat'ta doğdu. Yozgat'ın Sorgun ilçesinde ilköğrenimini tamamladı. 1940'lı yıllarda memleketi Yozgat'tan Ankara'ya göç etti ve ortaöğrenimini Ankara Atatürk Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 1955'te Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu.[182]

Dayılarından kalan sandık içindeki kitaplar ilgisini çeker. Öğretmeni Melek Hanım onun için ulaşılması hedeflenen örnek insandır. Ankara'da sırasıyla Atatürk Kız İlkokulu, Taşmektep ve Cebeci Ortaokulundan sonra Atatürk Anadolu Lisesini tamamlar. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine kaydolur, hem çalışır hem de okur. İlk şiiri Son Haber gazetesinde yayımlandığında, 18 yaşında bir genç kızdır. Ardından Hisar, Varlık, Yeditepe, Türk Dili ve Mülkiye gibi dergilerde şiirleri çıkar. Felsefeye ilgisinin başladığı 20'li yaşların başındaki evliliği ile ilk şiir kitabının yayımlanması aynı yıla denk gelir.

Gülten Akın kendisi ile yapılan bir röportajda çocukluk yıllarını şu şekilde anlatıyor.

"Çocukluğumun 10 yıldan fazlası Seyranbağları'nda geçti. Seyranbağları ile şimdi Aktepe dedikleri semtin birleşim yeri gerçekten bağlarla kaplıydı. Aktepe bir yayla ve çayır görünümündeydi. Orada yaşayan ve çalışan büyükbaş hayvan sahipleri şehre bakraçlar içinde süt getirmek için Seyranbağları'ndan geçerdi. Seyranbağları da göçmenlerden kurulu bir semt idi."

1956'da Yaşar Cankoçak'la evlendi, bu evlilikten beş çocuğu oldu. Kaymakam olan eşinin görevi nedeniyle 1958-1972 arasında Anadolu'nun çeşitli ilçelerinde yaşadı. Gevaş, Alucra, Gerze, Saray ilçelerinde ve Kahramanmaraş'ta yardımcı avukatlık, avukatlık ve öğretmenlik yaptı.

1972'de Ankara'ya yerleşerek Türk Dil Kurumu Derleme ve Tarama Kolu'nda çalıştı. Kültür Bakanlığı Yayın Danışma Kurulu üyeliğinde bulundu. Demokratik kitle örgütlerinin yeniden kuruluşu çalışmalarına katıldı. İnsan Hakları Derneği, Halkevleri, Dil Derneği gibi örgütlerde kurucu ve yönetici olarak görev aldı.[183] 1978'de emekliye ayrıldı. 1980'lerde Ankara'da bir banka soygununa katıldığı gerekçesiyle tutuklanan ve dosyası Şentepe Devrimci Yol davasıyla birleştirilerek önce müebbet hapse mahkûm edilen sonra cezası Yargıtayca bozulan oğlunun cezaevi günlerinde yaşadıklarını şiirine yansıttı. *42 gün* (1986) adlı kitabında Mamak Cezaevi'nde süren açlık grevini

[181] "İnceliklerin Şairi Son Yolculuğuna Uğurlandı". Milliyet. 5 Nisan 2020.
[182] "Nilüfer İlhan, Gülten Akın Şiirinde Kent, Göç ve Gecekondu Algısı, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 1/4 Yıl:2012.
[183] "Ece Temel Kuran, Ellerini Görsem Oğlumun, Bir Gün gazetesi, 09.12.2005".

anlattı. Yaşamını Balıkesir'in Burhaniye ilçesinde sürdürdü. 4 Kasım 2015'te tedavi gördüğü hastanede öldü. Cenazesi, 6 Kasım 2015 Cuma günü Kocatepe Camii'nden kaldırılarak Karşıyaka Mezarlığı'na gömüldü.[184]

Gülten Akın ve Ankara

Hem avukat hem öğretmen hem şair hem de beş çocuğun annesidir. Diğer bir Ankara sevdalısı olan Cemal Süreya ona "Ümmüşiir" adını verir. Şiirin anası anlamına gelen bu söz; anneliğini, şairliğini ve mücadelesini özetleyen unvandır.

Ankara'daki öğrencilik yıllarından sonra; Kumluca, Gevaş, Alucra, Haymana, Gerze, Saray ilçelerinde ve Kahramanmaraş'ta 15 yıldan fazla yaşar. 12 Mart sonrasında Ankara'ya döner. Ankara'da bir süre Türk Dil Kurumu Derleme ve Tarama Kolu'nda çalışır. Halkevlerinde görevler üstlenir. Ankara'nın toplumsal kitle örgütlerinde yer alır; İnsan Hakları Derneği ve Dil Derneği gibi kurumlarda kurucu ve yönetici olur.

1978 yılında emekliye ayrıldıktan sonraki yıl oğlu Murat'ın Ankara Mamak'taki tutukluluk süreci onu çok etkiler. Oğlu, bir soygunla bağlantılı bir Devrimci Yol Davası'nda yargılanır. Bu nedenle 42 Gün isimli şiir kitabında cezaevinde devam eden açlık grevini dile getirir.

Uzun bir şiirsel sessizlik sonrasında 1991 yılında Sevda Kalıcıdır kitabıyla birlikte yazın dünyasına dönen şair, Burhaniye ve Ankara arasında yaşamaya devam eder. Erdal Eren için yazdığı ve birçok kere bestelenen Büyü şiirini şöyle bitirir:

".....
Büyü de
Büyüyüp onyedine geldiğinde
Büyü de baban sana
İdamlar alacak"

[184] "Erhan Üstündağ 42 Gün: Gülten Akın'dan Mamak Açlık Grevi, Biamag Cumartesi, 11.09.2008".

60 yıla yakın bir süre devam eden şiirle dolu hayatı, tiyatrolar ve şiirsel metinlerle pekişir. Birçok çağdaşı gibi yazını bireyselden toplumsala doğru evrilir. Ankara insanı onun için en güzel laboratuvardır. İnsan onun için hep en ön planda yer alır.

Folklorik dilini ve destansı dizelerini, Ankara gözlemleri ve tanıklıkları güçlendirir. Halk onun için önemlidir; halkın bakış açısı, alışkanlıkları ve yaşam biçimleri onun şiirinin kaynağıdır. Ekonomik sıkıntılar, siyasi sorunlar, iç göç olgusu, yoksulluk ve kent yaşamı bu kaynağın temelini oluşturur.

İlk dönem şiirleri sayılabilecek ilk üç şiir kitabında, yalnız bir genç kadın vardır. Sonradan halk şiiri tadında, toplum ve Ankara girer dizelerine. Anadolu'nun özeti olan Ankara insanının fakirliği ve garibanlığı, toplumsal sorunların içine girdikçe, son kitaplarında deneyimli bir bilgenin özlü sözlerine dönüşür. Küçük Kızın Türküsü isimli şiirinde şöyle seslenir:

".....
Başın dönerdi sabahları
Her atılan bomba bir parça
Yiyecek alır giderdi
İkinci Dünya Savaşı sırtından geçti
Unutacak mısın yüreğim
....."

Özellikle şiire dair birikimini aktardığı; Şiiri Düzde Kuşatmak ve Şiir Üzerine Notlar isimli kitapları bu ustalığın en güzel belirtisidir. Bu sayede şiirin işlevi, biçimi, üslubu, değeri, gerçeklerle bağı ve dil yapısı hakkında değerlendirmelerini aktarma şansı bulur.

Şiirlerindeki önemli temalardan biri de kadındır. Onun kadınları güçlüdür ve mücadeleyi sever. İlk yıllarında Ankara'daki kadınları yalnızdır. Sonraki yıllarda özellikle Ankara'ya dönüşüyle birlikte, iç göç olgusu ile kent yaşamının zorluğunda pekişen kadının sorunları onun odak noktası haline gelir.

"Gülten Akın 20'ye yakın şiir kitabıyla 10'dan fazla nitelikli edebiyat ödülünün sahibidir. 2004 yılında TÜYAP İstanbul Kitap Fuarı "Onur Yazarı"dır. Milliyet tarafından düzenlenen bir soruşturmada, Fazıl Hüsnü Dağlarca'dan sonra "Yaşayan en büyük Türk şairi" kabul edilir."

Yalnızlık şiirlerine en güzel örnekler; Yitikler Gecesi, Rüzgâr Saati ve Yorgun Sevi olabilir. Kadın bakış açısını en güzel yansıttığı şiirleri ise Kestim Kara Saçlarımı, Saklayan Kadınlar Şiiri ve Evdeki Kadın Şiiri'dir. Günümüzü de ışık tutan Biriken isimli şiiri ile onu analım.

".....
Her şey birikir
Gösteren parmaklar, gören gözler
Susan konuşan birikir
Yargılarlar davasız dosyasız

Silahsız sözcüksüz kansız kavgasız
Dağ mı değil, ova mı
Kent mi alan mı, değil
Bir ülke insan birikir"[185]

İlk şiiri *Çin Masalı*, Nisan 1951'de *Son Haber* gazetesinde yayımlandı. Henüz 18 yaşındayken kaleme aldığı, pek sözü edilmeyen bu şiiri kitaplarına almadı. Kitaplarına aldığı ilk şiiri, 1952 yılında Ankara Hukuk Fakültesi'nde öğrenciyken *Mülkiye* dergisinde yayımlandı. Gülten Akın, Cemal Süreya, Sezai Karakoç ve Ece Ayhan ile aynı dönemde Ankara Üniversitesi'nde öğrenci oldu.[186]

Gülten Akın'ın şiirleri daha sonra *Hisar*, *Varlık*, *Yeditepe*, *Türk Dili* gibi dergilerde yayımlandı. İlk şiirlerinin konusu daha çok doğa, aşk, ayrılık, özlem iken ilerleyen dönemlerde toplumsal sorunlara yöneldi. 1980 öncesinde halkın yaşadıkları, onun da hayatına ve şiirine yansıdı. Gezip gördüğü yerlerden aldığı esinle zenginleşen ve coşkulu bir insan sevgisiyle yoğrulan şiiri, toplumsal sorunları, yaşam-halk ilişkisini öne çıkardı.

Şiirlerinde büyük ölçüde folklor öğelerinden yararlandı. Şiir üzerine yazılarını bir araya getiren 1983 tarihli *Şiiri Düzde Kuşatmak* başlıklı kitabında halk kaynağına inme isteğini, "*Halkta var olan öz ve biçimi diyalektik olarak yükseltmek, şiiri yükseltirken halkın yaşamının ve yaşam biçimlerinin yükselmesine yardımcı olmak*" sözleriyle açıkladı. 1978 tarihli *Yaşam Öyküsü* başlıklı kısa otobiyografisinde geçen "Hemen bütün dizelerimin temelinde birtakım olgular, gerçekler vardır benim için" cümlesi de teknik açıdan aynı yönteme işaret ediyor. Şiirleri pek çok dile çevrildi ve kırktan fazla şiiri bestelendi. Bestelenen şiirlerinden biri, Sezen Aksu'nun 1993 tarihli albümüne adını veren *Deli Kızın Türküsü*'dür.[187]

[185] BAŞAT , "Kara Saçlarını Kesen Şair Gülten Akın ve Ankara", https://solfasol.tv/, 24.11.2020.

[186] AKIN Gülten (1996) "Şiir üzerine notlar", 1. baskı. Beyoğlu, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. ISBN 975-363-503-6.

[187] AKIN, Gülten (1996). Şiiri düzde kuşatmak. 1. baskı. Beyoğlu, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. ISBN 975-363-480-3.

2008'de Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın ölümünden sonra *Milliyet* gazetesinin yaptığı "Yaşayan En Büyük Türk Şairi" araştırmasında en çok oyu alan Gülten Akın, *Beni Sorarsan*'ı 2013'te yayımlandı ve bu kitabı ile Metin Altıok Şiir Ödülü'ne layık görüldü. Akın, şiir dışındaki edebî türlere fazla ilgi göstermedi ancak yedi adet kısa oyun yazdı. Ürettiği tiyatro metinlerinde kadın, evlilik, düzene yönelik eleştiriler, yoksulluk, yalnızlık, yaşlılık ve yabancılaşma gibi konular üzerinde durdu.[188]

Gülten Akın kendisi ile yapılan bir röportajda sanat anlayışını ve şiirlerini şu şekilde tarif ediyor.

"Ben yaşadığını yazmaya çalışan bir ozanım. Yaşam benim için hep büyülü, giz dolu, harikulade olagelmiştir. Hep şaşkınlık içinde kalmışımdır. Düşlerle, imgelerle beslenen, aşk dolu bir yapım var. Hep coşku içinde oldum. Coşkumu, şiir yazmadığım zamanlar dünyaya aktaramadığım için hep çarpıntılı bir yürekle yaşadım."

Deli Kızın Türküsü

Sana büyük caddelerin birinde rastlasam
Elimi uzatsam tutsam götürsem
Gözlerine baksam gözlerine, konuşmasak
Anlasan…

Ankara Yılları

Türk şiirinin en güçlü kadın seslerinden biri olan Gülten Akın, yaşamının önemli bir bölümünü Ankara'da geçirmiş; bu şehirde hem edebî üretimini sürdürmüş hem de kültürel ve toplumsal hayatın aktif bir öznesi olmuştur. Onun Ankara'daki yaşantısı, yalnızca bir ikamet meselesi değil; aynı zamanda şiirinin yönünü belirleyen, düşünsel ve toplumsal bağlarını derinleştiren bir süreçtir.

Cumhuriyet'in kültürel merkezi olma niteliğini uzun yıllar sürdüren Ankara, Gülten Akın için hem bir yaşam alanı hem de bir üretim mekânı olmuştur. Eşi Kaymakam Yaşar Akın'ın görevleri nedeniyle Türkiye'nin farklı bölgelerinde yaşamış olan şair, özellikle 1970'li yıllardan itibaren Ankara'da daha kalıcı bir hayat kurmuştur. Bu dönem, onun şiirinde belirgin bir dönüşümün de yaşandığı yıllara karşılık gelir.

Gülten Akın'ın Ankara'daki yaşantısı, onu yalnızca bir şair olarak değil, aynı zamanda bir toplumcu aydın ve kültür insanı olarak da öne çıkarır. Başkentteki aydın çevreleri, yazarlar, akademisyenler ve sanatçılarla kurduğu ilişkiler, onun düşünsel dünyasını beslemiş; şiirinde daha belirgin bir toplumsal duyarlılığın ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır. Ankara'nın özellikle üniversiteler, dergiler ve kültür kurumları etrafında şekillenen entelektüel ortamı, Akın'ın üretimini doğrudan etkilemiştir.

Bu dönemde Gülten Akın, yalnızca şiir yazmakla kalmamış; aynı zamanda çeşitli sivil toplum kuruluşlarında, kadın hareketlerinde ve kültürel girişimlerde aktif rol almıştır. Özellikle kadınların toplumsal hayattaki yerini güçlendirmeye yönelik çalışmaları, onun

[188] MİRAÇ Zeynep Özkartal, "Dağlarca'nın Halefi Gülten Akın mı?", Milliyet Gazetesi, 28.12.2008".

şiirindeki feminist ve toplumsal duyarlılığı da beslemiştir. Ankara'daki bu faaliyetler, onun şiirinde görülen "kadın sesi"nin daha güçlü ve bilinçli bir biçimde ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Ankara'nın kendine özgü atmosferi, resmî, disiplinli ama aynı zamanda düşünsel üretime açık yapısı, Gülten Akın'ın şiirinde de hissedilir. Onun şiirlerinde bireysel duygular ile toplumsal meseleler iç içe geçer; özellikle yoksulluk, göç, kadın sorunları ve adalet arayışı gibi temalar öne çıkar. Bu temaların işlenişinde Ankara'daki gözlemlerinin ve entelektüel çevrelerle kurduğu ilişkilerin önemli bir payı vardır.

Ayrıca Ankara'daki sanat hayatı içinde Gülten Akın, dergiler, edebiyat toplantıları ve kültürel etkinlikler aracılığıyla aktif bir rol üstlenmiştir. Şair, bu ortamlarda yalnızca kendi şiirini paylaşmakla kalmamış; aynı zamanda genç kuşaklara da ilham veren bir figür olmuştur. Onun mütevazı ama etkili duruşu, Ankara'daki edebî çevrelerde saygın bir yer edinmesini sağlamıştır.

Sonuç olarak, Gülten Akın'ın Ankara'daki yaşantısı, onun şiirinin toplumsal ve düşünsel derinliğini belirleyen en önemli etkenlerden biridir. Başkentin entelektüel ortamı, sivil toplum faaliyetleri ve sanat çevreleriyle kurduğu güçlü bağlar, onun şiirinde hem bireysel hem de toplumsal duyarlılığı bir araya getiren özgün bir ses oluşturmuştur. Bu yönüyle Gülten Akın, Ankara'da yalnızca yaşayan bir şair değil; aynı zamanda bu kentin kültürel hayatına yön veren önemli bir edebiyatçı olarak değerlendirilebilir.

Kestim Kara Saçlarımı

… Kestim kara saçlarımı n'olacak şimdi
Bir şeycik olmadı – Deneyin lütfen –
Aydınlığım deliyim rüzgarlıyım
Günaydın kaysıyı sallayan yele
Kurtulan dirilen kişiye günaydın…

Gülten Akın için yalnızca bir şair ya da yazar demek doğru olmayacaktır. Çünkü kendisi toplumsal meselelere oldukça duyarlı bir bireydir. Kadın hakları, insan hakları gibi önemli konularda aktif bir yaşam sürdürmüştür. Şiirleri birçok dile çevrilmiş ve kırktı aşkın şiiri bestelenmiştir.

4 Kasım 2015 tarihinde hayata gözlerini yuman şair, yalnızca Türk Edebiyatı için değil, Dünya Edebiyatı için de çok önemlidir. Duygularını ve fikirleri en güzel şekilde aktaran şair, okuyucuların zihninde ve kalbinde yeri doldurulamaz bir konuma sahiptir.

Ankara Haymana'da Hazine'nin topraklarını zenginler paylaşır. Gülten Akın aynı zamanda Hazine avukatıdır. Haymana'da "Millet Yapar" kampanyası başlatılır ve miting düzenlenir. Devam eden mücadelesinde ve sürgünlerle dolu hayatında, yeniden ev değiştirmek kaçınılmazdır. Haymana'nın topraksız köylüleri onu uğurlar. Uğurlar olsun Gülten Akın...

YAĞMUR YAĞMUR

Yağmur, yağmur… Bu neyi anlatır?
Bunca siste bunca ıslak serçe
Hüznü bir köşesinden tutup kaldırmıştır

Yağmur, yağmur… Bu neyi anlatır?
Son yaz derlenmiş, son ateş sönmüş
Düz yollara inen son kaçkın, son eşkıya
Hüznü bir köşesinden tutup kaldırmıştır.

Yağmur, yağmur… Bu neyi anlatır?
Oyun biter, o kesin güz çizgileri
Sevgi, bir de ölümle örselenmiş
Aklı bir köşesinden tutup kaldırmıştır.

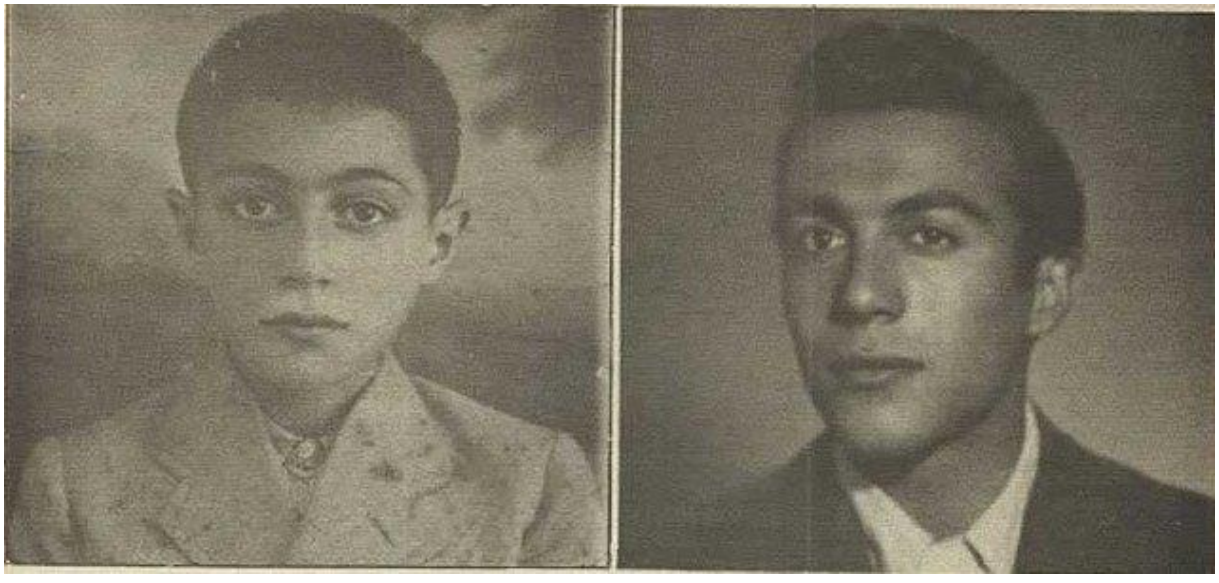
CEMAL SÜREYA (Seber)
Şapkasını çiçekle dolduran şair
(1931 Erzincan - 9 Ocak 1990 İstanbul)

Türk şair, yazar ve çevirmen. Türk şiirinde modernist bir hareket olan İkinci Yeni şiirinin öncü şairlerinden biridir. İlk şiir denemelerini ortaokulda eskizlerle, lisede aruzla yapsa da asıl şiir çalışmaları üniversite yıllarında başlamıştır.

Asıl adı Cemalettin Seber olan Cemal Süreya, 1931 yılında Erzincan'da dünyaya geldi. Pülümür'den Erzincan'a göç eden Kürt ve Alevi bir ailede doğan Süreya'nın babası Hüseyin Bey, annesi Güllü Hanım'dır.[189] Bu evlilikten Cemalettin, Perihan, Ayten ve Kemal adlarında dört çocuk dünyaya gelmiş, çocuklardan Kemal bir yaşındayken ölmüştür. Ailesi, 1938 yılında Dersim harekâtı sırasında amcası Memo'nun valiyle takışması sebebiyle Dersim İsyanı sonrası bölgeden sürülünce Bilecik'e yerleşmiştir.[190]

Güllü Hanım, Bilecik'e yerleştikten altı ay sonra yaptığı düşük sonucu meydana gelen kanamadan dolayı yirmi üç yaşında ölmüştür. İlkokula başlamak için halasının yaşadığı İstanbul'a giden Süreya, buradayken ailesinden gelen bir etkiyle cenk kitapları okumanın yanı sıra sık sık sinemaya gitmiştir. Babası makinist olarak karayollarına çalışmaya başlamış ve işi gereği ayın on beş günü dışarıda olduğu için annelik görevini de babaannesi üstlenmiş, babasının boşluğunu ise amcası doldurmuştur. Annesi öldükten sonra babası iki evlilik daha yapmıştır. Babasının ikinci eşi Esma Hanım'dır; Süreya, Esma Hanım'dan kaçmak için gizlice parasız yatılı sınavına girmiştir. Babasının üçüncü evliliği ise Refika Hanım'ladır.[191]

1939'da 37. Beyoğlu İlkokuluna kaydolmuştur. İlkokul 2. sınıftayken yazdığı bir kompozisyonla öğretmeninden *Yavrutürk* dergisini ödül olarak almıştır. 1941'de, 3. sınıfın ilk dönemini bitirdikten sonra sürgün edildikleri Bilecik'e dönmek zorunda

189 NİLÜFER İlhan, "Cemal Süreya (Hayatı, Edebî Fikirleri Ve Şiiri)". Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2010.
190 DURUEL Nursel, "A'dan Z'ye Cemal Süreya" İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2003.
191 KANTER M. Fatih, "Seber, Cemal Süreya" 2019.

kalınca, Bilecik Birinci İlkokuluna kaydolmuştur. Üvey annesi Esma Hanım'dan "kaçmak" için parasız yatılı sınavına girmiş ve sınavı kazanarak 1944-45 eğitim-öğretim döneminde Bilecik Ortaokulunda okumaya başlamıştır. Ortaokulda okuduğu dönemde tatildeyken gece bekçiliği yapmıştır.[192]

1947'de ortaokulu bitirdikten sonra 1947-48 döneminde İstanbul'daki Haydarpaşa Lisesinde parasız yatılı öğrenci olarak öğrenim hayatına devam etmiş ve bu dönemde aruz ölçüsüyle birkaç şiir yazma girişiminde bulunmuştur. Lise son sınıftayken edebiyat ile ilgilenen Süreya, kendini bu dönemde "aruzcu, eski edebiyatçı" olarak görmüştür. 1950'de Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesinin maliye ve iktisat bölümünde okumaya ve bu dönemde şiirlerini yayımlamaya başlamıştır. Yine bu dönemde eski şiiri bırakarak yeni şiire geçiş yapmıştır. 1954'te mezun olduktan sonra teğmen olarak askerliğini yaparken fark derslerini de vererek hukuk diplomasını da almıştır.[193]

Süreya, 25 Kasım 1954'te Eskişehir Vergi Dairesinde stajyer olarak göreve başlamıştır. 8 Ağustos 1955'te yapılan teftiş kurulu sınavını kazanarak 11 Ağustos 1955'te maliye müfettiş yardımcısı olarak İstanbul'a gitmiştir.7 Ekim 1958'de girdiği yeterlilik sınavı sonucunda beşinci sınıf maliye müfettişi olmuştur. Bu tarihten itibaren teftiş amaçlı ülkenin çeşitli bölgelerine gitmiştir. Teftiş için gittiği ilk yerler Nazilli ve Söke'dir. Askerlik yaptığı Temmuz 1959-31 Aralık 1960 tarihlerinde memuriyetine ara vermiş ve bu dönemde, beşinci ayın beşinde saat beşte Kızılay'da Demokrat Parti hükûmetini protesto etmek amaçlı toplanan grubun şifresi olan 555K'ye tanık olmuştur.

Askerliğini bitirdikten sonra maliye müfettişi göreviyle Ankara'ya atanmış ve 1961'de Maliye Denetim Usulleri ve İktisadi Devlet Teşekkülleri'ni incelemek üzere Paris'e gönderilmiştir. Burada bir yıl kaldıktan sonra Türkiye'ye dönerek Kars, Ağrı, Çanakkale ve Tekirdağ gibi yerlere teftiş turnesine çıkmıştır. Müfettişlik yaptığı dönemde Çanakkale Muharebelerinin yapıldığı bölgenin korunmasını ve anıt halinde günümüze gelmesinde olağanüstü gayretleri olmuştur.[194]

1964'te İstanbul'a atandıktan sonra hem edebiyata hem de dergi çıkarma işlemine ağırlık vermek için 31 Temmuz 1965 tarihinde Maliye Teftiş Kurulundan arkadaşları Sezai Karakoç ve Doğan Yel'le beraber istifa etmiştir. Memuriyetten ayrıldıktan sonra dergi çıkarıp dergi yönetimlerinde bulunan Süreya, 12 Mart Muhtırası'nın meydana gelmesiyle memurluğa geri dönmek zorunda kalmıştır. 7 Şubat 1975'te darphane ve damga matbaası müdürü olmuş fakat dönemin Maliye Bakanı Yılmaz Ergenekon ile "takışması"yla görevinden ayrılarak Ankara'ya, Tetkik Kurulu üyeliğine dönmüştür.

Süreya, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı çıkaracağı kitapların basımında yer alan dokuz kişilik Kültür Kurulu üyeliğine de seçilmiş ve 2 Şubat 1982 tarihinde yüksek bir bürokrat olarak emekli olmuştur. Emeklilikten sonra batmak

---

192 ÖZMERAL Özgür, "Cemal Süreya Şiirinde Kadın Ve Erotizm" İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi, 2006.

193 KALELİ Lütfi, "Anadolu'yu Aydınlatanlar", İstanbul, Berfin Yayınları, ISBN 978-605-4399-47-5, 2016.

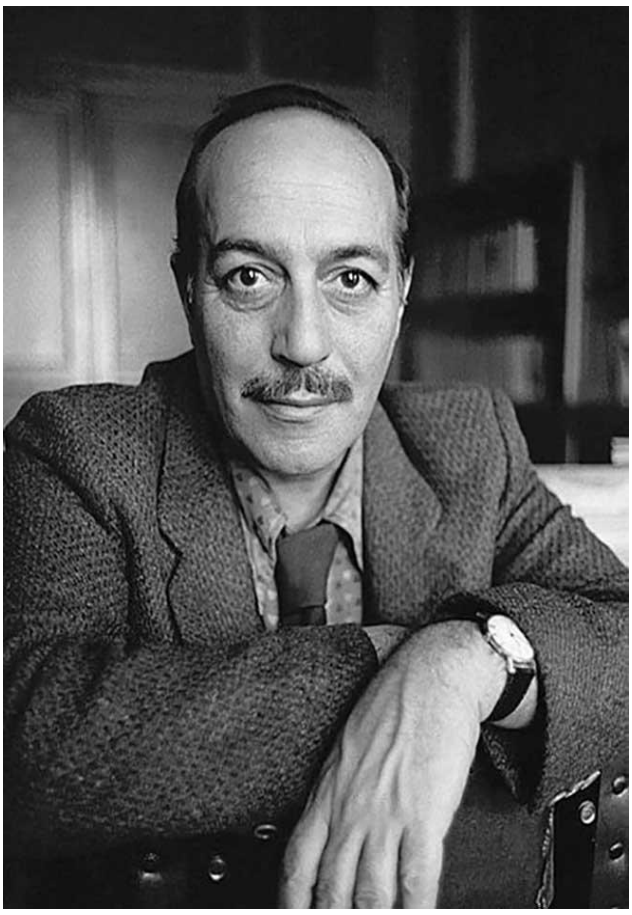
194 25 Nisan 2022 tarihli Uğur Dündar köşe yazısı 25 Nisan 2022 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi. Sözcü, 25 Nisan 2022 tarihinde erişilmiştir.

üzere olan Odibank'ı (Ortadoğu İktisat Bankası) kurtarmak için yönetim kurulu üyeliğine getirilmiş fakat bankanın batmasıyla mahkemeye sevk edilmiş, ardından aklanmıştır. Devlet işi dışında *Yurt*, *Meydan Larousse* ve *ANSA Omnis* ansiklopedilerine redaktörlük yaparak emekli olduktan sonra daha çok zaman ayırmayı düşündüğü yayın dünyasının içine dâhil olmuştur.[195]

Süreya, 1982'de kalp spazmı olduğunu belirtmiştir. Sağlık problemi, oğlu Memo'nun annesini alarak Birsen Hanım'la yaşadığı eve taşınmasıyla başlamış ve oğlunun fiziksel şiddetine maruz kalarak bunalımın eşiğini gelmiştir. Kendini içkiye vermeye başlayan Süreya, 6 Ocak 1990'da kalp krizi geçirmiştir. Gece evinde rahatsızlanan Süreya, önce Haydarpaşa Göğüs Hastanesine, ardından Numune Hastanesi Acil Servisine götürülmüş fakat 9 Ocak 1990 Salı günü şeker komasından dolayı hayatını kaybetmiştir.

Eserlerinde en sık işlediği temalar aşk, kadın, yalnızlık, sosyal ve siyasal eleştiriler, ölüm, tanrı düşüncesi, portreler ve manzum poetikadır. Ayrıca Fransızcadan kırka yakın kitabı Türkçeye çevirmiştir. *Onüç Günün Mektupları* (1990) dışında hiçbir yazısı veya şiiri, dergi ve gazetede yayımlanmadan kitaba dönüşmemiştir. Sosyalist bir dünya görüşüne sahip olan Süreya, *Papirüs* dergisini çıkarmış ve bu dergide edebî görüşlerini açıklamasının yanı sıra dergiyi bir aydın olarak fikirlerini ortaya koymak için araç olarak kullanmıştır.

Dersim İsyanı sebebiyle Erzincan'dan Bilecik'e göç etmek zorunda kalan Alevi Kürt-Zaza bir ailede dünyaya gelen Süreya, devlet memurluğu da yapmıştır. Dört defa evlenen Süreya, bunların dışında "Üvercinka" ve Tomris Uyar dâhil birçok kişiyle ilişkisi olmuştur. Sanat hayatı boyunca çeşitli mahlaslar kullanmış, çocukken kendisine verdiği "Cemal Süreyya" adını kullanırken girdiği bir iddia sonucu adındaki "y" harflerinden birini atmıştır. 9 Ocak 1990'da girdiği şeker koması sonucu ölmüş, cenazesi 11 Ocak'ta Şişli Camii'nde kılınan öğle namazından sonra Kulaksız Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.

Cemal Süreya

Gözlerini hayata bir yük vagonunda açmıştı, İkinci Yeni'nin ele avuca sığmaz şairi Cemal Süreya… Yalnızlığın ve aşkın başkenti diyorduk

[195] NİLÜFER İlhan, "Cemal Süreya (Hayatı, Edebî Fikirleri Ve Şiiri)". Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2010.

ona. 1990'da yaşamını yitirdi ama Turgut Uyar'ın dediği gibi "Cemal Süreya hiç ölür mü?" Şiirleri sokaklara taşan, duvarlara yazılan bir şair o. Sevda sözlerimizi en içten şiire nakşeden bir kalemdir.

Ne diyordu hani Cemal Süreya:

"Ankara, Ankarai,
Ey iyi kalpli üvey ana!"

Kaç kere kış günleri hem ısınmak hem de bir şeyler aramak için girip kaybolduğum kitapçılarını, Sakarya Caddesi'ni, Kızılay Gima'nın önünü anımsıyorum. Nasıl sürdürüyordu Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir adlı şiirini Süreyya:

Şair arkadaş,
Bir derdin mi var
Bir şeyler çıkarmak mı istiyorsun derdinden
Ankara'ya gelmelisin.

Cemal Süreya kendisi ile yapılan bir söyleşide Ankara ile ilgili olarak;

"Bu şehri bu kadar yalın anlatan başka bir şey olamaz sanırım. Sorumluluklarını bilen, asla kötü davranmayan ama sonuçta bir üvey ana olan Ankara. Bu şehirde insanlar bekler. Emekliliği, askerliğin bitmesini, rüşvetin gelmesini, gönderdiğiniz evrakın cevaplanmasını, suskun devletin konuşmasını beklerler. Taşı çatlatacak bir sabırla bir şeyleri beklerler, kim bilir bekledikleri hayattır. Belki denizi görselerdi beklemezlerdi. Denizi su sanırlar. Suyu görmek için göllerin kıyısına gidersiniz ama su ufka uzanmaz. Bir suyu deniz yapan ufuk yoktur Ankara'nın göllerinde. Oysa ne önemlidir suyun hiç bitmemesi ve uysal bir sevgili gibi gökyüzüyle birleşmesi. O vaatkar ufuk çizgisi, o nasıl güzeldir. Her zaman ötelerde bir şey olduğunu fısıldayan o şehvetli çizgi. İnsanlar Ankara'da beklerler, kim bilir bekledikleri hayattır."

Bu yazının ve yukardaki dizelerin sahibidir, Cemal Süreya. Cemal Süreya üniversite yıllarında gelmiştir Ankara'ya. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne. Sonrasında da yolu sıkça düşmüş. Uzun yıllar yaşamıştır Ankara'da. Bastığı sokaklarda hissettiklerini de kağıda dökmüştür. Bazısında Ankara'yı anarak.

"Biliyor musun başkentim nedense Birbirimizden çekiniyoruz ikimiz de, Sen yaslarına hiç yaslanmaz oldun Ben acılarıma yeterince."

Bir ozanı tanımış olmak, onunla nice anıları paylaşmak bir ayrıcalıktır. Edebiyata bakışın anılarla bütünleşen bir anlamı, bir özelliği vardır. İster edebiyat ortamlarında, ister Türk Dil Kurumu gibi bir yerde, ister bir içki masasında, ister bir derginin yönetim yerinde olsun, onu, hep yüzündeki üzgün gülümsemeyle anımsar, arkadaşları.

Ankara'da İlk Yılları

O tarihte (1950'lerde) Ankara'nın nüfusu 300 bin dolayında. Şimdiki gibi nüfusu altı milyonu aşan, planlanması Anadolu'ya örnek olması için yapılmış ve uygulanmaya başlanmışken çarpık kentleşmeye ve rant ekonomisine kurban edilmiş bir kent değildi elbette.

1950'lerde Cebeci'de, Siyasal Bilgiler Fakültesinden Kızılay'a doğru bir elinde kitapları diğer elinden hiç düşürmediği yenibahar cigarasıyla genç bir Mali Şube öğrencisi yol almaktadır. Tığ gibi genç adam Ankara'yla o ilk tanışıklığını şöyle anlatır yıllar sonra:

"1950 yılında Haydar Paşa Lisesi'ni bitirince Mülkiye'ye mi girsem Siyasal'a mı diye çok düşündüm. Ankara'ya gelip ikisinin de aynı okul olduğunu görünce çok şaşırdım."(1950-1954) der geleceğin aşk şairi Cemal Süreya.

Ankara'ya gelir. *"SBF (Siyasal Bilgiler Fakültesi)nin koridorları hayatımda tam anlamıyla belirleyici bir rol oynamış. Sanat oluşumumda da, düşüncemde de SBF'de geçirdiğim dört yıl bir doğrultu yaratmış"*tır diye anlatır daha sonra.[196]

Ankara'ya ilk gelişinde henüz 18 yaşındadır genç şair. Yüksel caddesindeki Mülkiyeliler Birliği uğrak yerlerinin başındadır. Siyasî fikirlerini konuşmakta çekingen tavır sergilediği o yıllarda şiirinde ana tema kadın ve aşktır. Tarihi tavukçu Lokantası dönemin edebi kişilikleriyle buluşup sohbet ettiği yine bir Kızılay klasiğidir ve şairin o dönemde vakit geçirdiği yerlerin başında gelir. Kelimeler aşka dönüşürken onun dilinde sadece şiir mi olmuştur ya da şiir mi kalmıştır? yaşamıştır aşkı, acı çekmiş belki de uyutmuş sevdalarını sonra da bir güzel unutmuştur ve şu dizeler dökülmüştür yeni tanıştığı Ankara'ya.[197]

Üniversite tercihini yaparken Mülkiye ile siyasal bilgiler fakültesini iki ayrı okul

[196] PERİNÇEK Feyza, DURUEL Nursel, "Cemal Süreya, Şairin Hayatı Şiire Dahil", Can Yayınları, 3. Baskı, 2017, s. 73.
[197] İLHAN A. Gülçin, "Ankara Mülkiye ve Cemal Süreya", Ankara, 2018.

olarak bilen Süreya okula kayıt yaptırınca ikisinin aynı okul olduğunu anlar ve çok sevinir. O tamam bir Mülkiye'lidir.

Arkadaş çevresi, ilerde her biri kendi alanında saygın bir ad olacak kişiler: Sezai Karakoç**,** Ülker Akçakoca (Ülker Koksal), Altan Öymen, Ruşen Keleş… Gruba dışardan katılanlar da var. Hukuk'tan Gülten Akın, Veteriner'den Muzaffer Erdost**,** Orhan Duru, Seyfettin Başçıllar**,** Yılmaz Gruda...Orhan Aktürel gibi *Yenilik* şiirinden yana olanlar. Yeni gelenlerle grupları daha da genişler. Ünal Yaltırık, Güngör Uras**,** İzmir'den Tevfik Akdağ ve Dük dö Cebeci (Ercüment Gencer), Özcan Yalım. Mülkiye dergisinde yazanların büyük bölümü öğrenciler. Arada bir Sait Faik gibi ünlü isimlere de rastlanır.

Mülkiye'nin üçüncü yılında fakültenin geleneksel dergisi *Kazgan*'nın hazırlanması işi ona verilir. Üyeler: Hasan Basri Gültekin, Emin Bayar, Ünal Yaltırık. Yayın Kurulu Başkanı: Cemalettin Seber. *Kazgan*, *"Siyasî, edebî, aşkî, ruhî ve ezelî, mizahî gazete"*dir. Sahibi Saksağan, Yazıişleri Müdürü Ganlı Kaz. Fiyatı 'en aşağı elli kuruş'tur ve bazan çıkar."[198]

Muzaffer Buyrukçu'nun anlatımına göre, Cemal Süreya, SBF'de iken kendi kendine hayali mektuplar yazıyor. Ankara'nın hangi caddesinde yürümüşse, hangi kızı beğenmişse o kızdan gelir mektup. Mektup yazma, Cemal Süreya'da bir tutkuya dönüşür. Sevdiği her kadına adrese teslim mektuplar yazar. Hatta bir söyleşisinde aşkı, *"Aynı masada mektuplaşmak"* diye de tanımlar.[199]

1959-1960 yılları arasında Ankara'da yedek subay olarak askerliğini yapar. Aynı yıllarda bir şiir kitabı ve iki şiir antolojisi yayımlamış olmakla birlikte en önemli başarısı olan Edebiyat Dergisi Papirüs'ün (1966-1970) temelleri Ankara'da atılmıştır. İkinci yeni hareketinin önde gelen şairi Süreya ilk şiiri "Şarkısı Beyaz" Ocak 1953'te Mülkiye dergisinde yayımlanır. 1966'da yayımlanan "Mülkiyeli Şairler ve 100 aşk şiiri" adlı antolojilerin temeli de yine Ankara'da atılır.[200]

Mülkiye'den sonra bağlandığı ilk dergi yine bir Ankara dergisi olan Muzaffer Erdost'un yönetimindeki *Pazar Postası*'dır. Yine Muzaffer Erdost'un 27 Mayıs'tan hemen sonra çıkardığı *Ülke* gazetesinin başyazılarını yazar. Ve kendi dergisi *Papirüs* (ilk sayı Ağustos 1960) için dostlarıyla buluşur, katkılarını sağlar: *"Ahmed Arif, Medeniyet gazetesinde çalışıyordu o sırada. Muzaffer Erdost da Ulus Matbaasının müdürüydü; bense maliye müfettişi. Teknik işlerden anlamıyordum, onlara güveniyordum. Haftanın üç-dört günü beraberdik. Daha doğrusu üç dört gecesi. Ben geceye doğru, saat 11-12 sıralarında Ulus gazetesine giderdim. O ara kendi gazetesini erkenden bağlamış olan Ahmed Arif de oraya gelmiş olurdu. Nelerden konuşurduk? Her şeyden. Sabahleyin yürüye yürüye Kızılay'a kadar gidilir, orada ayrılınırdı. Yaz kış hep böyle."*[201] Özellikle *"canciğer"* dostu Muzaffer Erdost'tan yazı ister. Vermezse kendisi yazar: *"Sen yazmazsan ben yazacağım ha, dedi. Ben de güldüm. Sonra bir gün çıktım*

---

198 PAKSOY A. Kadir, "Bir Ankara ozanı olarak Cemal Süreya'nın acıklı yaşamı", https://www.gercekedebiyat.com/.

199 PERİNÇEK Feyza, DURUEL Nursel, "Cemal Süreya, Şairin Hayatı Şiire Dahil", Can Yayınları, 3. Baskı, 2017, s. 89.

200 İLHAN A. Gülçin, "Ankara Mülkiye ve Cemal Süreya", Ankara, 2018.

201 ÖZKIRIMLI Atilla, *Cumhuriyet,* 9 Nisan 1988, "*Şapkam Dolu Çiçekle"*, Yön Yayınları, 1991, s. 142.

Rüzgarlı Sokak'ta dolaşıyorum. Baktım meydandaki gazete büfesinde Papirüs. Aldım. Birinci sayfada bir yazı var. İmza Muzaffer Erdost. O yazıdan sonra birçok şair bana çok hoş selamlar verdi. Kendisiyle azıcık soğuk olduğum insanlar benimle sarmaş dolaş. Cemal, benim adıma herkese bir nazar boncuğu dağıtmış!"[202]

Cemal Süreya ile yapılan bir söyleşide kendisine sorulan "Neden Ankara?" sorusuna;

"Bir neden… Ortada bir kız vardı. Ankara Tıp'ı kazandığını duymuştum. Belki görürüm diye… Yoo yeni değildi, gönül ağrıları ilkokul birinci sınıftan beri vardı. Ama Siyasal'dayken hiç kız arkadaşım olmadı. Her gün, her an kızları düşünmekten, şiiri düşünmekten, ileriye yönelik hayaller kurmaktan, kız arkadaşlara vakit ayıramadık. Şiir yazmaktan, dans etmeyi öğrenemedim."

Mutlu yıllardı o yıllar.

"En güzel zamanımdı. Özgürdük. Bir tuhaftık. Sanat çevresinde yoğrulurduk. Şiir günleri yapılırdı. Ben şiirimi kimseye göstermezdim. Şiir günlerinde okunanları beğenmezdim. Fransızca'yı kendi kendime öğrendim. Çeviriler yapardık. Cebimizden şiir kitapları eksik olmazdı… Sabah Cebeci'den çıkar, sokakta okuya okuya yürüyerek Sıhhiye'ye, oradan Ulus'a, sonra Samanpazarı'ndan çember çizip tekrar Cebeci'ye dönerdim. Yürürken, okumadığım zaman yüksek sesle konuşurdum, önceleri delilik sandım. Meğer değilmiş."

İlk şiiri Mülkiye Dergisi'nde (1953'de) yayınlandığında sevinci sonsuzdu. "Şarkısı Beyaz" şiir ünlendi. İlk şiiriyle "değişik" olduğu vurgulandı. Sonra bir öykü: "Lalettayin Bir Hikâye". Çabuk vazgeçti öyküden. Takma isimle eleştiriler… "O dönem, hep edebiyatla yaşadık. Gülten Akın, Orhan Duru, Muzaffer Erdost, Tevfik Akdağ, Ece Ayhan, Ülker Koksal, Yılmaz Gruda… Ankara'daki tek sanatçılar biziz gibiydik. Şiirlerimiz "Yeditepe", "20. Asır" dergilerinde yayınlanmaya başladı."

"Edebiyatla yaşarken", şiir yazarken Cemal Süreya, hangi o "kızıl mısralar"ın kahramanı, kızıl saçlıya mektup yazmayı da ihmal etmedi. "O sırada modaydı, herkes nişanlanırdı. Ben bir adım daha attım. Evlendim. Evden habersiz."

Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirince (1954) ucuz yaşayacak bir yer aradı. Eskişehir vergi memurluğuna atandı. Altı ay sonra müfettişlik sınavım kazanıp İstanbul'a taşıyacaktı evi. Artık genç şair olarak biliniyordu.[203]

Garip akımı ve toplumcu gerçekçi kuşağa tepki olarak ortaya çıkan, şiir tarihimizdeki önemli akımlardandır. Cemal Süreya'nın ilk kitabı Üvercinka da akımın ilk kitabı olarak kabul edilir. Turgut Uyar, Edip Cansever, Ülkü Tamer, Ece Ayhan, İlhan Berk, Sezai Karakoç bu akımın içinde değerlendirilir. Süreya ise bu akımı bir söyleşinde şöyle anlatır: *"1950'li yıllarda genç şairler birbirinden bağımsız olarak başka bir düzende şiir söylemeye*

[202] PERİNÇEK Feyza, DURUEL Nursel, "Cemal Süreya, Şairin Hayatı Şiire Dahil", Can Yayınları, 3. Baskı, 2017, s. 195-196.
[203] Cemal Süreya: "Aşk Meşru Bir Şey Olamaz. O Da Şiir Gibi Meşrulaşınca Ölür", cafrande.org, 01/01/2014.

başladı. O sırada şiirimiz fazla akıllı hatta 'akılcı' bir şiirdi. Bu son şairlerle irrasyonel bir öğe geldi şiirimize. Hikâye öğesi dışlandı. Ses soyutlamalarına gidildi ve bir iç ses aranmaya başlandı Türk şiirinde."[204]

"… Ankara'ya sabahleyin baktım; aradaki geliş gidişlerimi değil de 22 yıl önce ilk gelişimi anımsadım. 1950'de Siyasal'a girmek için ilk geldiğim günü! Ankara'da ayrı bir hava var Zuhal. Sanırım, bizim için daha iyi olacak." Cemal Süreya 20 Mart 1972 tarihinde, İstanbul'da hastanede yatan eşi Zuhal Tekkanat'a yazdığı mektupta Ankara'dan böyle bahseder.

1950 yılında, o sene Siyasal Bilgiler Fakültesi olan Mülkiye'de burslu olarak okumak üzere Ankara'ya gelir. Bu, aynı zamanda şairin başkente ilk adım atışıdır.

Cemal, üniversite döneminde şiire tutkuyla bağlanır. İyi bir şiir okuyucusu ve dinleyicisi olmasına karşın iş yazmaya geldiğinde bir türlü istediği mısraları kağıda dökemez. Yazdıklarının çoğunu yırtar. Sanki bir şiirini tamamlayıp yayımlayabilse gerisi sorunsuz gelecek gibidir. Arkadaşlarının ısrarıyla, küçük yaşta kaybettiği annesi Gülbeyaz için yazdığı *Şarkısı-Beyaz* isimli şiiri üzerinde biraz çalışır ve şiir fakülte dergisi *Mülkiye*'nin 8 Ocak 1953 tarihli sayısında yayımlanır. Artık barajın kapakları açılmıştır. Şiirler peşi sıra akmaktadır. Sevdiği kadınların peşi sıra akan şiirler…

Sevgili Zuhal,

Merhaba! Biz sağsalim Ankara'ya geldik. Az önce geldik. Hemen oturdum, sana mektup yazıyorum. Nedeni: Oktay Rifat için yaptığım çalışmaların müsvettelerini evde unutmuştum. Salondaki kitaplığın üst gözüne, daha doğrusu sağdan üçüncü gözüne koyduğumu hatırlıyorum bunları. Mavi vb. naylon gömlekler ve dosyalar orada bir arada duruyor. Onları hemen al, olduğu gibi büyük bir zarfa koy ve uçakla, taahhütlü olarak bana yolla. Ama hemen yap bunu. Çünkü o kitabı kısa sürede bitirmem gerekiyor. Daha demin geldiğim için sana Ankara'dan verecek bir haberim yok. Memo ne yaptı sabahleyin? Sen raporluydun, o iki gün içinde biraz olsun dinlenebildin mi?

[204] A'dan Z'ye Cemal Süreya, https://www.fikriyat.com/, 14.09.2018.

Pazar günü annenlere gideceğim. Öbür cumartesi de beraberiz nasılsa. Yıllık izninin ilk onbeş gününün -konuştuğumuz gibi- 15-30 Temmuz arası alman uygundur. O akşamki film gerçekten güzeldi. Bende kaldı. Öyle güzel filmleri, bir de güzel oyunları kaçırmayalım. Tabii Ankara'da ve önümüzdeki sanat mevsiminden sonra.

Kendine iyi bak. Kendine iyi bakacan değil mi? Söz mü? Ben rejime bugün başlıyorum. Çünkü o gömlekte gözüm kaldı.

Gözlerim ise sende ve Memo'da kaldı.
Günler nasıl da geçiyor.
Hayat kısa. Yalnızlık zor.
450 km. uzağa düştüm bugün birden bire.
Ama umut büyük.
Umudum benim.
Kadınım.
Çayı en güzel sen demlersin.
Seni, Memo'yu ve civcivleri (özellikle kara civcivi) öperim.
Bir tren yolculuğu yaparız bir gün.
Sandviç falan yeriz.
İyi günler değil uzakta.

Cemal Süreya[205]

Cemal, Zuhal ile 1967 yılında tanışır ve kısa süre içinde evlenirler. Bu evlilik, Cemal'in ikinci evliliği olur. İstanbul'da sürdürdükleri hayatları, Cemal'in 1972 yılında Maliye Tetkik Kurulu üyesi olarak Ankara'ya tayininin çıkması nedeniyle sekteye uğrar. Bir süre, rahatsızlığı nedeniyle İstanbul'da hastanede yatan eşi ve oğlu Memo'dan ayrı yaşamak zorunda kalır. O sıralarda Kızılay'da Mülkiyeliler Misafirhanesi'nde kalmakta, Saraçoğlu Mahallesi'ndeki lojman için sırasının gelmesini beklemektedir ancak lojman bir türlü boşalmaz. Zuhal'in iyileşmesinin ardından Cemal, eşini ve oğlunu yanına alarak bugünkü Botanik Park yakınlarındaki And Sokak'ta yer alan Kaan Apartmanı'nda kiraladığı evde yaşamaya başlar.[206]

1976 yılında Zuhal Tekkanat'la yeniden birlikte olmaya karar verirler. Kendisi Ankara'da, Zuhal Hanım İstanbul'da, oğulları Memo Göztepe Pansiyonlu İlkokulundadır. Üstelik Memo derslerinde başarısız bir çocuktur. Süreya ise iki evin geçim yükünü zar zor kaldırabilmektedir. Zuhal Hanımla ikinci beraberliği de yürümez. Ayrılırlar. Memo, annesinin yanında kalır. Süreya oğlunu İstanbul'da bırakıp Ankara'ya geri döner.

1971-1982 arasında Ankara'da çeşitli Devlet Birimlerinde görev yapar. TRT ve Kültür Bakanlığı bunlardan ikisidir. Cemal Süreya, 1950-1980 yılları arasında bir nevi Ankara'lıdır. O Ankara'yı sever ve bunu şöyle dile getirir.

[205] Cemal Süreya'dan Eşi Zuhal'e Mektup: "Günler Nasıl Da Geçiyor. Hayat Kısa. Yalnızlık Zor.", cafrande.org, 16/06/2014.
[206] TÜRKELİ Özgün, "Cemal Süreya ile Yürürüz Başkentin Sokaklarında", https://lavarla.com/

Ankara'nın sert rüzgârı, bu şehre bir çift gümüşî kol düğmesi gibi armağan edilmiş Cemal Süreya'yı, aşkın şairini ağırlamış, evlat edip bağrına basmıştır bir dönem. Zamanın önem verdiği, özümsediği bir şairi sevmiş Ankara. Tıpkı baba gibi, tıpkı babaya atfedilmiş unutulmaz yâr gibi…

Bir kalem işte bu günlerde, eylülün sonbaharı getirdiği kaldırımların mısra okuduğu eskiden kalma o günlerde, Kızılay'dan Bakanlık'a oradan Tunalı Hilmi'ye her yürüdüğünde Süreya'nın tarçın ve ıhlamur kokusunu tâ göğsünde hissederken keşke der keşke yalnız bunun için sevseydin beni… Gümüş başlı Ankara'sını yeniden sever.[207]

Bir dergiye verdiği röportajda şunları söyledi : *"Niçin mi yazıyorum? Şiirimi mi soruyorsunuz? Çok kazık soru: Karşılık vermek çok güç benim için. Bugünümü alırsak, o kadar değil belki. Bugün, alışmışım, öteden beri yazdığım için de yazıyorum. Ama başta, ortada? Niçin yazdığımı kolay anlatamam. Kendim de pek anlamış değilim çünkü. Bir düşünce adamı için düşüncelerini yazarak ortaya koymak söz konusudur. Yazı onun için, düşüncenin doğrudan kalıbı, üstüne tam oturmuş giysidir. Ama özgül tanımıyla, yazmak başka bir olay. (...) Yazmak bana her zaman çok zor gelmiştir. Daha ilkokulda, ortaokulda adım 'üstad'dı. Şanslarım oldu. Ama bugün, daha önce de belirttiğim gibi, elli yaşı çoktan dönmüş biri olarak neye yetenekli olduğumu hâlâ çözebilmiş değilim."*[208]

Cemal Süreya, Ankara ve Mekanlar

Şu ana kadar yalnızca şehir adı olarak geçen Ankara elbette sonraki şiirlerde böyle kalmayacaktı. Şairin öğrencilik ve memuriyet yıllarında kendisine yataklık eden bu şehri sadece isim olarak anması elbette düşünülemez. Cemal Süreya'nın Ankara'yı bir fon olmaktan çıkararak bir özne haline getirdiği ilk şiir "Oteller, Hanlar, Hamamlar için Sürekli Şiir" şairin Ankara'ya bakışını da özetliyor:

Ankara, Ankara
Bir kent değil burası, bir acenta dizisi
Bir İşhanı bir umumi mümessillik belki
Büyük mağazalar, bahçeliğe özenen süpermarketler
Tutulmamak üzere verilmiş bir söz gibi

Cemal Süreya'nın aynı adı bu şiirleri tamamen Ankara'yı anlatır. Yıllarca Ankara'yı şiirinde isimden öteye götürmeyen Süreya, bu şiir serisinde Ankara ve ona ait mekanlarla ilgili dizelere çokça yer verir. Mesela bugün hala hizmette olan Opera binası Cemal Süreya için "içine dikiş gereçleri doldurulmuş ağırlıksız bir keman kutusu"dur. Ulus'taki Osmanlı Bankası binası ise davul. Bütün bunların toplamı olan Ankara ise camdan, metalden bir melodika ordusudur. Aynı şiirlerden neredeyse Ankara'nın çoğu mekanı nasibini alır. Mesela Ankara Oteli. Cumhuriyet'in ilk yıllarında

[207] İLHAN A. Gülçin, "Ankara Mülkiye ve Cemal Süreya", Ankara, 2018.
[208] Cemal Süreya'dan Eşi Zuhal'e Mektup: "Günler Nasıl Da Geçiyor. Hayat Kısa. Yalnızlık Zor.", cafrande.org, 16/06/2014

Ulus'taki ilk Meclis binasının karşısında yer alan Ankara Palas'la daha sonraları yapılan yeni Meclis binasının karşısına dikilen Büyük Ankara Oteli'ni anımsatır şair ve :

Büyük Millet Meclisini hiç gözden kaçırmamakta
O nereye giderse peşini bırakmayan Ankara Oteli

Şairin şiirinden nasibini alan binaların ağırlıkta Ulus'ta olduğu kuşkusuz. Anıtkabir'i anlatırken dahi Ulus'taki İş Bankası'nın gözüyle görmesi buna en büyük kanıt.

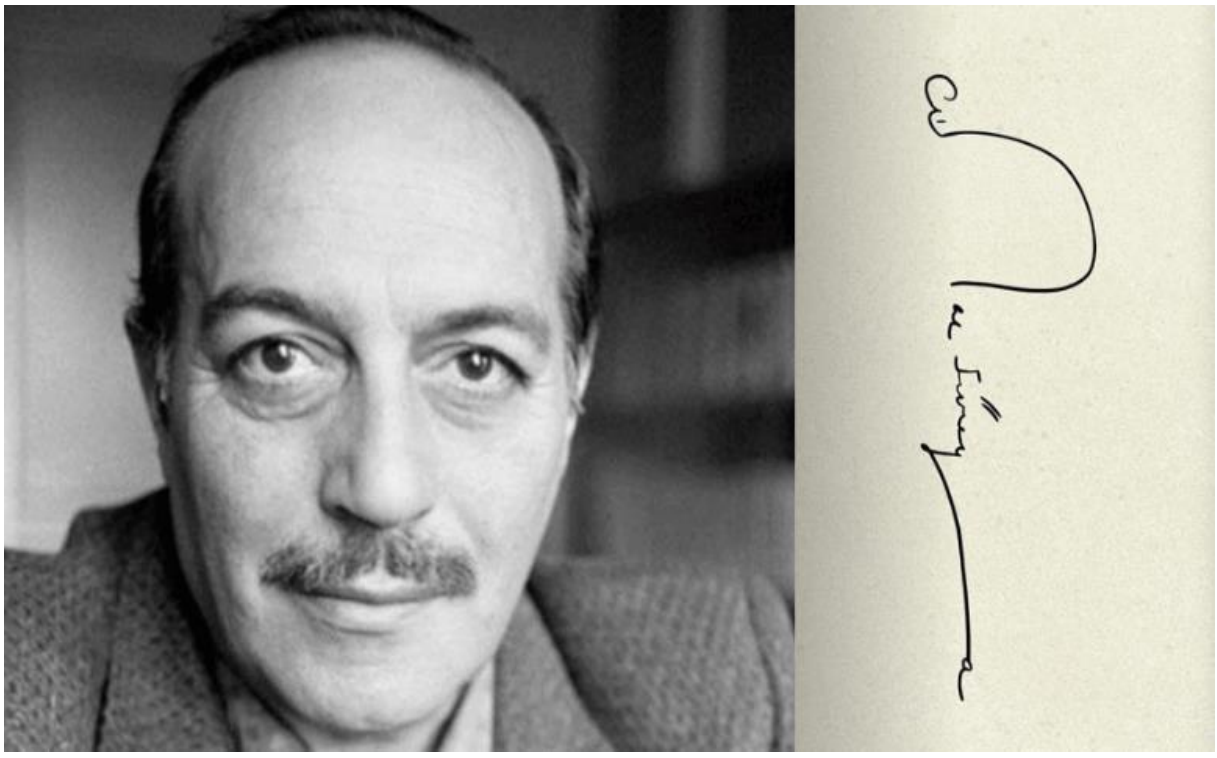
İş Bankası da kendine özgü bir humour'la süzüyor
Şimdi biraz daha aşağıda kalmış Anıt-Kabir'i

Anıtkabir Cemal Süreya'nın "Bent Kapağı" şiirinin üçüncü kısmında da geçer. Şair burada "Anıtkabir Romen rakamlarıyla kaç" diye sorar.[209]

Cemal Süreya'nın Ankara şiirlerinde göze çarpan bir diğer nokta ise oteller. Bugün hala ayakta duran bu yapılar kuşkusuz şiirlerdeki görkeminden çok uzakta. "Oteller, Hanlar, Hamamlar için Sürekli Şiir" de geçen Marmara Oteli sözgelimi. Bir zamanlar Ankara sosyetesinin uğrak mekanı olan AOÇ arazisindeki otel, günümüzde ayakta olmasına rağmen kullanıma kapalı bir halde bekliyor.

Ben öyle her şeye dikkat eden bir adam değilim
Ama biliyorum, DÇM için Marmara Oteli'ne gideceğim

Bir diğer otel ise bugün Ulus'ta Merkez Bankası'nın yanında başka bir adla hizmet veren "Stad Oteli"

[209] IŞIK Alper, "Bir Kentin Tarihinde Şairlerin Ayak İzleri-II Cemal Süreya'nın Ankara'sı", https://tutuklunungunlugu.wordpress.com/, 11.04.2012.

Vergi iadesi için de Stad Oteli var
Paraşüt Kulesini yukarıdan görmüş olursun ayrıca

Bu dizelerde geçen ve özgün niteliğini koruyan tek yapının Ankara Garı'nın karşısında bulunan Paraşüt Kulesi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Şiirde yer alan Büyük Ankara, Marmara ve Stad Otelleri için bir parantez açmak gerekirse, bu otellerin 1965 yılında Turizm Bakanlığı'nın yaptığı hamleyle kurulmul devlet otelleri olduğunu ve 80'li yıllarda başlayan özelleştirme hareketleriyle özel sektöre devredildiğini söylemek yerinde olacaktır.[210]

Şiirinde Ankara'dan çok geç bahseden, daha sonra şehre ait mekanlar üzerine yoğunlaşan Cemal Süreya sonraki döneminde ise sokaklara iner. Şehirle ilgili tespitler yapar ve zaman zaman dertleşir Ankara'yla. Tarçın kokusuyla şehri dolaştığı zamanlardır artık:

Bende tarçın sende ıhlamur kokusu
Yürürüz başkentin sokaklarında

Diye başlayan "Roman Okudum Seni Düşündüm" şiiri "İşimiz mi yok şu Akay'a sapalım istersen" diye devam eder. Cemal Süreya "Oteller, Hanlar, Hamamlar için Sürekli Şiir"in ilerleyen kısımlarında Ankara'daki arkadaşlarından da söz açar. Sözgelimi, Kızılay'da bulunan Adakale Sokak'ta " İlhan Berk'i görür gibi olur."

Adakale Sokak'ta İlhan Berk'i görür gibi oluyorum
Bir kentin tarihinde şairlerin ayak izleri

Ayrıca devamında Tavukçu'da geçirdikleri uzun akşamları da anar Cemal Süreya:

Ve Hasan Şimşek, Cahit Sıtkı'nın kasabalısı
Ve içtiği rakı kadar bembeyaz Şahap Sıtkı ki
Metin Altıok'a devredip masadaki yerini
İnanılmaz biçimde bu kentten gittiydi

Bir zamanlar uzun saatler geçirip, öğlen rakılarını içtikleri Tavukçu bugün hala Kızılay'da hizmet veriyor ama daha sonra mekan Cemal Süreya için "tavşanın suyunun suyu gibi" oluyor. Yerini İstanbul'daki Hatay Restoran'a kaptırıyor.
"Tavukçu benim için artık tavşanın suyunun suyu gibi"

Cemal Süreya'nın andığı bir diğer sokak ise yine Adakale Sokak ve Tavukçu'ya yakın bir konumda bulunan Ataç Sokak:

Tam Ataç Sokak'tan Pazaryeri'ne dönüyorum ki
Bir sürü giysiyi üst üste atmış omuzlarına
Terzi çırakları pat pat düşüyorlar ortaya
Rengarenk kır çiçekleri gibi

[210] IŞIK Alper, age.

Gelelim şairin şehirle dertleştiği dizelere. "Ankara Ankara, en iyi kalpli üvey ana" diyen şair daha sonra başkente kendini şikayet edip dert yanıyor:

Biliyor musun başkentim nedense
Birbirimizden çekiniyoruz ikimiz de
Sen yaslarına hiç yaslanmaz oldun
Ben acılarıma yeterince

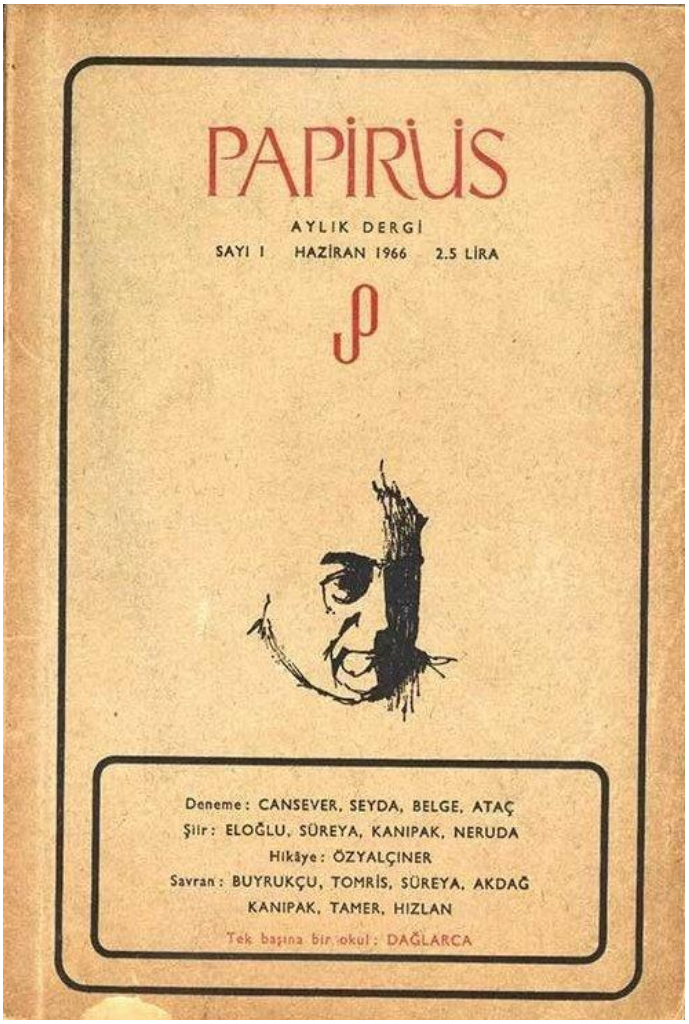
Ankara'nın yeni bir cumhuriyetin yeni bir kenti olduğunu da böyle anlatıyor Süreya:

Her şey öyle yeni ki burada
Kolunu kaldırsan yarının folkloruna katkı

Ve son olarak şairlere sesleniyor şair:

Şair arkadaş
Bir derdin mi var
Bir şeyler mi çıkarmak istiyorsun derdinden
Ankara'ya gelmelisin[211]

Papirüs Dergisi

Papirüs Dergisi, edebiyatımızda özellikle 1960'lı ve 1970'li yıllarda etkili olmuş önemli edebiyat dergilerinden biriydi. Cemal Süreya tarafından çıkarılmış ve dönemin edebiyat ortamında yeni şiir anlayışlarının tartışıldığı önemli bir platform hâline gelmişti.

O yıllarda dergiler sadece marketlerde bulunuyor. Kapaklarındaki resimler, albenili fotoğraflarla satılıyor. Ömrü iki asrı bulmayan dergiciliğimiz çok değil 40 yıl öncesine kadar fkirler ya da ekoller etrafında şekillenirdi. Her görüş kendini dergiyle ifade eder, siyasal farklılıklar ya da edebiyat bakışları çizgilerini dergilerle çeker, onların adıyla anılırdı. Cemal Süreya'nın "Papirüs"ü de bunlardan biriydi ...

[211] IŞIK Alper, "Bir Kentin Tarihinde Şairlerin Ayak İzleri-II Cemal Süreya'nın Ankara'sı", https://tutuklunungunlugu.wordpress.com/, 11.04.2012.

Dergi çıkarmak bir tutkuydu Cemal Süreya için. "Edebiyatın nabzı dergilerde atar"dı çünkü. Dergilerde serpilirdi bir ülkenin edebiyatı. Bu yüzden hep dergilerde yaşadı Süreya. Ya bir dergi çıkararak ya da çıkaracağı bir dergiyi düşleyerek. İlk kez 1960'ta çıkarmıştı Papirüs'ü. Ancak dört sayı sürdü bu dergi serüveni. 1966 Haziran'ında yine birinci sayıdan başladı ve 1970'in Mayıs'ına kadar direndi.

Ama yılmadı. On yıl sonra, bu kez üç aylık olarak çıkarmayı denedi Papirüs'ü. Maaşından başka geliri yoktu. Kimi eski okurlarının abone desteğiyle bir yıl içinde iki sayı çıkarmıştı ki önce 12 Eylül fırtınası, ardından baskı giderlerinin korkunç yükselmesi dergi serüvenini, bir daha başlamamak üzere sona erdirdi.

Tomris Uyar Papirüs'teki Günler'ini anlatıyor;

"Şimdi düşünüyorum da, 1966 yazında Cemal Süreya, Ülkü Tamer ve benim Papirüs dergisini çıkarmaktaki inadımıza şaşırıyorum. Üçümüz de güç günler geçiriyorduk o dönemde, özellikle para açısından. Cemal Süreya'nın bir akrabasından toplu bir alacağı vardı ama nedense bölük pörçük taksitlerle alabiliyordu. Cemal Süreya ile ben Kazancı Yokuşu'nda kiraladığımız evi de çalışma mekânı yaptık.

Ayrıca, Cemal Süreya, bir aralar birkaç sayı çıkardığı Papirüs'ünü unutamamıştı. Ülkü Tamer'se bu konudaki deneyimi, teknik becerisi ve estetik kaygısıyla bu iş için biçilmiş kaftandı. Benim içinse bir tutku değildi. Cemal Süreya, ister istemez başyazıları yazmaya başladı. Ülkü Tamer, kâğıtçı, basımevi, dağıtımcı ilişkilerini ve derginin mizanpajını üstlendi. Ben de yazıların düzeltisi ve redaksiyonuyla ilgilenecektim.

İlk bunalımı, Edip Cansever sayesinde atlattık. Cansever, yazıhaneye serdiğimiz küçük halının çok değerli olduğunu belirtince, onu hemen gözden çıkardık. Küçük halı sanırım Edip Cansever'in engin antikacılık bilgisi (!) yüzünden, ettiğinden oldukça yüklü bir fiyata alındı. Halı temizlendi, biz de tertemiz iki Papirüs'e daha sahip olduk."

Bu olaydan sonra Ülkü Tamer, Cemal Süreya'nın derginin ilk sayısına halıya teşekkür ilanı koyalım dediğini fakat sonradan vazgeçtiklerini aktarır. İlk dört sayıda her şey yolunda gitti. O sayıdan sonra yangın çıktı. Şimdilerdeki gibi e-mailler yoktu, yazılar mektupla geliyordu. Stoktakiler, arşivler, abonelerin listesi her şey yandı, bitti, kül oldu...

Yine baştan başlandı... Papirüs şiir ağırlıklıydı, ancak çeviri de, öykü de, eleştiri de biyografi de vardı. Turgut Uyar'dan Attilâ İlhan'a, Ece Ayhan'dan İlhan Berk'e akla gelen tüm şairlerin yolu Papirüs'ten geçti. Bildiğimiz pek çok dize Papirüs'ün sayfalarından yayıldı.

Papirüs bir okuldu. Aboneler yazarlardan öğreniyor, dergiye hikaye, öykü, yazı yazıyor, yazarlık ilk filizlerini Papirüs'te veriyordu. Füruzan "Papirüs"ün edebiyatımıza armağan ettiği en bilinen örneklerden biriydi. Papirüs, genç yazarlar Ataol Behramoğlu, İsmet Özel ve Selim İleri için, genç oyuncuların kendilerini gösterdiği futbol takımları gibiydi.

Papirüs'ün ofisi bir süre sonra edebiyatın buluşma noktası hâline gelmişti. Çaylar ve sigara dumanı altında yazarlar saatler süren tartışmalarını burada yapıyordu. Sadece masa başında değil, Fethi Naci ile Asım Bezirci'nin toplumculuk tartışması derginin sayfalarında sürdü. Onat Kutlar ile Halit Refiğ, milli sinema üzerine atışmayı Papirüs'te yaptı.

Dergilerin de insanlar gibi bir yaşamı var, diyor Tomris Uyar. Papirüs'ün yaşamı Cemal Süreya'nın yaşamıydı. Papirüs için parasız kaldı, çocuğunu ihmal etti, dostlarıyla yolları ayrıldı, işini bıraktı. Son sayısında

"Bin yıllık aboneyim sana
Seviyorum seni taşıran damla"

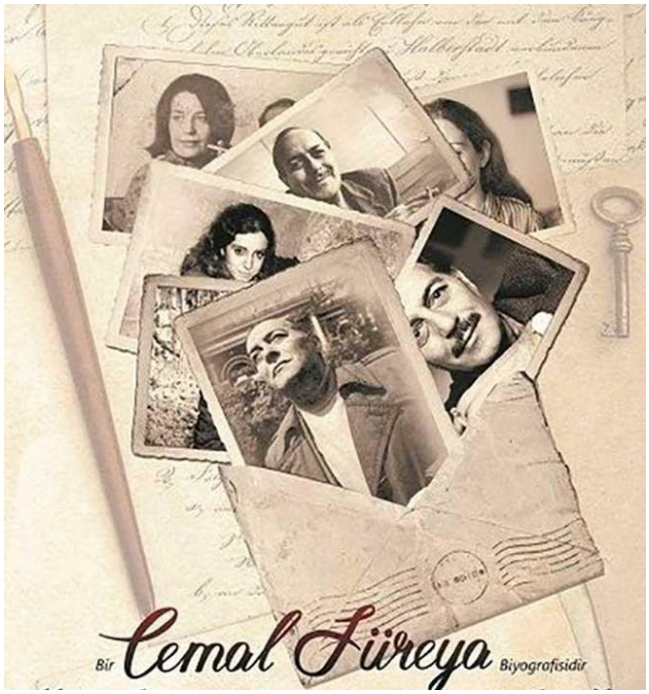
dediği o "taşıran damla"nın peşinden koştu.

Cemal Süreya ve Ahmed Arif'in Dostluğu

Cemal Süreya, Muzaffer İlhan Erdost, Ahmed Arif üç genç şair, yakın arkadaştır. O yılların önemli gazetesi Pazar Postası'nda yönetici olan Muzaffer İlhan Erdost dostluklarını özlemle anımsıyor ve anlatıyor:

"Ahmed Arif Medeniyet'i (gazete) bağladıktan sonra Rüzgârlı Sokak'ta Ulus'un basıldığı basımevine gelirdi. Ankara'daysa Cemal de gelir, birlikte "gecelerdik". Tüm gece konuşulurdu. Gazetenin baskısı erken biterse, çıkar, Kızılay'a kadar yürürdük. Konuşarak. Kimi zaman Sıhhiye'ye kadar yürür, ben ordan geri dönerdim.

Geceler boyu ne konuştuk, nelerden konuştuk, şimdi tam çıkaramıyorum. Ahmed Arif severdi anlatmayı. "Mavzerine Şiir Doldurur" yazım, onun anlattıklarıyla dokulanmıştır. Cemal de severdi konuşmayı. Son yıllarında da haftanın belirli günlerinde, belirli yerlerde dostlarla bir araya gelmek, konuşmak Cemal'in yaşamının giderek ayrılmaz bir öğesi olmuştu. Bu masalar arasında uçuşan, toplanan ve dağılan düşümsü düşünceler Cemal'in düşünsel ve şiirsel yaşamını devindirmede belirleyici olmaya başlar.

Cemal'in 1960'lı yıllarda tanıştığı Ahmed Arif de o dönemlerde Ankara'da, Cemal'in evine yakın sayılabilecek Cinnah Caddesi üzerindeki 1. Basın Sitesi'nde

oturmaktadır. Akşamları sık sık birbirlerinin evlerine misafir olurlar. Ahmed, Zuhal'i[212] Elif Sorgun olarak tanır, daha doğrusu Elif ve Zuhal'i ayrı şahsiyetler olarak bilir, hatta Cemal'e 1968 yılında yazdığı bir mektupta, "Elif ile Zuhal'e saygılarımı ilet (ama Zuhal'i tanıyamadım)," der. Elif Sorgun, aslında Cemal'in Zuhal'e taktığı bir isimdir. Bir akşamüstü oturmasında Cemal, eşini kollarını iki yana açarak "Karşınızda Zuhal Tekkanat ve Elif Sorgun," diye takdim eder. Ahmed, kandırılmanın verdiği duyguyla Cemal'i şakadan yumruklar!

Cemal Süreya, ülkenin en iyi şairi olarak gördüğü Ahmed Arif'i kız kardeşi Ayten'e yakıştıracak kadar sever ve ikisini tanıştırmaya karar verir. Cemal ve Ayten, tanışmak için sözleşilen yere gidip beklerler ancak Ahmed gelmeyince buluşma gerçekleşmez. Ayten'in içi burkulur. Cemal, Ahmed'i ilk gördüğünde, neden buluşmaya gelmediğini sorar ve şu yanıtı alır: "Temiz gömleğim olmadığı için gelemedim!"

Kaan Apartmanı'ndan sonra nihayet boşalan Saraçoğlu'undaki lojmana taşınırlar. Cemal, o sıralarda Ankara'da yaşayan Ayten'in de kendileriyle birlikte kalmasını ister ancak Zuhal buna karşı çıkar. Evde bir huzur yoktur. Zuhal'den kaynaklı geçimsizlik had safhaya ulaşınca Cemal Süreya, Sıhhiye'deki Toros Sokak'ta yer alan Barış Apartmanı'na taşınır. Bu kez yanında Zuhal yoktur, Ayten vardır.[213]

Cemal Süreya'nın Büyük Aşkı; Tomris Uyar

Türk edebiyatının en çok konuşulan, en çok anlatılan ve belki de en çok şiire dönüşmüş ilişkilerinden biri, Cemal Süreya ile Tomris Uyar arasındaki ilişkidir. Bu ilişki yalnızca iki insanın duygusal hikâyesi değildir. Aynı zamanda 1960'ların edebiyat çevrelerinde dolaşan bir ruh hâlinin, bir kuşağın aşk anlayışının ve şiir dilinin de hikâyesidir.

1960'lı yılların başında Türkiye'de edebiyat dünyası dergiler etrafında şekilleniyordu. Şairler ve yazarlar çoğu zaman aynı masalarda oturuyor, aynı dergilerde yazıyor, aynı tartışmaların içinde yer alıyordu. Tomris Uyar, genç yaşta edebiyat dünyasına girmiş, zarif, mesafeli ama dikkat çekici bir kişilik olarak bu çevrelerde kısa sürede tanınmıştı.

Cemal Süreya ise çoktan kendine özgü şiiriyle tanınan bir şairdi. İkinci Yeni'nin en güçlü seslerinden biri olarak şiiri gündelik hayatın, aşkın ve ironinin dili hâline getirmişti. Bu iki isim edebiyat çevrelerinde karşılaştıklarında, aralarında yavaş yavaş derin bir yakınlık oluşmaya başladı.

Cemal Süreya'nın aşk anlayışı yalnızca duygusal değil, aynı zamanda şiirsel bir deneyimdi. Sevdiği kadınlar çoğu zaman onun dizelerinde yeniden doğardı. Tomris Uyar da bu şiir evreninin içine giren isimlerden biri oldu.

---

[212] Zuhal Tekkanat 16 Ağustos 1938'de Ankara'da doğmuş bir şair ve yazardır. Uzun yıllar devlet memurluğu yapmış, aynı zamanda edebiyatla ilgilenmiştir. Zuhal Tekkanat devlet memuru olduğu için kendi adıyla şiir yayımlaması bazı dönemlerde sorun yaratabilecekti. Bu nedenle Cemal Süreya ona bir mahlas önerir**.** Şiirlerinde kullandığı takma adı ise: Elif Sorgun'dur.

[213] TÜRKELİ Özgün, "Cemal Süreya ile Yürürüz Başkentin Sokaklarında", https://lavarla.com/

Şairin aşkı çoğu zaman gizli bir heyecanla, bazen de hüzünle yazılmıştır. Çünkü bu ilişki hiçbir zaman kolay ve açık bir birliktelik olmadı. Tomris Uyar'ın o yıllarda hayatında başka bir şair de vardı; Turgut Uyar. Cemal Süreya ile Turgut Uyar aynı edebiyat çevresinin insanlarıydı. Aynı masalarda oturmuş, aynı dergilerde yazmış, aynı şiir tartışmalarını paylaşmışlardı.

Bu yüzden Tomris Uyar'ın hayatındaki bu durum, Türk edebiyatının en bilinen duygusal ve insani hikâyelerinden biri hâline geldi. Tomris Uyar sonunda Turgut Uyar ile evlendi. Fakat bu durum, Cemal Süreya'nın iç dünyasında derin bir kırılma yarattı. Cemal Süreya'nın şiirlerinde Tomris Uyar'ın izleri doğrudan isimle görünmez; fakat duygusu çoğu zaman sezilir.

Ankara'da Sanatseverler Derneği Lokali'nde tesadüfen taşınan Cemal Süreya ve Tomris Uyar, o dönemde farklı kişilerle evli olsalar da aşkları öyle büyüktü ki uğruna eşlerinden boşanırlar. Cemal Süreya'nın şiirlerini ve aşk dolu dizelerini Tomris Uyar için kaleme aldığını bilmeyen edebiyatsever yoktur.

Büyük bir tutkuyla ilişkiye başlayan ve üç yıl boyunca Türk edebiyatının en çok ses getiren aşkını yaşayan çift, üç yılın sonunda ilişkilerini bitirirler. Tomris Uyar Cemal Süreya aşkının ardında ise, aşk dolu dizeler ve sözler kalır.

Ay ışığında oturduk
Bileğinden öptüm seni
Sonra ayakta öptüm
Dudağından öptüm seni
Kapı aralığında öptüm seni
Soluğundan öptüm seni
Bahçede çocuklar vardı
Çocuğundan öptüm sen
Evime götürdüm yatağımda
Kasığından öptüm seni
Başka evlerde karşılaştık
İliğinden öptüm seni
En sonunda caddelere çıkardım
Kaynağından öptüm seni.

Aşkları hakkında hiçbir zaman konuşmayan Cemal Süreya ve Tomris Uyar vefat ettikten sonra yakınları onlar hakkında bir anıyı şöyle anlatmıştır.

"Cemal Süreya, her akşam işten çıkar çıkmaz eve şıp diye damlıyordu. Bir gün Tomris Uyar 'Biraz gez dolaş, arkadaşlarınla falan buluş.' dedi. Ertesi gün Cemal Süreya geç geldi, sonraki gün de, daha sonra da, hep geç geldi. Bu akşamlardan birinde örtü silkelemek için pencereyi açan Tomris, apartmanın girişinde oturan Cemal'i gördü ve gerçek ortaya çıktı. Her akşam iş çıkışı eve geliyor fakat aşağıda oturup gecikiyordu. Tomris Uyar, bu durumun adını hemen koydu: Şahsiyet Rötarı…"

Cemal Süreya'nın Tomris Uyar ile yaşadığı aşk edebiyat tarihimizin unutulmaz sevdalarından biri olarak bugüne kadar geldi. Süreya'nın birçok şiiri Tomris

Uyar'a ithafendir. Türk edebiyatının en verimli aşkı tanımını hak eden üç yılı birlikte geçirirler. Tomris büyük bir aşktı onun için. Bu aşkın öfkesi de büyüktü, bir tartışma sonrası çok sinirlendi ve birbirlerine yolladıkları tüm mektupları yırttı. Ve bu mektuplardaki aşk günümüze ulaşamadı. Tomris'le ilişkisini bitirdikten sonra onunla gittiği hiçbir mekâna adımını atmadı.

Ankara'da Kaybedilen "Y" Harfi

Cemal Süreya'nın soy isminin eksik harfidir. Usta şairin soy isminden ikinci "Y" harfini atmasıyla ilgili çeşitli hikâyeler mevcuttur. En bilineni Mülkiye'den okul arkadaşı olan Sezai Karakoç ile Süreya'nın aynı kıza sevdalanmaları sonucu tutuştukları iddiayı kaybetmesiyle soy isminden "y" harfini attığıdır.

O kızın Karakoç'un ünlü şiiri Mona Rosa'nın kahramanı Muazzez Akkaya olduğu anlatılır. İkinci hikâyeye göre ki bunu kızı Gonca Uslu da teyit eder, iddiaya girmeyi seven şair hafızasının gücüne inanır ve bir telefon numarasının doğruluğu üzerine bir arkadaşıyla iddiaya tutuşur. Kaybeder ve kaybedince de soy isminde bulunan iki Y'den birini atar. Lakin kesin olan Elma şiirindeki "Adımın bir harfini atıyorum" dizesidir.

Üvercinka'nın Hikâyesi

Cemal Süreya "y" harfi hikâyesinin bir başka versiyonu da şu şekilde;

Cemal Süreyya o dönemlerde hafızasına oldukça güvendiği için telefon numaralarını kaydetmezmiş. İsmindeki y harfini de arkadaşlarıyla telefon numarası üzerine girdiği bir iddia üzerine kaybeder. Söz konusu telefon numarası da Üvercinka olarak hitap ettiği kişinin telefon numarasıdır.

Söylenenler göre "üvercinka" kelimesinin güvercin kanadından kısaltılarak elde edildiği ifade edilmektedir. 1956 yılında kaleme aldığı Elma şiirinde "y" harfini attığını ilan etmiştir. Elma şiiri de şu şekildedir:

…
İstanbul'da bir duvar duvarda bir kilise
Sen çırılçıplak elma yiyorsun
Denizin ortasına kadar elma yiyorsun
Yüreğimin ortasına kadar elma yiyorsun
Bir yanda esaslı kederler içinde gençliğimiz
Bir yanda Sirkeci'nin tren dolu kadınları
Adettir sadece ağızlarını öptürürler
Ayaküstü işlerini görmek yerine

Adımın bir harfini atıyorum

Cemal Süreya'nın İmzasının Hikâyesi

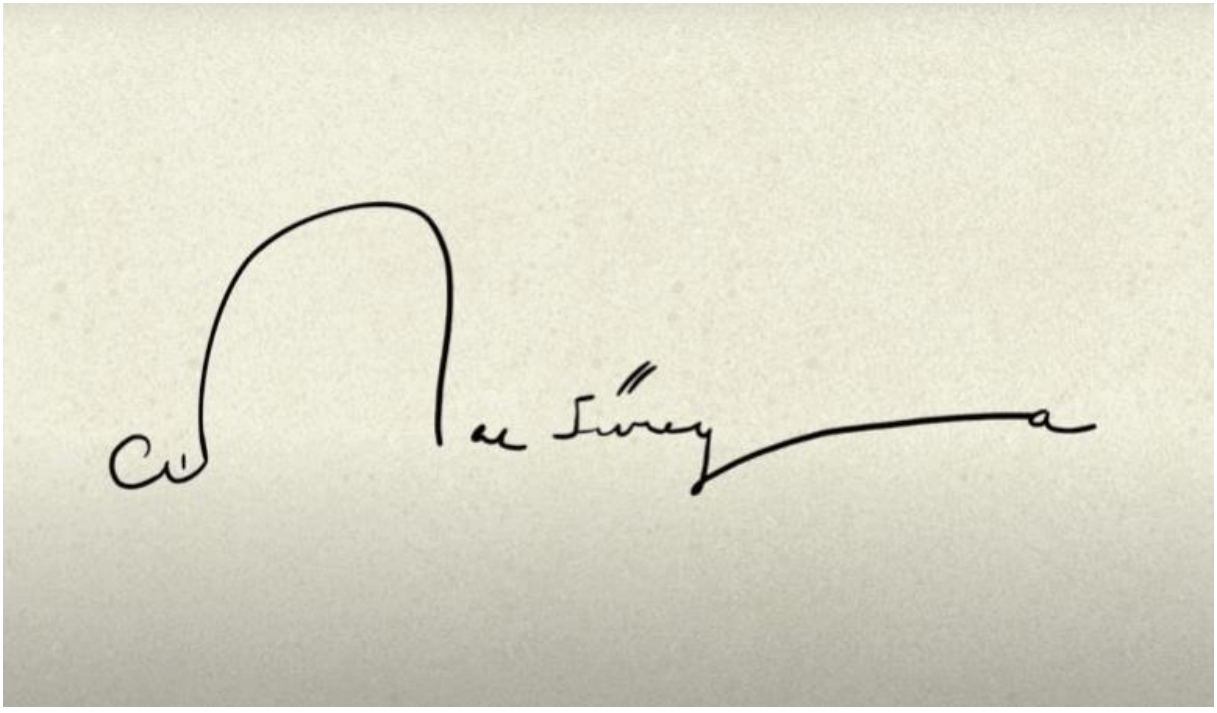
Cemal Süreya'nın şiirleri, aşkları, girdiği iddialar üzerine pek çok rivayet olduğu gibi imzası üzerine de pek çok rivayet vardır. Hatta üzerine şiirler bile yazılmıştır.

Estetik açıdan kusursuz duran imza için deneme yazarı Salah Birsel, imzadaki dağ gibi duran çıkıntının melon şapka olduğunu dile getirirken şair Metin Altıok ise fötr şapka olduğunu söyleyip üzerine bir de şiir yazmıştır.

"Cemal'in imzasındaki fötr
Bazen başında da olurdu
Yalnız biraz amatör
Biraz da mahcup dururdu."

Ancak Sunay Akın'a göre ise imzanın hikâyesi tamamen farklıydı. İmzanın sonunda bulunan çengelden aşağı doğru çektiğinizde ortaya bir insan profilinin çıktığını ve o kişinin de Cemal Süreya olduğunu şu sözleriyle dile getirmiştir;

"İmzanın en sonunda oluşmuş olan çengel gibi duran çıkıntıdan tutup aşağıya doğru çekip dik hale getirince bir insan profili görülüyor. Profildeki kişi ise, Cemal Süreya'nın kendisi. Şapka gibi görünen kısım ise, Süreya'nın burnu. Burnun hemen altında yer alan dudaklarda ise Süreya'nın dudaklarından eksik etmediği tüten sigarası yer alıyor. Şairin adı olan Cemal, zaten yüz güzelliği anlamına geliyor. İmzada kulak bulunmuyor. Ünlü şair, şimdi Haliç kıyısındaki Kulaksız Mezarlığı'nda yatıyor."

Cemal Süreya Parkı

Cemal Süreya için Ankara parantezi 1978 yılından sonra kapanır. O, sokaklarında dolaşmayı çok sevdiği başkenti hiçbir zaman unutmayacaktır.

Cemal Süreya 9 Ocak 1990 tarihinde İstanbul'da vefat eder. Anısını yaşatmak için 1991 yılında Ayrancı'daki bir parka şairin adı verilir. Günün birinde yolu bu parka düşen Can Yücel dostuna şu şiiri yazar:

"Bir Kasım güneşlisinde
Meclisin o askeri duvarının
Dibinden geçip
Geldim oturdum karşına senin…
Hiç bu kadar mülk sahibi olmamıştın.
Epiy bir yüzölçümün var
Bir basket sahan
Çocuk bahçen, havuzun
İki kutu gibi helan
Akasyaların var
Sunay Akın'ın dediği gibi
Gülcemallerin solmuş
Biz de gelecek yazı bekleriz
Tek tük de çimen yeşili var serpili
Çocuklar okulda şimdi
Ama okuldan kaçmış liseliler var
Kırıştırıyorlar
Arabalar da vızır vızır etrafında olsun.
Sen geceleri çıkarsın zaten ortalığa
Bankların üstünde eski aşklarınla
Al takke, ver külah
Parkın sana kutlu olsun."

Cemal Süreya'nın Vefatı

Cemal Süreya için Ankara parantezi 1978 yılından sonra kapanır. O, sokaklarında dolaşmayı çok sevdiği başkenti hiçbir zaman unutmayacaktır: "bende tarçın sende ıhlamur kokusu yürürüz başkentin sokaklarında"

Söylenceye göre, Lokman Hekim'e kaç yıl yaşayacağı sorulur. 7 kartal yaşamı ister. Bir kartal 80 yıl yaşadığına göre 7 ile 80 çarpılınca 560 eder ve Lokman Hekim de 560 yıl yaşamıştır. Cemal Süreya ise Kırlangıcı çok sevdiğinden 7 Kırlangıç ömrü dilemiş kendisine. Bir Kırlangıç 9 yıl yaşarmış. Bu hesaba göre 7 kere 9=63 eder. Cemal Süreya 63 yıl yaşam dilemiş ama 1990'da 59 yaşında öldü. Bir şiirinde şöyle der:

Lokman Şair senin hayatın
Yedi kırlangıcın hayatı kadar
Altısını ardı ardına yaşadın
Bir kırlangıcın daha var.

Şairin yaşamdan 4 yıl alacağı kalmış. Cemal Süreya anlaşılan cömert bir şairmiş. Çünkü son şiirinde bildiğiniz gibi "üstü kalsın" demiştir.[214]

Ölüyorum tanrım
Bu da oldu işte.
Her ölüm erken
ölümdür
Biliyorum tanrım.
Ama, ayrıca, aldığın
şu hayat

Şair Cemal Süreya öldü

İstanbul, (Hürriyet)

TÜRK edebiyatı, ünlü bir şairini,usta bir kalemini daha yitirdi. Şair ve eleştirmen Cemal Süreya, girdiği şeker koması nedeniyle kaldırıldığı Haydarpaşa Numune Hastanesi'nde dün kurtarıla-

(Devamı Sa.18, Sü.5'de)

Cemal Süreya 59 yaşındaydı.

[214] https://www.kentakademisi.com/kirlangic-omurlu-sair-cemal-sureya/13302/

Fena değildir…
Üstü kalsın…

Usta şair 9 Ocak 1990'da 59 yaşında yaşamını yitirdi. Kulaksız Mezarlığı'na gömüldü. "Gömmeden önce biraz gezdirin beni" dizesini vasiyet olarak gören Sunay Akın, Süreya'nın naaşı ile mümkün mertebe bir İstanbul turu attığını yakın zamanda yazdı.

Cemal Süreya'nın ölümünden sonra vasiyeti üzerine eşine yazdığı mektuplar "On üç Günün Mektupları" adıyla yayımlanır. Bu aşk mektuplarında Cemal Süreya'nın Zuhal Tekkanat'la ilişkileri, yazarın Ankara yaşamı, Ankara'daki edebi çevresi, siyasi gündem, oğlu Memo Emrah'a olan özlemi yer alır. Yazarın 1991 yılında 999 Gün/Üstü Kalsın adıyla yayımlanan eseri daha sonra Günler adıyla yayımlandı.

1990'da Cemal Süreya hayatını kaybedince ertesi yıl Cemal Süreya Kültür ve Sanat Derneği tarafından şiir yarışması düzenlenmeye başladı. Metin Demirtaş, Arif Berberoğlu, Müslim Çelik, Özkan Mert, Erol Özyiğit, Haydar Ergülen, Selahattin Yolgiden, İbrahim Baştuğ, Altay Öktem, Ahmet Erhan, Sina Akyol, Erdal Alova, Hulki Aktunç, Yıldırım Türker, Enis Batur, Adnan Özer, Süreyya Berfe ve Metin Altıok bu yarışmada eserleriyle ödül alan şairler arasındadır.

Son Olarak

Cemal Süreya için büyük şair denir. Ama Süreya bunu kabul etmez. Kendisini "cins şair" olarak görür. "Sözgelimi" der *"Baudelaire benim için cins şairdir, Victor Hugo ise büyük şairdir. Büyük şair, galiba kitlelerin duygularını veya onların isteklerini yansıtmış, büyük temalara yönelmiş kişidir. Cins şairler ise hayatı, dünyayı daha çok kendi imbiklerinden geçirmişlerdir. Abdülhak Hamit büyük şairdir, Yahya Kemal hem cins hem büyük şair. Nazım Hikmet de öyle, hem cins hem büyük şair." Şiirini ise "Güneşten yırtılan caz, kavaldan akan gökyüzü" diye tanımlar.*

Cemal Süreya'nın Ankara'da geçen yılları, yalnızca bir şairin yaşamının kronolojik bir parçası değildir; aynı zamanda Türkiye'de modern şiirin biçim değiştirdiği bir dönemin de hikâyesidir. Bu şehir, onun için yalnızca memuriyet hayatının sürdüğü bir başkent değil, aynı zamanda düşüncenin, dostluğun ve şiirin yoğrulduğu bir mekân olmuştur.

Ankara, Cumhuriyet'in ağırbaşlı ve çoğu zaman sert yüzüyle bilinen bir şehirdir. Geniş caddeleri, resmi binaları ve bürokratik düzeniyle ilk bakışta şiire mesafeli bir şehir gibi görünür. Fakat 1950'lerden itibaren bu şehirde kurulan küçük masalar, kahvehaneler, dergi büroları ve uzun sohbetler, Türkiye'de modern edebiyatın en önemli damarlarından birini oluşturmuştur. Cemal Süreya da bu ortamın en canlı ve en üretken figürlerinden biridir.

Şairin Ankara'daki yaşamı, bir bakıma iki dünyanın arasında geçmiştir. Gündüzleri devlet dairelerinde çalışan bir maliye bürokratı, geceleri ise şiirin, edebiyatın ve dostluğun içinde yaşayan bir entelektüel… Bu ikili hayat, onun şiirine de yansımıştır.

Bir yanda modern hayatın ironisi, diğer yanda insanın en temel duyguları olan aşk, yalnızlık ve özlem.

Ankara'daki edebiyat çevreleri onun için yalnızca bir arkadaş topluluğu değil, aynı zamanda bir düşünce iklimiydi. Bu çevrelerde yapılan tartışmalar, çıkarılan dergiler ve yazılan metinler, Türk şiirinin yönünü değiştirmiştir. Süreya'nın şiir dili de tam bu ortamda olgunlaşmış, İkinci Yeni şiirinin en özgün seslerinden biri hâline gelmiştir.

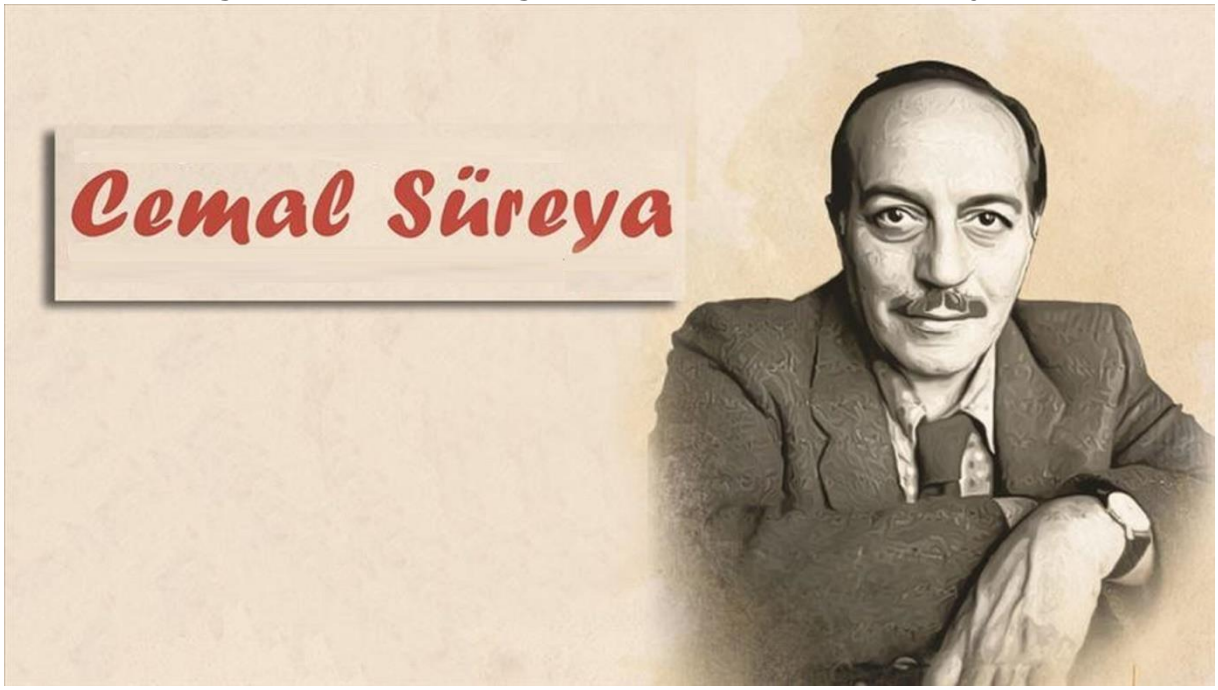
Bu yıllarda etrafında bulunan şair ve yazarlar, Türk edebiyatının sonraki kuşaklarını etkileyecek isimlerdi. Ankara'da kurulan bu entelektüel ağ, yalnızca bir şehir kültürü değil, aynı zamanda bir edebiyat hafızası oluşturmuştur. Süreya'nın şiirleri ve yazıları bu hafızanın en önemli parçalarından biridir.

Ancak Cemal Süreya'nın Ankara'daki hayatını yalnızca edebiyat çevreleriyle sınırlamak doğru olmaz. O aynı zamanda sokaklarıyla, kahveleriyle, parklarıyla ve insanlarıyla bu şehri yaşayan bir şairdi. Ankara'nın gri gökyüzü, rüzgârlı caddeleri ve uzun kışları, onun şiirlerinde çoğu zaman görünmez bir fon oluşturur.

Zamanla hayat onu başka şehirlere götürmüş olsa da Ankara'daki yıllar, onun şiirinin karakterini belirleyen dönemlerden biri olarak kalmıştır. Bu şehirde kurduğu dostluklar, yaşadığı aşklar, yazdığı şiirler ve çıkardığı dergiler, Türk edebiyatının belleğinde silinmeyecek izler bırakmıştır.

Bugün geriye dönüp bakıldığında Cemal Süreya'nın Ankara'daki yaşamı, yalnızca bireysel bir hayat hikâyesi değildir. Bu hikâye aynı zamanda bir kuşağın hikâyesidir: şiiri yeniden kurmaya çalışan, dili dönüştüren ve modern Türk edebiyatının sınırlarını genişleten bir kuşağın.

Ankara, birçok insan için yalnızca bir başkenttir. Fakat Cemal Süreya için bu şehir, şiirin ve düşüncenin sessizce büyüdüğü bir yer olmuştur. Ve belki de bu yüzden, onun dizeleri okunduğunda Ankara'nın rüzgârı hâlâ satırların arasında dolaşır.

AHMED ARİF
Hasretten Prangalar Eskiten Şair
(23 Nisan 1923 Diyarbakır - 2 Haziran 1991 Ankara)

Türk edebiyatının çok sevilerek yaygın üne kavuşmuş bir şairidir. Hayatta iken yayımladığı tek kitabı olan *Hasretinden Prangalar Eskittim* (1968), Türkiye'nin en çok basılan şiir kitaplarındandır. Şiirlerini samimi bir anlatımla, alışılmamış bağdaştırmalarla, serbest ölçüyle yazdı. Doğup büyüdüğü Güneydoğu Anadolu coğrafyası ve Çukurova'ya şiirlerinde önemli bir yer verdi.

23 Nisan 1923'te Diyarbakır'ın Hançepek semtindeki Yağcı Sokak 7 no'lu evde dünyaya geldi. Babası Rumeli'den Kerkük'e görevli gelmiş bir Türk aileye mensup gelen ve o yıllarda Osmanlı Devleti hizmetinde memur olarak çalışan Arif Hikmet, annesi Sare Hanım ise devrin ulemasından Şeyh Abdülkadir Cibrali'nin kızı olan Erbilli bir Kürt'tür. Sekiz kardeşin en küçüğü idi. Asıl adı Ahmet Hamdi Önal'dır. "Ahmed Hamdi" dedesinin adı, yazın hayatında kullandığı "Ahmed Arif" ismindeki "Arif", babasının ön adıdır.[215]

Babası Arif Bey sivil hayatta en son Siverek'te nahiye müdürlüğü görevinde bulundu. Çocukluk yılları Siverek ile babasının vekaleten kaymakamlık görevinde bulunduğu Harran'da geçti. Siverek'te o sıralarda şehirde ağırlıklı olarak konuşulan dil olduğu için Zazaca'yı, Karakeçi'de çoğunlukla Kürt aşiretleri olduğu için Kürtçe'yi, Harran'da Arapça'yı öğrendi. Annesini 1929 yılında kaybetti. Onu, üvey annesi Fatma Hanım büyüttü.

İlkokulu Siverek'te, ortaokulu Şanlıurfa'daki ablasının yanında okudu. Lise öğrenimine parasız yatılı öğrenci olarak Afyon Lisesi'nde devam etti. Bu okulda edebiyat bilgisini artırmak için iyi bir ortam buldu. Afyon Lisesi'nde öğrenciyken yazdığı şiirlerin ilki, Afyon Halkevi dergisi Taşpınar'ın Kasım 1942 tarihli 94'üncü sayısında yayınlandı. 1943 yılında liseden mezun oldu.

[215] "Tolstoy'un Torunu Hangi Şairimizin Oğluyla Evli"*. Odatv4.com.* Er. Tar. 01.05.2026.

Liseyi bitirdikten sonra bir süre Uşak'ta ağabeyi Muhammed Necati'nin yanında kaldı. Babasının emekli olup Diyarbakır'a yerleşmesi üzerine Diyarbakır'a gitti. Ardından askere giden Ahmed Arif, Riva'da yedek subay olarak yaptığı askerlikten 11 Mart 1947'de terhis oldu. Yükseköğrenimi için Ankara'ya gitti. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi felsefe bölümüne kaydoldu, ancak mezun olamadı. Faruk Nafiz, Ahmed Muhip, Ahmed Hamdi, Cahit Külebi, Behçet Necatigil gibi o dönemin ünlü şairlerinin etkisinde şiirler yazdı. İnkılapçı Gençlik ve Meydan dergilerinde yazdığı şiirlerle adını duyurdu. Özgün şiirsel yapısını yansıtan şiirleri 1948'de yayımlatmaya başladı. Attilâ İlhan'ın düzenlediği ve Varlık dergisinin yayımladığı Şiirler-1948 adlı antolojide yer alan Rüstemo başlıklı şiiri ilk şiiri kabul edilir.[216]

1948 yılında Dışişleri Bakanlığı'nın açtığı sınavı kazandı; ancak yurtdışında gönderileceği sırada Palmiro olarak bilinen bir şiiri nedeniyle gözaltına alındı. İtalyan komünist önder Palmiro Togliatti'nin öldürülmesi üzerine yazdığı, henüz ham durumdaki bu şiirin müsveddeleri çalınıp çoğaltılması ve nüshaların bir arkadaşının evinde bulunması, kimi arkadaşlarının yargılanmasına, Ahmed Arif'in ise karakolda ifade verip serbest bırakılmasına neden olmuştu. Ahmed Arif, bu gözaltı nedeniyle işe alınmayınca Danıştay'a başvurdu ve Merkez Bankası'nda bir işe yerleştirildi. Bir yandan memuriyete, diğer yandan da eğitimine devam etti.

Şair, 1950 yılında Hürriyet gazetesinde okuduğu bir röportaj ile 1943'te Van'da gerçekleşen ve tarihe Muğlalı Olayı olarak geçen olayı öğrenince, bu olayı konu edinen bir şiir yazdı. Bir ağıt olarak tasarladığı, hiçbir zaman yayımlamayı düşünmediği 33 Kurşun başlıklı bu şiir, çok kısa zaman içerisinde elden ele dolaşarak çok bilinen bir şiir halline geldi.[217]

1950'de Türk Ceza Kanunu'nun 141'inci maddesine aykırı davranmak ve 1952'de gizli örgüt kurma savıyla iki kez tutuklandı. Tutukluluğu sırasında Ankara'dan İstanbul'a götürüldü ve Sanasaryan Han'da işkenceye maruz kaldı ve 7 Ekim 1954'te tahliye edildi. Kamu gözetimi cezasını tamamladıktan sonra Ankara'ya döndü. 1954-1959 arasında platonik aşkı Leyla Erbil'e mektuplar yazdı.

Yükseköğrenimini tamamlama imkanı bulamayan Ahmed Arif, 1956'dan itibaren *Medeniyet, Öncü* ve son olarak da *Halkçı" gazetelerinde redaktör olarak çalıştı. 1967 yılında Ankara'da tanıştığı Aynur Hanım'la evlendi, 1972 yılında oğlu* Filinta *dünyaya geldi. Uzun süre TKP Ankara il komitesi için çalıştı.*[218]

Şiirlerinin toplandığı tek kitabı *Hasretinden Prangalar Eskittim* 1968'de yayımlandı. Şairin tek kitabı olan bu eser, çok yoğun bir ilgiyle karşılandı. Altmıştan fazla basımı yapılarak Türkiye'de en çok baskısı yapılan şiir kitapları arasına girdi. Doğduğu ve büyüdüğü bölge olan Güneydoğu Anadolu insanını şiirlerine aktaran Ahmet Arif bu yönünden dolayı da halk arasında sevilen bir kişi oldu. *Hasretinden Prangalar Eskittim*'den sonra hiç şiir yayımlamadı, hatta yazmadı.

---

[216] "Unutulmaz dizelerin şairi Ahmed Arif'i kaybedeli 29 yıl oldu", birgun.net, Er. Tar. 01.05.2026.

[217] Evrensel Gazetesi, "Anadolu'yum ben anlıyor musun?". Evrensel.net. Er. Tar. 01.05.2026.

[218] TÜRKYILMAZ Metli Latife "Anlatabilmek seni", Birgün.net. 3 Haziran 2021, Er. Tar. 01.05.2026.

Ahmed Arif, 1977 yılında gazetecilikten emekli olduktan sonra yaşamını Ankara'da sürdürdü. Cemal Süreya, Canip Yıldırım, Cemalettin Ünlü, Muzaffer Erdost, Nedret Gürcan, Adnan Binyazar ve aile yakınları dışında kimse ile görüşmedi. Ölümünden kısa süre önce yakınlarına, ikinci bir kitap basımı için şiirlerinin hazır olduğunu, İstanbul'a giderek dikte ettireceğini ve yeni kitabının basılacağını söylediği bilinir. Fakat bu gerçekleşemedi.

Yıllar boyu gazete ya da dergilere demeç vermeyen, açıklamada bulunmayan Ahmet Arif, 1989'da şair ve gazeteci Refik Durbaş ile mülakat yaptı. Bu söyleşi, önce Cumhuriyet gazetesinde yayımlandı, sonra kitap haline geldi. Daha önce ikinci şiir kitabının adı olacağını duyurduğu *Kalbim Dinamit Kuyusu*, bu söyleşi kitabının adı oldu. Şair, Ankara'daki evinde 2 Haziran 1991 tarihinde geçirdiği kalp krizi sonucu öldü.[219]

Ahmed Arif'in Cemal Süreya'ya yazdığı mektuplar, 1992 yılında kitap olarak yayımlandı. Şairin, *Hasretinden Prangalar Eskittim*'e almadığı şiirleri, 2003 yılında *Yurdum Benim Şahdamarım* başlıklı kitapta toplandı. Leyla Erbil'e yazdığı aşk mektupları, 2013 yılında *Leylim Leylim* başlığıyla kitaplaştırıldı.

"Kar altındadır varoşlar, hasretin nazlıdır Ankara" Ahmet Arif..

Türk şiirinin en güçlü ve kendine özgü seslerinden biri olan Ahmed Arif'in hayatının büyük bölümü Ankara'da geçmiştir. Diyarbakır'da doğan şair, üniversite yıllarından itibaren Ankara'ya yerleşmiş ve ölümüne kadar bu şehirde yaşamıştır. Onun Ankara'daki hayatı yalnızca bir ikamet hikâyesi değil; aynı zamanda yoksulluk, dostluk, edebiyat sohbetleri, siyasi baskılar ve büyük bir şiir birikiminin oluştuğu bir dönemdir.

Ahmed Arif şiiri yazılmış ve yazılmakta olan şiirlerin çok ötesinde yeni ve özgün bir şiirdir. Kendi dönemini ve sonraki kuşakları etkileyen ve esinleyen bir şiir anlayışına sahiptir. Etkileyen ama asla taklit kabul etmeyen özgün, nevi şahsına münhasır dedikleri türden bir şiir. Ömrünü adadığı toplam 19 şiirden oluşan tek bir kitap yazdı. Ölümünden sonra kitabın yeni basımlarına daha önce yazdığı ama kitabında yer almayan kimi şiirler de eklendi.

[219] "Tüfek gibi ses sustu". Milliyet. 3 Haziran 1991. s. 14.

Ankara'ya Gelişi ve Üniversite Yılları

Ahmed Arif 1947'de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü'ne kaydoldu. Bu fakülte o yıllarda Türkiye'nin en önemli entelektüel merkezlerinden biriydi. Burada, tarihçiler, felsefeciler, edebiyatçılar ve genç şairler ile aynı ortamda bulunuyordu.

Bu dönemde Faruk Nafiz, Ahmed Muhip, Ahmed Hamdi, Cahit Külebi, Behçet Necatigil gibi o dönemin ünlü şairlerinin etkisinde şiirler yazdı. İnkılapçı Gençlik ve Meydan dergilerinde yazdığı şiirlerle adını duyurdu. Özgün şiirsel yapısını yansıtan şiirleri 1948'de yayımlatmaya başladı. Attilâ İlhan'ın düzenlediği ve Varlık dergisinin yayımladığı Şiirler-1948 adlı antolojide yer alan Rüstemo başlıklı şiiri ilk şiiri kabul edilir.

1948 yılında Dışişleri Bakanlığı'nın açtığı sınavı kazandı; ancak yurtdışında gönderileceği sırada Palmiro olarak bilinen bir şiiri nedeniyle gözaltına alındı. İtalyan komünist öner Palmiro Togliatti'nin öldürülmesi üzerine yazdığı, henüz ham durumdaki bu şiirin müsveddeleri çalınıp çoğaltılması ve nüshaların bir arkadaşının evinde bulunması; kimi arkadaşlarının yargılanmasına, Ahmed Arif'in ise karakolda ifade verip serbest bırakılmasına neden olmuştu. Ahmed Arif, bu gözaltı nedeniyle işe alınmayınca Danıştay'a başvurdu ve Merkez Bankası'nda bir işe yerleştirildi. Bir yandan memuriyete, diğer yandan da eğitimine devam etti.

Ahmed Arif açısından dönemin şartları incelendiği vakit 1948 yılında öğrencisi olduğu Ankara Üniversitesinde Türkiye'deki sol anlayışın bir kimlik kazanmasında büyük rolleri olan Pertev Naili Boratav ve Behice Boran'ın görevlerinden uzaklaştırılması, Köy Enstitülerinin kapatılması, Kore Savaşı'na NATO ordusuna destek olunacak şekilde asker gönderilmesi, 1951 Komünist Tevfikatı, Mahmut Makal'ın köy notlarından oluşan *Bizim Köy* adlı kitabı nedeniyle tutuklanması, Nâzım Hikmet'in hapse atılması, ekonomik sorunların had safhada olması gibi olayların şairin politik kurulumunu hangi yönde olacağını belirlemesi ve şairin üzerindeki etkisi net bir şekilde görülebilir.

Okumak için memleketinden ayrılan, memleketindeki fakirliği, yokluğu, haksızlıkları görüp bu olumsuzluklara karşı varoluşundan doğan bir tavırla hareket eden ve zulme karşı gelişen direnç duygusundan ağırlıklı olarak yararlanan şair, Marksist pratiği öğrenip benimsemesine rağmen kültürel formuna, geleneklerine bağlı kalmış ve feodal anlayıştan doğan birlik-beraberlik, korunma, paylaşma gibi cemaat reflekslerinin olumlu taraflarını şiirlerine konu etmiştir.[220]

1950'de Türk Ceza Kanunu'nun 141'inci maddesine aykırı davranmak savıyla, 1952'de gizli örgüt kurma savıyla iki kez tutuklandı. Tutukluluğu sırasında Ankara'dan İstanbul'a götürüldü ve Sanasaryan Han'da işkenceye maruz kaldı. 38 aylık tutuklu kaldıktan sonra yapılan yargılama sonunda iki yıl hapis ve sekiz ay Urfa'da gözetim altında tutulma cezası verildi. Bu cezayı yargılanmadan önce fazlasıyla çektiği için 7 Ekim 1954'te tahliye edildi.

---

[220] DURBAŞ Refik, "Ahmed Arif Anlatıyor Kalbim Dinamit Kuyusu", Cumhuriyet Kitapları, 2.Baskı, İstanbul, 2009, Sayfa: 75.

1951 yılında meşhur "Komünist Tevkifatı"nda sorguya alınır. İstanbul Sansaryan Hanı'nda günlerce kalır içinden açıkta lağım akan ve koca cardonların cirit attığı hücrede. Kendisinden önce o hücrede kalanlar duvara; "to be or not to be…" diye yazmışlar. O da yazının altına bulduğu sivri uçlu bir tahta parçasıyla; "Ya herro, Ya merro.." diye yazıp altına da bir çizgi çeker. Hücreden mahkemeye götürüleceği gün, her güne bir çentik attığı çizikleri sayar 128 gündür.

Ahmet Arif Ankara'da tutuklanır. İstanbul'da yargıç karşısına çıkarılacaktır. Ankara'dan iki komiser ve dört polis nezaretinde yola çıkarlar. Ahmed arif, *"serçe kadar canım vardı. Boğazımda kanama vardı. Hastaydım. Ekmek çiğneyemez, yemek yiyemezdim. Zaten zayıf bir çocuktum, büsbütün zayıflamışım. İşte böyle bir günde götürdüler beni…"* diye o günleri anlatacaktır.

Hapisten çıktıktan sonra Kamu gözetimi cezasını Diyarbakır'da tamamladıktan sonra Ankara'ya döndü. 1954-1959 arasında platonik aşkı Leyla Erbil'e mektuplar yazdı.

Hasretim nazlıdır Ankara.
Dumanlı havayı kurt sevsin
Asfalttan yürüsün aralık,
Sevmem, netameli aydır.
Bir başka ama bilemem
Bir kaçıncı bahara kalmıştır vuslat

Ankara'daki Edebiyat Çevresi

Cezaevi geçmişi nedeniyle devlet memuru olması zorlaşan Ahmed Arif, Ankara'da çok farklı işlerde çalışarak hayatını sürdürdü. Bunlar arasında, gazetelerde teknik işler, matbaa işleri, plan kopyacılığı ve gece sekreterliği bulunuyordu. Şairin hayatı uzun yıllar yoksulluk içinde geçti. Buna rağmen Ankara'daki edebiyat çevrelerinden kopmadı.

Ahmed Arif Ankara'da birçok şair ve yazarla dostluk kurdu. Bunlar arasında özellikle, Cemal Süreya, Ülkü Tamer, Muzaffer Erdost, Can Yücel ve Aziz Nesin gibi isimler dikkat çekmektedir. Bu isimlerin çoğu Ankara'daki dergiler ve yayınevleri etrafında bir araya geliyordu. Ahmed Arif aynı zamanda Papirüs dergisinde de yazılar yayımlamıştır. Papirüs çevresi 1960'ların önemli edebiyat ortamlarından biriydi.

1941'de "Garip" akımının manifestosu yayınlanmış. Arif Damar, A. Kadir, Rıfat Ilgaz, Niyazi Akıncıoğlu, Hasan İzzettin Dinamo, Ömer Faruk Toprak bu yılların yetkin şairlerinden. Üstelik 1950'de İkinci Yeni çıkıyor ortaya.

Bu yıllar içinde Ahmet Arif gibi şiir altyapısını oluşturmaya çalışan bir şairin, bu kadar özgün şairlerin, bu akımların etkisine kapılıp gitmemesi olanaksızdır. Ahmed Arif bu şair ve yazarların hepsiyle zaman içinde arkadaşlık ve dostluk geliştirmiştir.

Abidin Dino'nun Cebeci sırtlarındaki evinde, Yaşar Kemal, Güzin Dino, Sabahattin Eyüboğlu, Oktay Rifat gibi edebiyatın önemli isimleri, her hafta toplanıyorlar. Ahmed Arif de genç bir felsefe öğrencisi olarak orada bulunmaktadır. Cahit Sıtkı da en yakın

dostu. Hemşerisi aynı zamanda. *"Otuzüç Kurşun"*u, *"Karanfil Sokağı"*nı defalarca okutuyor Ahmed Arif'e. Her keresinde "hügür hüngür" ağlıyor! Şiir ve şairin var olabilmesi için gerçekten zor yıllar.[221]

Şiirin kendi sorunlarının tartışılması yok, yani şiir "poetika"sı diye bir kavram yok. Ahmed Arif böyle bir ortamda *"zulüm", "zindan", "hasret", "kahpe", "kurşun", "vay kurban"* gibi bugün herkesin burun kıvırabileceği "feodal" sözcükleri canlandırarak -ki o zaman da burun kıvıranlar vardı- güçlü bir imge özelliği kazandırmayı başarıyor.

Ahmed Arif bu ortamda oluşturuyor şiir altyapısını. Gümbür gümbür bir şiir boy verip sarıyor Türk edebiyatını böylece. Türkçe, bir ölümsüz şair daha kazanıyor. Sanılanın tersine "toplumcu/gerçekçi" bir şair değil Ahmed Arif. Dostu Adnan Binyazar'ın deyimiyle "öfkenin" ama "inceliklerin" şairi. Tanpınar'a, Necatigil'e, Cahit Sıtkı'ya yakın daha çok. Baudelaire, Valery, en çok sevdiği şairler. Ama bir yanılgı var ki daha beter! Türk şiirinin bu ölümsüz şairini "kan/soy" ölçütüyle değerlendirerek etnisiteye indirgiyorlar.[222]

Refik Durbaş, Ocak 1990 tarihleri arasında onunla çok önemli bir konuşma yapıyor. Bu konuşmada, Ahmed Arif'in "kim" olduğunu kendi ağzından okuyalım:

"Çok iyi hatırlıyorum. Biz oyun oynuyoruz; üç adam bahse girmişler. Üç adam, ama biri Arap, biri Kürt, biri de Zaza. Biri diyor ki beni göstererek, 'Bu çocuk Arap!' Öteki diyor ki: 'Yok yahu, bu çocuk Kürt!' Üçüncüsü 'Bu, ne Arap, ne Kürt. Bu çocuk Zaza!' diyor. Biz oynuyoruz, onlar konuşmalarımızı dinliyorlar herhalde. Aralarında anlaşamayınca bir esnafa soruyorlar, 'Bu çocuk nedir?' diye… Esnaf 'Üçünüz de yanılıyorsunuz' diyor. 'Bu çocuk Türk!'"[223]

[221] YILDIZ Ahmet. "Ahmed Arif'e 'Hasret' kalmak", gercekedebiyat.com.
[222] YILDIZ Ahmet. "Ahmed Arif'e 'Hasret' kalmak", gercekedebiyat.com.
[223] DURBAŞ Refik, "Ahmed Arif Anlatıyor", Cem Yayınevi, İst.1990, s. 7-8.

Ahmet Arif o yıllarda yazar ve şairlerle birlikte bulunduğu ortamlarda yaşadığı bir anekdotu aktarıyor;

"1950 öncesi yılları. Abidin (Dino) Abilerdeyiz. Bir gün yine evde konuşuyoruz. İçiliyor. Bir tartışma başladı. "Türk şiirinde devrimi biz yaptık" dediler, "Nâzım değil. Bir çağ varsa onu da biz başlattık." Şimdi hangimiz konuşacağız, bilmiyorum. Yalnız ben düşünüyorum. Nâzım bunların akrabası, bunları yüceltmiş, tercümelerine yardımcı olmuş, aralarında bir hukukları var. Biz dışardan halk çocuklarıyız. Nâzım'la tanışmıyoruz, ne ben, ne Yaşar Kemal.

Dedim ki: "Güzin Hoca Hanımdan özür dilerim, benim hocamdır, ama bu, bir terbiyesizliktir. Kendinizi Nâzım'dan daha büyük bir şair, çok daha önemli, edebiyatta çığır açmış, devrim yapmış adamlar olarak görmeniz soytarıca bir harekettir. Burada benim abilerimsiniz ama, beni mecbur ettiniz." "İkincisi" diye devam ettim: "Diyelim ki çok ileri bir toplumdayız, her bakımdan, ekonomik bakımdan, politik bakımdan çok ileri topluma ulaştık. Ve o zaman konuşuyoruz. Şimdi değil o zaman birileri çıkıp Türk şiirini yargılayacaksa ve siz de bu laflarınızla ortaya çıkarsanız, yani Yahya Kemal'e bir şey demezler, ama size hain derler. Ayıptır, hem Nâzım'ı tanıyorsunuz, hem arkasından böyle konuşuyorsunuz."

Oktay Rifat "Nâzımdan başka şiir bilmez misin sen?" dedi. Ben sesimi çıkarmadım artık. Ama Güzin Hanım işaret ediyor "oku" diye. Ben de "Hani Kurşun Sıksan Geçmez Geceden"i okudum. Tabii o sıralar benim şiirim daha açığa çıkmış değil. Henüz öğrenciyim. Ama dediğim gibi Orhan Abi, Orhan Veli biliyor şiir yazdığımı. Ona okuyorum. Elbette Orhan Abi yaşasaydı çok büyük bir şair olacaktı. Çok daha büyük bir şair.

O zaman şairler bir meyhanede toplanırlardı. Şimdi de toplanıyorlar mı bilmiyorum. Kürdün Meyhanesi var, orada toplanıyor şairler, bir sıralama yapıyorlar kendi aralarında. İşte en büyük şair Nâzım. Nâzım duruyor en başta.

Nâzım'dan sonra sıra hep değişiyor. Biraz gülünç ama, kim hesabı öderse o ikinci oluyor. Tabi Niyazi Abi böyle sululuklara karışmıyor. Çünkü Niyazi Abi rakı içerken de, ayık gezerken de "Türkiye'nin en büyük şairi benim" derdi. Ben de onu kıramayacak kadar severdim.[224]

Ahmet Arif bir başka röportajında Ankara'da yaşadığı sırada tiyatro ve sinema sanatına da ilgi duymuş, kendisine sorulan bir soru üzerine;

"Asaf Çiğiltepe benim arkadaşımdı. Bazı geceler tiyatroda (Ankara Sanat Tiyatrosu) sabahlardım. Sohbet ederken sabahlardık. Evim de yakındı. Orada çok değerli kardeşlerim, arkadaşlarım oldu. Ayberk Çölok gibi, Tunca Yönder gibi. Özellikle Ali Özoğuz gibi… Daha sonra Kerim Afşar'la tanıştım. Bütün bunlardan önce de tiyatroya bir kardeş verdim: Yılmaz Gruda. Tiyatro onunla onur duydu mu bilmiyorum. Ben yitirmiş saymıyorum ama, o şöyle diyor: "Abi ben şiire ihanet ettim, tiyatroya vurdum kendimi." Yılmaz gibi yiğit kolay dünyaya gelmez. Bunu da ben bilirim."

[224] Ahmed Arif Anlatıyor: "Kafamda, Yüreğimde Bitiriyorum Şiiri…", cafrande.org, 02/04/2011.

Sinema ile ilgili bir soru üzerine;

"Anafartalar'da bir Sümer sineması vardı. 25 kuruşa girerdik. Küçük bir sinemaydı. Mesela orada John Ford'un "Gazap Üzümleri"ni seyrettim. Belki bütün bir hafta bu filmi seyrettim.
……..
Yılmaz (Yılmaz Güney) tutukluyken delikanlılar götürdü beni. Çevremde sımsıkı bir duvar ördüler. Hepsi de hazırlıklıydı, doluydu. Cezaevine gittik. Yılmaz'la rahatça görüştük. Burada, Ankara'da. Onun kendisini bir katil olarak görmemesini, halkının değerli bir sanatçısı, ender, öncü bir sanatçı olarak görmesi gerektiğini söyledim ona. Çok sevindi, ama ne yazık ki kucaklaşıp öpüşemedik. Çünkü aramızda tel örgüler vardı.[225]

Karanfil sokağında bir camlı bahçe
Camlı bahçe içre bir çini saksı
Bir dal süzülür mavide
Al - al bir yangın şarkısı,
Bakmayın saksıda boy verdiğine
Kökü Altındağ'da, İncesu'dadır.

Ankara'daki Günlük Hayatı

Ahmed Arif'in Ankara'daki hayatı oldukça sade ve halk içindeydi. Onun hayatına dair anlatılanlara göre, mahalle esnafıyla dosttu, sokaklarda yürüyerek dolaşırdı, kahvehanelerde uzun sohbetler ederdi ve edebiyat tartışmaları sabahlara kadar sürerdi. Arkadaşları onu çok sıcak, neşeli ve sohbeti güçlü bir insan olarak anlatır. Birçok anıda Ahmed Arif'in özellikle gece hayatını ve uzun sohbetleri sevdiği anlatılır.

Ahmet Arif'in Ankara'daki yaşantısına değinilen anlatılarda; "Oğlu Filinta'yı omzunda taşıyarak, Çankaya'dan Kızılay'a yürüdüğünü görmüştüm. Türk Dil Kurumu grevinde grevcilere tepsilerle çiğköfte taşıması hiç aklımdan çıkmıyor." İfadesi bulunmaktadır.

Yükseköğrenimini tamamlama imkânı bulamayan Ahmed Arif, 1956'dan itibaren Medeniyet, Öncü ve son olarak da Halkçı gazetelerinde redaktör olarak çalıştı. 1967 yılında Ankara'da tanıştığı Aynur Hanım'la evlendi, 1972 yılında oğlu Filinta dünyaya geldi. Uzun süre TKP Ankara il komitesi için çalıştı.

Ahmet Arif gazetelerde gece sekreterliği yaptığı dönemlerde arkadaşları onu ziyaret ederdi. Şair Ülkü Tamer bir anısında şunu anlatır; "Gece yarısından sonra bir karpuz alır gazeteye giderdik. Ahmed Arif'le sabaha kadar sohbet ederdik. Bu tür anılar onun Ankara'daki hayatının bohem ve dostluk dolu tarafını gösterir.

Yazar Yusuf Andiç de bir anısında; "Yetmişli yılların başı, Ankara'da öğrenciyiz. Ahmed Abiyi Rüzgârlı Sokak'taki gazete bürosunda arada bir ziyaret ediyoruz. Bazen hafta sonları benim gibi birkaç arkadaşı toplayıp Rüzgârlı Sokaktaki lokantalardan birine

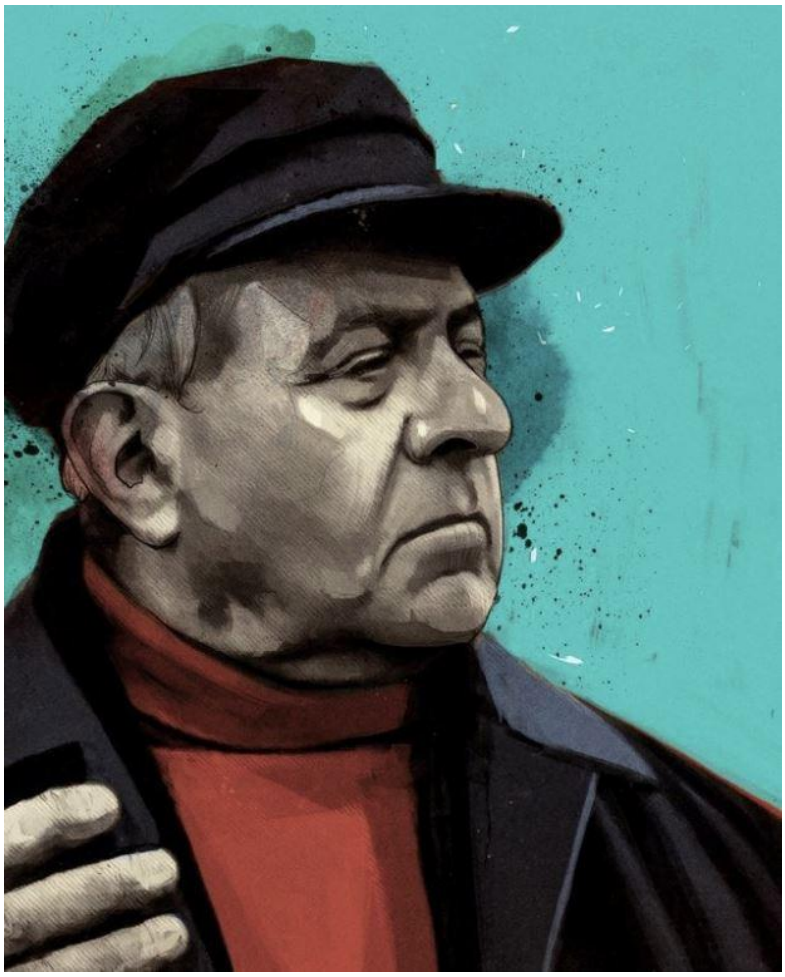
[225] Ahmed Arif Anlatıyor: "Kafamda, Yüreğimde Bitiriyorum Şiiri…", cafrande.org.

götürür. Ve lokantacıya 'Bu çocuklara et ver. Hep patates yiyorlar. Et ver, et ver ki, et yesinler ki, kafaları daha çok çalışsın'. Yemek paralarını da hep kendisi öderdi." ifadeleri yer almaktadır.

Ahmet Arif, 1950 ve 1952-54 yıllarında TKP tevkifatlarında iki kez tutuklanır, ağır işkencelerden geçer ve yoldaşlarını ele vermez. Meşhur 141. ve 142. Maddelerden suçlu bulunarak iki yıl hapis yatar. Hapisten çıkınca Can Yücel, Ahmet Arif'i görmek ister ve karşılaştıklarında ona, " *Seni görmek, geçmiş olsun demek ve sana özellikle teşekkür etmek istedim. İşkencelerde kan işedin de benim adımı vermedin."* Ahmet Arif, tam aldırmazlıkla şu karşılığı verir Can Yücele: *"Önemli değil, sen de benim için aynı şeyi yapardın; teşekküre değmez."*

Başka hoş bir anekdot, bu büyük şairin ustasına verdiği değeri ve –bence kendisine epeyce haksızlık ederek- kendi kişiliğine sindirdiği devrimci alçakgönüllülüğü ne güzel dile getirmektedir:

Ahmet Arif'e *:"Nâzım hikmet gibi şiir yazıyorsunuz. Bir gün onu yakalayıp bu alanda geçebileceğinizi düşünüyor musunuz?"* sorusu sorulur. O da... *"Hidrojen bombasının karşısında bir Kürt hançeri ne yapabilir ki!"* cevabını verir. Elbet de Nâzım gibi şiir yazmak –onu taklit etmek- başka bir şey; Nâzım'dan sonra ustaların açtığı yolda kendi özgün şiirini yazmak başka bir şey.

Cemal Süreya'ya göre; Ahmed Arif ise dağları dile getirmektedir. Sınır ve milliyet tanımayan, "yaşsız dağları «âsi» dağları. Uzun ve tek bir ağıt gibidir onun şiiri. «Daha deniz görmemiş» çocuklara adanmıştır. Kurdun kuşun arasında, yaban çiçekleri arasında söylenmiştir, bir hançer kabzasına işlenmiştir. Ama o ağıtta, bir yerde, birdenbire bir zafer şarkısına dönülecekmiş gibi bir umut (bir sanrı, daha doğrusu bir hırs), keskin bir parıltı vardır. Türkü söyleyerek çarpışan, yaralıyken de, arkadaşları için tarih özeti çıkaran, buna felsefe ve inanç katmayı ihmal etmeyen bir gerillanın şiiridir. Karşı koymaktan çok,

boyun eğmeyen bir doğa içinde. Büyük zenginliği ilkel bir katkısızlık olan atıcı, avcı bir doğa içinde."[226]

Cemal Süreya, şairin 1968'de yayınlanan "Hasretinden Prangalar Eskittim" kitabından bir yıl sonra yazdığı bir yazıda; "Nazım Hikmet şehirlerin şairidir. Ovalardan seslenir insanlara, büyük düzlüklerden. Ovadan akan büyük ve bereketli bir ırmak gibidir, uygardır. Ahmed Arif ise dağları söylüyor. Uyrukluk tanımayan, yaşsız dağları, 'asi' dağları…Uzun ve tek bir ağıt gibidir onun şiiri daha deniz görmemiş çocuklara adanmıştır. Kurdun kuşun arasında, yaban çiçekleri arasında söylenmiştir. Bir hançer kabzasına işlenmiştir" der. Doğrudur Cemal Süreya'nın tespiti, ama eksiktir. Aynı şiirinde hem dağ hem de şehre gönderme vardır.[227]

1960'larda Fikret Otyam'ın röportajlarına Ahmet Arif'in şiirlerinden bölümler eklemesiyle ünü yayıldı. Şiirlerinin toplandığı tek kitabı Hasretinden Prangalar Eskittim 1968'de yayımlandı. Şairin tek kitabı olan bu eser, çok yoğun bir ilgiyle karşılandı; altmıştan fazla basımı yapılarak Türkiye'de en çok baskısı yapılan şiir kitapları arasına girdi. Ahmet Kaya, Cem Karaca gibi sanatçılarca birçok şiiri bestelendi. Doğduğu ve büyüdüğü bölge olan Güneydoğu Anadolu insanını şiirlerine aktaran Ahmet Arif bu yönünden dolayı da halk arasında sevilen bir kişi oldu. Hasretinden Prangalar Eskittim' den sonra hiç şiir yayımlamadı, hatta yazmadı.

Ahmed Arif, 1977 yılında gazetecilikten emekli olduktan sonra yaşamını Ankara'da sürdürdü. Cemal Süreya, Canip Yıldırım, Cemalettin Ünlü, Muzaffer Erdost, Nedret Gürcan, Adnan Binyazar ve aile yakınları dışında kimse ile görüşmedi. Ölümünden kısa süre önce yakınlarına, ikinci bir kitap basımı için şiirlerinin hazır olduğunu, İstanbul'a giderek dikte ettireceğini ve yeni kitabının basılacağını söylediği bilinir. Fakat bu gerçekleşemedi. Yıllar boyu gazete ya da dergilere demeç vermeyen, açıklama bulunmayan Ahmet Arif, 1989'da şair ve gazeteci Refik Durbaş ile mülakat yaptı. Bu söyleşi, önce Cumhuriyet gazetesinde yayımlandı, sonra kitap haline geldi. Daha önce ikinci şiir kitabının adı olacağını duyurduğu Kalbim Dinamit Kuyusu, bu söyleşi kitabının adı oldu**.**

Ankara Karanfil Sokak

Ahmed Arif'in *Karanfil Sokağı* adlı şiiri, Türk şiirinde mekânın toplumsal bir bilinç alanına dönüştüğü güçlü metinlerden biridir. Şair bu şiirde kış imgesi üzerinden yalnızca doğayı değil, Ankara'nın sınıfsal yapısını, merkez ile kenar arasındaki görünmez sınırları ve bu sınırların insan hayatında yarattığı eşitsizlikleri anlatır. Altındağ'dan Karanfil Sokağı'na uzanan bu şiirsel harita, bireysel duyguyla toplumsal gerçekliği aynı potada birleştirir ve okuru karın altında kalan bağları fark etmeye çağırır.

Şiir, daha ilk dizelerinden itibaren okuru sert bir atmosferle karşılar ve bu atmosfer, yalnızca doğa koşullarını değil, insan hayatını kuşatan siyasal ve toplumsal bir donukluğu da temsil eder. Şiirin merkezinde yer alan "kış" imgesi,

[226] Ahmet Arif, https://blog.milliyet.com.tr/
[227] https://blog.milliyet.com.tr/ahmet-arif/Blog/?BlogNo=378564

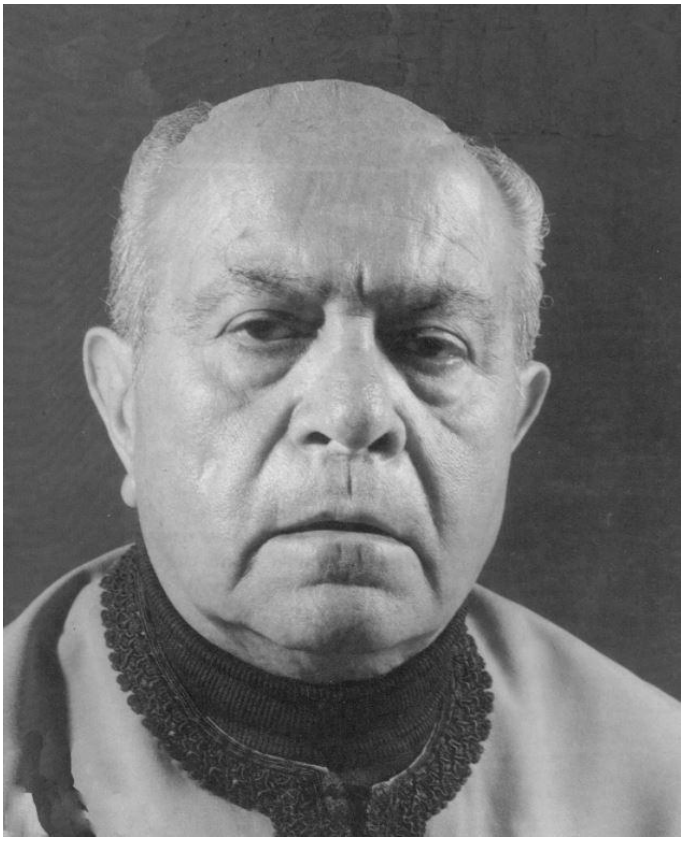
geçici bir mevsim olmaktan çıkar; ülke çapında hissedilen bir durgunluğun ve kuşatılmışlığın simgesine dönüşür.

Tekmil ufuklar kışladı
Dört yön, onaltı rüzgar
ve yedi iklim beş kıta
Kar altındadır.

Kavuşmak ilmindeyiz bütün fasıllar
Ray, asfalt, şose, makadam
Benim sarp yolum, patikam
Toros, Anti-Toros ve asi Fırat
Tütün, pamuk, buğday ovaları, çeltikler
Vatanım boylu boyunca
Kar altındadır.

Metnin başlangıcında geçen "Tekmil ufuklar kışladı" dizesi, şiirin ruhunu belirleyen temel ifadedir. Bu dizeyle birlikte kış, tekil bir mekâna değil, bütün yönlere ve geniş coğrafyalara yayılır. Ardından gelen ve dünyayı kapsayan anlatım, bireysel bir sıkıntının değil, kolektif bir hâlin söz konusu olduğunu gösterir. Böylece şiir, kişisel bir duyarlılıktan toplumsal bir bilinç alanına geçiş yapar.

Karanfil Sokağı'nda kış, yollar ve coğrafya üzerinden somutlaştırılır. Raydan asfalta, şoseden patikaya uzanan güzergâhlar, hayatın her alanının bu sert koşullardan etkilendiğini gösterir.

Döğüşenler de var bu havalarda
El, ayak buz kesmiş, yürek cehennem
Ümit, öfkeli ve mahzun
Ümit, sapına kadar namuslu
Dağlara çekilmiş
Kar altındadır.

Karanfil Sokağı'nın orta bölümünde Ahmed Arif, kış imgesini yalnızca coğrafya ve insanla sınırlamaz; sanatın, kültürün ve insanlığın ortak hafızasının da bu kuşatmadan pay aldığını gösterir. Şiirin bu katmanında "kar", estetik üretimin üzerini örten bir baskı ve sessizlik hâli olarak okunur. Şairin "Şarkılar bilirim çığ tutmuş" dizesi, sesin ve sözün bastırıldığı bir zamanı imlerken;

hemen ardından anılan resimler, heykeller ve destanlar, üretimin varlığını koruduğunu fakat hareket edemediğini düşündürür.

Duvarları katı sabır taşından
Kar altındadır varoşlar,
Hasretim nazlıdır Ankara.
Dumanlı havayı kurt sevsin
Asfalttan yürüsün Aralık,
Sevmem, netameli aydır.
Bir başka ama bilemem
Bir kaçıncı bahara kalmıştır vuslat
Kalbim, bu zulümlü sevda,
Kar altındadır.

Ahmet Arif'in Aralık ayına yönelik mesafeli tavrı da bu çerçevede anlam kazanır. "Sevmem, netameli aydır." dizesi, belirsizliğin ve ertelenmişliğin yoğunlaştığı bir zaman dilimine işaret eder. Kavuşmanın hangi bahara kaldığı bilinmez; önemli olan, bu belirsizliğin kalpte yarattığı ağırlıktır. "Kalbim, bu zulümlü sevda, kar altındadır." ifadesiyle bireysel duygu, toplumsal atmosferle birleşir.

Gecekondularda hava bulanık puslu
Altındağ gökleri kümülüslü
Ekmeğe, aşka ve ömre
Küfeleriyle hükmeden
Ciğerleri küçük, elleri büyük
Nefesleri yetmez avuçlarına
-İlkokul çağında hepsi-
Kenar çocukları
Kar altındadır.

Hatip Çay'ın öte yüzü ılıman
Bulvarlar çakırkeyf Yenişehir\'de
Karanfil Sokağı'nda gün açmış
Hikmetinden sual olunmaz değil
"mucip sebebin" bilirim
ve "kafi delil" ortada...

Ahmed Arif'in üç bentten oluşan "Merhaba" şiirinde doğal güzellikler, sevgiliye duyulan aşk ve özlem, kavuşma anına dair hayaller, ilkbahar mevsiminin yeşerttiği umutlar İncesu Deresi üzerinden aktarılır. Metnin başlangıcında yeni güne ve Ankara'da bulunan İncesu Deresi'ne verilen selam yer alır. İlk bentte yağmurlu toprak, İncesu Deresi, saçakta serçeler, bulutlarda kartaldan söz edilirken ikinci bentte kuyularda ve madenlerde çalışan işçilerin zorlu yaşamı ele alınır. "Düşer aklıma gözlerin" dizesiyle sevdiği kadına aşkını ilân eden ben anlatıcı, yeraltında canlarını tehlikeye atarak çalışmak zorunda kalan işçileri de düşünür.

Karanfil sokağında bir camlı bahçe
Camlı bahçe içre bir çini saksı
Bir dal süzülür mavide
Al - al bir yangın şarkısı,
Bakmayın saksıda boy verdiğine
Kökü Altındağ'da, İncesu'dadır.

Kırsal bölgenin anlatıldığı canlı tablolar Ankara'nın resmedildiği "Karanfil Sokağı" şiirinde de karşımıza çıkar. Ahmed Arif, iki şehirlidir. Biri "ağzı var dili yok Diyarbekir Kalesi diğeri 'hasretim nazlıdır' dediği Ankara" sözlerini hatırlatan şiirde şairin ikinci memleketi olarak algıladığı kent, yaşam mücadelesi veren insanlarıyla resmedilir. Ahmed Arif'in ikinci memleketi olarak algıladığı ve çok sevdiği Ankara'da meşhur bir sokağın betimlendiği "Karanfil Sokağı" şiiri mekânın öznede bıraktığı izleri ve onun yaşamında yarattığı değişimi ortaya koyar. Kentin kimliği ve belleği için önemli yere sahip olan sokaklar ve meydanlar yaşanılan dönemin sosyal gerçekliğini yansıtan tanıklardır. Ahmed Arif, tarihsel ve toplumsal olayları mekân unsurları bağlamında ele alırken sosyal yapıyı görsel ve işitsel imajlara yer vererek yansıtır. Ankara toplumsal tarihin en önemli kentleri arasında yer alırken Karanfil Sokağı da kentin kimlik ve bellek inşasında rolü olan, meşhur bir sokaktır.

Ankara'daki Yalnızlığı

Ahmed Arif'in hayatında uzun bir yalnızlık dönemi vardır. Uzun süre, maddi sıkıntı, siyasi baskılar ve işsizlik ile mücadele etmiştir. Şiirlerinin çoğunda hissedilen özlem, yalnızlık ve memleket duygusu biraz da bu Ankara hayatının sonucudur. Onun ünlü şiirlerinin çoğu bu dönemde yazılmıştır.

"Emekliliğimden sonra Ankara'daki mütevazı evime çekildim. Gösteriş ve gürültüden uzak durmuşumdur hep, çünkü ben doğuluyum. Az gelişmiş değil, sömürülmek için kasıtlı olarak geri bırakılmış bir ülkenin aşiret töreleriyle yetişmiş bir çocuğuyum."
……
"1983'te Anam Arife Önal'ı kaybettim. Okumamıştı ama… Pardon, okumamış yanlış oldu. Okutulmamıştı ama şirin bir kadındı. Bir keresinde komşularıyla toplanmışlar muhabbet ediyorlar. Komşu kadılar sürekli oğullarıyla övünüyorlarmış "Benim oğlum İzmir'e gitti doktor oldu. Benim oğlum İstanbul'a gitti mühendis oldu. Büyük oğlum Bursa' ya gitti mimar oldu" diye. Anam altta kalır mı? Oda "Benim oğlumda Ankara'ya gitti komünist oldu" demiş. Garip anam ne bilsin, komünistliği de doktorluk, mühendislik gibi bir meslek zannediyor."

Doruklarda Yaşanan Bir Sevgi Leyla Erbil Aşkı

Türk şiir edebiyatının en önemli ustalarından bir tanesi olan *Ahmed Arif*, ünlü yazar Leyla Erbil'e büyük bir aşk duyuyordu. Bir kült haline gelen bu aşk, Hasretinden Prangalar Eskittim kitabında da kendisine yer bulmuştur. Karşılıksız bir aşk hikayesi olan Ahmed Arif ile Leyla Erbil aşkı, Ahmed Arif'in içindeki sevgiyi dizelere dökmesine yardımcı olmuştur.

Hasretinden Prangalar Eskittim'in son dizeleri; "*Yokluğun cehennemin öbür adıdır. Üşüyorum, kapama gözlerini…*" dizeleriyle aşkın en somut halini yansıtır. Aşkını ifade etmek adına Leyla Erbil'e 60'tan fazla mektup gönderen Ahmed Arif, 1954 ve 57 yılları arasında göndermiş olduğu mektupların yanı sıra 1977'ye kadar belirli aralıklarla mektuplar göndermiştir. Ahmed Arif, Leyla Erbile "Leylim" diye hitap ediyordur. Bu isimle bir de şiiri vardı. İşte o şiirin bir kısmı:[228]

Leyla Erbil, Ahmed Arif'in kendisine göndermiş olduğu mektupları yayınlamaya karar verir. Ancak kitap yayınlanmadan Leyla Erbil hayata gözlerini yummuştur yani kitabını görememiştir. Leyla Erbil'in ölümünden sonra yayınlanan kitapta yer alan bir mektupta şu cümleler geçiyordu:

Ahmet Arif, O'nu sade şairliğine değil, hayatta kalmasına da neden olarak görüyor. Sürgünlüğün sıkıntılarıyla uğraşırken, yokluk çekerken, Leyla Erbil onu hayata bağlayan bir köprü gibi: "Ne tuzsuz şeydi şu dünya be. Geldin, buldun, şenlendirdin, insan ettin beni." Süreç içinde Leyla Hanım, bu büyük aşkın sınırlarını dostlukla sınırlandırmış. Aşkın dostluğa evrilişi de, bu durumun kabullenilişi de, mektuplardan anlaşılıyor. Hitaplar "canım dostuma evrilirken, dostluk, avucumuza sıcacık bir kuş gibi konmuş, bir kere" diye yazıyor.

Sevgisini doruklarda yaşayan Ahmed Arif: "*Dünyada ve kimselerin benim gibi sevdiğini ve sevebileceğini sanmıyorum. İnandığım en keskin gerçek bu canım…*" diyerek sevgisini ifade etmiştir. Leyla Erbil, Ahmed Arif'in tüm mektuplarını saklasa da Ahmed Arif'e yazılan mektuplar ortada yoktur. Ahmed Arif, daha sonra evlendiği için o mektupların yırtılıp yok edilmesi muhtemeldir. Leyla Erbil, Ahmed Arif kadar sık mektup göndermiyordu. Ahmed Arif, bunu bir mektubunda;

"Leyla, Zalım Leyla… Bu, benimki dördüncü. Oysaki senden bir tek mektup aldım. O belalı ve korkunç ilk mektubun, yani 4-1 ben mağlubum." olarak ifade etmiştir.[229]

[228] Ahmed Arif ve Leyla'nın Aşkı, https://edebiyatdedikodulari.com/, Temmuz 3, 2022.

[229] Ahmed Arif ve Leyla'nın Aşkı, https://edebiyatdedikodulari.com/, Temmuz 3, 2022.

1967 yılında Aynur Hanım ile dünya evine giren Ahmed Arif, evlendikten beş yıl sonra Filinta adını verdiği oğlu dünyaya geldi. Leyla Erbil evlendiğinde ise kendisi, bir mektup daha yazdı o mektupta şu satırlar geçiyordu:

"Evleneceksin demek? Herhal çocuğu sevdin! İnşallah mesut olursun canım. Ama müstakbel kocan bana yazdığına kızmayacak cinstendir inşallah. Yoksa seni kaybetmek, sesini duymamaktansa gebereyim daha iyi olur".

Her iki tarafın da gün gelip de evlendiği ama bir tarafın aşkını hiç söndürmediği bir ilişkiydi bu… Leyla Erbil de Arif'in şiirlerini saklayacak kadar önemsiyordu onu ve hatta evlendikten sonra bile mektuplarına yanıt verecek kadar değer veriyordu. Bu aşk şimdi yeni aşıkların satırlarında, kalbinde ve dizelerinde geçiyor.[230]

"Sabah gözlerimi sana açarım, akşam uykularımı senden alırım. Nereye, ne yana dönsem karşımda mutluluğun o harikulade baş dönmesini bulurum. Böyleyken gene de şükretmem halime; hergelelik, açgözlülük eder, seni üzerim. Aklıma gelmez ki seni usandırır, sana gına getiririm. Sana dert, sana ağırlık sana sıkıntı olurum, nemsin be? Sevgili, dost, yâr, arkadaş… Hepsi. En çok da en ilk de Leylâ'sın bana. Bir umudum, dünya gözüm, dikili ağacımsın. Uçan kuşum, akan suyumsun. Seni anlatabilmek seni. Ben cehennem çarklarından kurtuldum. Üşüyorum kapama gözlerini…"

Mektuplar, Leyla Erbil'in ölümünden sonra İş Bankası Kültür Yayınları tarafından Eylül 2013'de yayımlandı.

Ölümü ve Tek Kitaplık Büyük Şair

Ahmed Arif hayatı boyunca yalnızca bir şiir kitabı yayımladı: Hasretinden Prangalar Eskittim (1968). Bu kitap Türk edebiyatında en çok basılan şiir kitaplarından biri hâline gelmiştir. Buna rağmen Arif uzun yıllar yeni kitap yayımlamamıştır.
Ahmet Arif, kendisi ile yapılan bir röportajda, Hasretinden Prangalar Eskittim kitabının yayınlanması ile ilgili olarak;

"Adını vermeyeyim. Birisine şiirleri verdim. Kitap çıkacak, ama iki yıl bekletti. Her yere gitti o kitap. Biliyorum. En son Şevket Süreyya'nın sansüründen geçti. Ama olumlu rapor geldi. Bunlar öyle bir şey ki bütün Türkiye duyuyor, anlatıyor, en son ben duyuyorum. Yayıncılar, editörler, şaşılacak şey, röntgen gibi biliyorlar birbirlerini…

İki yıl beklemeden sonra "Hasretinden Prangalar Eskittim" çıktı. Fakat yayıncı bir kâğıt imzalatmış bana. Doğrusu ben okumadım. Güvendim. Diyeceksin niye okumadın? Matbu, basılı bir şey. Güven de var ya…

O kâğıtta bir madde var. Ne diyor biliyor musun? "Bu kitap en az iki yıl ikinci baskıyı yapamaz." Şimdi ben iki yıla mahkûm muyum? Evet. Sonraki baskılardan biliyoruz. Bazı abilerim, kardeşlerim var, söylüyorlar. Mesela Van'a balya halinde gidiyor kitap. Yani öylesine satıyor. Cüneyt Arcayürek arkadaşım. O zaman Hürriyet gazetesinin Ankara temsilcisi. Bir gün bana dedi ki: "Bobin artığı sonsuz kâğıt var. Senin kitabını

[230] Ahmed Arif ve Leyla'nın Aşkı, https://edebiyatdedikodulari.com/, Temmuz 3, 2022.

basalım. Hürriyet gazetesinin satıldığı her büfeye koyarız. Peşin de sana elli bin lira verelim. Bütün geliri de senin olsun."

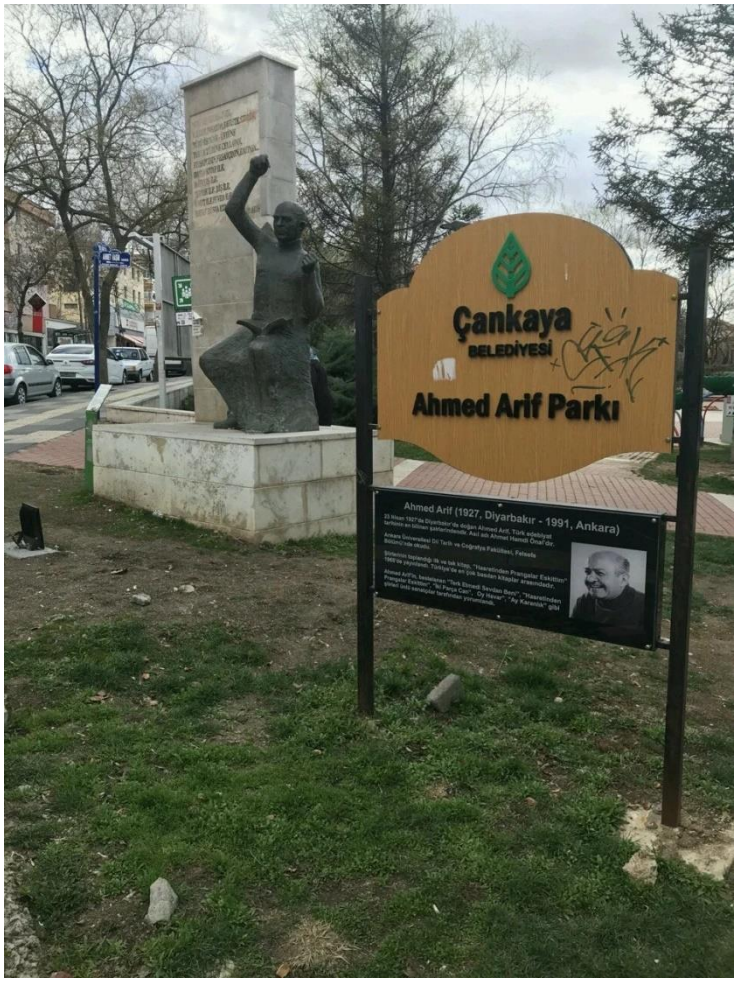
Düşünebiliyor musun, Cüneyt bunları 1968'de söylüyor. Hem de elli bin lira vererek. Şu oturduğum ev o zaman 80 bin lira. O da yirmi yılda ayda 500 lira ödenerek… Ben "Ayıptır sözden dönmek. Adama verdim kitabı, o basacak" dedim. "Ne yapalım."

Ve adam bana beş bin lira verdi. Bunun karşılığında en az 200 bin bastı. Bu arada dağıtıcılar geliyor, "Biz yayımlayalım" diyorlar. Hepsinden utandım. Adamın bana söylediği de şu: "Seni zengin edeceğim." Verdiği para da beş bin lira. İki yıl önce evlenmişim, ondan kırtasiye filan almışım. Bu beş bin liradan o kırtasiyenin parasını da kesmiş.

Bir gün Erdal Öz geldi, "Seni Oğuz Akkan'la tanıştıracağım" dedi. "Pişman olmayacaksın." 12 Mart günleri, bense herkesten kaçıyorum. Bir daha buluştuk, çay içtik, beni ikna etti Oğuz. Dedim ki "Kardeşim ben sana yeni bir kitap veririm. Hemen bugün yarın değil ama, hele ortalık biraz düzelsin." "Yok" dedi, "Sen karışma. Onu da verirsin, ben bu işin kompetanıyım. Editörüm. Ben bu kitabı satarım. Biliyorum onun kaç bastığını."

Her şeyi anlattı bana, şaşırdım.

Ve ayrılırken Oğuz benim cebime elli bin lira koymuş. "Lütfen, eve gidinceye kadar cebindeki zarfı açma" dedi. "Bu doğrudan doğruya Filinta'nın hediyesidir. Ben onun amcasıyım. Doğumunda bir şey ikram edemedim. O Filinta'nındır." Oğuz'un öyle bir inceliği var işte. Ayrılırken şunları söyledi: "Senin baremin yoktur. Ayıptır seni şu kadar para veririz diye bir anlaşmaya bağlamak."

Ve rahmetli Oğuz her seferinde fazlasını ödemiştir bana. Ben kitapçıların önünden geçemezdim. Gençler "abi, abi" diye hep peşimde. Dağıtıcı bana para getirirdi. Her ay maaş gibi ödeme yapardı bana. "Biz Oğuz Beyden böyle talimat aldık" derlerdi.

Ben büyük değilim. Halkımın

sıradan ve gariban bir ozanıyım. Lütfen bunu belirt. Buna inanıyorum ve onur duyuyorum. Bazı adamlar "Son elli yılın en iyi kitabını ben yazdım" diyorlar. O kendi iddiası muhteremin. Nâzım Hikmet'in memleketinde böyle laflar edilir mi?

SON

Türk şiirinin en güçlü ve özgün şairlerinden biri olan Ahmed Arif, hayatının büyük bölümünü geçirdiği Ankara'da vefat etmiştir. Ahmed Arif 2 Haziran 1991 tarihinde Ankara'da hayatını kaybetmiştir. Ölüm nedeni kalp krizi olarak kayıtlara geçmiştir. Şair, o dönemde Ankara'daki evinde geçirdiği kalp krizi sonucu yaşamını yitirmiştir. Ahmed Arif'in cenazesi Ankara'da düzenlenen bir törenin ardından defnedilmiştir. Mezarı bugün Cebeci Asri Mezarlığı'ndadır.

Neredeyse hayatının sonuna kadar parasızlık çekti Ahmed Arif. Yoksul, çaresiz, aşık… Bu yüzden, yaklaşık 40'lı yaşların başında evlendi ve 45'inde baba oldu. Ahmet Arif tüm işlerini kendi kendine yapan bir insandı. Doğal olarak insanlarla ve özellikle esnafla hep iç içeydi, mahallenin Ahmet Abisi. Ölürsem cenazemi Hacı Bayram'dan kaldırın demişti. Orası daha garibanların gittiği bir yerdi. Maltepe ise şehirli insanların gittiği bir yer. Fakat öldüğünde Hacı Bayram'da restorasyon vardı. Dolayısıyla cenaze Maltepe'den kalktı.

Onu, sevenleri 32 yıl önce "Dağlarına Bahar Gelmiş Memleketimin…" nidalarıyla uğurlarken, dostları vasiyetine uyarak Diyarbekir toprağı kattılar Ankara'daki mezar toprağına, sonra da Dicle Nehrinden götürülmüş bir tas suyu serptiler başucuna.

Yokluğun, cehennemin öbür adıdır
Üşüyorum,
Kapama gözlerini...

Rahat uyusun halkının abisi, dağlarına elbet bir gün bahar gelecek memleketin…

TURGUT UYAR (Ahmet)
Göğe baktıran şair
(4 Ağustos 1927 Ankara - 22 Ağustos 1985 İstanbul)

Şair. Babasının görevinden ötürü ilköğrenimi farklı şehirlerde okurken ortaöğrenimine yatılı askeri okulda okuyarak devam eden Uyar, 1948'de *Kaynak* dergisinin başlatmış olduğu bir şiir yarışmasında "Arz-ı Hal" adlı şiiriyle katılmış ve yarışmada ikinci olmuştur. *Türkiyem* adlı ikinci şiir kitabı 1952'de piyasaya sürülmüştür. Uyar'ın dil, tema, imge, anlatım biçimi, biçim/öz ilişkisi açısından büyük bir değişimi gerçekleştirdiği ilk İkinci Yeni kitabı olan *Dünyanın En Güzel Arabistanı*, 1959'da yayımlanmıştır. 1962'de *Tütünler Islak*'ı, 1968'de *Her Pazartesi*'yi, 1970'te *Divan*'ı, 1974'te *Toplandılar*'ı, 1982'de *Kayayı Delen İncir*'i yayımlamıştır. 1981 yılında *Toplu Şiirler* adıyla o güne kadar yayımladığı eserleri ilk kez, 1984'te *Büyük Saat* adıyla ikinci kez toplu olarak basılmıştır.

Ahmet Turgut Uyar, Fatma Hanım ile Hayri Bey'in altı çocuğundan beşincisi olarak 4 Ağustos 1927'de Ankara'da dünyaya geldi. Babası orduda harita binbaşısı olarak görev yapmıştır. Annesi ise ev hanımıydı. Babasının görevinden ötürü ilköğrenimi farklı şehirlerde okurken ortaöğrenimine yatılı askeri okulda devam etmiştir.[2] Bursa Askeri Işıklar Lisesi'nden 1946 mezun olan Uyar, bu okulda mutsuz olduğunu şu sözlerle dile getirmiştir.[231]

"Asker okullarında hiç mutlu olmadım. Genellikle yatılı okullarda mutlu olan çocuk yoktur sanıyorum. Başkalarının, hatta somut başkalarının değil de, hiç kavrayamadığım bir otoritenin belirlediği ve çoğu zaman saçma bulduğumuz bir şeyler yaşamak..."

Yükseköğrenimini Askeri Memurlar Okulu'nda okurken annesinin isteği üzerine 1947'de Yezdan Şener ile evlenmiştir ve bu evlilikten Semiramis, Tunga ve Şeyda adlarında toplam üç çocuğu olmuştur. Bu okuldan mezun olduktan sonra "kura" ile memur olarak Posof'a atanmıştır. Daha sonra Samsun Terme Askerlik Şubesi'ne atandı, ardından Ankara'da Kara Kuvvetleri Komutanlığı Personel Dairesi Başkanlığında üsteğmen olarak görev yaptı. 1958'de bu görevden ayrılarak Türkiye Selüloz ve Kâğıt Sanayi'nin Ankara'daki şubesinde çalışmaya başlamış ve 1967'de buradan emekli olarak İstanbul'a yerleşmiştir.[232]

1966'da ilk eşinden boşanmıştır. İstanbul'a yerleştiğinde o dönem Yezdan Şener ile evliliklerinin bitme aşamasına gelmesinin ardından Cemal Süreya ile Tomris Uyar, şiir üzerine mektuplaşmaya başlamıştır. Bu mektuplaşmalar olumlu sonuçlanmıştır. 1969'da ise Tomris Uyar ile evlenmişlerdir. Tomris Uyar ile evliliklerinden bir erkek çocukları (Hayri Turgut Uyar) oldu. 22 Ağustos 1985'te sirozdan ölmüştür.

Turgut Uyar'ın şiire olan ilgisi kendi ifadesine göre çocukluk yıllarında başlamıştır. İlk şiir denemesini de ilkokul yıllarında yapmıştır. Ortaokul ve lise yıllarında ise "günde üç beş şiir, haftada on beş, günde bir roman yazmıştır." Roman yazarken sıkılan

231 ŞENDERİN, Zübeyde, 2003, "Turgut Uyar: Sanat Hayatı ve Eserleri", Sosyal Bilimler, 2 (1).
232 **"**Turgut Uyar 90 yaşında**",** Bursa Hayat Gazetesi, Er. Tar. 01.05.2026.

Uyar, Alain-Fournier'in Fransız edebiyatının klasiklerinden sayılan *Adsız Ülke*'siyle Fyodor Dostoyevski romanlarını okumasıyla roman yazmayı bırakmıştır. Şiirde ise lise son sınıfta Ömer Hayyam, Nedim, Yahya Kemal Beyatlı, Tevfik Fikret, Ahmet Haşim gibi şairleri taklit etmiştir. 1946'da ise dönemin güncel şairlerini okumuştur ve bu durumu "Sonra günümüzün şairlerini okudum da sevindim. Oh dünya varmış dedim." sözleriyle dile getirmiştir. 1947'de "Yâd" adlı şiiri *Yedigün*'de yayımlanmıştır. 1948'de *Kaynak* dergisinin başlatmış olduğu bir şiir yarışmasında "Arz-ı Hal" adlı şiiriyle katılmış ve yarışmada ikinci olmuştur. 1950'de Kaynak Yayınları tarafından *Arz-ı Hal ve Akşam Üzeri Türküsü* adıyla ilk kitabı yayımlanmıştır. İkinci kitabı olan ve Nurullah Ataç'ın önsözünü yazdığı *Türkiyem* ise 1952'de piyasaya sürülmüştür.[233]

1959'da *Dünyanın En Güzel Arabistanı* adlı şiir kitabı yayımlanmıştır. Bu kitaptaki şiirleri 1955-1958 yılları arasında *Yenilik*, *Pazar Postası*, *Yeditepe*, *Seçilmiş Hikayeler Dergisi*, *Şairler Yaprağı* gibi dergilerde yayımlanan şiirlerden oluşmaktadır. Kitap, Uyar'ın dil, tema, imge, anlatım biçimi, biçim/öz ilişkisi açısından büyük bir değişimi yansıttığı ilk İkinci Yeni kitabıdır. 1962'de *Tütünler Islak*'ı, 1968'de *Her Pazartesi*'yi, 1970'te *Divan*'ı, 1974'te *Toplandılar*'ı, 1982'de *Kayayı Delen İncir*'i yayımlamıştır. 1981 yılında *Toplu Şiirler* adıyla o güne kadar yayımladığı eserleri ilk kez, 1984'te *Büyük Saat* adıyla ikinci kez toplu olarak basılmıştır.[234]

Şair, yazar, çevirmen ve eleştirmen Turgut Uyar 4 Ağustos 1927'de Ankara'da doğar ve 22 Ağustos 1985'te İstanbul'da vefat eder.

Babasının görevinden dolayı okullarını farklı şehirlerde okur. Ortaöğrenimine yatılı askeri okulda devam eder. Ezgilere aşina bir ailenin içinde yetişir. Evlerinde birçok müzik aleti çalındığından müziğe düşkündür. Besteler ve güfteler onun hüzünlü haliyle bütünleşir. Bir söyleşisinde, okurken mutsuz olduğunu dile getirdiği Bursa

[233] ŞENDERİN, Zübeyde, 2003, "Turgut Uyar: Sanat Hayatı ve Eserleri", Sosyal Bilimler, 2 (1).
[234] ŞENDERİN, Zübeyde, 2003, "Turgut Uyar: Sanat Hayatı ve Eserleri", Sosyal Bilimler, 2 (1).

Askeri Işıklar Lisesi'nden mezun olur. Yükseköğrenimini Askeri Memurlar Okulu'nda tamamlar. Mezun olduktan sonra Posof'ta ve Samsun/Terme'de çalışır. Ankara'ya üsteğmen olarak görev yapmak üzere geri döner. Görevden ayrıldıktan sonra Türkiye Selüloz ve Kâğıt Sanayi'nin Ankara'daki şubesinde çalışmaya başlar. Emekliliğinde İstanbul'a yerleşir.

Umuttur şiirinde hem askeri öğrenciliğindeki hem de askeri memurluğundaki mutsuzluğunu anlatır.

"…..
çünkü beni sevsen de bana güvenmezsin iyi bilirim
apoletim sırmasız hatta hiç yok
su içsem ağzımın kenarlarından dökerim
neyi hatırlatır benim sana uzak bir bakışım bilirim
….."

1966'da ilk eşinden boşanır. Cemal Süreya ile Tomris Uyar mektuplaşması sonrasında İstanbul'a yerleşir ve 1969'da Tomris Uyar ile evlenir.

Şiir, eleştiri ve deneme yazıları; *Kaynak, Varlık, Yeditepe, Pazar Postası, Dost, Değişim, Türk Dili, Yeni Dergi, Papirüs, Oluşum, Gösteri, Yeni Düşün* gibi dergilerde yayımlanır. 1963-1965 arasında yirmi dört sayı çıkan *Dönem* dergisinin kurucuları arasında yer alır.

Turgut Uyar'ın Ankara'daki yaşantısı ile ilgili olarak Sencer Başat Karnaval Dergi internet sitesinde "Apoletleri Sırmasız Şair Turgut Uyar ve Ankara" başlıklı yazısında (Er.Tar.01.05.2026) aşağıdaki ifadeleri aktarır;

Sekiz şiir, iki toplu şiir, iki inceleme kitabı vardır. 20'li yaşlarının başında 1948'de ilk şiir ödülünü alarak ikinci olur. İlk şiir kitabı 1950'de Arz-ı Hal ve Akşam Üzeri Türküsü yayımlanır. İlk İkinci Yeni kitabı Dünyanın En Güzel Arabistanı 1959'da basılır. 1981'de Toplu Şiirler'i çıkar. Yayımladığı eserlerin tümü 1984'te Büyük Saat ikinci kez toplu olarak basılır. Yeni Türk şiirinin geçirdiği evreleri Bir Şiirden (1983)'de kitaplaştırır. Bu kitapta edebiyatımızın yirmi bir şairini, birer şiiri ile değerlendirerek inceler. Ayrıca, şiir üzerine yazdığı yazılar, söyleşiler ve soruşturmalara verdiği cevaplar Korkulu Ustalık'ta yayımlanır. Ödülleri şöyle sıralanabilir: 1963 Yeditepe Şiir Armağanı (Tütünler Islak), 1975 Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü (Lucretius'tan Evrenin Yapısı) (Tomris Uyar'la birlikte), 1981 Behçet Necatigil Şiir Ödülü (Kayayı Delen İncir), 1984 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü (Büyük Saat).

1950'li yıllarda ortaya çıkan İkinci Yeni şiirinin önde gelen isimlerindendir. Özellikle Dünyanın En Güzel Arabistanı kitabıyla, İkinci Yeni şiirinin, biçiminde, dilinde, estetiğinde ve içeriğinde değişiklikler yaratmaya katkıda bulunur. Diğer İkinci Yeni şairleri gibi kentli bireyin kişisel trajedisini anlatmaya odaklanan, özgün şiirsel denemeler gerçekleştirir. Çok katmanlı olmaya çalışan denemeler sayesinde, şiiri geleneksel kalıplarından kurtararak yeni anlatım olanaklarına kavuşturur.

Sevgisi acıyan imgelere sığınmayı sever. Şiirlerinde hayal gücü ve simgecilik ağır basar. Uzun dizelerle yazar ve okuyanı şaşırtmayı sever. İlk kitaplarında yalnızlık, hüzün, ayrılık ve ölüm gibi temalar bulunurken, sonraki kitaplarında toplumla çatışan ve gelenekleri eleştiren şiirler yer alır. Bu çatışma kişinin bazen kendine yönelir, bazen acıya yakınlaşır, bazen de mücadeleye dönüşür. Gözleme dayanan, gerçekçi olan ve çok boyutlu imgelerle zenginleşen bir anlatımı vardır. Bu anlatımın en önemli ögeleri, öyküleme, iç konuşma, bilinçaltının uzak yakın çağrışımlar oluşturan sıçramaları ve yer yer nesir cümlesine benzeyen dize yapısıdır.

İkinci Yeni akımındaki modernist anlatımın ve tasarımın örnekleri, onun dizelerinde İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerde şekillenir. Şehre ve şehrin yaşam biçimine alışamama ve bunun yarattığı iç huzursuzluk sonucunda, doğaya dönme ve doğanın tarafını tutma onun temel çözümüdür. Bir turna kuşundan yardım dilediği ve yollarda bırakmamasını istediği Turnam Seninle şiirinde kırsala özlem vardır.

"Bir rüzgâra kapıldım da dolandım durdum
Ankaranın İstanbulun dışında.
Mecnun gibi mi dersiniz, Kerem gibi mi
Bir telli, turnanın peşinde?
….."

Hayatının aşkı Tomris Uyar ile Ankara'da tanışır. Tomris Uyar onun için bir anlamda acıların ve bekleyişin sonu veya sonucudur. Ölmeden önceki vasiyeti, el ile yazdığı tüm şiirlerin yakılmasıdır. Tomris Uyar da vasiyetini yerine getirir. Tomris şiirinden bir bölüm:

"…..
bir bozuk saattir yüreğim hep sende durur
ne var ki ıslanır gider coşkunluğum durmadan
dağ biraz daha benden deniz her zaman senden
hiçbir dileğimiz yok şimdilik tarihten coğrafyadan
….."

Milliyet Sanat dergisinin 330'uncu sayısında (2 Temmuz 1979) yer alan Yaşamımda İlkler yazısında Ankara'daki çocukluk günlerini anlatır.

"İlk Ankara'da doğdum. İlk hatırladığım mekân, iki katlı, ilk katı biraz karanlıkça küçük bir ev. Ve bu evde ilk zehirlenme. Fazla ya da 'ağulu' bal yemekten ötürü.

….. (Babasından bahsederken) Bir şey daha: Çalışkan bir adamdı, çok iyi bir hattattı. Ankara'nın Latin alfabesi ile ilk sokak levhalarını, geceler boyu çalışarak ilk o yazmıştır: Ölümünden on-on beş gün öncesine kadar çalıştı ve her akşam içti rakısını. ….. Babam, Kızılay'da müfettiş oldu. Ankara'ya göçtük. Ortaokul ikinci sınıfı, Ankara'da 4. Ortaokul'da okudum. Hiç sevmiyordum okulu, özellikle matematik öğretmeni Rıdvan Bey'i. Çarşamba günleri, üst üste iki matematik dersi vardı.

Hiç okuldan kaçmadım. Ama yarıyıldan sonra Çarşamba günleri, hiç okula gitmedim. Annemle öyle bir anlaşmamız vardı. 'Okula gitmeyeceğim' dediğimde hiç karşı

koymazdı. Ertesi gün tezkereyi babama imzalatmak da onun işiydi. Böylece ilk genel kitaplığa Ankara'da gittim, 'Halkevi Kütüphanesi'ne."

Türkiye'de yayımlanan dergileri okuyarak ayrıntılı tanıtım ve eleştiri yazıları hazırlaması birçok şairin ve yazarın yolunu açar. 1968'de Türk Dili dergisinin 200'üncü sayısında Ankara'da yayımlanan Papirüs dergisi için şunları yazar:

"Ağır ağır geldi, güvenle yerleşti yayın dünyamıza, yerini buldu. Bir de güzel geleneği var: Her sayısında, yaşayan ozanlarımızdan birini tanıtıyor, bir yazı ve fotoğraflarla. Ozanlardan sonra hikâyecilere, romancılara, onların tanıtılmasına yönelecek herhalde."

Dost dergisinin 19'uncu sayısında Dergilerin getirdiği yazısında 1962'de Ankara'da yayımlanan bir dergiden bahseder.

"Ankara'da Kitaplar Âlemi *adlı bir dergi yayımlanıyor. Adından da belli, "aylık bibliyografya ve biyografya" dergisi. Dört yapraklık sevimli bir dergi. İlk sayılarında çok ilgi çekici bir iki yazı yayımlandı. Eski, okunmuş kitaplar satan kitapçılarda, üzerine notlar yazılmış kitapları bulup bunları okuyucularına sunuyordu."*

1958'de Pazar Postası'nın 33'üncü sayısında, Dergilerde/Yeni Bir
Dergi, Köprü yazısında başka bir Ankara dergisini tanıtır.

"Düzenli çıkmıyor mu nedir, arada bir görüyoruz satıcılarda. Sekiz sayfalık, ufak, derli toplu bir dergi. 16. sayısı Ağustos 1958 tarihli. Mehmet Deligönül'ün "Şiir Toplantıları" adlı bir yazısı var. Şiir toplantılarının, topluluğun şiir beğenisini de, ozanın şiir gücünü de düşürdüğüne inanıyor, yakınıyor bundan."

Ankara'da Türk Dil Kurumu başta olmak üzere bütün kurumları ve onların edebiyat etkinliklerini takip eder. 1960'da Forum dergisinin 151'inci sayısında Dil Sorunu yazısında şöyle bir tespitte bulunur:

"Dil konusundaki tutumunu devlet idaresine el koyduğu ilk günde belirten Milli Birlik Komitesi, bu konuya verdiği önemi, ayrıca, bugünlerde Ankara'da toplantı hâlinde bulunan IX. Dil Kurultayı'na katılan iki üyesi ile bir daha göstermiş bulunmaktadır. Kurultay büyük rahatlık içinde çalışmalarını yapmaktadır. Şimdiye kadar çeşitli baskılar, çeşitli etkilerle yahut çıkışındaki hızını, heyecanını yitirmiş olması yüzünden, bize göre yavaşlamış, canlılığını yitirmiş olan kurumun, daha etkin, daha çabuk sonuçlu çalışmalara yönelmesini dileriz."

İkinci Yeni şiiri için kuramsal açıdan ayrıntılı değerlendirmeler yapan Turgut Uyar'ın kaybını Cemal Süreya Turgut Uyar şiirinde şöyle dile getirir:

Ak odada oturur
Kapısı penceresinden çok

Gözlerinde yıldızlar
Serin yerde durur

Bir elinde kadeh
Öbürünü yarasına bastırır

İnşaattan ses gelir
Bir şeyi okşar gibidir

Uzanıp durmuş mahcup
Işığa göçerin şarkısı

Dönülmez dizeler içinde
Onunkiler gül açılır

Öldüğü gün
Hepimizi işten attılar.

Cemal Süreya, 1956'da yazdığı Folklor Şiire Düşman denemesinde şöyle bir tespit yapar:

"Şiirimizde şimdi yeni bir eğilim başladı. Bir iki yıldır dilin daha iç, daha derin imkânlarıyla baş başayız. Genç şairler yalnız folklor gibi kesin klişelere değil, daha hafif kalıplara bile sırtlarını çevirdiler. İlhan Berk'te, Turgut Uyar'da, Edip Cansever'de bunun ilk güzel örneklerini gördük. Kelimeler bizde de yontuluyor artık. Kelimeler bizde de yerlerinden yarı yarıya koparılıyor, anlamlarından ufak tefek saptırılıyor, yeni yükler yükleniyor kelimelere. Böylece bir kavramın değişik görüntü ya da izlenimleri elde edilerek yeni imajlara, yeni mısralara varılmak isteniyor. Genç şairler hep bunu istiyoruz. Folklor ve klişelerin karşısında öbür kutbu meydana getiren bu durum şiirimizde bir evrimdi. Her evrim gibi haklı ve zorunlu."

Cemal Süreya, Turgut Uyar'ın şiirini İkinci Yeni içinde ayrı bir yere koyduğunu Turgut Uyar'ın Girişimi yazısında şöyle açıklar:

"Şöyle deyince daha çok yaklaşıyorum onun şiirine: Turgut Uyar özellikle son yıllarda büyük bir şiirin ortasını yazıyor. Büyük bir gövdedir onun şiiri. Kımıldadıkça kendine benzer yeni gövdeler hazırlar, çoğaltır. Bir anıttan çok bir dirim belirtisidir. Bu yüzden kolay kolay tanımlanmaya gelmez: görülür, tanık olunur. Blok halinde bir izlenimler bütünüyle gireriz ona. Şiirsel işlevini bütünüyle ve sürekli bir şekilde hareket ederek sürdürür.

….. Tarih içinde değil, küçük olayların öyküsü, daha doğrusu o olayların "ben"le ilişkisinden doğan bir mitoloji içindedir. "Ben" kendisiyle samimi ilişkiler kurmuştur. Bu da, dünyayı ilkel çizgileriyle kabul etmekten çıkıyor galiba. İnsan doğar ve kendi gerçeklerini yaratmaya başlar. Ama tek insan için bunlar bir veriler yığınından başka bir şey değildir. Turgut Uyar'da cinsel istek eşyaya damgasını bastırır. Cinsel isteği saf ve aptal odalardan çıkararak şehrin gürültüsünden geçirir. Şehir, fetişlerdir. Şiirin altında ayrı bir akıntı vardır: yaşamayı sevmek, insanın haklı çıkması.

….. Turgut Uyar'ı şiirimizin ön sırasına getiren bir özellik de görüntü kavramına kattığı yeni olanaklardır. Çok boyutlu ve gerçeğin asalağı olmayan görüntülerle çalışır. Sözgelimi başka şairler akşam'ı bir yanıtla anlatırken, akşamdaki bir şeyi anlatırken, Turgut Uyar akşam'ı bütünüyle kavrama eğilimindedir. Düzyazıdan korkmaz, ondan şiir devşirir boyuna. Bu arada konuşma diline yeni kullanma değerleri getirir, uçları eski şairlerin kıyılarına vuran "parodi"ler kurar."

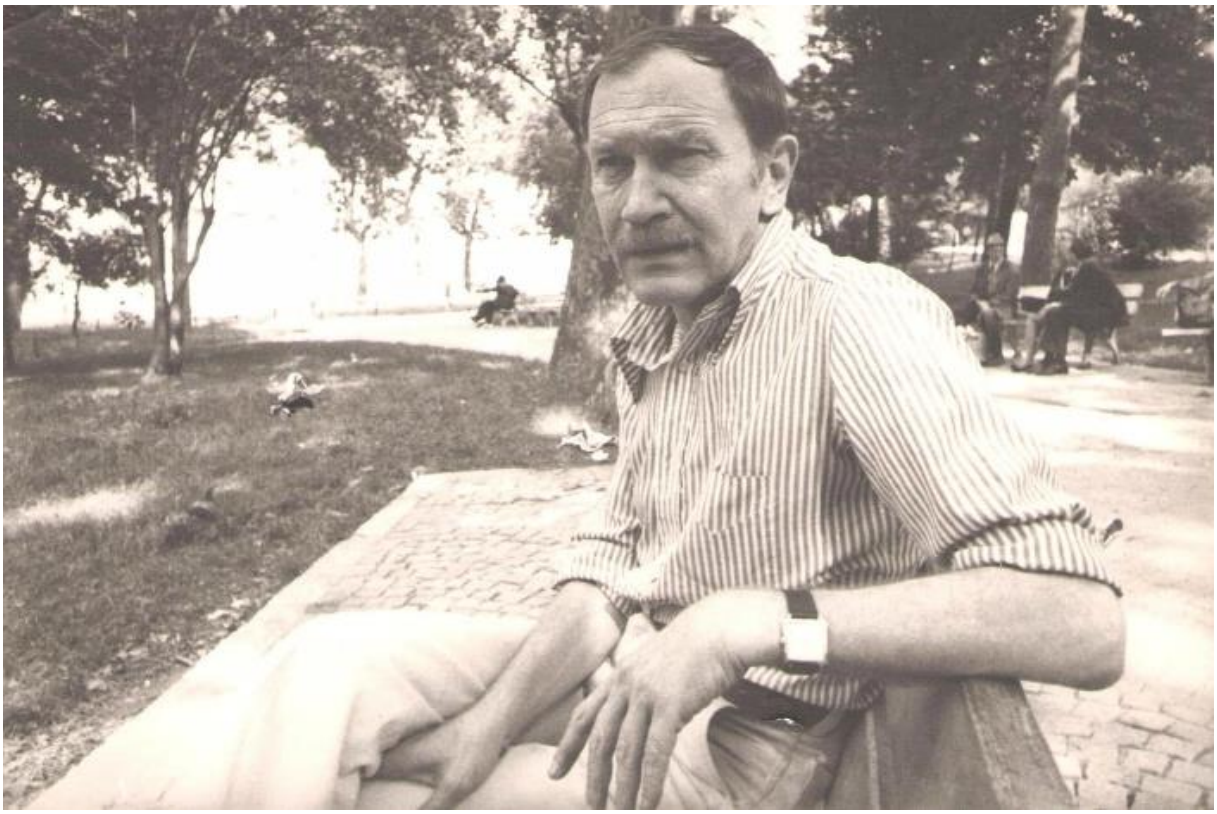
Gülten Akın, Şiir Üzerine Notlar kitabının Turgut Uyar bölümünde onun şiirlerini inceler.

"Turgut Uyar'ın "Geyikli Gece" ile başlattığı şiiri bu ikinci kol varoluşçuluk izini sürer. Kurtuluş aracı olarak en çok cinsel aşk, serserilik, eylemsizlik teorisi geçerlidir.

….. Turgut Uyar, toplumla çatışmanın şiirini yazıyor. Bozgun ve bun. Ama umutsuz değil. Küçük şeylerle kurtuluyor çoğunluk.

….. Ölü olmadıkça, boyuna uygunsuz düştükçe "Ben" duvarına çarptıkça soyut somut her şey, bundan bir edim doğacaktır. Bu edim ise, şiire gerekli gerilimi sağlar. İşte Turgut Uyar'ın kendine özgü yeri, atının ölmesine karşı durgunluğuna karşı, yine durgunluğu içinde direnmesi.

….. O hiç durmadan arar. Arayışı, bireyci suskunluğun kapılarını da, günlük yaşamın kapılarını da, toplumcu umudun, umutsuzluğun kapılarını da bir bir dolaşır. Ama zorladığı ikinci saydıklarım değildir. Olsun. O eski dış biçimlere, yeni ve ölmez iç biçimler yerleştirmeyi bilir."

ATTİLÂ (HAMDİ) İLHAN
(15 Haziran 1925 İzmir - 10 Ekim 2005 İstanbul)

Şair, romancı, düşünür, deneme yazarı, gazeteci, senarist ve eleştirmen. Entelektüel çalışmalarıyla Türk edebiyat ve düşünce dünyasına önemli katkıları olmuştur.

15 Haziran 1925'te İzmir, Menemen'de doğdu. İlk ve orta eğitiminin büyük bir bölümünü İzmir ve babasının işi dolayısıyla gittikleri farklı bölgelerde tamamladı. İzmir Atatürk Lisesi'nin birinci sınıfındayken mektuplaştığı bir kıza yazdığı Nâzım Hikmet şiirleriyle yakalanmasıyla 1941 Şubat'ında, 16 yaşındayken tutuklandı ve okuldan uzaklaştırıldı. Üç hafta gözaltında kaldı. İki ay hapiste yattı. Türkiye'nin hiçbir yerinde okuyamayacağına dair bir belge verilince, eğitim hayatına ara vermek zorunda kaldı. Danıştay kararıyla, 1944 yılında okuma hakkını tekrar kazandı ve İstanbul Işık Lisesi'ne yazıldı. Lise son sınıftayken amcasının kendisinden habersiz katıldığı CHP Şiir Armağanı'nda *Cebbaroğlu Mehemmed* şiiriyle dönemin pek çok ünlü şairini geride bırakarak ikincilik ödülünü aldı. 1946'da mezun oldu.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine kaydoldu. Üniversite yaşamının başarılı geçen yıllarında *Yığın* ve *Gün* gibi dergilerde ilk şiirleri yayımlanmaya başladı. 1948'de ilk şiir kitabı *Duvar*ı kendi olanaklarıyla yayımladı. Kısa süren ilk Paris deneyiminin ardından yurda döndü. *Gerçek* gazetesinde yayımlamaya başladığı yazılarla siyasal tartışmaların içine girdi. Bu nedenle eğitimini savsaklayan Attilâ İlhan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesindeki öğrenimini yarıda bırakmak zorunda kaldı.[235]

1949 yılında üniversite ikinci sınıftayken ilk kez Paris'e gitti. Fransız toplumu ve orada bulunduğu çevreye ilişkin gözlemleri daha sonraki yapıtlarında yer alan birçok karakter ve olaya temel oluşturmuştur. Türkiye'ye geri dönüşünde başı sık sık polisle derde girdi. Sansaryan Han'daki sorgulamalar ölüm, tehlike, gerilim temalarının işlendiği eserlerinde önemli rol oynamıştır. Attilâ İlhan, "Kaptan" lakabının kendisine Paris yıllarında bir dönem sakal bırakması üzerine arkadaşları tarafından

[235] "Attila İlhan". *20 Mart 2020.*

yakıştırıldığını belirtmiştir. Lakabın yayılmasında beş bölümden oluşan *Kaptan* şiiri etkili olmuştur.[236]

1951 yılında Gerçek gazetesinde bir yazısından dolayı soruşturmaya uğrayınca Paris'e tekrar gitti. 1950'li yılları İstanbul - İzmir - Paris üçgeni içerisinde geçiren Attilâ İlhan, bu dönemde adını yavaş yavaş Türkiye çapında duyurmaya başladı. Yurda döndükten sonra, Hukuk Fakültesindeki öğrenimini sürdürdü. Ancak son sınıfta gazeteciliğe başlamasıyla beraber öğrenimini yarıda bıraktı.

1973'te Bilgi Yayınevi'nin danışmanlığını üstlenerek Ankara'ya taşındı. Sırtlan Payı ve Yaraya Tuz Basmak'ı Ankara'da yazdı. 1981'e kadar Ankara'da kalan yazar *Fena Halde Leman* adlı romanını tamamladıktan sonra İstanbul'a yerleşti. Attilâ İlhan ilk kalp krizini 1985 yılında geçirdi. Bu tarihten sonra kardiyolojik sorunları süren İlhan'ın 2004'ten itibaren sağlık durumu daha da bozuldu. 10 Ekim 2005'te İstanbul'daki evinde geçirdiği ikinci kalp krizi sonucu öldüğünde 80 yaşındaydı.[237]

2003 Sertel Demokrasi Ödülü'ne layık görülmüştür. 1946 CHP Şiir Yarışması İkinciliği, 1974 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü *Tutuklunun Günlüğü* ile 1974 Yunus Nadi Roman Armağanı *Sırtlan Payı* ile ölümünden sonra 2007 yılında kurulan Attilâ İlhan Bilim Sanat Kültür Vakfı çalışmalarına devam etmektedir.

Ankara'da bir köşe başında durmuşum,
Ellerim ceplerimde, rüzgarı bekliyorum.
Her köşe bir anı, her sokak bir yara.
Gözlerimi kapatsam, her yer Ankara.

Denizsiz Kentte Bir Kaptan

Attila İlhan, 1970'li yıllarda Ankara'daki Bilgi Yayınevi'nde sürdürdüğü editörlükle yalnızca kendi üretimini değil, Sevgi Soysal, Selim İleri, Pınar Kür gibi pek çok yazarın yolunu da açtı. Araştırmacı yazar Tolga Aydoğan ile "Kaptan"ın Ankara günlerini yazdı. Aydoğan, Tunalı Hilmi'den Set Kafeterya'ya uzanan rotada Ankara'nın İlhan'ın sanatına ve düşünce dünyasına etkisini anlattı.

Ahmet Çağatay Bayraktar'ın 24saatgazetesi.com'da Tolga Aydoğan ile yaptığı "Denizsiz kentte bir 'Kaptan': 100. yaşında Attilâ İlhan'ın Ankarası" başlıklı söyleşide Attila İlhan'ın Ankara günleri aktarılıyor. Bu söyleşide;

"Attila İlhan'ın yaşamı, İstanbul'dan İzmir'e, Paris'ten Ankara'ya uzanan çok katmanlı bir entelektüel yolculuğun izlerini taşır. Ancak bu yolculukta, Ankara'nın onun edebi ve düşünsel üretimindeki rolü çoğu zaman ikinci planda kalıyor. Oysa 1956 yılında askerlik için ilk kez geldiği bu kent, 1973 yılında Bilgi Yayınevi'nin sahibi Ahmet Küflü'nün davetiyle hayatında ikinci kez parantez açtığında artık çok daha derin bir karşılaşmanın sahnesi olacaktır. "Soğuğu ve Ankara'yı öğreneceğim" diyerek giriş

[236] İLHAN Attilâ, "Sisler Bulvarı", 30 bas., İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 155, ISBN 978-975-458-419-6, 2003.
[237] "Attilâ İlhan Bilim Sanat Kültür Vakfı Resmi İnternet Sitesi". www.tilahan.org. 18 Ekim 2016.

yaptığı bu dönemde, Tunalı Hilmi Caddesi'ndeki 94 numaralı apartmanın bodrum katı yalnızca bir yayınevi ofisi değil, Sevgi Soysal'dan Selim İleri'ye, Pınar Kür'den Gülten Dayıoğlu'na dek birçok yazarın yollarının kesiştiği bir edebiyat mahfiline dönüştü. Attila İlhan'ın gündelik hayatı Buğday Sokak, Tunus Caddesi ve Atatürk Bulvarı güzergâhında şekillenir, 1980 sonrası ise Kızılay'daki Set Kafeterya onun fikir alışverişi ve sohbet durağı haline gelir. 100. yaşında 'Kaptan'ı anarken, araştırmacı yazar Tolga Aydoğan ile Attilâ İlhan'ın Ankara'daki izlerini, tanıklıklarını ve başkentin onun düşünce dünyasındaki yerini konuştuk."

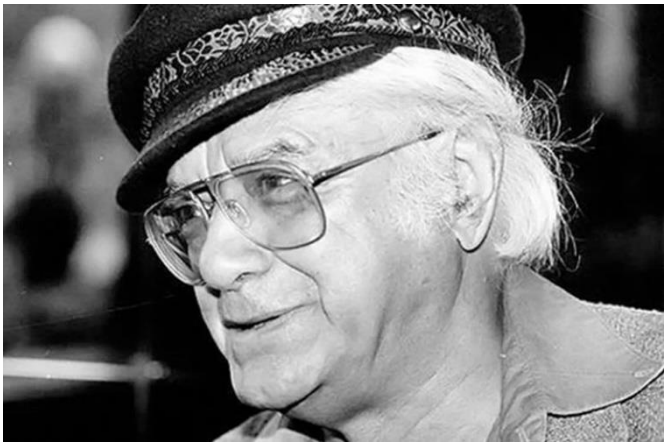
Attila İlhan'ın Ankara'daki yaşantısı şiirlerinde etkisini göstermiş midir? Şeklideki bir soruya da Aydoğan şu şekilde yanıtlıyor.

"Ankara, Mustafa Kemal Paşa'nın 27 Aralık 1919 günü kente gelişiyle bir kültür başkenti olma yolunda… Nazım 1921'de gelmiş, Sonra Falih Rıfkı, Ruşen Eşref, sonradan Yahya Kemal, Aka Gündüz, Ahmet Hamdi, Orhan Veli'ler Melih Cevdet'ler, Oktay Rifat'lar, Cahit Külebi'ler, Necati Cumalı'lar, Ahmet Rasim, Sabahattin Ali'ler ve daha kimler yok ki… Cahit Sıtkı da dönem Ankara'sında. 1946'da Halk Partisi'nin yarışmasından kazandığı ödül olan 5.000 lirayı Posta Caddesi'ndeki Şükran Lokantası'nda arkadaşlarıyla bir haftada tüketiyor. Dediğim gibi bir kültür başkenti Ankara o yıllar. Yarışmadaki başarısının ardından Attilâ İlhan 1948'de Duvar adlı şiir kitabını çıkarıyor. İlk şiir kitabı…"

Üç romanını Ankara'da yazdı. Attila İlhan doğrudan Ankara merkezli bir gazeteci-yazar değil. Ama Ankara'da geçirdiği dönemlerde siyasi gazetecilik pratiklerini sürdürdü, yazılarında Ankara'nın izleri, bürokratik analizleri ve siyasi çözümlemeleri belirgin şekilde yer aldı. Attila İlhan'ın edebî ve siyasal kimliğinin oluşmasında Ankara'nın nasıl bir rolü olduğunu düşünüyorsunuz? şeklindeki bir soru da aşağıdaki biçimde yanıtlanıyor

"Elbette Ankara Attilâ İlhan'ın şiirlerine yansıyor. Siyasi ortam da… İnönü döneminden şikayetçidir, Menderes döneminden daha çok… Mutlak bir eleştiri sanatçının kanında var, olmadı da… İlhan İzmir'deyken "Demokrat İzmir" adında bir gazetede çalışır. 1968'de Biket İlhan ile evlenir. 1973'te de Ankara'dan iş teklifi alır.

Ve Ankara… Bilgi Yayınevi'nde çalışmaya başlıyor İlhan. Yayınevinin danışmanı, editörü… Eşi de bir okulda öğretmenlik yapar bu süreçte. 1981 sonbaharına kadar da Ankara'da yaşayacaktır. Bu süreçte 1974'te 'Sırtlan Payı' kitabını çıkarıyor ve Yunus Nadi Roman Armağanı'nı kazanıyor. 1978'de 'Yaraya Tuz Basmak', 1980'de 'Fena Halde Leman' adlı romanlarını yazar. 'Tutuklunun Günlüğü' kitabı da Ankara'da 1973 Kasım'ında Bilgi Yayınevi tarafından yayımlanır ve kitap TDK ödülü alır. Nisan 1977'de 'Böyle Bir Sevmek' isimli şiir kitabını yayımlar. Bu kitabın içinde de

Ankara'da bulunan Kavaklıdere'ye dair bölüm vardır. Adı 'Kavaklıdere Balladları'… Bir de bilirsiniz İlhan'ın kitaplarının arkasında 'Meraklısı için Ekler' ve 'Meraklısı İçin Notlar' kısmı bulunur. Bu kitapta 'İlk Kelepçe' şiirinde "Ankara'da tutuklanmış götürülen kelepçeli bir işçinin izlenimlerini anlatıyor" diyerek açıklama yapar. Ankara'nın izlerini bu kitaplarda bulmak mümkündür. Kitaba adını veren 'Böyle Bir Sevmek' şiiri Kavaklıdere Balladları bölümünde bulunur ve o meşhur dizeler "Ne kadınlar sevdim zaten yoktular / yağmur giyerlerdi sonbaharla bir / azıcık okşasan çocuktular"… diye devam eden bu dizeler Ankara'da kaleme alınmıştır. Belki o kadınlar Ankaralı kadınlardır."

Ne kadınlar sevdim zaten yoktular
Yağmur giyerlerdi sonbaharla bir
Azıcık okşasam sanki çocuktular
Bıraksam korkudan gözleri sislenir
Ne kadınlar sevdim zaten yoktular
Böyle bir sevmek görülmemiştir.

Yine aynı söyleşide şu şekilde bir soru yöneltiliyor. Mavi Hareketi de İlhan'ın ortaya koyduğu bir edebiyat olayı. Mavi'nin ortaya çıkışından hareketle Attilâ İlhan'ın sanata ve hayata bakışından neler anlayabiliriz?

"Mavi" edebiyat hareketi ile İlhan bir oluşumu da hayata geçirmiştir. "Sanat Konuşmaları" adında bir kitap hazırlar. Bu sanat hayatına yönelik tenkitlerden oluşur. 1950'lerin başında Paris'ten döndükten sonra bir dergide eleştiri kaleme alır ve büyük yankı uyandırır. Kasım 1952'de yayımlanmaya başlayan Mavi Dergisi'nde yazan Ahmet Oktay bir yazı ile İlhan'a destek verir. Ardından toplumcu bir eşleştirici hareketi başlar. Divan ve Tanzimat Şiirinden uzaklaşan, 1940'larda Türk toplumunun hayatına giren yalın şiirlerin yani Garip Hareketini yani Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet'i eleştirir. Sonrasında Garip'in devamı olan İkinci Yeni Hareketi de Mavi Hareketi'nin hedefi olur. İlhan, bu şiirleri Fransız şiirlerinin taklidi olarak görür. Böylece mevcut sanat ortamı yani Garip Hareketine tavır alan bir karşı gençlik hareketi başlatır."

İlhan'ın Bilgi Yayınevi'nin gelişiminde önemli pay sahibi olduğunu biliyoruz. Sizce İlhan'ın hangi özellikleri Ankara merkezli bu yayınevinin Türkiye çapına ulaşmasını sağladı?

"Ahmet Tevfik Küflü çocuk yaşlardan itibaren okumaya düşkün biri. Hatta bir trende Bilecik'ten Ankara'ya dönerlerken, Küflü 8-10 yaşlarındayken Milletvekili ve aynı zamanda yazar olan Memduh Şevket Esendal'ı görür. Trende nasihat eder ve "oku yavrum" diyor Küflü'te… Küflü okuyor ve büyüyünce Bilgi Yayınevi'ni açıyor. Dahası ne büyük tesadüf ki Esendal'ın kitaplarını Küflü basıyor. Benim de iki kitabımı yayımlanmıştır Bilgi Yayınevi ve hâlâ Türkiye'nin büyük yayınevlerinden biridir. Bilgi Yayınevi 1956'da Ankara'da Sakarya Caddesi'nde kitapçı olarak faaliyete geçer ve 1965 senesinde yayınevi olarak da hizmet vermeye başlar. İşte İlhan'ın 1973'te Ankara'ya gelişi Küflü'nün davetiyle olur. Aslında 1956 sonunda İlhan Yedek Subay Okulu'nda okumak için Ankara'da bulunur ve sonra Erzincan'da askerlik yapar. İlhan farklı bir üslup getirmiştir. O dönem Hayat Mecmuası gibi çeşitli süreli yayınları Batı

taklitçisi olarak gördüğünü ifade etmiştir. Yabancı kadınların kapakta olduğu, bizden olmayan haberlerle içeriklerin oluşturulduğunu söyleyerek tenkit etmiştir. Millilik isteği vardır aslında. O dönemde kitaplarda kapak konusu da mühim. Ünlü fotoğrafçı Ozan Sağdıç ile bir görüşmemde o dönemde ressamların kapak çizdiğini ve Bilgi Yayınevi'ne çok kapak çizdiğini anlatmıştır. Mesela Fahri Karagözoğlu bu ressamlardan biridir. 'Ayaşlı ve Kiracıları', Tarık Dursun K.'nın kitapları kısaca Attila İlhan döneminde bu tip kapaklar yenilik getirmiştir. Özgün olmayı ve yeni yazarların ortaya çıkışında İlhan'ın rolü büyüktür. Biket İlhan anılarında 1973 sonbaharında Küflü'nün davetiyle Ankara'da soluğu aldıklarını, eşinin de yeni yazarlar keşfettiğini ifade eder. Kim o gençler, Selim İleri, Sevgi Soysal, Nazlı Eray, Pınar Kür, Gülten Dayıoğlu… Daha niceleri…"

Ahmet Taner Kışlalı ve Uğur Mumcu'yu Ankara'da tanıdı. Peki İlhan Ankara'da nerede yaşıyor? Buğday Sokak-Tunalı Hilmi Caddesi-Tunus Caddesi-Atatürk Bulvarı güzergahını izleyerek saat 10 sularında Set Kafeterya'da öğrenci, gazeteci ve edebiyatçılarla konuştuğunu biliyoruz. Bu anlamda Attila İlhan'ın bu alışkanlığının Ankara'nın da en az İstanbul kadar sanat çevresi açısından zengin olduğunun göstergesi olduğunu söyleyebilir miyiz?

"Attilâ İlhan'ın öğrencilerle ve yazarlarla buluştuğu Set Kafeterya sonradan Melbo olmuştur. Biz de gençliğimizde giderdik. Aynı yerde yıllar önce Attilâ İlhan'ın izlerinin olduğunu bilmek ne hoş. Attilâ İlhan Ankara'ya geldiği zaman Bilgi Yayınevi Tunalı Hilmi Caddesi üzerinde bulunan 94 numaralı apartmanın 2 numaralı dairesinde (bugün 94 numarada Yaprak Apartmanı bulunmaktadır) faaliyet gösterir. Evini ise yakın olması için yine Tunalı Hilmi Caddesi'ni kesen bir sokak olan Buğday Sokak'ta tutar. Buğday Sokak'ta bulunan Buğday Apartmanı'nda birçok isimle görüşmüştür. 14.06.2004'teki Cumhuriyet Gazetesi'ndeki yazısında şöyle anlatır:

"Ankara'daki yayıncılık macerasında; nice şair ve yazar tanıdım, gençlerden birçoğuna, kılavuzluk edip, yol açmaya çabaladım, şu var ki, geriye dönüp de

baktığımda, Ankara yıllarından beliren simaların büyük çoğunluğu akademisyenler, düşünce adamları, araştırmacılar filan! Sözün gelişi Niyazi Berkes, Sabahattin Selek ya da Mümtaz Soysal! dahası Ahmet Taner Kışlalı, Emre Kongar, Mete Tunçay, Sina Akşin, Alpaslan Işıklı (…) İlhami Soysal, Çetin Altan, Uğur Mumcu, dostlarım arasına, orada girmedi mi? Yıldırım Koç 'la, Kadir Cangızbay'la basbayağı çalıştık, Oktay Sinanoğlu'nun, Yalçın Küçük'ün elini, ilk defa orada sıktım, adları şu anda aklıma gelmeyen, kim bilir daha kaç dostumun?"[238]

Ne kadınlar sevdim zaten yoktular
Yağmur giyerlerdi sonbaharla bir
Azıcık okşasam sanki çocuktular
Bıraksam korkudan gözleri sislenir
Ne kadınlar sevdim zaten yoktular
Böyle bir sevmek görülmemiştir

Özgün Türkeli'nin aposto.com'da yayınlanan Attila İlhan'ın Ankara'daki üç rotası başlıklı yazısı da aşağıdaki gibidir.[239]

Tunalı Hilmi Caddesi ile İran Caddesi'ni birbirinden ayıran sokak, yokuş yukarı uzanarak 200 metre sonra Billur Sokak ile kesişir ve burada sonlanırken 14 numaralı apartmana ismini verir. O apartmanın girişinde "buğday" yazar.

Buğday Sokak, Buğday Apartmanı

Buğday Apartmanı'nın 15 numaralı dairesini gezen Biket Hanım, burayı eşinin Tunalı Hilmi Caddesi'ndeki iş yerine de yakın olması nedeniyle kiralamaya karar verir. Eşi Attila İlhan, Bilgi Yayınevi sahibi Ahmet Küflü'nün editörlük teklifini kabul etmiş ve askerliğini yaptığı 1956 yılından tam 17 yıl sonra hayatındaki ikinci Ankara parantezini kendi ifadesiyle "soğuğu ve Ankara'yı öğreneceğim" diyerek açar.

Bilgi, 1956 yılında Sakarya Caddesi'nde kitabevi olarak açılır. Ahmet Küflü, 1965 yılında yayıncılığa geçerek Bilgi Yayınevi'ni kurar. 1970'li yıllarda Tunalı Hilmi Caddesi 94 numaralı apartmanın bodrum katında bir ofis kiralar. İşte Attila İlhan, Bilgi Yayınevi'nde çalıştığı 7 yıl boyunca bu ofisi kullanır ve aynı süre zarfında Buğday Sokak-Tunalı Hilmi Caddesi güzergahında mekik dokur. Attila İlhan ile birlikte Ankara'nın en önemli edebiyat mahfilleri arasına giren bu 2 numaralı bodrum katına Sevgi Soysal, Nazlı Eray, Pınar Kür, Gülten Dayıoğlu, Selim İleri gibi gelecek vadeden yazarlar sıklıkla uğrar.

Attila İlhan, 1980 yılında Bilgi Yayınevi'ndeki işinden ayrıldıktan sonra kendisiyle görüşmek isteyen gazeteci, öğrenci ve edebiyatçılarla Kızılay'daki Set Kafeterya'da bir araya gelmeye başlar. Hemen hemen her gün, Buğday Sokak-Tunalı Hilmi Caddesi-Tunus Caddesi-Atatürk Bulvarı güzergahını izleyerek saat 10 sularında Set

[238] BAYRAKTAR Ahmet Çağatay, "Denizsiz kentte bir 'Kaptan': 100. yaşında Attilâ İlhan'ın Ankarası", https://www.24saatgazetesi.com/, Er. Tar. 01.05.2026.
[239] TÜRKELİ Özgün, "Attila İlhan'ın Ankara'daki üç rotası", https://aposto.com/, 11 Mart 2024.

Kafeterya'ya gelir. Burada görüşmelerini yaptıktan sonra aynı güzergahtan evine döner.

Yıkılan Cemil Uybadın Köşkü yerine 1965 yılında inşa edilen yirmi dört katlı Emek İşhanı ülkenin ilk gökdeleni olarak kayıtlara geçer. Biri yüksek diğeri alçak olmak üzere iki kütleli yapının alçak kütlesinin terasında hizmet veren Set Kafeterya kısa süre içinde şehrin gözde buluşma mekanları arasına girer.

Set Kafeterya'nın ardından bu kez buluşmalarının adresi Akün Sineması yanındaki Tuna Pastanesi'dir. Kavaklıdere'nin profiterolleriyle meşhur pastanesi artık Attila İlhan ile anılmaya başlanır. İlhan'ın rotası bu kez de Buğday Sokak-Kuğulu Park-Atatürk Bulvarı-Tuna Pastanesi şeklinde güncellenir.

Attila İlhan uzak ya da yakın gideceği her yere yürür, vasıta kullanmayı neredeyse hiç tercih etmez. Bunun iki nedeni vardır: sağlık ve korku. Kalbinden rahatsız olduğu için doktorunun tavsiyesiyle düzenli yürüyüş yapması gerekmektedir. Korkusuysa Dünya Savaşı görmüş bir neslin çocuğu olarak otobüste bombalı bir saldırıya yakalanmaktır!
1981 yılında İstanbul'a taşınarak ikinci Ankara parantezini de kapatır Attila İlhan. Ondan geriye, altın yıllarını yaşamış bir yayınevi, edebiyat dünyasına adım atmış yazar ve şairler, yürüyüş rotaları ve buluşma mekanları kalır.

Billur Sokak ile kesiştiği yerden başlayan sokak, ismini aldığı apartmanın önünden yokuş aşağı salınır. Yaklaşık 200 metre sonra bir tabelayla Tunalı Hilmi Caddesi ile İran Caddesi'ni birbirinden ayırır. O tabelada "Buğday" yazar.

Türk edebiyatında hem şiiri hem düşünce yazılarıyla derin izler bırakan Attilâ İlhan, yaşamının farklı dönemlerinde bulunduğu şehirlerin ruhunu eserlerine yansıtan bir sanatçıdır. Onun Ankara'da geçirdiği yıllar ve burada yürüttüğü yayıncılık faaliyetleri, özellikle Bilgi Yayınevi ile olan ilişkisi, şiirinin toplumsal ve düşünsel yönünü belirginleştiren önemli bir evreyi oluşturur.

Attilâ İlhan'ın Ankara günleri, Türkiye'nin siyasal ve kültürel açıdan yoğun tartışmalar yaşadığı bir döneme rastlar. Ankara, bu yıllarda yalnızca bir yönetim merkezi değil; aynı zamanda gazetecilerin, yazarların ve akademisyenlerin bir araya geldiği canlı bir düşünce ortamıdır. İlhan da bu atmosfer içinde gazetecilik, yazarlık ve yayıncılık faaliyetlerini sürdürmüş, entelektüel çevrelerle kurduğu ilişkiler sayesinde düşünsel üretimini derinleştirmiştir.

Ankara'nın kendine özgü yapısı, resmî, disiplinli ve zaman zaman sert atmosferi Attilâ İlhan'ın şiirlerinde belirgin izler bırakır. Onun dizelerinde sıkça karşılaşılan yalnızlık, yabancılaşma ve kent yaşamının birey üzerindeki baskısı, Ankara deneyiminin bir yansıması olarak okunabilir. Ancak bu yalnızlık, yalnızca bireysel bir duygu değil, aynı zamanda toplumsal yapının bireyi kuşatan yönlerine yönelik bir eleştiridir. İlhan, şiirlerinde bireyin iç dünyasını anlatırken, bu dünyayı şekillendiren tarihsel ve toplumsal koşulları da göz ardı etmez.

Özellikle Ankara'da bulunduğu dönemlerde, Attilâ İlhan'ın şiirinde politik bilinç daha da belirginleşir. Türkiye'nin modernleşme süreci, Batı ile ilişkileri, ulusal kimlik

tartışmaları gibi konular, onun şiirinde hem doğrudan hem de dolaylı biçimlerde yer alır. Bu bağlamda Ankara, şair için yalnızca bir mekân değil, aynı zamanda düşünsel bir sorgulama alanıdır.

Attilâ İlhan'ın Bilgi Yayınevi ile olan çalışmaları ise onun edebiyat dünyasındaki etkisini genişleten bir diğer önemli boyuttur. Bu yayınevi, özellikle 1960'lı ve 1970'li yıllarda Türkiye'de düşünce ve edebiyat hayatının önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir. İlhan, burada yalnızca kendi eserlerinin yayımlanmasıyla sınırlı kalmamış, aynı zamanda yayın politikaları ve kültürel üretim süreçleri içinde aktif bir rol üstlenmiştir. Bu süreç, onun edebiyatı yalnızca bireysel bir yaratım alanı olarak değil, toplumsal bir etkileşim ve dönüşüm aracı olarak görmesini pekiştirmiştir.

Bilgi Yayınevi çevresindeki çalışmalar, Attilâ İlhan'ın şiirine de dolaylı bir katkı sağlamıştır. Farklı yazarlarla kurduğu ilişkiler, çeşitli düşünce akımlarıyla temas etmesi ve yayıncılık pratiği içinde yer alması, onun şiirinde çok katmanlı bir yapı oluşturmuştur. Bu dönemde yazdığı şiirlerde hem bireysel duyarlılık hem de ideolojik sorgulama iç içe geçer, dil daha keskin, ifade daha yoğun hale gelir.

Attilâ İlhan'ın Ankara'daki günleri ve Bilgi Yayınevi'ndeki çalışmaları, onun şiirinin hem tematik hem de düşünsel derinliğini artıran önemli bir dönemi temsil eder. Ankara'nın politik ve entelektüel atmosferi, şairin toplumsal duyarlılığını beslerken, yayıncılık faaliyetleri onun edebiyat anlayışını genişletmiş ve derinleştirmiştir. Bu süreçte şekillenen şiiri, bireysel duygular ile toplumsal gerçeklik arasında güçlü bir bağ kuran, çok yönlü ve etkileyici bir edebî dünya olarak Türk şiirindeki yerini sağlamlaştırmıştır.

Ben sana mecburum bilemezsin
Adını mıh gibi aklımda tutuyorum
Büyüdükçe büyüyor gözlerin
Ben sana mecburum bilemezsin
İçimi seninle ısıtıyorum.

CAN YÜCEL
(21 Ağustos 1926 İstanbul - 12 Ağustos 1999 İzmir)

Şair ve çevirmendir. Kullandığı kaba ama samimi dil ve bariton sesiyle okuduğu şiirlerle Türk Edebiyatı'nda farklı bir tarz yaratmıştır. 7 yıl süreyle Milli Eğitim Bakanlığı yapan Hasan Âli Yücel'in oğludur.

Ankara ve Cambridge üniversitelerinde Latince ve Yunanca okudu. Çeşitli elçiliklerde çevirmenlik, Londra'da BBC'nin Türkçe bölümünde spikerlik yaptı. Askerliğini Kore'de yaptı. 1958'de Türkiye'ye döndükten sonra bir süre Bodrum ve Marmaris'te turist rehberi olarak çalıştı. Ardından bağımsız çevirmen ve şair olarak yaşamını İstanbul'da sürdürdü. 1956 yılında Güler Yücel ile evlendi. Bu evlilikten iki kızı (Güzel ve Su) ve bir oğlu (Hasan) oldu.[240]

Son yıllarında Eski Datça'ya yerleşti ve her hafta Leman, her ay Öküz dergilerinde yazıları ve şiirleri yayımlandı. 1996 yılında kurulan Emek Partisi'nin kurucu üyeleri arasında yer aldı. Şairin "Hava döndü" şiiri EMEP'in parti marşı olarak kullanılmaktadır. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e hakaretten de yargılanan Yücel, 1999 Türkiye genel seçimleri'nde Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin İzmir 1. sıra milletvekili adayı oldu. 12 Ağustos 1999 gecesi ölen şair, çok sevdiği günebakan çiçekleriyle uğurlanarak Datça'ya defnedildi.

Can Yücel, 1945-1965 yılları arasında *Yenilikler*, *Beraber*, *Seçilmiş Hikayeler*, *Dost*, *Sosyal Adalet*, *Şiir Sanatı*, *Dönem*, *Ant*, *İmece* ve *Papirüs* adlı dergilerde yazdı. Daha sonraları *Yeni Dergi*, *Birikim*, *Sanat Emeği*, *Yazko Edebiyat* ve *Yeni Düşün* dergilerinde yayımladığı şiir, yazı ve çeviri şiirleri ile tanınan Yücel, 1965'ten sonra siyasal konularda da ürün verdi. 12 Mart 1971 döneminde Che Guevara ve Mao'dan çeviriler yaptığı gerekçesiyle 15 yıl hapse mahkûm oldu. 1974'te çıkarılan genel afla dışarı çıktı. Dışarı çıkışının ardından hapiste yazdığı *Bir Siyasinin Şiirleri* adlı kitabını yayımladı. 12 Eylül 1980 sonrasında müstehcen olduğu iddiasıyla "Rengahenk" adlı kitabı toplatıldı.[241]

Sen miydin o yalnızlığım mıydı yoksa
Kör karanlıkta açardık paslı gözlerimizi
Dilimizde akşamdan kalma bir küfür
Salonlar, piyasalar, sanat sevicileri
Derdim günüm insan arasına çıkarmaktı seni
Yakanda bir amonyak çiçeği
Yalnızlığım benim, sidikli kontesim
Ne kadar rezil olursak o kadar iyi

[240] "Can Yücel'in Ölmeden Önceki Son Röportajı". odatv. 12 Ağustos 2011.
[241] "Mezarına şarap dökme", https://www.evrensel.net/, 13 Ağustos 2012.

Ankara Atatürk Lisesi Yılları

Türk şiirinin en özgün, en aykırı seslerinden biri olan Can Yücel, çocukluk ve gençlik yıllarının bir bölümünü Ankara'da geçirmiş, özellikle Ankara Atatürk Lisesi'ndeki öğrencilik dönemi, onun kişiliğinin ve ilerideki şiir anlayışının şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Can Yücel, Türkiye Cumhuriyeti'nin önemli eğitim kurumlarından biri olan Ankara Atatürk Lisesi'nde öğrenim görürken, dönemin seçkin eğitim kadrosu ve entelektüel atmosferiyle tanışmıştır. Babası Hasan Âli Yücel'in Milli Eğitim Bakanı olması, onun küçük yaşlardan itibaren güçlü bir kültürel çevre içinde yetişmesini sağlamış, bu durum okul hayatına da yansımıştır. Ancak bu ayrıcalıklı ortam, Can Yücel'i disiplinli bir öğrenci yapmaktan çok, sorgulayan, kurallara mesafeli ve özgür ruhlu bir genç haline getirmiştir.

Ankara Atatürk Lisesi yıllarında Yücel'in edebiyata ilgisi belirginleşmiş, özellikle şiirle kurduğu ilişki bu dönemde derinleşmiştir. Okulun sunduğu klasik eğitim anlayışı ile onun özgürlükçü karakteri arasında zaman zaman gerilimler yaşanmıştır. Bu gerilim, ilerleyen yıllarda onun şiirinde görülen alaycı, ironik ve yer yer asi dilin ilk izleri olarak değerlendirilebilir.

Ankara'nın o yıllardaki yapısı da Yücel üzerinde etkili olmuştur. Cumhuriyet'in başkenti olarak hızla şekillenen Ankara, bir yandan resmi ve disiplinli bir şehir kimliği taşırken, diğer yandan gençler için yeni düşüncelerin filizlendiği bir ortam sunuyordu. Can Yücel, bu ikili yapı içinde hem sistemin içinden geçen hem de ona mesafe koyan bir gözlemci olarak yetişmiştir. Bu gözlem, onun ilerideki şiirlerinde sıkça görülen "içeriden eleştiri" tavrının temelini oluşturur.

Lise yıllarında edindiği okuma alışkanlığı, yalnızca Türk edebiyatıyla sınırlı kalmamış, dünya edebiyatına da yönelmiştir. Bu dönemde kazandığı dil ve edebiyat bilinci, onun daha sonra İngiliz dili ve edebiyatı alanında eğitim almasına ve çeviriler yapmasına zemin hazırlamıştır. Aynı zamanda bu çok yönlü okuma süreci, şiirinde görülen zengin çağrışım dünyasının da temelini oluşturur.

Can Yücel'in Ankara Atatürk Lisesi'ndeki yılları, onun karakterinin belirginleştiği, otoriteyle mesafeli ama düşünceye açık bir kimlik kazandığı bir dönemdir. Bu yıllar, yalnızca bir eğitim süreci değil, aynı zamanda bir "kişilik inşası" evresidir. Yücel'in ilerleyen yıllarda geliştirdiği kendine özgü, yer yer sert ama samimi şiir dili, bu dönemde atılan temeller üzerinde yükselmiştir.

Babasının görevi dolayısıyla ailesiyle birlikte Ankara'ya taşınan Yücel, ortaöğrenimini 1938 yılında kız kardeşi Canan ile Taş Mektep'te sürdürdü. 1941'de lise eğitimine Ankara Erkek Lisesi'nde devam eden Yücel, burada Cevdet Kudret'ten edebiyat dersi aldı. Bu yıllarda dünya edebiyatıyla tanıştı ve Latince öğrendiğini dile getirdi. Yazdığı ilk şiirini henüz 10 yaşında kaleme alan Can Yücel, halk dilindeki ifadeler, türküler ve argo sözler kullandığı ironik şiirleri nedeniyle zaman zaman zorluklar yaşadı. Yücel, aynı zamanda şiirin içgüdüsel bir hissiyatla yazıldığına inanıyordu. Babasının ona şiir konusunda büyük bir destek olduğunu belirten usta şair, "Babam sayesinde hep şiir

çevresindeydim. Babam okur, babaannem okur… Şiire uygun bir dünya yaratmıştı bana" diyordu.[242]

Ankara'da Atatürk Lisesi'nde okurken Can Yücel ile ilgili anlatılan bir başka popüler anlatıda;

"Ankara Atatürk Lisesi'nin o yıllarda iki parlak öğrencisi vardı; Can ve Gazi… İkisinin de ideali Avrupa'da okumaktı. Bunun için de çok önceden para biriktirmeye başlamışlardı. Okulu bitirince, o yıllarda ismi Maarif Vekâleti olan Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Yurt Dışına Öğrenci Gönderme Programı" çerçevesinde başvurularını yaparak sınava girmişler ve her ikisi de kazanmışlardı. Devrin Maarif Vekili ise Hasan Ali Yücel'dir.

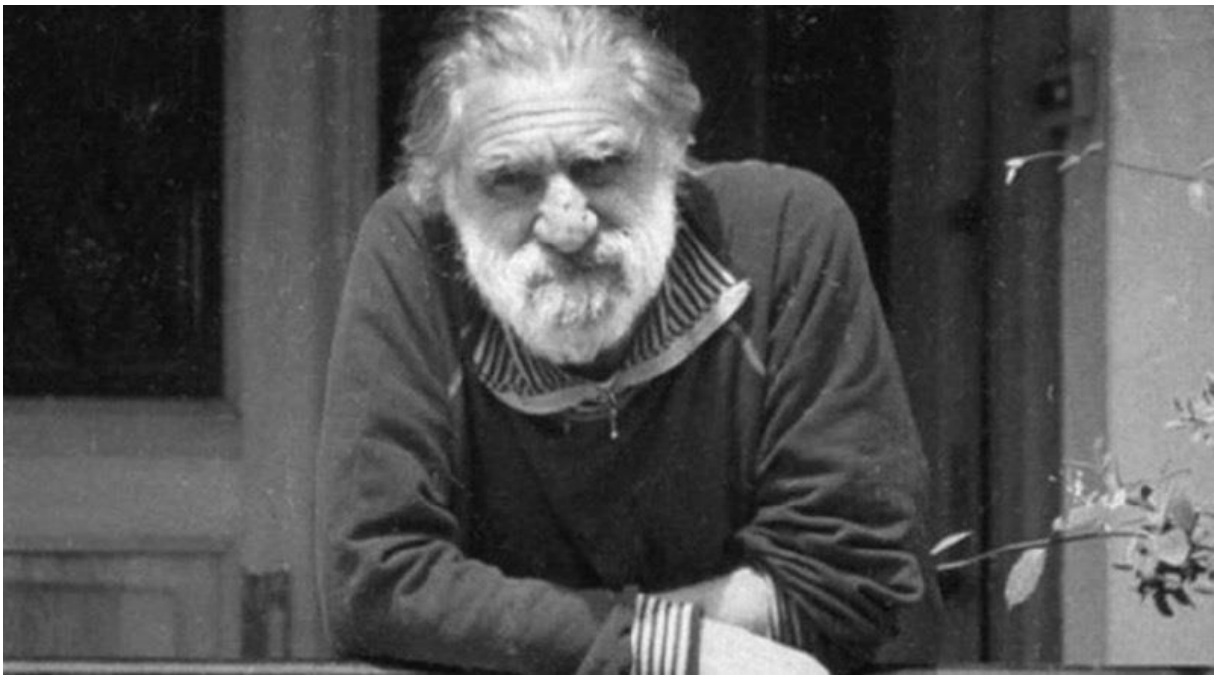
Can ile Gazi birlikte bakana giderler. Hasan Ali Yücel her ikisiyle de konuştuktan sonra Can'ı dışarı çıkarmış ve Gazi ile baş başa kalmıştır. Ona:

"Seni Avrupa'ya gönderiyorum ama Can'ı gönderemem. Çünkü o benim oğlum, onu gönderirsem iltimas yaptığım dedikodusu etrafa yayılır."

Bu konuşmanın ardından Gazi odadan çıkmış ve kapıda bekleyen arkadaşına durumu üzülerek anlatmıştır. Bunun üzerine Can da mademki öyle, o halde benim biriktirdiğim parayı da sana vereceğim demiştir.

Oğlunun geleceğinden önce ülkenin geleceğini düşünen bir bakan, Cumhuriyet tarihinde yeri dolmayan Hasan Ali Yücel… Gazi yurt dışına gitmiş ve dünyanın sayılı beyin cerrahlarından Dr. Gazi Yaşargil olmuştur…

Can ise Türkiye'de Ankara Üniversitesinde eğitimi yapmış, ailesinin imkânlarıyla yurt dışına gitmiş, Cambridge Üniversitesinde Latince ve Yunanca okumuş, çeşitli

242 "Türk edebiyatında iz bırakan şair: Can Yücel", https://www.gercekedebiyat.com/, 11.08.2025.

elçiliklerle çevirmenlik, Londra BBC radyosunun Türkçe bölümünde spikerlik yapmıştır. Ünlü yazar, eleştirmen ve şair Can Yücel olmuştur..." şeklindedir. Ancak sonraki yıllarda Gazi Yaşargil bu anlatının doğru olmadığını ifade etmiştir.

Ankara'daki Yaşantısı

Ankara onun için bürokrasi ve devlet demektir. Bu nedenle Ankara'dan, devletten, resmi ilişkilerden ve etkinliklerden uzak durur. 14 Mart 1980 tarihli *Demokrat* Gazetesinde *Çöplüğün Horozu Kim?* başlıklı yazısında, Ankara'nın yıllar içindeki değişimini anlatır.

"….. Gittim, gördüm sonra, uzun süre de orda yaşadım. Güzel müzel değildi. Temizdi ama düzenliydi. Bahçe içinde (kimi sakil mi, sakil) şipşirin, iki katlı evleriyle, taşıma suyla tutturulmuş yeniyetme akasyaları, atkestaneleriyle, insanın karşısına vaha gibi çıkı çıkıveren havuzlu parklarıyla, Atatürk Bulvarı'na serpiştirilmiş yol üstü lokantaları, kahveleriyle yaşanır gibi bir yerdi Yenişehir.

….. Sıhhiye'de otururduk biz. Herkesler birbirini tanırdı. Etlik'e, Keçiören'e, Dikmen'e pikniğe gidilirdi, Baraj'a yahut.

….. Gece, yolda yalpaladınız mı, taa Esenboğa'da alırdınız soluğu. Don paça geri dönmesi, yanınıza kâr! Nevzat Bey, kentin uygar manzarasını bozuyor diye ana caddelerden at arabalarını geçirmezdi. Siyah otomofillere âdeta idman olsun diye emanet bulvarlarda herkes haddini bilme zorundaydı.

….. 1950'de geri döndüğümüzde, babam da işsizdi, ben de. O, eski arkadaşları ve yeni yazılarıyla eğleşir, ben de "Kürdün Meyanesi"nde şaraplardım. Menderes'in Ankarası bambaşka bir Ankara'ydı. Yollar atkestanelerini yiyerek genişliyor, Melih Cevdet'in dediği gibi memleket ve başkent apartımanlarla yükseliyordu. Genişleyiş o genişleyiş, yükseliş, o yükseliş!

….. Öyle, öyle geldik işte bugünkü Ankara'ya. Nüfus patlaması olmuş daha halk patlaması yok. Yine de "çöpkent" diyorlarmış başkente! ….."

Babası kritik bir dönemde önemli kültürel birikimler yaratılmasını sağlayan çalışkan bir bakandır. *Ne Hazır, Ne Nâzır* şiirinde yönetimi eleştirir:

"Ezan vakti
Ha gözlerinle müezzini aramışın boş şerefede,
Ha Ankara'daki madara yöneticileri!
Onlar da bulmuşlar birer Amerikan mikrofonu
Oturdukları yerden okuyorlar ezanlarını…"

Aynı çerçevede *Ne Tesadüf, Ne Tesadüf!* şiirinde yaşamını, babası ve Ankara kapsamında özetler.

"…..

Yatılı okula yollanmışım
Ne aksi tesadüf!
Tam oraya alışırken
Babam vekil olmuş, doğru Ankara!
Ne aksi tesadüf!
…..”

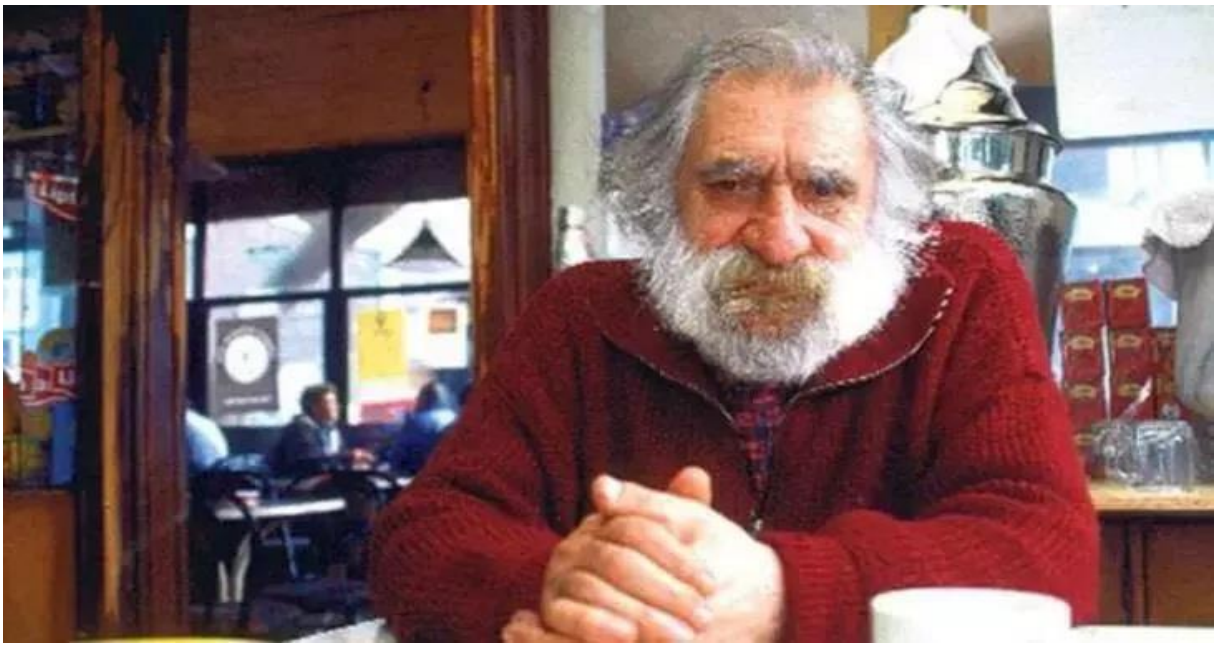
Ankara’daki edebiyat çevresinde, kültür sohbetlerinde şiirlerini arkadaşlarıyla paylaşır. Müdavimleri arasında şair ve yazarların da bulunduğu Ankara-Ulus’taki bir meyhaneyi, *Üç Nal Lokantasından* şiirinde şöyle yazar:

"Bu cehennemi sıcaktan kurtulmak için
Sırtımı, omuzlarımı yüzen.
Ne bir esinti bekliyorum yaprakları uçarısıya,
Ne de bir yaz yağmuru bardaktan boşanırcasına ihtiyacım
benim başka bir sıcak
Teninin sıcaklığı senin
Yelelerimden sağrıma inen ter damlalarıyla
Koşturacak beni menzilinden menziline
Dört ayak, üç nal”

Edebiyat buluşmalarının Ankara’daki diğer bir mekânı, eski adı Yenişehir olan Kızılay’dır. *Baharla Ölüm Konuşmaları* şiirinde bir Yenişehir meyhanesindedir:

"…..

Buket diye bahçeli bir meyhâne vardı Yenişehir’de
Yıkıldı çoktan GİMA var şimdi yerinde
Kenarı küpelerle çevrili o küçücük havuzun
Yamacında bir masa
Cahit Ağ’beyle otururduk yaz gecelerinde”

Nahit Hanım o dönemde Ankara'daki birçok şairin ve edebiyatçının dostudur. Evinde konuk ettiği edebiyatçılarla Ankara'daki kültür ortamını zenginleştirir. Birçokları ona âşık olur ama edebiyat tarihi bunu yıllarca sonra ortaya çıkarır. *Dostum Şair Necati Başladı Madem Anlatmaya, Kırıldı Bu Sansür, Ben De Konuşmaya Başlayabilirim Nihayet* şiirinde Orhan Veli'yi, Nâhit Hanım'ı ve Ankara'yı anlatır.

"…..

Yenişehir'deki 50 metrekarelik kira katında
Olanca insanlığıyla kurmuş yeni bir saltanat
Dizinin altındaki o kara ben kadar güzel bir Ben, Sevgiden
Bakardım geçtikçe Zafer Meydanı'nın ordan
….."

Can Yücel büyük şehirleri ve kalabalığı sevmez. Büyük şehirlerden kaçışını *Vasiyet-1* şiirinde anlatır.

"Beni kuzum Datça'ya gömün
Geçin Ankara'yı İstanbul'u!
Oralar ağzına kadar dolu
Alabildiğine de pahalı,
….."

Cemal Süreya *Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir'in* başlangıcında Ankara'yı ve Can Yücel'i birlikte anar.

"Şu günlerde içkiye düştüm, ondan mıdır bilmem,
Daha çok seviyorum Cansever'i, Uyar'ı, Can Yücel'i
Bir de Fethi Naci'yi, ve elbet Mustafa Kemal'i.
Ankara Ankara
….."

Folklor Şiire Düşman denemesinde Cemal Süreya *"Her şeyini Ankara'ya borçlu İstanbullu çocuk"* diyerek; Ankara'yı, Can Yücel'i, Hasan Ali Yücel'i ve bürokrasiyi ironik bir dille yazar.

"Babası bakan olunca küçük mutluluklar dönemi bitti.
Ankara.
Babaannesi bir pantol almış ona, uzun, mavi, upuzun, yürürken ayaklarına dolaşır. Ömrünce çıkarmayacak o pantolu.
…..

Top oynarken bir arkadaşıyla kavga etse, müdür yardımcısı o arkadaşı suçlu buluyordu. Bu, küçük Can'da bütün suçları üstlenme duygusu yarattı. Hatta suç arama.

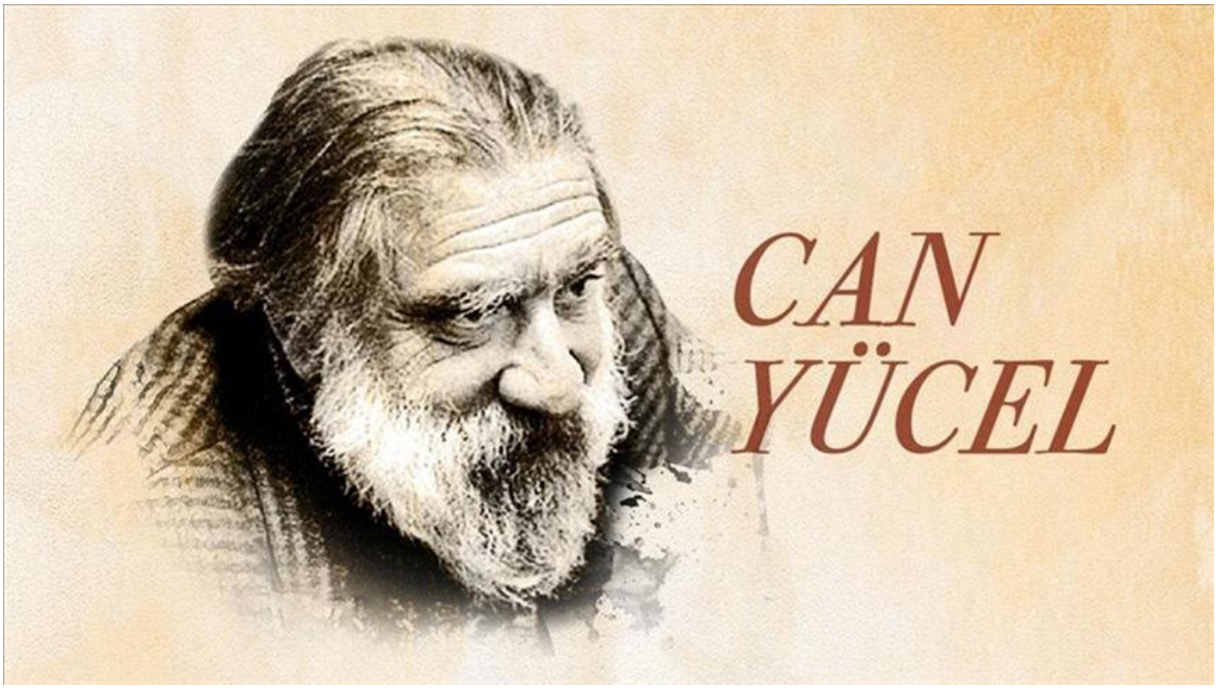
Babasıyla hep mücadele etti. Çok sevdiği.
O söylev verirken Can kaçıp geneleve gidiyordu. İlk gidişinde belsoğukluğu kaptı."
Cemal Süreya *999. Gün: Üstü Kalsın* kitabında şöyle bir not yazar:

"Edip, Ece, ben, hiç Atatürk şiiri yazmamışız. Ahmed Arif, Can Yücel de öyle. Orhan Veli de. Oktay Rifat, Metin Eloğlu, İlhan Berk? Onlar da mı?"

Çankaya Belediyesi şairin adına, Ankara'da Çiğdem Mahallesinde, 1551. Caddede Park Sitesi'nin karşısında bir parkı hizmete açar. Çiğdem Mahallesi'nde 2015 yılında semt sakinlerinin talepleriyle park projelendirilir.[243]

Can Yücel'in Ankara Atatürk Lisesi'ndeki öğrencilik yılları, onun hem entelektüel birikimini hem de muhalif ve özgür ruhunu besleyen bir süreç olmuştur. Ankara'nın disiplinli yapısı ile Yücel'in asi mizacı arasındaki gerilim, onun şiirine ironik, eleştirel ve son derece özgün bir ses olarak yansımış, bu da onu Türk şiirinde benzersiz bir konuma taşımıştır.

Can Yücel, taşlama ve toplumsal duyarlılığın ağır bastığı şiirlerinde, yalın dili ve buluşları ile dikkati çekti. Can Yücel'in ilham kaynakları ve şiirlerinin konuları, doğa, insanlar, olaylar, kavramlar, heyecanlar, duyumlar ve duygulardır. Şiirlerinin çoğunda sevdiği insanlar vardır. Şairin kitaplarından birine koyduğu bir isim de "Maaile" olmuştur. Can Yücel için ailesi çok önemlidir: eşi, çocukları torunları, babası... Bu insanlarla olan sevgi dolu yaşamı şiirlerine yansımıştır. "Küçük Kızım Su'ya", "Güzel'e", "Yeni Hasan'a Yolluk", "Hayatta Ben En çok Babamı Sevdim" bu sevgi şiirlerinden bazılarıdır.

[243] BAŞAT Sencer, "Her Gece On Bir Buçuğa Doğru Haklı Olduğunu Anlayan Şair Can Yücel ve Ankara", https://karnavaldergi.com/, Er.Tar. 01.05.2026.

İLHAN BERK
Yeryüzünde şiir diye bir şey olmasa bile onu icat edebilecek bir şair
(18 Kasım 1918 Manisa - 28 Ağustos 2008 Bodrum)

Şair, çevirmen. Balıkesir Necatibey Öğretmen Okulundan mezun oldu, Espiye'de iki yıl ilkokul öğretmenliğinden sonra Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'ne girdi. Enstitünün Fransızca bölümünden 1944'te mezun olan Berk, 1945-1955 yılları arasında Zonguldak, Samsun ve Kırşehir'de ortaokul ve liselerde Fransızca öğretmenliği yaptı. 1956 yılından itibaren 13 yıl boyunca Ankara'da Ziraat Bankası'nın Yayın Bürosu'nda çevirmenlik yaptı.

Bu süre içinde modern dünya şiirinin iki büyük şairi sayılan Arthur Rimbaud ve Ezra Pound'un şiirlerini çevirerek kitaplaştırdı. Bu tarihten sonra kendini tümüyle yazmaya verdi ve bir anlatı kitabı dışında, sadece şiir ve şiire ilişkin eserler üretti. *Kül* adlı kitabıyla 1979 yılında Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü ve *İstanbul Kitabı* ile de 1980 yılında ilk Behçet Necatigil Şiir Ödülünü kazandı. 1983'te *Deniz Eskisi* adlı kitabıyla, Yeditepe Şiir Armağanı'nın 1988'de de *Güzel Irmak* adlı kitabıyla Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü aldı. 28 Ağustos 2008 tarihinde Bodrum'da 89 yaşında vefat etmiş, cenazesi burada defnedilmiştir.[244]

İlhan Berk, ilk şiirlerini Manisa Halkevi'nin dergisi Uyanış'ta yayımlamıştır. (1935) Berk, 17 yaşındayken Güneşi Yakanların Selâmı adıyla kitaplaştırdığı bu şiirlerinde "hece vezni" kullanmakta ve o dönemin şiir anlayışına özgü bir karamsarlık taşımaktaydı. "Sonsuzluk", "kızıl", "hulya", "ateş" en sevdiği sözcükler olarak görülmektedir. Sembolist şiirden esinlenilmiş izlenimi veren imgeler kullanmayı sevmektedir: "Bir karanlık gecenin masmavi seherinde / Kızıl başörtünle gül yüzlü bahçede görün".

Neler, neler beklenmez nihayetsiz bir yerden
Güneşi içelim mor şafaklar gecesinden
Selâm! Sonsuzluklara, hasret gönüllerden
Selâm, güneşe, göğü yakanlar bahçesinden!.

1940'lara doğru Yeni Edebiyat anlayışı içinde yer almış, *Servet-i Fünûn* (Uyanış), Varlık, Ses, Yığın, Yeryüzü, Kaynak gibi dergilerde yazmıştır. 1954'ten itibaren İkinci Yeni tarzında şiirler yazmaya başladı, "Salt Şiir" dediği bu tarzı savunan yazılar yazdı. "Galile Denizi" (1958) kitabından sonra, İkinci Yeni'nin en çok anılan şairlerinden biri oldu. 1960'ların başından itibaren peş peşe yayımladığı kitaplarıyla, "şiirin kırk türlü yazılabileceği"ni gösterdi. Dilin tüm olanaklarını deneyerek modernist şiirin ufkunu genişletti. Kadim uygarlıklardan cinselliğe, nesnelerden şehirlere, şifalı otlardan şairlere kadar "her şeyi" şiirin alanına dahil etti..[245]

1982'de yayımlanan otobiyografisi "Uzun Bir Adam"dan sonra günlüklerini, kendine özgü bir "tür"e dönüştürdüğü "defterler"ini kitaplaştırmaya başladı. Türünün tek örneği "Şifalı Otlar Kitabı"nda doğaya bakışını saydamlaştırdı. 1985'te yayımlanan

[244] "Şair İlhan Berk toprağa verildi". 2 Nisan 2015.
[245] "İlhan Berk". 19 Mayıs 2022.

"Galata" ve 1990'da yayımlanan "Pera" kitaplarıyla İstanbul'un "kent belleği"ni kayda geçirdi. Şiir anlayışını anlattığı yazılarını ve aforizmalarını "Poetika" ve "Logos"ta bir araya getirdi.

Ankara Günleri

İlhan Berk'in Ankara günleri; sanat, edebiyat ve şiirle iç içe, Berk'in şiir serüvenini besler tarzda gelişmiştir. Başkentte bulunduğu süre içerisinde Galile Denizi (1958), Çivi Yazısı (1960), Otağ (1961) ve Mısır kalyon iğne (1962) gibi İkinci Yeni yolunda önemli kitaplara imza atan şair, Pazar Postası, Yeditepe, Yeni Ufuklar, Dost, Varlık gibi dergilerde şiirlerini yayımlamayı sürdürür. "Ankara", "Etlik Sırtlarından Ankara", "Yedi Vilayet ve Bir Eski Başşehir Türküsü" ve "Çarık" adlı şiirlerinde ana tema olarak başkenti ele alıp işleyen şairin toplumcu gerçekçi çizgiden sıyrılarak ikinci Yeni hareketine dâhil olması da aynı dönemde gerçekleşir.

İlhan Berk, 1940'li yıllardaki üniversite döneminden başlayarak yaklaşık otuz yıl boyunca Ankara edebiyat çevresi içinde etkin bir figür olmuştur. Başkentte şairin içerisinde bulunduğu edebiyat mahfilleri, bu bağlamda önemli göstergeler olarak karşımıza çıkar.

İlhan Berk'in Ankara'daki üniversite günlerinde müdavimi olduğu ilk edebiyat mahfili, Ulus'ta Hergelen Meydanındaki Onbeşinci Yıl Kıraathanesi'dir. Bu mekân, daha çok toplumcu gerçekçi çizgide eserler kaleme alan Ahmet Oktay, Yılmaz Gruda, Ahmed Arif, Arif Damar, Enver Gökçe, Fethi Giray, Mehmed Kemal Kurşunluoğlu, Niyazi Akıncıoğlu, Ceyhun Atuf Kansu, Kemal Sadık Göğceli (Yaşar Kemal), Ömer Faruk Toprak, Fikret Otyam, Bâki Süha Ediboğlu ve Necati Cumalı gibi isimlerin toplandığı bir mahfildir.

Şairin 40'lı yıllarda devam diğer edebiyat mahfili Özen Pastanesi'dir. 1930'lu yılların ortalarında Atatürk Bulvarında açılan Özen Pastanesi, başkentin önemli edebiyatçı mekânlarındandır ve Nurullah Ataç'la özdeşleşen, âdeta onun karargâhı olan bir

yerdir. İlhan Berk, öğrencilik yıllarından itibaren dönemin en önemli eleştirmeni Nurullah Ataç'la tanışıp görüşebilmek amacıyla bu mahfile devam etmiştir. Nitekim Ayhan Hünalp, hatıralarında bazı genç şair ve yazarların, özellikle de İlhan Berk'in Ataç'la görüşebilmek için Özen Pastanesinde saatlerce beklediğini yazar:

"Bulvardaki Özen Pastahanesi. Kavaklıdere'ye doğru uzayan Ankara caddeleri herhald e şimdi, dilimizin o büyük ustasının, yeni kelimeler, yeni deyimler peşinde bir mesih inancı ile yorulup bıkmadan tükenmeden didinen o huysuz fakat sevimli ihtiyarın kulaklarını çınlatıp dururlar. O pastahane ki, millet Ataç'tan saatlerce önce gelerek onun yolunu beklerdi. Bekleyişlere Necati Cumalı'dan, İlhan Berk'e kadar herkes katılırdı. Ancak ve mutlaka İlhan Berk, Ataç'ın o pazartesi günü Ulus'ta çıkan söyleşisini başından sonuna kadar ezberler, fırsat bulursa Ataç'a bir-iki paragraf okumaya gayret ederdi. Kemal Özgür ile Turhan Dökmeci tanıktır buna."[246]

Fahir Aksoy ise İlhan Berk'in dönemin ünlü edebiyat mahfili Kürdün Meyhanesi'ne zaman zaman uğradığını yazmıştır:

"İlhan Berk, Kürdün Meyhanesine sık gelenlerden değildi. İstanbul'dan ya da uzun süre kaldığı Kırşehir'den (orada bir süre şair A. Kadir de kalmıştı sürgün olarak) geldikçe uğrardı bu meyhaneye. Bir zaman sıklaştırdı bu gelip gitmeleri, çünkü İstanbul'da solculukla ilgili açılan bir davası vardı. Kırşehir'den İstanbul'a giderken ve dönüşlerinde mutlaka uğrardı Ankara'ya."[247]

Ulus'ta yer alan Şükran Lokantası ve Üç Nal Meyhanesi, 40'lı yıllarda İlhan Berk'in müdavimi olduğu diğer edebiyat mahfilleridir. Şair, aynı dönemde Nahit Fıratlı Hanım'ın Atatürk Bulvarı Vardar Apartmanında düzenlediği edebiyat toplantılarına katılıp dönemin usta şair ve yazarlarıyla iletişime geçmiştir.

İlhan Berk, Ziraat Bankasında mütercim olarak göreve başladığı dönemden itibaren ise Mavicilerin toplanma yeri olan Missuri Lokantası'ndaki (Mor Salkım Meyhanesi) toplantılara katılmaya başlar. Ankara'nın yeme içme kültüründe özel bir yeri olan Piknik ise 1956-1969 yılları arasında şâirin müdavimi olduğu bir diğer edebiyatçı mekânı olarak karşımıza çıkar.

Şair, zaman zaman Suut Kemal Yetkin'in öncülüğünde gerçekleştirilen "Edebiyat Evleri" toplantılarına katılmış, aynı dönemde Vüsat O. Bener'in Kızılay Mithatpaşa Caddesi'ndeki evindeki sohbet halkası içinde yer almıştır. Mülkiyeliler Birliği, Sanat Sevenler Derneği, Rüyam ve Körfez lokantaları, Erdal Öz'ün Atatürk Bulvarında işlettiği Sergi Kitabevi, Adalet Ağaoğlu'nun evi İlhan Berk'in Ankara'da bulunduğu dönemde şair ve yazarlarla buluşup iletişime geçtiği diğer mahfiller olarak anılmalıdır.[248]

Denilebilir ki İlhan Berk, Ankara'da yaşadığı dönemde her nerede sanat ve edebiyat var ise o mekânda konumlanan bir isim olmuştur. Şüphesiz ki anılan bu edebiyat

[246] HÜNALP Ayhan, "Dağlara Giden Yollar 30 Yıllık Basın ve Sanat Hâtıraları", 3 Yay., İst., 1974, s. 95.
[247] AKSOY Fahir, "Kürdün Meyhanesi", Can Yay., İst., 2000, s. 61.
[248] ONARAN Mustafa Şerif , "Hikmet Dizdaroğlu", Varlık, S. 1120, Ocak 2001, s. 60.

mahfilleri, bu mekanlarda kurulan ilişkiler ve bir bütün hâlinde başkent edebiyat çevresi Berk'in edebî kişiliğini beslemiştir.

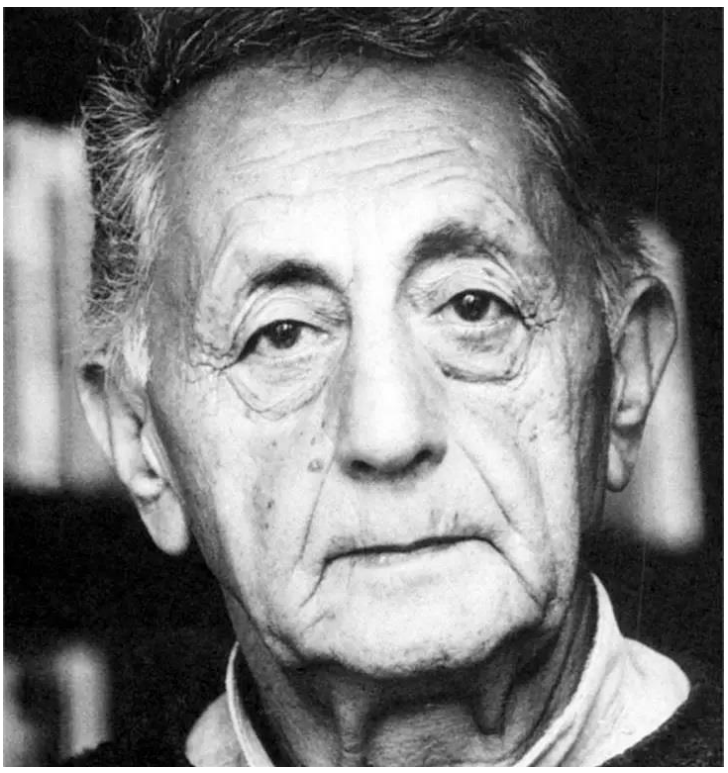
Ankara

Ve Ankara ili yazılı bir haritanın önünde duruyorum
Bir dörtyolağzında kış günü ve ayakta.
Bir Frik kabartması gibi gök.
Ve İlkçağ denizi gibi suskun. Ve düz.
Düz yüzün gibi senin. Ya da uyanmak gibi bir cuma günü
Eski bir Ankara evinde: hayatlı, cumbalı ve yeşil
ve kesinkes Hacıbayram'da ve Gaziantep Sokağı'nda.
ve gidilen bir yol gibi sonra.
Gidilen bir yol mudur Ankara?
ki kıraç ki düz ve Asur yazısı gibi okunmayan
Ve taşlık.

Bazen Karanfil Sokak, Çankaya, Hacıbayram, Ulucanlar, Etlik girer dizelerine, bazen Sakarya Sokağı balad olur.

Çıkrıkçılar Yokuşu'nda yağmur altında kızların ardından gider.
Ki zaten Ankara da bir şehir olarak "gidilen bir yol"dur Berk için.
Ve yoldan hızla geçen otobüsler, geceyi de taşır, aşkı da...
Berk için Ankara bir şiir imkanı olduğu kadar, bir aşk imkanı/ilhamıdır da.

Şair, İkinci Yeninin sözcülüğünü üstlenerek sadece şiirini değil, poetikasını da İkinci Yeni akımının ortaya çıkış şartlarına göre geliştirdi ve çok uzun süre anlamsızlığı, estetizmi ve deneyciliği savundu.

İkinci Yeni ve anlamsızlık savunmasında yalnız kalan Berk, anlamsız şiire yaklaşan şiirleriyle farklılık gösterdi.

Şair Haydar Ergülen, Berk'i anlattığı bir yazısında, "İster toplumculuk dönemi olsun, ister öncülerinden sayıldığı hatta aşırı uçlarından biri olarak adlandırıldığı İkinci Yeni olsun genel olarak hep Türk şiirinden ilerideydi. Onun yaşamından ve yapıtlarından tek başına bir Türk şiir tarihini okuyabiliriz. Etkilendiği ve etkilediği şairler bir araya geldiği zaman etraflıca bir Türk şiir tarihi çıkarabiliriz. O yüzden Türk şiirimizin gerçekten

"Uç Beyi" nitelemesini hak eden bir şairdi." sözlerini kullanmıştı.

Türk şiirinin en deneyci şairlerinden biri olan İlhan Berk, durmadan yatak değiştirerek, ama bazı sorunsallara hep bağlı kalarak şiirini günümüze kadar eskitmeden getirmeyi başarmıştır.

ÇIKRIKÇILAR YOKUŞU

ve yüzünü alıp çıktım. öğleye doğruydu
Çıkrıkçılar yokuşuna yağmur yağıyordu

Ellerin ellerimde sessiz yürüyorduk ve
Kapkara bir oğlan durma bize bakıyordu

Tuhaf uzun bir sokaktı ve ben susuyordum
Bir kız memelerini bırakıp gidiyordu

Aşıktım ve hep seni soyuyordum aklımda
Bir adam çarşıyı üstümüze kapıyordu

Kadınların kızların ardından gittim durdum
Öptüğüm yerlerin içimde durulmuyordu

Üç kez yokuşu indim çıktım boncuklar aldım
Kocaman kırmızı ağzın ki hiç bitmiyordu

Akşama doğru bir aşçı dükkânına girdim
Sana benzeyen incecik atlar geçiyordu

Sonra birdenbire büyük bir sessizlik oldu
Bu dünyadan İlhan Berk geçti dedim yürüdüm.

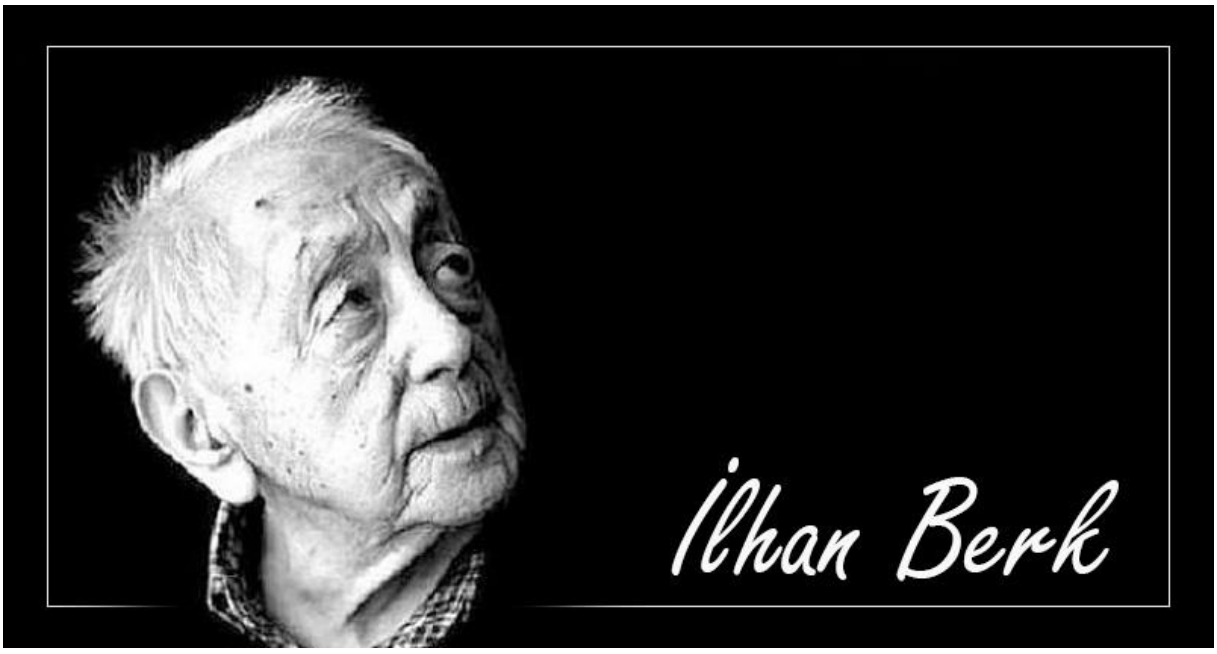
Aşk ve erotizmin yanı sıra onun şiirinde tarih ve mitoloji de büyük yer tutmaktadır. Berk özellikle "Çivi Yazısı" ve "Otağ" adlı kitaplarında mitolojiye bol bol yer vermektedir. Bunun yanı sıra onun şiirinde tabiat, coğrafya büyük bir öneme sahiptir. Tüm yeryüzünü şiire sokan İlhan Berk, şiiri bambaşka boyutlara taşımıştır. II. Yeni hareketinin en önemli isimlerinden olan Berk, lirik şiire bağlılığının yanı sıra toplumcu anlayışla da şiir yazmıştır. Bazı şiirlerinde kırsal kesime, işçilere yönelen şair bu noktada birçok duyguya yer vermiştir. Toplumcu şiirlerinde İlhan Berk, özgürlük, eşitlik ve umut naraları atmıştır.

Yazmak mutsuzluktur, mutlu insan yazmaz.
Bu yeryüzünü olduğu gibi görmeme engel olan
ve bana bu yeryüzünü cehennem eden
Bu yazmak eyleminden kurtulduğum,
Mutlu olduğum bir tek şey var: resim yapmak.

Tüm yeryüzünü şiire sokan İlhan Berk, şiiri bambaşka boyutlara taşıdı. Öyle ki İkinci Yeni'nin en önemli isimlerinden olan Berk, lirik şiire bağlılığının yanı sıra toplumcu anlayışla da şiir yazdı. Bazı şiirlerinde kırsal kesime, işçilere yönelen şair bu noktada birçok duyguya yer verdi. Yaşamını şiire adayan İlhan Berk, 19 yaşında başladığı şiir hayatını büyük bir usta olarak tamamladı ve 2018 yılında hayatını kaybetti. 90 yıllık yaşamında şiire farklı bir boyut kazandıran İlhan Berk, Türk edebiyatında kendine has tarzıyla çok güzel bir yer edindi.

İlhan Berk'in ilk şiirleri 1935 yılında Manisa Halkevi'nin Uyanış Dergisi'nde yayınlanmıştır. İlhan Berk şiir yazdığı yıllar içinde kendini sürekli yenilemiş ve geliştirmiştir. Zengin sözcük kullanımı ve etkili imgelem gücü ile edebiyatımızın köşe taşlarından biri olmuştur. İlhan Berk, çevresini saran doğayı ve nesneleri zengin bir şiir diline çeviren şairlerimizden biridir. Kül adlı kitabıyla 1979 yılında TDK ödülünü, İstanbul adlı kitabıyla ise 1980 yılında Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü almıştır.

Ne zaman seni düşünsem
Bir ceylan su içmeye iner
Çayırları büyürken görürüm
Her akşam seninle
Yeşil bir zeytin tanesi
Bir parça mavi deniz
Alır beni
Seni düşündükçe
Gül dikiyorum elimin değdiği yere
Atlara su veriyorum
Daha bir seviyorum dağlar

ECE AYHAN (ÇAĞLAR)
(10 Eylül 1931 Muğla - 12 Temmuz 2002 İzmir)

Şair, etikçi. İkinci Yeni şiir akımının öncülerindendir. 10 Eylül 1931 tarihinde Muğla'da doğdu. Tam adı Ece Ayhan Çağlar'dır. Babasının mal müdürlüğü göreviyle bulunduğu Datça'da, ailenin ikinci çocuğu olarak dünyaya geldi.

Ece Ayhan, ilkokula 1938'de Eceabat'ta başladı, ikinci sınıfı Çanakkale'nin İstiklâl İlkokulu'nda okudu. Ailesinin 1940 Kasım'ında Çanakkale'den ayrılarak İstanbul'a yerleşmesi üzerine, üçüncü sınıfa Karagümrük/Atikkale'de bulunan 19. İlkokul'da (daha sonraki adı Hırka-i Şerif İlkokulu) devam etti ve ilk öğrenimini bu okulda tamamladı.

Ortaokulu, Vefa Lisesi'nin karşısında bulunan Zeyrek Ortaokulu'nda, lise öğrenimini de Taksim Lisesi'nde (daha sonraki adlarıyla Beyoğlu Lisesi, İstanbul Atatürk Erkek Lisesi) tamamladı. Yüksek öğrenimine 1953'te Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde başladı ve 1959'da mezun oldu.[249]

Disiplinli bir yaşam tarzı ve memurluk hayatı, edebiyat çevrelerinde bugün de "hırçın şair", "huysuz şair" olarak anılan Ece Ayhan'ın yaradılış özelliğiyle bağdaşmayacak olgulardır. Ece Ayhan, 1966'da devlet memurluğu görevinden ayrılarak "soluk alıp verdiğini gerçekten duyduğum tek kent" dediği İstanbul'a yerleşti.

Ece Ayhan, 1974'ten ölümüne kadar, beynindeki tümörün yol açtığı birtakım hastalıkların sıkıntılarıyla yaşamıştır. Sağ kulağının ileri derecede işitme engeline ve sağ gözünde de hasara sebebiyet veren tümör, dünyaca ünlü beyin cerrahı Prof. Dr. Gazi Yaşargil'in ameliyatlarıyla ölümcül olmaktan çıkarılmıştır. Ancak, tümörün diğer organlarda meydana getirdiği hasarlar, sanatçıya yaşamı boyunca sıkıntı vermiştir.[250]

Bütün bu tedavilerin sonucunda felçten kurtulup ayağa kalkabilen sanatçı, Nisan 2001'de tekrar Çanakkale'ye yerleşti ve geçimini telif hakkını Yapı Kredi Yayınları'na verdiği eserlerinin geliriyle sağladı. Temmuz 2002'de İzmir Büyükşehir Belediyesi Gürçeşme Huzurevi'ne yerleşti ve 2002'de rahatsızlandığı için kaldırıldığı Eşrefpaşa Hastanesi'nde öldü. 2002'de, Çanakkale'nin Eceabat ilçesi Yalova köyünde toprağa verildi.

Türk şiirinin en özgün ve "sivil" seslerinden biri olan Ece Ayhan, gençlik yıllarında Ankara'da bulunmuş ve burada Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde (Mülkiye) eğitim almıştır. Bu dönem, onun hem düşünsel dünyasının hem de şiir anlayışının şekillenmesinde önemli bir eşik olarak değerlendirilebilir.

Ece Ayhan'ın Mülkiye yılları, Türkiye'nin siyasal ve toplumsal açıdan hareketli bir dönemine denk gelir. Ankara, bu süreçte yalnızca bir başkent değil, aynı zamanda bürokratların, siyasetçilerin ve aydınların yetiştiği bir düşünce merkezidir. Siyasal Bilgiler Fakültesi ise bu yapının en önemli kurumlarından biri olarak, devlet yönetimine insan yetiştirmenin yanı sıra eleştirel düşüncenin de filizlendiği bir ortam

[249] "Ece Ayhan'a vefa örneği". 12 Ekim 2013.
[250] Şair Ece Ayhan öldü. Hürriyet, 13 Temmuz 2002. http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/.

sunmuştur. Ece Ayhan, bu atmosfer içinde klasik devletçi bakış açısıyla tanışmış, ancak zamanla bu anlayışa mesafe koyan, hatta ona karşı duran bir düşünsel çizgi geliştirmiştir.

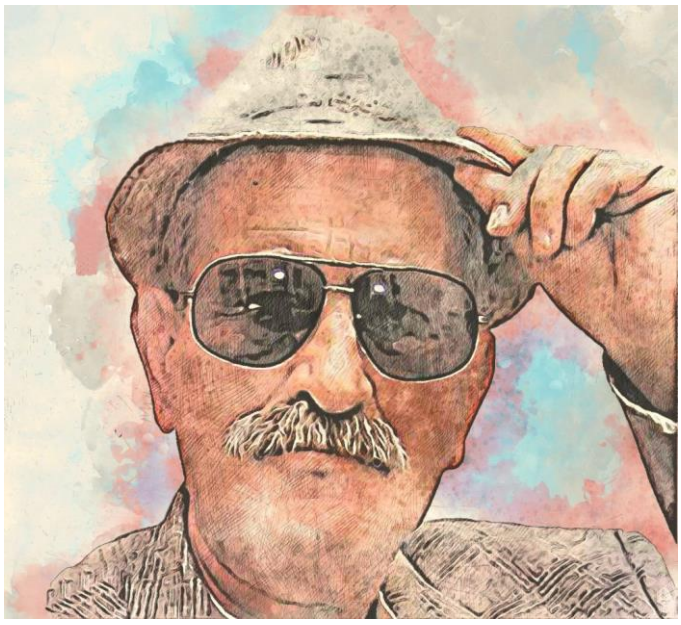
Onun Ankara'daki öğrencilik yılları, sıradan bir üniversite deneyiminden ziyade, bir "karşı duruş"un temellerinin atıldığı bir dönemdir. Mülkiye'nin disiplinli, hiyerarşik ve devlet merkezli eğitim anlayışı ile Ece Ayhan'ın özgürlükçü ve aykırı karakteri arasında belirgin bir gerilim yaşanmıştır. Bu gerilim, ilerleyen yıllarda onun şiirinde açıkça görülen "resmî tarihe karşı alternatif bir dil kurma" çabasının da kaynağıdır.

Ece Ayhan'ın Ankara'daki yaşantısı, onun şiirine doğrudan bir mekân tasviri olarak değil; daha çok düşünsel bir karşı çıkış ve dil kırılması olarak yansımıştır. Ankara'nın bürokratik ve resmî yapısı, şairin gözünde tek tip bir düzeni ve merkezî otoriteyi temsil eder. Bu nedenle Ayhan'ın şiiri, bu düzenin dışında kalanları "sivil" olanı, marjinal olanı, tarih dışına itilmiş kişileri öne çıkarır. Onun "sivil şiir" olarak tanımladığı yaklaşım, büyük ölçüde bu Ankara deneyiminin bir sonucudur.

Mülkiye'de aldığı eğitim, ona güçlü bir tarih ve siyaset bilgisi kazandırmış; bu birikim, şiirlerinde sıkça görülen tarihsel göndermelerin ve kavramsal derinliğin temelini oluşturmuştur. Ancak Ayhan, bu bilgiyi klasik bir anlatım içinde kullanmak yerine, parçalı, kapalı ve yer yer bilinçli olarak zor bir dil kurarak ifade etmiştir. Bu yönüyle onun şiiri, hem öğrendiği sistemin bir ürünü hem de ona karşı geliştirdiği bir direnç biçimidir.

Ankara'daki yaşamı boyunca Ece Ayhan, şehrin resmi yüzü ile kendi iç dünyası arasında mesafeli bir ilişki kurmuştur. Bu mesafe, onun şiirinde görülen ironik, kırık ve alışılmadık söyleyiş biçimlerinin arka planını oluşturur. Şair, Ankara'yı doğrudan anlatmak yerine, onun temsil ettiği düzeni sorgulayan bir dil geliştirir.

Ece Ayhan'ın Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki öğrencilik yılları ve Ankara'daki yaşantısı, onun şiirinin temel karakterini belirleyen önemli bir dönemdir. Bu süreçte edindiği bilgi birikimi ile geliştirdiği eleştirel bakış, onun şiirinde "resmî olanın dışında kalma" ve "sivil bir dil kurma" çabası olarak somutlaşmıştır. Bu nedenle Ece Ayhan'ın şiiri, yalnızca estetik bir tercih değil; aynı zamanda Ankara'da şekillenen güçlü bir düşünsel karşı duruşun ifadesidir.

Çünkü her kambur biraz şair bir ailedendir
Toplarsak kendi kendinin çırağı da olabilir,
Ölü sözcüklere ve çocuklara can vermek için
Hangi marş iki kere çalınırsa yeryüzünde unutmayın
Hem usta hem çırak bir kambur içindir.

MEHMED KEMAL (Kurşunluoğlu)
(11 Nisan 1921 Ankara - 14 Eylül 1998 İstanbul)

Şair, yazar ve gazetecidir. 11 Nisan 1921'de doğdu. Bazı kaynaklarda doğum yerinin Haymana olduğu ve doğum yılının 1920 olduğu belirtilmektedir. İlkokulu ve ortaokulu Ankara'da tamamladı. 1940'ta Ankara Erkek Lisesini bitirdi. Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Dairesinde memurluk yaptı. Ankara Üniversitesi Dil-Tarih Coğrafya Fakültesinde üç yıl boyunca eğitim gördü ancak daha sonra üniversiteyle ilişiğini kesti.[251]

Kuvvet gazetesinde muhabirlik ve yazı işleri müdürlüğü yaptı. *Kudret* ve *Battal Gazi* gazetelerinde de yazarlık yaptı. Askerlik görevinin ardından *ABC, Yön ve Kim* dergilerinde görev yaptı. Bayındırlık Bakanlığı Basın Bürosunu idare etti. Çeşitli dergilerin Ankara temsilciliğini de üstlendi.[252]

Ankara'da lokanta çalıştırdı. Ardından İstanbul'a gitti, gazetecilik faaliyetlerini orada devam ettirdi. *Yeni Gazete, Akşam*, *Barış* ve *Cumhuriyet*'te yazdı. Varlık dergisinde yazıları neşredildi. 12 Eylül Darbesinin ardından gözaltına alındı. 1978'de Lions Edebiyat Ödülü'nü ve 1995'te de Burhan Felek Basın Hizmet Ödülünü kazandı. Eserlerinde Mehmed Kemal ve Me. Ke. Ku. isimlerini kullandı. Toplumcu-gerçekçi akıma mensuptu. Evliydi ve iki çocuğu vardı. 14 Eylül 1998'de İstanbul'da öldü, kabri Zincirlikuyu Mezarlığındadır.

Öğle Rakıları

Buyurun içelim birer kadeh
Güzeldir öğle rakıları efendim
Unutulmaz
Bir kadından söz eder gibi
Utangaç, gizli yasak

Bilir misiniz efendim öğle rakıları
Yeni resimlere benzer gündüz gözüyle
Gündüz gözüyle bakılan
Yeni resimlere inanmazsınız
Bir asmalı mescit meyhanesinde, pera'da
Biraz küf, mazi, mahrem kokan
Biraz tünel, Sait Faik, mösyö rober.

Ankara Yılları

Ankara araştırmacısı Yavuz İşçen'in 2020 yılında solfasol internet sitesinde yayınlanan **"**Mehmet Kemal ve Muhalif Bir Mekan Olarak Kalem Meyhanesi" başlıklı yazısında Mehmet Kemal'in Ankara yıllarını ve edebi yaşantısını aşağıdaki şekilde anlatır.

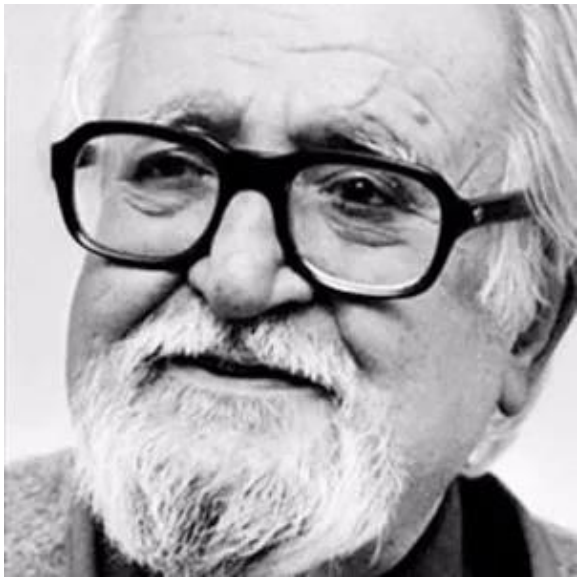
[251] ÜNLÜ Mahir (1991). Yirminci yüzyıl Türk edebiyatı: Cumhuriyet, Yeniler dönemi, 1940-1960, I-II. İnkılâp kitabevi. ISBN 978-975-10-0004-0.
[252] Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, "Mehmed Kemal Kurşunloğlu". teis.yesevi.edu.tr.

Mehmet Kemal (Kurşunoğlu), profesyonel olarak gazeteciliğe başladığı 1945 yılından itibaren gerek gazeteci, gerekse şair kimliği ile çeşitli gazete ve dergilerde yazarak yaşamını sürdürdü. Sık sık işsiz ve parasız kaldı. Posta Caddesi meyhaneleri onun ikinci evi gibiydi. Kürdün Yeri (Yeni Hayat Lokantası), Şükran Lokantası ve Palabıyığın Yeri'nde sürdürülen edebi ve siyasi sohbetlerin bilinen simalarındandı. Palabıyığın lokantasının asıl adı 'Yeni Dünya Lokantası'ydı. Ancak herkes Arnavut asıllı sahibinin bıyıklarından ötürü buraya 'Palabıyığın yeri' derdi. Palabıyığın bir de aynı sokak üzerinde sadece şarap içilen bir meyhanesi vardı. Burada leblebi ve ucuz şaraptan başka bir şey bulunmazdı. Mehmet Kemal'in özellikle parasız kaldığında, sık sık gitmek zorunda kaldığı meyhane burasıydı.

Kazım Özalp Caddesi'ni (Ziya Gökalp Bulvarı) geçtikten sonra, Bayındır Sokak'ın üst bölümünde, Mimar Kemal İlkokulu'na yakın bir yerde bulunan, ara sıra gittiği kahvehane vardı. Mehmet Kemal, sonradan bir çocukluk arkadaşıyla ortak oldu ve ceplerinden hiç para koymadan borç harç bu kahveyi devraldılar. 'Pulsuz Tavla' adlı romanında kahveyi devralma aşamasında arkadaşının nasıl dolduruşuna gelip borçlandığını uzun uzun anlatır. Kalem Meyhanesi işte bu kahvenin yerinde, 1965 yılı sonlarında açıldı. 1965 ve 1970 yılları arasında faaliyet gösterdi. Kısa süre sonra ortağı ayrıldı. Mehmet Kemal, bir süre daha idare ettikten sonra ucuz-pahalı demeden meyhaneyi sattı. Arkasından da İstanbul'a giderek gazetecilik mesleğine geri döndü. Kalem Meyhanesi uzun soluklu olmadı. Ancak bıraktığı izlerle, anılarımızdaki yerini uzun süre koruyacak gibi görünüyor.

Kalem Meyhanesi

Yıllarca geçimini kalemi ile sağlamış bir basın emekçisi, açtığı meyhaneye 'Kalem' ismini koyarken neler düşündü acaba? Meyhanenin giriş kapısının üst tarafına yerleştirilmiş olan tabelası, büyükçe bir kalem biçimindeydi. Giriş kapısının üzeri içki etiketleri ile döşenmişti. Girişte yer alan panoyu gazete başlıkları süslüyordu. Yuvarlak masalarını Karpiç'e benzetenler oluyordu. Aslında genel tarzı, duvar resimleri ve duvarına yazılan notlarla, tam anlamıyla Üç Nal'a daha çok benziyordu. Mehmet Kemal, resimler için tanıdıklardan ricacı olmuştu.

Duvarların birinde büyük boyutlu olarak, boya ile çizilmiş bir kadın (ana) resmi vardı. Ana, elini şakağına dayamış düşünür şekilde resmedilmişti. Sanki meyhanede içenlere şaşırmış gibi bakıyordu. Bu resmi, sanat camiasından tanıdığı, aynı zamanda askerlik arkadaşı olan ressam Balaban (İbrahim Balaban) çizmişti. Meyhanenin bir duvarında, güneşin yaktığı kırmızı kocaman bir gökyüzünün altında, kadınlı erkekli, çoluk çocuk çalışan insanlar görülüyordu. Bu resmi de, Çukurova'nın terini tuvallerine taşıyan arkadaşı Duran Karaca çizmişti. Orhan Peker ise başka bir duvara iki sevimli

itfaiyeci çizerek arkadaşı Mehmet Kemal'e destek oldu. Sonradan başka ressamlar başka resimler eklediler. Tanınmış şairler şiirler yazdılar, küçük notlar tutturanlar oldu ve kısa sürede meyhanenin duvarlarında boş yer kalmadı. Posta Caddesi meyhanelerinden tanıdığı şair arkadaşı Celal Vardar'ın 'Kalem' adlı şiiri ise, duvarların ön bölümündeki mermer kısma yazılmıştı.

KALEM

Ben bir kurşun kalemim
İçim, dışım kadar katı değil,
Değnek gibi yontuyorsunuz beni.
Ben bir kurşun kalemim,
Elinize uymuyor köşelerim,
Bozuk düzen yazıyorum,
Ben bir kırık kalemim,
Kırıla kırıla tükeniyorum.

Meyhanenin müdavimleri

Kalem Meyhanesi, Sultan Otel'in iki bina yukarısına açılmıştı (Bayındır II Sokak No: 35'te bulunan Sultan Otel'in yerinde, günümüzde 'Hotel Marinem' var). Sultan Otel'in barı, özellikle TRT'nin prodüktör, yapımcı ve yönetmen gibi çalışanlarının iş çıkışı geldikleri bir yerdi. Aynı grubun Kalem Meyhanesi'ne de devam ettiğini Selim Esen'den öğreniyoruz: "Sultan Otel barının müşterileri ayakta içki içen, konuşan, tartışan kimselerdi. Her iki mekânın konukları arasında genç TRT çalışanları da vardı. Kalem Lokantası'nın garsonu Naci, TRT'cilerin ortak dostuydu."[253]

Necati Tonga, çeşitli anı kitapları ve makalelerden derlediği bilgilere dayanarak Kalem Meyhanesi'ne devam eden isimleri şöyle sıralıyor: "Kalem Meyhanesi daha çok sol dünya görüşüne mensup şair, yazar, sanatçı ve gazetecilerin devam ettikleri bir edebiyat mahfili olmuştur. Ahmet Oktay, Fethi Giray, Niyazi Akıncıoğlu, Muzaffer Buyrukçu, Vüs'at O. Bener, Salim Şengül, Nezihe Meriç, Adalet Ağaoğlu, Sevgi Soysal, Turgut Özakman, Ruhi Su, Cemil Eren, Cevat Çapan, Veysel Öngören, Nizam Payzın, Altan Öymen, Haluk Tuncalı, Ataol Behramoğlu, Celal Vardar, Ahmet Telli, Ali Püsküllüoğlu ve Emre Kongar Kalem Meyhanesi'ne devam eden belli başlı isimlerdir."[254]

Asu Maro'nun gazeteci Tuğrul Eryılmaz ile söyleşi yaptığı kitabında, Kalem Meyhanesi'ne gidenler arasında farklı isimlere de rastlıyoruz. "Kısmen ama tamamen değil. Yakın çevrem hep solun tonlarından oldu. Benim en iyi içki arkadaşlarım Hüseyin Cevahir ile Yavuz Sabuncu'ydu. Kalem'e giderdik, Mehmet Kemal'in yerine. Tiyatro oyuncuları, entelektüeller çok gelirdi. Galatasaraylı Cengiz Tekin, Aksel Ülker, Kolejli Ferda Kınacı, şair Arkadaş Zekai Özger de takılırdı bazen. Tuncer Kurtiz, Vasıf Öngören, Erkan Yücel'i orada tanıdık."

[253] ESEN Selim, Dinçer'le Bir Zamanlar, Ağustos 1979.
[254] Bir Edebi Muhit Olarak Ankara 1923-1980, s.263, 2019.

Tuğrul Eryılmaz, "en iyi içki arkadaşım" diye tanımladığı Hüseyin Cevahir ile Mülkiye'de sınıf arkadaşıydı. Mahir Çayan da aynı sınıfta okuyordu. Tuğrul Eryılmaz Londra'da bulunduğu sırada iki yakın arkadaşının vurulduğu haberini (1 Haziran 1971) gazeteden okudu. "Mahir Çayan yaralı, Hüseyin Cevahir ise ölü ele geçirilmişti." Yanında bulunan iki Mülkiyeli ile birlikte hüngür hüngür ağladıklarını anlatıyor.

Cemil Eren, Vüs'at Orhan Bener'i anlattığı bir yazısında Kalem Meyhanesi'nden bahseder. "Vüs'atın kız kardeşi Bilge, eşi Atilla Bölükbaşı, Ayşe ve Vüs'at sık sık yazar Mehmet Kemal'in işlettiği Kalem Meyhanesinde önceden ayırttıkları iyi bir masaya yerleşir beni ararlardı. Kalem'deyiz, gel. Alaturka şarkıları ve kantoları hepsi iyi bilirlerdi. Kanto söylemek Ayşe ile başlamıştı sanırım. Çok genç yaşta yitirdiğimiz, hepimizin çok sevdiği Atilla Bölükbaşı sesiyle yüksek oktavlara çıkarak herkesi bastırırdı. Bizim şamatamız meyhanedeki diğer masaları da neşelendirir, onlardan da katılan olurdu."[255]

Çeşitli kaynaklarda Ruhi Su'nun Kalem Meyhanesi'ndeki sohbetlere sazı ve sözü ile katıldığı belirtiliyor. Funda Şenol Cantek, bu konuda şöyle yazıyor: "Mehmet Kemal en sıkıntılı dönemlerinde Ruhi Su'ya kol kanat germiş. Kalem'de çalıp söylemesini sağlamıştı. Böylelikle Su, hem dostlarıyla hasbihal ediyor, hem de para kazanıyordu. Onun varlığı meyhanenin cazibesini de artırıyordu." (Rakı Ansiklopedisi, Kalem Maddesi, s.289, 2010)

"Eski zaman konsolu"

"Mehmed Kemal'i bizler 1968'de Ankara'da Kalem Meyhanesi'nde tanıdık... Yeni yetme devrimciler, yazarlar, şairler, radyocular, televizyoncular... Mehmed Kemal'in iki kadim dostuyla birlikte açtığı Kalem Meyhanesi'nde buluşurdu akşamları. O masa masa dolaşır, dostlarıyla şakalaşır, şen kahkahalarla süslerdi sohbeti. Meyhane birkaç yılda top attı. Mehmed Kemal'le sonraki yıllarda Günaydın'da buluştuk. Hemen her akşam içmesine rağmen sabahları işe 7:30'da gelir, üç taşra gazetesine yazı yazar, Necati Doğru ile biz 9:00 sularında işe geldiğimizde Mehmed Ağabey yazılarını bitirmiş günlük gazeteleri okumaya koyulmuş olurdu. Günaydın'dan aldığı maaş geçimine yetmezdi herhalde. Ama dert etmezdi. En çok rakı ve tavlayı severdi. Hangi konu açılsa söyleyecek sözü, anlatacak öyküsü vardı. Çetin Altan'ın deyimiyle 'eski zaman konsolu' gibiydi... Her çekmecesinde ayrı bir hikâye, her köşesinde ayrı bir hatıra..."[256]

21 Mayısçıların Kalem'de buluşması

Mehmet Kemal'in meyhanesi, farklı kaynaklardan gelse bile sistemle bir nedenle uyuşamamış insanların buluşma yeri gibiydi. Belki de bu nedenle 1963 yılında darbeye teşebbüs etmekten idamla yargılanan '21 Mayısçılar', affedilmeleri durumunda Kalem Meyhanesi'ne gidip içmeyi aralarında kararlaştırmışlardı. Hepsi idamla yargılanan bu subaylar Kalem'in sadece adını duymuşlardı. İçlerinden Talat Aydemir ve Fethi Gürcan idam edildi, diğerleri ise müebbet hapis cezası aldı. Bir süre

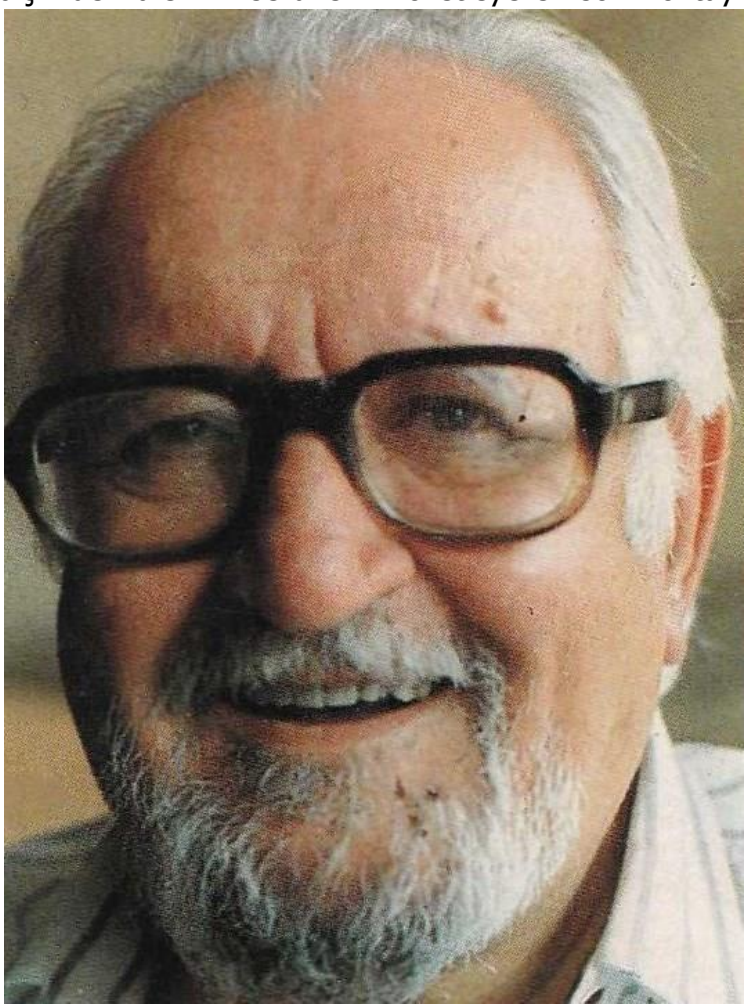
[255] Bir Duyarlı Adam, Vüs'at O. Bener, 2008.
[256] Melih Aşık, Milliyet Gazetesi, 17 Eylül 1998.

hapis yattılar; ancak Demokratların affından sonra (1967) affedildiler. Bu subaylar, "27 Mayıs 1960 harekatının amacına ulaşmadığını, Atatürk devrimlerin tehlikede olduğunu" düşünüyorlardı. Hapisteyken aralarında kararlaştırdıkları gibi çıktıktan sonra bir gece toplanıp Kalem'e geldiler. Mehmet Kemal o geceyi şöyle anlatıyor:

"Bir gece grup halinde gelip, en dipteki masaya oturdular. Asker oldukları davranışlarından belliydi. Masalarına davet ettiler, gitmemek olmazdı, gittim. Askerce kalkıp birer birer elimi sıktılar ve adlarını söylediler. Gazeteler adlarını bolca yazdığı için hepsini biliyordum. Bunlara '21 Mayısçılar' deniyordu." Mehmet Kemal, bu subay grubu ile zamanla samimiyeti ilerletti. 21 Mayısçılar da artık Kalem'in devamlı müdavimleri arasına katılmışlardı. Mutfağa girip yardım ettikleri bile oluyordu. Hatta bu subaylardan meyhaneyi devralmayı düşünenler de çıktı.

"Meyhaneden değil ama romanından para kazandım"

Mehmet Kemal, meyhane kapandıktan sonraki yıllarda kendisi ile yapılan bir söyleşide, lokantacılıktan para kazanmadığını, fakat Kalem Meyhanesi ile ilgili izlenimlerini anlattığı 'Pulsuz Tavla' adlı romanının tefrikasından para kazandığını belirtiyor. Selim Esen ise esprili biçimde Kalem'in serüvenini özetleyerek son noktayı koyuyor.

"Günün her saatinde havasız mekândaki kimi genç şairler ise, duvarlara şiir mısraları karalarlardı. 'Kalem' in sahibi zamanın ünlü gazetecilerinden, şair Mehmet Kemal'di. Genç aydınlarımıza yıllar yılı kalemiyle bir şeyler vermek istemiş, ama algılama konusunda midelerin kafalardan daha yetenekli olduğunu fark edince, bu lokantayı açmıştı. Şiirden romana, siyasetten edebiyata değin her şeyi yazan kalemi, müşterilerin borç hesaplarını tutmakta oldukça acemiydi. Olağanüstü özellikler taşıyan 'Kalem' kısa sürede batacak, Mehmet Kemal şiir yazmaya devam edecek, ortağı ise meyhanedeki boş şişeleri satarak zengin olacaktı."[257]

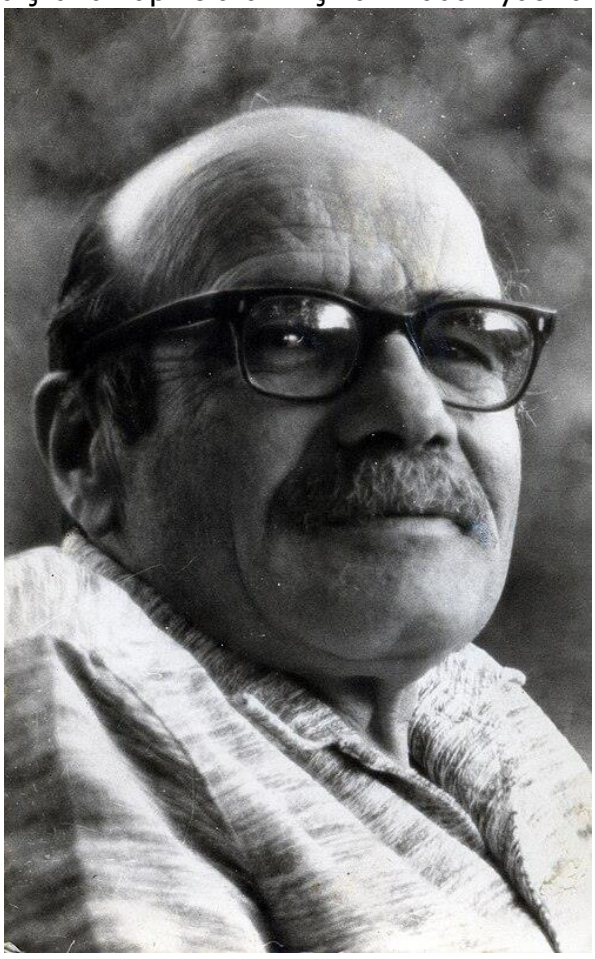
[257] İŞÇEN Yavuz, "Mehmet Kemal ve Muhalif Bir Mekan Olarak Kalem Meyhanesi", https://solfasol.tv/, 02.09.2020.

CEYHUN ATIF KANSU
(7 Aralık 1919 İstanbul - 17 Mart 1978 Ankara)

Yazar, şair ve doktor. Cumhuriyet'in ilk yıllarında ortaya çıkan memleket edebiyatı geleneğini bağımsız bir şekilde sürdürdü. Şiirlerinde ve diğer çalışmalarında Türk tarihi, Anadolu'nun yurt tutulması, çocuk ve problemleri, köy ve eğitim konularını işledi.

7 Aralık 1919 günü Bostancı'da doğdu. Babası, o sırada Ortaköy"de bir yetimhane okulunda idareci olan Nafi Atuf Bey, annesi eğitimci Müfdale Hanım'dır. Ailenin ikinci çocuğu idi. 1921 kışında babası Nafi Atuf ve dayısı Mehmet Vehbi Bey Milli Mücadele'ye katılmak için Ankara'ya gitti. Henüz bir buçuk yaşında olan Ceyhun Atuf, o günlerde ani bir rahatsızlık geçiren annesini kaybedince ağabeyi Tuğrul Atuf ile Ankara'da babasının yanında büyüdü ve ulusal kurtuluş savaşına tanıklık etti.[258]

Sakarya Meydan Muharebesi dolayısıyla Ankara boşaltılırken, Ankara Lisesi müdürü olan ve öğrencilerinin başında okulu Kayseri'ye taşıyan babası ile birlikte Kayseri'ye gitti. 1922 yılında ailesi ile birlikte Ankara'ya döndü. 1926 yılında Ankara Samanpazarı İlkokulu'na başladı, 1932 yılında Necatibey İlkokulu'nda ilköğrenimini tamamladı. İlkokul beşinci sınıftayken geçirdiği kemik veremi nedeniyle altı ay kadar vücudu alçılarla kaplı olarak hiç kalkmadan yatmak zorunda kaldı.

Ortaöğrenimine İstanbul'da İstiklal Lisesi'nde yatılı öğrenci olarak başladı. İlk öyküsü bu lisenin yıllığında yayımlandı. Eğitimine 1935 yılında Ankara'daki Gazi Lisesi'nde yatılı olarak devam etti. Bu lisede arkadaşları ile *Filiz* adında bir dergi çıkardı. Şiirleri önce Filiz dergisinde sonra *İnkılapçı Gençlik*, Ülkü, *Yücel*, *Millet*, İstanbul gibi dergilerde yayımlandı. 1938 yılında Ankara Gazi Lisesi'nden mezun oldu.

Siyasal bilgiler öğrenimi görmek istese de babasının isteği üzerine tıp öğrenimi gördü. 1938-1944 arasında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde okudu. Tıp öğrenimi sırasında doğa, çocuk, yurt sevgisini işlediği *Bir Çocuk Bahçesi'nde* ve *Bağbozumu Sofrası* adlı ilk şiir kitaplarını yayımladı. Bu iki kitaptaki şiirlerinde genellikle tabiat, çocuk ve vatan sevgisi konularını ele aldı. Eminönü Halkevi'nin Dil-Tarih-Edebiyat koluna üye oldu.

[258] IŞIK Ayşegül (2019), "Ceyhun Atuf Kansu'nun eserlerinde eğitim/ Ed". Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans tezi. 10 Ocak 2023.

Tıp eğitimini tamamladıktan sonra çocuk hastalıkları alanında uzmanlaştı. Ankara Numune Hastanesi'nde çalıştı. Bir yandan da Altındağ mahallesinde açtığı bir poliklinikte gecekondu mahallesi çocuklarına sağlık hizmeti götürmeye çalıştı. Bu yıllarda şiirlerini *Çocuklar Gemisi* (1946) isimli kitapta topladı.[259]

1948 yılında Tokat/Turhal'daki Şeker Fabrikasında doktor olarak çalışmaya başladı. Bu sırada tanıştığı Muzaffer Hanım ile evlendi; Bahar ve Işık adını verdikleri iki çocukları oldu. 11 yıl Turhal'da yaşayan Kansu, bir yandan Turhal Şeker Fabrikası'nın çocuk doktoru olarak çalışırken diğer yandan şiir kitapları yayımlamayı sürdürdü.[260]

Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum
Bütün çiçeklerini getirin buraya,
Öğrencilerimi getirin, getirin buraya,
Kaya diplerinde açmış çiğdemlere benzer
Bütün köy çocuklarını getirin buraya,
Son bir ders vereceğim onlara,
Son şarkımı söyleyeceğim,
Getirin, getirin...ve sonra öleceğim.

Ankara yılları

1959 yılından itibaren Ankara'da Ankara Şeker Fabrikası ile Şeker Şirketi Genel Müdürlüğünde doktorluk mesleğini sürdürdü. Bu dönemde Ankara Radyosu'nda yaptığı Türk Kurtuluş Savaşı, Mustafa Kemal ve Türk dili konuları üzerine konuşmalarıyla tanındı. Çocuk sağlığı ile ilgili kitaplar yazmayı da sürdürdü; *Anneler Soruyorlar* (1959-1961), *Kasabalar ve Köylerde Çocuk Bakımı* (1961) adlı kitaplarını yayımladı.

Yurdumdan (1960) isimli şiir kitabında dış dünyadaki siyasi gelişmelere paralel olarak Cumhuriyet ve Türk İnkılabı üzerine düşüncelerini dile getirdi. Bu tarihten sonra çeşitli dergilerde yayımladığı şiirlerini *Bağımsızlık Gülü* (1965), *Sakarya Meydan Savaşı* (1970) ve *Buğday Kadın Gül ve Gökyüzü* (1970) isimli kitaplarında topladı. *Bağımsızlık Gülü* kitabıyla 1965-1966 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, Kurtuluş Savaşı yıllarında yaşananların perde arkası bir destan havasıyla dile getirdiği *Sakarya Meydan Savaşı* kitabıyla da 1970-1971 Behçet Kemal Çağlar Ödülü'nü aldı.

1960'taki askerî darbe sonrasında Halkevleri'nin Türk Kültür Derneği adıyla, bir dernek statüsünde faaliyete geçirilmesinden sonra bir süre bu derneğin genel başkan yardımcısı oldu ve dernek adına çıkan *Dernek* dergisini de yönetti. Türk Kültür Dernekleri adının Halkevleri olmasından sonra çıkan Halkevleri Dergisi"nin yazı kurulunda çalıştı.

1969 yılında Türk Dil Kurumu Yönetim Kurulu üyeliğine seçilen Kansu, Türk Dili dergisinin de yazı kurulunda yer aldı. Hayatının son dönemlerinde Atatürk'ün Nutuk'unu yorumlaya çalıştı ve aynı doğrultuda *Söylevi Okurken* başlıklı bir yazı dizisi

[259] ŞENGÜL Abdullah (2018), "Ceyhun Atuf Kansu". teis.yesevi.edu.tr. 16 Ocak 2022.
[260] IŞIK Ayşegül, age. s. 23.

hazırladı; ancak tamamlayamadı. Ceyhun Atıf Kansu, 17 Mart 1978 günü kalp yetmezliği sonucu elli dokuz yaşında öldü. Naaşı 19 Mart 1978'de Türk Dil Kurumu ve Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü önüne getirildikten sonra Cebeci Asri Mezarlığı'na defnedildi.

Kendisi ve şiir anlayışı hakkında şu ifadeleri kullanmaktadır.

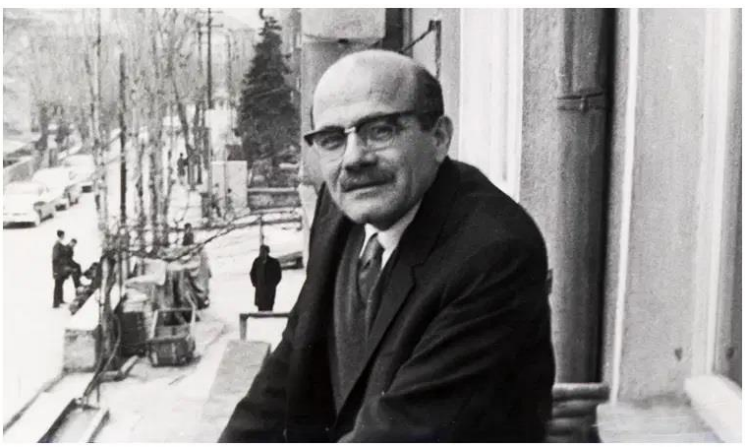
"Ben bir halk ve toplum ozanıyım. Ya da öyle bir ozan olmak isterim. İlk şiirlerimi lise sıralarında yazdım. Bireysel duygularla dolu şiirlerimde bile hiç olmazsa halk diline yaslandım. Açık açık, tatlı tatlı anlaşılır söylemeyi yeğ tuttum. Sevdiğim ozanlardan en aşağı üçü halk ozanıdır. Yunus Emre, Pir Sultan Abdal ve Karacaoğlan'dır. Güneş vurmuş dereler gibi ışıl ışıl akmalı mısralarım. Bulanık sulardan hoşlanmam. Ne var ki bu yolu tutunca da, sizi ozan saymayıveriyorlar. Saymasınlar, ben onların ozanı değilim ki, ben halk ozanıyım."

Türk şiirinde hem hekim hem de şair kimliğiyle özel bir yere sahip olan Ceyhun Atıf Kansu, şiir anlayışını Anadolu gerçekliği, insan sevgisi ve toplumcu duyarlılık üzerine kurmuş önemli bir isimdir. Onun şiiri, bireysel duygularla toplumsal sorumluluğu dengeli bir biçimde bir araya getiren, yalın ama derinlikli bir yapı gösterir.

Kansu'nun şiir anlayışının merkezinde insan ve özellikle Anadolu insanı yer alır. Doktor olarak Anadolu'nun farklı bölgelerinde görev yapması, ona halkın yaşamını yakından gözlemleme imkânı sağlamış; bu gözlemler şiirine doğrudan yansımıştır. Yoksulluk, hastalık, yalnızlık ve umut gibi temalar, onun şiirinde soyut kavramlar olarak değil, somut insan hikâyeleri üzerinden dile getirilir. Bu yönüyle Kansu'nun şiiri, yaşanmışlığın ve tanıklığın ürünüdür.

Şairin şiir anlayışında belirgin olan bir diğer unsur toplumculuktur. Ancak onun toplumculuğu, ideolojik sloganlara dayanan sert bir söylemden ziyade, insana duyulan derin bir sevgi ve sorumluluk duygusuyla şekillenir. Kansu, toplumsal sorunları dile getirirken didaktik bir dil kullanmaktan kaçınır; bunun yerine içten, samimi ve yer yer lirizme yaklaşan bir anlatım tercih eder. Bu nedenle onun şiiri, hem düşündüren hem de duygulandıran bir etki yaratır.

Dil ve üslup açısından bakıldığında, Kansu'nun şiirlerinde yalınlık ve duruluk ön plandadır. Süslemelerden uzak, anlaşılır bir Türkçe kullanır. Bu tercih, onun şiirini geniş bir okur kitlesine ulaştıran önemli bir etkendir. Halk şiiri geleneğinden izler taşıyan bu dil, modern şiirin serbest yapısıyla birleşerek kendine özgü bir söyleyiş oluşturur.

Ceyhun Atıf Kansu'nun şiirlerinde Anadolu coğrafyası önemli bir yer tutar. Doğa, köy yaşamı ve insanın doğayla

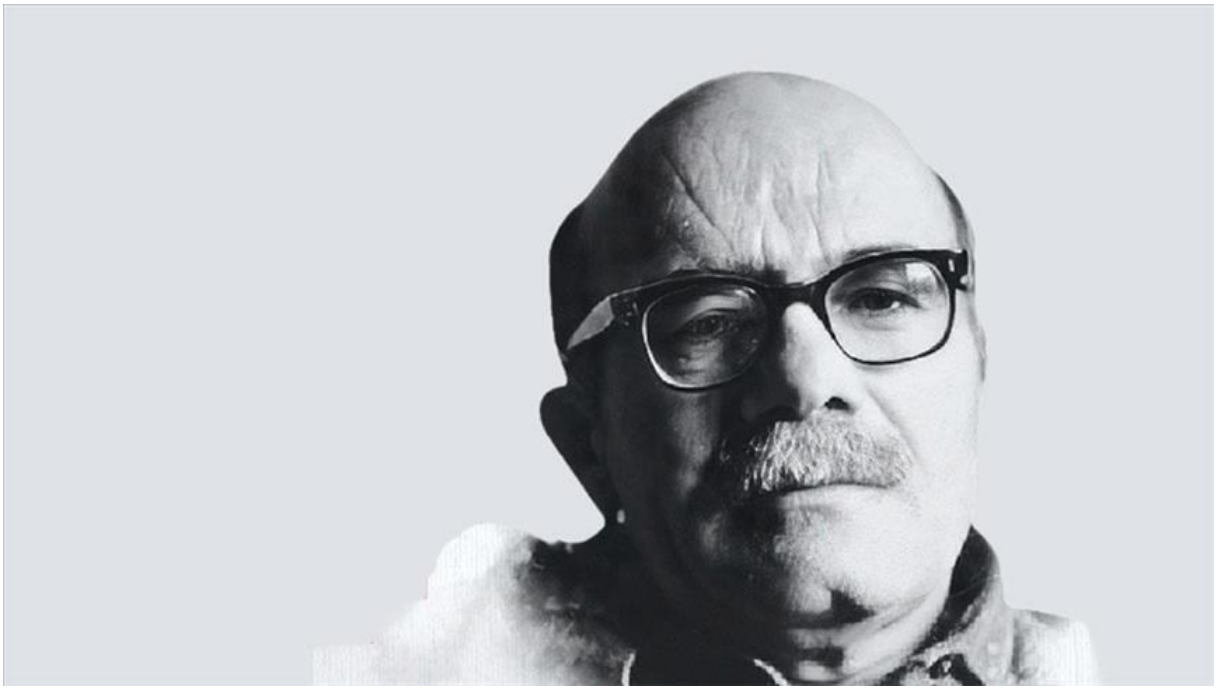
kurduğu ilişki, onun şiirinde yalnızca bir arka plan değil; aynı zamanda anlamın taşıyıcısıdır. Bozkır, yollar, kasabalar ve çocuklar, onun şiir evreninin vazgeçilmez unsurlarıdır. Özellikle çocuk teması, şairin insana ve geleceğe duyduğu umudu simgeler.

Şairin şiir anlayışında dikkat çeken bir diğer nokta da insancıl bakış açısıdır. Kansu, insanı her şeyin merkezine koyar; onu ideolojilerin ya da sistemlerin bir aracı olarak değil, başlı başına bir değer olarak görür. Bu nedenle onun şiiri, sert bir eleştiri barındırsa bile, temelinde her zaman bir merhamet ve anlayış duygusu taşır.

Sonuç olarak, Ceyhun Atıf Kansu'nun şiir anlayışı; Anadolu gerçekliğine dayanan, insan merkezli, toplumcu ama aynı zamanda lirik ve yalın bir yapıdadır. Onun şiiri, hem bir tanıklık hem de bir vicdan sesi olarak değerlendirilebilir. Bu özellikleriyle Kansu, Türk şiirinde hem duyarlılığı hem de insancıl yaklaşımıyla kalıcı bir iz bırakmıştır.

Yerden alıp o gülü
Hangi gülü?
Bir topçu neferinin
Sakaryalı yaz toprağında
Sıcak kan gülü.

Alıp koklamak o gülü
Hangi baharda?
Türkçenin özgür kırlarında
Türkülerde burcu burcu,
Bilgeliğin ana gülü!

FÂİK ÂLİ OZANSOY
(10 Mart 1876 Diyarbakır - 1 Ekim 1950 Ankara)

Bürokrat, eğitimci ve şairdir. Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti dönemi Türk edebiyatının önemli şairlerinden birisidir. Şiirleri Türk sanat müziği şarkılarına güfte olmuştur. Osmanlı Devleti'nde çeşitli yerlerde kaymakamlık ve mutasarrıflıklarda bulunmuş bir bürokrattır. Şair Süleyman Nazif'in kardeşi, şair Munis Faik Ozansoy'un babasıdır.

1876'da Diyarbakır'da dünyaya geldi. Birkaç nesil şair yetiştirmiş bir ailenin çocuğu idi.[1] Asıl adı Mehmet Faik idi. İlk ve orta öğrenimini Diyarbakır'da, lise ve yükseköğrenimini İstanbul'da Mülkiye Mektebi'nde tamamladı 1901. Öğrenim yıllarında Servet-i Fünûnculara katıldı. Topluluğun en genç üyelerinden birisi idi. *Servet-i Fünûn* dergisinde yayınlanan ilk şiirlerinde "*Zâhir*" mahlasını kullandı. Servet-i Fünuncular gibi aşk ve tabiat konularını işledi; ağır bir dil kullandı. Özellikle Abdülhak Hamid'in şiirlerinin etkisinde kaldı; şiirleri Abdülhak Hamid ve *Servet-i Fünûn* şiiri arasında bir köprü görevi gördü.

Okulu bitirdikten sonra birçok yerde kaymakamlık ve mutasarrıflık görevlerinde bulundu. 1910'da Midilli'ye, ardından Erzurum'a atandı. 1914 yılında Kütahya mutasarrıfı olarak görevlendirildi. Kütahya'daki görevi sırasında askeri bir önlem olarak çıkartılan Tehcir Kanunu'nu Talat Paşa'nın baskılarına rağmen uygulamadı, şehrin Ermeni halkını korudu. Kütahya'daki cemaat olaylar yatıştığında Faik Ali için Kütahya Ermeni Kilisesi'ne bir şükran kitabesi koymuştur.

Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı sırasında yazdığı şiirlerini "*Elhan-ı Vatan*" adlı kitapta topladı. 1918'de "*Payitahtın Kapısında*" adlı oyunu kaleme aldı ve bu eserde Çanakkale Savaşı sırasındaki bir aşk öyküsü ile vatan temasını birlikte işledi. Mütâreke döneminde birkaç ay Diyarbakır valiliği yaptı. 1920'de Ebubekir Hâzım Bey'in dâhiliye nâzırlığı sırasında müsteşarlığa getirildi.

Faik Ali Bey, Diyarbakır valiliği sırasında 1919'da Erzurum Kongresi'ne şehirden heyet gönderilmesi istendiğinde reddetmişti; bunun etkisiyle cumhuriyetin ilanından sonra dışlandı, kendisine görev verilmedi. Son idari görevi, Osmanlı dönemindeki Dahiliye Nezareti Müsteşarlığı oldu. 1933 yılında öğretmenliği bırakarak oğlu Munis ile birlikte Ankara'ya geldi; kendisini edebiyata verdi. Oğlu ile birlikte 1936'da "Marmara" adlı aylık bir dergi çıkardı. Dergi, sadece 10 sayı yayımlandı.

I. Dünya Savaşı yıllarında yazdığı ikinci oyunu "*Nedim ve Lale Devri*"ni 1950'de tamamlayıp yayımladı. 1 Ekim 1950 tarihinde geçirdiği bir kalp krizi sonucu Ankara'da vefat etti. "*Abdülhak Hamit'in ayakucuna gömülmeyi*" vasiyet etmiş olduğu için cenazesi İstanbul'a getirilerek Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verildi.[261]

Türk edebiyatının Servet-i Fünun ve Fecr-i Âti çizgisinden Cumhuriyet dönemine uzanan önemli temsilcilerinden Fâik Âli Ozansoy, yalnızca şairliğiyle değil, aynı zamanda bürokrat ve yayıncı kimliğiyle de dikkat çeken çok yönlü bir aydındır. Onun Ankara'daki yaşantısı ve özellikle Marmara dergisi etrafında yürüttüğü faaliyetler,

[261] www.wikipedia.com/ Er. Tar. 01.05.2026.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında şekillenen kültürel ortamın anlaşılması açısından önemli ipuçları sunar.

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte Ankara, yalnızca yeni devletin siyasi merkezi değil; aynı zamanda kültürel ve entelektüel bir dönüşümün de odağı haline gelmiştir. Fâik Âli Ozansoy, Osmanlı'nın son döneminde başladığı bürokratik kariyerini Cumhuriyet döneminde de sürdürmüş; bu süreçte Ankara ile kurduğu ilişki giderek kalıcı bir nitelik kazanmıştır. Özellikle hayatının son yıllarını Ankara'da geçirmesi, onun bu şehirle kurduğu bağın yalnızca görev temelli değil, aynı zamanda kültürel ve düşünsel bir yakınlığa dayandığını gösterir.

Ozansoy'un Ankara'daki yaşantısı, bir yandan devlet hizmetiyle şekillenirken, diğer yandan edebiyat çevreleriyle kurduğu ilişkilerle zenginleşmiştir. Cumhuriyet'in ilk kuşak aydınlarıyla aynı ortamı paylaşması, onun düşünce dünyasını genişletmiş; geleneksel estetik anlayışını yeni dönemin ihtiyaçlarıyla buluşturmasına imkân tanımıştır. Bu bağlamda Ankara, Ozansoy için yalnızca bir yaşam alanı değil; aynı zamanda edebî ve kültürel üretimin beslendiği bir merkez olmuştur.

Bu üretimin en somut örneklerinden biri, Ozansoy'un öncülüğünde yayımlanan Marmara Dergisi'dir. 1930'lu yıllarda Ankara'da yayımlanan bu dergi, dönemin edebî ve düşünsel hayatında önemli bir yer tutar. Ozansoy'un hem yöneticiliğini üstlendiği hem de aktif biçimde yazılar kaleme aldığı Marmara, yalnızca bir edebiyat dergisi değil; aynı zamanda Cumhuriyet'in kültürel politikalarının ve estetik arayışlarının yansıdığı bir platformdur.

Marmara dergisi çevresinde yürütülen çalışmalar, Ozansoy'un edebiyat anlayışının da dönüşüm geçirdiğini gösterir. Daha önce bireysel duyarlılıklar ve estetik kaygılar etrafında şekillenen şiiri, bu dönemde daha geniş bir toplumsal perspektife açılmıştır. Dergide yayımlanan yazılarında ve şiirlerinde, millî bilinç, tarihsel süreklilik ve kültürel kimlik gibi temaların öne çıktığı görülür. Bu durum, onun Cumhuriyet'in ideolojik ve kültürel atmosferiyle kurduğu ilişkinin doğal bir sonucudur.

Öte yandan Marmara dergisi, yalnızca Ozansoy'un kişisel üretimini yansıtan bir mecra değil; aynı zamanda dönemin farklı kalemlerini bir araya getiren bir buluşma noktasıdır. Bu yönüyle dergi, Ankara'daki edebî çevrelerin oluşmasına katkı sağlamış; başkentin kültürel hayatını canlandıran önemli bir unsur olmuştur. Ozansoy'un bu süreçte üstlendiği rol, onu yalnızca bir şair değil, aynı zamanda bir kültür taşıyıcısı ve yönlendiricisi haline getirmiştir.

Fâik Âli Ozansoy'un Ankara'daki yaşantısı ve Marmara dergisi etrafındaki faaliyetleri, onun edebî kimliğinin olgunlaşmasında belirleyici bir rol oynamıştır. Ankara'nın Cumhuriyet

dönemindeki kültürel dinamizmi, Ozansoy'un şiirinde bireyselden toplumsala uzanan bir dönüşümü mümkün kılmış; Marmara dergisi ise bu dönüşümün görünür olduğu önemli bir platform işlevi görmüştür. Bu yönüyle Ozansoy, Cumhuriyet'in erken döneminde edebiyat ile kültür politikaları arasında köprü kuran önemli isimlerden biri olarak değerlendirilebilir.

NE GÜZEL ŞEY

Yıldızlı semâlardaki haşmet ne güzel şey
Mehtâba dalıp yâr ile sohbet ne güzel şey

Dünyamızın üstünde bütün ruhlar uyurken
Yıldızların altında ibâdet ne güzel şey

Fânî ve adâvetlere mahşer bu cihanda
Bir bitmeyecek aşk u muhabbet ne güzel şey

Dünyâda senin âşıkın olmak ne saâdet
Allah ile -hâşâ!- bu rekâbet ne güzel şey

Lûtfen bana güldün, güzelim, mültefit oldum.
Îcâb-ı necâbet bu… necâbet, ne güzel şey

Ey hilkatin emsâli yok ibda'-ı kemâlî
Senden bana bir zerre inâyet ne güzel şey

Hüsnündeki mânâ-yı semâvî ne îlâhî
Aşkımdaki reng-i ebediyyet ne güzel şey

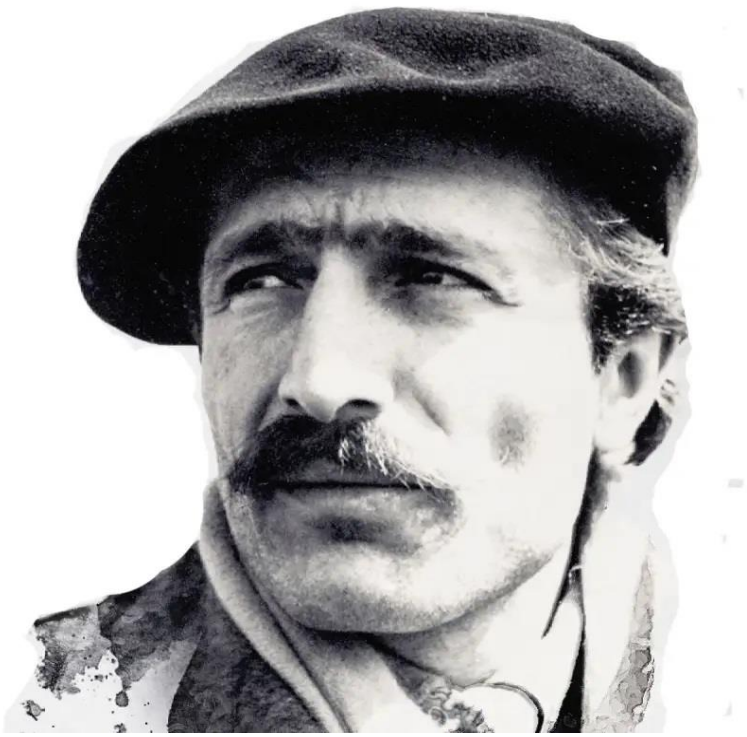
ÖZDEMİR (Halit) ASAF
(11 Haziran 1923 Ankara - 28 Ocak 1981 İstanbul)

Cumhuriyet dönemi şairlerdendir. Özdemir Asaf, zarif ve duygu yüklü şiirleriyle Türk edebiyatında unutulmaz bir yere sahip. Eserlerinde genellikle insan ve toplum ilişkilerini ele alan Asaf, şiirlerinde incelikli bir üslup ve güçlü bir duygusal derinlik sergilemiştir. Kısa şiirin ustası sayılması 'özdeyiş' sevgisiyle açıklanabilir.[262]

Asıl adı Halit Özdemir Arun olan şair, 11 Haziran 1923'te Ankara'da Mehmet Asaf Bey ve Hamdiye Hanım'ın ikiz çocuklarından biri olarak dünyaya geldi. Çocukluk yıllarını Ankara'da geçiren Asaf, anılarını "Ça" adlı eserinde aktarmıştır.

Özdemir Asaf, Cumhuriyet kurulmadan yaklaşık dört ay önce Ankara'da Hacıbayram'da bir konakta dünyaya gelir. Bir gün sonra da ikizi Özgönül doğar. Yedi yıl Ankara'da yaşarlar. Babasının vefatı sonrası aile İstanbul'a gelir. Asaf "Ankara'da Hacıbayram'da doğduğum evi, yıllar sonra, gösterdiler de gördüm. Daha önce, albümlerdeki resimlerini göstermişlerdi. 'İşte bu doğduğun ev' diyerek. Resimlerde ve Ankara'ya gittiğimde göstermemiş olsalardı ben nereden bilebilirdim" diye yazacaktır.

Henüz yedi yaşındayken babasını kaybetti. Soyadı Kanunu'nun yürürlüğe girmesinin ardından annesi, anlamı saf, temiz ve arı olan "Arun" soyadını seçmiştir. Özdemir Asaf ikiz kardeşiyle birlikte okul çağına geldiğinde babasını kaybetmiştir. Onun ve kardeşinin öğrenimiyle bizzat Mustafa Kemal ilgilenir. Çünkü Asaf'ın babası Mehmet Asaf Bey, Mustafa Kemal'in değer verdiği biridir. Mustafa Kemal'in, İsmet İnönü'ye "Asaf'ın çocuklarını bir okula yerleştirin" talimatı üzerine şair Galatasaray Lisesi'ne kaydolur. Fakat son yıl Kabataş Lisesi'ne geçerek buradan mezun olur.

[262] "Kısa yaşamına kısa şiirler sığdıran şair: Özdemir Asaf", /www.gercekedebiyat.com/, Er. Tar. 01.05.2026.

Babasının vefatından sonra ailesi İstanbul'a taşındı ve annesi Hamdiye Hanım, Acıbadem'deki köşkünde biçki dikiş kursu açarak aileyi geçindirdi. Özdemir Asaf, 1930 yılında Galatasaray Lisesi'nin ilkokuluna kaydoldu ve eğitimine burada başladı. Ancak çocukluk döneminde yaşadığı bir rahatsızlığın lise eğitimi sırasında tekrarlanması nedeniyle bir yıl okula devam edemedi. Bu süre zarfında Galatasaray Lisesi'ndeki ücretsiz eğitim hakkını kaybeden Asaf, Kabataş Erkek Lisesi'nin ara sınavını kazanarak öğrenimini 1942'de parasız yatılı olarak tamamladı.[263]

Özdemir Asaf'ın oğlu Olgun Arun, babasının 100. yaşı için düzenlenen etkinlikte babasının şiire başlamasını anlatırken; "Babamın sanat yolculuğu Galatasaray Lisesinde, yani 7. sınıftayken başlıyor. Kimse bilmez, Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Gurbette Kuş" isimli şiiri babamı çok etkiliyor. Bir şiir kitabı, defteri hazırlıyorlar arkadaşlarıyla. İçinde Şükufe Nihal, Yusuf Mardin, Nazım Hikmet, Necip Fazıl, Fazıl Hüsnü gibi çok önemli edebi şahsiyetlerin olduğu şiirler var." ifadelerini kullandı.[264]

Geleceğim, bekle dedi, gitti.
Ben beklemedim, o da gelmedi.
Ölüm gibi bir şey oldu.
Ama kimse ölmedi.

Üniversite hayatına İstanbul Üniversitesi'ndeki Hukuk Fakültesi ile başlayan şair, ardından İktisat Fakültesi'nde devam etti ve bir yıl boyu Gazetecilik Enstitüsü'nde eğitim aldı. Eğitim sürecinin yanı sıra çalışma hayatına adım atan Özdemir Asaf, 1942'den itibaren sigorta prodüktörlüğü yapmaya başladı. 14 Eylül 1946'da okul arkadaşı Sabahat Selma Tezakın ile evlenen şair, bu dönemde yüksek öğrenimini tamamlamadan iş hayatına odaklandı.

1948 yılında askerlik görevini yerine getiren Asaf, "Zaman" ve "Tanin" gazetelerinde çevirmenlik yaptı. İlk şiiri ise 1939'da "Servet-i Fünun-Uyanış" dergisinde yayımlandı. Şair, aynı zamanda çeviri şiirler kaleme aldı ve "Büyük Doğu", "Varlık", "Yenilik" gibi önemli gazete ve dergilerde eserlerini yayımlamayı sürdürdü.

1951 yılında Cağaloğlu'ndaki Molla Fenari Sokak'ta Sanat Basımevi'ni kuran Özdemir Asaf, 1955'te Yuvarlak Masa Yayınları'nı faaliyete geçirdi. İlk şiir kitabı olan "Dünya Kaçtı Gözüme"yi yine bu yayınevinden okuyucularla buluşturdu. Şiirlerinde genellikle dörtlük ve ikiliğe yer veren Asaf, taşlama ve ironi unsurlarıyla dikkat çekmiştir.

Şairin ilk kitabı 1955 yılında yayımlanan *Dünya Kaçtı Gözüme*'dir. İlk kitabının yayımlanmasıyla ilgili Asaf'ın yaşadığı mutluluğu kızı Seda Arun aktarıyor: "Bir akşam elinde kitaplarıyla eve geldiğinde ortalığı matbaa mürekkebi kokusu sarmıştı. Annemle paketi açmalarını beklerken ilk kitabının yayınlanmasının babama verdiği heyecanı hissedememiştim. Bütün kitaplara karşı duyduğu derin saygıyla paketi açmış, okşarcasına tuttuğu kitabını anneme uzatmıştı. Çocukluğumun verdiği hırçın bir coşkuyla elimi uzatıyordum ki aynı sıcaklıkla bir tane de bana vermişti: Dünya Kaçtı Gözüme. Gülmüştüm. Kocaman bir dünya, göze nasıl kaçabilir ki!"

[263] "Kısa yaşamına kısa şiirler sığdıran şair: Özdemir Asaf", www.gercekedebiyat.com/, Er. Tar. 01.05.2026.

[264] "100 yaşında Özdemir Asaf'ı oğlu anlattı: 'Yalnızlık Paylaşılmaz", www.gercekedebiyat.com/, Er. Tar. 01.05.2026.

Yalnızlık, yaşamda bir an,
Hep yeniden başlayan.
Dışından anlaşılmaz.
Ya da kocaman bir yalan
Kovdukça kovalayan.
Paylaşılmaz.
Bir düşün'de beni sana ayıran
Yalnızlık paylaşılmaz
Paylaşılsa yalnızlık olmaz.

Zamanla dizeleri kısaltarak kelime oyunları üzerine kurulu eserler geliştiren şairin eserleri, daha çok insan ve toplum eksenli temalar içeriyordu. 1979 yılında TRT'de yayımlanan röportajında yazdığı şiirler üzerine konuşan Özdemir Asaf, her şiir yazdığında "Acaba daha kısa olabilir mi?" diye düşündüğünü dile getirmiş ve gençlik yıllarında yaşadığı bir anısını paylaşmıştır.

Bir gazeteye yazdığı kısa şiirler nedeniyle müdüründen eleştiri aldığı günleri anlatırken, hem yaşadığı kırgınlığı hem de genç yaşta geliştirdiği sanatçı hassasiyetini ifade etmiştir. Bu olaydan sonra o gazeteyle çalışmayı bırakan usta şairin ipuçlarıyla dolu bu anısı, onun şiire olan tutkusunu ve sanatına verdiği değeri ortaya koymaktadır.

Bütün renkler aynı hızla kirleniyordu,
Birinciliği beyaza verdiler.

LAVİNİA

Türk edebiyatının en ilginç şiirlerindendir Lavinia. Kimse gerçek adını merak etmez, gizemli romantik bir ad olarak orada uzaklarda bilinmezde kalmasını ister. Boğaziçi Üniversitesi'nde matematik profesörü ama aynı zamanda bir koleksiyoner ve araştırmacı olan, edebiyat tarihiyle ilgili 'Şiir Hikayeleri', 'Bir Roman Kahramanı Orhan Veli' gibi kitapları da olan yazar Haluk Oral, Lavinia'nın kim olduğunu 2008'de yayımlanan '*Şiir Hikâyeleri*' kitabında açıklamıştı.

Buradaki bilgilerle pek çok okur, Lavinia adındaki kadının gerçek adının Mevhibe Beyat olduğunu öğrenmişti. Ancak aradan yıllar geçti ve edebiyat okurunun pek meşgul hafızası bu gerçeği unuttu, Lavinia kısa sürede yine gizemli bir sevgili olarak kaldı. Ta ki Haluk Oral kitabını yeniden yayınlayana kadar. İlk olarak 2008 yılında İş Bankası Kültür Yayınları etiketiyle yayımlanan Şiir Hikâyeleri'nin, Everest Yayınları tarafından yapılan yeni baskısıyla iki ay önce ikinci baskısı raflarda yerini aldı. Lavinia da yeniden anımsandı.

Lavinia, yani Mevhibe Meziyet Beyat, 2 Mayıs 1925'te İstanbul'da doğmuş, Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdikten sonra Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü'nde uzun yıllar resim öğretmenliği ve stilistlik yapmıştı. Şarkıcı Lale Belkıs öğrencilerinden biriydi. Sanat ortamının içindeydi hep. Adalet Cimcoz ona Marilyn Monroe'ya benzediği için Marlin adını takmıştı, Güzel Sanatlar Akademisi'nin Rita Hayworth benzerliği nedeniyle Gilda'sıydı.

Mevhibe Beyat, Özdemir Asaf'ın kendisine beslediği platonik aşkla 'Lavinia' olarak edebiyatımıza girdi. Bayat'ın diğer platonik aşkıysa kendisine öykülerinde 'Hisya' diyen Oktay Akbal'dı. Fakat Lavinia'nın ilk aşkı Akademi'den hocası, ünlü ressam Edip Hakkı Köseoğlu'ydu. İkincisi ise ünlü gazeteci ve yazar İlhan Selçuk.

Aşkları ölene kadar sürse de evlilikleri kısa olur Mevhibe Beyat ve İlhan Selçuk'un. 17 Eylül 1956'da evlenir, 25 Şubat 1958'de de ayrılırlar. Beyat, sonraki evliliğini o sıralar kendisinden yaşça küçük ve henüz amatör bir oyuncu olan Öztürk Serengil'le yapar. Bu evlilik de fazla sürmez. Mevhibe Beyat üçüncü ve son evliliğini fotoğraf sanatçısı ve kameraman Muhlis Hasa ile yapar.

Sana gitme demeyeceğim.
Üşüyorsun ceketimi al.
Günün en güzel saatleri bunlar.
Yanımda kal.

Sana gitme demeyeceğim.
Gene de sen bilirsin.
Yalanlar istiyorsan yalanlar söyleyeyim,
İncinirsin.

Sana gitme demeyeceğim,
Ama gitme, Lavinia.
Adını gizleyeceğim
Sen de bilme, Lavinia.

Sevgi, ayrılık, ölüm ve kaçış temalarını ustalıkla işleyen şair, Batı şiirinin ve geleneksel Türk şiirinin unsurlarını harmanlayarak farklı bir sanat anlayışı geliştirdi. TRT'de 1979'da yayımlanan bir röportajında, yazdığı şiirlere ilişkin değerlendirmede bulunan Asaf, ne zaman bir şiir yazmak istese, "acaba daha kısası olabilir mi?" diye düşündüğünü belirterek, şu anısını paylaşmıştı:

"Bir gazeteye, edebiyat sayfasına arkadaşlarımızla beraber yazıyorduk. 5-10 günde bir de gidip, şiirlerimizin küçük paralarını alıyorduk. Tatlı oluyordu. Bir gün muhasebeye gittiğim zaman, 'Müdürü göreceksin.' dediler. Müdüre gittim. 3-4 tane şiirim çıkmış. Biri bir satır, biri iki, biri üç satır falan. 'Efendim, beni istemişsiniz.' dedim. 'Bak oğlum, arkadaşların koca koca şiirler yazıyor. Sen de en iyi, en yüksek parayı alanlardan birisin. Sen de biraz çok yaz da, aldığın parayı hak et.' dedi. Gençtim, biraz alındım. 'Öyleyse, bu şiirlerin bedeli gazeteye armağan olsun.' dedim. Kapıdan çıkıyordum, 'Evladım üzülme.' dedi. Bu sefer adam üzülmüştü. Parayı aldım, verdiler ama ondan sonra o gazeteye şiir yazmadım."

Hayata şiirin perspektifinden bakan şair, kendine özgü, ironik bir üslup yaratmayı başardı. Özdemir Asaf, şiir ve yazarın görevine dair görüşlerini "Yuvarlağın Köşeleri" isimli kitabında okuyucularla paylaşarak bu alandaki düşüncelerini kaleme aldı.

İlk eşi Sabahat Selma Tezakın'dan Seda adında bir kızı olan Asaf, 1954 yılında bir grup sanatseverle birlikte Küba ve Kanarya Adaları üzerinden bir Atlantik turuna çıktı. Daha sonraki yıllarda Türkiye'nin ilk kadın fotoğrafçılarından Yıldız Moran ile evlendi. Bu evlilikten Gün, Olgun ve Etkin adında üç oğlu dünyaya geldi.

Asaf, 1959 yılında Türk Edebiyatçılar Birliği'nin temsilcisi olarak Belçika'daki Milletlerarası Şiir Bienali'ne katıldı. 1966'da ise Makedonya Yazarlar Birliği'nin davetiyle Yugoslavya'da düzenlenen Şiir Kongresi'nde yer aldı. 1970 yılında Yuvarlak Masa Yayınları'nı ve matbaasını kapatan şair, 1979 yılında rahatsızlığı nedeniyle Vakıf Gureba Hastanesi'nde tedavi görmeye başladı.

Aralık 1980'de kendisine akciğer kanseri teşhisi kondu. 28 Ocak 1981'de, İstanbul'daki evinde 58 yaşındayken hayata veda eden Özdemir Asaf'ın cenazesi Aşiyan Mezarlığı'na defnedildi. Nazik ve duygusal kişiliğiyle çevresinde derin bir iz bırakan şairin bazı eserleri vefatının ardından yayımlandı.

Geçen yıl düzenlenen 100. yaş etkinliğinde konuşan oğlu Olgun Arun, babasının sanat yolculuğunun Galatasaray Lisesi'nde, yedinci sınıf sıralarında başladığını dile getirdi. Ayrıca, Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Gurbette Kuş" adlı şiirinin babası üzerinde derin bir etki bıraktığını ve bu etkinin onu arkadaşlarıyla birlikte önemli edebi şahsiyetlerin şiirlerini derlediği bir şiir defteri hazırlamaya yönelttiğini belirtti.

Özdemir Asaf iyi bir babadır. Çocukları, onunla ilgili hep sıcacık hatıralar anlatır. Bir örnek, oğlu Gün Arun anlatıyor: *"'Babaaaa...' diye koşar, atlardık kollarına babam eve geldiğinde. Üzerine biraz tırmanır, o günkü heyecanlarımızı anlatır, endişe ve sorularımızı iletirdik. Konuşurduk... Dinlerdik... Kısa belki ama genellikle yoğun, her zaman karşılıklı sevgi ve saygıyla içten sohbetler... Sonrasında babam ceplerinden birine elini daldırır, bizler için getirdiği fındıkları, fıstıkları çıkarırdı. Kimi zaman ikiüç simit... Bir gün, yavru bir kedi... Onların aralarında ya da başka bir cepte, peçeteler, kâğıtlar, şiirler, belki bir iki tercüme, düşünceler, an ve anılar..."*

Özdemir Asaf, 'R'leri yumuşak G olarak telafuz ettiği için hayatı boyunca çeşitli 'R'li hikayeler de biriktirdi. Kızı Seda Arun bu hikayelerin en komiklerinden birini şöyle anlatmıştı: "*Babam, şiirlerinde babasının Asaf ismini kullanır, oysa asıl ismi Halit*

Özdemir Arun'dur. 1950 yılında Cağaloğlu'nda bir matbaa açar. Açılış işlemleri için gittiği vergi dairesindeki memur adını sorar. 'R'leri 'Ğ' olarak söyleyen babam 'Halit Özdemiğ Ağun' der. Özdemir, bilinen bir isim olduğu için memur belgelere 'Halit Özdemir Ağun' yazar. Babam, bankonun üzerinden eğilerek bakar. Yanlış yazıldığını görünce 'Soyadımı yanlış yazdınız. Doğğusu Ağun' der. Memur yüzüne bakar. 'Evet, Ağun" der. 'Hayığ, hayığ Ağğun.' 'Beyefendi anladım. Ağun.' Babam sinirlenir. Cebinden kalemini kağıdını çıkarır, kocaman harflerle ARUN yazar, R'lere basa basa yüksek sesle okur: 'AĞĞĞĞĞUN"

Özdemir Asaf, 1981 yılında vefat ettiğinde, Can Yücel, Asaf'ı defnettikten sonra şairin 'R'leri söyleyememesine ithafen *Cenaze Dönüşü* adlı bir şiir yazar. Şiir şöyledir:

Anlaşıldı bu
R'lerin intikamı
Onlar yuttu Özdemir Asaf'ı.

"Sanat sanat içindir" anlayışını tercih eden Asaf, şiirlerinde gerek içerik gerekse biçim açısından ideoloji, teoloji ve felsefeden uzak kaldı. Şiiri hiçbir zümrenin veya hiç kimsenin etkisinde kalamayacak kadar özgür gören Asaf, bu bağlamda hiçbir akımın etkisinde kalmayarak, kendine has bir üslup oluşturdu.

Şiirleri her zaman okur nezdinde talep gören şairlerden biridir. Pek çok şiiri, kimi şiirlerinin dizeleri ezbere bilinir. Açıkçası okurla kurduğu bu güçlü bağ çok az şaire nasip olmuştur. Bu anlamda Asaf için Türk şiirinin popüler şairlerinden biri olduğu söylenebilir.

Her şeyi süpürebilirsin,
Sonbaharı süpüremezsin.
Yalnızsa,
Sürekli bir sonbaharı
Süpürür hep.
Düşünemezsin

ÖZDEMİR İNCE
(1 Eylül 1936 Mersin -)

Şair, yazar, çevirmen ve gazeteci. 1 Eylül 1936 tarihinde Mersin'de doğdu. 1956'da Mersin Lisesinden mezun oldu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine devam etti. 1960'ta Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümünü bitirdi. Bir yıl Sandıklı Ortaokulunda öğretmenlik yaptıktan sonra yedek subaylık hizmetini İzmir-Bornova 57. Er Eğitim Tugayında yaptı. Ardından, Aydın Lisesinde öğretmenlik yaparken Fransa'nın açtığı sınavı kazanarak 1965-1966 arasında Paris'te Sorbonne Üniversitesi'nde çağdaş Fransız dili ve edebiyatı ile "Institut de phonétique"te fonetik hakkında eğitim gördü. Yurda dönüşünde Aydın ve Muğla liselerinde öğretmen olarak çalıştı.

İlk şiiri 1954'te *Kaynak* dergisinde yayımlandı. *Pazar Postası*, *Türk Dili*, *a*, *Değişim*, *Dost*, *Şiir Sanatı*, *Papirüs*, *Soyut*, *Türkiye Yazıları*, *Milliyet Sanat*, *Yusufçuk*, *Adam Sanat* gibi dergilerde yayımlanan şiirleriyle tanındı. Şiir üzerine kuramsal yazılar ve değişik konularda denemeler, eleştirel denemeler yazdı. Şiirleri, Fransızca, Yunanca, Bulgarca, İtalyanca ve Makedoncaya tercüme edildi. Eylül 2018'den bu yana Cumhuriyet gazetesinde *Tersi ve Yüzü* adlı köşesinde yazmaktadır.[265]

1969'da TRT'ye girdi. 1982'de kurumdan emekli oluncaya kadar dış haberler bölümünde çevirmen, televizyonda metin yazarı, ön denetim ve redaksiyon müdürü, program ve yayın planlama müdürü, genel müdürlük müşaviri olarak çalıştı. 1989-2000 yılları arasında Can Yayınları'nda editör, Telos Yayınları'nda editör ve yayın yönetmeni olarak çalıştı. Ocak 2000'de köşe yazarlığına başladığı *Hürriyet* gazetesinden 1 Nisan 2012'de ayrıldı. 23 Nisan 2012 ile 2 Haziran 2014 tarihleri arasında *Aydınlık* gazetesinde yazdı. Şu anda Cumhuriyet gazetesinde köşe yazarlığı yapmaktadır.[266]

Hürriyet Gazetesinde yazarlık yapan Özdemir İnce bu gazetede 1 Şubat 2001 tarihinde yayınladığı "Ankara, Ankara, Güzel Ankara" başlıklı yazısında 25 yıl yaşadığı kenti şu şekilde anlatıyor;

"Bazı insanların imgesi bir kentin manzarasına karışır. Ya da bazı insanların imgesi bir kentin manzarasından çıkmıştır. Bu 'manzara'ya ruh da dahildir. Benim böyle bir kentim yok. Uzun süre yaşadığım kentlere bile sanki 'şöyle bir uğramış' gibiyimdir.

Nerelere uğradım? Doğumumdan sonra I9 yıl tutuklu kaldığım Mersin, iki kez toplam 25 yıl uğradığım Ankara...Sonra sırasıyla Sandıklı, İzmir, Aydın, Muğla, biraz Çine ve birkaç kez Paris. Ve artık 10 yılı devirdiğim Pistanbul. 'Pistanbul' ayrıca bir deneme yazımın da adıdır. Bedenim Mersin'e, aklım Ankara'ya, ruhum da Paris'e ait.

'Ankara, Ankara, Güzel Ankara' yazısını yazmama, Doğan Hızlan bey biraderimin 'Via Ankara' (Hürriyet, 21 Ocak) başlıklı yazısı yol açtı. Doğan'ın yazısı Ankara'nın hakkını yememeye özen gösteriyor. Yazı 'İstanbul, canım İstanbul' haykırışıyla sona erse de...

---

[265] "Özdemir İnce Yazıları - Cumhuriyet Gazetesi". Cumhuriyet. 19 Ocak 2024.

[266] Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, "Özdemir İnce". teis.yesevi.edu.tr. 20 Ekim 2020.

İlkin bir gözlemimi yazıya geçireyim: Sonradan olma İstanbullular Ankara'yı sevmezler. Dahası, başkente hınç bile duyarlar. Çünkü başkent sıfatını içinde yaşadıkları bu varoşlar yığışımına layık görürler.Nüfusları birkaç göbekten İstanbul nüfusuna kayıtlı olanlar ise Ankara'ya çekingen, utangaç bir sevgi ve saygı duyarlar. Bu sevgi ve saygının içinde, biraz da ,sonradan olma İstanbullulara karşı bir tepki vardır. Yerleşik İstanbullu hakseverdir, Ankara'nın hakkını yemez.

İstanbul'un sonradan görme liberalleri Ankara'dan nefret eder, onu ceberrut ve jakoben bulur. Son zamanlarda, bunların gözünde Ankara, kendileriyle demokrasi arasındaki en büyük bir engeldir. Bu saplantı, marazlı bir yanılsamadan başka bir şey değil elbette. Ankara olmasa Türkiye (yani İstanbul, benim deyişimle 'Pistanbul') şıp diye demokrasi kervanına katılabilir. Ama bunu Kemalist Ankara istememektedir. Bunlara göre, Ankara son operasyonlara neden olan kumpasların kotarıldığı yerdir. Bu türden savları okuduğum, duyduğum zaman, gözümün önüne, elindeki çöp torbasını gece karanlığından yararlanarak komşusunun bahçesine fırlatan 'uyanıklar' geliyor.

İstanbul'un Cumhuriyet'in kenti olmadığını ileri sürdüğüm deneme yazımda, İstanbul severlerin tüylerini diken diken edecek bir bölümcük var: 'İstanbul, Cumhuriyet döneminde de ne yazık ki bu ülkenin bir numaralı kenti olma konumunu sürdürerek adam olma şansını yitirmiştir. İstanbul, Cumhuriyet döneminde, Ankara ile İzmir'in arkasından Türkiye'nin üç numaralı kenti olabilseydi, bu denli hasta olmazdı.' Hem Türkiye hem de İstanbul kurtulurdu.

Sonradan olma İstanbullular Ankara'daki Meclis'i pek beğenmezler, çağın gerisinde bulurlar, ama bana sorarsanız, bu Meclis Ankara'dan daha çok İstanbul'a yakışıyor. Ankara'yı çok özledim: Sakarya Caddesi'ni, Balıkçı İsmet'i, Tavukçu ve Körfez lokantalarını, eski Piknik'i, eski Pis Buhara'yı ve çok eski Üçüncü Mevki'yi...

Ankara'ya aşk ilan etmek istiyorsanız, bunun en etkiyi yöntemi Pistanbul'u yermektir. Daha doğrusu, İstanbul'un makyajını silmek..."

Özdemir İnce 22.10.2023 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'ndeki yazısında da;

"Ankara hayatım 1957'de başladı sayılır. Gazi'nin kütüphanesinde hademe maaşıyla "yatılı" çalışıyordum. Hafta sonlarında dışarı çıkıyordum. O sırada Ankara'da Nurullah Ataç, İlhan Berk, Adalet Ağaoğlu, Tektaş Ağaoğlu, Sunullah Arısoy, Doğan Avcıoğlu, Erhan Bener, Vüs'at Bener, Bilge Karasu, Salah Birsel, Asım Bezirci (Halis Acarı), Hüseyin Cöntürk, C.A. Kansu, Cahit Külebi, Nermin Menemencioğlu (Strater), Özdemir ve Sevgi Nutku (Sabuncu, Soysal), Fikret Otyam, Mustafa Ekmekçi, Şahap Sıtkı, İlhan Tarus, Can Yücel yaşamaktaydı. Pazar günleri saat 10.30'da İlhan Berk'in evine gider öğle yemeği vaktinde ayrılırdım, ısrar etseler de yemeğe kalmazdım. Son yıllarda İlhan'ı eleştiren yazılar yazmış olsam da en iyi dostlarımdan biriydi. Aileden sayılırdım."

Can Yücel Londra'dan yeni gelmişti. Bir gün Can Yücel ve Asım Bezirci ile Ulus Posta Caddesi'nde öğle vakti Kürdün Meyhanesi'ndeydik. Can bir zaman sonra "Yahu Özdemir, Gazi'nin kütüphanesinde çalışıp orada yaşamaktan, şiir yazmaktan başka ne yapıyorsun nerede okuyorsun?" diye sordu. Hukuk fakültesinde okuduğumu öğrendikten sonra "Orada ne bok yiyorsun, müstantık mı olacaksın, dava vekili mi?"

dedi. Ben ikisine de "Hayır!" deyince "Oğlum, Gazi'de oturuyorsun da ne demeye Fransızca bölümüne girmiyorsun?" dedi. Hayatımın en önemli günüdür. 1958 yılında Gazi'nin Fransızca bölümü sınavına girdim ve kazandım. O gün Can Yücel'le konuşmasaydım şimdiki ben olamazdım.

İkinci Yeni akımının en azgın yılıydı. Akımın sözcüsü Pazar Postası'nı Muzaffer Erdost yönetiyordu. Rüzgârlı Sokak'taki matbaaya gidip kendisiyle tanıştım ve bir şiir verdim. Yayımlandı. Pazar Postası'nda Cemal Süreya, Turgut Uyar ve Ece Ayhan'la tanıştım. Pazar Postası'na yakın bir sokakta, OVE Han'da Salim Şengil'in (Salim amcanın) Seçilmiş Hikâyeler Dergisi'nin bürosu vardı. Orada Salim amca, Nezim (Nezihe Meriç) ve Attilâ İlhan'la tanıştım. Attilâ İlhan Mersinli olduğumu öğrenince "Bir karpuz alak yarak yiyek!" dedi. Ben de kendisine Sokaktaki Adam romanının kahramanı Mehmet Ali pozları attım. Salim amca ile Nezim koruyucum oldular, Attilâ İlhan ile hayat boyu dost olduk. Ben onu çok sayardım, bilen bilir, o da beni çok severdi."

Şubat Ayında Ankara'da

Bu yıl erken bastırdı kış!
Yağmur yağıyor, yağmur yağdıkça seviyorum seni.
Kar yağıyor, kar yağdıkça seviyorum seni.
Karaya vurdukça, sular dondukça
Üşüdükçe, bir şeyler yitirdikçe, umudum kırıldıkça
Çıkmaza girdikçe yaşam, yüreğim sıkıştıkça,
Sen değiştikçe daha çok seviyorum seni.
Donmuş suda çelik tadı var
Ağzımda eski tutun ve buruk çay tadı
Her sabah yaya geçiyorum butun Ankara'yı

Kömür ve kükürt kokuları arasında
Her aksam yaya geçiyorum bütün Ankara'yı

METİN ALTIOK

Ölürsem Senin Toprağına Gömülmek İsterim Ankara…
(14 Mart 1941 Bergama - 9 Temmuz 1993 Ankara)

Şair, yazar. 14 Mart 1941'de İzmir Bergama'da dünyaya gelen Metin Altıok, Melahat Moral ve Süleyman Altıok'un ilk çocuğudur. Daha sonra Meral adında bir kız kardeşi olan Altıok'un çocukluğu İzmir Karşıyaka'da geçer. Metin Altıok sırasıyla Karşıyaka Lisesi ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe bölümünü bitirdi. Bingöl Lisesi'nde Felsefe Grubu Öğretmenliği ve daha sonra sürgün olduğu Bingöl'ün Genç ilçesinde, ayrıca Karaman Lisesi'nde felsefe öğretmenliği yaptı. Türkiye İşçi Partisi üyesiydi. 2 Temmuz 1993 tarihinde yaşanan Sivas katliamından ağır yaralı olarak kurtuldu ancak komadan çıkamayarak 9 Temmuz 1993'te Ankara'da öldü. Onno Tunç'un bestelediği 'Kavaklar' adlı eseri Sezen Aksu tarafından yorumlanmıştır. Aksu bu eseri vefatından sonra Metin Altıok'a adamıştır. Yazar Füsun Akatlı'nın ilk eşidir.

Çağdaş Türk şiirinde daha çok lirik, duyarlı, melankolik yönü ağır basan şiirleriyle ön plana çıkmış olan Metin Altıok, resim ile başladığı sanat hayatını otuzlu yaşlardan sonra yayımlamaya başladığı şiirleriyle de genişletmiş, yaratıcı ve çok yönlü bir şairdir. Şiirleri 70'li yıllarda yayımlanmasına karşın Metin Altıok, şiirlerinin kaynakları bakımından 60'lı yılların geç ürün veren (ya da geç yayınlanan) şairlerinden biri olarak nitelendirilebilir.[267]

Şiir kitabı *Gezgin*'de Servet-i Fünûn'dan, Ahmet Haşim'den, Ahmet Muhip Dıranas'dan, İkinci Yeni'ye ve 60'lı yıllar şiirinin bazı ortak söyleyişlerine kadar çeşitli etkilenmeler bulunmaktadır. Bu kuşağın en romantik, duygucu şairleri arasında olan sanatçının dili yalındır. Benzetme yapmayı, anlaşılması güç olmayan simgeler kullanmayı sevdi. Bu kitabında halk şiiri biçimlerinden de yararlandı.

Yerleşik Yabancı'da tüm şiirleri tek bir şiirmiş izlenimi uyandırmakta, söyleyişte ve konularda benzerlikler bulunmaktadır. Buna karşın, *Kendinin Avcısı*'nda kendine özgü bir ses, romantik, acılı ve yalın bir söyleyiş gözlenir. Simge, alegori ve mecazlardan ölçülü bir tutumla yararlandığı bu şiirleriyle Türk şiirinin lirik geleneklerine bağlanmaktadır.[268]

Bedenim üşür, yüreğim sızlar.
Ah kavaklar, kavaklar...

Beni hoyrat bir makasla
Eski bir fotoğraftan oydular.

Orda kaldı yanağımın yarısı,
Kendini boşlukla tamamlar.

---

[267] AYDOĞDU Yusuf (2019), "Metin Altıok'un Şiirlerinde Tekrarlanan Bir İzlek Sürgünlük ve Bir Sürgün Mekânı Olarak Bingöl", Bingöl Araştırmaları Dergisi, Cilt / Volume: 5 Sayı / Issue: 2, s. 61-81.

[268] BEHRAMOĞLU Ataol, "Büyük Türk Şiiri Antolojisi", Cilt 2, sayfa 664. Sosyal Yayınları.Gezgin, 1.Baskı, Dost Yayınları, 1976.

Omzumda bir kesik el,
Ki durmadan kanar.

Ah kavaklar, kavaklar...
Acı düştü peşime ardımdan ıslık çalar.

Ankara Yılları

Metin Altıok'un yaşamı süresince yayımladığı 10 şiir kitabından sekizinin Ankara'da basılması, yukarıda andığım kültürel kimliği üreten zemini, o kimliğin yarattığı kurumları, iklimi ortaya koyar. "Gezgin"i yayımlayan Dost Yayınları –ve 1957'den 1973'e 16 yıllık *Dost Dergisi*, öncesinde 1947/57 döneminde yine Salim Şengil'in çıkardığı *Seçilmiş Hikâyeler* dergisi- çeyrek yüzyıl Türk edebiyatında kuşaklara kucak açmıştır. Hem yazar hem okur cephesinde kelimenin gerçek anlamıyla yenilikçidir. Şu kadarını söyleyeyim: Gezgin'in arka kapağındaki Metin Altıok fotoğrafı, o sıralar Hacettepe Üniversitesi öğrencisi olan, 23 yaşındaki Sinan Çetin'in objektifinden çıkmadır.

Yerleşik Yabancı'yı yayımlayan Yeni Ankara Yayınları, Dost'un boşalttığı yeri üstlenmeye aday genç kuşağın girişimidir, 1970'lerin ikinci yarısında. 1977/83 döneminde Ahmet Say'ın öncülüğünde çıkan Türkiye Yazıları, bir dizi şiir kitabı yayımlayacaktır. Altıok'un üçüncü kitabı *Kendinin Avcısı*, bunların ilklerindendir. (Yayınevi kapansa bile Metin Altıok'un *Gerçeğin Öte Yakası*, 1990'da yine Türkiye Yazıları'nca yayımlanır.) "Metin Altıok Oratoryosu"nu besteleyecek olan Fazıl Say'ın Ahmet Say'ın oğlu olduğunu söylemeye gerek var mı?

Sen yarım kalmış bir aşkın
Kaçınılmaz sürgünü,
Katlanan göğsündeki kayaya.
Sen orda şimdi bir hüznü köpürt,
Ben bir çocuğa su vereyim burada.

AHMET TELLİ

Ankara ve Ahmet Telli iki eski kadim dost
(2 Aralık 1946 Eskipazar -)

2 Aralık 1946'da Çankırı'nın şu an Karabük'e bağlı olan Eskipazar ilçesinde doğan Ahmet Telli, Hasanoğlan ve Kayseri Pazarören, Pınarbaşı öğretmen okullarında eğitim gördü. Öğretmen okulundan sonra dört yıl ilkokul öğretmenliği, daha sonra da Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirmesinin ardından, Kastamonu, İnebolu, Doğanyurt, Kırıkkale ve Ankara Atatürk Lisesi'nde Türkçe ve Edebiyat öğretmenliği yaptı. 1981'de Gazi Eğitim Enstitüsü'nde öğretmenken, sıkıyönetimce tutuklanarak görevine son verildi. Aynı yıl, TCK'nın (o zamanlar) 141, 142 ve 146. maddelerinden yargılandı. 141 ve 146'dan beraat etti. Cigerhun'un şiirleri üstüne yazdığı bir yazısından ötürü 1980 yılında 142. maddeden kısa bir süre hüküm giydi. Tutuklu kaldığı süre boyunca Filistin Askısı'na da maruz kaldı.[269]

Kitapçılık, yayıncılık yaptı, çeşitli yayınevlerinde yönetici ve editör olarak bulundu. 1993'te mahkeme kararıyla öğretmenliğe döndü ve emekli oldu. İlk şiiri 1961'de yayımlandı. 1972'de Cengiz Tuncer'in Kerkenez adlı romanı üstüne yazdığı ilk yazısına Varlık Dergisi Eleştiri Ödülü ikinciliği verildi. 70'li yıllarda daha çok deneme ve kitap tanıtma yazıları yazdı ve kitaplarını 1979'dan sonra yayınlamaya başladı.

1980'de Hüznün İsyan Olur kitabına Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü (Metin Altıok'la birlikte); Saklı Kalan adlı kitabına da 1982 Yazko Şiir Özendirme Ödülü verildi. 2010 yılında yayınlanan Nida kitabına da 2011 Akdeniz Altın Portakal Şiir Ödülü verildi.[270] Özellikle 1972'den sonra, birçok edebiyat dergisinde yazıları, şiirleri yayımlandı. Türkiye Yazıları dergisi (Mart 1983, sayı: 72), Kavram ve Karmaşa dergisi (Ocak - Şubat 2002, sayı:22), Gümüş - Deliler Teknesi eki - (Ocak 2007), Bireylikler dergisi (Mayıs - Haziran 2011, sayı:32) şiiriyle ilgili özel sayılar yayımladılar.

1960 sonrası toplumcu gerçekçi şiirimizin ikinci kuşağında yer alan özgün şairlerden olan Ahmet Telli, sözcük seçimi ve ses tonu bakımından İsmet Özel'den etkilenirken romantik ve başkaldırıcı şiiriyle bir yandan da Attilâ İlhan'a yakın bir duruş sergiler.

Posta caddesi, Taşhan, Karpiç ve diğerleri
Ama artık meyhaneler kalmadı Ankara'da
Belki bundandı Cemal Süreya'nın Kızılay'da
Huzursuz bir zürafa gibi dolaşması

1960 sonrası toplumcu gerçekçi şiirimizin ikinci kuşağında yer alan özgün şairlerden. Romantik ve başkaldırıcı şiiriyle bir yandan da Attila İlhan'a yakın durduğu söylenebilir. 1960 sonrası toplumcu gerçekçi şiirimizin ikinci kuşağında yer alan özgün şairlerdendir. İsmet Özel'den sözcük seçimi ve ses tonu bakımından etkilenmiştir. Romantik ve başkaldırıcı şiiriyle bir yandan da Attila İlhan'a yakın durduğu söylenebilir.

[269] "Ahmet Telli testi -Kitap Haberleri - Radikal".Erişim tarihi: 01.05.2026.
[270] 15. Altın Portakal Şiir Ödülü (2011) Nida / Ahmet Telli.

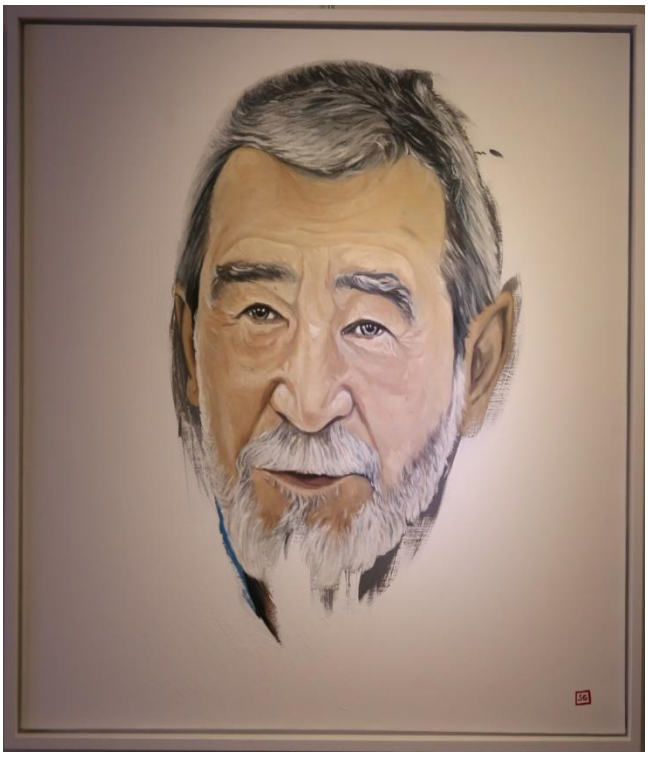
1980 yılında "Hüznün İsyan Olur" şiir kitabıyla Toprak Şiir Ödülü'nü alan sanatçı, bu ödülü Metin Altıok'la paylaşmış, "Saklı Kalan" şiir kitabıyla da 1982 yılında Yazko Şiir Özendirme Ödülü'nü almıştın Sanatçının "Karda İzler" başlıklı şiiri "kar" imgesinin ele alınışı bakımından teşkil etmektedir.[271]

Ahmet Telli'nin yaşam öyküsünde Ankara önemli bir yer tutsa da, onun çocukluk ve ilk gençlik yılları doğrudan Ankara'da geçmemiştir. Bu nedenle Ankara'daki yaşamını doğru kavrayabilmek için, onun bu şehre hangi birikimle geldiğini de göz önünde bulundurmak gerekir.

Kumrular sokağı hüzzamdı bir zaman
Kale'ye rast vaktinde çıkılırdı
Gariptir, Sezenlerdeki hanende
Çekip gitti Sarguttan bir ay önce

Ahmet Telli, 1946 yılında Çankırı'nın Eskipazar ilçesinde doğmuştur. Çocukluğu Anadolu'nun taşra gerçekliği içinde, sınırlı imkânlarla ama güçlü gözlem yeteneğiyle şekillenmiştir. Bu dönem, onun ilerideki şiirlerinde sıkça karşılaşılan yoksulluk, yalnızlık ve içsel derinlik temalarının temelini oluşturur. Doğayla kurduğu ilişki, taşra insanının sade ama sert yaşamı ve erken yaşta edindiği duyarlılık, onun şiirsel dünyasının ilk katmanlarını oluşturur.

Gençlik yıllarında eğitim için farklı şehirlere gitmesi, onun dünyasını genişletir. Bu süreçte edebiyata ilgisi belirginleşir; şiir okumaya ve yazmaya yönelir. Özellikle 1960'lı yılların Türkiye'sinde yükselen toplumsal ve siyasal bilinç, onun düşünsel gelişiminde etkili olur. Bu yıllar, Telli'nin yalnızca bir şair adayı değil, aynı zamanda toplumsal duyarlılığı yüksek bir aydın olarak şekillendiği dönemdir.

Bir akşam konuğum ol
Oturup konuşalım biz bize
Anıların çubuğunu yakıp
Uzatalım geceyi biraz

Ankara'ya Geliş ve Gazi Eğitim Enstitüsü Yılları

Ahmet Telli'nin Ankara ile kurduğu asıl güçlü bağ, yükseköğrenim için geldiği yıllarda başlar. Gazi Eğitim Enstitüsü, o dönemde Türkiye'nin en önemli öğretmen yetiştiren kurumlarından biridir ve aynı zamanda ciddi bir entelektüel ortam barındırır. Telli'nin burada aldığı eğitim, yalnızca mesleki değil, düşünsel ve sanatsal gelişimi açısından da belirleyici olmuştur.

[271] "Ahmet Telli'nin Edebi Kişiliği", https://www.edebiyatla.com/ Erişim Tarihi 01.05.2026.

1960'ların sonu ve 1970'lerin başında Ankara, üniversiteler ve eğitim kurumları aracılığıyla yoğun bir politik ve kültürel hareketliliğe sahiptir. Gazi Eğitim Enstitüsü de bu hareketliliğin önemli merkezlerinden biridir. Ahmet Telli, bu atmosfer içinde hem edebiyatla daha yakından ilgilenmiş hem de dönemin ideolojik tartışmalarına tanıklık etmiştir. Bu yıllar, onun şiirinde görülen toplumsal duyarlılık, direniş ve adalet arayışı gibi temaların kökleştiği bir dönemdir.

Enstitüdeki öğrencilik yılları boyunca Telli, bir yandan öğretmenlik formasyonu kazanırken diğer yandan şiirini olgunlaştırmıştır. Ankara'nın o yıllardaki kültürel ortamı;dergiler, kitapçılar, edebiyat çevreleri, onun için bir okul niteliği taşımıştır. Bu süreçte yazdığı ilk şiirler, ileride kuracağı güçlü şiir dilinin habercisi olmuştur.

Ankara'daki Yaşantısı: Şiirin ve Sürgünün Başkenti

Türk şiirinin modern damarlarından birini oluşturan Ahmet Telli, yalnızca dizeleriyle değil, yaşadığı şehirlerle kurduğu derin ilişkiyle de dikkat çeken bir şairdir. Onun hayatında Ankara, sıradan bir ikamet yeri olmanın ötesinde; hem bir sığınak, hem bir mücadele alanı, hem de şiirinin ruhunu besleyen başlıca kaynaklardan biri olmuştur.

Ahmet Telli'nin Ankara'ya gelişi, Türkiye'nin siyasal ve toplumsal açıdan çalkantılı dönemlerine rastlar. Özellikle 1970'li ve 1980'li yıllar, onun hem bireysel hayatında hem de edebi üretiminde belirleyici olmuştur. Bu dönemde Ankara, Türkiye'nin bürokratik merkezi olmasının yanı sıra, aynı zamanda düşünsel hareketliliğin, ideolojik çatışmaların ve entelektüel üretimin de kalbinin attığı bir şehir konumundaydı. Telli, bu atmosferin tam ortasında yer almış; öğretmenlik yaparken bir yandan da şiirini derinleştirmiştir.

Ankara'nın gri, mesafeli ve zaman zaman sert yüzü, Telli'nin şiirine doğrudan yansımıştır. Şehir, onun dizelerinde çoğu zaman yalnızlık, sürgünlük ve içe kapanma duygularıyla birlikte anılır. Ancak bu yalnızlık, edilgen bir geri çekilişten ziyade, düşünsel bir yoğunlaşmanın ifadesidir. Ankara'nın uzun kışları, sisli sabahları ve bürokratik soğukluğu, Telli'nin şiirinde hem bir metafor hem de gerçek bir yaşam deneyimi olarak yer bulur.

1980 askeri darbesi, Ahmet Telli'nin Ankara'daki yaşamını derinden etkileyen kırılma noktalarından biridir. 12 Eylül Darbesi sonrasında yaşanan baskı ortamı, birçok aydın gibi onu da doğrudan etkilemiş; gözaltı, tutukluluk ve görevden uzaklaştırma gibi süreçlerle karşı karşıya kalmıştır. Bu dönem, onun şiirinde belirgin bir karanlık, kırılganlık ve direniş duygusunun yoğunlaşmasına neden olmuştur. Ankara artık yalnızca bir başkent değil; aynı zamanda bir suskunluk coğrafyasıdır.

Telli'nin Ankara'daki yaşamı, aynı zamanda edebiyat çevreleriyle kurduğu ilişkiler açısından da önemlidir. Şehir, özellikle 1970'ler ve sonrasında dergiler, yayınevleri ve edebiyat çevreleriyle güçlü bir kültürel damar taşımaktaydı. Ahmet Telli de bu çevrelerin aktif bir parçası olmuş; şiirlerini çeşitli dergilerde yayımlamış, edebi tartışmaların içinde yer almıştır. Bu bağlamda Ankara, onun için hem üretim hem de paylaşım mekânı olmuştur.

Onun Ankara’sı, yalnızca sokaklardan, caddelerden ibaret değildir; aynı zamanda belleğin, kaybın ve direnişin şehridir. Şiirlerinde sıkça rastlanan “yitik zaman”, “unutulmuşluk” ve “içsel sürgün” temaları, büyük ölçüde bu şehirde yaşanan deneyimlerin bir yansımasıdır. Ankara, Telli’nin şiirinde bazen bir yara, bazen bir tanık, bazen de sessiz bir yoldaş olarak belirir.

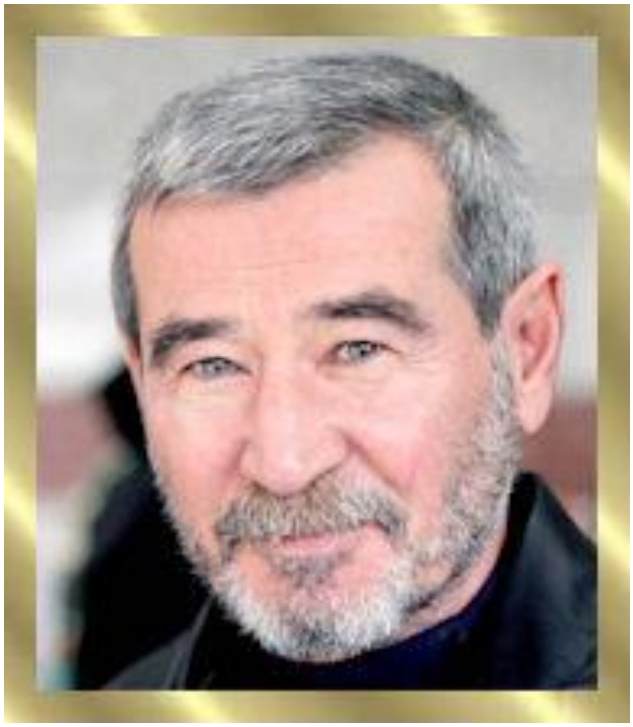
Ahmet Telli’nin Ankara’daki yaşantısı, onun şiirini anlamak için vazgeçilmez bir anahtar niteliğindedir. Ankara, onun dizelerinde yalnızca bir mekân değil; aynı zamanda bir ruh hâli, bir tarihsel bilinç ve bir varoluş biçimi olarak yer alır. Bu nedenle Telli’nin şiiri okunurken, Ankara’nın soğuk rüzgârlarını, suskun sokaklarını ve ağır tarihini de hissetmek gerekir.

Ankara’da Tutuklanma

Ahmet Telli hakkında, 2017 yılında, Suriye'de IŞİD'li teröristlere karşı çatışmalara katılan ve burada mayına basarak hayatını kaybeden Sosyalist Demokrasi Partisi eski Merkez Yürütme Kurulu üyesi Ulaş Bayraktaroğlu için Ankara'da düzenlenen basın açıklamasındaki konuşması ve okuduğu şiir nedeniyle soruşturma başlatıldı.

Telli hakkında 4 Ekim 2022'de iddianame düzenlenerek, 'terör örgütü propagandası yapmak' suçundan 8 yıl 7 ay 5 güne kadar hapis istemiyle dava açıldı. İddianamede, basın açıklamasında açılan pankart ve atılan sloganlar ile 12 Haziran 2017'de Ahmet Telli'ye ait olduğu iddia edilen sosyal medya hesabından yapılan paylaşımlar da delil olarak gösterildi. Mahkeme heyeti 77 yaşındaki Ahmet Telli'ye “terör örgütü propagandası yapmak” suçundan 10 ay hapis cezası verdi. Hükmün açıklanması geri bırakılarak, ceza ertelendi.

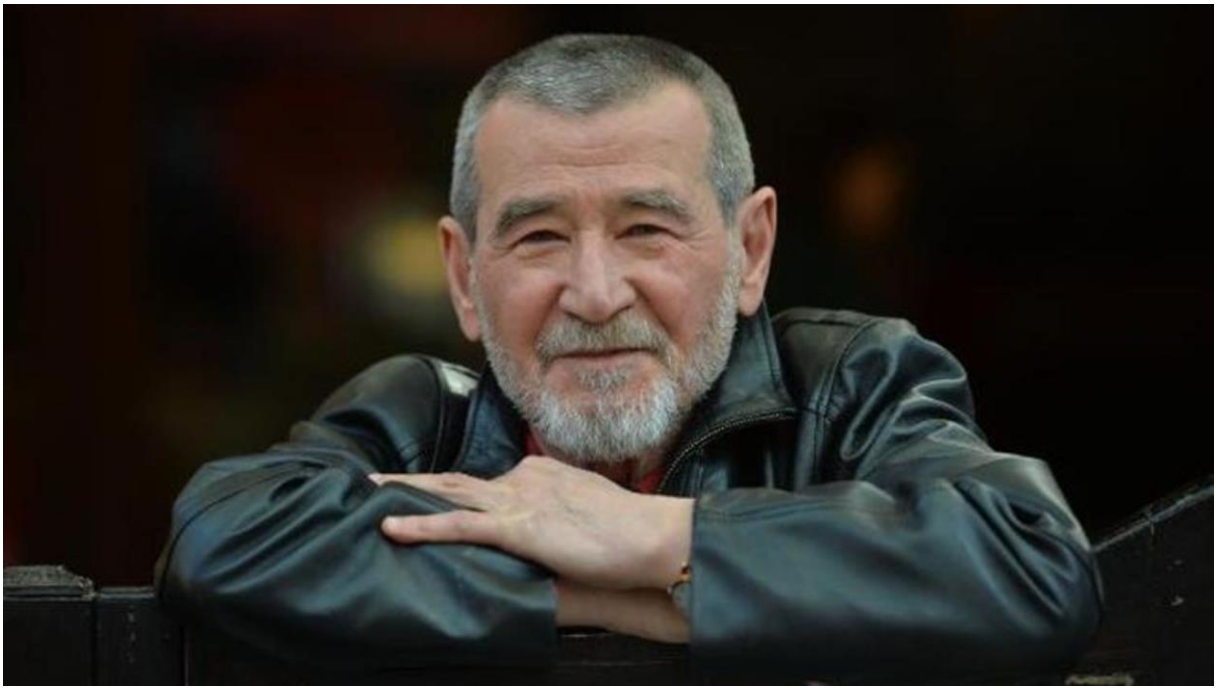
Alfabeyi yeni sökmüş bir çocuğun
Çizdiği kocaman bir T harfidir
Yüksel Caddesi ile Konur Sokak
Centilmen alkolikler gidince
Parasız şairler, taşralı kızlar
Ve piyangocular aldı onların yerini
Esnaf kahvehanelerinde sırdaş
Entellerin buluşması ki tarihi
Tabiatı ve aşkı onlar bilir, kısık
Bakışlarından bellidir bu
Farkedilmek içinse farkedilmemek
Gereklidir ciddiyetlerine bakılırsa
Başkent’te yürümek mi istiyorsun
Her köşede satırbaşı yapacaksın
Turna görmemiş bu sokak, göçmen
Bir telaş ortasındadır yaz kış
Üvey kızını bendderesi’nden
Kurtaramayan yosmaysa dert yanar
Yüksel caddesi’ndeki belediyelik
Ağaçların kaba gölgesinde

Gençlik Parkı, Ulus, Heykel
Yitirmişti de bir ara itibarını
Altındağlı delikanlılar çekintiyle
Sokulmuşlardı kızılay'a kadar
Ama pastaneler ile kahveler
Yine de yasaktı izinli erlere
Ankara'dan çekip gitmek için
Ahmet Erhan'a danışmalısın
Posta caddesi iyi geçinse de
Güvenmedi Cumhuriyet'e hiç
Bu yüzden sıra sıra dükkânlar
Şüpheyle karşılar müşterisini
Kasalarıysa emanet edilmiştir
Türbanlı iyi aile kızlarına
Peşine düştüydüm de Cemal'in
Kaçırmıştı ağzından "adını
Titizce saklayan sokağın" yerini
Yıllardır geçmiyorum oradan
Söyleyemem şimdi ben de,
Öğrenmesin diye Belediye
Ankara böyledir işte, sevdiklerin
Bir bir terkeder seni

Ahmet Telli Halen Ankara'da

Kitapçılık, yayıncılık yaptı, çeşitli yayınevlerinde yönetici ve editör olarak bulundu. 1993'te mahkeme kararıyla öğretmenliğe döndü ve emekli oldu. İlk şiiri 1961'de yayımlandı. 1972'de Cengiz Tuncer'in *Kerkenez* adlı romanı üstüne yazdığı ilk yazısına *Varlık Dergisi Eleştiri Ödülü* ikinciliği verildi. 70'li yıllarda daha çok deneme ve kitap tanıtma yazıları yazdı ve kitaplarını 1979'dan sonra yayınlamaya başladı. 1960

sonrası toplumcu gerçekçi şiirimizin ikinci kuşağında yer alan özgün şairlerden. Romantik ve başkaldırıcı şiiriyle bir yandan da Atilla İlhan'a yakın durduğu söylenebilir.

Susar kuşlar
Susar kent
cadde . . .
sokak . . .
Kurulur suskunun saati

Şairin kent algısındaki değişim devam etmektedir. Kent sözcüğüyle birlikte şehir sözcüğünü de bu kitapta kullanmaktadır. Bu, şairin kent algısını değiştirmesi açısından önemli bir göstergedir. Şair; Ankara'nın cadde, sokak ve yer (Yüksel Caddesi, Konur Sokak, Kızılay, Gençlik Parkı, Ulus, Heykel, Altındağ) isimlerini şiirine almayı sürdürmektedir. Şair; şiirlerinde kent yaşamından izlenimlere (ayyaş ressamlar, kafeler, kaldırımlar, piyangocular, esnaf kahveleri, köprü altları, tinerci çocuklar) yer vermektedir. Cemal Süreya ve Ahmet Erhan'ın başkentte bıraktığı izleri şiirde yâd ederek başkenti şairlerle özdeşleştirip "Bir şehir nasıl da eskiyor şairler gidince" dizesinde kentin onda uyandırdığı hüznü yansıtmaktadır. Şair kente karşı tepkisini geri çekmiş olsa da kentin belleksizliğine karşı kırgınlığını ve taşraya olan özlemini devam ettirmektedir:

Bir İnternet sitesinde kendisi ile yapılan bir söyleşide Ahmet Telli, kendisini ve Ankara'yı anlatıyor;

Başkent Ankara, aynı zamanda büyük bir entelektüel mirasa da sahip. Cumhuriyet kültürünün etkisiyle bu mirasa sahip olan şehrin en önemli şairlerinden biri de Ahmet Telli. Sputnik'in sorularını yanıtlayan Telli, 'kendi Ankara'sını' ve yaşanan değişimi anlattı. Ahmet Telli, Ankara için, *"Bana kendimi anlatıyor"* diyor ve şöyle devam ediyor:

"Benim nasıl bir karakter ya da kişilikte oluşumda Ankara'nın çok önemli bir yeri var. Çünkü 1950'li yıllardan itibaren ben Ankara'dayım. Ankara'daki değişim ve dönüşüm bir biçimde benim dünyamı da değiştirdi. Ailem ve çocuklarım burada, dolayısıyla Ankara benim evim gibi oldu. Her evde zaman zaman hırgür olduğu gibi benim de Ankara'yla hırgürüm olmuştur. Ankara'nın, Cumhuriyet kültürünü yeşerten ama daha sonra ona ihanet eden bir kent olarak benimle arasının pek hoş olmadığı zamanlar da oldu."

Ankara'nın entelektüel kültürünü anlamak için Ahmet Erhan'ın 'Ankara-İstanbul Karatreni' kitabını örnek veren Telli, şunları ekliyor:

"Ankara, Cumhuriyet'ten sonra ve özellikle 1940'lı yılların sonuna kadar hem bir yandan özgür kültürün bir yandan resmi kültürün boy verdiği bir yerdir. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı tercüme bürosu Ankara'daydı. Bu büro dolayısıyla edebiyat tarihinin özellikle de şiir dünyasının birçok insanı, Nurullah Ataç'tan Orhan Veli'ye, Edip Cansever'den Turgut Uyar'a kadar hepsi Ankara kökenlidir. Ancak 1950'lerden sonra

bu işlevini İstanbul'a bıraktı. Bir bakıma kültür endüstrisi olan İstanbul'a göçtüler. Bunu Ahmet Erhan'ın Ankara-İstanbul Karatreni kitabı çok güzel anlatır."

"Ankara, dergiler ve şairlerin çok yaşadığı bir kentti ama gittikçe çoraklaştı" diyen Ahmet Telli, bunu şöyle anlatıyor:

"Dergiler de ne yazık ki yerini fanzinlere bıraktı. Artık ne yazık ki köklü bir edebiyat dergisi çıkmıyor. Yine de Ankara'da kitapçılar çok. Ankara'da İstanbul'daki gibi çok büyük kitap fuarları açılmıyor nedeni de Ankara'daki kitapçıların çok düzenli oluşudur. Herkes istediğini bulabiliyor. Ankara'daki kitapçıların bir özelliği vardı. Toplum Kitapevi'nin sahibi Remzi İnanç'tı, yazardır. Sol Yayınları'nın sahibi Muzaffer İlhan Erdost, yazardır. Dolayısıyla kitapevlerinin sahiplerinin özelliği çoğunlukla yazan, çizen ve kitapla ilişkisi olan insanlardı. Günümüzde bu ortadan kalktı, sadece kitap raflarından bilgisayarla aranıp kolayca bulunabilen bir şekilde oldu. Dolayısıyla kitap bir kültür aracıyken artık tüketim nesnesine dönüşmüş durumda. Kitapçılarda da bunu çok net görüyoruz."

Tabii Ankara demişken mekanlardan da bahsetmeden geçmek olmaz. Telli de *"Ankara'nın kültürünü belirleyen önemli şeylerden biri de mekanlardır"* diye tarif ediyor.

"Bu mekanlara, meyhaneler de diyebilirim. Gerçi Ankara'da meyhaneler kalmadı artık restoranlar var sadece. Mesela Sakarya Caddesi'nde bir üst geçit vardı. Üst geçidin olduğu yer Tavukçu Meyhanesi'ydi. Üçüncü sınıf, salaş bir meyhaneydi ama Ankara'da yaşayan şairlerin, ressamların, yazarların, karikatürcülerin ve tiyatrocuların mutlaka uğradığı bir yerdi. Burada buluşulurdu. Gerçi orası yıkıldıktan sonra başka bir yere taşındı. Sahibi hepimizi tanırdı, yıllar sonra gittiğimizde bile yer bulurdu. Körfez Lokantası vardı, şimdi orası nüfus dairesi vardı. Altında Buhara vardı, Köşem Meyhanesi vardı Zafer Çarşısı'nın hem üst tarafında oralarda Cemal Süreya, Muzaffer Buyrukçu ile oturduğumuz zamanlar oldu. Darwin'i çok iyi çeviren Öner Ünalan, yazarlık adı Ragıp Gelencik'tir, bunların tabii artık birçoğu yaşamıyor. Bu isimler Ankara'nın değerli kültür çevresiydi. Onlarla Ankara soluk alıp veriyordu, artık Ankara, Melih Gökçek'in belediyeyi aldıktan sonra kültür şehri olmaktan tamamen çıkmış bir resmi devlet yüzü olan asık yüzlü bir kent oldu."

Ahmet Telli'ye, Türkiye'de şair olmayı da soruyoruz. *"Şiirle ve şairle egemen güçlerin arası hiçbir zaman iyi olmadı. İyi olanlara biz şair demiyoruz"* ifadelerini kullanan Telli, şunları söylüyor:

"Çünkü egemen güçler küçük yazarları severler. İyi yazarları sevmezler. Bu yalnızca Türkiye'ye dair bir şey değildir. Dünyanın her ülkesinde bu böyledir. Bu ezeli ve ebedi bir çelişkidir. Gerçi

demokrat yöneticiler zaman zaman çıkmaz değil. Diyelim ki Fransa Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle, 'Jean-Paul Sartre, Fransa'dır' demiştir. Bu tür çıkışlar olmaz değildir. Ama genele baktığımız zaman şairle egemen güçler hiçbir zaman uyuşamaz, uyuşmamaları da doğası gereğidir. Şairlik meslek olmadığı için bir geçim kaynağı da değildir. Şiirle geçim sağlayan benim tanıdığım hiçbir şair yok. En azından Türkiye'de yok. Daha gelişmiş ülkelerde olabilir. Her şairin mutlaka asıl mesleği vardır. Ben yıllarca öğretmenlik yaptım. Yazdığım şiirler nedeniyle egemen güçlerin saldırısına uğramadım değil. Ben, emniyete düştüğümde şiirlerim nedeniyle ağır saldırıya uğradım. 1981 yılında. Keza yaptığım konuşma ve şiirlerim nedeniyle daha bir yıl önce Hacettepe Üniversitesi'nde saldırıya uğradım."[272]

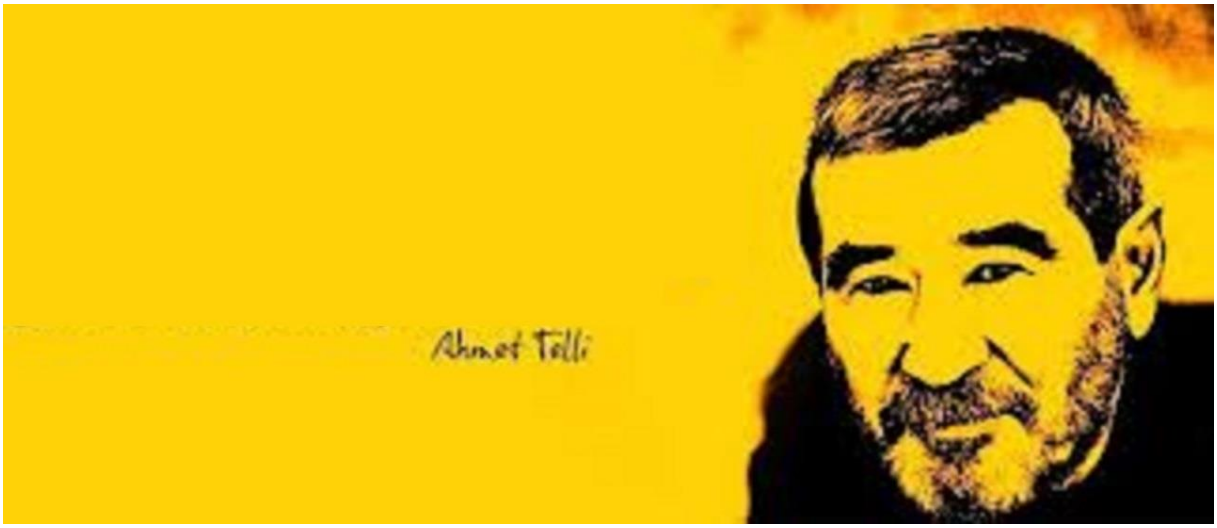
Son Olarak

Ahmet Telli, hüznün şairi... Ama melankolik, evrensel insanda karşılığı olmayan, karanlık, tüketici bir hüznün değil. Bireysel varoluşunu toplumsal gerçekliğin bir nedeni ve sonucu olarak kavrayan bir bireyin hüznü. Aynı zamanda yaşıyor olmaktan, seviyor olmaktan, yaşama sevinci elinden alınmış insanların, insan gibi yaşamak isteyenlerin yanında olmaktan duyulan hüznün şairi.

"*Gidersen kim sular fesleğenleri*
Kuşlar nereye sığınır akşam olunca"

Ahmet Telli, sanata, şiire görevci bir kimlik de yükler. Ama şiiri asla slogana indirgemez. İnsanın organik, gündelik yaşamına da göndermeler yaparak ona sahicilik kazandırır. Bu bağlamda insanın eşitliğini, mutluluğunun daha çok buradan kaynaklandığını önerir ve bunun için mücadele etmek gerektiğini, insanlık onurunun yüceliğini savunur. Şiirinin ses tonundaki romantizm, şiirinin dokusundaki lirizmin yansımasıdır aslında.

Su çürüdü çoktan
Ama, o hala yazıyor
O hala yazıyor
Hala yazıyor...

[272] https://anlatilaninotesi.com.tr/20210721/sair-ahmet-telli-kitap-bir-kultur-araciyken-artik-tuketim-nesnesine-donustu-1044964890.html.

AHMET ERHAN
Ankara'nın Yılkı Atı
(8 Şubat 1958 Ankara - 4 Ağustos 2013 İstanbul)

Türk öğretmen, şair ve öykü yazarı. Türk Dili ve Edebiyatı öğrenimi gören Erhan, uzun yıllar Türkçe öğretmenliği yaptı. Adana Demirspor'da futbol oynayan Erhan, ağır bir sakatlık geçirince şiir yazmaya başladı.

78 kuşağının önemli isimlerinden olan Erhan henüz 23 yaşındayken *Alacakaranlıktaki Ülke* şiiriyle *Behçet Necatigil Şiir Ödülü* nü kazanmıştı. Şiirleriyle "Cemal Süreya Şiir Ödülü, *Halil Kocagöz Şiir Ödülü*, *Kaybolmuş Bir Köpek İlanı* ile 2004 yılında Yunus Nadi Şiir Ödülü, *Behçet Aysan Şiir Ödülleri* 'ni alan şair son olarak *Sahibinden Satılık* adlı şiiriyle 2008 yılında *Melih Cevdet Anday şiir ödülü* 'nü almıştır. Şair yukarıda sözü edilen kitaplarına verilen ödüller dışında yaşamı ve tüm eserleriyle 2005 yılında Dionysos Şiir Ödülü'ne değer bulunmuştur. Ahmet Erhan 4 Ağustos 2013'te gırtlak kanseri nedeniyle 55 yaşında İstanbul'da öldü. Cenazesi Ankara Karşıyaka Mezarlığı'nda defnedildi.[273]

Ahmet Erhan'ın Hayatı

Asıl adı Erhan Bokurt'tur. Babasının adını alarak bu mahlası kullanıp şiirler yazmıştır.Ahmet Erhan kendine özgür yazdığı şiirleri lirizm ve 1960 yıllarından sonraki toplum şiirini çeşitli öğelerse karıştırarak yazdı. Şiirlerinde sanatsal değerlerle birlikte ülkede yaşayan gençlerin yaşadığı toplumsal sorunlardan da bahsetti. Yazdığı her dizede hem karamsarlık hem hüzün hem de büyük bir yaşama sevinci taşır. Babasına olan düşkünlüğü oldukça fazlaydı ve babasının vefatıyla hayatındaki her şey ters yüz olmuştu;

Seninle konuşurduk baba
Böyle gecelerde, iki bilge gibi
Karşılıklı bakışarak
Bazı şeyleri kavrayamasam da, dinlerdim
Belki sen de yeni bir şeyler bulurdun geçmişte
O dupduru yüreğini, yılların
Unutulmuş sularına bırakarak.

Gençlik yıllarını Ankara'da geçiren şair, babasını kaybettikten sonra evin sorumluluğunu da omuzlarına alır. Evin küçük, ilgi odağı erkek çocuğuyken, birdenbire babasının yerine geçmesi onun sorumluluğunu arttırır ve psikolojisini etkiler. Birdenbire kendini, hiç olmadığı kadar yalnız ve çalışkan hissetmeye başlar.

"Gece lisesinde okudum, babamın ölümünden sonra gündüzleri aynı lisenin kantininde çalıştım. Gündüz çay ocağında çalışır, akşam derste uyurdum."

Gençlik dönemlerini hırçın geçiren şair, 1980 dönemi olaylarından da etkilenir. Kendi deyimi ile hiç eline silah almamış şair, dört defa solcular, üç defa da sağcılar tarafından

[273] Wikipedia.com/ Er.tar. 01.05.2026.

kurşunlanır. Sonrasında, Adana Demir Spor'un profesyonel futbolcusu olur. *Fatih Terim* ise takım arkadaşıdır. 'Fatih Terim Galatasaray'a transfer olurken, Ahmet Erhan edebiyat dünyasına transfer olur.'

"Adanademirspor'da Fatih Terim'le aynı takımda
Epeyce sıyrık bir meşin yuvarlağın peşinde
Fatih Galatasaray'a doğru deplase oldu, sense şiire"

Çocukluğunu ve ilk gençlik dönemini hayranlık, sorumluluk ve kırgınlık üçgeninde geçiren şair, edebiyat dünyasında benliğini bulur. Şiirleri ilk defa 1976 yılında, Militan Dergisi'nde yayımlanır. *Ahmed Arif*'in gözüne giren şair, 22 yaşındayken ilk ödülü olan *"Behçet Necatigil Şiir Ödülünü"* kazanır. Bu ödülü kazanmasına sebep olan ilk şiir kitabı *"Alacakaranlıktaki Ülke"* sayesinde ödülü kazanan en genç şair olmuştur.

Şair, Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazanır. 20 yıl boyunca öğretmenlik yapar. Öğretmenlik yaparken, kimliğindeki ismi *Erhan Bozkurt* olurken; kalemi eline alıp şiir yazdığında Ahmet Erhan'dır.

1980 yılında, terör örgütüne sahip birinin cebinden kendi şiir kitabı çıktığı için gecelerini karakolda geçirir.

İlhan Berk şairi, mesleğinin "şairlik" olması yönünde yüreklendirir. Pek çok şiiri bestelenmiştir. **"***Bugün de Ölmedim Anne***"** şiirinin bestelenmesinden dolayı olayı Ahmet Kaya ile mahkemeye taşımış; *Yeni Türkü* grubu ile de aynı olaydan dolayı arası bozularak mahkemelik olmuştur. Bu iki olay haricinde gariptir ki *"Oğul"* adlı şiirini *Teoman*'ın bestelemesine sesini çıkarmaz. Teoman'dan tek ricası, albümde *"Oğul"*'un altına şarkı değil, "şiir" yazması olacaktır. Röportaj vermeyi sevmeyen Ahmet Erhan, yalnızca *Teoman* ile bir araya gelir.

Öğretmenlik yapmadığı için maddi sıkıntı çeken Ahmet Erhan, *Öküz Dergisinde* yazıları yayımlansa da, yayın evlerinde editörlük yapmak ister. Ancak en az babası kadar içtiği için bu isteği gerçekleşmez. Ankara'dan İstanbul'a taşınan şair, iki evlilik yapar. İlk evliliğinden *Ahmet Deniz* adında bir çocuğu vardır. İlk eşiyle boşandıktan sonra, oğluyla da vakit geçiremeyen şair, babasına benzer bir huyunu daha keşfeder. Oğluna karşı babası gibi olmuş ve bu durumu daima pişmanlık ile içinde taşımıştır.

Anne ben geldim, üstüm başım
Uzak yolların tozlarıyla perişan
Çoktan paralandı ördüğün kazak
Üzerinde yeşil nakışlar olan

Anne ben geldim, yoruldum artık
Her yolağzında kendime rastlamaktan
Hep acılı, sarhoş ve sarsak
Şiirler çırpıştıran bir adam

Kurumuş kuyunun suyu,
İncirin sütü çoktan çekilmiş
Bir zamanlar dünya sandığım bahçeyi
Ayrık otları, dikenler bürümüş

Kapıdaki çıngırak kararmış nemden
Atnalı ve sarmısak duruyor ama
Oğlum, mektup yaz diyen
Sesin hala kulaklarımda

Anne ben geldim, ağdaki balık
Bardaktaki su kadar umarsızım
Dizlerin duruyor mu başımı koyacak?
Anne ben geldim, oğlun, hayırsızın..

Türk şiirinin 1980 sonrası kuşağının en özgün ve en hüzünlü seslerinden biri olan Ahmet Erhan, 1958 yılında Ankara'da doğmuştur. Gerçek adı Ahmet Erhan Osmanoğlu olan şair, yaşamı boyunca Ankara ile güçlü ve kopmaz bir bağ kurmuş; bu şehir, onun şiirinin hem mekânı hem de ruh hâli olmuştur.

Çocukluğu ve gençliği Ankara'da geçen Ahmet Erhan, özellikle başkentin kenar mahallelerinde gözlemlediği hayatı, yoksulluğu ve yalnızlığı derin bir duyarlılıkla içselleştirmiştir. Bu erken dönem deneyimler, onun şiirinde sıkça karşılaşılan "kırgınlık", "umutsuzluk" ve "yenilmişlik" duygularının temelini oluşturur. Eğitim hayatını da büyük ölçüde Ankara'da sürdürmüş, genç yaşta edebiyata yönelmiştir. 1980'li yılların siyasal atmosferi, özellikle 12 Eylül Darbesi sonrası yaşanan toplumsal travmalar, onun şiirinde belirgin bir şekilde hissedilir. Bu dönemde yazdığı şiirlerde bireysel acı ile toplumsal yıkım iç içe geçer.

Şiirlerinde genellikle yalnızlık, aşkın imkânsızlığı, ölüm, alkol, gece ve kent yaşamı gibi temalar öne çıkar. Ankara'nın soğuk, gri ve melankolik atmosferi, onun dizelerinde adeta bir karaktere dönüşür. Bu nedenle Ahmet Erhan'ın şiiri, çoğu zaman "Ankara şiiri" olarak da anılır. Şair, dili sade ama çarpıcı bir şekilde kullanarak geniş bir okur kitlesine ulaşmıştır.

Edebi yaşamı boyunca birçok şiir kitabı yayımlayan Ahmet Erhan, aynı zamanda çeşitli ödüller kazanmıştır. Ancak onun hayatı, şiirindeki hüzünle paralel bir şekilde, kişisel mücadelelerle de doludur. Sağlık sorunları ve yaşam tarzı, zamanla onu yıpratmış; buna rağmen üretmeye devam etmiştir.

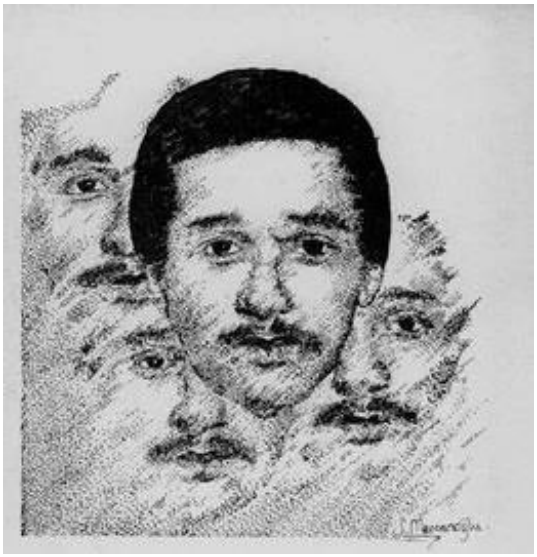
80'lerde Ankara bir şairler kenti gibiydi. Yaşça ve yazdıkları kitaplarıyla bizden yukarıda olduklarından erişilmez gibi duran şairleri vardı kentin. Hasan Hüseyin mesela, Zafer Çarşısı civarında, aslan yelesi gibi saçlarıyla ve en heybetli haliyle dolaşırdı. Sonra ağabeyler vardı. Rahatça, ağız dolusu 'abi' dediklerimiz. Ahmet Telli, Ali Cengizkan, Şükrü Erbaş ve kuşkusuz Behçet Aysan.[274]

Ahmet Erhan, Ankara'nın "nostaljisi olmayan, ama kendine sürekli olarak nostalji iklimi yaratmaya çalışan bir kent" olduğunu söylüyor. Kale, Çıkrıkçılar Yokuşu gibi mekanların yeni gözdeler olduğunu anlatıyor ve ekliyor: "Nostalji, ancak kendi hayatımız içerisinde bir yer verebildiğimiz oranda, yani bir kavramı bir parçamız kılabildiğimiz sürece gündemimizde kalır."

"Ankara-İstanbul Karatreni" kitabında Erhan, kale veya Çıkrıkçılar Yokuşu için de "Uçsuz bucaksız bir beton yığınının bir kaç yerine yapıştırılmış birer yara bandı gibi duruyor bunlar. İstanbul'un nostaljisi tarihle besleniyor, denizle soluk alıyor. Ankara'da bu ikisi de yok" diyor.

Ankara ile İstanbul'un kıyaslanması, modası hiç geçmeyecek bir tartışmadır. Ahmet Erhan da aslında aynı yazısında işaret ediyor, bir iktidar mücadelesi bu. İktidarın tarafları herkes için, her raundda değişebilir, ayrı bir tartışma konusu.

...gözlerin ipekyoludur ömrümün
gözlerin tarihçesi yaşayıp öldüğümün
ıhlamur ağaçları altında bir saraybosna hatırası
sen ben ve deniz bir de rüzgarın örttüğü
gençliğimiz
sen ben ve deniz. sen ben ve deniz..

Yazar Eren Aysan, Cumhuriyet Gazetesi'ndeki bir yazısında Ahmet Erhan'la yaşadıklarını anlatıyor;

"Erhan abi biraz da çocukluğumdu. Her akşam ilkokuldan almaya gelirdi beni. Dersin

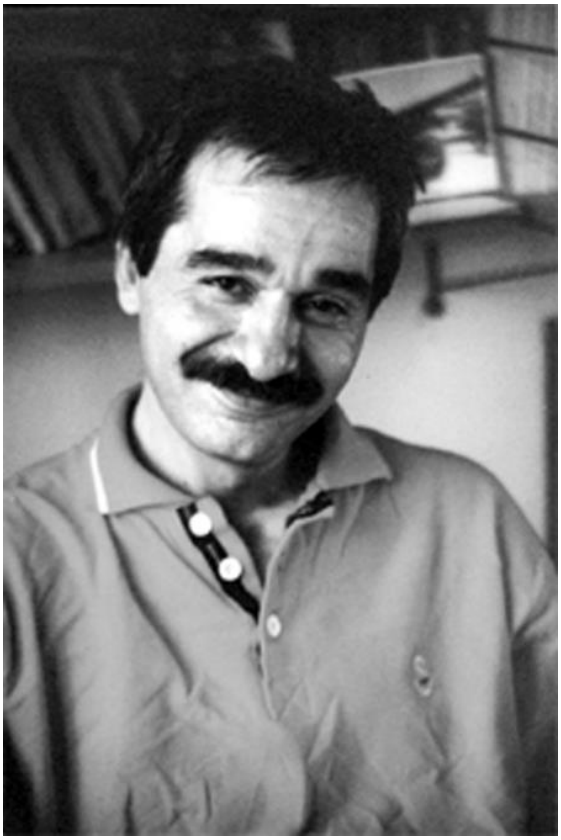
[274] ÇINAR Atilla, "Ankara'dan Ahmet Erhan Geçti", https://www.solfasol.tv/

bitmesine on dakika kala pencereden bakmaya başlardım. Onu görünce rahatlardım. Fırtına gibi koşardım ona. Yol boyunca bıcır bıcır anlatırdım okulda, o gün neler olup bittiğini... Birlikte ders çalışırdık. 29 Ekim için Atatürk şiiri ezberlemem gerekiyordu. Hemen Melih Cevdet'in "Atatürk'ün Saati" şiirini çıkarttı zuladan. Bütün gün çalıştık. Çok sevmiştim şiiri. Hâlâ dün gibi hatırlarım.

Sonra bedeli ağır yıllar birbirini kovaladı. Erhan abi, Küçükesat'a taşınıp küçük bir köpek aldı kendine. Ayışığı, bir anda büyüdü, dev gibi oldu. Kapıda konuklarını önce o karşıladı. "Köpek Yılları" kitabının adına kaynaklık etti kitapta yer alan öyküler. Bir süre sonra İstanbul'a taşındı, bir mülteci gibi sürdürdü hayatını. Gönlünde geçmişin acısı. Hani tavşan kanı çay, hani atkestaneleri, şimdi vur topa kolaysa Adana Demirspor'un solbeki? Şimdilerde aynı dizeleri okuyup duruyorum: "Türkiye ayağa kalk/ Yurdumsun/ Atılmaz ve satılmazımsın/ bağımsızlığımsın!/ Türkiye! Ayağa kalk! Yurdumsun/ Bir sanık/ gibi buruk/ ancak/ üç yanı/ gürül gürül/ denizimsin!" Türkiye ayağa kalkmadı. Nice acılar denizinden geçtik. Sırat köprüsü gibi haksızlıklar, hukuksuzluklar, hedef gösterilmeler arasından. Türkiye ayağa kalkmadı!"

Salih Bolat'ın Birgün Gazetesi'nde yayınlanan "Kan Kardeşim Ahmet Erhan" adlı yazısında;

"Ahmet Erhan'la sanırım 1978'de, Ankara'da, ünlü Zafer Çarşısı'ndaki Doğu Çay Evi'nde tanıştık. Daha sonra, aynı yerde Adnan Azar'la da tanışacağımız gibi. (Aslında Ahmet'le 1973-74 yıllarında Adana Erkek Lisesi'nin bahçesinin sol köşesindeki alanda futbol oynarken çok sık karşılaşmışız. Ama o çocukların "biz" olduğunu birkaç yıl sonra öğrenecektik) Çünkü bu çay evi, kafanızda canlandığı gibi bir "ev" değil, birkaç tabure dışında, ayakta çay içilen bir çay ocağıydı.

Ahmet, Gazi Üniversitesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenciydi. Ben de aynı üniversitenin Sosyal Politika Bölümü'nde öğrenciydim. Bir gün yine çaylarımızı yudumlarken, Ahmet'le derslerimizi, okula gitmenin zorluklarını falan konuşuyorduk. Çünkü o zamanlar okuldan eve sağ dönmek bir şanstı. O yıllarda, tanıştığım bir öykü yazarı da Gazi Üniversitesi'nde Ahmet'in hocasıymış. Ahmet 1981'de "Alacakaranlıktaki Ülke" adlı ilk kitabıyla Behçet Necatigil Ödülü'nü alıp, çok genç yaşta kendinden söz ettirince, hoca sanırım kıskanmış (ah şu bazı hocalar!) ve Ahmet'i o dersten bırakmış. Bu hoca ile o yıllardaki Ankara entelejansiyasının devam ettiği "minik" Toplum Kitabevi'nde sık karşılaşırdık. Bir gün ona Ahmet'ten söz ettim ve onun iyi bir şair olduğunu, sınıfta kalmayı hak etmediğini söyledim. Hiç unutmam, "hak ettiği not neyse, onu alıyor" demişti.

Bu dersten bilmem ama Ahmet gerçekten de hayatta hak ettiği not neyse, onu aldı. Okur nezdinde şiirlerinden yüz üzerinden yüz aldı. Aile babası olarak tanıklık ettiğim kadarıyla yüz üzerinden otuz civarında aldı. Duyarlılık, içtenlik, arkadaşlık olarak doksan aldı. Yurtseverlik konusunda yüz aldı. Kendini koruma, sağlığına dikkat etme konusunda bence sıfıra yakın aldı. Bazı arkadaşlar onu Türk edebiyatının Baudelaire'ine, Rimbaud'suna benzetiyor. Yanlış. Belki de eksik. Çünkü Ahmet Erhan'ın acısı onlarınki gibi bireysel bunalım kaynaklı değildi. Ahmet içinde yaşadığı somut gerçeklikten kaynaklanan bir acı çekiyordu. Örneğin, 12 Eylül faşizmini yaşamıştı. En yakın ortak arkadaşlarımız Behçet Aysan'ın ve Metin Altıok'un Sivas'ta katledilmelerinden sonra, "Sivas'tan sonra şiir yazılmaz" demişti.

Sanırım 1990'ın başlarında, kendisi gibi kaliteli bir insan olan eşinden ayrıldı. İki yıl sonra da ben ayrıldım. Ankara'nın Küçükesat semtinde bir evin bahçe katını kiraladım. Ahmet de bir sokak ötede bir evin bahçe katında oturuyordu. Komşu olmuştuk. Birkaç yıl burada yaşadık. Ama bu süre içerisinde, belki iki-üç kez birbirimizin evine konuk olduk. Ben Ahmet'in yapayalnız bir evde, kendinden kopup gitmiş, kendini kanatan yaşamına tanıklık etmek istemiyordum çünkü bu görüntü beni çok yaralıyordu. İtiraf etmem gerekirse, arkadaşlık adına, eline bir büyük içki şişesi alıp, akşamları Ahmet'in evine gelen mutsuz erkeklere çok kızıyordum. Onun sağlık sorunu olduğunu bildikleri halde, bunu yapıyorlardı.

Neyse…Ankara yıllarımızdan sonra, iki yıl arayla İstanbul'a taşındık. En son, Ahmet Silivri'de yaşıyordu. Kendine bir aile kurmuştu. Hatta nikah töreninde buluşmuş, Dersaadet Bar'da yeni evliliğini kutlamıştık. Ben bile şarkı söylemiştim. Ölümünden birkaç ay önce telefonla aradım, kendini ziyaret etmek istediğimi söyledim. "Gelme" dedi. Biraz bozulmuştum. Bazı ortak arkadaşlarımızla üzüntümü paylaştığımda, "onu o durumda görmeni istememiştir" dediler. Çünkü kimseyle görüşmüyormuş. Ölüm haberini aldığımda yurt dışındaydım. Ankara'daki evinin duvarında, genç yaşta yaşamını yitiren James Dean'ın posteri vardı. Onu çok severdi. Sanki bir an önce onunla buluşmak için her şeyi yaptı. İçinde hep bir ölümü, bir kahroluşu, bir kanamayı gezdirdi."

Atilla Çınar'da Ahmet Erhan ile Ankara'daki anılarını anlatırken;

"Arada, Köşem Kıraathanesi'nin siyah beyaz ekranından da maçlara göz atıyorduk. Socrates'li Brezilya ile Dino Zo&'lu İtalya'nın kapıştığı dünya kupası olmalı. Uzak olduğundan mı, yoksa bize yakınlığından mı bilinmez, biz, hepimiz Brezilya'dan yana olup, hep Socrates'den goller bekliyorduk. Belki farkında değildik de, Metin Kurt'tan beri sakalı olan futbolcuyu daha çok seviyorduk. Akşam üzerlerinde de çıkıp şiiri arıyorduk. Herkes kendişiirinin şairiydi ve hepimiz şiirle yaşıyorduk sanki. Nedense, hep yel gibi geçiyorduk Kızılay'ın caddelerinden sokaklarından. Herkesin yalnız olduğu anlardan, küçük fısıltılarla konuşulan sessiz zamanlardan bir başka zamana geçilen anlardı. Bu büyülü geçiş zamanlarında ilk önce şairler çıkıyordu caddelere, sokaklara."[275]

[275] ÇINAR Atilla, "Ankara'dan Ahmet Erhan Geçti", https://www.solfasol.tv/

Sustum
Bir gün
Erken gün
Gidecektin şiirlerindeki gibi
Ankara gibi kaldık mı şimdi ortada

Ahmet Erhan Hatıra Evi

Bu yıl şairin doğum günü olan 8 Şubat'ta Kızılay Hatay Sokak'taki bir apartmanın 7'nci katında Ahmet Erhan Evi'nin açılışı yapıldı. Yaşam izlerinin kovalandığı ve kişisel eşyalarının korunduğu ev, aynı zamanda okurların buluştuğu bir mekân haline geldi. İlk baskısı imzalı kitaplarından giyim eşyalarına, sırt çantasından şiirlerini yayımladığı dergilere kadar uzanan 55 yılın sergilendiği sıcacık bir ev oldu burası. 21 Mart Dünya Şiir Günü de bu evde kutlandı birçok şairin katılımıyla.

Ahmet Erhan'ın eşi Hacer, Ahmet Erhan Hatıra Evi'nin oluşumunda şöyle anlatıyor:

"Ceketini doğum gününde hediye etmiştim. Öyle sevmişti ki nereye gitse giyerdi. Kokusu bile hâlâ üzerinde duruyor. Sırt çantasına sığıp gezmelere gitmek isterdi ama sığamazdı. O bu duruma düşünce 'Alışkanlıklarım bol / Kapsama alanım geniş' dizeleri aklıma gelir. Bazen evde küsüştüğümüz zaman salondaki küçük eşyaları bu çantaya doldurur odasına giderdi. Piposuna gelince, hep pipo istiyordu. Onu da Silivri'deyken hediye etmiştim. Tütününü incir lokumu kutusunda saklardı. Sürekli sokak satıcılarından saat alırdı. Bozulunca pil alıp takmak yerine yenisini alırdı. Üstünde mutlaka fener, kibrit, çakmak taşırdı. Odasında da bunları hep masasının üstünde tutardı."[276]

Ölümünden sonra da şiirleri okunmaya, yeni kuşaklar tarafından keşfedilmeye devam etmiştir. Ahmet Erhan, kısa ama yoğun yaşamında, bireysel acıyı toplumsal gerçeklikle birleştiren güçlü bir şiir kurmuştur. Ankara ise onun şiirinde yalnızca bir şehir değil; bir kader, bir yalnızlık coğrafyası ve bir varoluş biçimi olarak yer almıştır. Bu yönüyle Ahmet Erhan, modern Türk şiirinde derin izler bırakan unutulmaz şairlerden biridir.

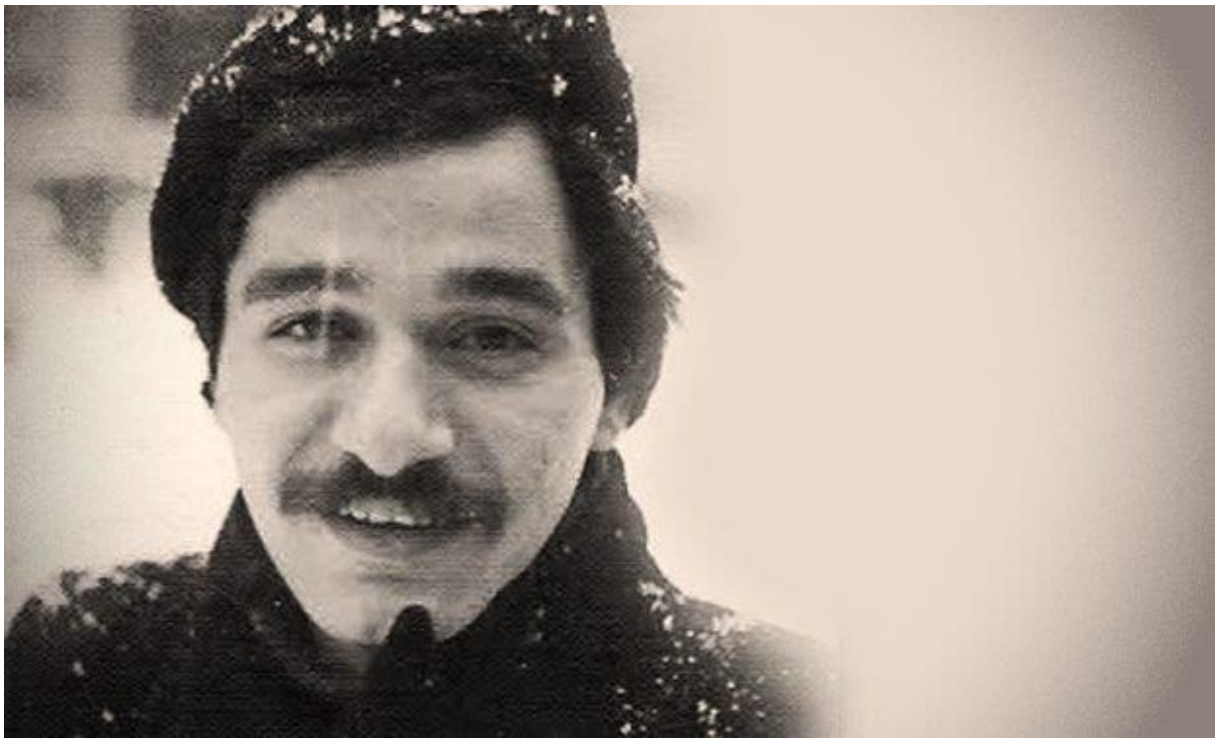
[276] BAŞAT Sencer, "Tarih Irmağının Önünü Açan" Şair Ahmet Erhan ve Ankara", https://solfasol.tv/

Son Yılları ve Vefatı

Ahmet Erhan, Türk şiirinde 1980 sonrası kuşağın en özgün ve en sarsıcı seslerinden biri olarak kabul edilir. Onu tanımlayan en temel özellik, şiirini doğrudan hayatın içinden, özellikle de kırılganlık, yalnızlık ve toplumsal yaralanma duygularından kurmasıdır. Ahmet Erhan'ın şiiri, her şeyden önce "yaralı bir duyarlılığın" şiiridir. 12 Eylül sonrasının baskıcı atmosferi, gençliğin umutsuzluğu ve bireyin içine kapanışı onun dizelerinde yoğun bir şekilde hissedilir. Bu yönüyle, onun şiiri sadece bireysel bir iç döküm değil; aynı zamanda bir dönemin ruh hâlinin ifadesidir. Şiirlerinde sık sık geçen hüzün, kayıp ve kırgınlık temaları, aslında toplumsal bir travmanın yankısıdır.

Ahmet Erhan'ın Ankara'daki cenazesine katılanlardan yazar Ahmet Say, çok yakın zamanda Ahmet Erhan'la telefonla görüştüğünü tek yakındığı şeyin şiir yazamaması olduğunu söylediğini aktardı. "Sesi çok iyi değildi konuşabildiği kadar dostlarıyla konuşmayı tercih ederdi ancak daha sonra eşine telefonu verirdi" diyen Say, Erhan'ın kendisini hiç açığa vurmadığını dostlarına karşı 'yenik' düşmüş izlenimi vermemeye çalıştığını ifade etti. "78 yaşındayım ben ömrümde Erhan kadar alçak gönüllü bir insan tanımadım" diyen Say, Ahmet Erhan şair olarak kendi şansını yarattığını ifade etti. Erhan'ın 80 dönemi şiirlerini ateşleyen öncü bir özelliği olduğunu belirten Say, Ahmet Erhan'ın değeri ve yerinin ayrı olduğunu dile getirdi.

Bugüne dek, içlerinde Alacakaranlıktaki Ülke (1981), Akdeniz Lirikleri (1982), Yaşamın Ufuk Çizgisi (1982), Ateşi Çalmayı Deneyenler İçin (1984), Ölüm Nedeni Bilinmiyor (1988), Deniz Unutma Adını (1992), Çağdaş Yenilgiler Ansiklopedisi (1997) ve Resimli 'Ahmetler' Tarihi (2001) olmak üzere 11 şiir kitabı yayımlanan, bir de Köpek Yılları (1998) başlıklı bir hikâye kitabı bulunan Ahmet Erhan, sırasıyla Yunus Nadi, Cemal Süreya ve Halil Kocagöz şiir ödüllerini de kazanmıştır. Ahmet Erhan'ın son olarak Everest Yayınları'ndan Ankara-İstanbul Karatreni (2001) adlı denemeler kitabı, Bugün de Ölmedim Anne adıyla Toplu Şiirleri'nin ilk cildi ve Ne Balık, Ne de Kuş yayımlandı.

MUZAFFER ERDOST
(18 Eylül 1932 Artova - 25 Şubat 2020 Altındağ)

Türk şair, yayıncı. 1956'da Veteriner Fakültesi'ni bitirdi. Pazar Postası'nı yönetti (1956-1958). Ulus gazetesinde çalıştı (1958-1963). 1958'de Açık Oturum Yayınları'nı, 1965'te Sol Yayınları'nı kurdu ve yönetti.

Erdost, şiir, öykü, deneme ve eleştiriler yazdı. Yazılarında, toplumsal sorunlar, Türkiye ve Osmanlı tarihi, tarım, faşizm ve demokrasi konularına daha ağırlıklı eğildi. Kardeşi İlhan Erdost'un 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra Mamak Askeri Cezaevi'nde dövülerek öldürülmesinin ardından, adına kardeşi İlhan'ın adını ekleyerek, "Muzaffer İlhan Erdost" ismini kullanmaya başladı. Erdost, Sol-Onur Yayınları'nın sahibi ve yönetmeni idi. Türk şiirinde Garip Akımı'ndan sonra ortaya çıkan İkinci Yeni akımının isim babasıdır. Türkiye İnsan Hakları Kurumu Vakfı (TİHAK) girişimci ve kurucu üyesi idi.

Erdost, 1950'den başlayarak şiir, öykü, deneme ve eleştiriler yazdı. Yazılarında, toplumsal sorunlar, Türkiye ve Osmanlı tarihi, tarım, faşizm ve demokrasi konularına daha ağırlıklı olarak eğildi.1952'den sonra edebiyat alanındaki etkinliklerini artırdı. 1965 yılından başlayarak; toplumsal sorunlar, Türkiye (Osmanlı dahil) tarihi, tarım, faşizm ve demokrasi konularında düşünmeye ve yazmaya ağırlık verdi.

Muzaffer İlhan Erdost'un şiir, hikâye, sanatsal ve siyasal yazıları Son Havadis ve Cumhuriyet gazeteleri ile Hisar, Yeni Ufuklar, Seçilmiş Hikâyeler, Açık Oturum (tek sayı çıkan kendi yayını, Mayıs 1955), Kaynak, Mavi, Yön, Türk Solu, Dost Ülke, Papirüs, Türkiye Yazıları, Edebiyat ve Eleştiri gibi dergilerde yayımlandı. Bir yazısının başlığı ile İkinci Yeni şiir akımının adını koydu ve destekleyicileri arasında yer aldı.

Erdost, 1950'lerin ortasında Türk şiirinin en önemli dönüşümlerinden birine "İkinci Yeni" adını veren kişidir. Cemal Süreya, Turgut Uyar, Edip Cansever, İlhan Berk ve Ece Ayhan ile şekillenen bu şiirsel kırılma uzun süre "siyasetten kaçış" olarak yorumlandı. Oysa Erdost'a göre bu hareket şiiri toplumsal tarihten koparamaz. Aksine, dili tarihsel bilincin taşıyıcısı haline getiren bilinçli bir kopuştur.

Erdost'un yaklaşımı şu temel ilkeye dayanır: Şiir yalnızca bireysel bir duyarlığın dışavurumu değil, tarihsel bilincin ve toplumsal itirazın dilidir. Estetikle toplumsal olan arasında yapay bir karşıtlık kurmaz. Şiiri tarihsel tanıklığın özgül bir biçimi olarak ele alır.

Erdost'un kendi şiiri de bu hattın içindedir. Havada Kalan Güvercin'de şiiri başlı başına bir amaç değil, yaşamın içinden süzülen bir bilinç biçimi olarak tanımlar. 1950'lerden 1989'a uzanan şiir serüveni aşkı, Anadolu'yu,

hapishaneyi ve gündelik yaşamı kapsar. Ancak bu şiirin en yakıcı bölümü kardeşi İlhan Erdost'un öldürülmesinden sonra yazılanlardır.

Sol ve Onur Yayınları

Erdost'un düşünce üretimini kurumsal bir zemine taşıdığı yer, 1967'de kurduğu Sol Yayınları'dır. Marx'tan Engels'e, Lenin'den Politzer'e, Gramsci'ye kadar Marksist klasikler yalnızca Türkçeye kazandırılmadı; Türkiye'de düşünmenin temel araçları haline getirildi.

"Bir kitabın basılması, düşünceye açılmış yeni bir alandır" sözü Erdost'un yayıncılığı neden bir mevzi olarak gördüğünü açıkça anlatır. Sol Yayınları, 1970'lerin devrimci kuşağı için bir yayınevinin ötesinde bir düşünce okulu işlevi gördü. Politzer'den Fanon'a uzanan bu külliyat okura yalnızca bilgi değil, dünyayı anlama yöntemi sundu. Bugün gençlerin Avcıoğlu'nun Türkiye'nin Düzeni kitabıyla dünyayı kavramaya çalışması gibi, o dönemin gençleri de Sol Yayınları'nın kitaplarıyla düşünmeyi öğrendi. Sansürün, yasakların ve tehditlerin gölgesinde yayımlanan her kitap fikri bir direniş cephesi anlamına geliyordu. Erdost kitabı bir meta değil, düşüncenin savunma hattı olarak görüyordu.

Erdost'un telif eserleri düşünce üretiminin teorik zeminini oluşturur. Türkiye Sosyalizmi ve Sosyalizm'de evrensel kuram ile yerel tarih arasındaki gerilimi ele alır. Sosyalizmin her ülkede kendi tarihsel gerçekliği içinde yeniden üretilmesi gerektiğini savunur. "Sosyalizm evrensel bir kuramdır, ancak her ülkede kendi tarihsel gerçekliği içinde yeniden üretilmek zorundadır."

Bu yaklaşım, Uğur Mumcu'nun "Türk Sosyalizmi" arayışıyla aynı damardadır. Ne içe kapanan bir yerelciliğe ne de soyut bir evrenselciliğe teslim olur. Sosyalizmi Seviyoruz başlıklı eseriyle sosyalizmin yalnızca bir iktisat teorisi değil, aynı zamanda bir özgürlük ve dayanışma projesi olduğunu vurguladı. Bu başlık, Erdost'un tüm düşünsel duruşunu özetliyor. Sosyalizm ona göre soğuk bir ideoloji değil, insana, doğaya ve geleceğe duyulan derin bir sevgidir: "Sosyalizmi seviyoruz, çünkü insanı seviyoruz."

Ve biz
Gene duracağız bir gün
Böyle istiyorum öldüğüm zaman
Eğer bir cesedim olursa taşınacak
Tabutumun önünde
Biz ikimiz
İki kardeş
Yan yana ve omuz omuza
Fotoğraflarımızın ardında ben
Sen önde
Yüzümüzden eksilmemiş olan gülüşümüzle

MURATHAN MUNGAN
(21 Nisan 1955 İstanbul -)

Türk yazar, oyun yazarı ve şairdir. 21 Nisan 1955 tarihinde İstanbul'da dünyaya geldi. Mardinli bir ailenin çocuğudur. Babası avukat İsmail Mungan, annesi Habibe Mungan'dır. İlk, orta ve lise yılları Mardin'de geçti. Mardin Lisesi'nden mezun oldu. Mardin, eserlerinde sıkça kullandığı mekanlardan birisi oldu. Bu çevrenin taşıdığı zengin kültürel yapıyı, insan olgusunu eserlerine başarılı bir şekilde yansıttı.

Yazar, 1972'de Ankara'ya yerleşti. Lisans ve yüksek lisansını Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü'nde tamamladıktan sonra başladığı doktora çalışmasını yarım bıraktı. Ankara Devlet Tiyatroları'nda altı yıl, İstanbul Şehir Tiyatroları'nda üç yıl dramaturg olarak çalıştı. Gazete ve dergilerdeki ilk yazılarını 1975'te yayımlayan Mungan; yazı hayatı boyunca şiir, öykü, roman, deneme, tiyatro oyunu, sinema yazısı, senaryo, masal ve şarkı sözü gibi farklı türlere ait eserler verdi.

Gazete ve dergilerdeki ilk yazılarını 1975'te yayımlayan Mungan; yazı hayatı boyunca şiir, öykü, roman, deneme, tiyatro oyunu, sinema yazısı, senaryo, masal ve şarkı sözü gibi farklı türlere ait eserler verdi. 1987'de günlük gazete olarak yayımlanan *Söz* gazetesinde, "Kültür-Sanat Sayfası" editörlüğü yaptı. Aynı yıl, *Hedda Golder Dile Bir Kadın* öyküsü ile, Haldun Taner Öykü Ödülü'nü Nedim Gürsel ile birlikte aldı.

Olmasa mektubun yazdıkların olmasa
Kim inanır senle ayrıldığımıza
Neydi bir arada tutan şey ikimizi
Birleştiren neydi ellerimizi
Bırak bana anlatma imkânsız sevgimizi
Sevmek bir çok şeyi göze almaktır

Modern Türk edebiyatının çok yönlü ve özgün kalemlerinden biri olan Murathan Mungan, gençlik yıllarında bulunduğu Ankara'da hem düşünsel hem de edebi kimliğini derinleştirmiştir. Özellikle AÜ Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde aldığı eğitim ve bu süreçte kurduğu ilişkiler, onun şiir dünyasının şekillenmesinde rol oynamıştır.

1970'li yılların sonlarına denk gelen bu dönem, Ankara'nın siyasal ve kültürel açıdan oldukça hareketli olduğu bir zaman dilimidir. Üniversiteler, yalnızca akademik bilgi üreten kurumlar değil; aynı zamanda ideolojik tartışmaların, sanatsal arayışların ve entelektüel etkileşimlerin yoğunlaştığı mekânlardır. Murathan Mungan da bu ortamın içinde yer alarak hem edebiyatla hem de farklı düşünce akımlarıyla yakın temas kurmuştur.

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türkiye'de edebiyat, tarih ve kültür alanında önemli isimlerin yetiştiği bir kurumdur. Mungan, burada tiyatro ve edebiyatla iç içe bir eğitim süreci yaşamış; özellikle dramatik yapı, anlatı teknikleri ve dil kullanımı konusunda güçlü bir altyapı edinmiştir. Bu eğitim, onun ilerleyen yıllarda yalnızca şiirde değil, tiyatro ve öykü alanında da başarılı eserler vermesinin temelini oluşturur.

Ankara'daki öğrencilik yıllarında Mungan, dönemin edebiyat çevreleriyle de ilişki kurmuş; dergiler, sanat çevreleri ve arkadaşlıklar aracılığıyla kendine ait bir edebi çizgi geliştirmeye başlamıştır. Bu dönemde kazandığı entelektüel birikim, onun

şiirinde görülen çok katmanlı yapı, kültürel referans zenginliği ve anlatım çeşitliliği olarak kendini gösterir.

Murathan Mungan'ın Ankara'daki yaşantısı, şiirine doğrudan bir "mekân tasviri" olarak değil, daha çok duyarlılık, dil ve yapı açısından yansımıştır. Onun şiirinde görülen; bireysel kimlik arayışı, yalnızlık ve aidiyet duygusu, toplumsal değişimlere karşı hassasiyet ve kültürel ve tarihsel referansların yoğunluğu gibi unsurlar, büyük ölçüde bu yıllarda şekillenmiştir.

Ankara'nın resmi, disiplinli ama aynı zamanda entelektüel açıdan yoğun atmosferi, Mungan'ın şiirinde görülen içsel gerilim ve sorgulama duygusunu beslemiştir. Bu şehir, onun için bir yandan düşünsel olarak zenginleştiği bir alan, diğer yandan bireysel kimliğini aradığı bir geçiş mekânı olmuştur. Bu nedenle Mungan'ın şiirinde sıkça rastlanan "yol", "geçiş", "arayış" gibi temalar, Ankara yıllarının dolaylı bir yansıması olarak okunabilir.

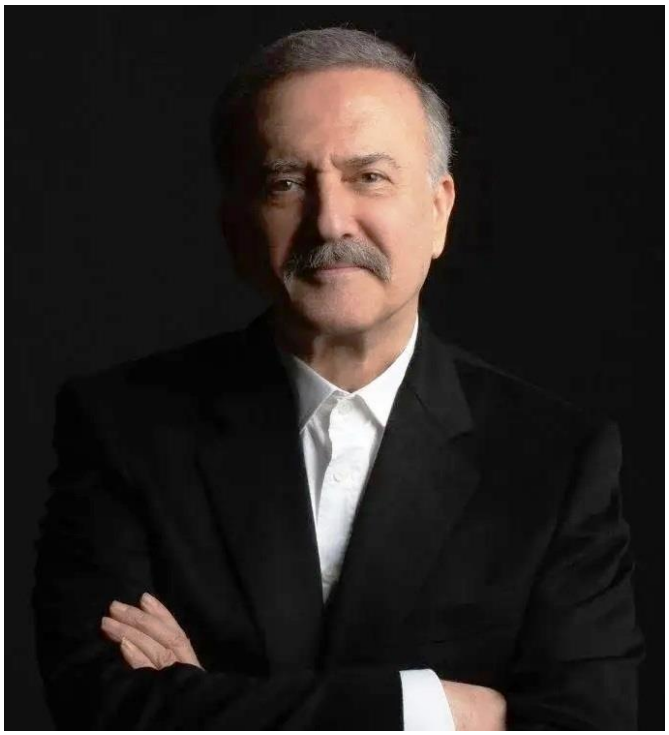
Öte yandan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde aldığı eğitim, onun dil üzerindeki titizliğini ve estetik anlayışını belirginleştirmiştir. Şiirlerinde görülen ritmik yapı, güçlü imgeler ve anlatımsal derinlik, bu akademik ve kültürel birikimin bir sonucudur. Aynı zamanda tiyatroya olan ilgisi, şiirine dramatik bir boyut kazandırmış; bu da onu çağdaşları arasında farklı bir konuma yerleştirmiştir.

Murathan Mungan'ın Ankara'daki öğrencilik yılları ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ndeki eğitimi, onun edebi kimliğinin oluşumunda temel bir rol oynamıştır. Ankara, onun şiirinde doğrudan bir mekân olarak görünmese de, düşünsel arka planı, dil duyarlılığı ve tematik zenginliği belirleyen bir merkezdir. Bu yıllar, Mungan'ın çok katmanlı, kültürel açıdan zengin ve estetik açıdan güçlü şiir dünyasının inşa edildiği bir dönem olarak değerlendirilebilir.

Aşk yeniden
Akdenizin tuzu gibi
Aşk yeniden
Rüzgârlı bir akşam vakti
Aşk yeniden
Karanlıkta bir gül açarken

Aşk yeniden
Ürperen sahiller gibi
Aşk yeniden
Kumsalların deliliği
Aşk yeniden
Bir masal gibi gülümserken

Gözlerim doluyor
Aşkımın şiddetinden
Ağlamak istiyorum
Yıldızlar tutuşurken
Gecelerin şehvetinden
Kendimden taşıyorum

ATAOL BEHRAMOĞLU
(13 Nisan 1942 İstanbul -)

Şair, yazar, çevirmen, akademisyen ve edebiyatçı. 1942'de babasının askerlik görevini yaptığı Çatalca'da dünyaya geldi. Azerbaycan kökenli olan ailesinin soyadı Gürus idi. İlk şiirlerinde de takma adı olan Ataol Gürus'u kullanmıştır. Aile, soyadını daha sonra Behramoğlu olarak değiştirmiştir.

İlkokul üçüncü sınıfa kadar Kars'ta öğrenim gördükten sonra ilk, orta ve lise öğrenimini babasının Ziraat Müdürü olarak görev yaptığı Çankırı'da tamamladı. İlk şiirleri "Ataol Gürus" adıyla Yeni Çankırı, Yeşil Ilgaz, Çağrı gibi yerel gazete ve dergilerde yayınlandı.

1960 yılında lise öğrenimini tamamlayan Ataol Behramoğlu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Rus Dili ve Edebiyatı Bölümünden 1966 yılında mezun oldu. 1962'de üyesi olduğu Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) örgütlenme çalışmalarına katıldı. Yükseköğrenimi sırasında Yapraklar, Dost, Evrim, Ataç gibi dergilerde çıkan şiirleriyle dikkat çekti. Bu dönemin şiirlerini bir araya getiren ilk şiir kitabı *Bir Ermeni General*, 1965'te Ankara'da Toplum Yayınevi'nce basıldı. Gençlik dönemi şiirlerinde Orhan Veli, Attilâ İlhan ve İkinci Yeni şiirinin ortak özellikleri etkindir.[277]

Gerçek şiir kimliği 1965-1971 arasında *Papirüs*, *Şiir Sanatı*, *Yeni Gerçek*, *Yeni Dergi* ve *Halkın Dostları*'nda çıkan şiirleriyle oluştu. *Halkın Dostları*'nı İsmet Özel ve Murat Belge ile birlikte çıkarmaya başlamışlardır. Fakat dergi 12 Mart askeri muhtırasının ardından kapatılmıştır. Behramoğlu'nun 1960'lar ve 1970'lerin ilk yılları boyunca Özel'le yakın bir dostluğu olmuştur. Behramoğlu'nun bu dönemde yazdığı şiirlerinde toplumcu, etkin bir edebiyat anlayışının örnekleri yer aldı. 1965'te yayımlanan "*Bir Gün Mutlaka*" adlı kitabı 60'lı yıllar toplumcu kuşağının manifestosu niteliğindeki şiirlerden oluşmaktaydı. Kitaplaşan ilk çevirisi "*İvanov*" (Anton Çehov) 1967'de basıldı. Mihail Yuryeviç Lermontov'dan ilk şiir çevirilerini de bu dönemde yaptı. Gerçekçi ve toplumcu şiir ilkelerine yönelerek şiirlerini yeni tema ve biçim arayışlarıyla beslemiştir.

1979'da Türkiye Yazarlar Sendikası genel sekreteri oldu. Rus aslıllı Ludmila Denisenko ile evliliğinden kızı Barış o yıl dünyaya geldi. 1980 darbesi sonrasında dramaturgluk görevinden ayrılmak zorunda kaldı. "*Ne Yağmur…Ne Şiirler…*"'in yeni basımının mahkemece "toplatılması ve imhası"na karar verilen Ataol Behramoğlu bir hafta göz hapsinde tutuldu, kitap daha sonra beraat etti.[278]

Almanya'da "*Kızıma Mektuplar*" (1985), "*Türkiye, Üzgün Yurdum, Güzel Yurdum*" (1985) adlı şiir kitapları ve "*Mustafa Suphi Destanı*"nın yeni bir basımı yayımlandı. Türkiye'ye dönüşünden sonra Pendik Belediyesi'nde kültür danışmanlığı, ardından Simavi Yayınları'nda editörlük yaptı. 1995'te Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Başkanı seçilen şair, bu görevi 1999'a kadar iki dönem sürdürdü. 2002'de Türkiye PEN Yazarlar Derneği "*Dünya Şiir Günü Büyük Ödülü*"'nü aldı.

---

[277] "Havuz Dergisi", Erişim tarihi: 04.09.2012".

[278] "Ataolbehramoglu.com.tr sitesi, Biyografi, Erişim tairhi:04.09.2012".

1992'de İstanbul Üniversitesi'nde başladığı Rus Dili ve Edebiyatı öğretim üyeliğini 2003'te aynı üniversitede doçent, 2009'da Beykent Üniversitesi'nde profesör olarak sürdürdü. Şimdi İstanbul Aydın Üniversitesi öğretim kadrosundadır. *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazarlığı yapmaktadır. KAFA Dergisinde yazıları bulunmaktadır.

2015 yılının Nisan ayında Behramoğlu'nun 50. sanat yılı sebebiyle İzmir Büyükşehir Belediyesi iki konser düzenlemiştir. 2016 yılında Beşiktaş Belediyesi, Ataol Behramoğlu'nun heykelini Beşiktaş'taki Şairler Sofası'na dikti.[279]

Türk şiirinin toplumcu damarını modern duyarlıklarla buluşturan önemli isimlerinden Ataol Behramoğlu, edebî kimliğinin oluşumunda Ankara yıllarının belirleyici bir rol oynadığı şairlerden biridir. Özellikle üniversite eğitimi için geldiği Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (DTCF), onun hem düşünsel hem de sanatsal gelişiminde bir dönüm noktası olmuştur.

Behramoğlu'nun Ankara'ya gelişi, gençlik yıllarının arayış ve yön bulma süreciyle örtüşür. DTCF'de Rus dili ve edebiyatı eğitimi alması, onun dünya edebiyatıyla kurduğu ilişkiyi derinleştirmiştir. Özellikle Rus edebiyatının güçlü gerçekçilik geleneği ve toplumsal duyarlılığı, Behramoğlu'nun şiir anlayışını önemli ölçüde etkilemiştir. Bu dönemde Vladimir Mayakovski ve Sergey Yesenin gibi şairlerle tanışması, onun şiirinde hem lirizmi hem de toplumsal sesi bir araya getirmesine zemin hazırlamıştır.

Ankara'daki öğrencilik yılları, yalnızca akademik bir eğitim süreci değil, aynı zamanda yoğun bir entelektüel ve politik atmosfer içinde şekillenen bir yaşam deneyimidir. Ankara, 1960'lı yıllarda üniversiteler, dergiler ve sanat çevreleriyle canlı bir düşünce merkezi konumundadır. Behramoğlu da bu ortam içinde hem edebiyatla hem de dönemin toplumsal hareketleriyle yakın bir ilişki kurmuştur. Bu ilişki, onun şiirine erken dönemden itibaren belirgin bir toplumsal bilinç kazandırmıştır.

Şairin Ankara'daki yaşantısı, şiirlerinde iki temel eksen etrafında etkisini gösterir: bireysel duyarlılık ve toplumsal sorumluluk. Bir yandan gençliğin aşk, yalnızlık ve varoluşsal sorgulamalarını dile getirirken diğer yandan toplumsal eşitsizliklere, özgürlük arayışına ve adalet duygusuna güçlü bir vurgu yapar. Bu çift yönlü yapı, onun şiirini hem duygusal hem de düşünsel açıdan zenginleştirir.

Ankara'nın kendine özgü atmosferi de Behramoğlu'nun şiirinde iz bırakır. Başkentin resmî ve mesafeli görünümü, onun dizelerinde zaman zaman bir yalnızlık ve yabancılaşma duygusuna dönüşür. Ancak bu yalnızlık, pasif bir içe kapanma değil, daha çok düşünsel bir derinleşmenin başlangıç noktasıdır. Şair, bu ortamda bireyin toplum içindeki yerini sorgularken, aynı zamanda kolektif bir bilincin de peşine düşer.

DTCF'deki öğrencilik yılları boyunca edebiyatla kurduğu yoğun ilişki, Behramoğlu'nun dilini de belirgin biçimde etkilemiştir. Şiirlerinde yalın, akıcı ve doğrudan bir anlatım dikkat çeker. Bu dil, hem geniş kitlelere ulaşma isteğinin hem de düşüncenin berrak bir biçimde ifade edilmesi gerekliliğinin sonucudur. Ankara'daki tartışma ortamı ve aydın çevreleri, bu dilin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır.

[279] "Ataol Behramoğlu Heykeli Açıldı". 13 Nisan 2016.

Ataol Behramoğlu'nun Ankara'daki yaşantısı ve Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi'ndeki öğrencilik yılları, onun şiirinin hem tematik hem de biçimsel yapısını belirleyen temel unsurlar arasında yer alır. Bu dönem, şairin dünya görüşünü netleştirdiği, edebî yönelimlerini belirlediği ve toplumsal sorumluluk duygusunu şiirine taşıdığı bir olgunlaşma süreci olarak değerlendirilebilir. Ankara'nın düşünsel iklimi ile DTCF'nin akademik ve kültürel ortamı, Behramoğlu'nun şiirinde bugün de hissedilen güçlü bir arka plan oluşturmuştur.

BEN ÖLÜRSEM AKŞAMÜSTÜ ÖLÜRÜM

Ben ölürsem akşamüstü ölürüm
Şehre simsiyah bir kar yağar
Yollar kalbimle örtülür
Parmaklarımın arasından
Gecenin geldiğini görürüm

Ben ölürsem akşamüstü ölürüm
Çocuklar sinemaya gider
Yüzümü bir çiçeğe gömüp
Ağlamak gibi isterim
Derinden bir tren geçer

Ben ölürsem akşamüstü ölürüm
Alıp başımı gitmek isterim
Bir akşam bir kente girerim
Kayısı ağaçları arasından
Gidip denize bakarım
Bir tiyatro seyrederim

Ben ölürsem akşamüstü ölürüm
Uzaktan bir bulut geçer
Karanlık bir çocukluk bulutu
Gerçeküstücü bir ressam
Dünyayı değiştirmeye başlar
Kuş sesleri, haykırışlar
Denizin ve kırların
Rengi birbirine karışır

Sana bir şiir getiririm
Sözler rüyamdan fışkırır
Dünya bölümlere ayrılır
Birinde bir pazar sabahı
Birinde bir gökyüzü
Birinde sararmış yapraklar
Birinde bir adam
Her şeye yeniden başlar

BÜLENT (Mustafa) ECEVİT
(28 Mayıs 1925 İstanbul - 5 Kasım 2006 Ankara)

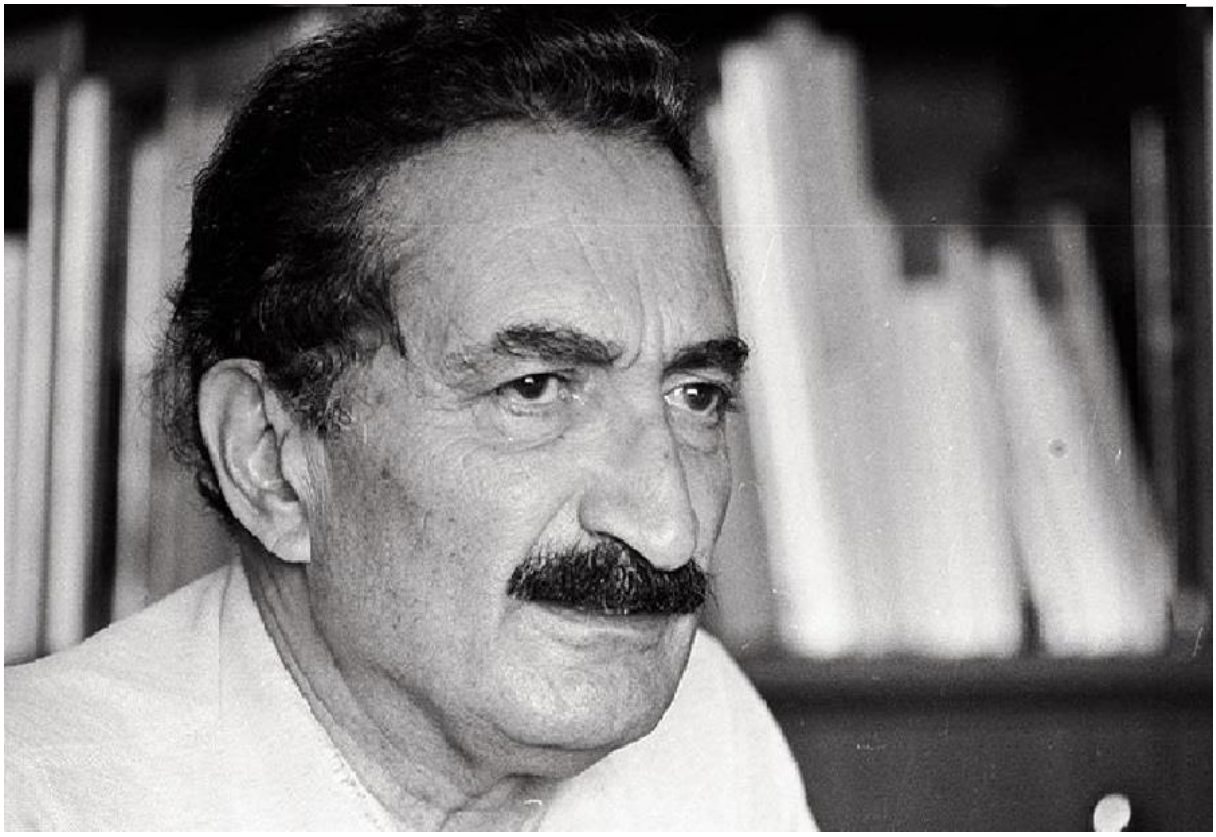
Türk gazeteci, şair, yazar, çevirmen ve siyasetçidir. Türkiye Cumhuriyeti'nin eski başbakanı, çalışma bakanı, devlet bakanı ve başbakan yardımcısıdır. Siyasi kariyeri boyunca üçü koalisyon hükûmeti olmak üzere beş hükûmet kurmuş,

Bu sonsuz gök...
Bizden midir değil midir?
Bu yıldızlar...
Canlı mıdır cansız mı?

Dostlar olmalı
Bu göğün içinde,
Düşmanlar olmalı.'

Bülent Ecevit, 28 Mayıs 1925 tarihinde İstanbul'da doğdu. Babası Kastamonu doğumlu Fahri Ecevit, Ankara Hukuk Fakültesi'nde adli tıp profesörüydü. İstanbul doğumlu olan annesi Fatma Nazlı Hanım ise ressamdı. Bülent Ecevit 1944 yılında Robert Koleji'nden mezun oldu ve aynı yıl içinde çalışma hayatına Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde çevirmenlik yaparak başladı. Önce Ankara Hukuk Fakültesi sonra da Dil Tarih Coğrafya Fakültesi İngiliz Filolojisi bölümüne kayıt yaptırmasına rağmen yüksek öğrenimine devam etmedi.

1946 yılında okul arkadaşı Rahşan (Aral) Ecevit ile hayatını birleştirdi. 1950 yılında Cumhuriyet Halk Partisi'nin yayın organı olan Ulus Gazetesi'nde çalışmaya başladı.

1955 yılında ABD'nin Kuzey Karolina eyaletinin Winston-Salem kentinde, The Journal and Sentinel'de konuk gazeteci olarak çalıştı.

1957'de Rockefeller Foundation Fellowship Bursu ile yeniden ABD'ye gitti, Harvard Üniversitesi'nde sekiz ay sosyal psikoloji ve Orta Doğu tarihi üzerine incelemeler yaptı. Bu sırada Ecevit'in sürekli "hocam" diye bahsettiği Henry A. Kissinger Harvard Üniversitesi rektörü idi. Harvard'da 1957 yılında, 1950-1960 arasında verilen antikomünizm seminerlerine sürekli Olof Palme, Bertrand Russell gibi kişilerle katıldı.

1953 yılında CHP'ye kaydolan Ecevit, ilk olarak Gençlik Kolları Merkez Yönetim Kurulu'nda görev alarak siyasete başladı. 1957 seçimlerinde CHP'den milletvekili oldu. 8 Mayıs 1972'de istifa eden İsmet İnönü'nün yerine 14 Mayıs 1972 tarihinde CHP genel başkanlığına seçildi. 26 Ocak 1974 tarihinde Milli Selamet Partisi (MSP) ile kurduğu koalisyon hükümetinde ilk defa başbakanlık görevini aldı. 20 Temmuz 1974'te başlayan Kıbrıs Barış Harekatı'nı, 14 Ağustos'ta II. Barış Harekatı izledi. Kıbrıs Harekatı'ndan sonra Ecevit, "Kıbrıs Fatihi" olarak anılmaya başladı.

12 Eylül 1980 darbesinde eşi Rahşan Ecevit ile birlikte Hamzakoy'da (Gelibolu) yaklaşık bir ay gözetim altında tutulan Ecevit diğer parti başkanlarıyla beraber siyasetten uzaklaştırıldı. Ecevit, 7 Kasım 1982 halk oylamasında kabul edilen 1982 Anayasası'nın geçici 4. maddesi ile diğer bütün partilerin ileri gelenleriyle birlikte 10 yıl siyaset yasaklıları kapsamına alındı. 2000 yılındaki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde üniversite mezunu olmaması nedeniyle cumhurbaşkanlığına aday olamadı. Koalisyon partilerinin bu hükmü değiştirme teklifini ve kendisine cumhurbaşkanlığı teklifi getirmesini ise teşekkür ederek reddetti.

1973 seçimlerinde CHP'nin seçim kampanyasında, yaşlı bir kadının "Karaoğlan nirede ha evlatlar, Karaoğlan'ı görmek istiyom." şeklindeki sorusundan sonra Karaoğlan adı CHP'liler tarafından benimsenmiş ve ilerleyen yıllarda da Türkiye'de Bülent Ecevit için kullanılmaya başlanmıştır. Seçim propagandalarında "Umudumuz Karaoğlan" sloganı söylenmeye başlamıştır.

Dönemin Adalet Partisi lideri Süleyman Demirel, en büyük rakibi olan Bülent Ecevit'i, darbeyle devrilen Şilili sosyalist devlet adamı Salvador Allende'ye benzetip atıfta bulunmak için "Allende-Büllende" tabirini kullanmıştır. Ecevit, başbakanlık dönemlerinde yapılan Kıbrıs Harekatı sonrasında "Kıbrıs Fatihi", Abdullah Öcalan'ın yakalanışı sonrasında da "Kenya Fatihi" olarak anılmıştır. Kamuoyunda mütevazı kişiliğiyle de tanınmaktadır.

Mavi gömleği ve kasketi ile marka haline gelen liderlerden biri olan Ecevit, Bitlis sigarası, Meclis sigarası içer, eniştesi İsmail Hakkı Okday'ın hediyesi Erika marka daktilosuyla yazardı. Bu 70 yıllık daktiloyu, ODTÜ Bilim ve Teknoloji Müzesi'ne armağan etmiştir.

Bülent Ecevit, siyasi yaşamının yanı sıra yazarlık ve şairliği de birlikte yürütmüş ender siyasetçilerden birisidir. Sanskrit, Bengal ve İngilizce dillerinde çalışmalar yapmış olan Ecevit, Rabindranath Tagore, Ezra Pound, T. S. Eliot, ve Bernard Lewis'in yapıtlarını Türkçeye çevirmiş, kendi şiirlerini de kitap halinde yayımlamıştır.

İlerleyen yaşı, bozulan sağlığı ve doktorlarının karşı çıkmasına rağmen Danıştay Saldırısı'nda yaşamını kaybeden Yücel Özbilgin'in 19 Mayıs 2006'daki cenazesine katıldı. Törenin ardından beyin kanaması geçiren Ecevit, uzun süre Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde yoğun bakımda kaldı. Bülent Ecevit, bitkisel hayata girdikten 172 gün sonra 5 Kasım 2006 Pazar günü dolaşım ve solunum yetmezliği sonucu vefat etti.

Ölümüne kadar beş kez başbakanlık görevini yürütmüş olan Ecevit, uzun yıllar boyunca gerçek anlamda başarılı şiirler yazan Karaoğlan, siyasetçi kişiliğinin ona kattıklarının üstüne yeni bir şeyler eklemeyi hiçbir zaman ihmal etmedi. Kültürel faaliyetlere başbakanlık döneminde de gerçek anlamda önem veren Bülent Ecevit, bir siyasetçinin sanattan uzak kalmadan da siyasi arenada başarılı olabileceğinin bir sembolü oldu adeta.

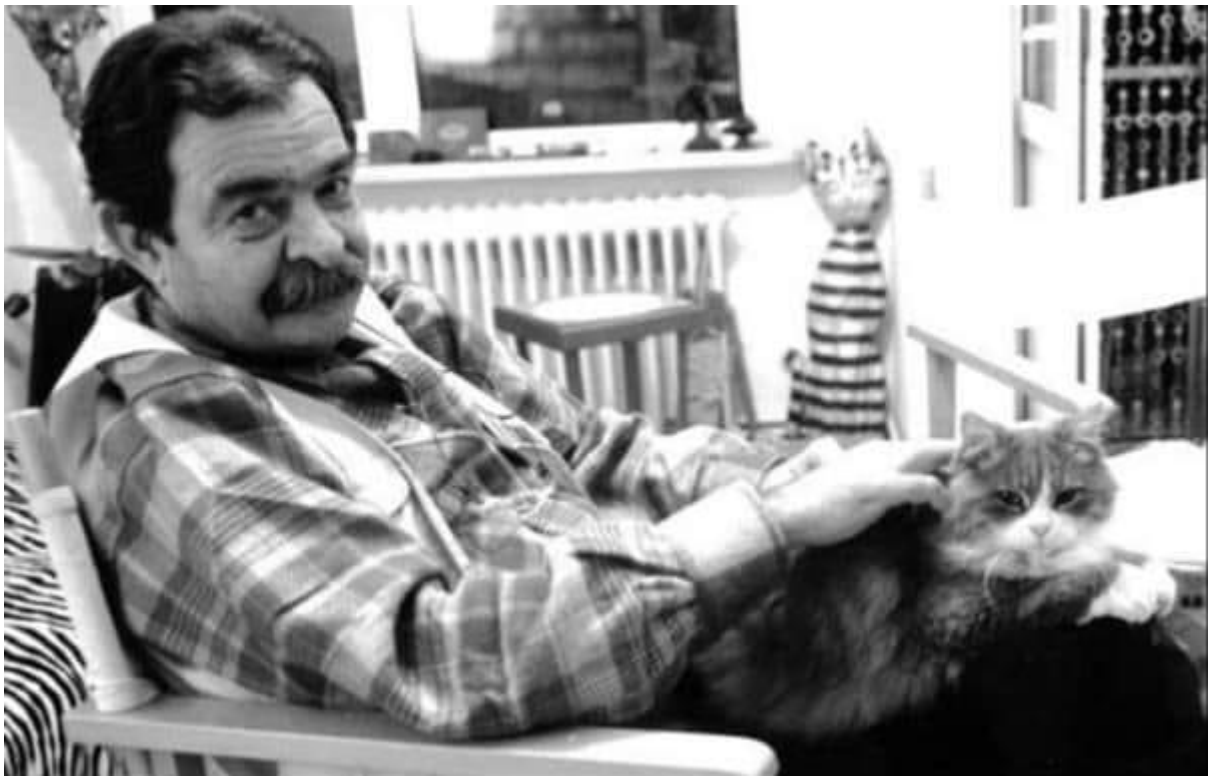
Hep bir kır evinde yaşayıp şiir yazmak isteyen, hiçbir zaman gösterişi sevmeyen, "seçkin" olmamış, dengeli, ciddi, dürüst bir halk adamı ve inatçı, uzlaşmacı bir siyasetçiydi.

Birlikte öğrendik seninle
Avcumuzda yüreği çarpan
Kuşa sevgiyi
El ele duyduk kumsalda denizin
Milyon yılda yonttuğu
Taşa sevgiyi
Tırtılları tanıdık seninle baharda
Tırtılken daha sevmeyi öğrendik
Sevgiden üreyen kelebeği
Toprağı evimiz gibi sevdik seninle
Birlikte sevdik kuru toprakta
Ev küren köstebeği
Köstebeğinden toprağına taşına
Tırtılından kelebeğine kuşuna
El ele sevdik bu dünyayı
Acısıyla sevinciyle sevdik
Yazıyla kışıyla sevdik
Köy-köy, ülke-ülke
Gökler gibi sardı dünyayı
Yağmur gibi sızdı dünyaya
Dünya kadar oldu sevgimiz
El ele büyütüp el ele derdik
El ele derip insana verdik
Verdikçe çoğalan sevgimizi

ORUÇ ARUOBA
Yazar, Şair, Akademisyen ve Felsefeci
(14 Temmuz 1948 karamürsel - 31 Mayıs 2020)

Türk yazar, şair, akademisyen ve felsefeci. 1948 yılında Karamürsel'de doğdu. TED Ankara Koleji'ni bitirdikten sonra Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü'nde lisans ve yüksek lisansını tamamladı. Yine Hacettepe Üniversitesi'nde çalışmalarına devam ederek felsefe bilim uzmanı oldu. 1972 ve 1983 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yaparken felsefe bölümünde doktorasını tamamladı. Bu süreçte, Almanya'da Tübingen Üniversitesi'nde felsefe semineri üyeliği ve 1981 yılında Victoria Üniversitesi (Wellington) (Yeni Zelanda) konuk öğretim üyeliğinde bulundu. *Kırmızı Dergisi* gibi çeşitli basın organlarında yayın yönetmenliği, yayın kurulu üyeliği ve yayın danışmanlığı yaptı. Birçok dergide yazı ve çevirileri yayınlandı.[280]

Epistemoloji, Etik, Hume, Kant, Kierkegaard, Nietzsche, Marx, Heidegger ve Wittgenstein konuları üzerine çalışmalar gerçekleştiren Aruoba, bu çalışmalarını ölümüne kadar sürdürmüştür. Özellikle şiir sanatına yönelmiş ve Heidegger'in şiire yaklaşımını; *"Ona göre insanın temel sözü şiirdir. Çünkü insan yaşayan, dünyanın içinde olan, diğer insanlarla ilişkisini dil aracılığıyla kuran varlıktır. İnsanın bütün etkinliklerinde yer alan, içinde yaşadığı dil ile (tarihsel olarak da) içinde yaşadığı varoluş arasında kurduğu temel anlam ilişkisi, şiirde ortaya çıkar. İnsanın bilinen bütün tarihi boyunca çeşitli biçimlerde görülen "şiir" adı verilen dilsel kuruluşlar, bu temel ilişkiyi ortaya koymaya (dile getirmeye) çalışan insan yöneliminin ürünleridir. Heidegger de buna ulaşmaya, (anlamlandırmaya, yorumlamaya) insanın dünya ile ve*

[280] "Kırmızı Dergisi'nin 3. sayısı çıktı | cumhuriyet.com.tr". 1 Ekim 2016 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 30 Eylül 2016.

diğer insarlarla olan ilişkisini ilk biçimiyle yeniden kavramaya çalışır." sözleriyle açıklamıştır.[281]

Aruoba'nın şiirlerinde kullandığı üslup ve noktalama işaretlerinin edebiyat kurallarının dışında olmasına rağmen bu durum akademik çevrelerce *sanatçının üslubu* olarak değerlendirilmiştir.

Türk düşünce ve şiir dünyasının özgün isimlerinden biri olan Oruç Aruoba'nın hayatı büyük ölçüde Ankara ile iç içe geçmiştir. Onun yaşamı yalnızca bir akademisyenin veya şairin hayatı değil, aynı zamanda Ankara'nın entelektüel atmosferi içinde şekillenmiş bir düşünce hayatıdır.

Annesi dönemin konuşulan isimlerinden, bir sürü başarıya imza atmış olan şair ve gazeteci Muazzez Kaptanoğlu'dur. Babası ise ordu mensubu olan İsmail Fahir Aruoba'dır. Oruç Aruoba'nın yazmaya, edebiyata ve felsefeye yakınlığı aslında annesinin sayesinde olmuştur.

Oruç Aruoba, eğitim hayatının önemli bir bölümünü Ankara'da geçirmiştir. Ortaöğrenimini: TED Ankara Koleji'nde tamamlamıştır. 1960'lı yıllarda TED Ankara Koleji, Türkiye'de yabancı dil eğitimi güçlü olan ve entelektüel çevreler yetiştiren önemli bir okuldu. Aruoba'nın özellikle Almanca ve İngilizce felsefe metinlerine erken yaşta ilgi duymasında bu eğitimin etkisi olduğu sık sık dile getirilir.

Üniversite ve akademik hayatı da Ankara'da devam etti. Oruç Aruoba uzun yıllar Hacettepe Üniversitesi'nde görev yaptı. Burada özellikle felsefe ve düşünce tarihi alanlarında dersler verdi. Aruoba akademide klasik bir profesör tipinden farklıydı. Öğrencileri onu: yoğun düşünen, derslerde metin çözümleyen ve tartışmaya açık bir hoca olarak anlatırlar. Aruoba'nın yaşamı oldukça disiplinliydi. Gününün büyük bölümü; okumak, çeviri yapmak ve yazmak ile geçerdi. Özellikle Almanca felsefe metinlerini Türkçeye kazandıran önemli çeviriler yapmıştır.

Onu tanıyan öğrencilerin anlattıklarına göre Aruoba, derslerde kısa ama yoğun konuşurdu. Düşünceyi çok ciddiye alırdı ve sıradan akademik dil yerine özgün bir anlatım kullanırdı. Bazen derslerde uzun süre sessiz kalıp düşünür, sonra tek bir cümleyle konuyu özetlerdi. Bu yüzden birçok öğrencisi onu "filozof gibi yaşayan bir hoca" olarak anlatır.

Buradayım:
Yüzyıl oldu.

Önümden geçen yol
tıkandı
çevremdeki bahçeler
daraldı
içimde yaşan insanlar

[281] "Foucault ve Heidegger'in İnsan Anlayışı", Önder Yalçıntaş, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı | academia.edu.

azaldı:
Yalnızlaştım.

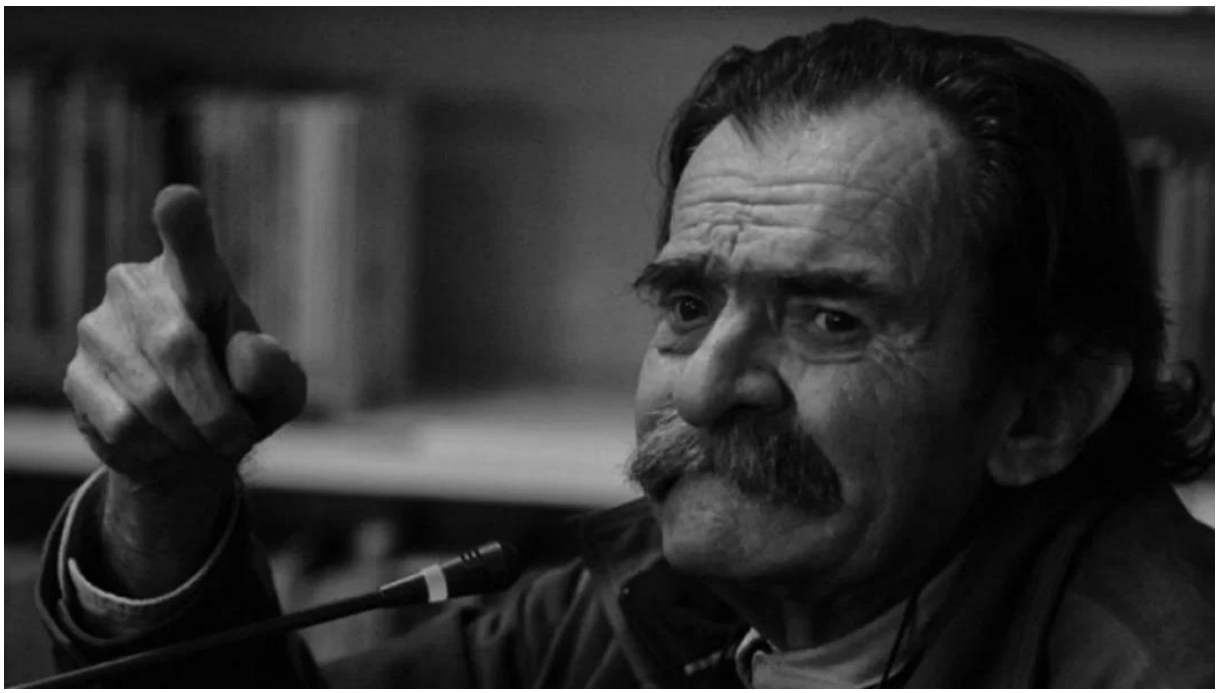
Buradayım:
Yüzyıl önce başladım
beklemeye.

Yavaş geçip gitme zamanı:
Dumanlar
isler, puslar
yağmurlar
sıcaklar, soğuklar
rüzgarlar
kemirdi her yanımı.

Tahtalarım birer birer çürüdü
boyalarım
parça parça döküldü
payandalarım
teker teker çöktü:
Yüzyıl oldu.

Salih Bolat "Felsefenin şairi Oruç Aruoba" adlı makalesinde Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümü'nü ve Oruç Aruoba ile yaşadıklarını şu şekilde anlatıyor;

"Ben de Hacettepe Üniversitesi'nde özellikle akademik personel içerisinde bana çok iyi gelen ilişkiler, arkadaşlıklar, dostluklar geliştirmiştim ve bu sayede ayakta durabiliyor, toplumsal ve psikolojik dengemi sağlıyordum. İşte o cehennem yıllarındaki dostlarımdan biri de Oruç Aruoba'ydı. O da başka bir dostum olan Bilge Karasu gibi Felsefe Bölümü'nde hocaydı. Arada bir odasına uğrardım. Şiir, toplum, insan, felsefe

üzerine nefis sohbetler yapardık. Ben o yıllarda dergilerde şiir yayınlıyordum ama henüz kitap çıkarmamıştım. Bir gün odasında, kitaplığının bir köşesinde, Mayakovski'nin, "Şiir Nasıl Yazılır" adlı kitabını gördüm ve müthiş ilgimi çekti. Kitabı ödünç almak istediğimde, "Al, senin olsun" dediğini hiç unutamam. Şiirin teorik yanıyla ilgili olarak ondan çok şey öğrendim. "Şiir" sözcüğünün "yapmak, tasarlamak, inşa etmek, üst üste koymak" anlamlarına geldiğini ilk kez onunla tartışmıştım. Bu anlamların, Latince kökenli Fransızca "poem" ve İngilizce "poetry" sözcüklerinin karşılığı olduğunu, oysa Arapça kökenli "şiir" sözcüğünün karşılığının "ilham", "sezgi" anlamlarına geldiğini, onunla sohbetlerimiz sırasında sık sık gündeme getirecektik. Ortadoğu ve Batı uygarlıklarının, şiiri nasıl farklı algıladıklarını, bu iki sözcüğün etimolojisinden fark edecektim. Ortadoğu kültürleri, şiiri daha çok duygusal ve psikolojik referansla, dolayısıyla daha belirsiz ve tanımsız bir nitelikle kavrarken, Batı kültürleri ise daha rasyonel bir referansla ve daha belirli, daha tanımlanabilir bir nitelikle kavrıyordu. Şimdi, aradan geçen uzun yıllardan sonra, şiirin içinden bir insan olarak, şiiri duygunun ve aklın bir sentezi düzeyinde kavradığımı söyleyebilirim. Neyse… 1980 darbesi, toplumun her kesiminde travma yarattığı gibi, üniversitede de yaratmıştı. Aydın, ileri görüşlü, gerçekliği çok yönlü kavrayabilen öğretim üyelerini, bugün de olduğu gibi, üniversiteden uzaklaştırdılar. O savrulmalar içerisinde, birçok vicdanlı öğretim üyesi gibi Oruç Aruoba da istifa etti."[282]

Yine Hacettepe Üniversitesi'nde çalışmalarına devam ederek felsefe bilim uzmanı oldu. 1972 ve 1983 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yaparken felsefe bölümünde doktorasını tamamladı. Bu süreçte, Almanya'da Tübingen Üniversitesi'nde felsefe semineri üyeliği ve 1981 yılında Victoria Üniversitesi (Wellington) (Yeni Zelanda) konuk öğretim üyeliğinde bulundu. 1983'te üniversiteyi terk etti, İstanbul'a yerleşerek çeşitli yayın kuruluşlarında çalıştı, yazı ve çeviri işleriyle uğraştı. Hume, Nietzsche, Kant, Wittgenstein, Rilke, von Hentig, Celan ve Başo'dan çevirileri vardır.

"Yaşamında kimse paylaşmayacak -paylaşamayacak- senin tutkularını: onları, hep yaşayıp yaşayıp unutacaksın"

Yalnız, yaşayacaksın;
yalnız yaşayacaksın…"

Aruoba, Japon edebiyatı kökenli bir şiir türü olan haiku'nun, Türk edebiyatındaki temsilcilerindendi. Haiku, dünyada bilinen en kısa şiir türüdür. Japonya'nın sınırlarından uzaklaştıktan sonra özellikle Fransız şiirinde ilk yansımaları beliriyor. Arka planında Japon kültü- tür ve inançlarını barındıran haiku, bir öğretiyle birlikte kendine has bir yaşam şifasına sahiptir. Haiku en yalın anlatımla bu yaşam kimyasını ortaya koymaya çalışır. Japon inançlarında doğa öncellikli bir yere sahiptir. Haiku, doğayla özdeş bir hayat izlerini bünyesinde taşır.

Türk edebiyatına Fransızca çevirilerle giren haiku şiiri, zaman zaman isminden söz ettirse de yakın tarihe kadar benimsenmiş bir şiir türü değildir. 90'lı yıllarda haiku, şairlerin önemsediği bir şiir türü haline gelir. Aynı yıllarda belli bir haiku okur kitlesinin oluşmaya başladığı günden beri. Bu yazının tür olarak özellikleri ve içeriğine değinilip,

[282] BOLAT Salih, "Felsefenin şairi Oruç Aruoba", Temmuz 2020.

Türk şiirindeki geçmişi kısaca anlatıldıktan sonra, haiku şiirinin tanınabilirliğinin sanatında ve anlam kazanmasında önemli katkıları olan Oruç Aruoba'nın yazdığı haikular değerlendirilmiştir. Yazdığı haikulardan ayırmamız yapı ve öz olarak eğilip haikunun sahibi olduğu çoğul anlamlılığa dikkat çekilmeye çalışmamıştır.

Haiku, Japon edebiyatına dayanan en kısa şiir biçimidir. Oruç Aruoba 1993 yılında en büyük haiku ustası Basho'nun eserleriyle tanışmasının ardından hem onun çevirilerini yapmaya hem de kendi haikularını yazmaya başlar. 1998 yılında Basho çevirileri, 1999'da ise kendine ait Türkçe haikuları Ne Ki Hiç adıyla yayımlanır. Kitapta giriş bölümünde haiku biçimiyle ilgili verdiği bilgilerin ardından dört yüz yirmi sekiz haiku yer alır. Aynı yıl Ne – Otuz Altı Tanzaku adıyla haikularını içeren bir kitap daha yayımlanmıştır. Bu kitap adını haikuların yazıldığı ince-uzun kağıt parçalarından alır ve kitabın basımı da bu forma uygun şekilde yatay yapılmıştır. Bu eserleriyle Aruoba; Orhan Veli Kanık, Behçet Necatigil ve İlhan Berk gibi isimlerle birlikte haiku üzerine çalışmalar yapan Türk yazarlar arasına girmiştir.

"sezinlemeye başladım haiku'nun anlamını:-
Anlık bir anlam: gözüküp geçiveren bir görünüm
-göze çarpıveren bir kavrama- daracık kavrayış
aralığından görülüveren kocaman dünya…
Geçiciliğin kalıcılığı –
kalıcı bir geçicilik…" (Aruoba, 1996)

Oruç Aruoba'nın hayatı Ankara ile derinden bağlantılıdır. TED Ankara Koleji'nde başlayan eğitim yolculuğu, Hacettepe Üniversitesi'nde akademik hayatla devam etmiş ve Ankara'nın sakin semtlerinde geçen düşünce dolu bir yaşamla şekillenmiştir. Onun yaşamı gösterir ki bazı düşünürler yalnızca yazdıklarıyla değil, yaşama biçimleriyle de bir düşünce kurarlar. Oruç Aruoba da Ankara'da böyle yaşayan nadir entelektüellerden biridir.

Yolu, yürüyen bilmez
Açan bilir
Işıklar içinde uyu... Oruç Aruoba

ARİF DAMAR
(23 Temmuz 1925 Çanakkale - 20 Ekim 2010 İstanbul)

Şair. Toplumcu gerçekçi şiirin öncülerindendir. Çanakkale'nin Gelibolu ilçesi Karainebeyli köyünde 23 Temmuz 1925 günü doğdu. İlkokulu Çanakkale'de, ortaokulu İstanbul'daki Yenikapı Ortaokulu'nda bitirdi. İstanbul Erkek Lisesi'ndeki öğrenimini hayata atılmak zorunda kaldığı için sürdüremedi.

Şiir yazmaya ortaokul birinci sınıf öğrencisi iken başladı. İlk şiiri Edirne'de Akşam, 1940 yılında (şair henüz 15 yaşında iken) Yeni İnsanlık adlı dergide altında "Harika Çocuk" diye bir notla yayımlandı. 1944 yılında taşındığı Ankara'da 1950 yılına kadar yaşadı. 1945 yılına Ant Dergisi'nde yayımladığı şiirlerle adını duyurdu. 1944-1947 yılları arasında Atatürk Orman Çiftliği'nde memurluk yaptı. Askerliğini Kayseri ve Sivas'ta sürgün alayında yaptıktan sonra 1950'de İstanbul'a döndü, Mahmutpaşa'da işportacılık yaptı.

1951 Eylül'ünden 1952 Mart'ına kadar Türkiye Komünist Partisi öncülüğünde çıkan *Yeryüzü* adlı kültür dergisinin yönetiminde bulundu. 15 Kasım 1951'de yayımlanan "Dayanılmaz" adlı şiirinin ardından gizli örgüt üyesi olduğu suçlamasıyla 5 Aralık 1951'de tutuklandı. Bir müddet 'Arif Barikat' takma adıyla toplumsal gerçekçi şiirler yazdı. Bu dönem şiirlerini 1956'da "Günden Güne" adlı kitabında topladı. Kitap basıldıktan 5 ay sonra toplatıldı ama beraat etti. 1958 yılında "İstanbul Bulutu" adlı kitabıyla Yeditepe Şiir Armağanı'nı Cemal Süreya ile birlikte aldı.[283]

Sonraları İkinci Yeni şairlerinin yanında, imgeye ağırlık veren bir şair olarak göründü. 1969'da Suadiye'de Yeryüzü Kitabevi'ni kurdu ve yönetti. Yayınevinde yasak yayın

[283] "Yeditepe Şiir Armağanı" 16 Ocak 2024.

bulundurduğu gerekçesiyle 1982'de üç ay hapis cezasına çarptırıldı, Bozcaada Tutukevi'nde yattı. 1984 yılında kitabevini kapatıp kendini bütünüyle yazılarına verdi.[284]

1985 yılında Melih Cevdet Anday ile ortak imza attığı "Yağmurlu Sokak" adlı romanı yayımladı. Bu kitabı iki yazar 1959'da yazmışlar ve bu kitap Murat Tek takma adıyla Tercüman Gazetesi'nde tefrika edilmişti. En son Cumhuriyet Gazetesi'nde 'Ayın şairi' bölümünü hazırlıyordu.[285]

Bir süre Nahit Fıratlı ile evli kalan Damar, bu evliliğin bitmesinin ardından Meriç Tülin ile evlendi. Arif Damar uzun yıllar İstanbul Moda'da yaşadı. Arif Damar, 20 Ekim 2010 tarihinde, kaldırıldığı Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde kalp yetmezliği sonucu öldü. Kadıköy Moda Camisinde kılınan cenaze namazının ardından Çengelköy Mezarlığında toprağa verildi.[286]

Toplumcu şiirin önemli temsilcilerinden Arif Damar, edebî hayatı boyunca yalnızca şiirleriyle değil, düşünsel duruşu ve yayıncılık faaliyetleriyle de dikkat çekmiştir. Onun Ankara'da geçirdiği yıllar ile dergicilik deneyimi, özellikle Ant Dergisi çevresindeki çalışmaları şiirinin yönünü ve tonunu belirleyen başlıca unsurlar arasında yer alır.

Arif Damar'ın Ankara yılları, Türkiye'nin siyasal ve toplumsal çalkantılarının yoğunlaştığı bir döneme denk gelir. Ankara, bu süreçte yalnızca bir başkent değil, aynı zamanda bürokrasinin, ideolojik tartışmaların ve aydın hareketlerinin kesişim noktasıdır. Damar, bu atmosfer içinde hem gündelik hayatın sıradanlığına hem de politik gerilimlerin yarattığı baskıya tanıklık etmiştir. Bu tanıklık, onun şiirine doğrudan yansımış,, dizelerinde hem bireysel duyarlılık hem de toplumsal eleştiri iç içe geçmiştir.

Ankara'nın görece sert ve mesafeli yapısı, Damar'ın şiirlerinde belirgin bir yalnızlık ve içe kapanma duygusunu besler. Ancak bu yalnızlık, bireysel bir melankoliden çok, toplumsal bir yabancılaşmanın ifadesidir. Şair, bireyin toplum içindeki yerini sorgularken, aynı zamanda sistem eleştirisini de şiirine taşır. Bu yönüyle Ankara yılları, onun şiirinde daha belirgin bir politik bilinç ve toplumsal duyarlılık oluşturmuştur.

Öte yandan Arif Damar'ın dergicilik faaliyetleri, onun edebiyat anlayışını şekillendiren önemli bir diğer boyuttur. Özellikle Ant Dergisi çevresinde yürüttüğü çalışmalar, onu yalnızca bir şair olmaktan çıkarıp aynı zamanda bir düşünce insanı ve kültürel aktör haline getirmiştir. 1960'ların sonu ve 1970'lerin başında yayımlanan bu dergi, Türkiye'de sol düşüncenin önemli yayın organlarından biri olarak öne çıkar. Damar, bu dergide yer alarak hem kendi şiirini hem de dönemin edebî-politik tartışmalarını besleyen bir ortamın parçası olmuştur.

---

[284] "Şiirin harika çocuğu: Arif Damar". www.gazetekadikoy.com.tr. 20 Ekim 2020.
[285] "Yürek işçisi Arif Damar'ı kaybettik". www.gazetekadikoy.com.tr. 21 Ekim 2010.
[286] "Şiirin 'soğuk demircisi'ne son veda". Milliyet. 21 Ekim 2010. 18 Ocak 2024.

Ant Dergisi'ndeki yıllar, Arif Damar'ın şiirine daha açık bir ideolojik yön kazandırmıştır. Bu dönemde yazdığı şiirlerde, emek, adalet, özgürlük ve eşitlik gibi kavramlar daha belirgin hale gelir. Ancak Damar'ın şiiri, salt slogancı bir dilin ötesine geçer, o, ideolojiyi estetik bir duyarlılıkla harmanlamayı başarır. Bu nedenle onun şiirinde hem lirizm hem de toplumsal eleştiri dengeli bir biçimde yer alır.

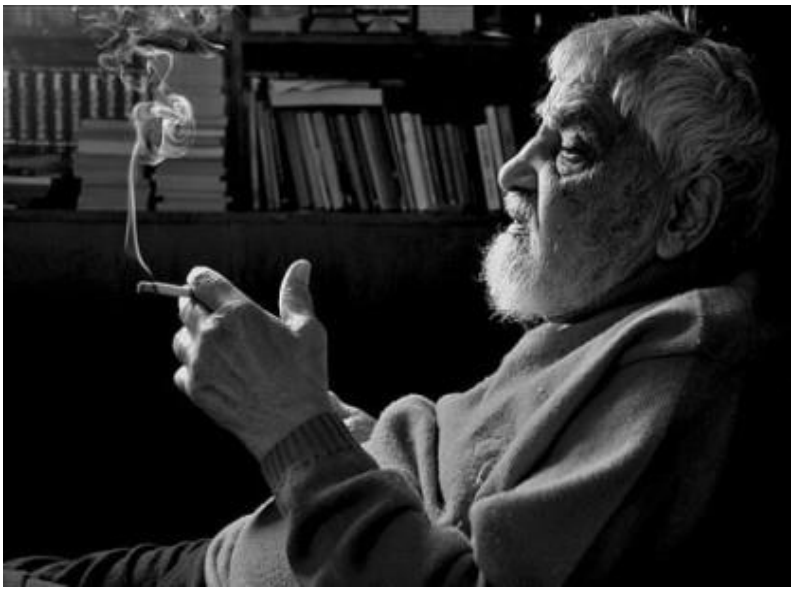
Ayrıca dergi çevresinde kurduğu ilişkiler, Damar'ın farklı düşünce ve sanat çevreleriyle etkileşim kurmasını sağlamış, bu da onun şiirinde çeşitlilik ve derinlik yaratmıştır. Ankara'daki entelektüel ortam ile Ant Dergisi'nin sağladığı ideolojik zemin, onun şiirinde hem içerik hem de biçim açısından bir olgunlaşma süreci doğurmuştur.

Arif Damar'ın Ankara yılları ve Ant Dergisi çevresindeki faaliyetleri, onun şiirinin toplumsal yönünü güçlendiren, dilini sadeleştiren ve düşünsel derinliğini artıran belirleyici dönemlerdir. Bu süreçte şekillenen şiiri, bireysel duyarlılıkla toplumsal sorumluluğu bir araya getiren, yaşadığı çağın tanıklığını estetik bir düzlemde ifade eden güçlü bir edebî miras olarak değerlendirilebilir.

Nice nice acıları aklına getir
Bunca yoksulluğu aklına getir
Gözyaşlarını aklına getir
"GİTME KAL" var yok dinlemez bir çocuk isteğidir
Gitme aklına getir

Kıraç mı kıraç toprakların üstüne
Güneşler açar yağmur kesilince
Çırılçıplak kayada yetişir incir ağacı
Dağların kuytusunda bir uslu çiçek
Dağıtır mevsimi kendi kendine
Gitme beraberlik içinde
Nasıl sevinirdik aklına getir

Her şeyi her şeyi aklına getir
Gece yarılarını aklına getir
Söylediklerini aklına getir
Sinsi yağmurlar yağıyordu
Soğuktu
Yaktığımız ateşi aklına getir

Nelerden geçiyorsun aklına getir
Gitme dünyamızın her yerinde
Yorgun eller gülleri derleyince
Ellerin sevincini aklına getir
Güllerin sevincini aklına getir
Ne çok severdik seni aklına getir

ENVER GÖKÇE
(1920 Erzincan - 19 Kasım 1981 Ankara)

Şair, yazar ve çevirmen. Toplumcu gerçekçi şiir akımının mensubudur. 1920 yılında Erzincan'ın Kemaliye ilçesine bağlı, Çit köyünde doğdu. Babası o küçük yaştayken vefat etti.

1929 yılında ailesiyle birlikte taşındıkları Ankara'da başladığı ilkokulda edebiyat düşkünü bir öğretmeni sayesinde okuma ve yazma sevgisi yüreğine düştü. 1935'te Cebeci Ortaokulu, ardından Ankara Gazi Lisesi sonrasında girdiği Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden 1947 yılında mezun oldu.

Gerçek edebiyat internet sitesinde 2020 yılında Enver Gökçe Kendisini Anlatıyor başlıklı yazıda yazar kendisini şöyle anlatıyor.

"1920 yılında doğmuşum. Ankara'ya gelişimiz çok soğuk, hemen hemen kışın yeni başladığı zamana rastlar. O zaman dokuz yaşındaydım. Yağmurlu bir günde köyden ayrıldık. Arapkir'e ordan da Hekimhan, Kangal yoluyla Sivas'a kadar kara yoluyla ve kış vaktinde yolculuğumuzu sürdürdük. Ulaşım yolları iyi değildi. Hatta o koşullarla zor ilerliyorduk. Ve hayvanlarla geliyorduk. Hanlarda yata yata. O zaman uzun bir yolculuktan sonra, on bir günde Ankara'ya gelebildik.

Ankara yeni kurulabilen on beş bin nüfuslu küçük bir kasaba görünümündeydi. Şehir bugünkü Ulus ve Ulus'taki heykel çevresinde ve Samanpazarı denen yer etrafında, Ankara Kalesi'nin çevresinde toplanıyordu. Bundan böyle burada yaşayacaktık. Derken 929 yılında o zamanlar, Ankara'da Hüseyin Avni isminde bir zatın yönettiği hususi bir ilkokul vardı.Oraya paralı girip okunuyordu. Okullar yeni başlamıştı. Ben gecikmiştim zaten. Bu okula kayıt oldum. İlk okulu burada okudum ve bitirdim. 935 ve 936 yıllarında Cebeci ortaokuluna devam ettim. Lise tahsilime gene Ankara'nın

Gazi Lisesi denen ünlü okulda devam etmiştim. 939 yılında öğrenimimi tamamladım."[287]

Üniversitede okuduğu dönemde çeşitli dernek ve dergilerde çalıştı, Ülkü dergisinde düzeltmenlik yaptı. Yine bu dönemde ideolojik olarak sosyalist düşünceye yakınlaşmaya başladı. 1948'de antifaşist ve demokrat gençleri bir araya getiren ve merkezi Ankara'nın Ulus semtinde Denizciler Caddesinde olan Türkiye Gençler Derneği'nin kurucu üyeleri arasında yer aldı. Bu dernekteki faaliyetleri gerekçe gösterilerek üç arkadaşıyla birlikte Ankara Cezaevinde üç ay tutuklu kaldıktan sonra beraat etti.[288]

Gerçek edebiyat internet sitesinde Enver Gökçe yine anlatıyor;

"Bu yıllarda yeni yeni okuyor, tat alıyor, gelişiyor ve kendimi yetiştiriyordum. Ta ilkokuldayken bu sevgi içimize atılmıştı. Celalettin Tevfik Bey adlı bir öğretmenimiz vardı. Bu öğretmen bana kendi derslerinde eski şairlerden (N. Kemal ve başka şairlerden) ünlü şiirler okur ve okuturdu. Bana şiirin güzelliklerini anlatırdı. Bu öğretmene karşı, bana okuma sevgisi aşıladığı için saygım büyük olmuştur. Yine Gazi lisesinde edebiyat derslerine Fevziye Abdullah ve İsak Refet gelirlerdi. İsak Refet edebiyat hocamız oldu. Bu hocalar beni yönlendirdiler edebiyata. Ben de mümkün mertebe faydalandım. Bu hazırlıklarla Üniversite yaşamına başlamış oldum. Dil Tarih Coğrafya Fakültesinde Türkoloji adlı bir bölüm vardı. Burayı seçtim.

İşte Üniversiteye devam etmem sırasında, daha doğrusu devrimci fikirlere olan yakınlığım dolayısıyla, fakültenin ilk yıllarında itibaren, bazı derneklere ve yatınlara yöneldim. Bunlarla bağlantı kurdum.

Ülkü dergisi adlı ünlü Halkevi dergisinde çalışmaya başladım. Görevim düzeltmenlik ve dergi çıkarma tekniği üzerineydi. O zaman dergiye Ahmet Kutsi Tecer ve Bedrettin Tuncel yön veriyorlardı. İdare kısmında Ahmet Serdaroğlu adlı sevdiğim bir insan çalışırdı. Dergiye, Nurullah Ataç, Ahmed Hamdi Tanpınar, Ahmet Kutsi Tecer zaman zaman uğrarlar ve konuşurlardı."

Memur olarak çalışırken "51 Tevkifatı" denilen TKP'ye yönelik büyük operasyonda tutuklanan 187 kişi arasındaydı. İstanbul Sirkeci'deki Siyasi Şube, Sansaryan Han'ın tabutluklarında iki yıl boyunca çok ağır işkence gören ve işkence tehdidi altında yaşayan Enver Gökçe dahil 168 tutuklu, daha sonra Merkez Kumandanlığı'nın Harbiye'de bulunan Ceza ve Tutukevi'ne gönderildiler.

Fiziksel ve psikolojik sağlığını önemli ölçüde yok eden, pek çok şiirinin ve destanının, Yusuf ile Balaban'ın kaybolmasına neden olan tutukluluk, hapislik ve Sungurlu ve Ankara'daki sürgünlerin sonunda 1959'da işsiz ve yoksul kaldı. 28-29 Nisan Olayları sırasında öldürülen Turan Emeksiz için ünlü 'Ya derdime derman ya katlime

[287] "Enver Gökçe Kendisini Anlatıyor", www.gercekedeb.yat.com, 25.05.2020.

[288] Bozyazı Gazetesi Bozyaz'nın. "Baha Sadık Akıner ENVER GÖKÇE (1920-19 Kasım 1981) Bozyaz Gazetesi". Bozyazı Gazetesi Bozyaz'nın Sesi. 26 Kasım 2023.

ferman' şiirini yazmıştır. 27 Mayıs Darbesi'nden sonra Gökçe hakkındaki suçlamalar düştü.[289]

İstanbul ve Ankara'da yaşadığı acı deneyimler onun çok zor koşullar altında yaşamak zorunda kalacağı köyüne gitmesine neden oldu. Memuriyete geri dönemeyince fakirlik kağıdı aldı. Fakirlik kağıdı alan ilk şair oldu. Hastalığı nedeniyle tekrar Ankara'ya dönmek zorunda kaldı. 1977'de kısa bir süre Bulgaristan'da tedavi gördü. Son yıllarını Ankara'da Seyranbağları Huzurevi'nde geçirdi. Enver Gökçe, 19 Kasım 1981'de yeğeninin Ankara'daki evinde öldü.[290]

Ankara Yılları

Enver Gökçe, öğrencilik yıllarında, Nurullah Ataç, Ahmed Hamdi Tanpınar, Ahmet Kutsi Tecer'in de katkı verdiği dönemin ünlü Halkevleri yayını, Ülkü Dergisi'nde görev aldı. 1943'te ilk şiirleri Ağıt ve Bir Alıp Satıcı Gönül ve yazısı Çit Köyü de bu dergide yayımlandı.

Ant dergisinde yayımlanan *Köylülerime* şiiri ilgi topladı. Ant, Yağmur ve Toprak dergilerinin yayımında çalıştı. Daha sonra da şiirleri, 1940'lı yıllarda, Ant, Söz, Gün, Yağmur ve Toprak, Meydan, 1960'lı yıllarda şairin "yeniden keşfi"nin ardından, Türk Solu, Ant, nihayet 1970'lerde, Doğrultu, Yansıma, Yarına Doğru, Toplumcu Gerçekçiliğe Çağrı, Halkevi, Yapıt, Yaba, Yeni Adımlar, Türkiye Yazıları, Sanat Emeği gibi dergilerde yayımlandı. DTCF'de Pertev Naili Boratav'ın öğrencisiydi, 1947'de mezuniyet tezi olan *Eğin Türküleri* türünün ilk örnekleri arasındadır.[291]

Gerçek edebiyat internet sitesinde Enver Gökçe Ankara'daki edebiyat çalışmalarını da şu şekilde anlatıyor;

[289] Manifesto, Gazete (19 Kasım 2021). "Röportaj İşçi sınıfının, emekçi halkın şairi Enver Gökçe". *Yurtsever*. 23 Kasım 2023.
[290] "Yok Edilmiş Bir Halk Cevheri: Enver Gökçe Nihat Behram". 23 Kasım 2023.
[291] "Enver Gökçe'ye Armağan – Cinius Shop". 18 Ağustos 2022.

"Ben bu arada, gene Ankara'da çıkan bir dergide, bir şiir yayınlamıştım. Bu şiir Ahmet Kutsi Tecer tarafından görülerek beğenilmemiş, (bu şiir, "Köylülerime" adlı ve "Dost Dost İlle Kavga" adlı kitabımda yayınlanan şiirdir.) bana Ahmet Kutsi Tecer tarafından şiirin çok kötü olduğu söylendi. Benim şiiri bırakarak düzyazı yazmam istendi. Ben de o zaman, Ahmet Kutsi Tecer'e "ben daha kötüsünü de yazarım" diye güya esprili olarak cevap vermiştim.

Ülkü'de birkaç yeni arkadaş tanıdım. Bunlardan bir tanesi Sefer Aytekin'di. O zamanlar çok devrimci bir rol oynayan Sefer Aytekin hayatımda unutamadığım insanlar arasındaydı.

O zamanlar Ankara'da bulunan Arif Damar (Arif Barikat) ve bugün de edebiyatımızın bilinen kişilerinden Mehmet Kemal de benim ilk edebiyat arkadaşlarımdır. Mehmet Kemal'le aynı mahallede otururduk. Benim ilk arkadaşlarımdan birisidir. Yine Ceyhun Atuf Kansu da daha ilkokul çağında, belki de ilk tanıdığım en eski arkadaşlarımdan birisidir. Kendisiyle Hususi bizim mektepte beraber okumuştuk. Bu arkadaşlardan sonra şair Niyazi Akıncıoğlu'nu tanıdım. Bunlar "On Beşinci Yıl" isimli kahvenin devamlı sakinlerindendi.

Belirli hocalar dışındaki hocalarla ilişkimiz her şeyden önce bir talebe hoca münasebetinin dışına çıkmazdı. Yani siyasi bakımdan yahut diğer yönlerden herhangi bir fikir alış verişinde bulunmak olmazdı. Yalnız devrimci hocalarımızdan, Pertev Naili Boratav, Behice Boran, Niyazi Berkes ve karısı Mediha Berkes'le aramız gayet iyiydi.
O sıralarda gene dergi ve gazete çıkarırken bir çok matbaacı, mürettip işçi arkadaş tanıdım. Bunlardan bir tanesini hiç unutamam. Bu Hasan isimli işçidir. Ve sonra adına "Mürettip Hasan" isimli şiiri yazdım. Çok iyi, Anadolu Halkından bir gençti Hasan. Hasan'la daha sonra 951 büyük tevkifatta da karşılaştık. Onu da tutup getirmişlerdi. Zavallı Hasan beş seneye mahkum olmuştu ve veremdi de. Sonunda çok yaşamadı zaten.

O zamanlar gençtik, sıhhatliydik tabii. Her işi benimseyerek yapıyorduk. Bu yüzden bizim derginin çıkışında mesela Ant dergisinin çıkışında, ortaya getirilişinde büyük yararların olduğu doğrudur. Ve bu işleri hiç bir şey beklemeden, kendiliğinden ve tabii olarak yapıyorduk."[292]

Türk dilinin tüm kolları, Türkmence, Kırgızca, Karaimce, Göktürk ve Oğuz lehçeleri, İstanbul ağzı üzerinde çalıştı. Divan Edebiyatı'nı uzmanlık derecesinde öğrendi. Pek çok halk öyküsünü, masalını, bu arada da, Dede Korkut Masalları'nı derleyerek bugünün Türkiye Türkçesine kazandırdı. Dünyaca ünlü Pablo Neruda'nın şiirlerinden seçmeler ilk kez, Enver Gökçe tarafından Türkçe'ye çevrildi ve 1959 yılında Türkiye'de yayımlandı. Bazı şiirleri Zülfü Livaneli, Timur Selçuk, Sadık Gürbüz, Kerem Güney ve Ahmet Kaya tarafından bestelendi.[293]

1977 yılında, Devrimci Sanatçılar Derneği tarafından banda kaydedilen, "Kendi Sesinden Yaşamı" ve "Kendi Sesinden, Seçtiği Şiirleri ve Pablo Neruda Çevirileri",

[292] "Enver Gökçe Kendisini Anlatıyor", www.gercekedeb.yat.com, 25.05.2020.
[293] "Şiirden Şarkılara: Enver Gökçe'nin Bestelenmiş 5 Şiiri". Darağacı Sanat. 5 Mayıs 2022. 23 Kasım 2023.

sürekli güncellenen bir Enver Gökçe bibliyografyasının, Enver Gökçe üzerine yazılanları ve kendi ürünlerini içeren bir kitaplığın bulunduğu, belgelerin, Enver Gökçe'nin fotoğraflarının ve Enver Gökçe'nin kendi çektiği bazı fotoğrafların izlenebildiği, envergokce.org web sitesinde dinlenebilmektedir. Enver Gökçe'nin bazı kişisel eşyaları köyünde, köylüleri tarafından anısına kurulan Enver Gökçe Müzesi'nde sergilenmektedir. Özgür Öyküşiir Dergisi tarafından Enver Gökçe Toplumcu Gerçekçi Şiir Ödülü verilmektedir.[294]

Enver Gökçe Ankara'daki Türkiye Gençler Derneği'ndeki faaliyetlerini de şu şekilde aktarıyor.

"948 yılında, o zaman anti-faşist bir dernek kurmuştuk. Türkiye Gençler Derneği davası denildi bu davaya. Bu derneğin yüz elli kadar üyesi olmuştur. Ve harp sonrası devresinin bir parçasıdır.

Dernek her türlü anti-faşist ve demokratik fikirli genci bir araya getiriyordu.

Derneğin Ankara Denizciler caddesinde bir ahşap evde merkezi vardı. Faaliyetleri arasında halka her türlü yardım vardı. Örneğin, halkın hasatına bilfiil iştirak etmek, katılmak gibi faaliyetler bunların arasındaydı.

Hatırladığıma göre, o zaman dernek, içlerinde ben de olmak üzere, sekiz on üyesi bir İstanbul Ankara arasında yürüyüş tertip etmişti. Bu Ankara İstanbul yolculuğu beş altı gün sürdü ve tamamlandı.

Derneğin bir çok yapıcı işe yönelmesi, Ankara çevresinde bulunan ırkçı Turancıları rahatsız etmeye başladı. Dernek fakülte ve Ankara çevresinde yaygınlaşmaya başlamıştı. Bu nedenle ırkçı Turancılar derneğin gidişine karşı bir takım eylemlere giriştiler. Gösteri yapmaya başladılar. Derneğin yıkılması etrafında tehditler çoğaldı.
Biz o zaman safça, yirmi otuz kişi, bir odacık yerde toplandık ve elimizde sopalarla gelenleri bekledik.

Turancılığın etkinliği çoktu o zamanlar.

Turancılar saldırdı. Dernek yıkıldı bir kaç saat içinde. Kitaplar yırtıldı. Sokaklara atıldı. Dernek üyelerinden yakaladıkları birkaç kişiyi dövdüler. Fakat dernek faaliyetine devam etti. Dernek etrafında bir takım provakasyonlar aldı yürüdü.

Sonucunda dernek üyelerinden iki kız arkadaş biri Melahat Kürşal, diğeri Nural ve ben, Mehmet Kemal Şevki Akşit tevkif edildik. Gerekçe olarak dernek üyelerinin komünizm propagandası yaptıkları ileri sürülüyordu. Bu yüzden tutuklandık. Ankara cezaevine götürülüp tıkıldık."

Fakültenin yanı demirden köprü
Fakültenin önü bir sıra kavaktı
Biz bir garip yiğit kişiydik
Bütün hürriyetler bizden uzaktı

[294] "Enver Gökçe Toplumcu Şiir Ödülü". Edebiyat Yarışmaları, Edebiyat Ödülleri. 26 Mart 2023.

Faşistler camlara yürüdüler
Kürsüleri kırdılar, höykürdüler
Tığ teber şahı merdan
"Tanrı Dağı kadar Türktü bunlar
Hıra Dağı kadar Müslüman"
Ve de kanlı bıçaklı düşman
….
….
Gökler ışıyordu yer yer
Ortalık ala şafaktı

Enver Gökçe, 1940'lı yıllarda Ankara'da dünyanın atmosferini billurlaşmış bir şekilde şiirine taşıyan şairlerdendir. Türkiye'den de Nazi Almanyasının ırkçı politikalarına heveslenen siyasetçiler yanında, siyasetle bağını her daim sürdürmüş üniversite çevresinden Zeki Velidi Togan, Ahmet Caferoğlu, Muharrem Feyzi Togay, Ayaz İshaki hocalarla birlikte *Çınaraltı, Bozkurt, Gökbörü, Aylı Kurt, Türk Yurdu, Kopuz, Orhun* gibi dergilerde Hitler Almanyasının zaferini muştulamak için çırpınan Peyami Safa, Nihal Atsız, Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhon, Rıza Nur, Fethi Tevetoğlu gibi yazarlar vardır.

Bu girişi, Enver Gökçe'nin şiirlerinin yeniden yayımlanmasında ciddi emekleri olan Mehmet Ergün'ün şu önemli saptamasını da göz önünde bulundurarak yapıyorum: "Enver Gökçe, bir dargeçit döneminin ozanıdır. Bu dargeçite damgasını vuran temel olgu faşizmdir. Faşizmin niteliklerini göz önünde bulunduracak olursak, bu dönem içerisinde ayaklar altında alınan değerler neler olduğunu görürüz".[295]

Enver Gökçe yayımlamaya *Ülkü*'de (1 Şubat 1943) yer alan "Çit Köyü" başlıklı yazı ile başlıyor. Saptayabildiğim kadarıyla ilk şiiri ise Behice Boran, Muzaffer Şerif Başoğlu, Niyazi Berkes ve Pertev Naili Boratav'ın birlikte çıkardıkları *Yurt ve Dünya*'nın Mayıs 1943 tarihli 29. Sayısında yer alan "Köylülerime" başlığını taşır. 1943-48 arasına bakılırsa, yani beş yıl içerisinde on altı şiir yayımlıyor. O dönemde "faşist barbarlık dünyayı kana ve ateşe boğmuş, tüm insani değerleri tehdit ediyordu. Dünyada ikinci paylaşım savaşı sürerken, savaşa katılmamış olan Türkiye'de de faşizm rüzgarı olanca şiddetiyle esiyordu". Özgürlük ve barıştan yana olanlar bir bir tutuklanmış, hücrelerinde gün saymaktadır. Nazım Hikmet, Hasan İzzettin

[295] ERGÜN, Mehmet (1973). *Dost Dost İlle Kavga*, içinde, Doğrultu Yayınları: İstanbul, s. 15.

Dinamo, A. Kadir, Rıfat Ilgaz ve nice özgürlük yanlısı tutuklanır, hapislerde yatırılır, sürgün edilir. Daha da beteri, Sabahattin Ali başına geldiği gibi katledilenler olur.[296]

Enver Gökçe'nin üniversiteye başlamasıyla birlikte sanat-edebiyata ilgisi de yoğunlaşır. Pertev Naili Boratav, Muzaffer Şerif, Behice Boran, Niyazi Berkes, Mediha Berkes, Abdulbaki Gölpınarlı, Saffet Korkut DTCF'de hocaları arasındadır. Türk halkbiliminin günümüzdeki en önemli isimlerinden İlhan Başgöz ise sınıf ve yol arkadaşıdır. Üniversite yaşamıyla birlikte hem sanat-edebiyat ortamıyla tanışır, hem de devrimci tutumu onu etkin eylemlere iter. Dernek ve yayınlara yönelir. Halkevlerince yayımlanan *Ülkü* dergisinde düzeltmen olarak çalışmaya başlar. *Ülkü* dergisinin başında, Ahmet Kutsi Tecer gibi halk kültürü birikiminin farkında olan ve bu katkıyı pratiğe aktaran önemli olan bir isim vardır. Şiir anlayışları örtüşmese de, Enver Gökçe'nin *Ülkü* dergisinde iş bulmasında, Tecer'le olan hemşerilik ilişkisinin de payı olduğunu düşünüyorum. Tecer de, Gökçe de Eğinlidirler. Tecer, benzer olanağı, yine *Ülkü* dergisinde İlhan Başgöz'e sağlamıştır. Böylece edebiyat çevresiyle içi çelik, giderek onun dostlarıyla buluşmasında da belirleyici olur. Örneğin, yaşamında önemli yeri olan Sefer Aytekin'le dostluğu burada, Halkevleri dergisinde derinleşir. Sonraları da *Ant* dergisini birlikte çıkarırlar. *Ülkü* dergisi dolayısıyla sohbetlerine tanıklık ettiği dönemin ünlü edebiyatçıları arasında Ahmet Hamdi Tanpınar ve Nurullah Ataç da vardır.[297]

Ankara'daki edebiyat çevresi içerisinde Sefer Aytekin dışında Arif Damar (Arif Barikat), mahalle mektebinden ve ilkokul çağından tanıdığı, en eski arkadaşları arasında ise Mehmet Kemal ve Ceyhun Atıf Kansu vardır. Arkadaşlığının derinleştiği bir diğer isim 1940 kuşağının önemli şairlerinden Niyazi Akıncıoğlu ile ise, 'On Beşinci Yıl' isimli kahvehanenin sakinlerinden olması dolayısıyla tanışır.

Yine bu yıllarda onun şiir dünyasında çok önemli yeri olan Âşık Ali İzzet, Âşık Veysel, Habib Karaaslan gibi halk ozanlarıyla tanışır. Halk ozanlarına olan yakınlığını şöyle vurgular: "O gün iki şey vardı benim için. Bir yanda Garip, hasta sanat anlayışı, diğer yanda dinamik halk edebiyatının yüzü. Bunlar karşı karşıya getirilince ben elbette ki kendi sınıfımdan gelme halk ozanlarından taraftım. Bu yüzdendir o devrede bu şairlerin yanında olmam." Arif Damar da o yıllara ilişkin anılarını anlatırken, Enver Gökçe'nin, çağdaşı edebiyatçıların belli yerlerde (Şükran Lokantası gibi) toplanıp ürünlerini okumalarına, sohbet etmelerine pek katılmadığını, Âşık Veysel, Habib Karaaslan, Talibi Coşkun, Ali İzzet Özkan gibi halk ozanlarıyla ahbaplık ettiğini vurgular.

Bir sanatçının, Şükran Lokantası yerine halk ozanlarıyla birlikte olmayı yeğliyor olması, anlatmaya çalıştığım 'özel tarih' bağlamında, önemli ipuçları verir. Bu durum, bugünden dönüp baktığımızda taraf olmanın kaba bir yansıması olarak algılanabileceği gibi, sanatını halkının hizmetine sunmayı özünde içselleştirmiş bir sanatçı için çok özel anlamlar taşıyacağı açıktır. Böyle bir tavrın 'Ben sınıf edebiyatı yapıyorum' diyen Enver Gökçe'nin ne yapmak istediğini yorumlamak ve 'sosyalist

[296] ÖZTOPÇU, Kadri (1978). "Enver Gökçe", *Yeni Güney Dergisi*, Yıl:1, Sayı: 2,ss.20.
[297] BAŞGÖZ İlhan, age. s. 128.

gerçekçilik', 'toplumcu gerçekçilik' kavramlarının o yıllarda taşıdığı anlamı algılamak açısından da önemi vardır.

İlk sayısı 15 Mart 1945'te çıkan Ant dergisinin büyük oranda yükünü Enver Gökçe çekmektedir. Dizgisi, düzeltilmesi, dağıtımı, ayrıca günlük işleri... 1946'da da Türkiye Gençler Derneği'ni kurarlar. Dernek, her türlü anti-faşist ve demokratik düşünceli insanları bir araya getirmeyi amaçlamıştır.

Bu yıllarda gelişen devrimci potansiyelle birlikte, ilerici-yurtsever insanlara karşı ırkçı-turancı saldırılar başlamıştır. Aynı günlerde Ankara'da emniyetin otobüslerine bindirilmiş gençler Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ni basar, Pertev Naili Boratav'ın Karacaoğlan hakkındaki konferansını engellerler. Daha da ileri gidilir, rektör Şevket Aziz Kansu'nun odası basılır, tartaklanır ve zorla istifa ettiğine ilişkin kâğıt imzalattırılır. Bununla da yetinilmez bu bindirilmiş öğrenciler kurucuları arasında Enver Gökçe'nin de bulunduğu Denizciler Cadddesi'ndeki Türkiye Gençler Derneği'ni basar, camlarını kırar, kitaplarını parçalarlar, dernek üyeleri dövülür. Dernek yöneticileri bu saldırılara karşı direnirseler de iktidarla iç içe geçmiş faşizan odakların çabasıyla Enver Gökçe'nin de aralarında bulunduğu sekiz kişi, komünizm propagandası yaptıkları savıyla, üç ay cezaevinde tutulurlar. Yani, 'Türkiye Gençler Derneği'ni kırıp döken zorbalar değil, dernek idarecileri mahkemeye' verilir.[298]

1951 yılının Ekim ayında başlayan meşhur TKP tevkifatında tutuklanan 168 kişi arasında Enver Gökçe de vardır ve bu tutuklama neticesinde en yüksek cezayı alanlar arasında yer alır. Önce İstanbul Sirkeci'deki Siyasî Şubede ardından da Sansaryan Hanı'nın tabutluklarında iki yıl süresince çok ağır işkence gören Gökçe, fiziksel olduğu kadar psikolojik bakımdan da sarsılmıştır.

Yazar İlhan Başgöz bu yıllarda Enver Gökçe ile karşılaşmalarını anlatıyor;

"Enver'den kötü haberler geliyordu. Yürüyemiyormuş, pantolununu çekemiyormuş. Kışın Çit köyüne dönüp eski evlerinde vakit geçiriyor, yazın İstanbul'da ya Sirkeci otellerinde ya da İhsan'ın yanında kalıyormuş. Dostlarının çoğu aramaz olmuşlar. Yazamıyor, okuyamıyor, iş göremiyormuş. 1967'de Türkiye'ye dönüşümde ilk işim Enver'i aramak oluyor. Yusuf Ahıskalı'nın evinde kalıyormuş, evi de Yaşar Kemal biliyormuş. Yaşar'a uğruyorum, Enver'in odasına varıyoruz. Enver bir yer yatağına bağdaş kurup oturmuş. Yatağın yanında, yerde bir sigara tablası var, izmarit dolu. Geceyi gene uykusuz geçirmiş olmalı. Kucaklaşıp ağlaşıyoruz. Enver sandığımdan da kötü, elleri titriyor, ayağa kalkamıyor, kalksa ayakta duramıyor. Enver bitmiş…"

"Bizden olan bütün insanların dostu" olan şair; hayatının son dönemlerini Ankara'da Seyranbağları Huzurevinde geçirir. 30 yıl önceki tabutluklar, işkenceler sadece bir anı olarak kalmaz yüreğinde, bedenini de çürütür Enver Gökçe'nin. 1981'in bir 19 Kasım'ında aramızdan ayrılır içindeki onulmaz acılarla.

GÖRÜŞ GÜNÜ

[298] BAŞGÖZ İlhan (2017). *Gemerek Nire Bloomington Nire Hayat Hikayem*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, s.140.

Bugün görüş günümüz
Dost kardeş bir arada
Telden tele
Mendil salla el salla
Merhaba !

İzin olsun hapisane içinde
Seni
Senden sormalara doyamam
Yarım döner cıgaranın ateşi
Gitme dayanamam

Cenaze töreninde Yaşar Kemal onun için şunları söyler: "Enver Gökçe, halkın acılarını temsil ediyordu. Onu halkın içinde tanıdım. O sevginin şiirini yazdı. Bizler ne Enver Gökçe'nin ne de şiirlerinin kıymetini bildik… Bir ipek böceği gibi kozasını dokudu ve öylece sessiz sedasız belki de bir bütün anlamıyla kozasını delemeden öldü gitti."

"Ben sınıf edebiyatı yapıyorum… Büyük olan, güzel olan halkımın sanatını yapıyorum." diyen Gökçe, Ali Püsküllüoğlu'nun deyimiyle halkı için başlattığı bu sınıf kavgasında yorgun düşer. Henüz yaşlı denmeyecek bir yaşta çöküverir bedeni ve ruhu acılardan. Doğan Hızlan'ın da dediği gibi yaşamını inancına, inancını şiire adayarak bir Enver Gökçe geçti bu dünyadan kendisi için bir şey istemeden.

dizelerindeki gibi… Enver Gökçe şiiri, bizim hayat bilgimizi zenginleştiren; estetik / sanatsal anlamda eriştiğimiz varsıllıkla birlikte çoğalan bir şiirdir. Yüksek ruhludur. Memleket kokusunu, özgürlük hissini duyumsatması bu çoğalan özelliğiyle sağlar. Haykıran, meydan okuyan; 'kolektif hayat'ın düşünü kurup, onun savunusunu yaparken, kişioğlunun birey olduğunun altını çizen bir düşünsel düzlemi vardır. Dolayısıyla da nitelik olarak kazandığı ilerici öz buradan beslenir.[299]

[299] TURAN Metin "Doğumunun 100. yılında hayat bilgisi edebiyat geleneği ve Enver Gökçe", www.gercekedeb.yat.com, 13.11.2020.

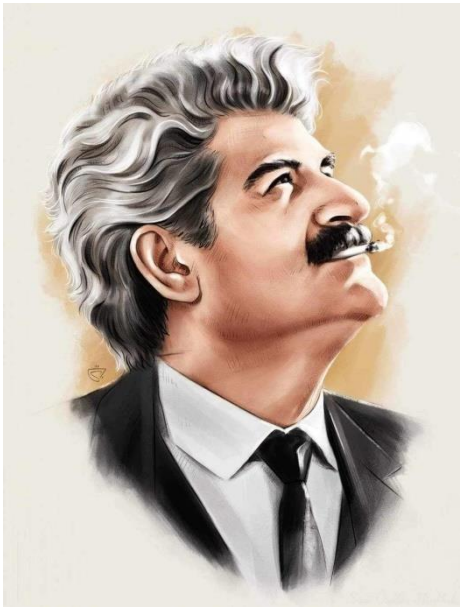
HASAN HÜSEYİN KORKMAZGİL
(4 Mart 1927 Sıvas - 26 Şubat 1984 Ankara)

Toplumcu-gerçekçi şiirin önde gelen temsilcilerinden biri olan Türk şairdir. 1927'de Sivas'ın Gürün ilçesinde doğmuştur. Hasan Hüseyin, Adana Erkek Lisesini 1948'de, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nü 1950'de bitirdi. Öğretmenliğe Göksun'da başladı. Siyasi eylemleri gerekçesiyle öğretmenlikten atıldı, tutuklandı, hüküm giydi. 1955-1960 yılları arasında Gürün ve Sivas'ta arzuhalcilik, tabela ve portre ressamlığı, inşaat işçiliği yaptı.

İlkokul çağında Gürün kadınlarının asker mektuplarını okur, o mektuplara yanıtlar yazar, manilerle süslerdi. İlkokul Öğretmeni İzzet Bey de sınıfta elindeki kitaptan öğrencilere şiirler okur. 11 heceli bu şiirlerin altında şairinin adı vardır. O da şiir yazmaya özenir. Altına Hüseyin diye kendi adını yazar. Belki şiirinin başlangıcı bunlardır.[300]

1960'ta İstanbul'a, sonra Ankara'ya yerleşti. *Akis* dergisinde çalıştı. Bir süre de *Forum* dergisinin sanat sayfalarını yönetti (1968-1970). *Kızılırmak* adlı kitabı nedeniyle hakkında komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla dava açıldı, 3 yıla mahkûm edildi ve aklandı.

Gürün'de ortaokul yoktur. İlkokuldan sonra eğitimine iki yıl ara verir. Bu süreçte Ziraat bankasında getir götür işlerinde çalışmaya başlar. Orada edindiği Arapça bir abc den Arapça okuyup yazmayı öğrenir. İlerde Divan Edebiyatı araştırmalarında çok işine yarayacak olan bu harfleri steno gibi de kullanır. 1979 da öldürülen Doç. Dr. Necdet Bulut'un babası Gürün Ziraat Bankası Müdürüdür. Onun yardımı ile "Devlet Parasız Yatılı" sınavlarına başvurur. 60 kilometre uzaklıktaki Sivas'a komşudan alınan ödünç ayakkabı ile yürüyerek gider. Babası, oğlum ayakkabıyı sağlam getir geri vereceğiz diye de tembihlemiştir. Bu sınav sonunda Niğde Ortaokulunu ve Adana Erkek lisesini parasız yatılı olarak okur. Adana Erkek Lisesindeki Edebiyat öğretmeni Arif Nihat Asya'dır. Adana'da işçi sınıfı ile tanışır. 8 kardeşin içinde okuyan tek çocuk odur.

Bir oğlum olacak adı temmuz
Uykusuz
Korkusuz
Beter mi beter
Ben beynimi satarak yaşıyorum.
O benden proleter
Bir oğlum olacak adı temmuz
Karataşın göbeğinde aşk
Karataşın göbeğinde barış
Karataş çatladı çatlayacak
Bende bitmeyen kavga
Onda yeniden başlayacak

300 SÖNMEZ Nadire, "Hasan Hüseyin Korkmazgil şiirine notlar", https://www.gercekedebiyat.com/, 03.05.2019.

Ve şiir yazmaya başlar. Hasan Hüseyin Korkmazgil, ilk dönemi Çapa Öğretmen Okulu'nda okuduktan sonra 1950 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirir. Orada yazdığı şiirler yüzünden disiplin cezası alır, şiirleri de sicil dosyasına konur. Gazi Eğitim Enstitüsünden mezun olduktan sonra Türkçe öğretmeni olarak Kahraman Maraş Göksun Ortaokulu7na atanır. Orada ancak 6 ay öğretmenlik yapabilir. 1951 yılında Nazım Hikmet şiirleri okuduğu gerekçesi ile tutuklanır. 3 yıl hapis yatar. Tutuklanmasının ardından, yayımlanmamış tüm şiirleri, bu arada lise yıllarında yazdığı şiirlerden oluşan şiir dosyası ve kitapları da götürülür. "Benim şiirlerimin üzerinden on yıllık Demokrat Parti iktidarı buldozer gibi geçti." der.[301]

Şair kimliğiyle tanınmaya başlaması, 1959'da Dost'ta yayımlanan "Ağustos Şiiri" iledir. Yelken, Ataç, Sosyal Adalet, Varlık, İmece, Yön gibi dergilerde şiir, eleştiri, öykü ve denemeleri yayımlandı. Karikatür, Taş, Zübük ve Akbaba dergilerinde fıkra, taşlama, mizah öyküleri yazdı. Temmuz Bildirisi, Kızılırmak, Ağlasun Ayşafağı, Oğlak, Haziranda Ölmek Zor, Acılara Tutunmak şiir kitaplarından bazılarıdır.

Barış, özgürlük, emek temalarını destansı bir anlatımla işledi. Çarpıcı imgelerle bezeli kimi şiirleri unutulmaz ezgilere dönüştü.

Yoksul halk çocuklarının arasından çıkan bir kişi oluşuyla övünürdü. Şairliği Ankara'ya gelince başlamış değildi. Yaşamını anlattığı yazılarında, beş yaşından beri şiirle uğraştığını belirterek ilkokulun sonlarına doğru Kerem gibi, Pir Sultan gibi şiirler söylediğinden söz ederdi. Ortaokulda, lisede, aruzu, heceyi, özgür koşuğu denemiş, her üçünde de başarılı olmuştu. Sonunda içinden taşan coşkuya en uygunu olarak özgür koşuğu seçmişti. Liseyi bitirirken, 1948'de, çantasında yayımlanmamış pek çok şiiri vardı. 1950'lerdeki siyasal koşullar bunları yayımlamasına olanak vermemişti. 1960'larda Ankara'ya gelip yayın olanağı bulunca, güncel olayları da izleyen, sürekli yankı veren, işçilerin, köylülerin sorunlarını savunan, sözünü sakınmaz bir şair olarak özel bir önem kazanmıştı.[302]

Lise yıllarında şiir yazmaya başlayan Hasan Hüseyin'in ilk şiiri 1959'da *Dost* dergisinde çıktı. Bu yıllarda mizahi hikâyeleri de yayınlandı. *Kavel* (1963) adlı kitabı ile 1964 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, *Kızılkuğu* (1971) ile TRT'nin 1970 Sanat Başarı Ödülü'nü, *Filizkıran Fırtınası* (1981) ile 1981 Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü'nü ve Nevzat Üstün Şiir Ödülü'nü aldı.

1966'da Kızılırmak yayımlandıktan kısa bir süre sonra kitap hakkında toplatılma kararı verilir. *"anlamak yasak değildi benim ülkemde /anlatmak yasak"²* dizeleri de TCK'nin 142 maddesi gereği derdest edilir. Korkmazgil gözaltına alınır ve 1967'nin başlarında üç ay Ankara Ulucanlar Cezaevinde kalır. Sonradan tutuksuz yargılanmasına karar verilir. Dikenli tellerin üstünde yürümenin sancısını yaşasa da bütün zulümleri göğüsler her seferinde Korkmazgil ve kendi gibi acıyı bal eyleyen Türkiye halklarının hikayesini kaleme alır: "

301 SÖNMEZ Nadire, "Hasan Hüseyin Korkmazgil şiirine notlar", https://www.gercekedebiyat.com/, 03.05.2019.
302 GÖKÇEK Mustafa, "Hasan Hüseyin Korkmazgil**",** https://www.haberhurriyeti.com/ 03.05.2024.

Ekilir ekin geliriz
Ezilir un geliriz
Bir gider bin geliriz
Beni vurmak kurtuluş mu
Kör olasın demiyorum
Kör olma da
Gör beni."[3]

12 Eylül 1980 darbesinde Türkiye'de bütün kitaplıklar, arşivler didik didik edilmiştir. Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Hasan Hüseyin'e ait bir sicil dosyası bulunur. Şair o sıralarda 366 gün yatağa bağlı kalacağı ve ardından vefat edeceği beyin kanamasından hastanede yatmaktadır. Dosyayı bulan öğrenciler hastanede eşi Azime Korkmazgil'e getirip verirler. İçerisinde soruşturmaya uğrayan şiirler de vardır. Azime Korkmazgil o şiirleri daha sonra "Yitik Şiirler 2" olarak *Tohumlar Tuz İçinde* kitabına alır. Evlenip Gürün'e gittiklerinde de şairin annesi Gülşan hanımın sandıktan çıkarıp verdiği şiirleri Hasan Hüseyin, *Koçero Vatan Şiiri* kitabında "Yitik Şiirler" şeklinde yayımlamıştır.

Azime Korkmazgil, ona ait arşivinde kalan tüm şiir çalışmalarını, şiir karalamalarını toparlar. Kimi notları Arapçadır, onları İstanbul'da eski bir notere okutur. Bu şiirler de *Kandan Kına Yakılmaz* adlı kitapta yer alır.

Şair 1983'te beyin kanaması geçirdikten sonra bir yıl bitkisel hayatta yaşadı. 26 Şubat 1984'te evinde yaşama gözlerini yumdu. Maltepe Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra Karşıyaka Mezarlığı'nda toprağa verildi. Hasan Hüseyin Korkmazgil'in eşi Azime Korkmazgil'den "Bir Oğlum Olacak Adı Temmuz" şiirinde adı geçen Temmuz Korkmazgil (1965) isimli bir oğlu vardır.

Hasan Hüseyin Korkmazgil, şiirimizde toplumcu gerçekçi damarın en gür, en coşkulu ve en direngen seslerinden biridir. Onun şiir anlayışı, yalnızca estetik bir arayış değil, aynı zamanda ideolojik, toplumsal ve insani bir duruşun ifadesidir. Şiiri, hayatın tam ortasında, halkın acılarıyla, umutlarıyla ve direnişiyle birlikte var olur. Hasan Hüseyin'in şiirinin en belirgin özelliği, güçlü bir toplumsal duyarlılığa dayanmasıdır. Emek, yoksulluk, adaletsizlik, sömürü ve direniş gibi temalar onun şiirinin omurgasını oluşturur. Bu nedenle dizelerinde sık sık Anadolu insanının sesi, sokakların uğultusu ve kalabalıkların nabzı duyulur.

Damda birlikte yatmışız
Öküzü hoşça tutmuşuz
Koyun değil şu dağlarda
San kendimizi gütmüşüz
Hor baktık mı karıncaya
Kırdık mı kanadını serçenin
Vurduk mu karacanın yavrulusunu
Ya nasıl kıyarız insana

SALAH BİRSEL (Ahmet Salahattin Birsel)
(14 Kasım 1919 Balıkesir - 10 Mart 1999 İstanbul)

Şair ve deneme yazarı. Uzun yıllar İzmir, İstanbul ve Ankara'da yaşadıktan sonra İstanbul'a yerleşti. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin felsefe bölümünden mezun olduktan sonra müfettişlik, kitaplık ve basımevi müdürlüğü gibi görevlerde bulundu. Aynı zamanda Türk Dil Kurumu yönetim kurulu üyeliği yaptı. Oyuncu İhsan Devrim ve yazar Burhan Arpad'la birlikte 1940'lı yıllarda ABC Kitabevi'ni kurdu.

Bu okullardaki eğitimini şöyle anlatır: *"Dilbilgisini Saint Policarpe'ta altı yıl boyunca ezberlemiştik. Ama her yıl biraz daha yoğunlaşırdı. Saint Joseph'te iki yıl aynı işi sürdürdük. Ne ki burada Fransız yazarlarının (Corneille, Racine, La Fontaine…) yazıları da ezberden geçiriliyordu. Le Cid'den Rodrigue ile Gormas Kontu'nun, şimdi bile belleğimi yoklar… Kolejde elimizden düşürmediğimiz bir kitap da Başpapaz J. Calvet'nin Histoire de la Litterature Française'i (Fransız Edebiyat Tarihi)idi. Xaivier Marmier'nin eleştiri yazıları da her köşeden başını uzatırdı."*

Saint Joseph'in lise kısmı yalnızca İstanbul'da olduğu için aile 15 yaşındaki bir çocuğu uzak bir şehre göndermeyi göze alamaz ve 1934'ten sonra Salâh Birsel öğrenimine İzmir Erkek Lisesi'nde devam eder. Liseden sonra hukuk öğrenimi için İstanbul'a giden Salâh Birsel hem üniversitede okur hem de Sümerbank'ta memur olarak çalışır. Hukuk Fakültesi'nin ikinci sınıfından ayrılıp İzmir'e döner ve 1938-1939 ders yılında İzmir Alsancak Gazi Ortaokulu'nda tarih ve yazı öğretmenliği görevinde bulunur. 1940'lı yıllarda yeniden İstanbul'a giderek İstanbul Üniversitesi'nde felsefe öğrenimine başlar. Bir taraftan İş Bankası Bahçekapı şubesinde çalışmaktadır.

Felsefe öğrenimi sırasında uzmanlık alanı olarak Avrupa resim sanatını seçen Salâh Birsel, 1948 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirir. 1943'te Burhan Arpad ile birlikte AB Neşriyat adıyla bir yayınevi kurarlar. Daha sonra İhsan Devrim de ortak olunca Cağaloğlu Yokuşu'nda ABC Kitabevi'ni açarlar. Ne yazık ki 4 Aralık 1946'da "Tan Olayı" sırasında kitabevi yağmalanır ve yıkılır.

Bunun üzerine Çalışma Bakanlığı'na başvurup iş müfettişi olarak görev alır Salâh Birsel. Daha sonra, iki yıl yaşadığı Anadolu'dan ayrılır ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphane Müdürlüğü'ne atanır. Bu görevini sürdürürken Türk Dil Kurumu üyeliğine seçilir. Bu arada Ankara Üniversitesi Rektörlüğü'nde boş bulunan Fransızca çevirmenliği kadrosuna atanarak Ankara'da yaşamaya başlayan sanatçımız, Ankara Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü görevini de üstlenir. 1960'tan başlayarak Türk Dil Kurumu'nun Yayın Kolu Başkanlığını on üç yıl sürdürür. Uzun yıllar bekârlığı yeğleyen Salâh Birsel, 1962'de tiyatro sanatçısı Jale Hanım'la evlenir. 1972'de, 30 yıldan fazla süren devlet memurluğu görevinden emekliye ayrılır ve İstanbul'a yerleşerek edebiyat çalışmalarına daha fazla yoğunlaşma olanağı bulur. 1972'den itibaren deneme, tarih, günlük, şiir türlerinde art arda pek çok eser yayımlayan Salâh Birsel, geçirdiği bir kalp krizi sonucu 10 Mart 1999'da seksen yaşındayken hayata gözlerini yumar. Değerli sanatçı, Feriköy mezarlığında sonsuz uykusunu sürdürmektedir.[303]

[303] SOYŞEKERCİ Hülya, "Salah Birsel", https://www.gercekedebiyat.com/, Er. Tar. 01.05.2026.

1956'dan sonra Birinci Yeni şiirinden tamamen uzaklaştı ve kendine ait, bağımsız bir şiir anlayışı geliştirdi. Şiirde zekanın önemine inanır. Konuları alaya alır gibi görünerek şiirin düşündürücü yanını güçlendirmiştir. Nesirlerinde de mizah dikkati çekmektedir.

Ankara Yılları

Salah Birsel, hayatının belirli bir döneminde Ankara'da yaşamış ve özellikle memuriyet yıllarıyla bu şehirle ilişki kurmuştur. Salah Birsel, yaklaşık olarak 1940'ların ortalarından 1950'lerin başına kadar Ankara'da bulunmuştur. Bu dönem, onun devlet memurluğu yaptığı, bürokratik çevreleri gözlemlediği ve ültürel ve edebi birikimini geliştirdiği yıllara karşılık gelir.

Birsel'in Ankara yaşamı daha çok memuriyet ve gündelik hayat gözlemleri ile şekillenir. Şehrin resmi, disiplinli ve zaman zaman tekdüze atmosferini yakından tanımasına imkân verir ve bu gözlemler, ilerleyen yıllarda yazacağı denemelerde kendini gösterir.

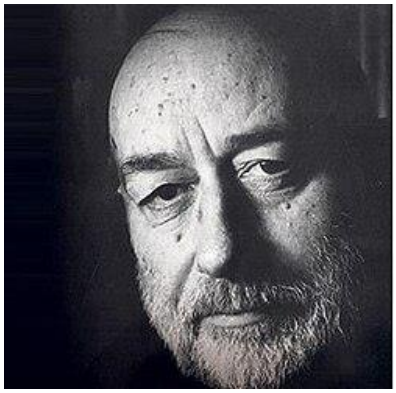
Salah Birsel'in Ankara yılları, onun denemelerine doğrudan yansımış, özellikle gözlem gücü, ince alay ve kendine özgü diliyle bu şehir, yazılarında dolaylı ama canlı bir şekilde yer almıştır. Birsel, Ankara'yı çoğu zaman doğrudan anlatmak yerine, memurlar, kahvehaneler, sokaklar ve gündelik hayat ayrıntıları üzerinden sezdirir.

Birsel'in denemelerinde sıkça rastlanan bir tavır, Ankara'daki bürokratik hayatı ironik bir dille anlatmasıdır. Örneğin, memurların tekdüze yaşamını aktarırken şöyle bir bakış geliştirir: *"Memurlar sabahın erken saatlerinde aynı yüzlerle karşılaşır, aynı masalara oturur ve akşama doğru aynı yorgunluğu çoğaltırlar."* Bu tür ifadeler, doğrudan Ankara adı geçmese bile, başkentin o dönemdeki resmi ve tekrar eden hayat ritmini açıkça hissettirir.

Birsel, Ankara'daki kahvehane kültürünü de gözlemlerine dâhil eder. Bu mekânlar onun için yalnızca dinlenme yerleri değil, aynı zamanda insan manzaralarının sergilendiği sahnelerdir: *"Bir kahveye girersiniz, herkes bir şey bekler gibidir ama kimse neyi beklediğini bilmez."* Bu yaklaşım, Ankara'nın biraz içe kapanık, bekleyişlerle dolu atmosferini yansıtır.

Ankara'nın devlet merkezi olması, Birsel'in mizahını besleyen en önemli unsurlardan biridir. Onun yazılarında bürokrasi çoğu zaman hafif bir alayla ele alınır: *"Bir evrakın masadan masaya yaptığı yolculuk, çoğu insanın hayatında yapamadığı seyahatlerden uzundur."* Bu tür cümleler, Ankara'daki memuriyet hayatının yavaşlığına ve bürokratik işleyişe yönelik ince bir eleştiridir.

Birsel'in Ankara'sı, gürültülü değil, daha çok içine kapanık, hareketli değil, ritmik ve tekrar eden ve çoşkulu değil, düşünceli ve mesafeli bir şehir olarak hissedilir. Salah Birsel, Ankara'yı doğrudan betimleyen bir yazar değildir, ancak onu insanlar üzerinden, gündelik hayatın küçük ayrıntılarıyla, mizah ve ironiyle anlatır. Bu yüzden onun denemelerinde Ankara, bir şehir olmaktan çok bir ruh hâli olarak karşımıza çıkar.

Kimse inanmaz
Benim hafif bir makineliyle öldüğüme
veya ayrıldığıma
Dünyadan;
Benim de başşehirde bir odam
Şiir kitaplarım
Üniversitede kaydım
ve arkadaşlarım vardı,
Şöhretim de olurdu yaşasaydım.

ŞEVKET RADO
(21 Nisan 1913 Üsküp - 9 Nisan 1988 İstanbul)

Şair, gazeteci, yazar, yayıncı. 1930 yılından 1980'li yılların sonuna kadar birçok farklı türde eser vermiş, sohbet türünün Türk edebiyatındaki temsilcisi olmuş bir edebiyatçı ve Türk dergicilik tarihinde önemli yeri olan *Hayat*, *Ses*, *Hayat Tarih* gibi dergilerin yayımcısıdır. Rado, yirmi beş yıl boyunca *Akşam* gazetesinde yazdığı fıkralar ve "Aile Sohbetleri" başlıklı radyo programı ile tanınıp sevilmiştir.

1913 yılında Yugoslavya'nın Radoviş şehrinde doğdu. Balkan Savaşı çıkınca ailesi, o henüz dokuz aylıkken İstanbul'a göç etti. Ortaöğrenimini Vefa ve Pertevniyal Liselerinde tamamladı. Fransızca öğretmeni Nurullah Ataç, edebiyata yönelmesinde etkili oldu. Hece ölçüsüyle yazdığı ilk şiirlerini 1931-1932 yıllarında *Muhit*, *Milli Mecmua* ve daha sonra *Varlık* dergisinde Şevket Hıfzı imzasıyla yayımladı.

Lise son sınıf öğrencisi iken Nurullah Ataç'ın yardımıyla *Son Posta* gazetesinde geceleri musahhih (düzeltmen) ve muhabir olarak çalışmaya başladı. Yükseköğrenimini 1936'da Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamladı. Öğrencilik yılarında edebiyatla ilgilenmeyi sürdürdü, pek çok edebiyatçıyla tanışıp dost oldu. Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Muhip Dıranas, Ziya Osman Saba, Feridun Fazıl Tülbentçi en yakın arkadaşları arasında yer aldı. Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat ve Melih Cevdet Anday'la bu dönemde tanışıp dost oldu.[304]

Hukuk öğrenimin tamamlamasının ardından İstanbul'a döndü ve 1939'dan itibaren *Akşam* gazetesinde fıkra yazarlığına başladı. *Akşam*'daki yazılarını yirmi beş yıl sürdüren Şevket Rado, gazetecilik dışında Zoğrafyon Rum Lisesi'nde sosyoloji, Saint Joseph Fransız Lisesi'nde ise edebiyat öğretmenliği yaptı. Ayrıca İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü'ndeki "Yazı Türleri" adlı dersi yürüttü. 1945 yılında Yapı ve Kredi Bankası'nın basın ve yayın işlerini yürütmeye başlayan Rado, bankanın çatısı altında ilk olarak 1945 yılında *Doğan Kardeş* adlı çocuk dergisini yayımlamaya başladı. 1956'da *Resimli Hayat*, *Hayat* adını aldı. Sansasyonel Amerikan tarzı habercilik anlayışından esinlenerek, bol resme ve güncel konulara ağırlık veren Fransız *Paris Match* dergisi örnek alınarak düzenlendi. Şevket Rado, 1961

[304] BARLAS Aysun, 2017, "Şevket Rado: Hayatı, sanatı, eserleri", Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, yüksek lisans tezi.

yılında *Hayat Ansiklopedisi* adlı genel kültür ansiklopedisini fasiküller hâlinde yayımladı.[305]

1983'te Türk Dil Kurumu'nun Bilim Kurulu üyeliğine seçildi. Gazetecilikte elli yıllık hizmetinden nedeniyle 1987'de Burhan Felek Basın Hizmet Ödülüne değer görüldü. Rado, son yıllarında *Tercüman* gazetesi için sohbet yazıları yazdı. 9 Nisan 1988'de İstanbul'da öldü.

Şevket Rado'nun Ankara'daki yaşantısı, özellikle Cumhuriyet'in erken ve orta dönem basın ve kültür ortamıyla doğrudan bağlantılıdır. Rado, hem gazetecilik hem de yazarlık kariyerini şekillendirirken Ankara'yı yalnızca bir çalışma merkezi olarak değil, aynı zamanda entelektüel etkileşimlerin yoğunlaştığı bir şehir olarak deneyimlemiştir.

Şevket Rado, gazetecilik kariyerinin önemli bir kısmını Ankara'da geçirmiştir. Burada çeşitli gazetelerde muhabir ve editör olarak görev almış, özellikle siyaset, kültür ve edebiyat haberlerinin takibi ile ilgilenmiştir. Ankara, devletin merkezi olması nedeniyle Rado'nun haber kaynaklarına erişimini kolaylaştırmış, politika, bürokrasi ve kültür dünyasına dair doğrudan gözlemler yapmasına imkân sağlamıştır.

Rado'nun Ankara'daki yıllarında kurduğu ilişkiler, onun yazarlık anlayışını ve toplumsal duyarlılığını etkilemiştir. Şehir, gazetecilik faaliyetlerinin yanı sıra edebiyat çevrelerinin buluştuğu bir merkez olarak da ön plana çıkmıştır. Rado, bu ortamda hem yazılarını besleyen fikirsel kaynaklara ulaşmış hem de yazılarında güncel kültürel ve sosyal olayları işleme fırsatı bulmuştur.

Rado'nun gözlemleri, yalnızca politika ve kültürle sınırlı kalmamış, Ankara'nın gündelik yaşamı, insan ilişkileri ve şehir atmosferi de yazılarına yansımıştır. Bürokratik düzen, devlet dairelerinin yoğunluğu, entelektüel buluşmalar ve kültürel etkinlikler, onun yazılarında zaman zaman mizahi, zaman zaman eleştirel bir şekilde yer bulmuştur.

Şevket Rado'nun Ankara'daki yaşantısı, onun gazeteci ve yazar olarak olgunlaşmasında belirleyici bir rol oynamıştır. Ankara, Rado için yalnızca bir şehir değil, mesleki deneyim, entelektüel etkileşim ve kültürel gözlem alanı olmuştur. Bu deneyimler, onun yazılarında siyaset, kültür ve toplumsal yaşamı iç içe işleyen özgün bir üslup geliştirmesini sağlamıştır.

Kördüğüm

Bütün özlediklerim benden,
Ayrı yaşıyor.
Ya her şeyim, ya hiçim.
Sorma dünyam ne biçim.
Bir kördüğüm ki içim
Çözdükçe dolaşıyor.

[305] ÖZKAN Özgehan, 2020, "Türk Basın Tarihinde Örnek Bir Sayfa: Şevket Rado ve Yayınları", Milli Düşünce Merkezi, 2020.

ŞÜKRÜ ERBAŞ
(7 Eylül 1953 Yozgat -)

Şair ve yazardır. 7 Eylül 1953 tarihinde, Yozgat'ta doğdu. Annesi, Lalezar Hanım, babası Doğan Erbaş'tır. İlk ve orta öğrenimini Yozgat'ta tamamladı. 1972 yılında Toprak Mahsulleri Ofisi'nde memur olarak çalışmaya başladı. Gazi Üniversitesi *Eğitim Bilimleri Enstitüsü*'nde öğrenim gördü. 1978 yılında mezun oldu.

1984 yılında başladığı edebiyat hayatının ilk yıllarında, *Yarın* dergisinde kurul üyesi olarak yer aldı. Edebiyatçılar Derneği'nde 1993-1995 yılları arasında genel sekreterlik, 1998-1999 yılları arasında başkanlık yaptı. İlk şiiri 1978 yılında, Varlık Dergisi'nde yayımlanan sanatçı, "*Yolculuk*" adlı şiir kitabıyla, 1987'de Ceyhun Atuf Kansu şiir ödülüne layık görüldü. Şiir dışında deneme ve antoloji dallarında da eser veren Erbaş, halen PEN Yazarlar Derneği üyesidir.[306]

Şükrü Erbaş, modern Türk şiirinin önemli isimlerinden biri olarak, özellikle Ankara'daki yaşamıyla şiirinde gözlemlenen toplumsal ve bireysel temaları derinleştirmiştir. Ankara, onun hem yaşam tarzını hem de edebi duyarlılığını biçimleyen bir merkez olmuştur.

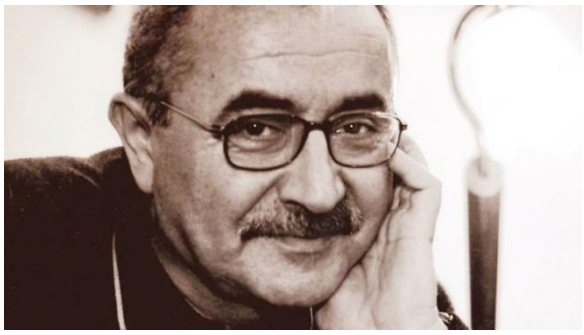
Şükrü Erbaş, eğitim ve iş hayatı bağlamında Ankara ile uzun süreli bir ilişki kurmuştur. Şehir, onun şiirsel kimliğini oluştururken gözlem yapmasına, farklı insan kesimlerini tanımasına ve şehir yaşamının ritmini deneyimlemesine imkân vermiştir. Ankara'nın özellikle devlet merkezli yapısı, resmi çevreler ve kültürel etkinliklerin yoğunluğu, onun bireysel ve toplumsal gözlemlerini beslemiştir.

Ankara'daki yaşamında Erbaş, çoğunlukla şehrin sakinlerini, sokaklarını, kamu alanlarını ve insan ilişkilerini gözlemlemiş, bu deneyimler onun şiirlerinde toplumsal duyarlılık ve insan merkezli anlatım olarak kendini göstermiştir. Şehirdeki yalnızlık, bireysel sıkışmışlık ve modern hayatın getirdiği sorunlar, şiirlerinin temel temaları arasında öne çıkar.

Ankara'da gözlemlediği memur hayatı, sokak yaşamı ve kent insanının günlük sorunları, Erbaş'ın şiirlerinde toplumsal bilinç ve insan odaklı anlatım olarak yansır. Şehir yaşamının temposu, yalnızlık ve yabancılaşma duyguları, şiirlerinde sıklıkla işlenen temalar hâline gelmiştir. Ankara'daki gözlemleri, onun dilini daha yalın, doğrudan ve etkili kılmıştır. Bu yaklaşım, okuyucunun şiire kolaylıkla yaklaşmasını sağlamıştır. Şehirdeki mekânlarla insan arasındaki ilişkiler, hem bireysel hem de kolektif psikolojiyi yansıtan bir unsur olarak şiirlerinde yer bulmuştur.

Şükrü Erbaş'ın Ankara'daki yaşamı, onun şiirini hem tematik hem de biçimsel olarak şekillendirmiştir. Şehir, yalnızca bir mekân değil, aynı zamanda toplumsal gözlem, bireysel duyarlılık ve modern yaşamın izdüşümleriyle dolu bir ilham kaynağı olmuştur. Ankara deneyimi, Erbaş'ın şiirinde insan, toplum ve mekân arasındaki ilişkiyi güçlü bir şekilde hissettiren özgün bir üslup yaratmasına imkân vermiştir.

[306] https://tr.wikipedia.org/, Er. Tar. 01.05.2026.

Yalnızlığın sesinden bir resim yaptım
Karanlık kalabalıklardan süzdüm ışığını.
Akşamüstleriyle boyadım vazgeçen ağzını
Parmaklarını uzattım gece suları gibi ıssız
Salkımsöğütlerden bir beden çizdim usul
Hiçbir rüzgârın duruşunu bozamadığı
Bütün yağmurları topladım yapraklarına.
Sonra tüm yolcuların silindiği bir ufuk
Örttüm kâkülleriyle alnının üşümesini.
Puhu kuşlarının avazını yerleştirdim dudaklarına

VÜS'AT O.BENER (Orhan)
(10 Mayıs 1922 Samsun – 31 Mayıs 2005 Ankara)

Yazar ve şair. Vüs'at Orhan Bener, 10 Mayıs 1922'de Samsun'da doğdu. İlk, orta öğrenimini Anadolu'nun çeşitli kentlerinde tamamladı. 1941'de Harbiye Mektebini, 1957'de Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. Ticaret Bakanlığı'nda raportör, Karayolları Genel Müdürlüğü'nde ise hukuk müşaviri olarak çalıştı. Ayşe Bener'le evlendi. Bir sendikanın danışmanlığını yürüttü. Emekliye ayrılıp yazarlıkla geçindi.

1950'de *New York Herald Tribune* gazetesi ile *Yeni İstanbul* gazetesinin birlikte düzenlediği öykü yarışmasında *Dost* isimli eseriyle üçüncülük kazandı. Bu başarı onun tanınmasını sağladı. *Seçilmiş Hikâyeler*, *Varlık*, *Yeditepe* dergilerinde yayımlanan şiir ve öyküleriyle dikkat çekti. 31 Mayıs 2005'te yaşamını yitirdi.[307]

Vüs'at O. Bener, eserleri içinde daha çok öz yaşam öyküsel nitelik taşıyan öyküleriyle bilinir. Bener, ham gerçekliği edebi bir temele oturtarak ele aldı. Gündelik olaylarla, bilinçaltında birikmiş yaşam parçalarını birleştirdi. Sürekli yeni anlatım biçimleri arayan yazar, bu yönüyle zaman zaman şematizme düşmekle, dış gerçekleri yanlış yerlere koymakla, hatta bozmakla eleştirildi. Bener'in eserlerinde ölüm izleği önemli bir yer tutar. Bunda yazarın genç yaşta doğum sırasında kaybettiği ilk eşi ve doğumdan sonra yaşatılamayan çocuğunun da etkisi vardır. Bu evlilikten sonra tekrar başından evlilikler geçmesine rağmen Vüs'at O. Bener'in çocuğu olmadı. Okurdan çaba isteyen, ayrıksı bir dili olan Bener'in kişilerinin gündelik hayatın ikiyüzlülüklerini dışavuran bilinç akışlarını, *Virgül* dergisindeki yazısında, Orhan Koçak "iç konferans tekniği" olarak adlandırmıştır. Öykülerinin yanı sıra Vüs'at O. Bener'in şiirleri, kısa dizelerden oluşur.

Vüs'at O. Bener'in Ankara'daki yaşantısı, onun edebi dünyasının oluşumunda belirleyici bir zemin oluşturur. Cumhuriyet'in bürokratik merkezi olan Ankara, Bener'in yalnızca meslek hayatını sürdürdüğü bir şehir değil, aynı zamanda insan ruhunu, yalnızlığı ve içsel çatışmaları gözlemlediği bir düşünce alanıdır. Bu nedenle onun eserlerinde Ankara, somut bir mekândan çok, bireyin iç dünyasına açılan bir kapı olarak yer alır.

[307] "Havva'nın yazarı öldü!", Evrensel. 16 Haziran 2005.

Vüs'at O. Bener, uzun yıllar devlet memuru olarak Ankara'da görev yapmıştır. Bu görev, ona düzenli, disiplinli ve çoğu zaman tekdüze bir yaşam sunarken, aynı zamanda insan ilişkilerinin yüzeyde kaldığı bir çevreyi de deneyimleme fırsatı vermiştir. Bürokratik yapı içinde geçen bu yıllar, Bener'in gözlem gücünü keskinleştirmiş, sıradan görünen hayat kesitlerinde derin psikolojik anlamlar bulmasına imkân tanımıştır. Ankara'nın resmi atmosferi, onun yazılarına sinen sessizlik, mesafe ve içe kapanıklığın başlıca kaynaklarından biri olmuştur.

Bener'in edebiyatında Ankara'nın etkisi doğrudan şehir tasvirleriyle değil, daha çok bireyin ruhsal çözümlemeleri aracılığıyla hissedilir. Kalabalıklar içinde yalnızlaşan insan, iletişimsizlik, içsel konuşmalar ve parçalanmış bilinç hâli, onun metinlerinde sıkça karşılaşılan unsurlardır. Bu yönüyle Ankara, Bener'in eserlerinde dış dünyanın değil, iç dünyanın bir yansıması olarak belirir. Şehrin düzenli ama duygusal açıdan mesafeli yapısı, bireyin kendine dönmesine ve içsel sorgulamalarını derinleştirmesine zemin hazırlar.

Vüs'at O. Bener her ne kadar daha çok öykücü kimliğiyle tanınsa da, eserlerinde belirgin bir şiirsellik dikkat çeker. Onun dili, klasik anlatım kalıplarından uzak, yoğun ve yer yer parçalı bir yapıdadır. Bu özellik, Ankara'daki yaşamın yarattığı ruh hâliyle doğrudan ilişkilidir. Tekrarlayan gündelik hayat, bireyin zihninde kesintili düşünceler ve iç monologlar şeklinde yansır. Bener'in metinlerinde görülen bu kesik anlatım, aslında modern insanın parçalanmış algısının edebi bir karşılığıdır.

Ankara'daki yaşantının Bener'in şiir anlayışına en önemli etkilerinden biri, "sessizlik" kavramı etrafında şekillenir. Onun metinlerinde söylenmeyenler, söylenenlerden daha fazla anlam taşır. Bu durum, hem şiirsel bir yoğunluk yaratır hem de okuru metnin içine çeken bir derinlik sağlar. Bener'in dili, açık anlatımdan çok çağrışımlara dayanır, bu da onu modern Türk edebiyatında özgün bir konuma yerleştirir.

Vüs'at O. Bener'in Ankara'daki yaşantısı, onun edebi kimliğini biçimlendiren temel unsurlardan biridir. Ankara, onun eserlerinde bir şehir olmaktan ziyade, yalnızlığın, içsel çatışmanın ve bireysel sorgulamanın mekânı hâline gelir. Bu deneyim, Bener'in şiirsel anlatımını güçlendirmiş, onun eserlerine yoğun, içe dönük ve psikolojik derinliği yüksek bir karakter kazandırmıştır. Bu yönüyle Ankara, Bener'in edebiyatında görünmeyen ama her satırda hissedilen bir arka plan olarak varlığını sürdürür.

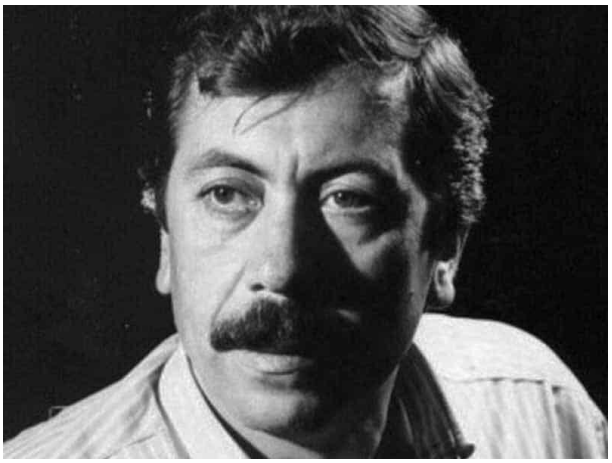

ADNAN YÜCEL
(27 Mart 1953 Elazığ - 24 Temmuz 2002 Adana)

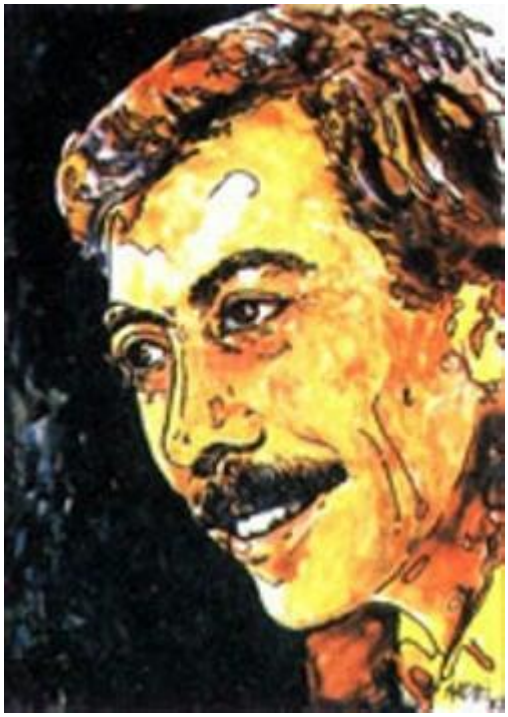
Şair. Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ile Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünü bitirdi. Bir süre çeşitli ortaöğrenim kurumlarında öğretmenlik yaptıktan sonra Çukurova Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Şiirleri, *Edebiyat 81*, *Evrensel Kültür*, *Petek*, *Sanat Emeği*, *Somut*, *Söylem*, Y*apıt* ve *Yeni Olgu* gibi dergilerde yayınlandı.

Yeryüzü Aşkın Yüzü Oluncaya Dek

Aşksız ve paramparçaydı yaşam
Bir inancın yüceliğinde buldum seni
Bir kavganın güzelliğinde sevdim.
Bitmedi daha sürüyor o kavga
ve sürecek
Yeryüzü aşkın yüzü oluncaya dek!
Aşk demişti yaşamın bütün ustaları
Aşk ile sevmek bir güzelliği
ve dövüşebilmek o güzellik uğruna.
İşte yüzünde badem çiçekleri
Saçlarında gülen toprak ve ilkbahar.
Senmisin seni sevdiğim o kavga,
Sen o kavganın güzelliğimisin yoksa...
Bir inancın yüceliğinde buldum seni
Bir kavganın güzelliğinde sevdim.
Bin kez budadılar körpe dallarımızı
Bin kez kırdılar.
Yine çiçekteyiz işte yine meyvedeyiz
Bin kez korkuya boğdular zamanı
Bin kez ölümlediler
Yine doğumdayız işte, yine sevinçteyiz.
Bitmedi daha sürüyor o kavga
ve sürecek
Yeryüzü aşkın yüzü oluncaya dek!
Geçtiğimiz o ilk nehirlerden beri
Suyun ayakları olmuştur ayaklarımız
Ellerimiz,taşın ve toprağın elleri.
Yağmura susamış sabahlarda çoğalırdık
Törenlerle dikilirdik burçlarınıza.
Türküler söylerdik hep aynı telden
Aynı sesten,aynı yürekten
Dağlara biz verirdik morluğunu,
Henüz böyle yağmalanmamıştı
gençliğimiz...
Ne gün batışı ölümlerin üzüncüne
Ne tan atışı doğumların sevincine
Ey bir elinde mezarcılar yaratan,

Bir elinde ebeler koşturan doğa
Bu seslenişimiz yalnızca sana
Yaşamasına yaşıyoruz ya güzelliğini
Bitmedi daha sürüyor o kavga
ve sürecek
Yeryüzü aşkın yüzü oluncaya dek!
Saraylar saltanatlar çöker
Kan susar birgün
Zulüm biter.
Menekşelerde açılır üstümüzde
Leylaklarda güler.
Bugünlerden geriye,
Bir yarına gidenler kalır
Bir de yarınlar için direnenler...
Şiirler doğacak kıvamda yine
Duygular yeniden yağacak kıvamda.
ve yürek,
İmgelerin en ulaşılmaz doruğunda.
Ey herşey bitti diyenler
Korkunun sofrasında yılgınlık yiyenler.
Ne kırlarda direnen çiçekler
Ne kentlerde devleşen öfkeler
Henüz elveda demediler.
Bitmedi daha sürüyor o kavga
ve sürecek
Yeryüzü aşkın yüzü oluncaya dek!

ALİ PÜSKÜLLÜOĞLU
(1 Ocak 1935 Osmaniye - 24 Haziran 2008 Ankara)

Yazar, şair ve sözbilimcidir. 1 Ocak 1935'te o dönemde Adana iline bağlı olan Kadirli'de doğdu. Ailesi çiftçiydi. İlk ve ortaokulu Kadirli'de okudu. Mersin Lisesi'nde sürdürdüğü öğrenimini, sağlığı nedeniyle yarıda bırakarak Kadirli'de, Adana'da ve İstanbul'da çeşitli işlerde çalıştı. Bunlar arasında çiftçilik, gazete satıcılığı, sinema biletçiliği, avukat yazmanlığı, redaktörlük, gazetecilik ve yayımcılık sayılabilir.

Ankara Radyosu'nda "Kitap Saati"ni (1962-63) ve Türkiye Radyoları'nda Türk Dil Kurumu adına "Arı Dile Doğru", "Ana Dilimiz", "Öz Dilimiz" programlarını hazırladı (1963-66). Türkiye Radyoları'nda her akşam olmak üzere bir yıl süreyle yayımlanan, Atatürk'ün Söylev'ini ilk kez günümüz diline aktararak sunanlar arasındaydı.[308]

Ulus gazetesinin haftalık sanat-edebiyat sayfasını yönetti (Nisan 1970-Nisan 1971, 51 sayı), Halkçı gazetesinin sanat-edebiyat sayfasını yönetti (1973), şiir dergisi Yusufçuk'u çıkardı (Ocak 1979-Aralık 1980, 24 sayı). Türk Dili dergisinin yazı kurullarında yer aldı. Çağdaş Türk Dili dergisinin kurulmasına önayak oldu ve dergiyi

[308] Dil Derneği Kurucuları". dildernegi.org.tr. 11 Ağustos 2023.

genel yayın yönetmeni olarak bir süre yönetti. Hürriyet topluluğunun yayımladığı Hürgün gazetesinde serbest yazar olarak çalıştı.

Öz Türkçe Sözlük kitabı 12 Mart döneminde toplatıldı ve bir buçuk yıl süren yargılama sonunda aklandı. Çocuklar için bir Türk şiiri seçkisi olan ve Kültür Bakanlığı'nca yayımlanan Kırlangıcın Kanat Vuruşu da 12 Eylül döneminde savcılıkça soruşturuldu ve kitap hakkında takipsizlik kararı verildi.[309]

Dil Derneği'nin ve Edebiyatçılar Derneği'nin kurucularındandır. 24 Haziran 2008 tarihinde, uzun süredir tedavi gördüğü evinde yaşamını kaybetti. Cenazesi, 25 Haziran 2008 Çarşamba günü öğle namazının ardından Ankara Küçükesat Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından Gölbaşı Mezarlığında toprağa verildi.

Türk edebiyatında hem şair hem de sözlük yazarı kimliğiyle önemli bir yer edinen Ali Püsküllüoğlu, edebî üretimini büyük ölçüde Ankara merkezli bir yaşam içinde şekillendirmiştir. Onun Ankara'daki yaşantısı, yalnızca bir mekânsal tercih değil, aynı zamanda şiirinin dilini, temasını ve duyarlılığını belirleyen temel bir etkendir.

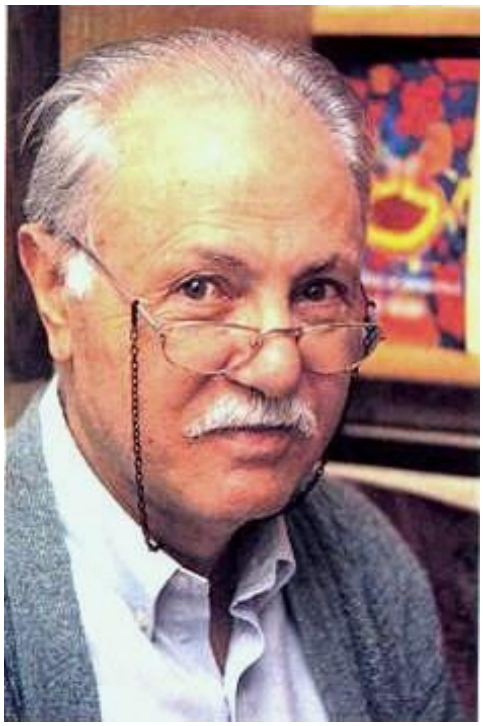
Ali Püsküllüoğlu'nun Ankara ile ilişkisi, Cumhuriyet'in kültürel ve bürokratik merkezi olan bu şehrin sunduğu entelektüel ortamla doğrudan bağlantılıdır. Ankara, özellikle 1960'lardan itibaren şairler, yazarlar ve akademisyenler için hem bir üretim hem de tartışma alanı olmuştur. Püsküllüoğlu da bu atmosfer içinde, bir yandan kamu görevlerinde bulunmuş, diğer yandan edebî çalışmalarını sürdürmüştür. Bu çift yönlü hayat, onun şiirlerinde hem bireysel hem de toplumsal duyarlılığın iç içe geçmesine zemin hazırlamıştır.

Ankara'nın kendine özgü yapısı -resmî, mesafeli ve yer yer yalnızlaştırıcı atmosferi- Püsküllüoğlu'nun şiirlerinde açıkça hissedilir. Onun dizelerinde sıkça karşılaşılan yalnızlık, yabancılaşma ve içe kapanma temaları, büyük ölçüde bu şehir yaşamının bir yansımasıdır. İstanbul'un hareketli ve çok katmanlı yapısına karşılık Ankara'nın daha sade ve durağan görünümü, şairin dikkatini insanın iç dünyasına yöneltmiştir. Bu nedenle Püsküllüoğlu'nun şiirleri, dış dünyayı betimlemekten çok, bireyin içsel çözümlemelerine odaklanır.

Öte yandan Ankara'daki aydın çevreleriyle kurduğu ilişkiler, onun şiir dilinin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Dönemin edebî tartışmaları, dergiler ve sanat çevreleri, Püsküllüoğlu'nun hem dil bilincini hem de estetik anlayışını beslemiştir. Özellikle sözlük yazarlığıyla da tanınan şair, kelimelere karşı son derece hassas bir yaklaşım geliştirmiş, bu titizlik, şiirlerinde yalın ama etkili bir dil kullanımına dönüşmüştür. Ankara'nın bürokratik dili ile edebî dil arasındaki gerilim, onun şiirlerinde sadeleşme ve duruluk olarak kendini gösterir.
Püsküllüoğlu'nun şiirlerinde doğa imgeleri de dikkat çeker, ancak bu doğa, romantik bir kaçış alanı olmaktan ziyade, çoğu zaman insanın iç dünyasına açılan bir kapı işlevi görür. Ankara'nın bozkır coğrafyası, geniş ufukları ve dinginliği, onun şiirinde simgesel bir arka plan oluşturur. Bu coğrafya, şairin yalnızlık ve içsel arayış temalarını güçlendiren bir unsur haline gelir.

[309] "Ali Püsküllüoğlu son yolculuğuna uğurlandı". Hürriyet. *25 Haziran 2008.*

Ali Püsküllüoğlu'nun Ankara'daki yaşantısı, onun şiirini hem tematik hem de biçimsel açıdan derinden etkilemiştir. Ankara'nın resmî ve mesafeli yapısı, şairin içe dönük, sorgulayıcı ve yalın anlatımını beslerken, şehirdeki entelektüel çevreler, onun dil ve estetik anlayışını zenginleştirmiştir. Böylece Püsküllüoğlu'nun şiiri, Ankara'nın ruhunu taşıyan sade ama derin, sessiz ama etkili bir edebî dünya olarak Türk şiirinde kendine özgü bir yer edinmiştir.

Bir yıldız, bir karanlık
Düştü şavkı suya.
Çok değil burada artık
(ülkem için) gözyaşı
Azıcık, birkaç damla.

İşte bir gün daha bitti
Çocuğun gözleri doldu.
Kuyunun suyu çekildi,
Gidip geliyor (gölgem)
Her zaman hiçbir zaman arasında.

Nerde haziranlar nerde temmuzlar
Açan her gül?
Bir düş gibi solar
(saati yürür) çünkü,
İnceden, acıyla.

Çekilmiş olsam da bir köşeye
Gözlerimi yummuyorum
Hiçbir şeye,
(hayır, diyorum) hayır
Yüz kez, bin kez ve daha.

Yok olmaz, biliyorum
Söylenmemiş bir söz bile.
Gün ışığı mı yitecek
Gece karanlığı mı (diyorum)
Bilinmez ama.

Bir yıldız, bir karanlık
İşte bir gün daha bitti,
Çok kalmadı sabaha.
Saati yürüyor günün
Her zamanla hiçbir zaman arasında.

ENİS BEHİÇ KORYÜREK

(11 Mart 1891 İstanbul - 18 Ekim 1949 Ankara)

Şair, öğretmen, diplomat ve bürokrat. Hecenin beş şairinden biridir. Türk denizciliğini şiire sokan şair olarak bilinir. Türk-Macar dostluğunun gelişmesinde, Gül Baba Türbesinin yeniden ziyaretgâh ve müze haline getirilmesinde büyük hizmetleri geçmiş olan bir diplomattır. İşçi meselelerine ciddi olarak yaklaşan ve çözüm yolları için kurumlaşma yollarını açan ilk bürokratlardandır.[310]

1891 yılında İstanbul'un Aksaray semtinde doğdu. Babası Doktor Yarbay İsmail Behiç Bey, annesi Fâika Hanım'dır. İlköğrenimini evde yaptıktan sonra, Selanik ve Üsküp İdadileri ile İstanbul Lisesi'nde okudu, 1913'te Mülkiye Mektebi'ni birincilikle bitirdi. "*Ruhum Şiirlerimde Tecessüm Eder Benim*" başlığını taşıyan ilk şiirini 19 yaşında iken yayımladı. Kısa bir süre Fecr-i Âti topluluğu içinde yer aldı. "Namık Kemal'in ruhuna" ithaf ettiği "*Vatan Mersiyesi*" şiiriyle geniş yankı uyandırdı. Çoğu hamasi temalar işleyen ve Servet-i Fünûn etkisi taşıyan on iki manzumesi, *Şehbal*'de yayınlandı. Şiirin yanı sıra musikiye de meraklı idi. Biraz keman çalıyor, hatta kendi icat ettiği keman-boru karışımı bir müzik aleti kullandığı söyleniyordu. Bir ara aruz veznini alaturka musikinin usulleri ile birleştirmeye çalıştı. "*Musiki Usûllerinin Aruza Tatbiki*" başlığı altında üç manzumesi ve konuyla ilgili kuramsal yazıları yayımlandı.[311]

Balkan Savaşı yıllarında Ziya Gökalp'in tavsiyesiyle heceyi benimsedi ve Millî Edebiyat akımına bağlandı. Mülkiye'yi bitirdikten sonra Hariciye Nezareti'nde görev aldı. Bir süre Bükreş Konsolosluğu'nda (1915) görev yaptı. O dönemde Bükreş Başkonsolosu olan şair, Ahmet Hikmet Müftüoğlu 'ndan etkilendi.

Ankara Yılları

1927'de ilk kitabı *Miras*ı yayınladı. Bu kitapta millî duygulara yönelik şiirler ile aşk ve çapkınlık konularını ele alan manzumelere yer verdi. İlk kitabını yayınladıktan sonra bir suskunluk dönemine girdi ancak bazı şiirlerini, *Hayat* (1929) ve *Varlık* (1933) dergilerinde yayımladı. Fransızca, Rumca, Macarca ve Bulgarca bilen şair, çeşitli konularda kitap çevirileri yaptı.

1936'da Ekonomi Bakanlığı İş Dairesi Reisliği'ne getirildi. İşçi meselelerine ciddî olarak yaklaşan ve çözüm yolları için kurumlaşma yollarını açan ilk bürokratlardan oldu. Bir süre Çalışma Bakanlığı Müsteşarlığı yaptı. 1945 yılında emekli oldu. 1946'da Demokrat Parti Zonguldak milletvekili adayı oldu fakat seçilemedi.

---

310 "Cennet Çapa Cebi, Beş Hececiler'de Halk Edebiyatı Unsurları, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2001".

311 "ONUR Kuzgun, Enis Behiç Koryürek ve Modern Türk Şiirinde Kontrpuan, Mahfil, 11.04.2008".

Seçimlerden sonra, resmî görevlerden uzak kalan ve maddi sıkıntı çeken şair, büyük bir değişim geçirdi; kendisini dine ve tasavvufa verdi. Türkiye'de Bedri Ruhselman'ın öncülük ettiği ruh çağırma (ispritizma) seanslarına katıldı ve bu seanslarda irticalen söylediği şiirleri yakınları tarafından kaydedildi. 18. yüzyılda Trabzon'da yaşamış *Çedikçi Süleyman Çelebi* adlı bir mevlevinin ruhuyla temas sonucu doğduğunu söylediği bu dini ve dini ve tasavvufi şiirleri 1949'da kitap olarak yayımladı. 18 Ekim 1949'da Ankara'da öldü. Cenazesi Cebeci Asri Mezarlığı'na defnedildi.[312]

Türk edebiyatında hem şiiri hem de diplomatik ve bürokratik görevleriyle tanınan Enis Behiç Koryürek, Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında Ankara'da bulunmuş ve bu yeni başkentin şekillenen kültürel-siyasal atmosferine tanıklık etmiştir. Onun Ankara'daki yaşantısı, hem devlet görevleri hem de edebî kimliği açısından önemli bir dönemdir.

Osmanlı'nın son döneminde diplomasi alanında görev yapan Koryürek, Cumhuriyet'in ilanından sonra yeni kurulan devlet yapısı içinde çeşitli görevler üstlenmiş ve bu süreçte yolu Ankara ile kesişmiştir. Ankara, bu yıllarda yalnızca bir başkent değil; aynı zamanda yeni bir ulusal kimliğin, kültürün ve ideolojinin inşa edildiği merkezdir.

Koryürek de bu dönüşüm sürecinin bürokratik ve entelektüel çevrelerinde yer almıştır. Ankara'daki yaşamı sırasında Koryürek, özellikle devlet dairelerinde yürüttüğü görevlerle dikkat çeker. Cumhuriyet'in ilk yıllarında kurumsallaşma sürecine katkıda bulunan aydınlardan biri olarak, bürokratik disiplin ile edebî duyarlılığı bir arada taşımıştır. Bu durum, onun şiirine de yansımış; erken döneminde görülen bireysel ve romantik temaların yerini zamanla daha düşünsel ve içe dönük bir arayış almıştır.

Enis Behiç Koryürek'in Ankara'daki yaşantısının en dikkat çekici yönlerinden biri, onun şiirinde yaşanan dönüşümle paralel ilerlemesidir. İlk döneminde millî duygular ve kahramanlık temaları öne çıkarken, Ankara yıllarına doğru şiirinde daha mistik ve metafizik bir yöneliş belirginleşir. Bu değişim, yalnızca kişisel bir arayışın değil; aynı zamanda Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki ideolojik ve kültürel atmosferin de bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Ankara'nın sade, disiplinli ve yer yer yalnızlaştırıcı yapısı, Koryürek'in iç dünyasına yönelmesinde etkili olmuştur. Bu şehirdeki yaşamı, onun şiirinde daha derin, sorgulayıcı ve ruhsal boyutlara açılan bir kapı işlevi görmüştür. Özellikle tasavvufi eğilimlerin belirginleştiği geç dönem şiirlerinde, bu içe dönüşün izleri açıkça görülür.

Öte yandan Ankara'daki aydın çevreleriyle kurduğu ilişkiler de Koryürek'in edebî gelişimini etkilemiştir. Cumhuriyet'in ilk kuşak şair ve yazarlarıyla aynı ortamı paylaşması, onun hem şiir anlayışını hem de düşünsel yönelimlerini zenginleştirmiştir. Bu etkileşim, onun şiirinde hem geleneksel hem de modern unsurların birlikte yer almasına zemin hazırlamıştır.

[312] Abdullah Acehan, Ahmet Hamdi Tanpınar, Enis Behiç Koryürek ve Peyami Safa'da İspirtizma, Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks, Cilt 3, Sayı3, 2011.

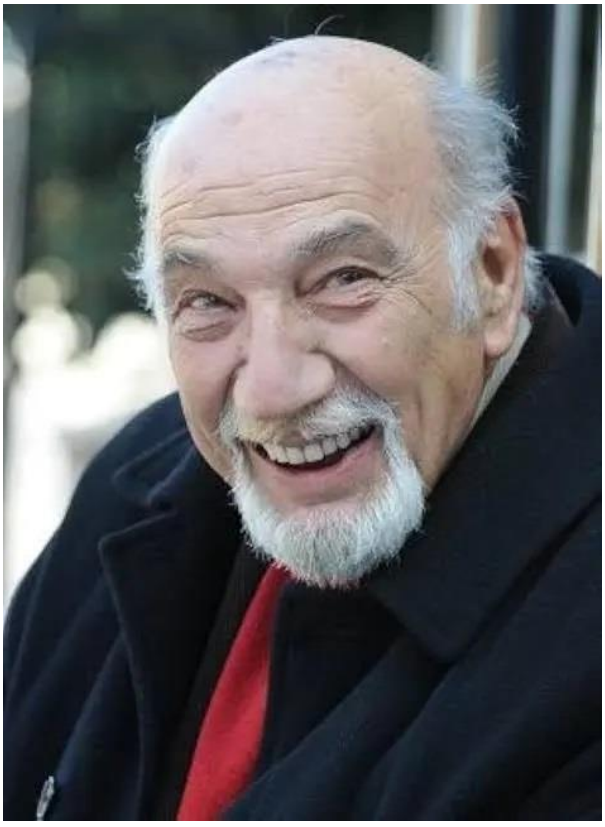
Enis Behiç Koryürek'in Ankara'daki yaşamı, onun şiirinde görülen tematik ve düşünsel dönüşümün önemli bir arka planını oluşturur. Başkentin kurucu yıllarına tanıklık eden şair, bu süreçte hem devlet adamı hem de sanatçı kimliğiyle var olmuş; Ankara'nın resmî ve içe dönük atmosferi, onun şiirinde daha derin ve metafizik bir duyarlılığa evrilmiştir. Bu yönüyle Koryürek'in Ankara yılları, Türk şiirinde bireyselden evrensele uzanan bir arayışın önemli duraklarından biri olarak değerlendirilebilir.

Siz ki bir başkasının sevdiği kadınsınız,
Siz ki benden çok uzak, ona pek yakınsınız,
Kabul eder misiniz bu şâir, hasta kalbi,
Pür şiir hüsnünüze bir kırık ayna gibi?

Ben ki bir hülyası çok kafiye avcısıyım;
Ben ki aşkın müçahhas, yaşayan açışıyım;
Mâcerâ rüzgârına kaptırarak başımı
Gelirim koncanıza takdîme gözyaşımı.

YILMAZ (AHMET) GRUDA
(14 Mart 1930 İstanbul - 25 Temmuz 2023 İstanbul)

Türk tiyatro, sinema ve dizi oyuncusu, şair, oyun yazarı, tiyatro yönetmeni, çevirmen ve reklamcı. Bir süre İkinci Yeni akımı içinde yer aldı. Attila İlhan ile birlikte Mavi akımının öcüsü oldu. Birçok filmde, tiyatro oyununda ve dizide rol aldı. Hem oyunculuğu hem de yazarlığı, şairliği ile çeşitli ödüllere değer görüldü.[313]

1930'da İstanbul'da doğdu. Adı, Ahmet Yılmaz Arkon'du. Babası Hasan Bey, annesi Emine Mediha (Aytaç) Hanım'dır. Hasan Bey, ülkesi Arnavutluk'tan bir kan davası nedeniyle ayrılıp İstanbul'a yerleşmiş; sütçülükle uğraşırken Emine Mediha Hanım ile tanışıp evlenmiştir. Çift bir süre sonra boşanınca Yılmaz Gruda, Ankara'ya taşınan babası ile yaşadı.

Çok küçük yaşta edebi ürünler vermeye başladı. Mahmut Makal'ın Bizim Köy kitabından esinlenerek 12-13 yaşlarında iken yazdığı *Memo* adlı roman, bölümler halinde bir gazetede yayımlanmaya başladı. Gazete kapanınca romanını *Memo'ya Mektuplar* adlı şiire dönüştürdü. Şiir, '*Yağmur ve Toprak*' adlı şiir dergisinde yayımladı.

313 "Yılmaz Gruda". Facebook. Yılmaz Gruda.

Yılmaz Gruda, ilköğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra eğitimine bir süre Ankara Ticaret Lisesi'nde devam etti. Lise öğrenimini yarıda bırakıp devlet memuru olan Gruda, şiir yazmayı sürdürdü. Şiirleri Varlık, Kaynak gibi gazete ve dergilerde yayımlandı. Bir süre İkinci Yeni akımı içinde yer aldı. 1952'de Mavi dergisinde şairane bir anlatım içeren şiirler yazdı. Böylece Attila İlhan ile birlikte Mavi akımının öncüsü oldu. "Gruda" müstear adını benimsedi. 1954'te memuriyetten istifa etti ve Ankara'dan İstanbul'a gitti. 1955-1956 yıllarında Tiyatro Derneği Cep Tiyatrosu'nda iki sezon sahneye çıktı. Oyunculuk yaşamına Ankara Devlet Tiyatrosu'nda devam etti. *Ankara Meydan Sahnesi* ve *Nisa Serezli topluluklarını*da görev aldı.[314]

Bir süredir sağlık sorunu yaşayan oyuncu, 25 Temmuz 2023 tarihinde tedavi gördüğü Özel Güngören Hastanesinde 93 yaşında öldü. Üsküdar Musahipzade Celal Sahnesi'ndeki törenin ardından cenazesi, Şakirin Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verildi.[315]

Yılmaz Gruda, Türk edebiyatı ve sahne sanatlarının çok yönlü isimlerinden biri olarak, özellikle Ankara yıllarında şekillenen sanatçı kimliğiyle dikkat çeker. Onun Ankara'daki günleri, yalnızca bir geçiş dönemi değil; şiirinin, düşüncesinin ve sahne anlayışının mayalandığı verimli bir zemin olarak görülmelidir.

Gençlik yıllarında yolu Ankara'ya düşen Gruda, burada hem devlet tiyatroları çevresiyle hem de dönemin edebiyat ve düşünce ortamıyla iç içe bir yaşam sürmüştür. Ankara, o yıllarda Türkiye'nin yalnızca siyasi merkezi değil; aynı zamanda güçlü bir kültür ve sanat odağıdır. Devlet Tiyatroları çevresinde gelişen sahne geleneği, Ankara Sanat Tiyatrosu gibi toplulukların yükselişi ve dergiler etrafında kümelenen edebiyat çevreleri, Gruda'nın sanat anlayışını doğrudan beslemiştir.

Bu dönemde Ankara'nın kendine özgü atmosferi, sert kışları, gri sokakları, bürokratik ciddiyeti ve buna karşılık içten içe kaynayan entelektüel hareketliliği onun şiirine de yansır. Gruda'nın dizelerinde zaman zaman hissedilen içe kapanıklık, ironik mesafe ve ince alay, bu başkent ruhunun izlerini taşır.

Şairliği: İroni, Gündelik Hayat ve Derinlik

Yılmaz Gruda, Türk edebiyatında daha çok oyunculuğu ile tanınsa da, şiir alanında kendine özgü sesi olan, ironiyi ve gündelik dili ustalıkla kullanan önemli bir şairdir. Onun edebi kişiliği, sahneyle şiirin kesiştiği bir noktada şekillenir; bu yüzden dizelerinde hem dramatik bir ton hem de güçlü bir söyleyiş ritmi hissedilir.

[314] "Cemal Süreya ile Yarı-Gizli Bir Şair: Yılmaz Gruda'nın Şiir Dergisi Projesi", "Cafrande Kültür Sanat". Cafrande Kültür Sanat. 2023-07-28.
[315] "Yeşilçam'ın duayen oyuncusu Yılmaz Gruda hayatını kaybetti". *Cumhuriyet*. 25 Temmuz 2023.

Yılmaz Gruda'nın şiiri, büyük anlatılardan çok küçük anların, sıradan görünen durumların içindeki anlamı yakalamaya yöneliktir. Bu yönüyle, şiiri hayatın içinden konuşur. Sokağı, insan ilişkilerini, yalnızlığı, yabancılaşmayı ve zaman zaman da toplumsal eleştiriyi sade ama etkili bir dille işler.

Onun şiirinde, abartılı lirizm yerine ölçülü bir duygusallık, süslü imgeler yerine doğrudan ve çarpıcı ifadeler ve ciddi temaların içinde gizlenmiş ince bir mizah ve ironi bulunur. Bu özellikler, onu dolaylı biçimde Garip Akımı sonrasının şiir anlayışıyla ilişkilendirir; ancak Gruda, bu çizgiyi bireysel bir üslupla yeniden yorumlar.

Yılmaz Gruda'nın şairliği, klasik lirizmin dışına taşan bir çizgide ilerler. Onun şiirinde büyük ve gösterişli duygulardan çok, gündelik hayatın içindeki küçük ama çarpıcı ayrıntılar öne çıkar. Bu yönüyle, yer yer Garip Akımı sonrası şiir anlayışıyla akrabalık kurmak mümkündür; ancak Gruda, bu çizgiyi bireysel ironisiyle zenginleştirir.

Şiirlerinde dikkat çeken başlıca özelliği hayatı doğrudan yüceltmek yerine, hafif bir mesafeyle ele alır. Sokaktan, konuşma dilinden beslenen bir şiir kurar. Basit görünen dizelerin altında derin bir insanlık hâli gizlidir ve tiyatro kökeni, şiirlerinde ritim ve ses duygusunu güçlendirir.

Ankara'nın Şiirine Etkisi

Ankara, Gruda'nın şiirinde doğrudan bir mekân olarak sık sık görünmese de, bir "ruh hâli" olarak hissedilir. Bu ruh hâli; biraz mesafeli, biraz düşünceli, biraz da ironiktir. İstanbul'un coşkulu ve taşkın duygusuna karşılık, Ankara'nın daha ölçülü ve içe dönük atmosferi, Gruda'nın şiirinde belirgin bir arka plan oluşturur.

Onun şiirindeki sade ama derin anlatım, belki de Ankara'nın bu disiplinli ve düşünceye alan açan yapısıyla ilişkilidir. Başkentte geçen yıllar, Gruda'ya yalnızca sahne deneyimi kazandırmamış; aynı zamanda gözlem gücünü, insan ilişkilerine bakışını ve dildeki ekonomisini de geliştirmiştir.

Yılmaz Gruda'nın Ankara'daki günleri, onun sanat yolculuğunda kurucu bir rol oynar. Bu şehirde edindiği tiyatro disiplini, entelektüel çevrelerle kurduğu temas ve gözlemlediği insan manzaraları, onun şiirine hem derinlik hem de özgünlük kazandırmıştır. Gruda'nın şairliği, büyük sözlerden çok küçük ayrıntılarda saklı olan anlamı yakalama çabasıdır. Ankara ise bu çabanın sessiz ama etkili tanığıdır: Gürültüsüz, gösterişsiz, ama derin.

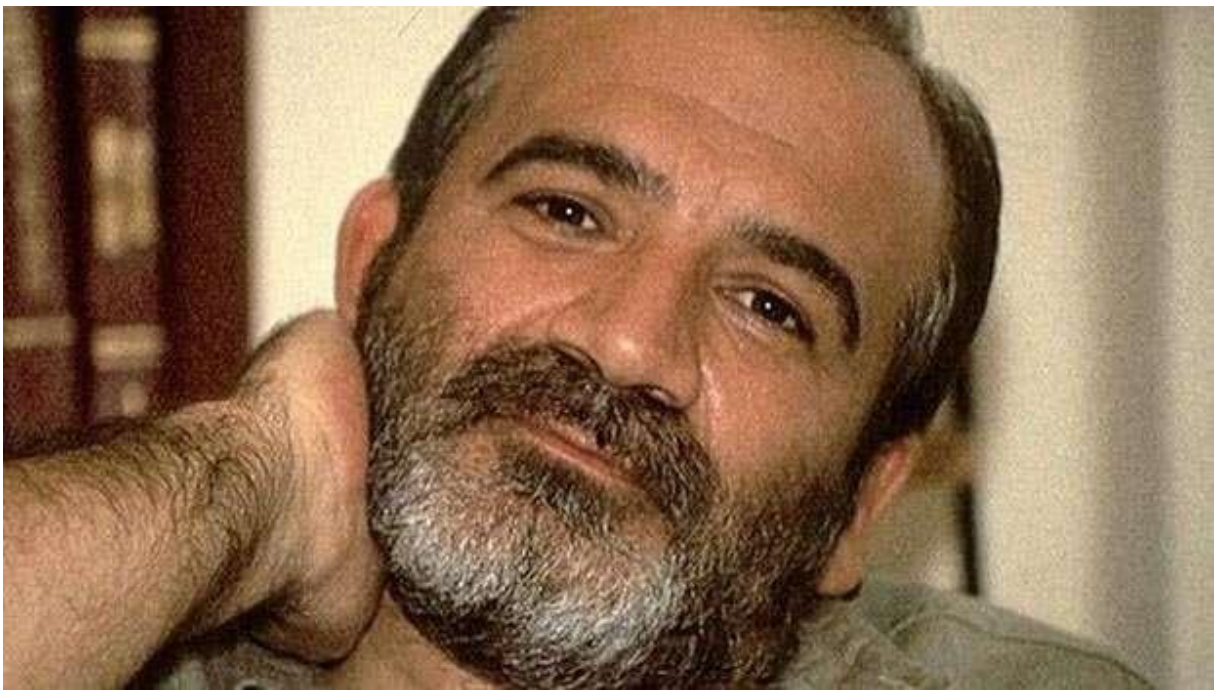
YILMAZ ODABAŞI
(15 Ağustos 1962 Diyarbakır -)

Şair, yazar ve gazeteci. Yılmaz Odabaşı, ilk öğrenimini Diyarbakır, Ankara, Kayseri ve Gaziantep illerinde, lise öğrenimini Diyarbakır'da Diyarbakır Lisesi'nde tamamladı. 1970'lerin sonunda dönemin öğrenci eylemlerinde aktif rol aldı. 1980'de İzmir Hukuk Fakültesi'nde öğrenimine başladıktan sonra 12 Eylül Darbesi ile tutuklandı ve Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde bir yıl hapis yattı.

Yılmaz Odabaşı, yazdığı ilk yıllardan itibaren şiirimizde 80 kuşağının özgün, sevilen ve yaygın okunan şairlerinin başında yer aldı. Şiirleri en çok bestelenen bir şair olarak da anıldı. Ahmed Arif'in epik ve dağlı sesi ile Attila İlhan'ın kentli lirizminin birleşimi sayılabilecek yalın ama imgesel yoğunluklu şiirleri, 1980'lerden 2000'li yıllara dek genç kuşak şiir okurları üzerinde büyük bir etki oluşturdu.

1993 yılında *Aydınlık* gazetesinin Diyarbakır temsilciliği ve köşe yazarlığını yaptı. 1994 yılında Yargıtay tarafından on aylık hapis cezasının infazını Ankara Ulucanlar Cezaevi ve daha sonra aktarıldığı Ankara Haymana Kapalı Cezaevi'nde tamamladı. 1992'de Petrol-İş Sendikası Şiir Yarışması 2.'lik ödülü ve Cahit Sıtkı Tarancı şiir ödülünü,[3] 1994'te Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin araştırma-inceleme dalında "Yılın Gazetecisi" ödülünü, 1995'te Sabri Altınel Şiir ödülü, 1999'da Orhon Murat Arıburnu Şiir Özel Ödülünü kazandı.

Şiirleri Farsça, İngilizce, Almanca, Fransızca, Arnavutça, Kürtçe gibi pek çok dile çevrildi. Şiirlerinin İngilizce çevirilerinden oluşan "Everything But You" adlı şiir kitabı, Munster Literature Centre adlı yayın kurumu tarafından (Avrupa Konseyi sponsorluğunda) yayınlandı. 2015'te şiirlerinden yapılmış bir seçkiden oluşan bir başka çeviri kitabı ise ("Bileklerimde Bayat Bir İntihar" adıyla) İran Tahran'da (Riva Yay.) yayınlandı. Odabaşı, yazarlık uğraşının yanı sıra fotoğraf çekmekte, resim

çizmekte ve uzun yıllardır kentlerden uzakta bir köyde münzevi bir yaşam sürmektedir.

Gazetecilikten Şiire Yansıyan Gerçeklik

Gazeteci kimliği, Odabaşı'nın şiirine önemli bir gerçeklik duygusu kazandırır. Hayatın içinden, doğrudan gözlemlerle beslenen bir şiir kurar. Bu nedenle dizelerinde yapaylık hissedilmez; anlatılan her şey yaşanmış ya da yaşanabilir gibidir.
Toplumsal olaylara duyarlılığı, onun şiirinde bir tür "tanıklık" hissi yaratır. Şair, yalnızca kendi duygularını değil; bir dönemin, bir toplumun ruh hâlini de kayda geçirir.

Yılmaz Odabaşı, çağdaş Türk şiirinde hem gazeteci kimliğiyle toplumsal duyarlılığı diri tutan hem de şiirlerinde güçlü bir lirizmi koruyan isimlerden biridir. Onun şiiri, bireysel duygularla toplumsal gerçeklik arasında kurduğu dengeden beslenir; bu yönüyle hem içe dönük hem de dış dünyaya açık bir damarı vardır.

Yılmaz Odabaşı'nın şiiri, ilk bakışta yoğun bir duygusallık ve içtenlik taşır. Aşk, ayrılık, özlem ve yalnızlık gibi temalar onun dizelerinde sıkça karşımıza çıkar. Ancak bu duygular, yalnızca bireysel bir iç döküş olarak kalmaz; çoğu zaman memleket meseleleriyle, tarihsel kırılmalarla ve toplumsal acılarla iç içe geçer. Şiirinde duygusal yoğunluk ve lirizm ön plandadır. Toplumsal hafıza ve politik duyarlılık güçlüdür, akıcı ve anlaşılır bir dil tercih edilir ve imge ile doğrudan söyleyiş dengeli biçimde kullanılır. Bu nedenle Odabaşı'nın şiiri, hem geniş okur kitlelerine ulaşabilen hem de edebi derinliğini koruyan bir yapıdadır. Yer yer modern Türk şiirinin lirik damarını sürdüren bir çizgide durur; bu bağlamda bazı şiirlerinde Ahmed Arif'in içten ve coşkulu söyleyişine yakın bir tını sezmek mümkündür.

Yılmaz Odabaşı, şiirinde kalpten gelen lirizmi, gazeteciliğinden gelen gerçeklikle birleştiren bir şairdir. Ankara'daki yaşantısı ise onun hem düşünsel hem de sanatsal gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Onun şiiri, bir yandan bireysel duyguların en saf hâlini taşırken, diğer yandan bir toplumun acılarını, umutlarını ve direncini dile getirir. Bu yüzden Odabaşı'nın dizeleri, yalnızca okunmaz; aynı zamanda yaşanır ve hatırlanır.

MUSTAFA ŞERİF ONARAN

(1927 İzmir – 22 Mayıs 2013 Ankara)

Tıp doktoru, edebiyat eleştirmeni, şair. Şiir, eleştiri, deneme alanında emek vermiş bir edebiyatçıdır. Onaran, 1927'de İzmir'de dünyaya geldi. Babası, halı tamircisi Şerif Usta'dır. Çocukluğu İzmir'de geçti. Lise öğrenimini İzmir Namık Kemal Lisesi'nde tamamladıktan sonra 1948 yılında askeri öğrenci olarak Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne girdi. 1954 yılında mezun oldu. İhtisasını, Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde cerrahi alanında tamamladı ve ardından gastroenteroloji cerrahisi alanında uzmanlaştı. 1964 yılında binbaşı rütbesiyle ordudan ayrılan Onaran, Ankara'da Yüksek İhtisas Hastanesi'nde doktorluğa devam etti.

Gençlik yıllarından itibaren edebiyatla yakından ilgilenen Onaran'ın, ilk şiirleri 1944 yılında İstanbul dergisinde yayımlandı. Edebiyat ilgisi tıp öğrenimi sırasında ve mezuniyetten sonra da artarak devam etti. Şiirlerini Fikirler, Varlık, Yücel ve Türk Dili dergilerinde yayımlamayı sürdürdü. 1980 öncesi dönemde Türk Dil Kurumu'nda aktif görev alarak Yayın ve Tanıtma Kolu Başkanlığı yaptı. 1986 yılında "*Unutulmuş Şiirler*" adlı kitabı yayımlandı. 1990'lı yıllarda Edebiyatçılar Derneği başkanlığı görevini üstlendi.[316]

Varlık, Hece, Gösteri, Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki gibi süreli yayınlarda düzenli olarak yazılar yayımladı. Sanat ve kültür evlerinde, radyo ve televizyonda edebiyat söyleşileri, çeşitli şiir izlenceleri, yaratıcı yazarlık atölyeleri gibi etkinliklerin içinde yer aldı.[317]

22 Mayıs 2013'te Ankara'da mide kanaması teşhisiyle kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetti.

Türk şiirinde daha çok içe dönük lirizmi, doğa duyarlılığı ve dildeki sadeliğiyle tanınan Mustafa Şerif Onaran, yaşamının önemli bir bölümünü Ankara'da geçirmiş; bu şehir, onun şiir dünyasının olgunlaşmasında belirleyici bir rol oynamıştır. Onaran'ın Ankara yılları, yalnızca bir mekân değişikliğini değil, aynı zamanda şiirinde derinleşme, sadeleşme ve içsel yoğunluğun artmasını ifade eder.

Cumhuriyet'in kültürel merkezlerinden biri olan Ankara, özellikle 1960'lardan itibaren edebiyat ve sanat çevrelerinin yoğunlaştığı bir şehir haline gelmiştir. Mustafa Şerif Onaran da bu ortam içinde hem bir eğitimci hem de bir şair olarak yer almış ve Ankara'nın entelektüel ikliminden beslenmiştir. Uzun yıllar Ankara'da öğretmenlik yapması, onun hem insanla hem de günlük hayatın ayrıntılarıyla kurduğu ilişkiyi derinleştirmiştir.

Onaran'ın Ankara'daki yaşantısı, büyük ölçüde sade, mütevazı ve gözlemci bir hayat şeklinde tanımlanabilir. Bu yaşam biçimi, onun şiirine de doğrudan yansımıştır. Şair, büyük ideolojik söylemlerden ziyade, küçük anların, doğanın ve bireysel duyguların peşinden giden bir şiir anlayışı geliştirmiştir. Ankara'nın bozkır coğrafyası, mevsimlerin sert geçişleri ve şehirdeki dinginlik, onun şiirinde sıkça hissedilen bir arka plan oluşturur.

316 "Mustafa Şerif Onaran Kimdir", Bugün gazetesi, 23.05.2013.

317 REKNİKEL Ramazan, "Mustafa Şerif Onaran'la konuşma," Gercekedebiyat.com sitesi, Erişim tarihi:27.05.2013". 26 Aralık 2012.

Özellikle Ankara'nın doğayla iç içe olan yönleri -parklar, ağaçlar, mevsim değişimleri - Onaran'ın şiirinde önemli bir yer tutar. Onun dizelerinde doğa, yalnızca bir dekor değil; insan ruhunun yansıdığı bir aynadır. Bu bağlamda Ankara'nın sade ve yalın doğası, şairin dilindeki sadelikle örtüşür. Şiirlerinde görülen duruluk ve içtenlik, bu çevresel etkileşimin bir sonucudur.

Ankara'daki edebiyat çevreleriyle kurduğu ilişkiler de Onaran'ın şiirini besleyen unsurlar arasında yer alır. Dergiler, edebiyat toplantıları ve dostluklar, onun şiirini geliştirdiği ve paylaştığı alanlar olmuştur. Ancak o, hiçbir zaman gürültülü bir edebiyat ortamının parçası olmamış; daha çok kendi iç sesine kulak veren, sakin ve derinlikli bir şiir çizgisi oluşturmuştur.

Mustafa Şerif Onaran'ın şiirinde Ankara'nın etkisi, doğrudan şehir tasvirlerinden ziyade bir ruh hâli olarak kendini gösterir. Bu ruh hâli; dinginlik, yalnızlık, gözlem ve içsel derinliktir. Şairin dili yalın, imgeleri sade ama etkileyicidir. Bu özellikler, onun Ankara'daki yaşamının bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Mustafa Şerif Onaran'ın Ankara'da geçirdiği yıllar, onun şiirinde görülen doğa duyarlılığı, içsel yoğunluk ve dildeki sadeliğin temelini oluşturur. Ankara, onun şiirinde yüksek sesli bir tema olarak değil; sessiz, derin ve sürekli hissedilen bir arka plan olarak yer alır. Bu yönüyle Onaran, Ankara'nın sade ve dingin atmosferini şiirine en içten biçimde taşıyan şairlerden biri olarak Türk edebiyatındaki yerini almıştır.

Yeni bir ufuk görmek için karşımda
Yıkmak istiyorum eski hatıraları
Bir başka mevsime yönelsin zaman
Çocukların saçında koklayayım baharı
El değmemiş arzular uçup gitsin
Bulutlar bir beyaz şefkat olsun başucumda
Yıkmak istiyorum eski hatıraları
Mutluluğu gösteren çizgiler var avcumda
Açılsın gönül kapıları ardına kadar
Nerdesiniz sabah yüklü ufuklar?
Altın saçlı çocuklar, nerdesiniz?
İçimde bir bayram sevinci var
Gemiler dönüyor uzaklardan
Sevgiyi tanıdım sıcak dudaklardan
İçimde bir bayram sevinci var
Bir başka mevsime yönelmiş zaman.

NECİP FAZIL (Ahmet) KISAKÜREK
(26 Mayıs 1904 İstanbul - 25 Mayıs 1983 İstanbul)

Şair, yazar ve düşünür. İlk şiirlerinde bireysel bunalımlar, metafizik sorgulamalar ve şehir yalnızlığı gibi temaları işlemiş, 1934 yılında tasavvufla tanıştıktan sonra düşünsel bir dönüşüm yaşayarak eserlerinde İslami ve mistik konulara ağırlık vermeye başlamıştır. Bu süreçte "Büyük Doğu" adını verdiği bir düşünce hareketi geliştirmiş; edebi kimliği ile ideolojik yönelimini birleştirmiştir.

Uzun yıllar çıkardığı *Büyük Doğu* dergisi, İslamcı ve muhafazakâr fikirlerin yayılmasında önemli bir platform olmuştur. Siyasi ve tarihi incelemelerinde resmi tarih tezine karşı çıkarak; olayları genellikle masonluk, Yahudi karşıtlığı ve dış güçler eksenli komplo teorileri ve tarihsel revizyonizm üzerinden yorumlamıştır. Çok sayıda şiir, tiyatro oyunu, hatıra ve fikir kitabı kaleme alan Kısakürek, ölümünden sonra da Türkiye'de muhafazakâr entelektüel kesimler üzerinde kalıcı bir etki bırakmıştır.

1904 yılında İstanbul'da, Maraşlı bir ailenin oğlu olarak dünyaya geldi. Babası, o sırada hukuk öğrencisi olan ve ilerleyen yıllarda Bursa'da âzâ mülazımlığı, Gebze savcılığı ve Kadıköy hâkimliği görevlerinde bulunan hukukçu Abdülbaki Fazıl Bey; annesi ise Girit ensarlarından bir ailenin kızı olan Mediha Hanım'dır. Çocukluğu, dönemin ünlü hâkimlerinden olan büyükbabası Mehmet Hilmi Bey'in Çemberlitaş'taki konağında geçti. İlköğrenimini pek çok farklı okulda tamamladı. Kısa bir süre Gedikpaşa'daki Fransız Frerler Mektebi'nde okudu. 1912 yılında Amerikan Koleji'ne kaydedildi, ancak disiplin sorunları nedeniyle okuldan uzaklaştırıldı. Eğitimine önce Büyükdere'deki Emin Efendi Mahalle Mektebi'nde, ardından yatılı bir okul olan ve Raif Ogan'ın yönettiği *Rehber-i İttihat Mektebi*'nde devam etti. Burada, sonraki yıllarda yakın dostu olacak Peyami Safa ile tanıştı.[318]

1916 yılında *Mekteb-i Fünûn-u Bahriye-i Şâhâne*'ye (bugünkü adıyla Deniz Harp Okulu) imtihanla girdi. Üç yıl boyunca öğrenim gördüğü bu okulda, Yahya Kemal Beyatlı, Ahmet Hamdi Akseki ve Hamdullah Suphi Tanrıöver gibi tanınmış isimler görev yapıyordu. Türk şiir ve düşünce hayatında, farklı edebi ve ideolojik görüşlere sahip olduğu Necip Fazıl ile aynı dönemde öğrenim gören Nâzım Hikmet Ran da bu okulda, iki sınıf üstteydi.

Necip Fazıl, Bahriye Mektebi'ndeki (Deniz Harp Okulu) öğrencilik döneminde şiirle ilgilenmeye başladı. Okulda iyi derece İngilizce öğrenerek Lord Byron, Oscar Wilde ve William Shakespeare gibi Batılı yazarların eserlerini orijinal dilinde okuma fırsatı buldu. Ahmet Necip olan adı, bu okulda "Necip Fazıl" olarak değişti.[319]

İstanbul'un İşgali sırasında annesi ile birlikte Erzurum'daki dayısının yanına gitti. Bu dönemde, henüz genç yaşta olan babasını kaybetti. İstanbul Darülfünûnu Hukuk Fakültesi'nde yükseköğrenimine başladı ve ardından Edebiyat Medresesi Felsefe Şubesi'ne geçti. Bu okulda, Ahmet Haşim, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Faruk Nafiz

[318] ŞAHİN Mehmet Nuri, "Doğumunun 100. yılında Necip Fazıl Kısakürek" TC Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2004.
[319] HÜR Ayşe, "Necip Fazıl Kısakürek'in Öteki Portresi", Radikal Gazetesi, 06.01.2013".

Çamlıbel ve Ahmet Kutsi Tecer gibi dönemin ünlü edebiyatçılarıyla tanıştı. Yakup Kadri ve arkadaşlarının çıkardığı *Yeni Mecmua* dergisinde ilk şiirleri yayımlandı. 1924 yılında, lise ve darülfünun öğrencileri arasından eğitim hayatına Avrupa'da devam edecek ilk grubu belirlemek amacıyla Maarif Vekâleti tarafından düzenlenen sınavda başarılı oldu. Bu başarı sayesinde, üniversitedeki eğitimini resmen tamamlamış sayılarak Paris'e gönderildi.[320]

Paris'teki bohem hayatına bir süre İstanbul'da da devam etti. 1929 yazının sonlarına doğru Ankara'ya giderek Türkiye İş Bankası'nda "Umum Muhasebe Şefi" olarak göreve başladı. Burada dokuz yıl çalışarak müfettişlik seviyesine yükseldi. Ankara'da siyasal elit ve aydın çevrelerle yakın ilişkiler kurdu.Falih Rıfkı Atay ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu ile sıkça bir araya geldi. Askerlik hizmetinin ardından Ankara'ya döndü. Üçüncü şiir kitabı *Ben ve Ötesi* yayımlandıktan sonra ün kazandı. Ayrıca dergilerde yayımlanan hikâyelerini *Birkaç Hikâye Birkaç Tahlil* adlı kitapta topladı.[321]

1934 yılı, Necip Fazıl'ın hayatında önemli bir dönüm noktasıdır. Bu yıl, Nakşi şeyhi Abdülhakim Arvâsi ile tanıştı. Bu dönemde yazdığı tiyatro oyunu Tohum (1935), yeni fikir ve anlayışını yansıtan önemli bir eser oldu. 1936 yılında kültür ve sanat dergisi *Ağaç Mecmuası*'nı çıkarmaya başladı. Spiritüalist özellikler taşıyan dergiye Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı gibi önemli edebiyatçılar katkıda bulundu. 1938 yılı başlarında, yeni bir milli marş yazılması amacıyla *Ulus* gazetesinin açtığı yarışmada kendisine teklif yapıldı ve bu teklifi kabul etti. Yarışmanın iptal şartını öne sürdü. Şart kabul edilince *Büyük Doğu Marşı* adlı şiiri yazdı. Şiirin adı, daha sonra çıkaracağı derginin ismi oldu.[322]

1938 sonbaharında bankacılıktan ayrılan Necip Fazıl, *Haber* gazetesine girerek gazeteciliğe başladı. Maarif Vekili Hasan Âli Yücel tarafından atandığı Ankara Devlet Yüksek Konservatuvarı'ndaki öğretim üyeliğini kısa süre sonra bıraktı ve İstanbul'da bir görev verilmesini istedi.

Necip Fazıl Kısakürek, 1943 yılından itibaren siyasal görüşlerini ve Türk modernleşmesine yönelik eleştirilerini kamuoyuyla paylaşmaya başladı. *Büyük Doğu* dergisini yeniden yayımlamaya başladı. Bu dönemde dergide ağırlıklı olarak dini içerikli yazılar yer aldı. Bu tarihten sonra dergide yalnızca İslamcılığı savunan yazılar değil; Yahudilik, masonluk ve komünizm karşıtı içerikler de yer aldı. 22 Mart 1951 tarihinde "Kumarhane Baskını" olarak anılan olay gerçekleşti. Beyoğlu'ndaki bir kumarhaneye düzenlenen baskında yakalanan Necip Fazıl, bu olay nedeniyle 18 saat karakolda tutuldu.[323]

1960 darbesinden ardından 6 Haziran'da evinden alınan Necip Fazıl, 4,5 ay Balmumcu Garnizonu'nda tutuldu. 1970 yılında eski başbakanlardan Necmettin Erbakan'ın kurduğu Milli Nizam Partisi'nin (MNP) kuruluş beyannamesini kaleme almıştır. 1973

---

320 KILIÇ Ziya, "Büyük Doğu Mecmuası'nın Yayın Hayatına Başlaması, Yapısı, Yayın Politikası, Sosyal ve Siyasi Görüşleri (1943-1951)", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2006.

321 "Anahatlarıyla İlk Necip Fazıl Kısakürek Biyografisi", Er. Tar 11.01.2012.

322 "Anahatlarıyla İlk Necip Fazıl Kısakürek Biyografisi", Er. Tar 11.01.2012.

323 ARIKAN Rüçhan, "Necip Fazıl Kısakürek kumar oynarken suçüstü yakalandı", Hürriyet Gazetesi, 22 Aralık 2019.

yılında hacca gitti. 26 Mayıs 1980'de Türk Edebiyat Vakfı tarafından "Sultan-üş Şuara" (Şairlerin Sultanı) unvanı verildi. 8 Temmuz 1981 tarihinde, Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun'a aykırı fiil işlediği gerekçesiyle, Atatürk'ün manevi şahsına hakaret suçundan hüküm giydi. 25 Mayıs 1983 tarihinde evinde öldü. Cenazesi Eyüpsultan Mezarlığı'a defnedildi.

Kendi deyimiyle 12 yaşında şiir yazmaya başlayan Necip Fazıl'ın ilk şiir kitabı, 17 yaşındayken yayımlandı Necip Fazıl'ın düşünce yapısı, din, tasavvuf ve mistisizm ekseninde şekillenmiş, fikri mücadelesini bu doğrultuda sürdürmüştür. Fikir ve inançlarını yaymak amacıyla edebi araçların yanı sıra yayıncılık yaparak kendi medyasını oluşturmuş, Demokrat Parti döneminde ise parti iktidarından destek almıştır.[324]

Akmayan yaşlarla sıcacık yüzün;
yavrum, bugün seni pek üzgün gördüm.
Gözünde bir küçük noktadır hüzün,
Neşeni ne bugün, ne de dün gördüm.
Eğri dallar gibi halsiz, yorgunsun,
Birikmiş sulardan daha durgunsun,
Görünmez bıçakla içten vurgunsun,
Seni öz yurdunda bir sürgün gördüm.
Geçti bir cenaze peşinde ömrüm;
Bilemem, vardığın neresi, bugün?
Her gün yürüdüğün kadar yürüdün,
Arkasından kendi ölünün; gördüm.

Necip Fazıl Kısakürek'in Ankara'daki yaşantısı, onun sanatkârlıktan fikir adamlığına evrildiği, düşünce dünyasının belirginleştiği ve ideolojik duruşunun keskinleştiği önemli bir dönemi ifade eder. Cumhuriyet'in ilk yıllarında hızla şekillenen yeni başkent Ankara, yalnızca siyasi bir merkez değil, aynı zamanda kültürel, akademik ve entelektüel bir odak hâline gelmişti. Necip Fazıl'ın bu şehirle kurduğu ilişki, onun hem şahsi hem de edebi gelişiminde belirleyici olmuştur.

1930'lu yılların sonlarına doğru Ankara'ya gelen Necip Fazıl, burada akademik görevler üstlenerek dönemin aydın çevreleriyle doğrudan temas kurmuştur. Özellikle Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi ve Ankara Devlet Konservatuvarı gibi kurumlarda verdiği dersler, onun yalnızca bir şair değil, aynı zamanda estetik ve düşünce alanında söz sahibi bir entelektüel olarak kabul görmesini sağlamıştır. Bu kurumlarda bulunduğu süre boyunca sanat, felsefe ve edebiyat üzerine yaptığı değerlendirmeler, genç Cumhuriyet'in kültürel inşa sürecine dolaylı da olsa katkıda bulunmuştur.

Ankara'nın o dönemdeki entelektüel atmosferi, farklı fikir akımlarının bir arada bulunduğu ve zaman zaman çatıştığı bir zemin sunuyordu. Devletin resmi ideolojisi, daha çok pozitivist ve Batıcı bir çizgide ilerlerken, Necip Fazıl bu çizgiye mesafeli durarak metafizik temelli, ruhçu bir dünya görüşünü savunmuştur. Aynı dönemde

[324] "ÖRÜMCEK AĞI, Necib Fazıl (Kısakürek)", İstanbul, Necmi İstikbal Matbaası, 1925.

Ankara'da bulunan Ahmet Hamdi Tanpınar ve Ahmet Kutsi Tecer gibi isimlerle aynı kültürel çevreyi paylaşması, onun edebi ve fikri tartışmaların merkezinde yer almasına imkân tanımıştır. Ancak Necip Fazıl, bu çevre içinde dahi kendine özgü, zaman zaman yalnızlaşan bir duruş sergilemiştir.

Necip Fazıl'ın Ankara'daki en önemli faaliyetlerinden biri, çıkardığı Ağaç Dergisi etrafında şekillenen düşünsel mücadelesidir. Bu dergi, dönemin hâkim ideolojik eğilimlerine karşı alternatif bir ses olma iddiası taşımış; materyalist ve pozitivist yaklaşımlara karşı ruhçu ve metafizik bir perspektif geliştirmeyi amaçlamıştır. "Ağaç", yalnızca bir edebiyat dergisi değil, aynı zamanda bir fikir platformu olarak Necip Fazıl'ın dünya görüşünü sistemli bir şekilde ifade ettiği önemli bir mecra olmuştur.

Ankara yılları, Necip Fazıl'ın şiirden tamamen uzaklaştığı bir dönem değildir; ancak bu süreçte onun kaleminde şiirden çok fikir yazıları, polemikler ve ideolojik metinler öne çıkmıştır. Bu yönüyle Ankara, onun için bir "yoğunlaşma alanı"dır. Burada edindiği tecrübeler, ilerleyen yıllarda geliştireceği Büyük Doğu düşüncesinin temel taşlarını oluşturmuştur. Devletin merkezinde bulunmak, onun hem sistemi yakından gözlemlemesine hem de bu sisteme yönelik eleştirilerini keskinleştirmesine imkân tanımıştır.

1940'lı yılların başından itibaren Ankara'dan uzaklaşarak yeniden İstanbul'a yönelen Necip Fazıl, burada fikir mücadelesini daha geniş bir zemine taşımıştır. Ancak Ankara'da geçirdiği yıllar, onun düşünce dünyasının olgunlaşmasında kalıcı izler bırakmıştır. Bu şehirde kurduğu ilişkiler, yürüttüğü yayın faaliyetleri ve içinde bulunduğu entelektüel tartışmalar, onun sonraki yıllardaki etkisini hazırlayan önemli bir arka plan oluşturmuştur.

Necip Fazıl Kısakürek'in Ankara'daki yaşantısı, yalnızca bir mekân değişikliği değil; aynı zamanda bir zihinsel dönüşüm sürecidir. Ankara, onun için şiirin içe dönük dünyasından çıkarak topluma, devlete ve insanlığa dair daha geniş bir perspektif geliştirdiği bir düşünce sahnesi olmuştur. Bu yönüyle Ankara yılları, Necip Fazıl'ın hem edebi hem de ideolojik kimliğinin şekillendiği kritik bir eşik olarak değerlendirilebilir.

Tohum saç, bitmezse toprak utansın!
Hedefe varmayan mızrak utansın!
Hey gidi Küheylan, koşmana bak sen!
Çatlarsan, doğuran kısrak utansın!

Eski çınar şimdi Noel ağacı;
Dallarda iğreti yaprak utansın!
Ustada kalırsa bu öksüz yapı,
Onu sürdürmeyen çırak utansın!

Ölümden ilerde varış dediğin,
Geride ne varsa bırak utansın!
Ey bin bir tanede solmayan tek renk;
Bayraklaşamıyorsan bayrak utansın!

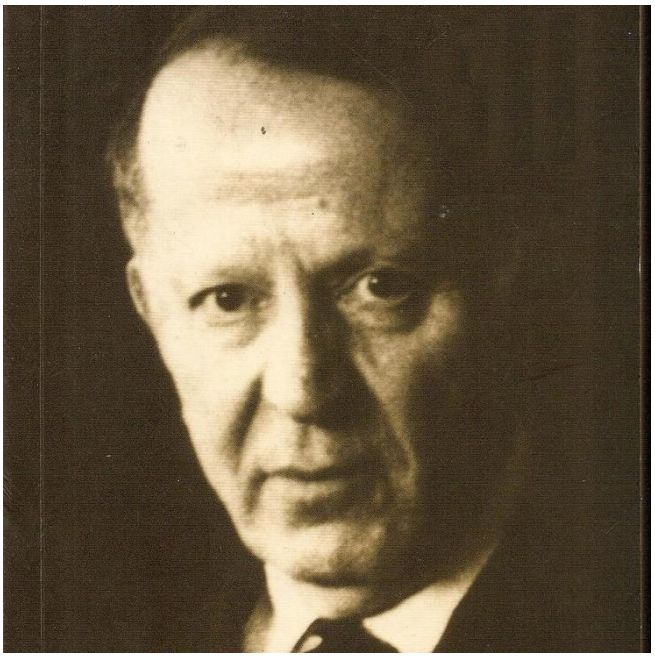
HÜSEYİN NİHÂL ATSIZ
(12 Ocak 1905 İstanbul - 11 Aralık 1975 İstanbul)

Yazar, Türkolog, şair, düşünür ve öğretmen. Türklerin tarihini konu edindiği edebi eserleri ve tarih araştırmaları olan Atsız, Türkçü-Turancı ve ırkçı dünya görüşüne sahiptir.[8][9][10] Yaşamının son yıllarında İslam dinini "Araplar tarafından Araplar için kurulmuş bir din" olarak nitelendirerek eleştirmiştir.[325]

Atsız'ın babası Gümüşhane'nin Midi köyünün Çiftçioğulları ailesinden Deniz Güverte Binbaşısı Mehmet Nail Bey, annesi Trabzon'un Kadıoğulları ailesinden Deniz Yarbayı Osman Fevzi Bey'in kızı Fatma Zehra Hanım'dır.

İlköğrenimini Kadıköy'deki çeşitli okullarda, orta öğrenimini Kadıköy ve İstanbul Sultanilerinde *(İstanbul Lisesi)* yaptı. Buradan mezun olunca Askeri Tıbbiye'ye yazıldı. Atsız, 1922 yılında Askeri Tıbbiye'ye kaydolduğu çağlarda Türkçülük fikrinin etkisi altına girmeye başladı. Kabataş Erkek Lisesinde yardımcı öğretmenlik yapan Atsız, daha sonraları Deniz Yolları'nın Mahmut Şevket Paşa adlı vapurunda kâtip muavini olarak çalıştı. 1926 yılında İstanbul Dârülfünûnunun Edebiyat Fakültesinin Edebiyat Bölümüne ve İstanbul Dârülfünûnunun yatılı kısmı olan Yüksek Muallim Mektebine kaydoldu. Aynı yıl Edebiyat Fakültesinden mezun oldu. Atsız, yine 1931 yılında Dârülfünûnun felsefe bölümünden mezun olan ilk eşi Mehpare Hanım ile evlenmiş, ancak 1935 yılında ayrılmıştır.[326]

Atsız, kendini tanıtmaya başlayan ilk yazılarını "H. Nihâl" imzasıyla, öykülerini de "Y.D." imzasıyla, bu dergide yayımlamaya başlamıştır. 1932 Temmuz'unda Ankara'da toplanan Birinci Türk Tarih Kongresi sırasında, Prof. Dr. Zeki Velidi Togan'a Dr. Reşid Galib'in yaptığı eleştiriler üzerine Atsız, içerisinde ikinci eşi Bedriye Atsız ile Pertev Nâili Boratav'ın da bulunduğu 8 arkadaşı ile, Dr. Reşid Galib'e "Zeki Velidi'nin talebesi olmakla iftihar ederiz" diyen bir protesto telgrafı çekmiş ve bu telgraf üzerine de Reşid Galib'in tepkisini üzerine çekmiştir.

Atsız, Nisan 1944'te yayımlanan 16. sayıda, Şükrü Saracoğlu'ya hitaben bir mektup yayımlayarak Ahmed Cevat Emre, Pertev Nâili Boratav, Sabahattin Ali ve Sadrettin Celâl Antel'in Marksist etkinliklerde bulunduklarını ve Milli Eğitim Bakanı'nın "komünistleri kolladığını" ileri sürerek devrin Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'i istifaya

[325] Bilgicik.com (22 Ekim 2007). "İçimizdeki Şeytanlar (Hüseyin Nihal ATSIZ)".
[326] YAŞLI Fatih (2016), "Türkçü Faşizmden "Türk-İslam Ülküsü"ne" (2017 bas.). İstanbul, Yordam Kitap, s. 26, ISBN 978-605-172-162-0.

çağırdı. Bu ikinci açık mektup, Türkçü çevreler içinde büyük bir kaynamaya neden olarak başta İstanbul ve Ankara olmak üzere birçok kentte, Komünizm karşıtı gösterilere yol açtı. Bunun üzerine Hasan Âli Yücel, 7 Nisan 1944'te Atsız'ın Boğaziçi Lisesindeki edebiyat öğretmenliğine son verdi.

Orhun dergisi de Bakanlar Kurulu kararı ile yeniden kapatıldı. Sabahattin Ali'nin arkadaşı ve Atsız'ın da yakın arkadaşı olan Ankara Musiki Muallim Mektebi Müdürü Orhan Şaik Gökyay'ın arabuluculuğuna karşın dava açmak zorunda kaldı. Aleyhine dava açılan Atsız, trenle Ankara'ya gitti ve Türkçü gençlerce istasyonda karşılanarak bir otelde misafir edildi.

4 Mayıs 1952'de Ankara Atatürk Lisesinde vermiş olduğu "Türkiye'nin Kurtuluşu" konulu bir konuşma üzerine *Cumhuriyet* gazetesi, Atsız'ın aleyhine haberler yayımlamıştır. Ancak bu yazılar üzerine, Ankara sokaklarında Atsız aleyhine hazırlanmış, ayrılıkçılığı ilan eden bildiriler dağıtılmış ve aynı günlerde Adalet Partisi'nin Diyarbakır senatörlerinden birisi, Senato kürsüsünden Atsız aleyhine ağır bir konuşma yapmıştır.[327]

Atsız, 1975 yılının Kasım ayının ortalarında hasta olduğundan kuşkulanmış ancak yapılan muayene ve testler sonucunda bir hastalık bulunamamıştır. 10 Aralık 1975 Çarşamba akşamı kalp krizi geçirmiş, gelen doktor infarkt olduğunu anlayamamıştır. Nihal Atsız, 11 Aralık 1975 Perşembe akşamı geçirdiği kalp krizi sonucu öldü.[328]

Ruhun mu ateş, yoksa o gözler mi alevden?
Bilmem bu yanardağ ne biçim korla tutuştu?
Pervane olan kendini gizler mi hiç alevden?
Sen istedin ondan bu gönül zorla tutuştu.

Gün, senden ışık alsa da bir renge bürünse;
Ay, secde edip çehrene, yerlerde sürünse;
Her şey silinip kayboluyorken nazarımdan,
Yalnız o yeşil gözlerinin nuru görünse...

Nihal Atsız'ın Ankara'daki yaşantısı, onun yalnızca bir şair değil aynı zamanda bir ideolog ve tarihçi kimliğiyle şekillendiği önemli bir dönemi ifade eder. Cumhuriyet'in ilk yıllarında hızla gelişen Ankara, Atsız için hem bir mücadele alanı hem de fikri çatışmaların yoğunlaştığı bir merkez olmuştur. Bu şehirde geçirdiği yıllar, onun edebi üretimini doğrudan etkilemiş, şiirlerinde görülen sert, idealist ve tarihsel tonun oluşmasında belirleyici rol oynamıştır.

Nihal Atsız, Ankara'da özellikle öğretmenlik ve bürokratik görevler aracılığıyla bulunmuş, aynı zamanda dönemin entelektüel çevreleriyle temas hâlinde olmuştur. Ancak onun Ankara'daki varlığı, çoğu zaman uyumdan ziyade çatışma ile anılır. Resmi ideolojinin şekillendiği bu merkezde Atsız, Türkçü ve Turancı düşünceleriyle dikkat çekmiş; bu fikirleri nedeniyle çeşitli soruşturmalara ve görevden uzaklaştırmalara

[327] "Milliyet - 12 Aralık 1975 - MİLLİYET GAZETE ARŞİVİ". gazetearsivi.milliyet.com.tr.
[328] "Nihal Adsız vefat etti" Marmara Üniversitesi, 17 Ağustos 2021.

maruz kalmıştır. Özellikle 1940'lı yıllarda yaşanan Irkçılık-Turancılık Davası süreci, onun Ankara'daki hayatının en çalkantılı dönemlerinden birini oluşturur. Bu dava, yalnızca onun meslek hayatını değil, aynı zamanda ruh dünyasını ve edebi yönelimini de derinden etkilemiştir.

Ankara'nın bürokratik ve disiplinli atmosferi, Atsız'ın karakterindeki sertlik ve tavizsizliği daha da belirginleştirmiştir. O, bu şehirde kendisini çoğu zaman bir "muhalif" olarak konumlandırmış; bu durum şiirlerine de yansımıştır. Atsız'ın şiirlerinde görülen güçlü tarih bilinci, Orta Asya'ya uzanan Türk geçmişine duyulan özlem ve idealize edilmiş bir "Türk kimliği" arayışı, Ankara'daki bu ideolojik mücadele ortamında daha da keskinleşmiştir.

Onun şiirlerinde sıkça karşılaşılan yalnızlık, dışlanmışlık ve mücadele duygusu, büyük ölçüde Ankara yıllarının bir yansımasıdır. Devlet merkezinde bulunmasına rağmen sistemle yaşadığı gerilim, onun iç dünyasında bir kırılma yaratmış; bu kırılma şiirlerinde hem epik hem de lirik bir ton olarak ortaya çıkmıştır. Atsız, bir yandan kahramanlık ve tarihsel yücelik temalarını işlerken, diğer yandan bireysel bir yalnızlığı ve anlaşılmama duygusunu dile getirmiştir.

Atsız'ın şiir dili, Ankara'daki yaşantısının etkisiyle daha keskin, daha doğrudan ve zaman zaman sert bir hâl almıştır. Onun dizelerinde süslemelerden uzak, yalın ama vurucu bir anlatım görülür. Bu durum, hem ideolojik netliğinin hem de yaşadığı mücadelelerin bir sonucudur. Ankara'daki fikir çatışmaları, onun şiirini romantik bir duygusallıktan çıkarıp daha çok bir "dava şiiri"ne dönüştürmüştür.

Nihal Atsız'ın Ankara'daki yaşantısı, onun şiirini yalnızca tematik olarak değil, üslup ve ton açısından da derinden etkilemiştir. Ankara, Atsız için bir ilham kaynağından çok bir sınav alanı olmuş; bu sınav, onun şiirine sertlik, ideolojik yoğunluk ve tarihsel derinlik kazandırmıştır. Bu yönüyle Atsız'ın şiiri, bireysel bir estetik arayıştan ziyade, yaşanmış bir fikri mücadelenin edebi yansıması olarak değerlendirilebilir.

Kahramanlık ne yalnız bir
yükseliş demektir,
Ne de yıldızlar gibi parlayıp
sönmemektir.
Ölmezliği düşünmek boşuna
bir emektir;
Kahramanlık; saldırıp bir
daha dönmemektir.

Sızlasa da gönüller
düşenlerin yasından
Koşar adım gitmeli onların
arkasından.
Kahramanlık; içerek acı ölüm
tasından
İleriye atılmak ve sonra
dönmemektir.

SEZAİ (AHMET) KARAKOÇ
(22 Ocak 1933 Ergani-Diyarbakır - 16 Kasım 2021 İstanbul)

Şair, yazar, düşünür ve siyasetçi. Babası Yasin Bey olup I. Dünya Savaşı'nda Kafkasya Cephesi'nde çarpışırken Ruslara esir düşmüştür. Babası orta halli bir tüccardı. Ahmet Sezai Karakoç[2] İlkokul eğitimini 1938-1944 yılları arasında Ergani'de tamamladı. 1944 yılında sınavlara girip Maraş Ortaokulu'nda parasız yatılı olarak okumaya hak kazandı. 1947-1950 yılları arasında lise eğitimini yine parasız yatılı olarak Gaziantep Lisesi'nde tamamladı.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini kazanarak başladığı yüksek öğrenimini 1955'te fakültenin Maliye Bölümünden mezuniyetle tamamladı. Altan Öymen'le aynı dönemdendi. Mecburi hizmet sebebiyle Maliye Bakanlığında Hazine Genel Müdürlüğü Dış Tediyeler Muvazenesi bölümüne atandı. 1959 yılında İstanbul'da gelirler kontrolörü oldu. Bir ara Ankara'ya çağrılıp Yeğenbey Vergi Dairesi'nde görevlendirildiyse de kısa bir müddet sonra yine İstanbul'daki görevine döndü.

16 Kasım 2021'de yaşlılığa bağlı geçirdiği kalp krizi sebebiyle İstanbul'daki evinde öldü. 17 Kasım günü Şehzadebaşı Camisi'nde kılınan ikindi namazını müteakip aynı caminin haziresine defnedildi.

Karakoç, şiirle ilgili görüşlerini yazmaya başladığı dönemlerden itibaren şiir anlayışını da yazmıştır. Bu konudaki düşüncelerini "Edebiyat Yazıları" adını verdiği 3 kitapta toplayan Karakoç'un Türk şiirinde son derece özgün bir yeri vardır. Onun şiiri metafizik bir şiirdir. Türk şiiri geleneksel yapısı itibarıyla aslında metafizik bir şiirdir. Ancak bu özellik Tanzimat'tan sonra değişir. Sadece Abdülhak Hamit'te metafizik bir ürperti söz konusu olur. Onunla tekrar başlayan bu anlayış Cumhuriyet'in ilk yıllarında Necip Fazıl Kısakürek'te ve Ahmet Kutsi Tecer'de kendini gösterir. Bunlardan başka Yahya Kemal ve Asaf Halet Çelebi'de de metafizik anlayış görülür. Fakat bu metafizik unsurlar adı geçen hiçbir şairin şiir anlayışını açıklamaz, anlatmaz.

Dostu Cemal Süreya, ona, yarattığı mistik şiir tarzından ötürü "Sezo" diyordu ve onu, "Mehmet Akif ve Necip Fazıl karışımı şair" olarak tanımlıyordu.

Mona Roza Şiirinin Hikayesi

Mona Roza şiiri edebiyatımızın en sevilen şiirleri arasında yer almakla birlikte Sezai Karakoç'un ilk şiirleri arasında yer alır. Gizemli bir aşkın şiiri olan Mona Roza'nın hikayesi hakkında çeşitli anlatılar bulunmaktadır. Mona Roza şiiri hikayesi...

Sezai Karakoç-Muazzez Akkaya aşkına ilişkin türlü türlü hikayeler

üretilmiştir. Hikayelerden biri şu şekildedir; Sezai Karakoç üniversitedeyken bir okul arkadaşına sevdalanır, bu kişinin Adı Muazzez Akkaya'dır. Bir gün cesaretini toplayıp aşkını Muazzez Hanım´a arz eder. Fakat reddedilince çok üzülür. Okullar tatil olur ve Muazzez Hanım Geyve´de yazlıkta kalmaya başlar. Sezai Karakoç'ta tam karşısındaki yazlığın bahçesinde bahçıvan olarak çalışmaya başlar. Her gün karşılıksız sevgi duyduğu sevgilisini seyreder. Ona şiirler yazar. "Mona Roza" şiiri Muazzez Akkaya'nın isminin baş harflerinden (her bir kıtanın ilk harfi) ortaya çıkar. Yani akrostiştir.

Okul biter ve mezuniyet töreni yapılır. Mezuniyet törenindeyse Sezai Karakoç "Mona Roza" şiirini okur. Muazzez Akkaya ise tam karşısındadır. Şiiri bittikten sonra bir alkış tufanı kopar. Herkes bir daha okuması için ısrar eder. Ve tam 3 kez Sezai Karakoç bu şiiri ard arda okur. Sahneden tam ineceği sırada Muazzez Hanım koşarak yanına gelir ve ona hala teklifinin geçerli olup olmadığını sorar. Sezai Karakoç senin aşkın artık benimkine yetişemez der ve hayır cevabını verir. Muazzez Hanım bayılır. Sezai Karakoç hala evlenmemiştir...[329]

MONA ROZA

Mona Roza, siyah güller, ak güller
Geyvenin gülleri ve beyaz yatak
Kanadi kirik kus merhamet ister
Ah, senin yüzünden kana batacak
Mona Roza siyah güller, ak güller

Ulur aya karsi kirli çakallar
Ürkek ürkek bakar tavsanlar daga
Mona Roza, bugün bende bir hal var
Yagmur igri igri düser topraga
Ulur aya karsi kirli çakallar
…….

Cemal Süreya ve Sezai Karakoç

Anlatılanlara göre üniversite yıllarında sınıf arkadaşları Muazzez Akkaya'ya duydukları ilgi nedeniyle iddiaya girdikleri, Sezai Karakoç'un kazandığı, bunun üzerine Cemal Süreyya'nın soyadındaki bir "y" harfini silerek "Süreya" yaptığı sıkça anlatılır. Efsanenin öznesi Muazzez Akkaya, her ikisinin de kendisine ilgi duyduğunu, Cemal Süreya'nın cebine şiirler bıraktığını ve bu şiirleri daha sonra sınıftaki tahtada gördüğünü belirtmiştir.

Sezai Karakoç'un, kıtaların baş harfleriyle "Muazzez Akkayam" ismini oluşturduğu meşhur "Mona Roza" şiirini bu dönemde yazdığı bilinmektedir. İki şair edebiyat sahasında farklı yollarda ilerlese de (biri İkinci Yeni'nin sesi, diğeri mistik şiirin ustası), okul yıllarındaki dostlukları ve bu rekabet edebiyat tarihinde iz bırakmıştır.[330]

[329] https://www.haberturk.com/ 17.11.2021. Er.Tar. 01.05.2026.

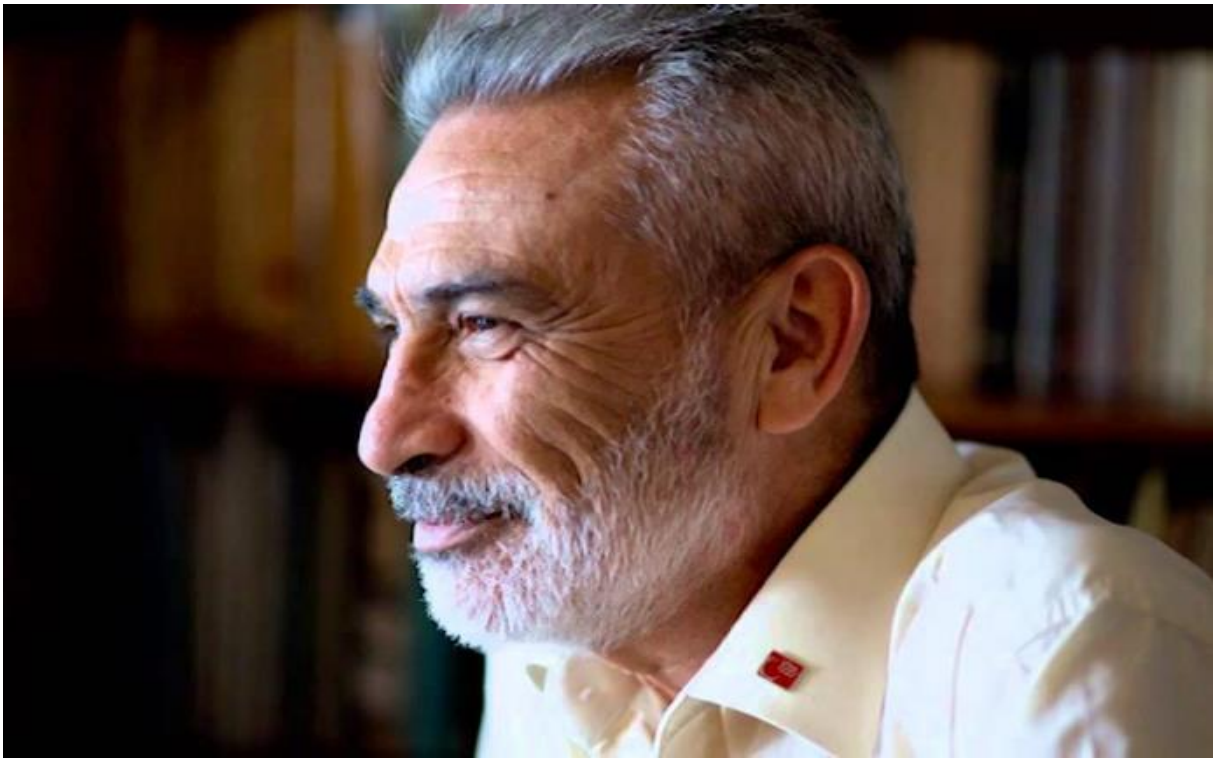
[330] Not: Bazı kaynaklar, Süreya'nın harf atma olayının bu iddiayla değil, başka bir şiirle ilgili olduğunu da tartışmaktadır.

İSMET ÖZEL
(19 Eylül 1944 Kayseri -)

Şair, yazar ve deneme yazarı. 1944'te Kayseri'de doğdu. İlk ve ortaöğrenimini sırasıyla Kastamonu, Çankırı ve Ankara'da tamamladı, 1962'de mezun oldu. 1963'te Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okumaya başladı. Bu yıllarda komünizmi benimsedi, Türkiye İşçi Partisi'nde çeşitli görevler üstlendi. 1972'de Hacettepe Üniversitesi'nde Fransız Dili ve Edebiyatı okumaya başladı, 1977'de mezun oldu. 12 Mart Muhtırası sonrası Müslüman dünya görüşüne bağlandı. Bu dönemde, bağlandığı bu dünya görüşü doğrultusunda çeşitli gazetelerde yazdı. 2007'de İstiklal Marşı Derneği'ni kurdu. 2013 itibarıyla şiire veda ettiğini duyurdu.

İsmet Özel, 19 Eylül 1944'te Kayseri, Düvenönü'nde dünyaya geldi. Sıdıka Hanım ve Sökeli bir polis memuru olan Ahmet Özel'in altıncı çocuğudur. Babasının memuriyeti dolayısıyla birçok şehri dolaşmıştır. Özel ailesi 1947'de Kastamonu'ya taşınmış, İsmet Özel 1950'de Kastamonu'da Abdülhak Hamit İlkokuluna başlamıştır. 1955'te ilkokuludan mezun olmuştur.[331]

Ahmet Özel'in 1955'te emekliliği ile Özel ailesi, ailedeki kız çocuklarının lise tahsilleri dolayısıyla Çankırı'ya taşınmıştır. Ortaokulu ve lise birinci sınıfı Çankırı Lisesinde okumuştur. Çankırı'da dört yıl kalan aile, Ankara'ya taşınmıştır. İsmet Özel, lise öğrenimine Ankara Gazi Lisesinde devam etmiştir. Üç yıllık lise eğitiminin son sınıfında matematik dersinden geçememiş ve liseyi dördüncü yılın sonunda, 1962'de bitirmiştir. 1963'te Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesinde okumaya başlamıştır. Fakülte öğrencileri tarafından kurulan Fikir Kulübü'nün yönetim kurulunda önce sekreterlik, daha sonra ast başkanlık yapmıştır.[332]

[331] KAYA, Ahmet (2014), "İsmet Özel - Hayatı, Şiiri ve Poetikası", Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi.
[332] FUAT, Memet (2008), Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi, 13, 1, Adam Yayıncılık, ISBN 978-975-418-575-1.

Eylül 1963'te ilk şiiri "Yorgun", *Yelken* dergisinde yayımlandı. 7 Aralık 1963'te Türkiye İşçi Partisi'ne katıldı. 1964'te Bakırköy Halkevi'nin düzenlediği şiir yarışmasına katıldı, üçüncülük ödülünü kazandı. 1965 genel seçimlerinde TİP adına görevler üstlendi. 1966'da Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden bir grup arkadaşıyla birlikte *Dönüşüm* dergisinin caddelerde satılması etkinliklerine katıldı. Aynı zamanda sendikalarda çalışmalarda bulundu. 1966'da ilk şiir kitabı *Geceleyin Bir Koşu* yayımlandı. 1966'da Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden ayrıldı.[333]

İsmet Özel, 10 Ekim 1969'da terhis oldu ve çalışmak için İstanbul'a geldi. İlk olarak, bir ay Meydan Larousse Ansiklopedisinde çalıştı. Ardından *Eros Cinsel Bilgiler Ansiklopedisi*'nin teknik sekreterliğini yaptı, bu dergide üç ay çalıştıktan sonra Ankara'ya döndü. *Mühendislik Haber* dergisinde teknik sekreter olarak çalışmaya başladı (1970-1972). 12 Mart 1971'de ilan edilen sıkıyönetimde derginin diğer yöneticileri tutuklanınca tüm sorumluluk İsmet Özel'e kaldı. 1972 yılına kadar bu dergide görev yapmaya devam etti. Kısa süre bir eczanede kalfa olarak çalıştı.[334]

1969'da "Evet, İsyan" şiiri *Şiir Sanatı* dergisinde yayımlandı. 1969'un sonunda *Ant* dergisi için Osman Saffet Arolat'ın yönettiği "Devrimci Genç Şairler Savaş Açıyor" başlıklı bir oturuma katıldı. 1970'te Ataol Behramoğlu ve Murat Belge ile birlikte devrimci sanatı savunan şair ve yazarların ürünlerinin yayımlandığı *Halkın Dostları* dergisini çıkardı. 18 sayı yayımlanan dergi, sıkıyönetim bildirisiyle kapatıldı.[335]

Halkın Dostları dergisinin Sıkıyönetim Komutanlığı'nca kapatıldığı ve yazarlarının tutuklandığı 12 Mart 1971'deki askerî müdahaleyi izleyen dönem, İsmet Özel için bir arayış ve değerlendirme dönemi olur; düşüncelerini ve inançlarını gözden geçirme gereği duyar. 1972'nin sonunda Hacettepe Üniversitesinde Fransız Dili ve Edebiyatı okumaya başlar. 1974'te Sezai Karakoç'un çıkardığı *Diriliş* dergisinde "Amentü" adlı şiirini yayımlayarak İslamcı dünya görüşüne bağlandığını belirtir.[336]

15 Ocak 1976'da Hacettepe Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünden sınıf arkadaşı Necla Aslandoğdu ile evlenir. Aynı yıl Ticaret Bakanlığında çalışmaya başlayan Özel, Müsteşarlık Kaleminin basın bürosundaki Fransızca yazışmaları yapar. 1977'de üniversiteden mezun olur. Mezun olduktan sonra, *Yeni Devir* gazetesinde yazı yazmak üzere Ticaret Bakanlığından istifa eder.

1988-1994 yılları arasında Orhan Karabul ile birlikte Çıdam Yayınlarını kurar ve yönetir. 1991'de XII. Dünya Şairler Kongresi'nce verilen Uluslararası Yunus Emre Ödülü'nü kazanır. 1996'da Şilili şair Gabriela Mistral'ın Nobel Edebiyat Ödülü alışı sebebiyle her yıl bir ülkeden bir şaire verilen Gabriela Mistral Nişanı ödülünün de sahibi olur.[337]

---

[333] AYAZLI, Doğukan (2016), Tutkulu Reddediş, Tedirgin Kabulleniş - İsmet Özel, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.
[334] TÜZER, İbrahim (2019), "İsmet Özel", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Ahmet Yesevi Üniversitesi.
[335] FUAT, Memet (2008), Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi, 13, 1, Adam Yayıncılık, ISBN 978-975-418-575-1.
[336] ÖZEL İsmet (1999), Waldo Sen Neden Burada Değilsin, Şule Yayınları, ISBN 978-975-7796-25-1.
[337] TÜZER, İbrahim (2019), "İsmet Özel", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Ahmet Yesevi Üniversitesi.

90'larda kurulup gelişen özel televizyon ve radyo yayınlarına da katılır. İsmet Özel, 2005'te Türkiye Yazarlar Birliği tarafından verilen Üstün Hizmet Ödülü'nü alır. 2007'de İstiklal Marşı Derneği'ni kurar. Temmuz 2013'te İstiklal Marşı Derneği'nin resmî internet sitesinden "Sesli Gemi" adlı son şiiriyle şiir yazmayı bıraktığını ilan eder. 9 şiir, 22 deneme, söyleşi, mektup ve 5 çeviri kitabına imza atmıştır.[338]

Özel'in siyasi yönelimleri ilk şiir kitabı yayımlandıktan sonra (1966) daha belirgin bir hâle gelir. 1960'lı yılların ortalarından itibaren toplumcu gerçekçi bir şiire yönelir. Ancak, toplumcu gerçekçiliğe bağlı şiirlerinde, diğer toplumcu gerçekçi şairlerden farklı olarak, iç dünyasını zengin bir şekilde şiirine yansıtır. Bu dönemde "halk", şiirleri için belirgin bir tema olduğu kadar toplumun güncel siyasi hayatı da şiirlerinde belirgin bir temadır. 12 Mart 1965'te Zonguldak Kozlu'da gerçekleşen maden işçilerinin eylemleri, şairin "Kan Kalesi" şiirine yansır. Olaylara sosyalist bir bakış açısıyla yaklaşırken şiirsel yeteneklerini korumaya çaba gösteren Özel, *Evet, İsyan* (1969) ve *Cinayetler Kitabı* (1975) gibi eserlerinde görüldüğü üzere, siyasi söyleme dayandığında da şiir estetiğinden ödün vermeyen bir tutum geliştirir.[339]

Özel'in toplumcu gerçekçi şiirlerinde, şairin halkına yönelik sevgisi açık bir şekilde belirgindir ancak bu sevginin kaynağı ve gücü şairin kendi içindedir. Bu nedenle, sevgide belirleyici olan şairdir. Özel, devrimci şairlerin içinden çıktıkları toplumdan hem ilham aldıklarını hem de bu toplumun sınırlamalarıyla mücadele ettiklerini belirtir. Ona göre, devrimi düşüncede başlatmak önemlidir. Zira yazacakları şiir de toplumsal gerçeklikle sıkı bir bağ içindedir. Bu bağlamda, sosyolojinin şiirin temelini oluşturduğunu ve şairin dünyayı değiştirme amacının, toplumsal dönüşümle iç içe geçtiğini vurgular.[340]

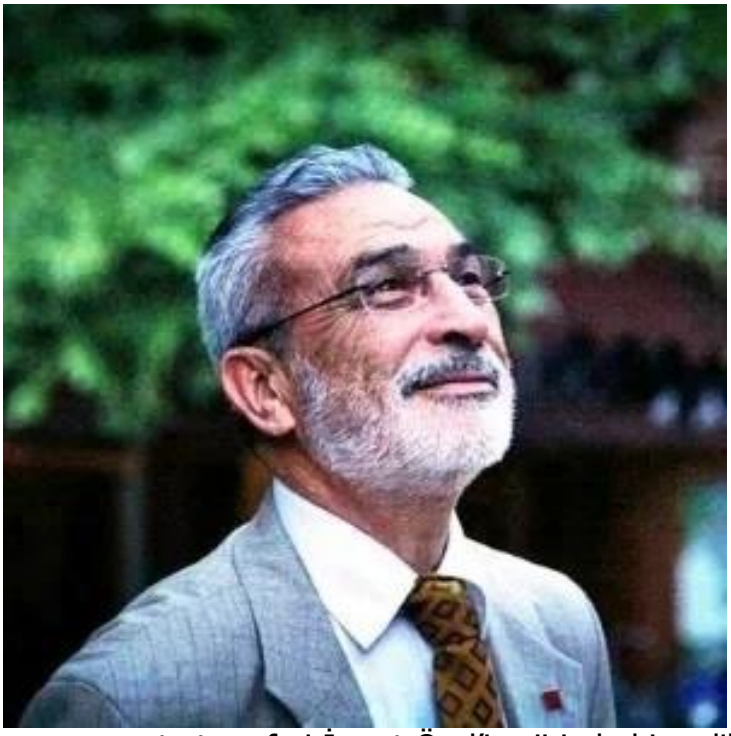
Türk şiirinde güçlü sesi, düşünsel derinliği ve ideolojik dönüşümleriyle dikkat çeken İsmet Özel, yaşamının önemli bir dönemini Ankara'da geçirmiş; bu şehir, onun hem düşünce dünyasını hem de şiirinin yönünü belirleyen başlıca merkezlerden biri olmuştur. Özellikle gençlik ve öğrencilik yıllarında Ankara'da kurduğu ilişkiler ve içinde bulunduğu entelektüel ortam, onun şiirinde belirgin izler bırakmıştır.

İsmet Özel, yükseköğrenim için geldiği Ankara'da, dönemin canlı ve hareketli üniversite ortamı içinde yer almıştır. Başlangıçta Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde eğitim görmüş, ardından farklı alanlara yönelmiş olsa da bu süreç onun düşünsel gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. 1960'lı yılların ideolojik açıdan yoğun atmosferi, Ankara'daki üniversitelerde özellikle belirgindir ve İsmet Özel de bu ortamın aktif bir parçası olmuştur.

338 "2005 Yılı Yılın Yazar, Fikir Adamı ve Sanatçıları Ödülü". *Türkiye Yazarlar Birliği*. 20 Nisan 2010.

339 FEDAİ Celal (2018), "İsmet Özel'in Şiirlerinde 1965-1975 Dönemi Siyasî Olayları ve Halka Bakış", Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 58 (2), ISSN 1015-2091.

340 FEDAİ Celal (2018), age,

Ankara'daki yaşantısı sırasında Özel, sol düşünce çevreleriyle yakın ilişki kurmuş; dönemin toplumsal ve siyasal tartışmaları içinde yer almıştır. Bu dönem, onun şiirinde belirgin bir toplumcu ve devrimci tonun öne çıktığı yıllardır. Şairin erken dönem şiirlerinde görülen öfke, başkaldırı ve adalet arayışı, büyük ölçüde Ankara'daki bu ideolojik ve entelektüel ortamın bir yansımasıdır. Şiir, onun için yalnızca estetik bir uğraş değil; aynı zamanda bir mücadele ve ifade aracı haline gelmiştir.

Öte yandan Ankara'nın kendine özgü yapısı, resmî, disiplinli ve yer yer sert atmosferi İsmet Özel'in şiirinde hissedilen gerilim duygusunu beslemiştir. Şairin dizelerinde sıkça karşılaşılan yalnızlık, sıkışmışlık ve varoluşsal sorgulama, bu şehirde yaşadığı deneyimlerle ilişkilendirilebilir. Ankara, onun şiirinde doğrudan bir mekân olarak yer almaktan çok, bir ruh hâli ve düşünsel arka plan olarak belirir.

İsmet Özel'in Ankara'daki yılları, aynı zamanda onun şiirinde yaşanan büyük dönüşümün de başlangıç noktasıdır. Sol düşünceden İslami duyarlılığa yöneldiği süreç, bu şehirde edindiği deneyimlerin ve sorgulamaların bir devamı olarak okunabilir. Bu dönüşüm, onun şiirinde hem dil hem de tema açısından köklü değişimlere yol açmış; daha önceki devrimci söylemin yerini, metafizik ve inanç temelli bir sorgulama almıştır.

Ankara'daki entelektüel çevrelerle kurduğu ilişkiler de Özel'in şiirine önemli katkılar sağlamıştır. Dergiler, tartışma ortamları ve edebiyat çevreleri, onun düşüncelerini geliştirdiği ve ifade ettiği alanlar olmuştur. Bu çevreler, onun şiirinin hem içerik hem de biçim açısından zenginleşmesine zemin hazırlamıştır.

İsmet Özel'in Ankara'daki yaşantısı, onun şiirinin hem ideolojik hem de estetik yönünü belirleyen temel unsurlardan biridir. Bu şehirde edindiği deneyimler, onun şiirinde görülen başkaldırı, sorgulama ve dönüşüm temalarının kaynağını oluşturur. Ankara, İsmet Özel için yalnızca bir yaşam alanı değil; aynı zamanda düşünsel bir mücadele sahası ve şiirinin şekillendiği önemli bir merkezdir.

Sana durlanmış kelimeler getireceğim
Pörsümüş bir dünyayı kahreden kelimeler
Kelimeler, bazısı tüyden bazısı demir
Seni çünkü dik tutacak bilirim
Kabzenin, çekicin ve divitin
Tutulduğu yerden parlayan şiir.

AHMET ANTMEN
Sudaki halkaların Şairi
(12 Eylül 1979, Mersin -)

Türk şair ve öykü yazarıdır. Üniversite eğitimini Ankara'da tamamlamıştır. ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümünden mezun olmuştur. Öğrencilik yıllarında, ODTÜ Edebiyat Topluluğu başkanlığı görevinde bulunmuştur. Nikbinlik dergisini çıkartmış, 2002 - 2003 döneminde Edebiyatçılar Derneği'nde Genel Sekreter Yardımcılığı ve kısa bir dönem Damar dergisinde sanat yönetmenliği yapmıştır. Yayıncılık, çevirmenlik ve editörlük yapmakta, ayrıca Nâzım Hikmet Kültür Merkezi'nde çalışmalarda bulunmaktadır. Antmen, yayınlanmış kitapların Türkçeye uyarlanması ve çeviri konusunda çalışmalarına devam etmektedir. Edebiyatçılar Derneği üyesidir. Nikbinlik adlı bir çeviri bürosunu işletmektedir.

Perşembeydi
Dilim döndüğü kadar
Huyumun mührüyle
Can saydım ardından
Devrilip umarsız okşadım ölümü
Parmağımda günü geçmiş kelebek
Kiremit çatlarken rüzgar sesiyle
Kış sızdı içimden yalınayak
Mevsimden saymadı yüzünü
Gölü güneşi zenginler
Adımlarım sana lam elif
Dizimde sızlar kağıt ev
Hangi nehir bırakır öksüz suyu
Hangi su yansıtmaz suretini
İkindiye çıkmadı hoparlör
Bak minarede solan renk
Şimdi toprak kokusu
Bıraksalar
Sırrımı
Tutacaktı
Elimden
Şimdi
Yoksun bir
Perşembe
Sensiz
Gördün mü
Altı gün bir hafta
Günlerin unuttum hizasını
Sen zemheriyi es
Geçen mevsim
Yer ettin kursağımda
Söz hâlâ
Yangın

ARİF NİHAT ASYA (Mehmet)
7 Şubat 1904 İstanbul - 5 Ocak 1975 Ankara)

Şair, öğretmen ve siyasetçidir. Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin önemli temsilcilerindendir. Sade bir üslupla milli değerleri ve dini heyecanları işleyen şiirler yazmıştır. "*Bayrak*, *Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor*, *Fetih Davulları*, *Selimler*, *Kubbeler*, *Süleymaniye"* en tanınmış şiirleridir. *Bayrak* şiirinden dolayı Türk edebiyatında *Bayrak şairi* olarak da anılır. 9. dönem TBMM'de milletvekili olarak görev yapmıştır.[341]

1904'te Çatalca'nın İnceğiz köyünde doğdu. Asıl adı Mehmet Arif'tir. Henüz bebekken babası veba hastalığından hayatını kaybetti; annesi yeni bir evlilik yapıp Filistin'e gitmesi üzerine üç yaşından itibaren akrabalarının yanında yetiştirildi. onun bakımını üstlenen halası ile birlikte Balkan Savaşı'ndan kısa bir süre önce İstanbul'a göçtü. I. Dünya Savaşı yıllarında *Gülşen-i Maarif Rüştiyesi*'ne devam etti. Bu dönemde hakim olan milliyetçi duyguların etkisiyle şiire başladı.[342]

Bazı destancıların Haseki'de okuyarak sattıkları harp destanları onu şiire yönelten ilk örneklerdi. Orta tahsilini parasız yatılı olarak Bolu ve Kastamonu liselerinde tamamladı. Milli Mücadele'ye destek verenlerin durağı haline gelen Kastamonu'daki öğrencilik dönemi onun kişiliğini ve sanatını etkiledi. Bu döneme şiire ilgisi arttı, hocası Enver Kemal Bey'in yönettiği *Gençlik* adlı dergide ilk şiirlerini yayımladı.

Öğrenimine *Dârü'l-Muallimin-i Âliye* (sonraki adı *Yüksek Muallim Mektebi*, bugünkü İstanbul Üniversitesi Yüksek Öğretmen Okulu) Edebiyat Bölümü'nde devam etti. İlk şiir kitabı olan *Heykeltıraş*, 1924 yılında bu okulda öğrenci iken yayımlandı. Yüksek Muallim Mektebi son sınıfındayken ilk eşi olan Hatice Semiha Hanım'la evlendi. Bu evlilikten iki çocuğu oldu.[343]

1928'de mezun olduktan sonra edebiyat öğretmeni olarak Adana'ya tayin oldu. Adana Kız Lisesi ve Erkek Lisesi'nde öğretmenlik ve idarecilik yaptı. Adana'da öğretmenlik yaptığı dönemde 1933 yılında Üsküdar Mevlevihanesi'nin son şeyhi Ahmet Remzi Akyürek'le tanışan Arif Nihat, dervişlik çilesini çekip Mevlevilikte şeyhlik makamına kadar yükseldi. Milli şiirlerin yanı sıra tasavvufi şiirler yazdı. Şair, 1940 yılında, Adana'nın düşman işgalinden kurtuluşunun kutlandığı 5 Ocak günü yapılan tören için *Bayrak* adlı şiiri ile tanındı ve *Bayrak Şairi* olarak anılır oldu.[344]

1950 Türkiye genel seçimlerinde Demokrat Parti'nin listesinden Seyhan (Adana) adayı oldu. Seçimleri Türkiye Büyük Millet Meclisine girdi. Dönemin sonunda aktif politikayı bırakma kararı alarak öğretmenliğe döndü. 5. dönem Eskişehir milletvekilliği yaptı. Arif Nihat Asya, 1955 yılından itibaren Ankara Gazi Lisesi'nde ve Ankara Polis

341 YALÇIN, Soner. "Unutulmaz 'Bayrak' şairinin hazin hikâyesi". 17 Kasım 2015.
342 DÖNMEZ, Ali Osman. "Millî ve Manevi Değerleri Bayraklaştıran Arif Nihat Asya". 21 Ocak 2014.
343 YILDIZ, Saadettin. "Yûnus Diyarında Bir Mevlevî: Arif Nihat Asya". 7 Mart 2016.
344 BİRİNCİ, Necat. "ASYA, Arif Nihat" (PDF). 26 Şubat 2016.

Koleji'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. 1962'de Ankara'ya döndü ve Gazi Lisesi'nden emekliye ayrıldı.[345]

Emekliye ayrıldıktan sonra *Yeni İstanbul* ve *Babıali'de Sabah* gazetelerinde yazılar yazdı. Aralık 1974'ün sonlarında hastalanarak hastaneye kaldırıldı. 5 Ocak 1975'te öldü. Kabri, Ankara Karşıyaka Mezarlığı'ndadır.

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin milli ve lirik sesiyle öne çıkan isimlerinden Arif Nihat Asya, yalnızca bir şair değil; aynı zamanda öğretmen ve siyasetçi kimliğiyle de dikkat çeken çok yönlü bir aydındır. Onun Ankara'daki milletvekilliği yılları, hem düşünsel dünyasında hem de şiirinde belirgin etkiler bırakan önemli bir dönemdir.

Milliyetçi şiirleriyle tanınan Arif Nihat Asya, yurdun güzelliklerini, doğasını anlatan, kimi zaman yergici ama Türklüğü yücelten şiirler yazmıştır. Şiirlerinde halk ve divan edebiyatı nazım şekilleri yanında modern edebiyatın nazım şekilleri de yer almıştır. En çok kullandığı nazım şekli ise Rubaidir; rubailerden oluşan beş ayrı kitap yazmıştır. İşlemiş olduğu başlıca temalar kahramanlık ve tarih duygusu, din, aşk, tabiat ve memleket güzellikleridir. Şiirleri arasında, Ebced hesabı'yla tarih düşürdüğü manzumeler de önemli bir yer tutar.[346]

Şiirlerinde günlük Türkçeyi bir sanat dili haline getirerek kullanan Arif Nihat'ın rahat, özentisiz ve sade bir üslubu vardır. Şiiri üzerinde Yahya Kemal'in açık tesiri görülmektedir. Sosyal ve siyasal konuları, yurt gözlemlerini, arkadaşlarını, yakın çevresini, tarihi konuları, dini meseleleri, aşkı, tabiatı konu alan nesir türünde eserleri bulunur.[347]

Ankara, Türkiye'de siyasal hayatın merkezi olarak Arif Nihat Asya'nın milletvekilliği yaptığı yıllarda da ülkenin en önemli kararlarının alındığı mekândır. Asya, 1950'li yıllarda Demokrat Parti'den milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne girmiş

[345] "Anılar Köşesi-Polis Koleji Anıları". Çağın Polisi Dergisi. 14 Kasım 2014.
[346] BİRİNCİ Necat. "ASYA, Arif Nihat" (PDF). 26 Şubat 2016.
[347] BİRİNCİ Necat. "ASYA, Arif Nihat" (PDF). 26 Şubat 2016.

ve burada aktif görev üstlenmiştir. Bu dönem, Türkiye'nin çok partili hayata geçtiği ve siyasal tartışmaların yoğunlaştığı bir zaman dilimine karşılık gelir.

Milletvekilliği sürecinde Arif Nihat Asya, Meclis'te özellikle kültür, eğitim ve milli değerler üzerine duyarlılığıyla öne çıkmıştır. Onun siyaset anlayışı, ideolojik çatışmalardan ziyade, daha çok milli birlik ve kültürel kimlik üzerine kuruludur. Bu yaklaşım, şair kimliğiyle de örtüşür; çünkü Asya'nın şiirinde en baskın temalar arasında vatan sevgisi, tarih bilinci ve milli ruh yer alır.

Ankara'daki bu siyasal deneyim, Arif Nihat Asya'nın şiirine doğrudan etki etmiştir. Meclis'te bulunması, devletin işleyişini yakından gözlemlemesine imkân tanımış; bu gözlem, onun şiirinde daha bilinçli bir milliyetçilik ve tarihsel duyarlılık olarak yansımıştır. Özellikle "Bayrak" şiirinde somutlaşan milli duygular, yalnızca duygusal bir bağlılık değil; aynı zamanda bilinçli bir ideolojik duruşun ifadesidir.

Ankara'nın resmi ve disiplinli atmosferi, Asya'nın şiirinde görülen düzenli, ölçülü ve klasik yapıyı da beslemiştir. Şairin dilindeki açıklık, söyleyişindeki coşku ve hitabet gücü, bir bakıma Meclis ortamında gelişen konuşma ve ifade becerileriyle de ilişkilendirilebilir. Bu yönüyle onun şiiri, yalnızca bireysel bir lirizm değil; aynı zamanda topluma hitap eden bir söylev niteliği taşır.

Öte yandan milletvekilliği yılları, Arif Nihat Asya'nın şiirinde yalnızca milli temaları değil; aynı zamanda sorumluluk duygusunu da güçlendirmiştir. Devlet yönetiminde yer almanın getirdiği bilinç, onun şiirinde daha olgun ve dengeli bir ifade biçiminin ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır. Bu dönemde yazdığı şiirlerde, coşkunun yanında bir ölçülülük ve derinlik de dikkat çeker.

Ancak 1960 yılında gerçekleşen 27 Mayıs Darbesi, Arif Nihat Asya'nın siyasi hayatında olduğu gibi ruh dünyasında da bir kırılma yaratmıştır. Demokrat Parti iktidarının sona ermesiyle birlikte aktif siyasetten uzaklaşan şair, yeniden daha çok edebi çalışmalarına yönelmiştir. Bu süreç, onun şiirinde içe dönük bir tonun ve zaman zaman hüzünlü bir duyarlılığın ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Arif Nihat Asya'nın Ankara'daki milletvekilliği günleri, onun şiirinde görülen milli duyarlılık, tarih bilinci ve hitabet gücünün gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Ankara, onun için yalnızca bir siyaset mekânı değil; aynı zamanda şiirinin ideolojik ve duygusal derinlik kazandığı bir merkez olmuştur. Bu yönüyle Asya, hem kürsüde hem de şiirde aynı sesi -milletin sesi- duyurmayı başaran nadir şairlerden biri olarak Türk edebiyatında yerini almıştır.

Şehitler tepesi boş değil,
Toprağını kahramanlar bekliyor!
Ve bir bayrak dalgalanmak için;
Rüzgar bekliyor!
Destanı öksüz, sükûtu derin meçhul askerin;
Türbesi yakışmış bu kutlu tepeye
Yattığı toprak belli,
Tuttuğu bayrak belli,
Kim demiş meçhul asker diye?

CAHİT ZARİFOĞLU (**Abdurrahman)**
(1 Temmuz 1940 Ankara - 7 Haziran 1987 İstanbul)

Şair ve yazardır. Türk edebiyatında özellikle *Yedi Güzel Adam* şiiri ve aynı adı taşıyan edebi çevresiyle tanınır. Cahit Zarifoğlu, modern Türk edebiyatında şiir, roman, öykü, deneme ve çocuk edebiyatı türlerinde eser vermiştir. Daha çok şair kimliğiyle tanınan Zarifoğlu'nun şiirleri, İkinci Yeni akımının etkilerini yansıtan, yoğun imge kullanımı ve soyut anlatımıyla karakterize edilir. Eserlerinde bireysel iç dünya ile inanç temaları bir arada yer alır. Çocuk edebiyatı alanındaki metinlerinde, "poetik çocuk dili" olarak tanımlanan ve hem çocuklara hem de yetişkinlerin çocukluk algılarına seslenen bir anlatım biçimi benimsenmiştir. *Sultan* gibi bazı şiirlerinde ise geleneksel İslami şiir türlerinden münacat ve şathiye unsurlarını modern şiir anlayışı içinde kullanmıştır.

Cahit Zarifoğlu, 1940 yılında Ankara'da doğdu. İlkokula Şanlıurfa'nın Siverek ilçesinde başladı, 1951 yılında ise Kahramanmaraş'ta ilkokul eğitimini tamamladı. Babasının görevleri dolayısıyla çocukluğu Silvan, Baykan, Siirt, Siverek ve Kızılcahamam gibi farklı şehirlerde geçti. Lise öğrenimini, arkadaşlarından üç yıl sonra, 1961 yılında tamamladı.[348]

Henüz öğrenciyken kısa bir süre Kahramanmaraş'ta vekil öğretmenlik yaptıktan sonra yerel bir gazetede çalışmaya başladı. İlk şiir ve denemeleri çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı. Lise yıllarında Rasim Özdenören, Alâeddin Özdenören, Erdem Bayazıt ve Mehmet Akif İnan gibi, ileride önemli edebî kimlikler kazanacak isimlerle arkadaşlık kurdu. Bu arkadaş grubu daha sonra "Yedi Güzel Adam" olarak anıldı ve *Diriliş*, *Edebiyat* ve *Mavera* dergileri etrafında bir edebi anlayış geliştirdi.

Avucunda kına yerine horoz devriyesi
Dilimin tehlikelerini azarla
Bu limeler oraya çıkmaz
Açılmasın diye insan torbası
Aşk ne korkunç ne kadar korkunç oluklar uzun
(...)

1956-1959 yılları arasında *Yenilik*, *Yeni Ufuklar*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Türk Sanatı*, *Varlık*,*Yeditepe*, *Dost* ve *Pazar Postası* gibi dönemin önde gelen edebiyat dergilerinde yazıları yayımlandı. Aynı dönemde, *Maraş'ın Sesi* gazetesinde sanat yazıları ve eleştiriler kaleme aldı.[349]

Lise son sınıfta, uçma tutkusunun etkisiyle Eskişehir'de Türk Hava Kurumu'nun uçuş kurslarına gizlice katıldı. Bu eğitim sonunda Millî Model Uçak B Sertifikası almaya hak kazandı. Jet pilotu olmayı hedefleyen Zarifoğlu, sağlık sorunları nedeniyle bu hayalini gerçekleştiremedi.

---

[348] "Cahit Zarifoğlu'nun hayatına dair bilmeniz gereken 20 ilginç bilgi", https://www.fikriyat.com/, Er. Tar. 01.05.2026.

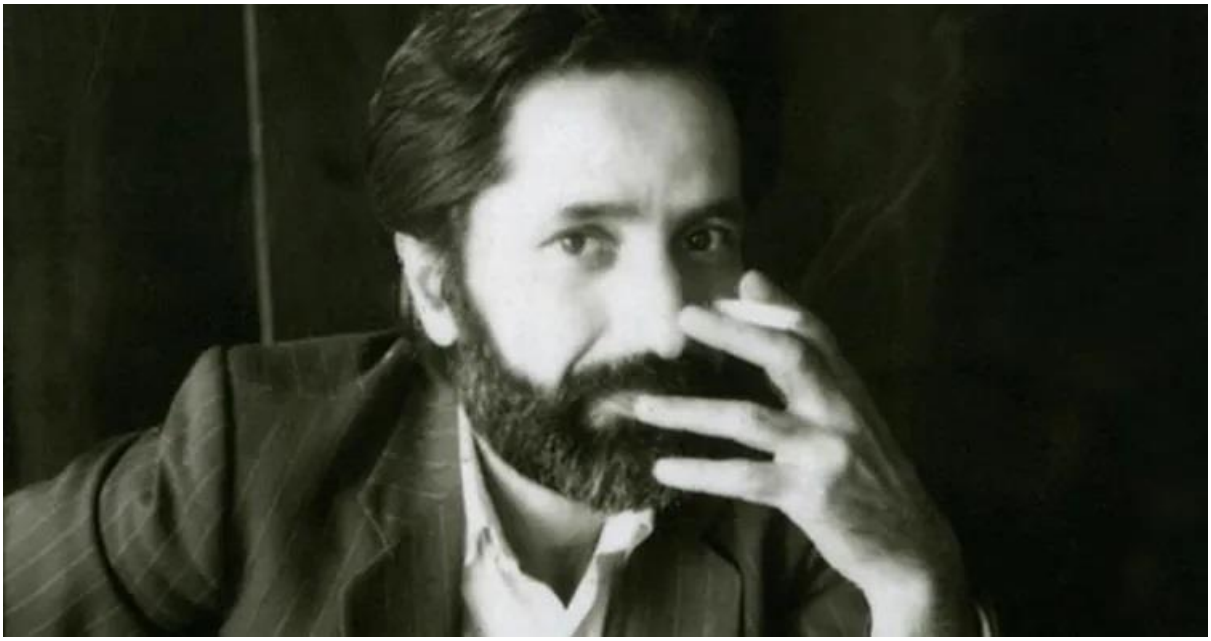
[349] ŞANİ Ahmet Esad, APARI Saadet Firdevs, 2020, "Türk şiirinin zarif şairi: Cahit Zarifoğlu". www.aa.com.tr. 10 Ağustos 2020.

Gazetecilik alanında da faaliyet gösteren Zarifoğlu, çıkışına öncülük ettiği *İnkılap* gazetesinde haber ve köşe yazıları kaleme aldı; ayrıca gazetenin sanat sayfalarının hazırlanmasında görev aldı. Bu yazıların bir bölümü, 1980 yılında yayımlanan *Yaşamak* adlı günlük kitabında bir araya getirildi.[350]

1961 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne kaydoldu. 1962 yılında, yalnızca bir sayı çıkan *Açı* dergisini yayımladı. Üniversite eğitimini maddi nedenlerden dolayı uzun bir sürede tamamlayarak, 1971 yılında mezun oldu. 1962 yılında Zarifoğlu, Paris'te bulunan Cemal Süreya'ya bir mektup göndererek İstanbul'a döndüğünde birlikte ev tutmayı teklif etti. Süreya bu mektuba cevap vermemiş olsa da, Zarifoğlu'nun ölümünden sonra yazdığı günlüğünde onu "iyi bir şair" olarak nitelemiş ve bu mektuptan da söz etmiştir.[351]

1965 yılında, Rasim Özdenören'in sanat sayfasını yönettiği haftalık *Yeni İstiklal* gazetesinde düzenli olarak yazmaya başladı. Mart 1966'da yeniden yayımlanmaya başlayan *Diriliş* dergisinde şiirlerine yer verildi. Ayrıca *Türk Dili*, *Soyut*, Cemal Süreya'nın çıkardığı *Papirüs* ve Memet Fuat'ın yayımladığı *Yeni Dergi* gibi dönemin önde gelen edebiyat dergilerinde eserleri yayımlandı. "Abdurrahman Cem" ve "Cahit Zarifoğlu" imzalarıyla kaleme aldığı 13 şiir, 1967 yılında yayımlanan ilk kitabı *İşaret Çocukları*nda bir araya getirildi.[352]

Başının her seferinde döndüğü kumarı
Gönlünü bir tarzla kurularken kazanır
Anlarsa yenilen bir kadının
Darda kaldığını

[350] "ZARİFOĞLU, Abdurrahman Cahit", https://web.archive.org/, Er. Tar. 01.05.2026.

[351] ŞANİ Ahmet Esad, APARI Saadet Firdevs, 2020, "Türk şiirinin zarif şairi: Cahit Zarifoğlu". www.aa.com.tr. 10 Ağustos 2020.

[352] ŞANİ Ahmet Esad, APARI Saadet Firdevs, 2020, "Türk şiirinin zarif şairi: Cahit Zarifoğlu". www.aa.com.tr. 10 Ağustos 2020.

Kendi kendine ardaşak kaçağı
Arada bir bakınır ne yaptığına
Süresiz kapılır tablolara yan gelir
Ve oturdu mu bir masaya
Hakkını verir çay içmenin

1969 yılından itibaren *Edebiyat* dergisinde yazmaya başladı. Şiir ve hikâyeleri, bu dergide yayımlandıktan sonra kitaplaştırıldı. 1972-1973 yıllarında İstanbul'da bir özel okulda Almanca öğretmenliği yaptı. 1973 yılında yayımlanan *Yedi Güzel Adam* şiir kitabı, hem Zarifoğlu hem de arkadaşları için bir dönüm noktası oldu. 1976 yılında, Erdem Beyazıt, Rasim ve Alaeddin Özdenören, Mehmet Akif İnan gibi isimlerle birlikte *Mavera* dergisini kurdu. 1976 yılında TRT'ye mütercim sekreter olarak atandı. Aynı yıl, Necip Fazıl Kısakürek aracılığıyla tanıştığı Berat Hanım ile evlendi.[353]

Zarifoğlu, farklı dönemlerde *Yeni Devir*, *Milli Gazete* ve *Zaman* gazetelerinde; ayrıca *İslam* dergisinde yazılar kaleme aldı. Bu yazılarında "Ahmet Sağlam", "Abdurrahman Cem" ve "Vedat Can" gibi müstear adlar kullandı. Ayrıca *Gül Çocuk* dergisinde de yazılar yayımladı. Son şiirleri *Yedi İklim* dergisinde yayımlandı.

Cahit Zarifoğlu, ilk dönem şiirlerinde dil ve imge kullanımı bakımından Ece Ayhan'a yakın bir çizgide yer alırken, sonraki dönemlerde Sezai Karakoç, Cemal Süreya ve Turgut Uyar gibi şairlerle benzer üslup özellikleri sergilemiştir.[354]

İkinci Yeni şiir akımının sonraki kuşak temsilcilerinden biri olarak değerlendirilen Zarifoğlu'nun şiirlerinde, bu akımın dil anlayışıyla ortak yönler görülmektedir. İkinci Yeni şairleri, Türkçede alışılmış kalıpların dışına çıkarak ses, kelime ve sözdizimi düzeyinde yenilikçi bir yaklaşım benimsemiş; bu yaklaşım sonraki şairler tarafından da sürdürülmüştür. Zarifoğlu'nun şiirlerinde de, bu dil anlayışına uygun yapı ve anlatım özellikleri gözlemlenmektedir. Anlamın örtük olduğu, yer yer gerçeküstücü şiir anlayışıyla paralellik taşıyan şiirlerinde, kelime oyunları, sözdiziminde alışılmadık yapılandırmalar ve bireysel anlam evrenine dayalı imgeler dikkat çeker.[355]

Cahit Zarifoğlu'nun şiirlerinde, alışılmadık bağdaştırmalara sıkça yer verilir. Bu bağdaştırmalar, dili dönüştürerek çağrışımı artırma ve anlatımı güçlendirme amacı taşır. Gerçeküstü bir yaklaşımla akıl dışı, şaşırtıcı öğeler bir araya getirilir. "Pembe duruşuna horoz rengi öpücüklerle" dizesi, bu anlayışın bir örneğidir.

Zarifoğlu'nun şiir anlayışının ve düşünsel yönelimlerinin şekillenmesinde, özellikle İstanbul'daki üniversite yıllarında tanıştığı Necip Fazıl Kısakürek ve Sezai Karakoç'un

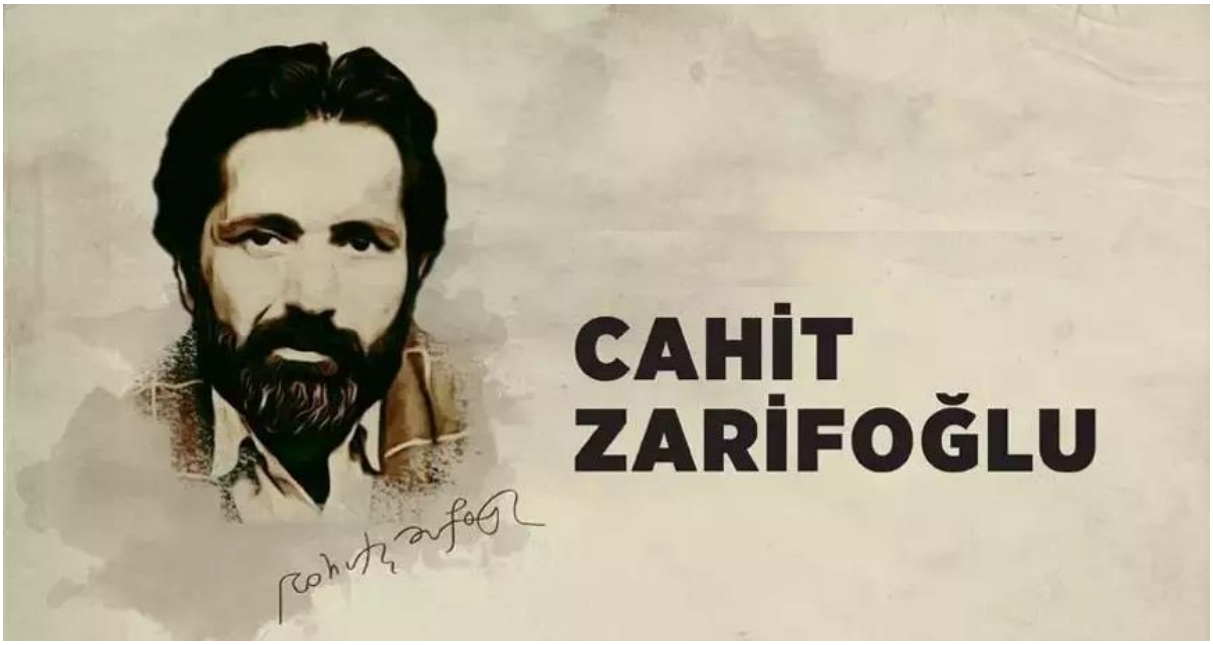
[353] ŞANİ Ahmet Esad, APARI Saadet Firdevs, 2020, "Türk şiirinin zarif şairi: Cahit Zarifoğlu". www.aa.com.tr. 10 Ağustos 2020.
[354] KARAÇAM Ferman, 2013, "ZARİFOĞLU, Abdurrahman Cahit". TDV İslâm Ansiklopedisi. islamansiklopedisi.org.tr. 1 Temmuz 2019.
[355] KARAÇAM Ferman, 2013, "ZARİFOĞLU, Abdurrahman Cahit". TDV İslâm Ansiklopedisi. islamansiklopedisi.org.tr. 1 Temmuz 2019.

önemli etkileri oldu. Bu iki isim, hem kişisel hayatında hem de edebî duruşunda belirleyici rol oynadı.[356]

Cahit Zarifoğlu, pankreas kanseri nedeniyle 7 Haziran 1987'de İstanbul'da öldü. Kabri Üsküdar Beylerbeyi'ndeki Küplüce Mezarlığı'nda ve kayınpederi olan Kasım Arvasi ile yan yanadır. Şiirlerinde, kendi ifadesiyle "ilhamı yakalayabilen" bir yapıya sahip olan Zarifoğlu'nun bazı eserleri İngilizce ve Arapça'ya çevrildi. TRT, Cahit Zarifoğlu'nun "Yedi Güzel Adam" adlı şiirinden esinlenerek aynı adı taşıyan 39 bölümlük bir televizyon dizisi hazırladı. Dizi, 19 Nisan 2014 ile 20 Nisan 2015 tarihleri arasında iki sezon hâlinde yayımlandı.[357]

Anılar defterinde gül yaprağı
Gibi unutuldum kurudum
Başıma düştü sevda ağı
Bir başıma tenhalarda kahroldum
Sen kim bilir rüzgârlı eteklerinle
Kim bilir hangi iklimdesin, ben
Sensiz bu sessizlikle
Deliler gibiyim sensiz
Bu sessizlikle

Ayrılıkla başım belada
Gözlerini çevir gözlerime
Yoksa sensiz bu sessizlikle
Deliler gibiyim
Sensiz bu sensizlikle

[356] KARABURGU Oğuzhan, 2017, "İkinci Yeni Şiiri ve Cahit Zarifoğlu", Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi. DergiPark, ss. 21-31. 11 Haziran 2025.
[357] ŞANİ Ahmet Esad, APARI Saadet Firdevs, 2020, "Türk şiirinin zarif şairi: Cahit Zarifoğlu". www.aa.com.tr. 10 Ağustos 2020.

A. KADİR PAKSOY
(10 Mayıs 1954 Malatya -)

Türk öğretmen, şair ve yazar. Çiftçilik yapan, işçi ve çerçi olarak çalışan Mustafa Hilmi Paksoy ile ev hanımı Zeynep Hanım'ın oğlu olan Paksoy ilkokula Darende Sayfiye İlkokulu'nda başladı, Adana Sakarya İlkokulunda 1966'da, Adana Yavuzlar Ortaokulunda başladığı ortaöğrenimini ise Darende Ortaokulunda 1969'da ve Malatya Turan Emeksiz Lisesinde başladığı lise öğrenimini, Osmaniye Lisesinde 1973'te tamamladı. 1974'te Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilimler Bölümüne girdi. Burada okurken TSİP (Türkiye Sosyalist İşçi Partisi)'ne üye oldu. Okulda, partinin gençlik örgütü SGB (Sosyalist Gençlik Birliği)'nin sözcülüğünü yaptı. Enstitünün ikinci sınıfında iken okul, kendisinin de içinde olduğu uzun bir boykota girince partinin Anadolu örgütlenmesinde görev aldı. 1976 yılında TSİP Aydın il sekreterliği görevini sürdürürken "Komünizm propagandası" suçlamasıyla tutuklanarak bir süre Aydın Cezaevinde hapis yattı. Bu süreçte okuldan atıldı. Danıştay kararıyla döndüğü Gazi Eğitim Enstitüsünü 1979'da bitirmesinin ardından Eskişehir Anadolu Üniversitesi Tarih Bölümünde lisans eğitimi gördü.

Yurdun çeşitli yerlerinde öğretmenlik yaptıktan sonra Ankara'ya yerleşti. 2002'de Ankara Çankaya Lisesi tarih öğretmenliğinden emekli oldu. İlk şiirleri 1977'de Gerçek gazetesinde yayımlanan şairin ilk şiir kitabı *Ayrılığın ve Ölümün Dışında* ise 1984'te Yeditepe Yayınları arasında çıktı. A. Kadir Paksoy, 1987'de bir grup genç şairle birlikte Yeni Şiir dergisini çıkardı. 16 sayı yayımlanan bu dergiyi kapatarak ürünlerini 1990'da Ümit Sarıaslan'la birlikte çıkardıkları Anadolu Ekini dergisinde yayımlamaya başladı. Anadolu Ekini, Ocak 2001'e dek aralıklarla 40 sayı yayımlandı.

2005 yılı sonunda tek başına çıkarmaya başladığı Tan Edebiyat dergisini ise ancak 6 sayı yayımlayabildi. A. Kadir Paksoy, 2009'dan beri özellikle çağdaş Fransız şairlerinden yaptığı şiir çevirilerini sürdürüyor.

Göğe atılırken taş kesilmiş
Çift başlı bir Hitit kartalı gibi
Bakarken Anadolu'ya
Asıldım ayaklarına
Boynumda Midas'ın armağanı
Gümüş bir gemi çapasıyla
Dolaşıp duruyorum
Ay ağılı dolamlı
Düş çanağında.

ABDULLAH NEFES
(20 Ekim 1941 Çankırı - 20 Nisan 2021 Ankara)

Şair, yazar, yayıncı. 20 Ekim 1941 tarihinde Ilgaz'da PTT memuru Cemil Bey'le ev hanımı Hamide Hanım'ın çocukları olarak dünyaya gelen Abdullah Nefes, ilkokulu Kastamonu Gazi Paşa İlkokulu'nda, Liseyi Abdurrahman Paşa Lisesi (Kastamonu)ve Çankırı Lisesi'nde okuduktan sonra, üniversiteyi DTCF ve Hukuk fakültesinde okudu. 1957 Yılından itibaren şiirleri Varlık, Dost, Yeşil, Ilgaz, Çağrı, Yelken, Evrim, Dönem, Elif, Edebiyat ve Eleştiri, Sanat Emeği gibi dergilerde yayınlandı. İlk hikâye kitabı *Sürgün* ile 1980 Akademi Kitabevi Başarı Ödülü'nü öykü dalında İnci Aral ile paylaştı.

1963 yılında üye olduğu Türkiye İşçi Partisi (TİP)'de Ankara Gençlik kolları başkanı ve Ankara Merkez ilçe başkanı oldu. 1965 yılında Ankara İl Sekreterliği'ni yürüttü. Yayıncılık yaşamına 1964 yılında Sosyal Adalet Dergisi ve yayınlarında yazı işleri müdürlüğü yaparak başladı. 1965-66 yılında Dönüşüm dergisini çıkardı ve yazı işleri müdürlüğünü yürüttü. 1968 yılında Türk Sinematek Derneği Ankara şubesini 3 yıl boyunca yönetti ve bu arada Ser Yayınları'nın kuruluşunda yer aldı. 1971 yılında tutuklanan Abdullah Nefes, 1974 yılına kadar Ankara Mamak, Ulucanlar ve Adana Cezaevlerinde yattı.

Türkiye Yazarlar Sendikası'nda yaklaşık 15 yıl Ankara Temsilciliği görevini yürüttü. 68'liler Birliği Vakfı, 68'liler Dayanışma Derneği, İnsan Hakları Derneği, Edebiyatçılar Derneği, Birleşik Sosyalist Parti, Barış Derneği, Türkiye Komünist Partisi kuruluşlarında üye. Ankara Nazım Hikmet Kültür Merkezinde yöneticilik yapan Abdullah Nefes, ülkenin çeşitli kent ve beldelerinde söyleşiler yapmıştır.[358]

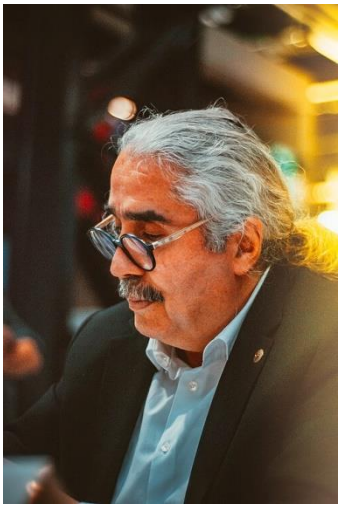
Bu sabah da uyandım
Sag yanım ıssızlıktı
Sol yanımdaki boşlukla selamlaştım.
Gökkuşağından şakayıklar aktı
Nehrin tam kıyısıydı
Güneş doğdu doğacaktı
Göğsümdeki devle
boğuştum.

Güneş doğdu doğacaktı
Bu sabah da uyandım.
Çiçekleri düşündüm, yedi veren
Ve suyundan başkasını istemeyen.
Behçetler, Onatlar, Metinler
Daha kimler kimlerdiler
Ellerimin çaresizliğinden utandım

[358] "TKP üyesi şair ve yazar Abdullah Nefes yaşamını yitirdi". soL Haber Portalı. 20 Nisan 2021.

ABDURRAHİM ALİ URAL
(9 Mart 1959 Samsun -)

Şair ve yazardır. 1959'da Rizeli bir baba ve Afyonkarahisarlı bir annenin çocuğu olarak Samsun'un Ladik ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı. (Kurtuluş İlkokulu, Ahmet Vefik Paşa İlkokulu, Namık Kemal Ortaokulu, Ankara Atatürk Lisesi) Babası ziraat mühendisi ve yazar Kemal Ural, annesi şiirleriyle de bilinen Şahide Yüksel Hanım'ın kızı Ülker Ural'dır. Halk şairi Âşık Zülâlî anne tarafından büyük dedesidir.

İlk şiiri 1982 yılında *Mavera Dergisi*'nde yayınladı. Yüksek öğrenimini tamamlayıp bir süre editörlük yaptıktan sonra 1990 yılında Şûle Yayınları'nı kurdu. 1997. Yılında *Merdiven Sanat* isimli aylık bir sanat dergisi çıkardı. 24 sayı çıkan bu derginin yanı sıra *Kitaphaber* isimli iki aylık bir kitap-kültür dergisi yayınladı. Ural'ın yayınlayıp yönettiği dergiler arasında bir şiir ve poetika dergisi olan *Merdiven Şiir* de bulunuyor (2005–2007). 2012'den beri yayınlanmakta olan edebiyat ve sanat dergisi olan *Karabatak*'ın genel yayın yönetmenliğini yürütmektedir.

ABDURRAHMAN BAŞPINAR (**Âtıf Bedir)**
(1965 Kahramanmaraş -)

Şair ve yazar. 1987-2015 yıllarında TRT'de televizyon haberciliği yaptı. Şiir, gezi, anı ve inceleme türlerinde eserleri vardır. 1965 yılında Kahramanmaraş'ın Suluyayla köyünde doğdu. İlköğrenimini aynı köyde, ortaöğrenimini Kahramanmaraş Lisesi'nde tamamladı.

İlk yazı ve şiir çalışmaları lisede okuduğu 1979-1981 yıllarında Kahramanmaraş'ın yerel gazete ve dergilerinde yer aldı. Lise yıllarında *Esra Yazıları* adlı dört sayılık bir dergi çıkardı. *Esra Yazıları* dergisinde 1978 yılında yayımlanan"Umut" adlı öyküsü, yazarın yayımlanan ilk edebî ürünüdür.[359]

Yükseköğrenim için Ankara'ya gitti. Kahramanmaraşlı yazar Nuri Pakdil öncülüğünde kurulan *Edebiyat* dergisinde 1982-1984 yılından itibaren yazı ve şiirlerini yayımlandı. Yazılarının *Edebiyat* dergisinde yayımlanmasından itibaren, kendisine *Nuri Pakdil ve şair Ârif Ay'ın verdiği Âtıf Bedir* takma adını kullandı. Bu dergide yayımlanan şiirlerinde taşradan modern hayata taşınan bir gencin hayatındaki bocalamalar ve bunun getirdiği duyguları yansıtttı. *Edebiyat dergisinden sonra Mavera dergisine geçti.*[360]

1985 yılında Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Kütüphanecilik bölümünden mezun oldu. 1987 yılında girdiği TRT'de kameramanlık, yönetmenlik ve yöneticilik

[359] "Dergi Soruşturması: Âtıf Bedir". Kitaphaber.com.tr. 8 Ağustos 2020.
[360] SOLAK Mehmet, 2023, "Âtıf Bedir'le Hayat-Memat ve Edebiyat Üzerine", Yitik Söz Dergisi, 29 Aralık 2023.

yaptı, 2018 yılında emekli oldu. *Şiir ve yazılarını İkindiyazıları, Kayıtlar, Türk Dili, Edebiyat Ortamı, Edep ve Mart 1997'den itibaren Hece* dergilerinde yayılamayı sürdürdü. Hece dergisindeki şiirlerini daha çok hasret, gurbet, hayaller, aşk, tarih ve inanç kavramları üzerine bina etti.[361]

İlk şiirlerini *Ateş Salâları* (1998) adlı kitapta topladı. İkinci şiir kitabı "Rüzgarın Dili Lâl" 2010 yılında, üçüncü şiir kitabı *Gökyüzünde Arıcık Kuşları* 2017'de yayımlandı. Şiir anlayışında İslami-muhafazakar estetiğin etkisi vardır.

Safir bir gecedir
Issız şehirlerden geçerim
Uğrun uğrun ağlarım yine seni
Karışırım çakır seyyahların kervanına
Nergis saçlarında çözülür dilim

Safir bir gecedir
Tenha sularda yıkar saçlarını güz
Ah unutulur gözler
En koyu anında kalır gecenin
Kalır züleyha'nın elleri de
Sonunda bilirim ki
Bir yusuf tabir eder düşlerimi

ABDÜLAZİZ MECDİ TOLUN
(1865 Balıkesir - 27 Ağustos 1941 İstanbul)

Mutasavvıf, şair, siyaset adamı, Şeriyye ve Evkaf Vekaleti müsteşarı. Balıkesir'de doğmuştur. Babası Hafız Hasan Efendi'den ilk bilgileri aldıktan sonra rüşdiyeyi bitirmiştir. Şair ve müderris olan dayısı Yahya Nefî Efendi kendisini medreselerde okutulan İslâmî ilimleri özel olarak okutup icazet verdi.

1897'de Girit isyanı sırasında İstanbul'a dönerek Anadolu'da zahire tüccarlığına başladı. 1902'de işini bırakarak Balıkesir'e döndü. 1920'deki IV. dönem mebus seçimlerinde katılarak milletvekili seçildi, ikinci reis vekili olarak görev yaptı. Ankara'ya giderek Şûrâ-yı Evkaf üyeliği, Şeriyye ve Evkaf Vekaleti müsteşarlığı yaptı. Şeriyye ve Evkaf Vekaleti kaldırılarak, Şeriye Vekaleti yerine Diyanet İşleri Başkanlığı, Evkaf Vekaleti yerine de Vakıflar Genel Müdürlüğü kuruldu. Mecdi Efendi, Diyanet İşleri başkanlığına getirilmesi söz konusu olunca İstanbul'a döndü. Resmî ve özel hiçbir görev kabul etmeyerek Beyazıt'taki evinde dinî, tasavvufî sohbetlerde bulundu. Soyadı Kanunu'ndan sonra Tolun soyadını alan Mecdi Efendi'nin mezarı Edirnekapı Şehitliği'nde bulunmaktadır.[362]

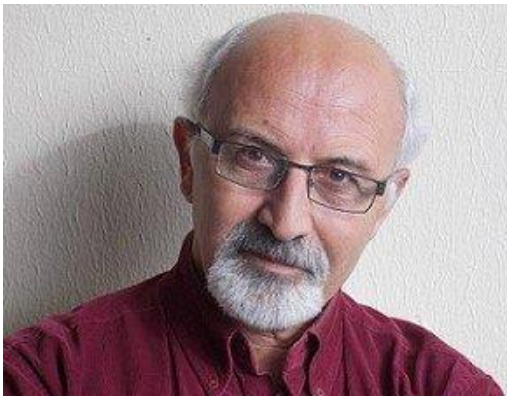
[361] TEKİN Eyüp, 2019, "Hece dergisi üzerine bir inceleme (1997-2002)", Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yüksek lisans tezi, 29 Aralık 2023.
[362] AZAMAT Nihat, 1988, "Abdülaziz Mecdi Efendi". TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı, s. 191-192, 2021.

ABDÜLKADİR BUDAK
(23 Nisan 1952 Sivas -)

Türk şair. Sivas'a bağlı Hafik ilçesinde doğdu. Ankara'da liseyi bitirdi. Ardında devlet memuru olarak Kayseri'de görev aldı. Emekliye ayrıldıktan sonra hayatını Ankara'da sürdürüyor. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Şiirleri 1970'li yıllarda ilk olarak edebiyat dergilerinde görülmeye başlandı. İlk kitabı *Geçti İlkyaz Denemesi* ve ardından yayımladığı *Şimdi Yaz* kitapları Behçet Necatigil izleri taşıyordu. Hâlâ Yazılı Kağıt Yayınları'nın genel yayın yönetmenliğini sürdürmektedir ve 2007 yılından beri Ankara merkezli Sincan İstasyonu adlı dergiyi yayımlamaktadır.[363]

Ona göre baştan beri iflâh olmaz biriydim
Babam korkuydu bana, annem yürek serinliği
En sevdiği oğluydum -bana hep öyle gelirdi-
Uzun avcı öykülerini ilk ondan dinlemiştim
Hayatta ben en çok annemi sevdim

Sözüm ona büyümüştüm, ekmek getirirdim eve
Annem öldü, düşüyorum, koptu salıncağın ipi
Anahtarsız bir kilide benzediğim doğru şimdi
Saçlarına tırmanırdım tutunup yıldızlara
Kokusu kalmıştır diye kapandım odalara

ADİL ERDEM BAYAZIT
(1939 Kahramanmaraş - 5 Temmuz 2008 İstanbul)

Şair ve milletvekili. Erdem Bayazıt 1939 yılında Kahramanmaraş'ta dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini Kahramanmaraş'ta tamamlayan Bayazıt, sırasıyla 1953'te İstiklal Ortaokulu'ndan, 1959 yılında ise Kahramanmaraş Lisesi'nden mezun olmuştur. Aynı yıl kaydolduğu İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde yüksek öğrenimine başlayan şair, tahsiline iki yıl kadar bu üniversitede devam ettikten sonra geçim sıkıntısı nedeniyle 1961 yılında öğrenimini devam mecburiyeti olmayan Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne nakleder. Bayazıt 1963 senesinde yüksek öğrenimine ara vererek askere gider.

Askerliğini yedek subay öğretmen olarak Burdur iline bağlı Çuvallı, Yeşilova köyünde yapan şair, askerden döndüğünde ise tahsil hayatında büyük bir değişiklik arz edecek yeni bir kararı uygulamaya başlar. Zira Hukuk Fakültesi'nde başladığı tahsil hayatına artık Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde devam edecektir. Erdem Bayazıt askerden döndüğünde Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne kaydolur. 1971 yılında buradan mezun olan Bayazıt, memuriyet hayatına atılır ve edebiyat öğretmeni olarak Kahramanmaraş'ta aynı zamanda kendi okuduğu lisede vazifesine başlar. Mezun olduğu Kahramanmaraş Lisesi'nde edebiyat

[363] YALÇIN Murat, 2010, "Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi - Cilt I", İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, s. 245, ISBN 9789750805677.

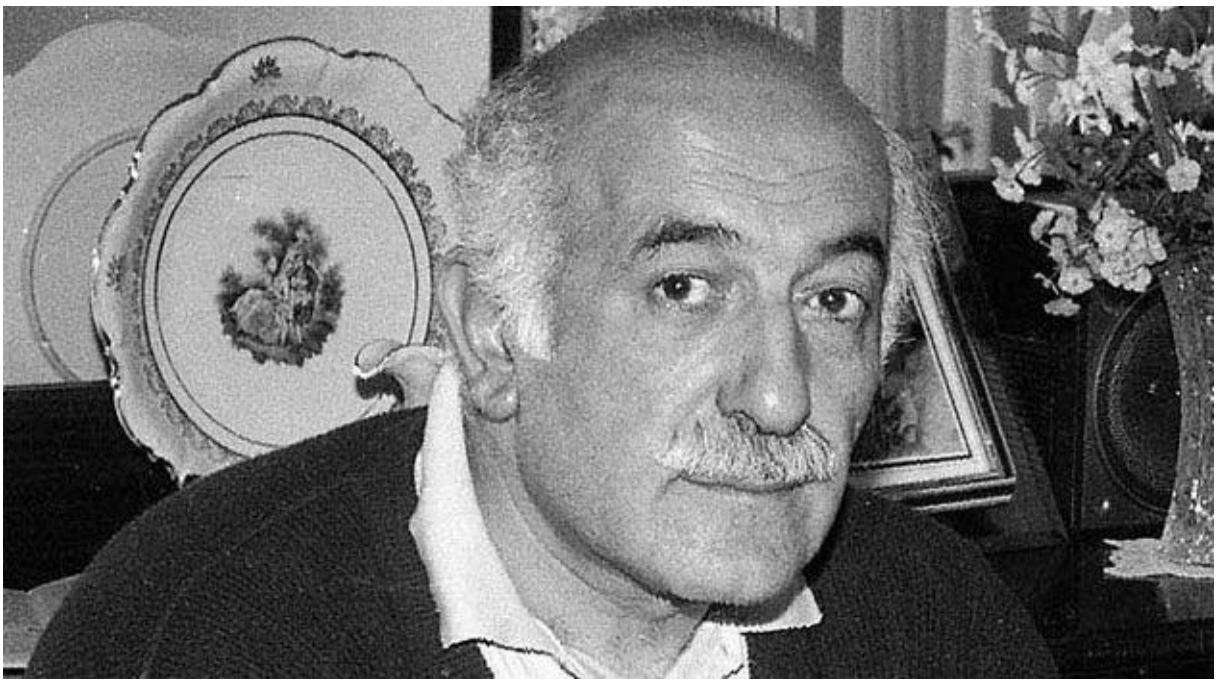
öğretmeni olarak görev yapan şair, daha sonra Kahramanmaraş İl Halk Kütüphanesi'ne müdür oldu.[364]

Henüz öğrencilik yıllarında şiir yazmaya başlamış olan Bayazıt, *Edebiyat* ve *Mavera* dergilerinin kurucuları arasında yerini alır. İlk şiir kitabı olan *Sebeb Ey* 1972 yılında Edebiyat Yayınları arasında, son şiirleri *Risaleler* başlığıyla 1987'de Akabe Yayınları tarafından neşredildi.[365]

1984'te Akabe Anonim Şirketi'nin İstanbul'a taşınması kararıyla bu görevini devrederek yeniden memurluğa döndü. Devlet Planlama Teşkilatı'na sözleşmeli personel olarak giren şair, 1987 yılı seçimlerinde Kahramanmaraş'tan milletvekili adayı oldu. 29 Kasım 1987 milletvekili seçimlerinde Anavatan Partisi'nden aday olan Bayazıt, Kahramanmaraş milletvekili seçilerek Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 18'inci yasama döneminde görev aldı.

Erdem Bayazıt, akciğer kanseri nedeniyle 5 Temmuz 2008 tarihinde İstanbul'da öldü. Bayazıt, TBMM Başkanlık Divanı'nca Üstün Onur Ödülü verilmesi kararlaştırılan 71 kişi arasında bulunuyordu.[366]

Gamdan dağlar kurmalıyım
Kayaları kelimeler olan
Kırk ikindi saymalıyım
Kırk gün hüzün boşaltan omuzlarıma, saçlarıma
Saçlarının akışını anar anmaz omuzlarından
Baştan ayağa ıslanmalıyım
Gam dağlarına çıkıp naralar atmalıyım.

[364] "Modern şiirin usta şairi: Adil Erdem Bayazıt", https://www.trthaber.com/, *Er.Tar. 01.05.2026.*
[365] "Duygu dünyamızda silinmez izler bırakan şair: Erdem Bayazıt", https://www.aa.com.tr/, *Er.Tar. 01.05.2026.*
[366] "Erdem Bayazıt Belgeseli" görücüye çıkıyor", https://www.haber7.com/, *Er.Tar. 01.05.2026.*

ADNAN AZAR
(18 Temmuz 1956 Rize - 10 Ocak 2014 Ankara)

Şair. TED Kayseri Koleji'ni ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümünü bitirdi. Bir süre Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde Sosyal Bilimler okudu. Şiirleri, Edebiyat ve Eleştiri, E, Gösteri, Şiir-lik, Yarın, Yazko Edebiyat, Varlık ve son olarak tabutmag gibi dergilerde yayınlandı. 1981 yılı Akademi Kitabevi Şiir Başarı Ödülü sahibidir.

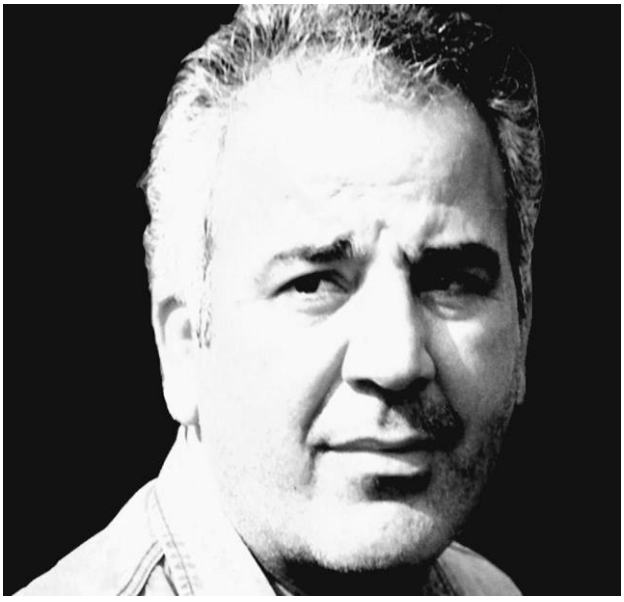
İlk şiir kitabı Unutmak Suları, Yeni Türkü Şiir Yayınlarından 1982 yılında çıktı. Şiirleri genellikle duygusal açıdan yoğun metinlerdir. 10 Ocak 2014 tarihinde bir süredir tedavi gördüğü akciğer kanseri sebebiyle öldü.[367]

Bir muştu gibi iniyor gün
Aydınlık ve anlaşılır
Bir çocuk saflığıyla
Bir gülüş gibi
Terli çarşaflara sıkıntılara
Geceden kalma karanlıklara
Meraklı ve çiçeklerle örülmüş
Bir muştu gibi gün.

ADNAN SATICI
(17 Haziran 1962 Diyarbakır - 13 Şubat 2007 Ankara)

Şair, köşe yazarı, öğretmen. Diyarbakır'da doğan Adnan Satıcı 6 yaşında babasını kaybetti. Bundan üç yıl sonra annesi ve iki kız kardeşiyle birlikte Eskişehir'e yerleşti. Bir dönem Eskişehir'de bulundu. Daha sonra ilk ve orta öğrenimini tamamlamak üzere Diyarbakır'a döndü. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün ardından, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Uzun yıllar edebiyat öğretmenliği yaptı. Son görev yeri Ankara Akdere Ticaret Meslek Lisesi'ydi. Bazı gazetelerde köşe yazarlığı da yapan Adnan Satıcı evli ve iki çocuk babasıydı.[368]

Nereye
O uysal saçlarınla nereye, hem sen
nereye
Nereye ey gözleri gurbet
Sınadım kendimi bir başka biçimlerle
Her iklimde dondum, her aynada hiç
Yüzünü dön
Yüzünü dön
Can aynam paramparça...

[367] Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü", "Adnan Azar". teis.yesevi.edu.tr., 2024.
[368] https://tr.wikipedia.org/, *Er. Tar. 01.05.2026.*

AHMET DEMİRAY
(1914 Amasya - 4 Aralık 2001 Ankara)

Türk siyasetçi, şair ve öğretmendir. 1914'te Azeri göçmeni bir ailenin dört çocuğundan en küçüğü olarak Amasya'da dünyaya geldi. 1931'de Sivas Öğretmen Mektebi'ni bitirdi. 1957 yılında öğretmenlikten emekliye ayrıldı. Atatürk, Kurtuluş Savaşı, politika ve din konulu yazdığı pek çok şiiri çeşitli kitap ve gazetelerde yayımlandı.

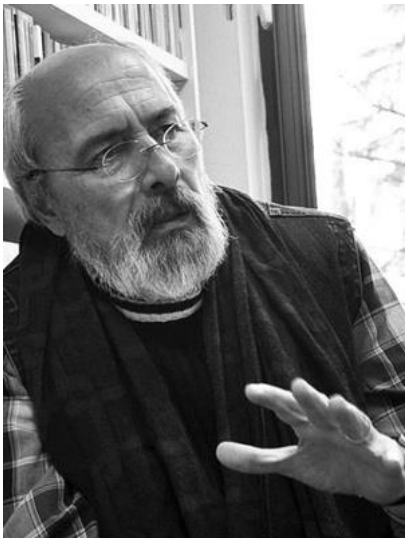
Menderes hükûmetini eleştiren şiirlerinden dolayı mahkemeye verildi. 1960 ihtilaliyle birlikte mahkemesi düştü. Kurucu Meclis Amasya temsilciliği (6 Ocak 1960 – 25 Ekim 1960) yapmıştır, 1965 seçimlerinde Amasya 2. (XIII) dönem milletvekili olarak CHP'den Meclis'e girdi. Daha sonra CHP'den ayrılıp Turhan Feyzioğlu ile birlikte Güven Partisi'ni kuran grupta yer aldı. Kemalist Atilim Birliği'nin kurucu üyelerindendir.

Vatan için atan kalp yorulmaz,
Bayrak düşmez, umutlar daralmaz,
Bir ülküdür bizi ayakta tutan,
İnanç varsa hiçbir yol kapanmaz.

ENİS (AHMET) BATUR
(28 Haziran 1952 Eskişehir)

Türk şair, yazar ve yayımcıdır. Aralık 2017'den beri Kırmızı Kedi Yayınevi'nin, Aralık 2020'den beri de Simurg Art Yayınevi tarafından çıkarılan *Kirpi* şiir dergisinin genel yayın yönetmenliğini yapmaktadır.[369]

Çocukluğu Eskişehir ve Napoli; ilk gençlik yılları İstanbul ve Ankara'da geçti. İlkokulu Dumlupınar İlkokulunda, ortaokul ve liseyi Saint Joseph ve Ankara Lisesinde okudu. İlk yazısı 1970'te, ilk kitapları 1973'te yayımlandı. Öğrenciliği sırasında Ulus gazetesinin sinema sayfasını yönetti. Ortadoğu Teknik Üniversitesinde başladığı yükseköğrenimini 1976 yılında Paris'te tamamladı. Ülkeye döndükten sonra Yazı, Oluşum, Meb ve Tan dergilerini çıkardı. 1982'de Çağdaş Kent dergisini çıkardı. Şiirleriyle Cemal Süreya, Altın Portakal, Sibilla Aleramo, Necatigil ödüllerini, denemeleriyle TDK ödülünü kazandı.

Sizin için tuttum beş gül getirdim Sevgili,
Durup dururken beş kırmızı gül getirdim, kan.
Beş beyaz gül süt, beş sarı gül altın yaprak,
Tuttum beş pembe gül getirdim Sevgili, tan.

[369] https://simurgart.com/, Er. Tar. 01.05.2026.

AHMET KÖKSAL
(1920 Çanakkale - 24 Ocak 1997 İstanbul)

Türk şair ve yazar. İlk ve ortaokulu Çanakkale'de okudu ve 1936 yılında Edirne Erkek Öğretmen Okulu'na başladı ve 1939 yılında buradan mezun oldu. İki yıl Ayvacık'ta ilkokul öğretmenliği yaptı. Köksal, askerliğini bitirdikten sonra Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'ndeki öğrenimini 1943 ila 1946 yıllarında tamamladı. Buradaki öğrenimini bitirdiken sonra ortaokul öğretmenliği yapmaya başladı. Köksal'ın ilk şiirleri 1940'ta *Servet-i Fünûn -Uyanış* dergisinde yayımlandı. Daha sonraları *Ülkü*, *Yirminci Asır*, *Edebiyat Dünyası*, *Varlık*, *Yeditepe*, *Kaynak*,*Seçilmiş Hikayeler*'de şiirler, görüldü.

Hani diyorduk ya hep
Görüşürüz seneye
Ekim'de;
Ben de gelmeyeceğim
Sen de....

AHMET REMZİ AKYÜREK
(1872 Kayseri - 20 Kasım 1944 Kayseri)

Mutasavvıf ve şair. Son dönem Osmanlı Mevlevilerinden olan Ahmet Remzi Dede, cumhuriyet devrinde tekke ve zaviyelerin kapatılmasına kadar Kütahya, Kastamonu, Halep ve Üsküdar mevlevîhânelerinde postnişinlik yaptı. Arap, Fars ve Türk edebiyatı konusunda derin bilgisi bulunan ve devrinde Türkçeyi en iyi bilenler arasında sayılan bir kişidir.[370]

Eğitimcilik hayatı 15 yıl devam etti. Bu arada İstanbul'da iken Yenikapı Melevihanesi'nde beraber çileye girdikleri Tahirü'l-Mevlevî ile bu dönemde mektuplaştı ve mektupları "*Çilehane Mektupları*" adıyla yayımlandı. Esma Hanım ile evlenen Ahmet Remzi Dede'nin bu evlilikten üç kızı dünyaya geldi.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Konya'ya gitti ve Abdülhalim Çelebi'nin emriyle Çelebizadelere Mesnevi dersi verdi. Konya'da bir yıl kaldıktan sonra Kütahya Erguniye Mevlevihanesi'nde görevlendirildi. 9 ay sonra Kastamonu Mevlevihanesi'nde şeyh olarak görevlendirildi.

370 HAKSEVER Ahmet Cahit, "XX. Yüzyılda Üç Mevlevi Şeyhi: Velet Çelebi, Abdülbaki Baykara, Ahmet Remzi Akyürek", Tasavvuf, Sayı 14, Ankara 2005.

Kısa bir süre sonra teftiş için Halep'e gönderildi (1913). Yolculuğu sırasında uğradığı Mevlevihanelerin durumunu ve sıkıntılarını Konya Mevlana Dergahı'na rapor etti. Bu görevden sonra Kastamonu'ya döndü.

Şam'dan dönüşünde Halep işgal edilmiş olduğu için İstanbul'a gitti. Üsküdar Mevlevihanesi şeyhinin Karaman Mevlevihanesi'ne nakli üzerine onun yerine Üsküdar Mevlevîhânesi şeyhi oldu. Kendisine yapılan mebusluk teklifini ise reddetti.[371]

12 yıl kütüphanecilik yaptıktan sonra 1937'de istifa edip Ankara'daki kızlarının yanına gitti. Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'in isteği üzerine Ankara Eski Eserler Kütüphanesi'nde müşavirlik yaptı. 1944 yılında Kayseri'de öldü. Mezarı Kayseri'de Seyyid Burhaneddin Türbesi'ndedir.

Çoluk çocuk böyle gurbet ellerde
Perişan kaldılar yetmez mi yâ Rab

Şöhret ü şanımız gezer illerde
İnsanın gücüne gitmez mi yâ Rab

Halep, Şam, Kayseri olduk perişan
Her birimiz bir yerde ağlaşır her an

Hulâsa yok mudur acaba imkân
Çektiğimiz mihnet yetmez mi yâ Rab

AHMET TALAT ONAY
(1885- 22 Eylül 1956)

Ahmet Talat Onay şair, yazar, edebiyat araştırmacısı, halk edebiyatçısı, siyasetçi. Darülfünun Yüksek Muallim Mektebi Edebiyat Şubesi mezunudur. Kastamonu, İzmir Sultanisi Edebiyat ve Felsefe Öğretmenliği, Zonguldak, Bolu, Ankara Maârif Müdürlükleri, Yazarlık, TBMM II., III. ve IV. Dönem Çankırı, V. ve VI. Dönem Giresun, VII. Dönem Çankırı Milletvekilliği, II. Dönem Divân-ı Riyâset Kâtipliği yapmıştır.

Ankara Darülmuallimin Rüşdiyesi edebiyat öğretmeni, Kastamonu Sultanisi edebiyat öğretmeni, İzmir Sultanisi edebiyat öğretmeni olarak görev yaptı. Zonguldak Millî ğitim Müdürlüğü görevini Ankara Millî Eğitim Müdürlüğü görevi takip eder. 12 Ağustos 1923'te 2. Dönem Çankırı Milletvekili seçilir. Ahmet Talat bundan sona 4. ve 7. dönemlerde Çankırı, 5. ve 6. dönemlerde Giresun milletvekili seçilir.

Çatmadım gururla bir gün kaşımı
Atmadım nâdândan gayre taşımı
Unla ağartmadım kırçıl saçımı
O tâc-ı nâmusla ben hünkâr oldum.

371 *KÜÇÜK Sezai, "Örnek Bir Mevlevi: Üsküdar Mevlevîhanesi Son Postnişini Ahmet Remzi Dede (Akyürek)", Semazen.net, 21.02.2010, Erişim tarihi: 01.05.2026.*

AHMET UYSAL
(29 Mayıs 1938 Balıkesir - 3 Temmuz 2011 Balıkesir)

Türk şair, yazar, öğretmen. Tam adı Seyit Ahmet Uysal olan yazar, 29 Mayıs 1938'de Balıkesir'de doğdu. 1957'de ilköğretmen okulunu bitirdi ve ilkokul öğretmeni olarak çalışmaya başladı. Ayrıca yükseköğrenim düzeyindeki Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Eğitim Bölümü'nü bitirdi. Öğretmenliğin yanı sıra Milli Eğitimde müfettiş olarak da çalıştı. Emekliliğini Balıkesir'de geçirdi. 3 Temmuz 2011 tarihinde geçirdiği kalp krizi sonucu öldü.

Şimdi nasıl koysam yerine
Kırılan dalı, örselenen çiçeği
Okşasam usulca, öpsem öpsem
Bulutlarla düşlesem, kuşlarla düşünsem
Şiirle sağaltsam sayrı yüreğimi

AKA GÜNDÜZ
(1884 Selanik - 7 Kasım 1958 İstanbul)

Yazar, şair, gazeteci ve siyasetçi. Türkiye'de Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinin önemli figürlerinden birisidir. Yaşadığı devrin sevilen ve çok okunan yazarlarındandır. IV., V. ve VI. dönemlerde TBMM'de Ankara milletvekili olarak görev yapmıştır.

Resmî kayıtlara göre 1884 yılında Selanik'te doğdu. Çocukluk yılları Serez'de geçti. Küçük yaşta annesini kaybetti, bir Fransız mürebbiye tarafından büyütüldü. İlkokuldan sonra bir süre Selanik Askeri Rüşdiye'sinde okudu. Bir süre yatılı misafir olarak Galatasaray Sultanisine devam ettikten sonra Eyüpsultan'daki Askerî Baytar Rüştiyesine kaydoldu. Bu okulda Ömer Seyfettin ile tanışıp yakın dost oldu. 1900'de Edirne Askerî İdadisinden mezun olup İstanbul'a döndü ve Mekteb-i Harbiye-i Şahaneye kaydoldu.[372]

Yurda döndükten sonra, II. Abdülhamit'in yönetimine son vermeye çalışan İttihat ve Terakki Cemiyetine üye oldu. İstanbul'a döndükten sonra matbuat hayatına atıldı. 11 Nisan 1911'de Ali Canip ve Ömer Seyfettin'in önderliğinde çıkarılan Genç Kalemler dergisinin önderlik ettiği Yeni Lisan Hareketi doğrultusunda eserler verdi. İlk yazılarında *Enis Avni* adını kullanan yazar, bu dönemden itibaren Türkçe bir takma ad olan *Aka Gündüz* adını benimsedi. *Türk Kalbi* (1911), *Türkün Kitabı* (1913) adlı hikâye kitaplarında Türklük gururu ve bilinci, Trablusgarp ve Balkan Savaşları, Osmanlı- Rus Savaşı, İnebahtı Savaşı, Türklerin karşılaştıkları zulümler gibi konuları ele aldı.[373]

[372] OKDAY Metin, 2008, "Aka Gündüz'ün hayatı, sanatı ve eserleri". Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, doktora tezi, 2023.
[373] "Aka Gündüz", TDV İslâm Ansiklopedisi, 10 Nisan 2023.

Sürgün dönüşü Ankara'ya giderek Millî Mücadele'ye kalemiyle destek verdi. 23 Aralık 1921'den itibaren Paşa Kâzım ile birlikte Alay gazetesinin devamı niteliğindeki *Anadolu'da Peyâm-ı Sabah* gazetesini çıkardı. Gazetenin yayınları, 1922 yılı sonunda Millî Mücadele'nin kazanılmasının ardından son buldu.[374]

Aka Gündüz, gazetecilik ve yazarlığa Sabah, Hizmet, Zaman, Âhenk, Tanin, Tercüman, İleri, Hâkimiyet-i Milliye gibi gazetelerde yayımlanan şiir, hikâye, roman ve makaleleriyle devam etti. Ankara Gazeteciler Cemiyetinin kuruluşunda yer aldı. IV., V. ve VI. dönemlerde Ankara milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde yer aldı. Kısa süren bir evlilik yaptı ve bir oğlu oldu. Kansere yakalandıktan bir süre sonra 7 Kasım 1958'de öldü.

Kuvvetlidir Türk'ün kolu,
Doğruluktan her bir yolu,
Baştan başa Türkle dolu,
Anadolu, Anadolu..

Türk çocuğu küçük yaştan,
Ekmeğin! söker taştan.
Kurtulmuştur yeni baştan,
Anadolu, Anadolu..

Çalışmanın vardır tadı,
Tembelliğe alışmadı,
Türk cennetinin bir adı:
Anadolu, Anadolu...

AKGÜN AKOVA
(1962 Sakarya -)

Şair. Şiir dışında fotoğrafçılıkla da ilgilenen Akova'nın deneme, fotoğraf, gezi alanlarında da kitapları vardır. Seyahat editörlüğü, doğa fotoğrafçılığı ve gezi yazarlığı da yapan şair, hem üniversitelerde hem de özel eğitim kurumlarında "yaratıcılık" dersleri de vermektedir.

1962 yılında Sakarya'ya bağlı Akyazı ilçesinde dünyaya geldi. Gebze Lisesi'nin ardından Hacettepe Üniversitesi Kimya Mühendisliği bölümünü ve İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadı Enstitüsü'nü bitirdi. 1984 yılında ilk şiiri Milliyet Sanat dergisinde yayınlandı. İlk şiir kitabı olan *Sansürttürme Şair Abüüü* 1991 yılında yayımlandı. Şaire 1993 yılında Truva Şiir Ödülü, 2003 yılında ise Dionysos Şiir Ödülü verildi. Akova, denemelerinin yer aldığı *Yıkık Bir Çocuk Bahçesi Gibiydi Yüzü* isimli kitabıyla ise 1998 yılında Dil Derneği Ömer Asım Aksoy Ödülü'ne layık görüldü.

374 "Anadolu'da Peyâm-ı Sabah", Atatürk Ansiklopedisi, 20 Mayıs 2021.

Kadir Has Üniversitesi ve Akademi İstanbul gibi eğitim kurumlarında "yaratıcılık" dersleri de veren şair ayrıca TRT ve Açık Radyo'da sunuculuk, metin ve program yazarlığı da yaptı. Voyager, Skylife, National Geographic gibi dergilerde gezi yazıları da yayınlanan Akova 1998-2006 yılları arasında Voyager dergisinde seyahat editörü olarak da çalıştı.[375]

Gittiğim bütün hekimler aynı şeyleri söylediler
Söz birliği etmişcesine
Aşk hastalığıdır bunun adı
ve çok sarsar insanı bu yaştan sonra'

Oysa ne yalan söyliyeyim,
Ben yalnızca
Bir kuyrukluyıldıza
Çarptığımı sanmıştım
Yaşamın çıkmaz sokaklarında yürürken
Yüreğim bir patlamayla aydınlanınca

AKİF KURTULUŞ
(1959 Ankara -)

Şair ve yazar, avukat. Şiirleri, 1950'lerde ortaya çıkan II. Yeni şiir hareketinin toplumdan uzak olduğu yönündeki algının kırılması noktasında önemli bir eşik olarak değerlendirilmiştir. Deneme, inceleme, roman türlerinde de eserler vermiştir.[376]

Aslen Çamlıhemşinli bir ailenin çocuğu olarak 1959 yılında Ankara'da doğdu. Babası maden mühendisi Celal Kurtuluş, annesi ev hanımı Nermin Kurtuluş'tur. Babasının görevi nedeniyle 1964'te kadar Artvin'e bağlı Murgul ilçesinde yaşayan Kurtuluş, ilkokulu Ankara'da, ortaokulu Antalya'da lise öğrenimini Seydişehir'de tamamladı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 1981 yılında mezun oldu. 1983'ten itibaren serbest avukatlık, ayrıca işçi sendikalarında hukuk danışmanlığı yaptı.[377]

Şiirleri, şiir eleştirileri ve denemeleri 1981 yılından itibaren Türkiye Yazıları, Yarın, Üç Çiçek, Tan, Yazko Edebiyat, Yeni Düşün, Edebiyat Dostları, Edebiyat ve Eleştiri gibi gazete ve dergilerde yayınlandı. 1981 yılında Yarın dergisinin, 1987 yılında Edebiyat Dostları dergisinin kurucuları arasında da yer almıştır.

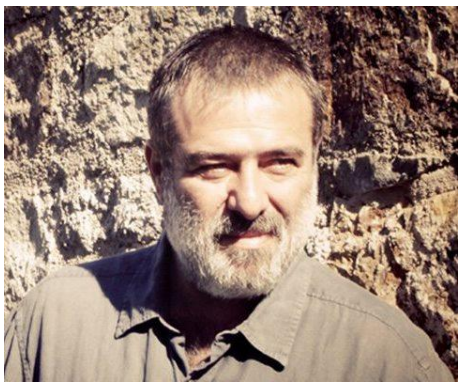
Dilsel ve imgesel yapı özellikleri bakımından II. Yeni şiirinden etkilendi. İlk şiir kitabı Yalan Şiirler 1983 yılında yayımlandı. 12 Eylül Darbesi'ni 1989'da yayımlanan ikinci şiir kitabı Tören Provası'ndaki şiirlerine askeri ve hukuksal terminolojisiyle yansıttı. 2005 yılında şiir kitaplarını tek kitapta topladı ve akik adı altında topladığı

375 IŞIK İhsan, 2004, "*Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*". 1 (A-E) (3. bas.), Ankara, Elvan yayınları, s. 100, ISBN 975-93310-5-5.
376 "Kurtuluş, Akif", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, 2020.
377 İNCE Veli, "Akif kurtuluş'un şairliği ve şiirleri", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yüksek lisans tezi, 2019.

şiirlerini de ekleyerek Herkes Gitmiş adıyla toplu şiirlerini yayımladı. Herkes Gitmiş adlı kitabı ile 2005 Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü Betül Tarıman ile paylaştı.[378]

2007 yılı boyunca haftalık düzenli olarak BirGün gazetesinde yazılar yayımlayan Kurtuluş'un hukuki makale, deneme ve incelemeleri, Çağdaş Hukuk, Türk-İş, Güncel Hukuk, Hukuk Gündemi, Ankara Barosu Dergisi'nde yayımlanmış, Foto Muhabirleri Derneği yayın organında gazeteci - işveren ilişkileri üzerine görüş ve makaleler yazmıştır. Şair Ece Ayhan'ın Akif Kurtuluş'a yazdığı mektuplar 2011'de Kardeşim Akif adıyla yayımlandı.[379]

Ardından resmin asılır işlek yerlerine kentin
Piyangocunun yanında tahta çitlere yakıştırırım
Gözlüklüsün, üç yaş büyüksün, rize'de büyümüşsün
Başka adını da bilirim, hepsi yalan, o gülmen de
Eski, küçük bir limandır gülmen, takalar sığınır

Ardından resmin asılır işlek yerlerine kentin
Denizle kavgalıdır kayalar, otururum, elim tuzlanır
Fırlatırım çakıl taşını, kaç kez sektirebilirim
Gömülmesin suya, sen tut, durma sonra bana yürü
Bulutların yerini doldurur yürümen, kuşlar kıskanır

ALİ CEMAL KOŞUKÇU
(1910 Trabzon - 1987)

Şair ve yazardır. 1910 yılında Trabzon'da dünyaya geldi. Lise eğitimini İstanbul'da, yüksek öğrenimini Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamladı. Trabzon'da avukatlık yaptıktan sonra Şanlıurfa'da hazine avukatlığı, Konya'da maliye bölge muhakemat müdürlüğü yaptı.[380]

ALİ CENGİZKAN
(29 Ekim 1954 Ankara -)

Şair ve yazar, akademisyen. Ortaöğrenimini TED Ankara Koleji'nde tamamladı. 1978 yılında ODTÜ Mimarlık Fakültesi'ni bitirdi. Bir süre Ankara'da serbest mimarlık yaptı. 1981 yılında ODTÜ Mimarlık Bölümü'nde eğitim asistanı olarak çalıştı. 1994-1998 yılları arasında aynı bölümün başkanlığını yürüttü. 2012 yılında TED Üniversitesi Mimarlık Fakültesi kurucuları arasında yer aldı ve Mimarlık Fakültesi Dekanlığı görevini Eylül 2021 tarihine kadar 6 yıl sürdürdü.

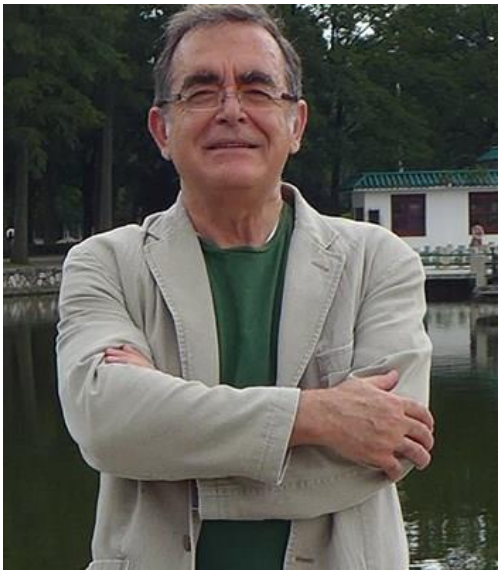
---

[378] ÇOBANOĞLU Tümay, "Akif Kurtuluş ile Şiir Roman ve Edebiyat Üzerine", Lacivert Dergisi, Sayı 55, Ocak-Şubat 2015.
[379] "Avukat Akif Kurtuluş, Ankara Barosu Başkan Adayı", haberler.com, 1 Haziran 2010.
[380] GÖZÜBÜYÜK Orhan, "Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü", teis.yesevi.edu.tr., 2020.

İlk şiir kitabı olan "Senlere" (1980) ile 1981 yılında Akademi Kitabevi Şiir Başarı Ödülü'nü kazanan Ali Cengizkan, Türkiye Yazıları ve Yarın dergilerinin yazı kurullarında görev aldı. Şiirlerinde çağdaş Türk toplumunun sorunlarına, bireysel ve toplumsal duyarlılığını ustaca birleştirerek eğildi ("Bağımlı Şiir", 1986). Şairliğinin yanı sıra, şiir üzerine yazıları ve şiir çevirileriyle de tanınan Cengizkan, yapıtlarını Türkiye Yazıları, Adam Sanat, Broy, Gösteri, Oluşum, Somut, Türk Dili, Varlık, Yazın, Yusufçuk gibi dergilerde yayımladı.

Ramis Dara şair için şöyle söylemektedir: "Ali Cengizkan, şiirlerinde estetik boyu kucaklamasının yanında, şiirin yaşamda yeri, karşılığı olmasını isteyen bir şairdir. Bu nokta da onu, kendi şiiri içinde bir tür öyküselliğe götürmektedir. Şair genellikle akıp giden ya da ileride insanların ulaşacağı yaşamdaki bir an, bir çizgi, bir bir durumla ilgilenmektedir. Cengizkan'ın şiirinin önemli iki özelliği vardır. Yer yer yoğun bir siyasallığı içermesi ve ince alaya yaslanması."

"Ozanım ben / Halka tanıklıktır görevim" diyen şairin, olgunluk yıllarında yazdığı şiirlerde, içerik bakımından daha evrensel bir tutumu benimsediği ve oluşturmaya çalıştığı yeni şiirin içeriğine uygun bir biçem arayışına yöneldiği gözlenmektedir.[381]

Benim gönlüm hep sendedir anımsarım.
İlk görüşümdür ceren isimli dükkanı.
Gümüşçünün önünde iki sevgili bekler,
Menekşe kokusudur duyduğum bayram sabahı.
İçilen çaylar ve sevgiler hep yarım.

Onbire doğru bir telefon umarım,
Kulübede çocuktur kulaklığa ulaşan.
Her görüşmemiz birleşmeydi, şimdi
Kumrunun gölgesidir kaldırıma yapışan.
Benim gönlüm hep sendedir, anımsarım.

Elimde değildir, çünkü, sen unutsan,
Kumrunun gölgesidir kaldırıma yapışan.

ALİ NAİLİ ERDEM

(17 Şubat 1927 İzmir -)

Siyasetçi ve şair. 17 Şubat 1927 tarihinde İzmir, Kemalpaşa'da doğdu. İlk ve ortaokulu Kemalpaşa İlkokulu (1939) ve Tilkilik Ortaokulunda (1943) tamamladı. Ortaöğrenimi ise İnönü Lisesinde (1946) tamamladı. Liseyi bitirdikten 1 yıl sonra Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine girdi ve buradan 1951 yılında mezun olarak başarıyla ayrıldı. Askerlik görevini ifa ettikten sonra memleketine dönüp Avukatlık yapmaya başlamıştır.[382]

---

381 https://tr.wikipedia.org/wiki/Ali_Cengizkan.

382 TBMM Albümü, Cilt 2, *TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, s. 1060, 2020.*

Siyasete ilgisi henüz üniversite sıralarında iken başlamıştır. O dönem çevresindeki birçok kişinin Demokrat Partili olması onu da benzer çizgiye çekmiştir. 1960 Darbesi sonrası birtakım sıkıntılar yaşadıktan sonra Adalet Partisine katılarak siyasi faaliyetlerini aynı çizgide devam ettirmiştir. 1961 Türkiye Genel Seçimleri sonucu Adalet Partisi sıralarından 1. (XII) dönem milletvekili seçilmiştir.[383]

Suat Hayri Ürgüplü başkanlığında kurulan 29. Türkiye Hükûmetinde Sanayi Bakanı olarak görev aldı. Nihat Erim'in istifası sonrası Suat Hayri Ürgüplü yeni hükûmeti kurmakla görevlendirilmiştir. Naim Talu başkanlığında kurulan 36. Türkiye Hükûmetinde ikinci defa Çalışma Bakanı olarak görev aldı.

1973 Seçimleri ile birlikte 4. (XV) dönem milletvekili olarak yeniden meclise girmiştir. 39. Türkiye Hükûmetinde Milli Eğitim Bakanı olarak yer almıştır. Milli Eğitime bağlı bir "Türk Musikisi Konservatuarı" bu dönemde kurulmuştur. 1977 Türkiye Genel Seçimlerinde son kez meclise girmiştir. Siyasal yaşamı sona erdikten sonra konferanslar vermeye başlamış ve kitaplar yazmıştır.[384]

Ne sen anladın beni ne başkaları
Yağ kandillerinden uzayan geceler vardı.
Diş diş karlardı getirilen Nif dağlarından

İnce eller örterdi uyuyan pancurları
Anılar bir hüzünlü gelin, bir masal yâr'dı.

Meyvalar vardı, tahta sofralarda bölüştüğümüz
Sırma bohçalarda hıçkıran çaresizliğimizdi
Rengi solmuş albümler, mübadil sonrası
Bakıp ağladığımız, anıp gülüştüğümüz

ALİ RIZA AKDEMİR
(1930 Rize - 9 Nisan 2012 Ankara)

Bürokrat ve şair. Rize'nin Anzer (Ballıköy) köyünde dünyaya geldi. İlk ve ortaöğretimini Samsun'da tamamladı. Babası Serbest Fırka ve Demokrat Parti saflarında, demokrasiye geçiş yıllarında, büyük hizmetler ve gayretler ifa etmiş olan tüccar İlyas Akdemir'dir.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İdari Şubesini bitirdi. Meslek hayatına Samsun'da maiyet memuru olarak başladı. Kaymakamlık kursunu bitirdi. Çorum'un Ortaköy, Artova, Reşadiye, Sarız, Olur, Niksar'da kaymakamlık yaptı. 1975-1976 yılları arasında Siirt Valisi olarak görev yaptı. 1976 Yılında İçişleri Bakanlığında Özlük İşleri

[383] FARTLI Hasan Hüseyin, 2018, "Milli Eğitim Bakanı Ali Naili Erdem'in eğitim anlayışı ve uygulamaları", Gazi Üniversitesi, ss. 9-19, 2021.
[384] "Bakanlar Kurulu Listesinin Cumhurbaşkanınca Reddi: Suat Hayri Ürgüplü Hükümeti Örneği (14 Mayıs 1972)", 72 (4), Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, s. 86, 2021.

Genel Müdürlüğüne, daha sonra da müsteşar yardımcılığına yükseltildi. 16 Şubat 1977 tarihinde müsteşar muavinliğine terfi etti. Yine aynı hükûmet zamanında, 8 Şubat 1977 tarihinde, Bakanlık müşavirliğinde ve bir müddet sonra, III. Ecevit hükûmeti zamanında merkez valiliğine nakledildi.[385]

1982'de ilk kez emekli olduğunda Büyük Türkiye Partisi kurucuları arasında yer aldı. 1.Demirel Hükûmeti döneminde yeniden İçişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcılığına atandı. İçişleri Bakanlığında Müsteşar Yardımcısı, ardından 1993'te Balıkesir Valisi oldu.

Türkiye İlim ve Sanat Eserleri Meslek Birliği'nin (İLESAM) bir süre genel başkanlığı görevinde bulundu. 25 Kasım 2006 tarihinde eşinin rahatsızlığı nedeniyle İLESAM Başkanlığından kendi arzusu ile ayrılmıştır. 10 Nisan 2012 günü Ankara'da vefat etti. Ankara Kocatepe Camisi'nde kılınan öğle namazından sonra Karşıyaka Mezarlığı'nda toprağa verildi.[386]

İfade edildiğine göre daha lisede yazı yazmaya başlayan, Almanca ve eski yazı öğrenen Rıza Akdemir'in daha bir Mülkiye talebesi olduğu 1957 senesinde mecmualarda ilk yazılarını A. Rıza Akdemir, Ali Rıza Akdemir ve son senelerde ise Rıza Akdemir yazılarını imzalamıştır. Bilinen ilk yazıları *Serdengeçti* mecmuasında ve *Bir Gün Gelecek* isimli ilk kitabı da yine Serdengeçti yayınları arasında çıkmıştır.

Şiir ve edebiyatla ilgili ilk yazıları, Türk Dili, Çağrı Dergisi, Milli Kültür, Türk Edebiyatı ve Diyanet gibi dergilerde yayımlanmıştır. Şiiri, "Okyanustan çıkan inci taneleri" diye tanımlayan Akdemir, daha çok edebiyatın bu türüyle ilgilenmiştir. Şiirlerinde, çocuk kitaplarında dil, tarih, vatan, millet, bayrak, aile sevgisini ve iyi ahlakı başarıyla işlemiştir. Türk Gençliğine Mektuplar, gençliğin nasıl yetişmesi gerektiğini, onlardan beklentilerini açıklayan kitabıdır. Çocuk kitaplarını da çocukların millî, manevi değerlerle donanması gerektiğine inanarak yazdığı görülmüştür.[387]

Ali Rıza Akdemir'in Ankara'daki yaşantısı, onun hem çalışma hayatını hem de şiir anlayışını belirleyen temel unsurlardan biri olarak öne çıkar. Cumhuriyet'in idari ve kültürel merkezi olan Ankara, Akdemir'in şiirinde yalnızca bir mekân değil, aynı zamanda bir duyarlılık, gözlem ve içsel sorgulama alanı hâline gelmiştir.

Ali Rıza Akdemir, yaşamının önemli bir bölümünü Ankara'da sürdürmüş, özellikle kamu kurumları ve bürokratik çevrelerle ilişkili bir çalışma hayatı içinde yer almıştır.

385 "Vali Rıza Bey- Kafile-i Muhibban-ı Kütüp'ten Bir Âşık Ayrıldı - Ali BİRİNCİ". turkyurdu.com.tr, 23 Temmuz 2023.

386 "Şair, Çevirmen Ali Rıza Akdemir", https://tdk.gov.tr/, Er. Tar. 01.05.2026.

387 "Vali Rıza Bey- Kafile-i Muhibban-ı Kütüp'ten Bir Âşık Ayrıldı - Ali BİRİNCİ". turkyurdu.com.tr, 23 Temmuz 2023.

Bu ortam, ona düzenli ama çoğu zaman tekdüze bir hayat sunarken, aynı zamanda farklı insan tiplerini, memuriyet ilişkilerini ve şehir hayatının görünmeyen yönlerini gözlemleme imkânı vermiştir. Ankara'nın devlet merkezli yapısı, resmi atmosferi ve gündelik hayatın ritmi, onun zihninde hem toplumsal hem de bireysel sorgulamalara kapı aralamıştır.

Akdemir'in Ankara'daki yaşamı, şiirine doğrudan betimlemeler şeklinde değil, daha çok ruh hâli ve bakış açısı olarak yansır. Şehir, onun şiirlerinde çoğu zaman sessiz, içe dönük ve mesafeli bir arka plan olarak hissedilir. Bu durum, özellikle bireyin yalnızlığı, içsel çatışmaları ve modern yaşamın yarattığı sıkışmışlık duygusunu işlediği dizelerde belirginleşir. Ankara'nın bürokratik düzeni, onun şiirinde insan ilişkilerinin yüzeyselliği ve iletişim eksikliği gibi temaların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Çalışma hayatının şiirine etkisi ise özellikle dil ve anlatımda kendini gösterir. Akdemir, karmaşık ve süslü anlatımlardan uzak durarak daha sade, doğrudan ve içten bir dil benimsemiştir. Bu tercih, hem geniş bir okur kitlesine ulaşma isteğinin hem de gündelik hayatın gerçekliğini yansıtma arzusunun bir sonucudur. Onun şiirinde küçük ayrıntılar, sıradan olaylar ve günlük yaşam kesitleri, derin bir anlam katmanına dönüşür.

Ayrıca Ankara'daki kültürel çevre ve edebiyat ortamı da Akdemir'in şiirini besleyen önemli kaynaklardan biri olmuştur. Şehirdeki dergiler, edebiyat toplantıları ve aydın çevreler, onun şiir anlayışını geliştirmesine katkı sağlamış, çağdaş Türk şiirindeki eğilimleri yakından takip etmesine imkân vermiştir. Bu etkileşim, onun şiirinde hem bireysel duyarlılığı hem de toplumsal bilinci bir arada taşıyan bir denge kurmasına yardımcı olmuştur.

Ali Rıza Akdemir'in Ankara'daki yaşantısı ve çalışma hayatı, onun şiirine derinlik kazandıran başlıca unsurlardır. Ankara, onun eserlerinde yalnızca bir şehir değil, yalnızlık, gözlem, içsel çözümleme ve modern hayatın sorgulanması gibi temaların beslendiği bir zemin olarak varlık gösterir. Bu deneyim, Akdemir'in şiirine sade ama etkili bir dil, yoğun bir duyarlılık ve güçlü bir iç dünya kazandırmıştır.

Karınca gibi ezilmeden yaşayan
Mor yürekleri kirletiyor kızıl kent
Tecavüzcü namıyla maruf, maganda
Zamparalar kol geziyor.
Kanına kadar kazak...

ALİ RIZA YILDIZ
(20 Haziran 1929 Rize - 25 Temmuz 2000 Ankara)

Şair. Fındıklı'ya kale muhafızı olarak atanan Cevat Bey'in soyundan gelen Hüseyin Efendi ve Esma Hanım'ın çocuğu olarak 1929'da Fındıklı'da dünyaya geldi. İlkokulu 1942'de Arılı köyünde, ortaokulu 1945'te Hopa'da, sonraki eğitim hayatını ise 1948'de Beşikdüzü Köy Enstitüsü'nde tamamladı. Askerliğini yaptıktan sonra 1951'de

Trabzon'da Karayolları 10. Bölge Müdürlüğü Etüt-Proje bölümünde çalışmaya başladı. 27 yıl aynı kurumda çalıştıktan sonra Ağustos 1978'de kendi isteğiyle emekli oldu.

Sonraki yıllarda şiir yazmaya başlayan Yıldız'ın şiirleri Trabzon merkezli Karadeniz, Türksesi, Kuzey Haber, Yol-İş ve Gürses dergilerinde, Rize merkezli Kuzey Ekspres ve Yeşil Fındıklı, Karabük merkezli Yeni Karabük ve Erzurum merkezli Aziziye gazetelerinde yayımlandı. Ayrıca Trabzon merkezli Yunus, Birlik, Dinçadımlar ve Kemençe dergileri Ali Rıza Yıldız'ın eserlerini yayımladı. 1981'de yazdığı Hatıralarla Yılların Sesi ve 1993'te yazdığı Üç Güzel en tanınan şiirleridir. Ali Rıza Yıldız, Gülbahar Demokratik Düşünce Platformu, Yavuz Selim Hâtun Mahallesi'nde Vakfi ve Karadeniz Yazarlar Birliği üyesiydi.[388]

ALİ YILDIRIM
(2 Nisan 1955 Ankara -)

Yazar, şair ve kütüphanecidir. Yıldırım, 2 Nisan 1955'te Ankara'da doğdu. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümünden mezun oldu. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nda kütüphaneci ve yönetici olarak görev yapıyor. Türk Kütüphaneciler Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesi. Şiirleri ve yazıları çeşitli dergilerde yayımlandı. "Asi İsa" ve "Şairin Gözüyle" adlı eserleri bulunuyor. Şiirin zirvesinde felsefenin olduğunu savunuyor. Şiirlerinde aşk, sevgi, doğa gibi konuları işliyor ve serbest ölçüyü tercih ediyor. Bilgin hem bir kütüphaneci hem de bir şair. Şiirlerinde felsefi bir derinlik arayan ve hayatı şiirle anlamlandırmaya çalışan bir yazar.[389]

ÂRİF AY
(9 Aralık 1953 Niğde -)

[388] YÜKSEL Murat, 1993, "Geçmişten günümüze Trabzon şairleri", 3. cilt. Karadeniz Gazetesi. s. 255. ISBN 9757890006.
[389] https://tr.wikipedia.org/, *Er. Tar. 01.05.2026.*

Şair, öykücü, denemeci ve yazardır. Ârif Ay, 9 Aralık 1953'te Balcı Köyü, Bor, Niğde'de doğdu. İlkokulu ve ortaokulu Ankara'da okudu. Lise yıllarında şiir yazmaya başladı. Bor Şehit Nuri Pamir Lisesi'nden mezun oldu. Ankara Üniversitesi ve Erzurum Atatürk Üniversitesinde İlahiyat Fakültelerinde okudu. 1988'de Gazi Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Kuzey Makedonya'da Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden *Türk Halk Edebiyatı* konulu teziyle yüksek lisansını tamamladı. Kırıkkale Üniversitesi ve Başkent Üniversitesinde ders verdi. İlk şiir ve denemeleri lise yıllarında *Edebiyat* adlı dergide yayımlandı.[390]

ARKADAŞ ZEKAİ ÖZGER
(8 Ocak 1948 Bursa - 5 Mayıs 1973 Ankara)

Şair ve TRT mensubu radyo sunucusu. Zekai Özger, 8 Ocak 1948'de Bursa'da, Selanik göçmeni yedi çocuklu bir ailenin beşinci çocuğu olarak dünyaya geldi. Babası Ali, Bursa Merinos Fabrikası'nda kamu çalışanı olarak çalışmaktaydı, annesi Fahriye ise ev hanımıydı. Eğitim hayatına Bursa Altıparmak İlkokulu'nda başlayan Özger, ortaokul ve lise eğitimini ise Bursa Atatürk Lisesi'nde devam etti Yükseköğretimini, o dönem Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne bağlı bir yüksek okul olan Basın ve Yayın Yüksek Okulu'nda tamamlayan Arkadaş, TRT'nin Ankara bürolarında çalıştı.

Eğitim hayatına Bursa Altıparmak İlkokulu'nda başlayan Özger, ortaokul ve lise eğitimini ise Bursa Atatürk Lisesi'nde devam etti. Yükseköğretimini, o dönem Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne bağlı bir yüksek okul olan Basın ve Yayın Yüksek Okulu'nda tamamlayan Arkadaş, TRT'nin Ankara bürolarında çalıştı.[391]

Zekai Özger, 1965 yılında, henüz 17 yaşındayken arkadaşı Ömer Zafer Göktürk ile birlikte "Kent 16" dergisini çıkardı. Aralık 1965'te tek sayı olarak çıkan dergide şairin ilk şiiri "Niye Kapalı Kapılarınız - Bulamıyoruz" da yer almaktadır. Kent 16, dergisinden sonra Soyut, Forum, Papirüs, Yordam, Dost, Yansıma dergileri ile Ulus Gazetesi'nin kültür-sanat sayfalarında şiir ve yazıları yayımlandı. Şiirlerini Arkadaş Z. Özger adıyla yayımladı.[392]

Erken ölümü nedeniyle "Ne zaman yayımlarsam yayımlayayım adı 'Sakalsız Bir Oğlanın Tragedyası' olacak!" dediği şiir kitabını yayımlama olanağı olmadı. Dergi ve gazetelerde yayınlanan şiirleri ölümünden sonra Tekin Sönmez tarafından "Şiirler" adıyla bir kitapta toplandı. İkinci basımı "Sevdadır" adıyla yapılan kitap daha sonra da bu adla yayımlanmaya devam etti. 2014 yılında ise Kenan Yücel tarafından yayına

[390] ALTINKAYNAK Hikmet, 2018, "Türk Edebiyatında Yazarlar ve Şairler", Hürriyet, ss. 113-114, ISBN 978-975-314-106-2.
[391] "Arkadaş Z. Özger". www.mayisyayinlari.com. Mayıs Yayınları. 11 Temmuz 2024.
[392] YÜCEL Kenan, 2015, "Arkadaş Zekâi Özger'in dergisi: "Kent 16"", Ve Yayınevi, veyayinevi.com, 2024.

hazırlanan ve şairin vasiyetini dikkate alan bir isimle "Sakalsız Bir Oğlanın Tragedyası" yayınlandı.[393]

Arkadaş Zekai Özger, 29 Nisan 1973 sabahı Ankara'nın Meşrutiyet Caddesi yakınlarında ağır yaralı olarak bulundu. Numune Hastanesi'ne kaldırılan Özger, 5 Mayıs 1973'te beyin kanaması sebebiyle öldü. Arkadaş Zekai Özger'in mezarı, Ankara'nın Yenimahalle ilçesinde bulunan Karşıyaka Mezarlığı'ndadır. Mayıs Yayınları 1996 yılından bu yana Arkadaş Zekâi Özger adına her yıl şiir ödülü vermektedir. 2021 yılında yönetmenliğini Ulaş Tosun'un gerçekleştirdiği Arkadaş'ın hayatına odaklanan "Merhaba Canım" isimli belgesel film gösterime girdi.[394]

Dur
Akıtma gönlüm yaşını
Gözünden öpecek bir yer bırak
Oy bana en yakın
Bana en uzak
Sevgili yar
Hasretine vur beni
Giyecek çamaşır getirdim sana
Adettir diye değil, sevdim diyedir
Bağışla, eski biraz

ARZU K. AYÇİÇEK
(10 Nisan 1949 Sivas -)

Yazar, şair. İlkokula ikinci sınıftan başladı. Divriği Kız Sanat okulu mezunudur. 1971 yılından bu yana Ankara'da yaşamaktadır.

İlk şiiri 1974 yılında "Yeni Ortam" gazetesinde yayınlandı. Daha sonra Damar, Eşik, Yeni Biçem, Karşı, Uğraş, Yaklaşım, İnsan, Morca, Mozaik, Kıyı, Edebiyat ve Eleştiri, Çağdaş Türk Dili ve Beşparmak dergilerinde yazdı. Ülkenin toplumsal yaşamında önemli yer tutan Sivas toprağının kültürel birikimi ilk ürünlerinde belirgin olarak görülür. Damar, Akköy dergileri şair için birer özel sayı yayımladı. Edebiyatçılar Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası ve BESAM üyesidir.

Evli ve iki çocuk annesi olan şairin basılmış ilk şiir kitabı, Şehrinizde Kalamam 1995 yılında yayınlandı. Bu kitabıyla da Mavi dergisinin açtığı "ilk yapıtlar ödülü" yarışmasında üçüncülük ödülünün sahibi oldu. "Şehre Gelen Çocuk" adlı şiiriyle Beşparmak Dergisi Salih Bilgin Şiir Yarışması 1996 yılı "Birincilik" ödülünü aldı. M. Sunullah Arısoy 2007 Şiir Ödülü *Ateşin Türküsü* adlı şiir dosyasıyla kazandı.

[393] ALPAY Necmiye, *2014*, "Adına Kavuşan Kitap: Sakalsız Bir Oğlanın Tragedyası", Milliyet Kitap. *Ve Yayınevi, 2024.*
[394] İLERİ Esin, 2021, "Arkadaş'ın izinde: Ulaş Tosun'la 'Merhaba Canım'ın perde arkası", Yeşil Gazete, 2024.

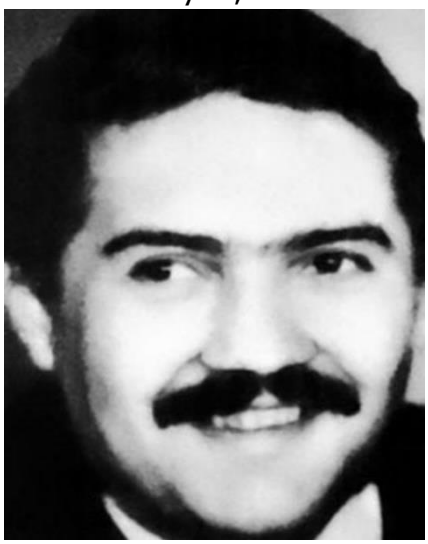
"Hiçbir şeyim yok iki dizimden başka
Bir de yürek çarpıntısı gizlerle dolu…"

ASAF ÇİYİLTEPE
(1934 İstanbul - 7 Haziran 1967)

Ankara Sanat Tiyatrosu (AST)'ın kurucusu, tiyatro sanatçısı, şair. Galatasaray Lisesi mezunudur. Şiirleriyle, İkinci Yeni akımı içinde yer aldı. Şiir ve yazıları, Yenilik, Mavi, Yeditepe gibi dönemin önemli dergilerinde yayımlandı. 1957'de Yunus Nadi Ödüllerinde En İyi Şiir ödülünü aldı.[395]

Daha çok tiyatro çalışmalarıyla tanındı, ilerici tiyatro hareketinin öncülerinden biri oldu. Yurt içinde Cep Tiyatrosu, yurt dışında Fransız Milli Halk Tiyatrosunda çalıştıktan sonra, 1960'ta İstanbul Şehir Tiyatrosunda çalışmaya başladı. 1962'de Arena Tiyatrosunun kurucuları arasında yer aldı. Dormen Tiyatrosu gibi topluluklarda çalıştı. 1963 yılında ise, Arena Tiyatrosu'nun devamı niteliğinde olan Ankara Sanat Tiyatrosu'nu kurdu. Burada, Godot'yu Beklerken, Ölü Canlar, Sultan Gelin, Arturo Ui'nin Önlenebilir Tırmanışı gibi oyunlar sahneye koydu, kimi oyunlarda da rol aldı.

1967'de ise, yine Ankara Sanat Tiyatrosunda Orhan Kemal'in 72. Koğuş adlı oyununu sahneledi. Oyun, Sanat Sevenler Derneği'nce yılın en iyi oyunu seçildi. Çiğiltepe'nin oyundaki rejisi de, çeşitli övgüler aldı. Ancak Çiğiltepe, oyunun üç sezon boyunca sahnelenerek 140 bin kişi civarındaki seyirciyle buluştuğunu göremeden, 7 Haziran 1967'de, bir turne seyahati sırasında geçirdiği trafik kazasında öldü. Mezarı Cebeci Asri Mezarlığı'ndadır.

Bu Tarlabaşında gece bir ben varım bir senin yokluğun
İnsanların yüzünü görmeliydin çevrede
Harpler yeniden başlamış sanırdın
Harpler yeni bitmiş sanırdın
Daha bir ışık kalmadı
Birşeyler anlatman gerekir bu saatten sonra
Yaşatman gerekir

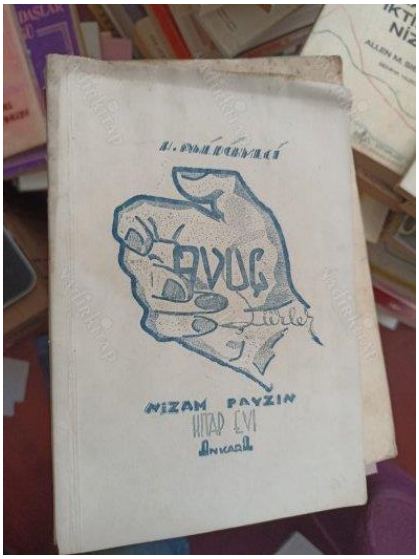
AVNİ (Hüseyin) DÖKMECİ
(1919 Ankara - 17 Ocak 1992)

Türk şair ve yayıncı. Haydarpaşa Lisesi'nden mezun oldu. Ankara Hukuk Fakültesi'ne girdi. Geçim sıkıntısı nedeniyle fakülteyi yarım bırakıp çalışmak zorunda kaldı. Ticaretle uğraştı. Kaynak dergisini çıkardı (1948-56). Kaynak Basım ve Yayınevi'ni kurup yönetti. Şiirlerini kendi çıkardığı Kaynak ve İstanbul dergilerinde yayınladı.

[395] KIRAÇ Can, "Galatasaray Tarihine Kısa Bır Bakış!", http://www.cankirac.com/, Er.Tar. 01.05.2026.

1948 yılından itibaren Ankara'da aylık olarak yayınlanan ve sadece şiir dergisi olan Kaynak dergisi, bir süre sonra farklı edebi türlere de yer verdi. Kaynak dergisi sadece şiir dergisi olma misyonunu sürdüremese de birçok ünlü şair ve yazarın katkılarıyla, edebiyat dünyasında adından söz ettirdi. Kaynak dergisi, Haziran 1956'ya kadar 113 sayı yayınlandı.

Şair Ülkü Tamer Avni Dökmeci ve kaynak yayınlarını anlatırken; *"1948`de bir şiir dergisi, hem de yeni şiiri tutan bir dergi çıkarmak, cesaret işiydi. Hem maddi hem manevi açıdan. Avni Dökmeci sekiz yıl dayandı, çıkardı dergiyi... Kaynak dergisi Ahmet Muhip`e, Cahit Sıtkı`ya rastlanırdı ama Avni Dökmeci genç şairlere yer verirdi."* ifadelerini kullanmıştır.[396]

"Uzaklardasınız, uzaklardayım,
Burası Kore, burası Kunuri
Dağlar, denizler var arada…
Durulur muydu fakat durulur mu?
Düşman, hürriyetin göksüne
Zalim süngüsünü saplar da"

AVNİ ENGÜLLÜ
(1947 Üsküp - 17 Şubat 2024 Ankara)

Makedonyalı edebiyatçı şair ve gazeteci. Makedonya'da şiir, öykü ve düzyazı dallarında ürün vermektedir. Evlidir, ikisi kız, biri oğlan üç çocuk babasıdır. Kuzey Makedonya Türk edebiyatı ve yayıncılığında ün sahibi bir şahsiyettir. Türkçe yazılan edebiyata katkı sunan, bu edebiyata renklilik ve çok seslilik kazandıran 1970'ler kuşağından bir kişi olarak belirtilmektedir.

Çeşitli dergi ve gazetelerde yazıları yer almıştır. Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi'nde kendisine yer verilmiştir. 1997 yılında Türkiye Diyanet Vakfı'nın Balkan ülkeleri ve Kıbrıs şairleri arasında düzenlenen naat yarışmasında, yazdığı naatla birinci oldu.

Makedonya Yazarlar Derneği ve Makedonya PEN Merkezi üyesidir. Uluslararası Gazeteciler Federasyonu ve Makedonya Gazeteciler Birliği (MGB) üyesidir. Uluslararası Balkan Üniversitesi'nin kurucu vakfı, üniversite meclisi ve yönetim kurulu üyesidir. 17 Şubat 2024'te öldü.

Çevre akşamdı
Oysa sabah olacaktı
Uzaktı yakın kalacaktı
Gürlemeli gürlemesiz
Belki de

[396] www.wikipedia.com/, Er. Tar. 01.05.2026.

Öyle sessiz sessiz
Kendini uzakta sanıp
Hep yakın olacaktı
Dillerde türküce yücelerek

AYDANUR SARAÇ
(29 Temmuz 1968 Artvin -)

Türk şair, edebiyatçı. İlk şiirleri 1997'de yayımlanan Saraç'ın şiirleri, yazıları ve öyküleri, Papirüs, Kavram Karmaşa, Kıyı, Bahçe, Agora, Kum, Akköy, Ağır ol bay düzyazı, Beşparmak, Çıkın, Kül, Paspatur, Güzel Yazılar, Şiir Ülkesi, Öteki-siz, Çalı, Değirmen, Tay, İle, Nikbinlik, Deliler Teknesi, Sincan İstasyonu, Mühür Edebiyat, Zalifre ve Islık gibi dergilerde yer aldı. Kum, Damar ve Delil Teknesi dergilerine katkıda bulundu. Akköy Dergisi'nin Ankara temsilciliğini en son sayısına kadar sürdürdü. Yaprak, Anafilya, Mavi Ada, Cafrande, Gerçek Edebiyat, Yerelce gibi edebiyat sitelerinde şiirleri yayınlandı.[397]

Çiftçilik yapan bir baba ile ev hanımı bir anneden, Artvin'in Ardanuç ilçesinde, doğan Aydanur Saraç, ilkokulu Ardanuç'a bağlı Arnavul köyü ilkokulunda okuduktan sonra, ortaokula Kırşehir ve Ayaş'da devam etti. Ankara Cebeci Atatürk Sağlık Meslek Lisesi'nden sonra devam ettiği Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'ni bitirdi.

İlk kitabında toplumsal duyarlılığı yansıtan şiirlerinin yanı sıra kadının varoluşunu destekleyen şiirlere de yer veren Aydanur Saraç, ikinci kitabı *Mesafeler*'de bireyin yalnızlığını, zamanın ve insanın değişimine yenilen ilişkileri ele alır. Saraç'ın gelişmeye açık bir şiiri vardır.

Şiirin yanı sıra, şiir kitapları tanıtım, değerlendirme ve inceleme yazıları[1] ve öyküler yazdı. Şairin ilk kitabı, *Sonra Güller Kırmızı* Kocaeli Yükseköğrenim Derneği (KYÖD) "2003 Ulusal Şiir Ödülleri" özel jüri ödülünü, *Değişim* şiiri, 2005 yılında, Bartın Belediyesi'nin düzenlemiş olduğu şiir yarışmasında üçüncülük ödülünü aldı.[398]

"Bir kalbin varsa,
Biraz da kırılmayı göze
alacaksın."

397 "İnceleme Yazısı". 23 Aralık 2015.
398 "Öyküler ve diğer yazılar". 23 Aralık 2015,

AYDIN AFACAN
(25 Kasım 1964 Bingöl -)

Türk şair, yazar, öğretmen. Edebiyatçılar Derneği üyesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi mezunudur. Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı programında "Şiir ve Mitologya" konulu çalışması ile yüksek lisansını tamamladı.[399]

AYDIN ŞİMŞEK
(23 Aralık 1960 Çorum -)

Türk şair ve yazar. Memur bir ailenin çocuğu olduğu için yerleşik bir düzeni olamadı. Öğrenimini çeşitli il ve ilçelerde tamamladı. Muş Yavuz Selim İlkokulu'nu (1972), Taşova Lisesi'ni (1977) tamamladı. Daha sonra Hava Teknik Okulu ve Hava Teknik Lisan Okulu'nda (İngilizce, 1979) eğitim aldı. 1979 yılında astsubay olarak görev yaptı.

12 Eylül (1980) askeri yönetimi döneminde Sıkıyönetim Yasası çerçevesinde yargılanarak altı yıl hapis cezasına çarptırıldı. Muğla, Aydın, Nazilli ve Buca cezaevlerinde dört yıl (1987-91) yattı. Hapisten çıktıktan sonra 1999'a kadar Datça'da yaşadı ve değişik işlerde çalıştı. 2000 yılında Ankara'ya yerleşerek bir dönem Damar dergisinin, sonra da Kum dergisi ve yayınlarının genel yayın yönetmenliğini yaptı.

1980 yılından itibaren Virgül, Varlık, Defter, Fanatik, Damar, Argos, Edebiyat Eleştiri, Agora, Bilim ve Ütopya, Kum, Sanat Olayı, İle, Papirüs, Parantez (Almanya), Visions (Amerika), Kuş (Yugoslavya), Sanat Edebiyat Gazetesi (İngiltere), Cumhuriyet, Cumhuriyet Kitap Eki, Gündem Gazetesi, Radikal Kitap Eki, vb. dergi ve gazetelerde şiirleri, deneme ve eleştirileri, yazıları yayımlandı. Yazıları ve şiirleri çeşitli dillere çevrildi.[400]

Kendini seyrediyor iç denizindeki ışıkla
Sevişe sevişe biten yaz, hazan ve yağmurlu günler
Çocukluk resimlerimizden akıp gidiyor
Kalbi birbirinden seken
Çılgın atların ve kırbaçların ucunda.

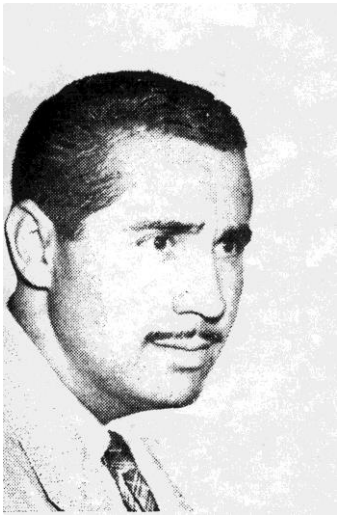
Seni ne çok seviyorum içini içime döken dil,
Benzeşen yüzlerin toplamı bir akşam
Deniz çoktan çekildi. Patikalarımızın bittiği yerde
Varsa yoksa kedi kokan tren düdükleri
Ellerin de görmüyor şimdi
Gözlerin öpüşmeyi unuttuğu için.

[399] YALÇIN Murat, 2010, "Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi - Cilt I", İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, s. 18. ISBN 9789750805677.
[400] "Aydın Şimşek kimdir?", mardinlife.com/, Er. Tar. 01.05.2026.

AYHAN HÜNALP
(1927 Bitlis - 21 Mart 2013 İstanbul)

Şair, yazar ve gazeteci. Hünalp, Cihangirli süvari subayı Nurettin Bey ve Kadıköylü Hayriye Hanım'ın oğlu olarak 1927 yılında doğdu. 1953 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Türkoloji bölümünden mezun oldu. 1943 ve 1947 yılları arasında *İstanbul Ekspres* gazetesinin Ankara muhabirliğini yaptı. Aynı dönemde Ankara Radyosu'nun ünlü Ayşe Abla Çocuk Kulübü'nün temsillerinde rol aldı. Bunlardan en ünlüleri, üçer kez rol aldığı "Vatan Fedaileri" ve "Çalışan Kazanır" adlı radyofonik oyunlardı.

1947 ve 1950 yılları arasında *Ulus* gazetesi ve Akşam Haberleri'nde çalıştı. 1950 ve 1953 yılları arasında *Kaynak* dergisinde yazı işleri müdürlüğü, 1955 ve 1960 yılları arasında o devrin ünlü *Tercüman* gazetesinde siyasi muhabirlik, röportaj yazarlığı, köşe yazarlığı, sanat sekreterliği, istihbarat şefliği gibi görevlerde bulundu. 1968 yılında 25 yılını tamamlayarak Basın Şeref Kartı aldı. Şiirleri, İngilizce, Romence, Arapça ve Sırpçaya çevrildi. 1955'te yazdığı ünlü "Teğmenim" şiiri Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın müzelerine kondu.

Bütün köprü korkulukları tanır dirseklerini
Her köşe başındaki fenerde sen varsın
Her yalpalayan adam sensin
Açık perde uçlarında çıkmaz sokaklar sallanır
Boşluklarda sen

BAKİ SÜHA EDİBOĞLU
(1915 - 15 Eylül 1972)

Şair ve yazardır. Baki Süha Ediboğlu 1915 yılında Antalya'da dünyaya geldi. Lise eğitimini İstanbul'da tamamladıktan sonra İstanbul'da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Ankara'da, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde yükseköğrenim gördü, fakat yükseköğrenimini tamamlamadı. Gazetecilik, radyoevlerinde sunuculuk, müdürlük gibi çeşitli işlerde çalıştı.[401]

Bir deniz gecesinde unuttuğun şarkıyı
Kıyı kıyı topluyor hafızan
Masmavi göğün altında
Yıldız mahşeri
Dalga dalga açılan
Bulut bulut toplanan

[401] https://tr.wikipedia.org/, Er.Tar. 01.05.2026.

BEHÇET SAFA AYSAN
(28 Temmuz 1949 Ankara - 2 Temmuz 1993 Sivas)

Şair ve tıp doktoru. 1949 yılında Ankara'da doğdu. Babası şair Edip Aysan'dı. Selimiye Askeri Ortaokulu ve Kuleli Askeri Lisesi'nde okudu. 1968'de Ankara Tıp Fakültesi'ne askeri öğrenci olarak girdi.

12 Mart döneminden sonra politik nedenlerle ara vermek zorunda kaldığı tıp öğrenimi sırasında çeşitli işlerde çalıştı. Mezun olduktan sonra İzmit'e atandı. Ankara'da psikiyatri ihtisası yaptı. SSK Yenişehir Dispanseri'nde doktor olarak çalışmaktaydı.

2 Temmuz 1993 tarihinde Sivas'ta Madımak Oteli'nde yakılarak öldürülen 37 kişiyle birlikte can verdi. Ölümünden sonra Türk Tabipleri Birliği tarafından adına şiir ödülü verilmeye başlandı. Şiirleri çeşitli müzisyenler tarafından bestelenmiştir.[402]

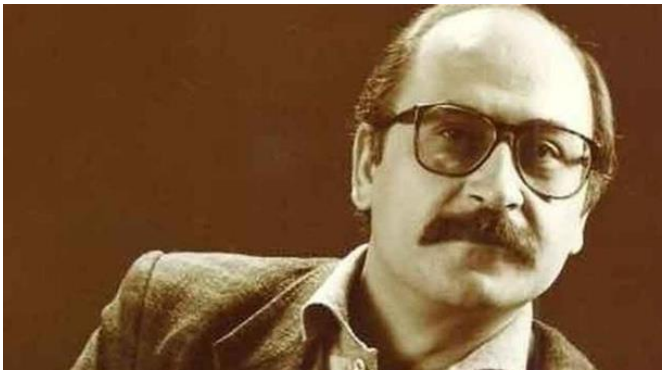
Bahar mührünü vurmuş leylaklar
Açmış, uzansam bir kiraz dalı
İçimde koşup duruyor bir maral
Gelincik tarlaları çığlık çığlığa

Oralardan geldim baş eğmeden
Gecelerin kımıldayıp sonlandığı
Işık ışığa mor kanatlı kelebeği
Küflü duvarları bilirim voltaları

Suskun küflü duvarları kan sıçramış
Çakıyla takvimler kazınan, günler
Saatler, dakkalar-

Bitmeyen zaman

Ağarmış kireç oyuklarında
Soluk renkli sözcükleri.

BEJAN MATUR
(1968 Kahramanmaraş -)

Şair ve yazardır. Bejan Matur Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesinin Maksutuşağı köyünde doğdu. Ortaokul ve liseyi Gaziantep'te okudu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu.

[402] https://tr.wikipedia.org/wiki/Beh%C3%A7et_Aysan, Er. Tar. 01.05.2026.

Şiirleri, *Defter*, *Adam Sanat*, *Ekin*, *Belleten* ve *Yazıt* gibi belli başlı edebiyat dergilerinde yayımlandı. İlk kitabı *Rüzgâr Dolu Konaklar* ile 1997 Orhon Murat Arıburnu ve Halil Kocagöz şiir ödüllerini aldı. 1999 yılında yayımlanan *Tanrı Görmesin Harflerimi* kitabı ile uzun soluklu bir şiirin habercisi olduğunu gösterdi. 2002 yılında, *Ayın Büyüttüğü Oğullar* ve *Onun Çölünde* kitaplarını eşzamanlı olarak yayımladı.

Şiirleri İngilizceden Çinceye 24 dile çevrildi. Aralarında *Grand Street Magazine* (New York) gibi saygın dergilerin ve *Language For a New Century* (Norton Yayınları) gibi önemli seçkilerin bulunduğu antoloji ve dergilerde yer aldı. Şiirlerinden yapılan bir derleme 2004'te İngiltere'de ARC yayınları tarafından *In The Temple of a Patient God* adıyla yayımlandı. İngilizcedeki ikinci kitabı 2012'de *How Abraham Abandoned Me* adıyla okura sunuldu. Bir başka şiir seçkisi Lüksemburg'da PHI yayınevi tarafından *Winddurchwehte Herrenhauser* adıyla yayımlandı. 2012 yılında şiirlerinden yapılan bir derleme Barselona'da Katalanca yayımlandı.

2009 yılında *Kader Denizi* adlı şiir kitabı yayımlandı. 2010 yılında *Dağın Ardına Bakmak* adlı kitabı Kürt sorununun anlaşılmasına dönük getirdiği yeni bakış açısıyla uzun süre konuşuldu ve çok okunanlar listelerinde yer aldı. 2011 yılında *Bloomsbury Vakfi* ile *Katar Vakfi*'nın ortak yayını olan ve Eric Hobsbawm, Jamal Mahjoub, Shirin Neshat ve Slavoj Zizek gibi isimlerin de yazarı olduğu *Reflection on Islamic Art* (*İslam Sanatına Yansımalar*) kitapta, 10. yüzyılda icat edilen usturlab üzerine yazdığı yirmi beş bölümlük "Sonsuzluk Bekçisi" adlı uzun şiiri yer aldı.[403]

Cürümüş donuk kalbinde bu toprakların
Gözleri gördüm.
Herkes sesiyle vardı
Ve duruşuyla gövdesinin.
Bir insanı en iyi sevişirken tanırız.
Kalbimizi birlikte çürütürken.
Ağırlaşan gövdemiz

Gece uyandırır.
Mezar gibidir avlulu evler.
Çocukluk bir uykudur.
Uzun sürer.
Ve dokunmak için bir arzu
Bir arzu sürükler bizi
ölüme.
Ben kendimi sınadım her
gövdede
Ben kendimi bıraktım her
şehirde
İçime aldım göğünü
ülkelerin
Ve boşluğunu görünce
kalbimin

[403] https://tr.wikipedia.org/wiki/Bejan_Matur, Er. Tar. 01.05.2026.

BEKİR SITKI ERDOĞAN
(1926 Karaman - 24 Ağustos 2014 İstanbul)

Şair. Kuleli Askeri Lisesi'nden sonra 1948'de Kara Harp Okulunu bitirdi. Kıta subaylığı yaptı. Bu arada Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nden de mezun oldu. Heybeliada Deniz Lisesi, Özel Alman Lisesi ve Marmara Koleji'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. Şiirlerinden bazıları bestelendi. Rubai türündeki şiirleri *Hisar* dergisinde yayımlandı. Deniz Harp Okulu Marşının sözleri, Bekir Sıtkı Erdoğan'a aittir. Halk şiiri geleneğinin günün koşulları ile bağdaştırarak hece ölçüsü ile bazen de aruz vezni ile şiirler yazdı. 50 Yıl Marşı'nın sözlerini yazmıştır. Aşık şiiri ve divan şiirinden etkilenmiştir.[404]

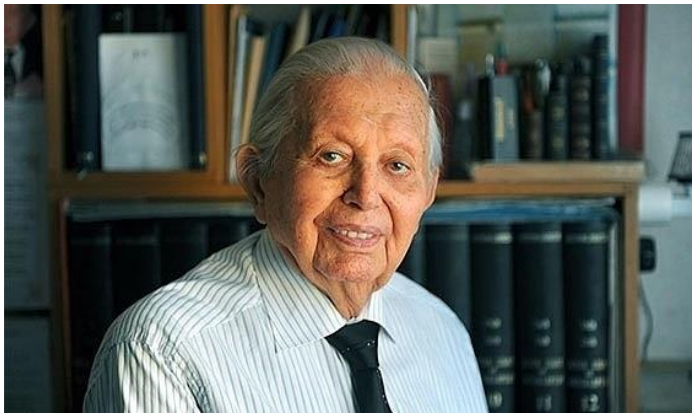
Gurbetten gelmişim, yorgunum hancı
Şuraya bir yatak ser yavaş yavaş
Aman karanlığı görmesin gözüm
Beyaz perdeleri, ger yavaş yavaş

Sıla burcu burcu... İlle ocağım
Çoluk çocuk hasretinde kucağım
Sana her şeyimi anlatacağım,
Otur baş ucuma, sor yavaş yavaş

Güç bela bir bilet aldım gişeden
Yolculuk başladı Haydarpaşa'dan
Hancı n'olur, elindeki şişeden
Birkaç yudum daha ver yavaş yavaş

Ben o gece, hem ağladım, hem içtim
İki gün, diyardan diyara uçtum
Kayseri yolundan, Niğde'yi geçtim
Uzaktan göründü, Bor yavaş yavaş

Garibim, her taraf bana yabancı,
Dertliyim; çekinme, doldur be hancı
İlk önce kımıldar hafif bir sancı
Ayrılık sonradan kor yavaş yavaş

Bende bir resmi var, yarısı yırtık
On yıldır evimin kapısı örtük
Garip bir de sarhoş oldu mu artık
Bütün sırlarını der yavaş yavaş

İşte hancı ben, her zaman böyleyim
Öteyi ne sen sor, ne ben söyleyim
Kaldır artık, boş kadehi neyleyim
Şu bizim hesabı, gör yavaş yavaş

[404] SOYSAL İlhami, 2009, "*20. Yüzyıl Türk Şiiri Antolojisi",* 11. bas., Bilgi Yayınevi, s. 374. ISBN 975-494-022-3.

BEŞİR SEVİM
(30 Mart 1981 Batman -)

Şair. Mersin Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdikten sonra aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisansını tamamladı. 1999 yılından beri Islık, E, kitap-lık, Varlık, İmgelem, Yaratım, Pitoresk, Şiirin, Esmer, Kül Öykü, Cumhuriyet Kitap, Kaçak Yayın, Sonra Edebiyat gibi pek çok kültür-sanat dergisinde yazı ve şiirleri yayımlanmaktadır. "Mürûr-ı Zaman" adlı şiiriyle jürisinde Hilmi Yavuz ve Şükrü Erbaş gibi şairlerin yer aldığı Arkadaş Kitabevi Şiir Ödülü'nü 2004 "Kayıp Sözler Divanı" adlı dosyasıyla da Arkadaş Z. Özger Şiir Ödülü, 10. Yıl Pagasist Özel Ödülü'nü 2005 aldı. Şu anda Ankara'da bir lisede Edebiyat öğretmeni olarak çalışmaya devam etmektedir. Şair, Bilal Kolbüken'in editörlüğünde çıkan Kül Öykü Gazetesinin yayın kurulunda yer alıyor. 14 Mayıs - 21 Mayıs 2007 tarihleri arasında düzenlenen Şiiristanbul (II. Uluslararası Beyoğlu Şiir Festivali) katılımcıları arasında yer aldı.[405]

Saatin kadranında değiştirmez yönümüzü,
Bu boynu bükük duruşun...
Gitgide birbirine dönüştürürken ömrümüzü.

derler ki;
Uzayan kirpiklerinin altında saklarmış dünyasını,
Yağmurun korkuttuğu hiçbir çocuk
Arka bahçelerde oynamazmış rüyasını.

Sonra bir düş boyu inceldim baktıklarımdan,
Dudağının kenarına bir telaş taktım ki o zamanlar
Çıkmıyormuş fotoğraflarda,
Beni öperken yüzümde bıraktığın boşluklar...

[405] https://tr.wikipedia.org/, Er. Tar. 01.05.2026.

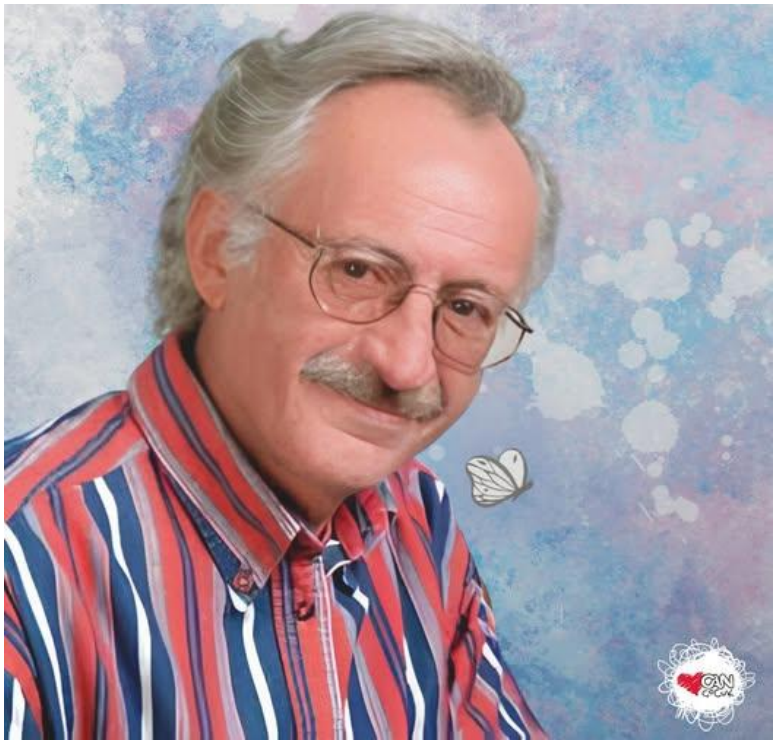
BİLGİN ADALI
(11 Aralık 1944 Karabük - 29 Eylül 2012 İstanbul)

Yazar, şair, çevirmen ve eğitmen. TRT'nin ilk yönetmenlerinden birisidir. Çok sayıda belgesel film ve dizinin senaryo yazarlığı ve yönetmenliğini yapmıştır. Otuzdan fazla yayımlanmış çocuk kitabı bulunur.

11 Aralık 1944'te Safranbolu'da doğdu. İlkokul öğrencisiyken öykü ve şiir yazmaya başladı. Babasının görevi nedeniyle çocukluğu Antalya, Mersin ve Alanya'da geçti. Orta öğrenimini Tarsus Amerikan Koleji, Alanya Ortaokulu ve Mersin Tevfik Sırrı Gür Lisesi'nde yaptı. İlk şiir ve öykü denemeleri lise çağında iken Kıbrıs'ta çıkan *Beşparmak* dergisi ile Mersin'de birkaç genç arkadaşıyla birlikte çıkardığı *Kıyı* dergisinde yayınlandı. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nda radyo ve televizyon programcılığı konusunda öğrenim gördü.

1968 yılında TRT'de çalışmaya başlayan ve bu kurumun ilk yönetmenlerinden biri olan Adalı, 1976'ya kadar TRT Ankara Televizyonu'nda, Türk Kurtuluş Savaşı, Atatürk ve Atatürk devrimleri'ni konu alan belgesel filmler, kültür ve sanat programları, çocuk ve gençlik programları hazırladı. 1973'te Türk Dil Kurumu üyeliğine seçildi.

1976-1984 yılları arasında Âlim Şerif Onaran ile birlikte, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Sinema TV Bölümü'nün üç kurucusundan biri olarak, 1984 yılında üniversiteden istifa ederek İstanbul'da, çeşitli reklam ajanslarında çalıştı.[406] İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Yeditepe ve Maltepe üniversitelerinde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Otuzun üzerinde çocuk kitabı yayımladı. Tedavi gördüğü hastanede 29 Eylül 2012'de öldü.

Sanki güneş
Görücüye çıkmış gülüşünde
On sekizinde sevdalı bir kızın
işvesiyle
Yaşanmış, yaşanmamış
acılar,
Sevinçler saklı içinde.
Gözlerinde çok eski bir hüzün
Süzülmüş, damıtılmış
Bin yıl geçse de
unutmayacağı
O buruk özlem...
Yüzü bir harita,
Tüm Ege'yi kuşatan, hem
karşı kıyıdan
Hem bu kıyıdan

406 Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi. 1 (3. bas.). İstanbul: YKY. Mart 2010. s. 12. ISBN 9789750805684.

BURHAN GÜNEL
(7 Nisan 1947 Antakya - 21 Aralık 2012 Ankara)

Romancı, öykücü ve şair. 1947'de Antakya'da doğdu. 1965'te Konya Erkek Lisesi'ni, 1967'de Hava Harp Okulu'nu bitirdi. İlk romanı *Ökse* 1972'de, ilk öykü kitabı *Sevgi Bağı* ise 1974'te yayımlandı. 21 Aralık 2012 tarihinde ölen Günel'in cenazesi Ankara Karşıyaka Mezarlığı'nda defnedildi.[407]

Kuşlar üçüncü zamanda ortaya çıktı
Aşk tebeşir çağında
Ben onu bunu bilmem
Ayın elinde hatmi vardı

CAHİT IRGAT
(21 Mart 1916 Kırklareli - 5 Haziran 1971 İstanbul)

Tiyatro ve sinema sanatçısı, şairdir. Son sınıftayken Edirne Öğretmen Okulu'ndan ayrılan Irgat, birçok tiyatroda oyunculuk yaptı. 1932 yılında girdiği Ankara Devlet Konservatuvarı'nı, 1936 yılında bıraktı. İstanbul Şehir Tiyatroları, Küçük Sahne, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü, Adana Şehir Tiyatrosu, Dormen Tiyatrosu, Oda Tiyatrosu ve Cahide Sonku ile kurdukları *Cahitler Tiyatrosu*'nda çalıştı, birçok sinema filminde de rol aldı.

Sanatçı şiirleriyle de tanınmaktadır. Sanatçı, 1950 yılında *Bırakılan Çocuk* filmini yönetmiş ve şiirlerinin dışında bir de roman yazmıştır. Mina Urgan'la bir dönem evli kalmış olan sanatçı, bu evlilikten dünyaya gelen şair Mustafa Irgat ve oyuncu Zeynep Irgat'ın babasıdır. Daha sonra Cahide Sonku ile evlenip ayrıldı. Lütfi Akad'ın kız kardeşi Neriman Akad ile evliyken 5 Haziran 1971'de İstanbul'da öldü.[408]

Başımı rakı değil döndüren
Bu öğle sıcağında,
Ekmek kokusundan da güzel
Alnının ter kokusu.

Ver meyveni mürdüm ağacı
Arzum gibi yağ yağmur
Bütün şehir şahittir
Bu kadını sevdiğime.

---

[407] BEZİRCİ Asım, "Seçme Romanlar: Yazarları, Eserleri, Roman Özetleri, Eleştiriler, Kaynaklar", Evrensel Basım Yayın, 2015.
[408] "Tiyatro ve sinemamızın usta ismi: Cahit Irgat". *Atlas Tarih*, *54*. Ağustos–Eylül 2018. s. 138. ISSN 1309-7342.

CAHİT OBRUK
(28 Ekim 1921 Kırşehir - 27 Temmuz 1982 Ankara)

Şair, edebiyat araştırmacısı ve öykücüdür. 1921 senesinde Kırşehir'de doğdu. Hacı Molla Oğulları takma adıyla anılan bir aileye mensuptur. İlkokulu ve liseyi doğum yeri olan Kırşehir'de tamamladı. Maltepe Askeri Lisesi'nden 1940 yılında Harp Okulu'ndan ise 1942 yılında mezun oldu. 1956'da ise askerliği bıraktı. Ankara Radyosu'nda müdür ve müdür yardımcısı pozisyonunda görev aldı. 1966 senesinde Tercüman Gazetesi tarafından tertip edilen hikâye yarışmasında ikinci oldu. 1982 senesinde Ankara'da öldü.[409]

Güneş ufkun üstünde sanki kaynayan bir yüz,
Ölgün bakışlarında kalbim parçalanıyor.
Gönlüm sonsuz bir bahçe gurbet orada bir güz,
Ümitlerim yanıyor, hayallerim yanıyor.

CAHİT TANYOL (**Hüseyin)**
(1914 Gaziantep – 11 Ağustos 2020 İstanbul)

Şair, yazar, sosyolog ve akademisyendir. "Türkiye Sosyolojisi" anlayışının öncülüğünü yapmıştır. 1914 yılında Nizip, Gaziantep'te doğdu. Küçük yaşta babasını yitirdi. Çocukluğu 1. Dünya Savaşı'nın yokluk ve yoksulluğu içinde geçti. İlkokulu Nizip'te bitirdi. Adana Erkek Öğretmen Okulu sınavını kazanarak bu okuldan 1931 yılında öğretmen olarak mezun oldu. Aynı yıl Gazi Eğitim Enstitüsü sınavlarını kazandı. Bu okulda Hasan Ali Yücel, Ahmet Hamdi Tanpınar, İsmail Hakkı Tonguç ve Sadi Irmak gibi isimlerden dersler aldı. 1935'te Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nden mezun oldu. Yozgat Lisesi, Çorum Ortaokulu, İzmir Tilkilik Ortaokulu, İstanbul Eyüp Ortaokulu ve Taksim Lisesi'nde bir süre öğretmenlik yaptı. İzmir'de öğretmenlik yaptığı sırada, Kemal Bilbaşar, Nurettin Ardıçoğlu ve Şair İlhan İleri ile birlikte "Aramak" dergisini çıkardı.[410]

1940 yılında başladığı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nden 1944 yılında mezun oldu. 1946 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde asistan olarak çalışmaya başladı. Bu bölümde 1953'te "Doçent" ve 1961 yılında da "Profesör" unvanlarını aldı. Kitaplarının yanı sıra Vatan, Yeni Sabah, Milliyet ve Cumhuriyet gibi gazetelerde ve Özgür İnsan, Cem, Toplumbilim, Aydınlık, Yazko Edebiyat, Yazko Somut, İnsan, Ülkü, Varlık, Türk Folklor Araştırmaları, Yonca, Türk Dili, Cem, Yelken, Hürriyet Gösteri, E Dergi, Bilim ve Ütopya gibi pek çok dergide toplum sorunları üzerine sürekli yazılar yazdı. Kadıköy Moda'da bulunan evinde 106 yaşında öldü, evli ve iki çocuk babasıydı. Türkiye Yazarlar Sendikası,

[409] Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, "Cahit Obruk". teis.yesevi.edu.tr. 27 Kasım 2020.
[410] "Cahit Tanyol", http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cahit-tanyol, Er.Tar. 01.05.2026.

Edebiyatçılar Derneği, Türk Sosyolojisi Derneği, Yahya Kemal'i Sevenler Derneği ve Turing Kulübü üyesiydi.[411]

Yıl 1931, yaş onyedi,
Bir küçük kız sevdim Çukurova´da,
Adı Elifeydi
İlk aşkım, ilk sevgilim
Dokunsam solacakmış gibi gelirdi bana,
Tutuşur, tutuşurdu elim.
Bir bahar sabahı, mayısın yedisinde
Bir oyun oynamıştık çocuksu
Dilberler Sekisi'nde
Ne benim aklıma geldi bir şey,
Ne onun.
Takıldık büyülü ağlarına,
"Of derdim var" oyununun.
Menekşeydi onun adı,
Devedikeniydi benimki.
Bir doyumsuz uçuştur aşkların ilki
Tek söz geçmedi aramızda aşka dair

CANİP YILDIRIM
(1 Nisan 1925, Diyarbakır - 2 Aralık 2015 Ankara)

Hukukçu, politikacı. Yıldırım 49'lar Davası'nın sanıklarındandır. 1944'te Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne başladı, daha sonra eğitimini tamamlamak için Paris'e gitti. Türkiye'ye döndü ve Diyarbakır'da avukatlık yapmaya başladı.[412]

Diyarbakır'da yayımlanan İleri Yurt gazetesinde yazı işleri müdürlüğü yaptı ve dergide çıkan "Qimil" şiiri nedeniyle 49'lar Davası'nda yargılandı. 27 Mayıs Darbesi'nde tutuklandı. Cezaevinden çıktıktan sonra Türkiye İşçi Partisi'nin kuruluş sürecine katıldı. 12 Mart Darbesinde de tutuklandı, 1974'te genel af ile tahliye edildi. Kürt siyasi hareketinin çeşitli aşamalarında yer alan Yıldırım, Demokrasi Partisi ve Halkın Emek Partisi'nin kuruluşuna destek verdi. [413]

[411] Prof. Cahit Tanyol**,** https://web.archive.org/, Er.Tar. 01.05.2026.
[412] "Tarihe tanık bir yaşam!". www.radikal.com.tr/. 29 Haziran 2015.

CEMAL SAFİ
(15 Ekim 1938 Samsun - 17 Nisan 2018 Ankara)

Şair. 1938 yılında Samsun'da doğdu. Öğrenimine Sakarya İlkokulu'nda başladı. Samsun Sanat Okulu'nun torna tesviye bölümünden mezun oldu. 1959 yılında ailesiyle Ankara'ya taşındı. 1971 yılına kadar o dönemde sahibi oldukları *Büyük Otel*'de babasının yanında çalıştı. 38 yaşından sonra şiir yazmaya başladı. Şiirlerini ilk defa Orhan Gencebay besteledi. 1989 Yılında Zekai Tunca'nın bestelediği *Rüyalarım Olmasa*, 1990 yılında Selçuk Tekay'ın bestelediği Vurgun'un güftekarı olarak Hürriyet gazetesinin Altın Kelebek Ödülleri'nde ve Milliyet gazetesi tarafından verilen yılın en sevilen şarkısı ödüllerini aldı. 1991 yılında yine Zekai Tunca'nın bestelediği *Gözüm Kesmiyor* şarkısıyla Milliyet gazetesinin, 1991 yılında TRT' nin açmış olduğu yarışmada yine *İmkansız* şarkısıyla en iyi Türk sanat müziği şarkısı ödülü aldı.

1990 yılında *Bu Gece Kalıyorum* adıyla bir şiir kaseti çıkardı. 1993 yılına kadar yazdığı şiirleri, *Vurgun* başlıklı ilk kitabında yayınladı. 2000 yılında *Sende Kalmış*, 2002 yılında *Kıyamete Kırk Kala* ve 2008 yılında da *Ya Evde Yoksan* başlıklı şiir kitapları yayımlandı. Şairin bu güne kadar 40 tanesi Orhan Gencebay tarafından olmak üzere Zekai Tunca, Selçuk Tekay ve Candan Erçetin gibi sanatçı ve besteciler tarafından 150 civarında şiiri bestelendi.

Safi, Türk Dil Kurumu tarafından, 2003 Türk Dil Bayramı'nda Türkçeyi en etkin ve güzel kullanan şair olarak ödüllendirildi. 2004 yılında Mihai Eminescu adına düzenlenen Eminescu madalyası aldı. Şiirleri İtalyanca, Rumence ve Arnavutçaya tercüme edildi. Beyin damar hastalığına bağlı solunum yetmezliği nedeniyle 2017 yılı Ekim ayında hastaneye kaldırılan şair, uzun süre tedavi gördüğü hastanede 17 Nisan 2018 tarihinde öldü. 20 Nisan 2018 tarihinde Pursaklar mezarlığında defnedildi.[414]

Vakit sensiz geçen günün ertesi,
Sustu tüm kuşların şen şakrak sesi,
Zevk sefa mevsimi, yas neyin nesi?
Nedendir matem durup dururken? ...

Titriyor şebnemler, gül üşür gibi,
Bülbüller derdimi bölüşür gibi.
Hayalin halime gülüşür gibi,
Kollarım boşluğu sarıp dururken...

Bendim mutluluktan ucan güvercin,
Düşler ülkesinden gelen habercin,
Avcılardan uzak bir yuva için,
Toz pembe hayaller kurup dururken...

---

413 "Canip Yıldırım hayatını kaybetti", http://www.imctv.com.tr/130805-2/, Er. Tar. 01.05.2026.

414 https://tr.wikipedia.org/wiki/Cemal_Safi, Er. Tar. 01.05.2026.

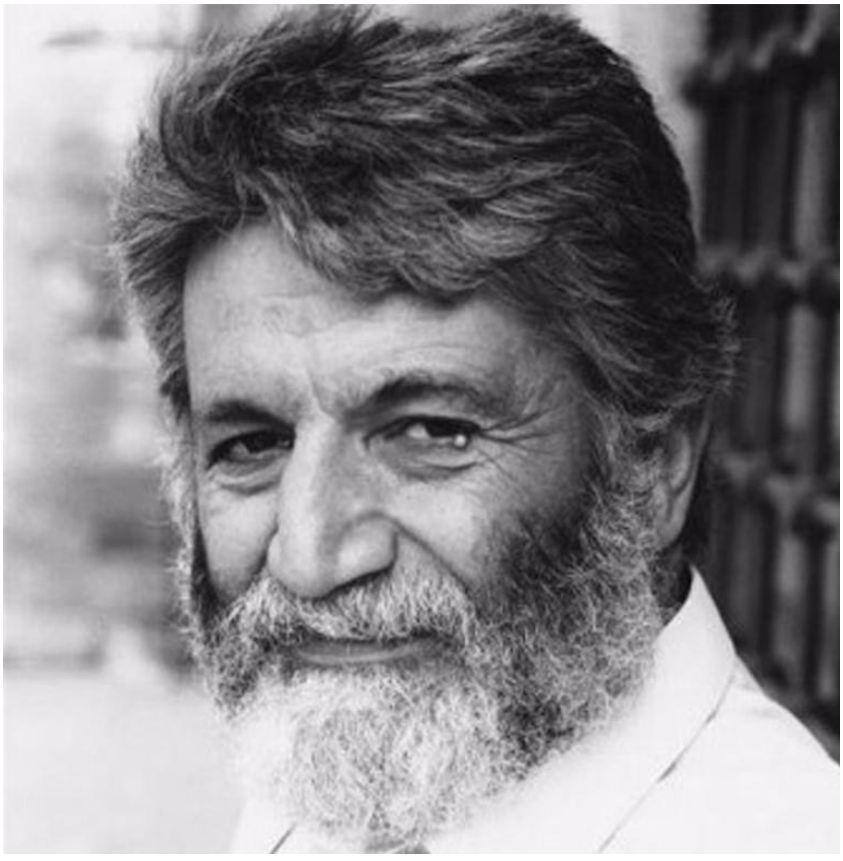
CEMALETTİN ÜNLÜ
(9 Ağustos 1930 Lefkoşa - 9 Ağustos 1990 Lefkoşa)

Gazeteci, yazar ve şairdir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde okurken gazeteciliğe başlayan Ünlü, 1957-1974 arası Son Havadis, Yeni Gün, Ulus gibi gazetelerde yazı işleri müdürlüğü yapmış, "Kıbrıs'ta Basın Olayı -1878-1981" kitabıyla tanınan, şiirleri de çeşitli dergilerde yayımlanan bir basın uzmanıdır.

9 Ağustos 1930'da Lefkoşa'da doğdu, öğrenimini Afyon'da tamamladı. Ankara'da uzun süre yazı işleri müdürlüğü ve gazetecilik yaptıktan sonra 1975-1979 yılları arasında Lefkoşa'daki TC Büyükelçiliği Basın Ataşeliğinde görev aldı. Çağdaş şairler arasında yer alır, şiirleri çeşitli dergilerde yayımlanmıştır. Kıbrıs'ta Basın Olayı -1878-1981 (1981) adlı akademik nitelikli bir kitabı vardır. 9 Ağustos 1990'da Lefkoşa'da hayatını kaybetti, mezarı Ankara'dadır.[415]

CENGİZ BEKTAŞ
(26 Kasım 1934 Denizli - 20 Mart 2020 İstanbul)

Mimar, şair ve yazardır. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi İç Mimarlık, Mimarlık bölümlerinde okudu, 1959'da Münih Teknik Üniversitesi mimarlık bölümünü bitirdi. 1960'ta Alman Şehircilik Akademisi kurslarını izledi. 1959-62 yılları arasında Münih'te Prof. Dr. Fred Angerer ve Alexander Baron von Branca ile ortak oluşturdukları bir büroyu yönetti. Serbest Mimar olarak çalıştı. 1962'de Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne öğretim görevlisi olarak çağrıldı. Orada inşaat İşleri Mimarlık Bürosunu yönetti. Üniversiteden isteğiyle ayrıldı.

Penelope olmadı hiç
Gece gündüz aç susuz
dokudu da
Yanıp kurtulacaktı Jan
Dark olsa
Yirminci yüzyılda
Orta çağa doğan
Karcı dağın karlı
yamaçlarından

[415] https://tr.wikipedia.org/, Er. Tar. 01.05.2026.

CEVDET KUDRET SOLOK
(7 Şubat 1907 İstanbul - 10 Temmuz 1992 İstanbul)

Yedi Meşale edebiyat topluluğunun kurucuları arasında yer alan Türk edebiyatçı ve edebiyat tarihçisi. Yazar, Cevdet Kudret adı ile tanınır. Cevdet Kudret, 7 Şubat 1907'de İstanbul'da doğdu. Davutpaşa Ortaokulu sonrasında İstanbul Darülfününu Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1933).

Kayseri Lisesi'nde (1934-1938), Ankara Devlet Konservatuvarı'nda (1938-1939) diksiyon ve edebiyat öğretmenliği, Ankara Erkek Lisesi'nde (1939-1943) ve Atatürk Lisesi'nde (1943-1945) edebiyat öğretmenliği, Yayın Müdürlüğü emrinde İnönü Ansiklopedisi'nde edebiyat sekreteri olarak çalıştı (1945-1950).

Kısa bir süre İstanbul ve Ankara'da avukatlık yaptı (1951-1954). Türk Dil Kurumu'nda redaktör, Bilgi Yayınevi'nde danışman olarak çalıştı (1967-1970). Siyasal Bilgiler Fakültesi, Basın Yayın Yüksek Okulu'nda öğretim görevlisi olarak ders verdi (1970-1973). Yazın yaşamına *Servet-i Fünûn* dergisinde şiirle başladı (1927). Aynı dergide çalışan yedi genç yazar bir araya gelerek o güne dek yazdıklarını Yedi Meşale adında bir kitapta topladılar (1928).

1940'lı yıllarda yazdığı öykülerini Sokak (1974) adlı kitapta bir araya getirdi. 1950 sonrası, edebiyat tarihimizin ünlü isimleri ve eserleri üzerine tanıtım kitapları ve lise edebiyat kitapları yazdı. 1974-1986 yılları arasında Bodrum'da yaşayan yazar daha sonra yaşamını İstanbul'da sürdürdü. 10 Temmuz 1992'de bu kentte öldü.[416]

Dizilir ince ince, alnına bir soğuk ter!
Gâvur mahallesidir evimin yukarısı,
Rüzgârın salladığı bir çan durmadan öter.

Bu ses aynı şekilde uzayacak yarın da!
Bazan bir ışık gezer, tamam gece yarısı,
Karşıdaki bir evin pencere camlarında...

Şimdi gözyaşlarımla karanlığı delerim;
Bana hatırlatıyor uzun uzun her akşam
Simsiyah servileri bembeyaz perdelerim!

[416] "Cevdet Kudret (1907-1992)", Atatürk Ansiklopedisi, 25 Mayıs 2022.

COŞKUN ERTEPINAR
(1914 Kayseri - 9 Ağustos 2005 Ankara)

Türk şair ve eğitimci. Türk edebiyatında Egzotik Şair olarak da bilinir. Günümüz şairlerinden olan Coşkun Ertepınar, 1932'de Sivas Erkek Öğretmen Okulu'nu, 1937'de Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü bitirdi. Malatya Lisesi ve Şebinkârahisar Ortaokulu'nda Türkçe öğretmeni olarak çalıştı. 1958-1966 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Şube Müdürlüğü, 1968-1970 yılları arasında Halk Eğitim Genel Müdürlüğü, 1970-1972 yılları arasında Bakanlık Müfettişliği, 1972-1974 yılları arasında Bakanlık Müşavirliği görevlerinde bulundu. 1974'te emekli olan Ertepınar, 9 Ağustos 2005 tarihinde Ankara'da öldü.

İlk şiiri olan *Bir Gece*, 1930 yılında, *Muhit* dergisinde "D. Münir" imzası ile çıktı. 1978'de Türkiye Millî Kültür Vakfı Jüri Özel Ödülü'nü kazandı. 1991'de İLESAM tarafından kendisine Hizmet Şeref Ödülü verildi. Şiirlerinin bir bölümü İngilizce, Macarca ve Lehçeye çevrildi. Geleneğin çizgisinde şiir yazan Ertepınar'ın bir kızı, bir oğlu (YÖK eski başkanvekili Aybar Ertepınar) ve üç torunu vardır.[417]

Annem

Küçükken başucumda
Bana ninni söylerdin

Sabahları uyanınca,
Beni okşar severdin.

Benim annem, güzel annem
Beni al dizlerine...

Kucağında okşa beni,
Ninniler söyle yine...

Bugün hâlâ kulağımda
Çınlıyor tatlı sesin.

Güzel annem, kalbimin sen,
En büyük neşesisin...

[417] IŞIK İhsan, 2007, "ERTEPINAR, Coşkun". Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi. 3. Cilt (2. bas.), Ankara, Elvan Yayınları, ss. 1319-1320.

CÜNEYT AYRAL
(13 Şubat 1954 İstanbul -)

Şair, yazar, gazeteci, fotoğraf sanatçısı, küratör ve rehberdir. Cüneyt Ayral 1954 yılında İstanbul'da doğdu, orta ve yüksek öğrenimini Ankara'da tamamladıktan sonra yeniden İstanbul'a döndü, gazeteciliğinin yanı sıra reklam yazarlığı yaptı. Yirmi yıl süreyle sanayici olarak Türkiye'de kadın iç giyim sektörünün gelişmesinde kilit rol oynadı.

AFSAD Ankara Fotoğraf Sanatçıları Derneği 21 Haziran 2020 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi. Kurucu genel sekreterliğini üstlendi. Beş yıl süreyle Kostantıniyye Haberleri 16 Haziran 2017 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi. adında bir gazete yayınladı. Şiir, öykü, roman ve deneme türünde pek çok kitap yazdı; şiirleri ve öyküleri çeşitli dergilerde yayınlandı. Kanal 6, TRT 2 ve Biz TV'de İstanbul, kültür, sanat ve yemek programları hazırladı ve sunuculuğunu yaptı. TRT radyolarında 70'li yıllarda pek çok programa imza attı.[418]

Devleşen gövdesiyle
Yıllar ile konuşan ağacın
Derin yaraları
Kabuk tutmuş.

Gri-mavi bulutlara
Uzanmış yemyeşil kolları
Belli ki dünyayı sarmalıyor,

Umutla yeniden
Yemyeşil…

ÇİĞDEM SEZER
(6 Ağustos 1960 Trabzon -)

Şair, romancı, hemşire, öğretmen. 6 Ağustos 1960'ta Trabzon'da doğan Sezer, ilk ve orta eğitimini Trabzon'da tamamladı. 1978'de Trabzon Sağlık Koleji'nden mezun oldu. Yozgat'ın Yerköy ilçesinde ve Trabzon'da beş yıl hemşirelik yaptı. Ankara'da Gevher Nesibe Sağlık Eğitim Enstitüsü'nde eğitim gördü. 1986'da Sakarya Sağlık Meslek Lisesi'nde öğretmen olarak çalışmaya başladı. 1991'de *Kanadı Atlas Kuşlar* adlı ilk şiir kitabı yayımlandı. Bir kız ve bir erkek çocuk annesi olan Sezer, Ankara'da ikamet etmektedir.[419]

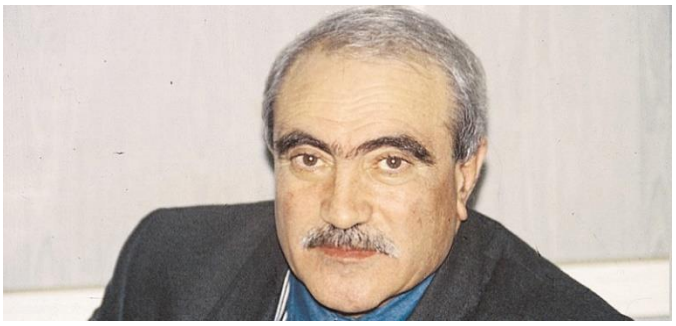
[418] http://www.afsad.org.tr/hakkimizda/, Er. Tar. 01. 05.2026.
[419] "Türkan Saylan Sanat Ödülü Çiğdem Sezer'in", http://mudanyamudanya.com/, Er. Tar. 01.05.2026.

Böyle yalnız böyle iyi
Bir öyküyü yeni baştan okur gibi
Yeniden başlar gibi denize
Ama hiç bilmediğim bir denize
Yeniden başlar yeniden okur gibi
Derindeki sözcükleri
Bana bir kazma bana bir
Bıçak suyu ikiye bölüp boğacak

DİLÂVER CEBECİ
(1943 Gümüşhane - 28 Mayıs 2008 İstanbul)

Türk şair, yazar, ilahiyatçı, akademisyen ve düşünür. 1943 yılında Gümüşhane'nin Kelkit ilçesinin Dayısı köyünde dünyaya gelmiştir. 1948 yılında Kırıkkale'ye yerleşmişlerdir. 1970 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi. Aydın'da öğretmenlik ve Halk Eğitimi Başkanlığı, İstanbul Ortaköy Eğitim Enstitüsü'nde öğretim görevliliği, Diyanet İşleri Başkanlığı'nda neşriyat uzmanlığı, Üsküdar Kız Lisesi'nde öğretmenlik yaptı. 2008 yılında kalp krizinden ölen şair İstanbul'da Çengelköy Mezarlığına defnedilmiştir.[420]

Aşk henüz balçıkla kan arasındaydı

Ben saçlarını örüyordum bir ıssız
gezegende,
Daha yaşanmamış geceleri hayâl
ediyordum,
Bir yılkı atı gibi başıboş sıcaklığını
Tutup geleceğe ben yediyordum.

Aşk henüz bedenle can arasındaydı

Tâ gözlerinin içine bakıyordum bir ıssız gezegende,
Yıldızları koyuyordum yerliyerine…
Acıyı öğreniyordum, o muhteşem acıyı…
Nefesimle çizgiler çiziyordum ellerine…

EGEMEN BERKÖZ
(13 Nisan 1941 Zonguldak -)

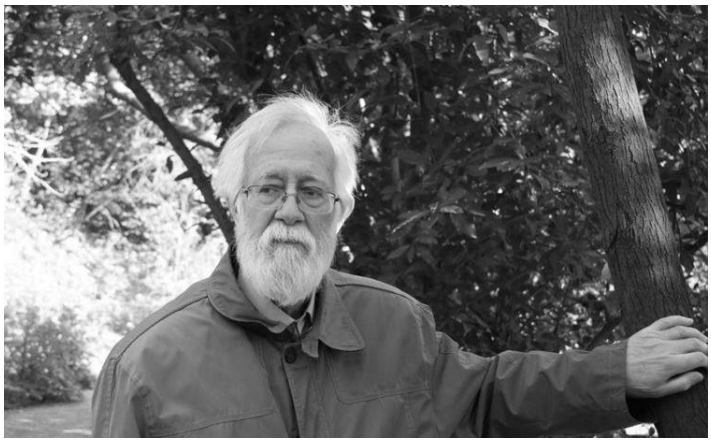
Türk şair, yazar, çevirmen. Zonguldak'ın Karadeniz Ereğli ilçesinde doğdu. Orta öğrenimini Bolu Erkek Lisesi'nde tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi İtalyan Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. *Cumhuriyet Ansiklopedisi*'nde çevirmen, reklam ajanslarında metin yazarı olarak çalıştı.

[420] Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, "Dilaver Cebeci". teis.yesevi.edu.tr. 5 Ağustos 2025.

"Akşam" adlı ilk şiiri 1959'da *Yeditepe* dergisinde yayımlanan Berköz kendi kuşağının çok yazan şairlerinden biri olarak öne çıktı. Dost, Ataç, Evrim, Alan, Dönem, Yordam, Devinim, Soyut, Yeditepe, Papirüs, Yeni Dergi ve Yelken gibi dergilerde şiirlerini yayımladı. Çeşitli etkilere açık görünen ilk çalışmalarından sonra, 1960'lı yıllarda şiir yazan kuşağın İkinci Yeni'ye en yakın şairlerinden biri oldu ve şiiri toplumcu yönelimle yetkinleşti. Berköz ayrıca İtalyancadan on kadar kitap ile pek çok şiir ve öykü çevirmiştir.[421]

2016 yılında Necatigil Şiir Ödülü'ne değer görüldü. Ödül gerekçesi şu şekilde açıklandı: *"60 kuşağı şairleri arasında, kendi özgün şiirini kurabilmesi, yaşadığı yılların toplumsal ve bireysel heyecanlarını şiirine başarıyla yansıtabilmesi, Necatigil'in izinde, küçük insanın toplumsal çalkantılar içindeki serüvenini anlatmaktaki başarısı, İtalyan şairlerinden yaptığı çevirilerle şiir kitaplığımıza katkıları nedeniyle Egemen Berköz, Behçet Necatigil 100. Yıl Şiir Emek Ödülü'ne değer bulunmuştur."* 2017 yılında PEN Türkiye Şiir Ödülü'nü alan Berköz, 2023 yılında *Yalnızlık Tanımları* adlı eseriyle TTB Behçet Aysan Şiir Ödülü'nün de sahibi oldu.[422]

Basit bir kareli defter de yeterdi
Samatya istasyonunu anlatmak için
Akşamı beklerken
Beklerken parçalanmış umutları
Biraz önce yağmur yağmış o
istasyon
Hüzün dağıtırken
Uzaktan bakanlara bile
Kıyı yolundan geçenlere
ve yolculara ki hüznün kendisidir
Biraz şairdir akşama doğru
Anlayışla bakar istasyon şefi
Hafif gülümseyerek
ve aldırmaz bile
ve birden gün geçer
Aldırmaz

EMİNE IŞINSU ÖKSÜZ

(17 Mayıs 1938 Kars - 5 Mayıs 2021 Ankara)

Roman ve oyun yazarı, şair ve dergi editörüdür. Işınsu, 17 Mayıs 1938'de babasının Tümen Komutanı olarak görev yaptığı Kars'ta doğdu. İlkokulu Urfa, Sarıkamış ve Ankara'da okudu. Liseden mezun olduğu okul TED Ankara Koleji'dir. Bir yarıyıl AFS bursiyeri olarak ABD'de bulundu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve

[421] KOYUNCU İsa, "Egemen Berköz", Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, 19 Ocak 2021.
[422] "2017 PEN Şiir Ödülü Egemen Berköz'e verildi". Sözcü. 23 Mart 2017.

Edebiyatı, aynı fakültenin Felsefe bölümlerinde ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi İşletme Bölümü'nde bir süre okudu. İngiliz Dili ve Edebiyatı'nda okurken bir yarıyıl AFS bursuyla ABD'ye gitti.[423]

İlk eseri 17 yaşında iken basılan şiir kitabı İki Nokta'dır. 1963'te ödül kazanan Küçük Dünya'dan sonra yoğun şekilde romana yöneldi. Yazar İskender Öksüz ile evli olan Işınsu, üç çocuk annesiydi. 2008'den beri Alzheimer hastalığı ile mücadele eden Işınsu, 5 Mayıs 2021'de 82 yaşında hayatını kaybetti. Cenazesi ertesi gün Hacı Bayram Camii'nde düzenlenen cenaze töreninin ardından Ankara Gölbaşı Mezarlığına defnedildi.[424]

ERDAL ALOVA (Albayrak)
(17 Haziran 1952 Ankara -)

Şair ve çevirmendir. 17 Haziran 1952'de Ankara'da doğdu. Annesi Nurhayat, babası ise subay İlyas Albayrak'tır. Eserlerinde Erdal Alova veya Alova kalem adlarını kullansa da, gerçek adı Erdal Albayrak'tır.

Dumlupınar İlkokulu'nda ilkokul öğrenimini, Yeşilyurt Koleji'nde ortaokul öğrenimini ve Ankara Cumhuriyet Lisesi'nde de lise öğrenimini tamamladı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ndeki mühendislik öğrenimini ikinci sınıfta yarıda bıraktı. 1970-72 yılları arasında ise İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu'nda eğitim gördü. 2024 yılında, şairin 50. sanat yılı anısına çeşitli şair ve yazarların katkılarıyla hazırlanan *Alova Kitabı*, Vapur Yayınları tarafından yayımlanmıştır.[425]

Kötü bir bahçıvan
Nasıl titrer de diktiği çiçeklerin üstüne
Öbürlerini unutursa
Ben de yer beğendireyim
derken
Şiir denen şu huysuz çiçeğe
Gözüm görmez olmuş gayrı
dünya bahçemi.
O telaşla ezdiklerim...
Ya şunlar... kurumuş hepsi...
Ayrık otları sarmış tekmil
gözlerim
Sade ardımdakileri değil
Önümdeki gülleri de yakmışım!

[423] OLGU, Ayşe, "Yazmayı bırakmak en korktuğu şeydi", röportaj - eşi İskender Öksüz ile, yenisafak.com.tr, Yeni Şafak, 22 Haziran 2019.
[424] "Yazar Emine Işınsu Hayatını Kaybetti", Kayıp Rıhtım, 5 Mayıs 2021.
[425] AKDEMİR Gamze. "Cumhuriyet Kitap (24 Ocak 2025)". "BUGÜN günlerden Cumhuriyet Kitap! Sayı 1822! / 16 Ocak 2025". www.cumhuriyet.com.tr.

EREN AYSAN
(1976 Ankara -)

Türk dramaturg, şair ve yazar. Behçet Aysan'ın kızı, Edip Aysan'ın torunudur. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü'nden mezun oldu. 2001 yılından itibaren Ankara Devlet Tiyatrosu 'nda dramaturg olarak çalıştı. Mezun olduğu bölümde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.[426] Birgün Gazetesi'nde başladığı köşe yazarlığına Cumhuriyet gazetesinde devam etmektedir. "Gece Uyurken" adlı romanıyla 2015 yılında Yunus Nadi Ödülü'nü, "Vesikalık Fotoğraf" adlı kitabıyla 2007 yılında Cemal Süreya Şiir Ödülü'nü aldı.[427]

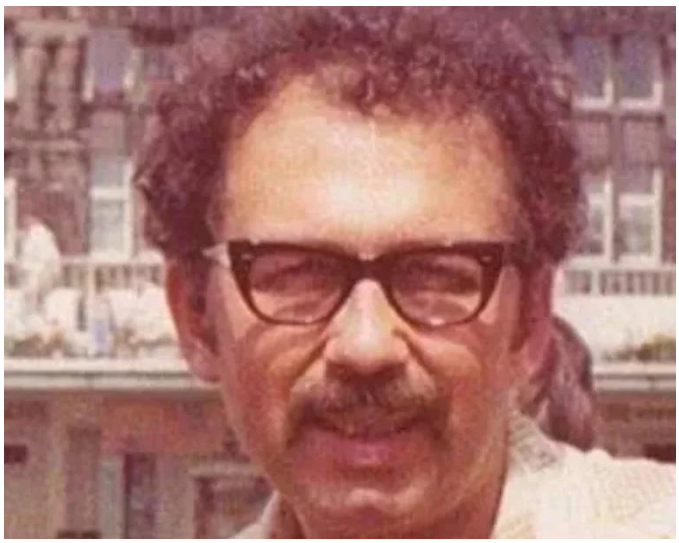

Bana bir yol yap içinden akayım
Erkenden düşen yaza bakarak
Bacaklardaki ince çoraplarda solayım
Önünde eski bir beyaz ford
Bulanık camlarına devrim yazayım
1871 heyecanıyla kalkalım yataktan
Yüzün beyaz dantelli kırlentlerde saydamlaşsın
Bir yılan olup pulumu toprakta bırakayım
Ölüm aramızda açık kapı pencere
Mezar aşımıza dün gece gene çok içtik yazalım
Öylece karanfilden kıyıya bakıp
Reçel gibi bir meyvede yeniden tatlanalım
…..
Hadi çok sürmez aramızdaki bu paslı makas yarası
Her akşam şarabın acısına uzanıyorum içimde yetim çocuk yazgısı

ERGİN GÜNÇE
(12 Şubat 1938 Giresun - 16 Ocak 1983 Ankara)

Şair. 1955 yılında İstanbul Erkek Lisesini ve 1960 yılında da Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. ODTÜ İdari İlimler Fakültesinde öğretim üyeliği yaptı. Şiir yazmaya 1953 yılında başladı. 1960 yılından başlayarak şiirleri ve yazıları *Değişim*, *Dost*, *Papirüs*, *Yelken*, *Yeni A*, *Sosyalist İktidar* gibi dergilerde yayımlandı. İlk şiirleri İkinci Yeni'den izler taşırken daha sonra kendine has bir dil ve imge yarattı. Bir seminer için gittiği Paris'ten dönerken Ankara Esenboğa Havaalanında meydana gelen uçak kazasında öldü.[428]

426 "Behçet Aysan'ın kızı Eren Aysan'dan: Gece Uyurken", www.cnnturk.com., 24 Aralık 2016.
427 "Bir ödül, iki kuşak", www.milliyet.com.tr., 24 Aralık 2016.
428 https://tr.wikipedia.org/wiki/Ergin_G%C3%BCn%C3%A7e, Er. Tar. 01.05.2026.

Şapkamda yağmur içli bir şarkı
söylüyor
Nasıl da söylüyor dudaklarıyla
O hacı gökyüzünün yıldızları
ötmüyor
İşimiz artık ıslanmış horozlarla

Küçük adımlarla inmiş batı
kapısından
Şaşırtmış annemi kocaman gözleriyle
Uykusundan etmiş keçileri oğlakları
Yollarda uygunsuz açık saçık yatan

Ben bir gün bu kasabadan giderim
Yağmur da benimle gelir mi bilmiyorum
Şapkamda yağmur içli bir şarkı söylüyor
Oturmuş şapkamda şarkıyı dinliyorum.

EROL ÇANKAYA
(15 Kasım 1953 Manisa -)

Türk şair, yazar ve akademisyen. Turgutlu Lisesi'ni (1973), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi - (Mülkiye) İktisat ve Maliye Bölümü'nü (1979) bitirdi. Aynı fakültede "Siyaset Bilimi" dalında lisansüstü ve doktora öğrenimi gördü (1982).

Erol Çankaya, AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi- Mülkiye'de kabul edilen *Siyasal İletişimin Demokratik Topluma Etkileri* başlıklı doktora tezinde, dünyada ve Türkiye'de siyasal iletişimin tarihsel süreç içinde gelişimini ve etkilerini ele aldı: Özellikle ABD, Avrupa ve Türkiye'deki seçim kampanyaları, modern toplumdaki kitle manipülasyonu, kamuoyu araştırmacılığı. kitle iletişim araçlarının demokratik topluma etkileri gibi konuları değerlendirdi.[429]

Erol Çankaya, edebiyat dünyasına genç yaşta girdi, lise öğrencisiyken, Attila İlhan'ın yönettiği Demokrat İzmir gazetesinin Sanat-Edebiyat sayfasında yayımladığı ilk ürünleriyle (1970) hemen dikkati çekti övgüyle karşılandı. Şiirini kısa zamanda geliştirdi, kendi ses gücünü ve olanaklarını yarattığı görüldü, giderek *Yansıma, Yeni Dergi, Yarına Doğru, Birikim, Türkiye Yazıları*, vb. dönemin etkin dergilerinde yer adı. Çankaya, daha sonra şiir, deneme ve eleştiri türündeki ürünleri ile *Adam Sanat, Yazko Edebiyat, Sanat Olayı, Hürriyet Gösteri, Milliyet Sanat, Cumhuriyet* gibi dergi ve gazetelerde yazdı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.[430]

[429] "Erol Çankaya", https://web.archive.org/web/20140201214758/http://staff.neu.edu.tr/~erol.cankaya/, Er. Tar. 01.05.2026.
[430] "Erol Çankaya Özgeçmiş", Yakın Doğu Üniversitesi, 1 Temmuz 2020.

Yürek de dolunup bitince şehrin vakti
Sokağa çıkılıyor kimseyi görmemek için
Oysa yazdır, tutuştuğu görülür bir gülün
İnsan kaç umut okşar her seher belki
Sözlerin çırpınırken kafanla yürek arasında
Şehir eskir çünkü vakit kararmaktadır.

Yazık ki yaz başlıyor vakit tükenirken
Gözlerinde bir ufuk ki çağrıp durur bu yüzden
Bir vakit ki bomboştur en dolu anlarında
Sözler vardır, yaralı en sağlam yerlerinden
Sözler ki kansızdır o sıcak dudaklarda
Gözlerinde bir ufuk ki çağrıp durmaktadır.

FATMA GÜZİDE GÜLPINAR TARANOĞLU
(29 Ocak 1922 İstanbul - 30 Aralık 2013 Ankara)

Yazar ve şair. Şiirlerini hem serbest tarzda hem hece ölçüsü kullanarak yazdı. Güzide Taranoğlu 1960'dan sonra ortaya çıkan toplumsal gerçekçi yazarların aksine şiirin ve sanatın ideolojilerin gölgesinde olmasını kabul etmemiştir.

Taranoğlu, Ilgın'da iken beş yaşındaydı ve yaşı büyütülerek ilkokula gönderilmişti. 7 Mart 1932 tarihinde beşinci sınıftayken zatürre sebebiyle babasını kaybetti. Güzide Taranoğlu'nun bankadaki çalışma arkadaşlarından biri Ziya Osman Saba'ydı. Saba'ya şiirlerini gösterdi ve onun teşvikiyle yazmaya devam etti. Bankada çalıştığı süre içerisinde Saba'yı ziyarete gelen Yahya Kemal Beyatlı, Melih Cevdet Anday, Cahit Sıtkı Tarancı, Faruk Nafiz Çamlıbel ve Yaşar Nabi Nayır gibi önemli isimlerle tanışma fırsatı buldu. Faruk Nafiz Çamlıbel hece ölçüsüyle yazmaya devam etmesini tavsiye ederek kendisine *Sultan Şaire* lakabını verdi.[431]

O yıllarda hem çalışmak hem okumak istiyordu ancak Bilal Taranoğlu ile tanıştıktan sonra öğrenimine devam etmedi. 1940 yılında Bilal Taranoğlu ile dünya evine girdi. 1961 yılında Ankara'ya taşındı. Orada Türkiye Yardımseverler Derneği, Türkiye Aile Planlaması Derneği, İLESAM, MESAM, Kadınlar Birliği, Çocuk Esirgeme Kurumu, Folklor Araştırmaları Kurumu gibi kurum ve kuruluşlarda gönüllü olarak çalıştı. Evinde sanat toplantıları düzenledi.[432]

1961 yılında ilk şiirleri *Çaba*, *Hayat*, *Yeni Hayat* dergilerinde yayımlandı. 1967 yılında ilk kitabı "Merhaba Dostum"u yayımladı. *Yeni Tanin* gazetesinde sanat sayfalarını düzenledi. *Yeni Zafer* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. 1973 yılında eşi Bilal Taranoğlu, Adalet Partisi'nden Ordu milletvekili seçildi. 1974 yılında ilk şiir sergisini açtı. 1976 yılında Gülpınar adıyla bir yayınevi kurdu. Aynı adlı aylık fikir, kültür, sanat,

[431] "Yitirdiklerimiz: Güzide Taranoğlu", Türk Dili, 746. TDK. Şubat 2014.
[432] "Yitirdiklerimiz: Güzide Taranoğlu", Türk Dili, 748. TDK. Şubat 2014.

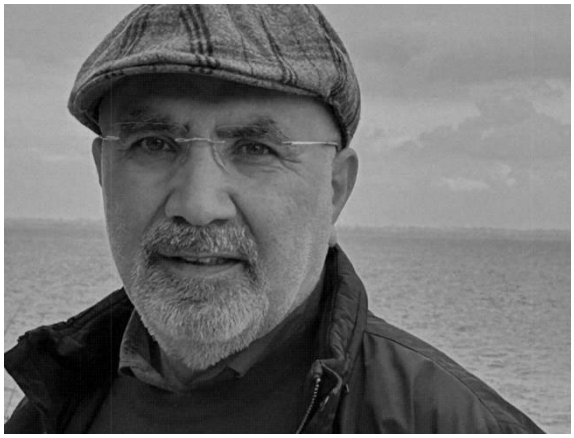
edebiyat dergisini yayımlamaya başladı. Pek çok genç şairin yetişmesine olanak sağlayan dergisi, Mayıs 1976-Mayıs 2005 tarihleri arasında toplam 349 sayı yayımladı. Şiirleri kendi dergisi *Gülpınar* başta olmak üzere birçok dergide basıldı. Şiirlerinin bir bölümü birçok ünlü besteci tarafından bestelendi ve TRT repertuvarına girdi.[433]

30 Aralık 2013'te Ankara'da vefat etti ve vasiyeti üzerine eşi Bilal Taranoğlu'nun Karşıyaka Mezarlığı'ndaki kabrine gömüldü.

Tanrısına imanlı, inançlı köy kadınıyım ben
Benim ellerim ahır temizler süt sağar
Tarlada kazma tutar
Kilim dokur saca ekmek atar
Kanaviçe iler hırka örer, sabanla çift sürer
Benim ellerim tanrıya dua için açılır kınalı kınalı"

FERRUH TUNÇ
(10 Aralık 1958 Antalya -)

Şair ve iş insanı. 1958 yılında Gazipaşa, Antalya'da doğdu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde iktisat okudu ve 1981 yılında mezun oldu. 1982 yılında ilgili sınavı Türkiye birincisi olarak kazanarak Maliye Teftiş Kuruluna Maliye Müfettiş Muavini, 1985 yılında ise yeterlik sınavını başararak Maliye Müfettişi oldu. Uluslararası denetim ve danışmanlık kuruluşu Arthur Andersen'den gelen teklifi kabul ederek kuruluşun İstanbul Ofisi'ne 1987 yılında müdür olarak katıldı. 1991 yılında aynı kuruluşun Ankara Ofisini kurdu ve 4 yıl boyunca yönetti.[434]

1990'dan sonra *Adam Sanat*, *Broy*, *Yeni Biçem*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Varoş*, *Papirüs*, *Mecaz*, *İmge-Öykü*, *Varlık* dergilerinde şiirleri yayımlandı. On yıldır düzenli olarak *Sözcükler* dergisinde şiirleri ve yazıları yayımlanmakta. İlk kitabı *Şehrin Eski Yolcusu* 1995'te yayımlandı. 2010 yılında yayımlanan *Melez Zamanlar* adlı kitabıyla 2011 Necatigil Şiir Ödülü ve Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülü'nü kazandı. 2012 yılında yayımlanan "Tunç Ayna" adlı kitabıyla 2012 Behçet Aysan Şiir Ödülü'ne değer görüldü.[435]

---

433 OKUMUŞ Salih, BAYRAM Sabit, "Güzide Taranoğlu'nun Hayatı, Sanatı Ve Eserleri", 24 Temmuz 2023.
434 "Ferruh Tunç", www.biyografya.com, 27 Ocak 2023.
435 "Şair Ferruh Tunç, Muratpaşa Belediyesi'nde başkan yardımcısı oldu", T24, 3 Mayıs 2017.

İstanbul'da Kalış

Dağlara çık, onlar gibi kay
"Squash" oyna özel kulüplerde
Yoksul çocuklar için
Yardım topla kermeste
Bir osman hamdi de
Sen kapat müzayededede
Gemi maketleri yap, ne bileyim
İçki içme, kolestrolden sakın
Stressstir en büyük düşmanın
Şifadır çinnnnnnnn çayın.

FIRAT CANER
(1976 Bursa -)

Şair, akademisyen. 1976 yılında Bursa'da doğdu. Ankara Özel Arı Lisesi'nden mezun oldu. 1994-1999 yılları arasında Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi endüstri mühendisliği bölümünde lisans eğitimi aldı. Ardından 1999-2002 yılları arasında Bilkent Üniversitesi'nde "Bir İdeoloji Olarak Murathan Mungan Şiiri" başlıklı teziyle yüksek lisansını ve 2002-2006 yılları arasında aynı üniversitede "Turgut Uyar'ın Huzursuzluğu" başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. *Zeval* isimli şiir kitabıyla 2013 Cevdet Kudret Edebiyat Ödülü'nü kazandı.[436]

FUAT AZGUR
(1 Mart 1928 Kars - 12 Kasım 2012)

Danıştay üyesi ve şair. Kara Harp Okulu'nu bitirmiş, 1959 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. Danıştay yardımcısı olarak mesleğe başlamış, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nü bitirmiş, Anayasa Mahkemesi raportörü olarak görev yapmış, 1971 yılında Danıştay üyeliğine seçilmiş, 1981 yılında seçildiği HSYK yedek üyeliğinden, Danışma Meclisi üyeliğine seçilmesi üzerine ayrılmıştır. Büyük Türkiye Partisi'nin kurucularından ve Genel İdare Kurulu üyelerinden olmuş ancak Milli Güvenlik Konseyi tarafından 1983 Türkiye genel seçimlerine katılması veto edilmiştir. Evli ve 3 çocuk babasıdır. Orta düzeyde İngilizce

[436] https://tr.wikipedia.org/wiki/Fuat_Azgur, Er. Tar. 01.05.2026.

ve Almanca bilmektedir. Kore Savaşı anısına yazılmış ünlü Mehmedim şiirinin sahibidir.[437]

Mehmed'im
Gayri anlatılmaz bu savaş bence,
Dağ, taş konuşmuştu kendi dilince;
"Hücum "diye bir ses duydum ilk önce,
Sonra "Allah Allah!" dedi Mehmed'im...

Ne ana, ne sıla, ne yar hayali,
Bir gör Mehmed'deki kükremiş hali,
Kırpmadı gözünü, yağmur misali,
Mermi yedi, havan yedi
Mehmed'im...

Bu öyle bir iman öyle cehid ki,
Secde eder cümle canlı ve bitki,
Bir temmuz akşamı Allah şahit ki,
Şaha kalkmış vatan idi Mehmet'im...

FUAT BAYRAMOĞLU
(1912 - 30 Haziran 1996 İstanbul)

Türk Büyükelçi, Dışişleri ve Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, şair. 1945'te Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü'nde göreve başlayan Bayramoğlu, Kıbrıs ve Kudüs Başkonsolosluklarında çalıştı. 1957 yılında ilk Büyükelçilik görevini Oslo'da yaptı. Daha sonra sırasıyla Bağdat, Tahran ve Roma'da Büyükelçilik görevini sürdürdü.

1963'te mevcut sıfatını kullanarak Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri olan Bayramoğlu, 1964 senesinde Brüksel Büyükelçisi olarak göreve başladı. Sonra, 1966'da ikinci kez Roma Büyükelçiliği'ne, 1969 yılında da Moskova Büyükelçiliği'ne gönderilen Bayramoğlu, 1971 yılı sonunda Türkiye'ye temelli dönüş yaptı ve Dışişleri Bakanlığı bünyesinde yüksek müşavir oldu. 1972'de de Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'nde görev yaptıktan sonra 1977 yılında ilerleyen yaşından ötürü emekli oldu. 30 Haziran 1996 tarihinde hayatını kaybeden Fuat Bayramoğlu'nun cenazesi Edirnekapı Şehitliği'nde toprağa verildi.[438]

RUBAİLER - II
Bir şey yapabildinse şu dünyada eğer
Bir şey ki hatırlanmağa bir parça değer
Bir ses, bir çizgi, bir şiir, bir büyük aşk
Bunlarmış ölümsüzlüğün esrârı meğer.

[437] https://tr.wikipedia.org/wiki/F%C4%B1rat_Caner, Er. Tar. 01.05.2026.
[438] BAYRAMOĞLU Fuat, TDV İslâm Ansiklopedisi, 22 Eylül 2020.

Kuldan iyi işler diliyorsun Tanrım
Sen bizleri rânâ biliyorsun Tanrım
Affın gazabından da büyüktür ki suçu
Biz işliyoruz, sen siliyorsun, Tanrım.

Tanrı'm! Bu ne? Yaprak dökümünden de beter!
Gün geçmeyecek mi almadan gamlı haber?...
Toptan sıra gelmiş gibi son yolculuğa
Dostlar niye birden çekilip gitmedeler?

FUAT ÖMER KESKİNOĞLU
(1906 Selanik - 22 Ağustos 1967 İstanbul)

Hukukçu ve şair. Tam adı "Abdülfeyyaz Ahmet Fuat Ömer Keskinoğlu"dur. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirmiş ve bir süre savcı yardımcılığı yapmıştır. Daha sonra bu görevden ayrılarak, 1950'ye kadar Ankara, 1950'den sonra da İstanbul Barosuna bağlı olarak avukatlık yapmıştır.

Avukatlığının yanı sıra 1930'lu ve 1940'lı yıllarda şiirler yazıp yayımladı. İlk şiirlerinde "Fuat Ömer" imzasını kullandı. Yayımlanan ilk şiiri olan "Sahne", 1929 yılında *Hayat* mecmuasında çıktı. *Varlık, Ağaç, Oluş* ve *İnsan* dergilerinde yayımladığı bazı şiirlerini 1940 yılında *Petek* adlı şiir kitabında topladı.[439]

Yahya Kemal Beyatlı, Ercüment Behzat Lav, Nurullah Ataç, Sabahattin Eyüboğlu, Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Melih Cevdet Anday gibi önde gelen şair ve yazarla yakın arkadaşlıklar kurdu. 1945'te Halikarnas Balıkçısı'nın ön ayak olduğu ilk Mavi Yolculuk'ta o da bulundu.[440]

[439] "Edebi Hakimiyet'te Orhan Veli", Hakimiyet Gazetesi, 28 Eylül 2018.
[440] ORAL Haluk, "Bir Roman Kahramanı: Orhan Veli", Yapı Kredi Yayınları, ISBN 978-975-08-3515-5, 2015.

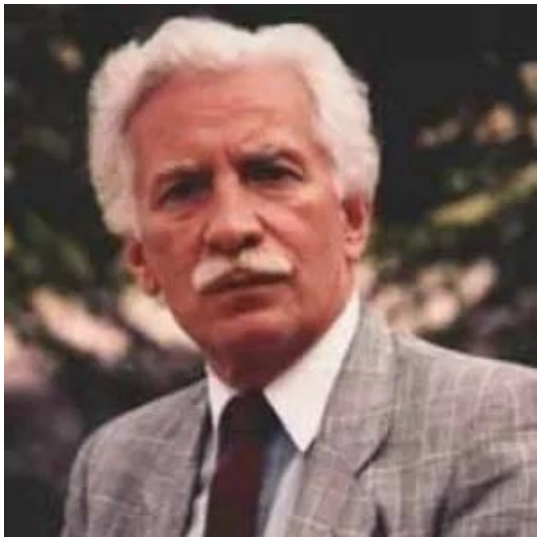
GÖKHAN EVLİYAOĞLU
(27 Mayıs 1927 Malatya - 20 Ağustos 2011 Ankara)

Türk gazeteci, şair, yazar, akademisyen, siyasetçi, bürokrat ve diplomat. Malatya'da 1927 yılında dünyaya gelen Evliyaoğlu, Malatya Lisesinden (1946) mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini kazandı ve burada yükseköğrenim gördü (1946-50). Fakat buradan mezun olmayarak, üniversite hayatına ara verdi.[441]

Gazi Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak da hizmet veren Evliyaoğlu, 1961 genel seçimlerinde Adalet Partisi'nden Balıkesir milletvekili seçildi. Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünde, Başbakanlık Atom Enerjisi Kurumunda Daire Başkanlıkları görevlerinde bulundu.[442]

İlkokul sıralarından başlayarak şiir, edebiyat, hitabet ve resim alanlarında başarılı denemeler yapan Gökhan Evliyaoğlu bu dallarda ortaokul yıllarından bu yana ödüller aldı. Sanat çalışmalarının, fikir ve çalışma hayatının yanı sıra lise döneminde başlayan yazarlık ve gazetecilik mesleğinin her dalında çalışan Evliyaoğlu, bütün çalışma hayatı boyunca kültür ve sanat hareketlerinin içinde oldu.[443]

Akciğer yetmezliği nedeniyle tedavi gören Evliyaoğlu, 21 Ağustos 2011 gecesi öldü. Siyaset ve basın alanında önemli izler bırakan Evliyaoğlu için 22 Ağustos 2011 tarihinde TBMM'de bir tören düzenlendi. Gökhan Evliyaoğlu'nun cenazesi Karşıyaka Mezarlığı'nda toprağa verildi.[444]

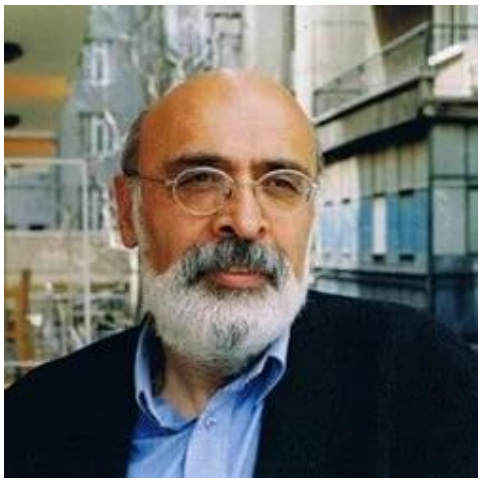
Daha bir hoş mu kokardı çiçekler
Çocukluğumuzda?... Neden?...
Bozulan güller mi, yoksa,
Biz miyiz değişen?...
Meyvada lezzet mi kalmadı,
Dilimiz mi paslandı yoksa?
Daha büyük değil miydi bahçeler?
Neden insanlar büyüdükçe
Küçülür eski sokaklar?...
Büyüdükçe artan bilgi'ye, bilgeliğe,
Üstelik aşk'a rağmen
Neden daha güzel, daha iyiydi
Herşey çocukken?...

441 "Gökhan Evliyaoğlu Hayatı", 1 Temmuz 2025.
442 Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, "Gökhan Evliyaoğlu", teis.yesevi.edu.tr., 23 Kasım 2020.
443 "Dünden bugüne siyasi partiler", Finansgundem.com., 25 Ekim 2017.
444 Ankara Büyükşehir Belediyesi Mezarlık Bilgi Sistemi, Karşıyaka Mezarlığı.

GÜLTEKİN EMRE
(31 Mayıs 1951 Konya -)

Şair, yazar ve çevirmendir. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Rus Dil ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. İlk şiiri *Türkiye Yazıları* dergisinde yayımlandı (1977). Sol Yayınları ile Onur Yayınlarında düzeltmen olarak çalıştı, Milli Kütüphane'de görev aldı. Berlin'de 30 yıl bir Alman ortaokulunda öğretmen olarak çalıştı. Berlin ve Ayvalık'ta yaşıyor.[445]

Yüzünden bir harf düştü, kış bastırdı
Okuyamıyorum seni, uzaklar çok pahalı
Bilet bulamıyorum, kar çok seviyor ağaçları
Senin saçlarını, dudaklarından bir öpüş
Havalandı, korlaşıyor günlerin acısı
Yazım giderek okunaksızlaşıyor, yaşımı
En iyi sen bilirsin, bir gece alfabesiz
Yüzünden düşen bin parçayken, uzaklara
Araç bulamıyorum, çıkagelmiştim bomboş
Saçlarında kalıyor ellerim, bu bilet neresi
İçindir bilmiyorum, yuvasız, yurtsuz ellerim
Kar, ağaçlarından süzülüyor, çiçek tohumlarında
Bir açlık, bir sabırsızlık, boynunda gizlenen
Benlerin arasında ara beni, fotoğrafını kime
Vermiştim, kaybolan fotoğrafına sor beni
Gözlerine çarşılar sığmıyor, her yer don
Yüzünden düşen harfte gizle beni, gidemiyorum
Sensiz bir yerlere, kala kalıyorum cansıkıcı
Bu kentin ölügözü sokaklarında, evlerinde
Yüzünden bir harf düştü, aşk gelip beni buldu

GÜVEN TURAN
(2 Aralık 1944 Sinop -)

Türk şair, yazar ve çevirmen. 1944'te Sinop, Gerze'de doğdu, ortaöğrenimini Samsun'da Maarif Koleji'nde tamamladı. 1968 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1973'te aynı üniversitede yüksek lisansını tamamladı ve İngilizce okutmanlığı yaptı. 1976-1995 yıllarında İstanbul'da reklamcılık alanında çalıştı.

Güven Turan, *Dalyan* ile 1979 Türk Dil Kurumu Roman Ödülü'nü, *Düş Günler* ile 1990 Yunus Nadi Yayımlanmış Öykü Kitabı Ödülü'nü, *Bir Albümde Dört Mevsim* ile 1991 Yunus Nadi Yayımlanmamış Şiir Kitabı Ödülü'nü, *Cendere* ile 2004 Altın Portakal Şiir Ödülü'nü kazandı. Yurt dışında, Iowa International Writing Program

[445] https://www.yapikrediyayinlari.com.tr., "Gültekin Emre", YKY - Yapı Kredi Yayınları, 1 Ekim 2020.

(ABD, 1980), British Council Cambridge Seminars (İngiltere, 1998), Voix de la Méditerranée (Fransa, 2002) gibi uluslararası etkinliklere katıldı.

Bir gece, balkonda sevişmiştik.
Ay, bulutlar, yıldızlar,
Geçen bir uçağın ışıkları
Yansımıştı gövdelerimizde
Aydınlanmıştı gece,
Bir nabız gibi atmıştı Ada'nın
Toprağı,
Neden sonra fark etmiştik
Karanlık denizi,
Karşı kıyıyı ve
Ayak ucumuzda uyuyan kenti.
Anıların biri bu
Ötekisi gülüşün
Penceresiz bir odada, bir
Keşiş odasında,
Nag Hammadi Kitaplığı Yazmaları'nı
Okurken gecenin ikisinde.

H. RIDVAN ÇONGUR
(26 Temmuz 1932 Bilecik - 14 Mart 2013 Ankara)

Eğitimci ve şair. Hisarcılar akımının temsilcilerinden biridir. Şanlıurfa'da başladığı ilköğrenimini Ankara Necatibey İlkokulu'nda, ortaokulu Taşmektep'te bitirdi. 1950'de Eskişehir Lisesi'nden mezun olan Çongur, 1962'de Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu.

Çalışma hayatına 1959'da TRT Ankara Radyosu'nda spiker olarak başladı. İlerleyen yıllarda TRT İl Radyoları ve Transkripsiyon Servisi ve Söz Yayınları şefi, TRT İl Radyoları müdürü, program uzmanı, Diyarbakır Bölge Radyosu müdürü, Program müşaviri, Yayın Planlama Dairesi başkanı, Başbakanlık müşaviri Bakan müşaviri ve DPT yayın temsil müdürü olarak görev yaptı. Emekliliğe ayrıldığı 1982'den sonra 15 yıl boyunca Anadolu, Gazi ve Selçuk üniversitelerinin İletişim Fakültelerinde öğretim görevlisi olarak çalıştı.[446]

TRT'deki 40 yılı aşan yayıncılık hayatında adını vererek başlattığı "Açık Oturum", "Radyo Kitaplığı", "Dünya Döndükçe", "Sorun Söyleyeyim", "Büyük Nutuk", "Elli Yılda Elli Ozan" ve televizyonlarda ilk dini program olan "İftara Doğru" ile "20. Yüzyıl Türk Şiiri" gibi pek çok kültür programı ve TV belgeselleri hazırladı. Anadolu'nun çeşitli

[446] "Türkiye O'nun sesini unutmayacak". trthaber.com. 15 Mart 2013.

yörelerinde faaliyete geçirilen sekiz il radyosunun kuruluşunda ve yayınlarının planlanması, hazırlanması ve yönetiminde çalıştı.[447]

OHRİ'DE ZAMAN
Gün sularla uyandı Ohri'de
Zaman dalgalarla
Birgitti, birgeldi…
Herdalgatekrarlananbir cümle;
Arada çevireni olmadan,
Konuştu Ohri benimle…

Tarihte kalma bir meydan,
Meydanın ortasında ulu bir çınar.
Evler eski, sokaklar dar,
Türkü türkü akan vardar
Gelin güzelliğinde ova…
Gümüştenaydınlığa uzanan zaman
Ya göm karanlığına beni,
Ya kucakla, yakurtar!

Bir sıcak ki eşi görülmemiş
Kıpırdayan nedal,neyaprak….
Kıyıda dolaşan Makedon karı- koca
Birkaç da küçük çocuk;
Böyle başladı yolculuk.

Yapabilsek diyorum, hani
Dalsak suların derinliğine,
Geçmiş zamanı hatırlasak bir bir,
Bu sular bize neler söylerdi,
Neler anlatırdı kimbilir?

Sağ yanımda Ohri Kalesi
Kitabe sökük, kapı kanatları eski,
Zamana yenik düşmüş her taş,
Esenrüzgar, yağan yağmur, düşen kar,
Hep birlikte kemirip durmuşlar!
Kanatlaraçık, duvarlaryıkık;
İçinde neyaşayan bir canlı,
Ne de insan var artık.

Merdivenlere tırmandım, adım adım
Oturdum basamaklardan birine.
Tanıdık sıcak kucaklayan
Birhali vardı taşın.

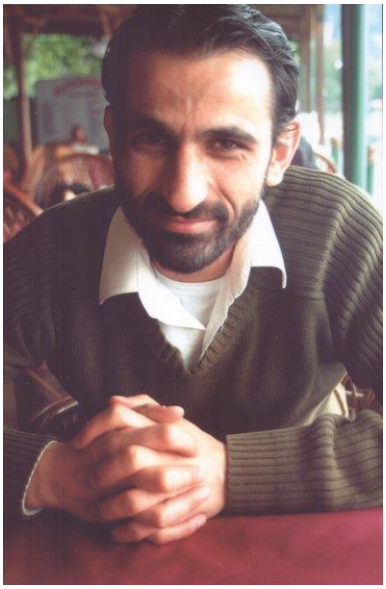
[447] IŞIK İhsan, "ÇONGUR, H. Rıdvan", Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi, 3. Cilt (2. bas.), Ankara, Elvan Yayınları, ss. 963-964, 2007.

HAKAN ARSLANBENZER
(16 Kasım 1971 Kars -)

Şair. 16 Kasım 1971'de Kars'ın Karakale köyünde doğdu. Kars Halitpaşa İlkokulu (1983), Ankara Atatürk Anadolu Lisesi (1990) ve İstanbul Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği (2006) mezunu.

Matbu uğrakları, *Dergâh*, *Şehrengiz*, *Atlılar*, *Huruç*, *Kılavuz* ve *Fayrap Şehrengiz* (1997) ve *Atlılar* (2000-2005) dergilerinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. 2005 yılından bu yana aylık *Fayrap* dergisini çıkarıyor. Ocak 2011'de *Avangard Yayınları*'nı kurdu. *Popülist Kültür Derneği* kurucu üyesidir.

Neo-epik şiir görüşünü ortaya attı. Bunun verimleri olarak; *Reis'in Kara Merhemi*, *Şehidet'in Erken Günlerini Anarak* ve *Namus ve Başka Şiirler* başlıklı üç şiir kitabıyla birlikte *Dünyaya Saldıran Şair* (1998), *Türkiye'de Kültürel İktidar Solda Mı?* (2011), *Neo-Epik Şiir* (2012) ve *Üç Sütun: Şiir, Hikâye, Eleştiri* (2013) başlıklı dört eleştirel deneme kitabı yayımlanmıştır. Arslanbenzer, halen Avangard Yayınları'nın Genel Yayın Yönetmenliğini sürdürmektedir.[448]

Bütün evlilikler bir gün bitecek
Size bunu bildirmeyi bir görev bilirim
Bütün kelimesine yakışmayan
Her ne anlamı varsa evliliğin
Bütün koltuk takımlarıyla beraber
Bütün ah canım nasılsınlar
Güzel kadın çirkin kadın
Hasta ve gebe
Hepsi bitecek
Tüller de perdeler de
Gündüz ve gece
Hepten sönecek
Belki aranızdan biri ilk sabah hiç bitmesin ister
İlk sabah hiç bitmeyecektir
Ben bunu kastetmemiştim

HAKAN ŞARKDEMİR
(20 Ağustos, 1971 İstanbul -)

Şair, yazar, editör, illüstratör. Çocukluğu Maraş'ın Pazarcık ilçesinde geçen Hakan Şarkdemir, ilk ve orta okulu Balıkesir'de okudu. 1989'da Kuleli Askeri Lisesinden, 1995'te Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun oldu. İlk şiiri 1994'te *Mülkiye Mektebi*'nde yayımlandı. Şiirleri, eleştiri yazıları, çevirileri *Şehrengiz*, *Yedi İklim*, *Atlılar*, *Dergâh*, *Ülke*, *Kırklar*, *Kökler*, *Hece*, *Heves*, *Karagöz* ve '*Buzdokuz*'da yayımlandı.

[448] https://tr.wikipedia.org/wiki/Hakan_Arslanbenzer, Er. Tar. 01.05.2026.

Atlılar dergisinin ilk döneminin şiir editörlüğünü üstlendi. Bazı edebiyat dergilerine illüstrasyonlarıyla da katkıda bulundu. 1998 yılında özel bir çizgi film stüdyosunda çalışan Hakan Şarkdemir, Çizgi Filmciler Derneği üyesidir. Türkiye Yazarlar Birliği tarafından "edebi tenkit" dalında yılın kitabı ödülüne lâyık bulunan *Kahramanın Dönüşü* adlı kitabında, modern epik şiirin tarihi serüvenini anlattı. Günümüz şiirine yeni bir açılım getiren modern epik şiir anlayışını Türk ve Dünya şiirinden örneklerle tartışan Şarkdemir, söz konusu anlayışı teorik bir bakış açısıyla savundu. Yayın yönetmenliğini üstlendiği *Karagöz*'ü 2008'den bu yana Osman Özbahçe ve Serkan Işın ile birlikte çıkarmaktadır. 2019 Türkiye Yazarlar Birliği Ödülleri'nde, *Fiten* adlı kitabıyla şiir kategorisinde ödül aldı.[449]

Müzik eleştirmeniyiz biz,
Ama müzik nedir bilmeyiz.
Ciddi bir iştir kimine göre
Nafile didinmektir belki de
Bir tınıyı ötekiyle çoğaltmaktır sürekli
Yani sonsuz bir cebirdir eleştiri.
Çalmaktır, boyuna çalmak:
Çarpmaktır kapılarını öfkenin,
Teker teker örtmektir tüm kuşkuları,
Geçmiş ile gelecek arasında
Durmaksızın akan bir surla
Üflemektir başkasına acıyı.

HALİDE NUSRET ZORLUTUNA

(1901 İstanbul - 10 Haziran 1984 İstanbul)

Şair, yazar, öğretmen. "Kadın yazarların annesi" olarak anılır. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Anadolu'nun birçok yerinde öğretmenlik yaptı. Öğretmenlik yıllarında öğrencileriyle edindiği tecrübeleri "*Benim Küçük Dostlarım* " adını verdiği kitapla anlattı. Hece ölçüsünde hamasi şiirleri ve konuşulan Türkçe ile yazılmış romanları vardır. Romancı Emine Işınsu'nun annesi, yazar İsmet Kür'ün (1916–2013) ablası ve yazar Pınar Kür'ün teyzesidir.[450]

1901 yılında İstanbul'da doğdu. Avnullah Bey bir süre siyasetten çekilmeyi kabul edip Kerkük'te mutasarrıf olarak görevlendirildiğinde ailecek Kerkük'e gittiler. Halide Nusret, bu dönemde özel hocalardan ders alarak Arap ve İran dillerindeki bilgisini geliştirdi. Kardeşi İsmet, birkaç ay Bağdat'ta misafir oldukları sırada dünyaya geldi. Kerkük'teki çocukluk yıllarını *Bir Devrin Romanı* adlı anı kitabında aktardı.[451]

---

449 "Buzdokuz dergisinin ilk sayısı çıkıyor", https://www.gazeteduvar.com.tr/kitap/2020/08/31/buzdokuz-dergisinin-ilk-sayisi-cikiyor, Er. Tar. 01.05.2026.

450 GÜREL Zeki, "Hâlide Nusret Zorlutuna", Türk Büyükleri Dizisi: 76., Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s. 1., ISBN 975-17-0196-1, 1988.

451 ÖZBAYRAK Merve, "Halide Nusret Zorlutuna ve Şiirlerinde Otobiyografi", Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür Sanat Mimarlık Dergisi, 2020.

Aile, I. Dünya Savaşı sırasında İstanbul'a döndükten sonra Halide Hanım Erenköy Kız Lisesine devam etti. 1917 yılında Talebe Defteri adlı derginin yarışmasında birinci olup yayımlanınca edebiyat dünyasına adım atmış oldu. Lise öğrenimini tamamladıktan sonra bir süre İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde eğitim gördü. 1921'de İngilizce ve edebiyat dersleri verirken bir yandan İstanbul Darülfünun'da Tarih Bölümü'ne devam etti, özel olarak İngilizce öğrendi.

Halide Hanım, 1924'te *Edirne Muallim Mektebi*'nde başladığı öğretmenlik görevini Kırklareli, Kars, Ardahan, Urfa, Karaman, İstanbul ve Ankara gibi yurdun çeşitli yerlerindeki liselerde sürdürmüştür. Edirne'deki üç yıllık öğretmenliğinin ardından İstanbul Kız Lisesi'ne atanarak eşiyle beraber İstanbul'a taşındı. Şükûfe Nihal'le dostluğunun temelleri bu sırada atıldı. Yedi yıl İstanbul'da öğretmenlik yaptıktan sonra şark hizmeti isteyerek Kars'a atandı. Kars'taki memuriyetinden sonra eşinin ardı sıra Karaman'a, Urfa'ya gitti, dört yıl Urfa'da öğretmenlik yaptı. 1948 yılından itibaren Ankara'da öğretmenlik yaptı. 1957'de Ankara Kız Teknik Öğretmen Okulu'nda çalışmaktayken kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Öğretmenlikle ilgili anılarını "*Benim Küçük Dostlarım*" adlı kitabında topladı.[452]

Halide Nusret, *Küller* adlı ilk romanını 19 yaşında iken kaleme almıştı. *Milli Mecmua*, *Türk Kadını*, *Kadınlar Dünyası*, *Aydabir*, *Salon Mecmuası*, *Çınaraltı*, *Çağrı*, *Hilâl*, *Defne*, *Hisar*, *Ayşe*, *Töre*, *Türk Edebiyatı* dergilerinde ve *Vakit*, *Zafer*, *Kudret, Haber*, *Yeni İstanbul*, *Sabah*, *Hürriyet* gazetelerinde yazılar yayımladı. 1923'te yayımladığı *Hanım Mektupları* adlı eseri ile edebiyat dünyasında ilgi uyandırdı.[453]

Şiir zevkinin annesi Ayşe Nazlı Hanım sayesinde oluştuğunu ifade etmiş olan Halide Hanım, şiir yazmaya mütareke yıllarında başladı. Halide Nusret, genç yaşlarından itibaren sosyal kuruluşlarda ve hayır cemiyetlerinde çalıştı. Türk Kadınlar Birliği, Türk Ocakları, Halkevleri, Muallimler Birliği, Yardım Sevenler Derneği, Söroptomistler, Çocuk Haklarını Müdafaa Cemiyeti ve Çocuk Esirgeme Kurumu (Himaye-i Etfal Cemiyeti) yönetim kurullarında uzun yıllar hizmet verdi. 1959'da Türk Anneler Derneği'ni kuruluşuna öncülük etti.

Halide Nusret Zorlutuna, 10 Haziran 1984 günü İstanbul'da öldü. Cenazesi Cebeci Mezarlığı'na defnedildi. Halide Nusret Zorlutuna Özel Arşivi Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'ndadır.[454]

Gel bahâr erit, bu yolun karını,
Geçen seneleri anmayalım hiç
Dinle bülbüllerin şarkılarını,
Güllerin kıpkızıl şarabını iç,
Bu dünya bir büyük meyhânedir, gel!

---

[452] ORAL Fuat Süreyya, 1973, Türk Basın Tarihi (1923-1973), s. 360.

[453] TÜRK Hatem, 2018, "Türkçü Bir Kadın Hareketi: Ayşe Dergisi", Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür Sanat Mimarlık Dergisi, 25 Mart 2020.

[454] https://tr.wikipedia.org/wiki/Halide_Nusret_Zorlutuna, Er. Tar. 01.05.2026.

Saçında baygın bir gül kokusu var…
Dudakların kızıl, karanfil gibi.
Gözlerinde gülsün mine ışıklar,
Sesinle büyüle çarpan her kalbi.
Bu hayat zâten bir efsânedir, gel!

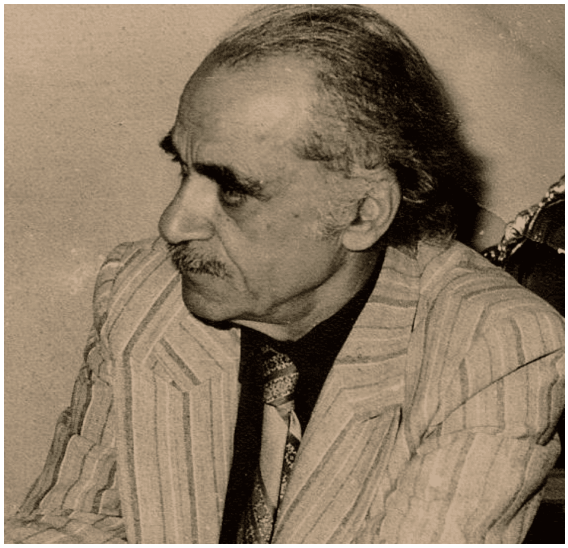
Ben mi çıldırmışım, sen mi delirdin?
Yalvaran sesimden bu kaçış neye?
Git dediğim zaman koşar gelirdin;
Gel şimdi de, inan bu efsaneye;
Şimdi günler bir peymânedir, gel!

HASAN ÇELEBİ
(1 Temmuz 1919 Artvin - 5 Eylül 2008 Ankara)

Şair, yazar, düşünür ve gazeteci. Çelebi, Borçka'nın Çhala Vadisi'ndeki Demirciler köyünde Laz kökenli bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Liseye kadarki eğitimini Borçka'da tamamladıktan sonra ortaokulu İstanbul Erkek Lisesi'nde (1938-41), liseyi ise İstanbul Askeri Tıp'ta (1941-44) okudu. 1940'lı yıllarda yazdığı şiirleri *Çınaraltı*, *İnkılapçı Gençlik* ve *Dikmen* dergilerinde yayınlandı. 1950 yılında İstanbul Edebiyat Fakültesin'nden mezun oldu. Öğrencilik yıllarında Yahya Kemal ve Necip Fazıl gibi ünlü şairlerle uzun yıllar birlikte olan Çelebi, "şiirde mükemmeli arayan şair" olarak bilinmekteydi. 20 Ekim 1956 tarihinde Artvin'deki ilk gazetelerinden sayılan *7 Mart* gazetesini kurdu. Siyasi bir gazete olan *7 Mart*, Borçka'da günlük yayınlanmaktaydı.[455]

Çelebi'nin yazdığı ve Laz mizah anlayışının iyi örneklerinden kabul edilen Karakuş destanı, destan kavramına alaycı bir tavır takınmaktadır. 2008 yılında kanser tedavisi gördüğü Ankara Üniversitesi Cebeci Tıp Fakültesi'nde 89 yaşında öldü. Vasiyetine istinaden Borçka'da defnedildi.[456]

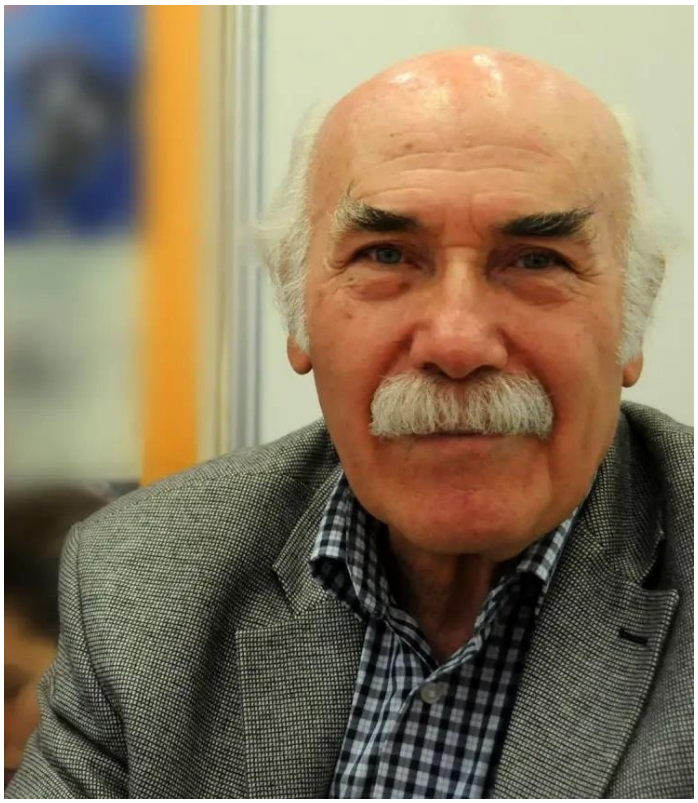

Adada uyanmak
Yaza karşı usta işi.
Nedense hep üç kişi.
Kıymalı makarnadan
Beyaz tabureye,
Boğaz tokluğuna yahu.
Maçuna şahit,
Eksik kaldı kırlangıç yuvası
Ya düşerse yavrusu.
Hey! usta,
Bi dolusu düş kurusu.

[455] "Hasan Çelebi", biyografya.com, 6 Kasım 2023.
[456] https://tr.wikipedia.org/wiki/Hasan_%C3%87elebi_(yazar), Er. Tar. 01.05.2026.

HASAN KIYAFET
(1938 Kırşehir -)

Öğretmen, şair ve yazardır. 1938'de Kırşehir'in Kaman ilçesi Çağırkan Köyünde doğdu. İlkokulu kendi köyünde, ortaöğrenimini Pazarören Köy Enstitüsü'nde, yükseköğrenimini ise Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü İngilizce bölümünde tamamladı. İstanbul, Samsun, Bingöl, Eskişehir gibi Anadolu'nun birçok ilinde öğretmenlik yaptı. Bu dönemlerde İmece, Yön ve Çatı gibi dergi ve gazetelerde yazılar yazdı. 1969'da ilk baskısı yapılan "Komünist İmam" romanıyla tanındı.[457]

Roman ve öykülerinde geçen "çingene çocuğu", "komünist imam " gibi karakterler çeşitli akademik çalışmaların konusu oldular. 1974 yılında Sabahattin Ali Öykü yarışmasında başarı ödülü alan "Baraç" isimli öyküsü senaryolaştırılarak Ahmet Akıncı'nın yönettiği 1994 yılı yapımı "İş" adlı filmle sinemaya aktarıldı. Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) yönetiminde bulundu. 12 Mart ve 12 Eylül askeri darbelerinde kitapları toplatıldı, sürgün yedi, uzun süre tutuklu kaldı. "Bizim Lise" romanı nedeniyle Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargılandı. 12 Eylül'den sonra bir daha öğretmen olarak çalışamadı. Hasan Kıyafet evli ve iki çocuk babasıdır.[458]

HASAN MERCAN
(1944 Prizren - 29 Nisan 2006 Ankara)

Şair ve yazardır. Hasan Mercan Prizren'de dünyaya geldi. İlk ve ortaokulu doğup büyüdüğü kentte bitirdi. Lise sıralarındayken yazıya olan yeteneğini sezen Fahri Kaya'nın girişimiyle Üsküp'te çıkan Birlik gazetesine getirildi.

Edebiyata şiirle giren Hasan Mercan şiire paralel olarak öykü, oyun, roman türlerinde de kendini denedi. Çok yazdı. Fakat yazdıklarında, nitelikten çok nicelik ön plana çıktı. Bu yüzden de ortaya koyduğu eserlerin değerinde büyük sıçrama ve düşüşler görülmektedir. Kendini tanıtmak ve eserlerini yayımlatmak için araç ve yöntem

[457] Divit Kalem Dergi, "Hasan Kıyafet ile Röportaj", 27 Kasım 2022.
[458] https://tr.wikipedia.org/wiki/Hasan_K%C4%B1yafet, Er. Tar. 01.05.2026.

seçmeyen yazarlardandır. Bunun sonucu olarak da Hasan Mercan Kosova Türk yazarları arasında en çok kitabı yayımlanmış yazar ünvanını taşımaktadır. 29 Nisan 2006 tarihinde Ankara'da ölmüştür.[459]

Kaderimiz hep çile çekmişse
Meyvelerimiz dökülecekse
Bir oduncu bizi bir gün kesecekse
Hepsi kaderimizdendir
Eğer böyle olmasa idi kader
Sevgi denilen meyve acaba neye benzer
Rabbine sığınan eller
Aşk ile dolup taşan gönüller
Aayat tek gül olsan
Aşk veren pencerede olsan
Sabah güneşim olsan
Ay ışığım gibi doğsan
Nedense senden vazgeçemem.

HAYDAR ERGÜLEN
(14 Ekim 1956 Eskişehir -)

Şair ve yazar. 14 Ekim 1956'da Eskişehir'de doğdu. Babası otomobil tamircisiydi. İlkokul ile ortaokulu Eskişehir'de, liseyi Ankara'da okudu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümünü bitirdi. Anadolu Üniversitesinde araştırma görevlisi olarak çalıştı. İstanbul'da reklam yazarlığı yaptı. Anadolu Üniversitesi'nde yayımcılık, reklamcılık ve Türk Şiiri dersleri verdi. Halen Bahçeşehir ve Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde, 'Yaratıcı Yazarlık' ve 'Türk Şiiri ve Şairler' dersleri vermektedir.

1980 sonrası Türk şiirinin önemli isimlerindendir. İlk şiiri 1972'de Eskişehir'de *Deneme* dergisinde "Umur Elkan", ilk yazısı da aynı yıl *Yeni Ortam* gazetesinde "Mehmet Can" adıyla yayımlandı. İstanbul'da *Üç Çiçek* (1983) ile *Şiir Atı* (1986) dergilerini yayıma hazırlayanlar arasında yer aldı. 1979'dan başlayarak *Somut*, *Felsefe Dergisi*, *Türk Dili*, *Yusufçuk*, *Yarın*, *Yeni Biçem*, *Gösteri* ile *Varlık* dergilerinde şiirler yayımladı. Bir süre, *Radikal* gazetesinde *Açık Mektup* köşesinde denemeler yazan Ergülen, Star Gazetesi'nde yazmaya başladı. *Karşılığını Bulamamış Sorular* adlı ilk şiir kitabı 1981 yılında yayımlandı.[460]

[459] https://tr.wikipedia.org/wiki/Hasan_Mercan, Er. Tar. 01.05.2026.

Ben hangisiyim; sen demekten başka
Sana ulaşamayan zarf efendilerinin,
Aç beni, başka pulum yok, başka mektubum
Yok, yoksul olduğum söylenecek yoksa sana
Annemin bir gül olarak terkettiğinden beri
Beni gönderdiğin mektuplar ormanına

HÜSEYİN FERHAD
(28 Aralık 1954 Hatay -)

Şair, deneme yazarı, öğretmen. Asıl adı Hüseyin Hameş.[461] 1972'de lise seviyesindeki parasız yatılı Mersin İlköğretmen Okulu'nu bitirdi ve sınıf öğretmenliği yapmaya başladı. 1979'da Gazi Eğitim Enstitüsü Matematik Bölümü'nü bitirdi. 12 yıl boyunca Milli Eğitim Bakanlığı'nda Radyo-Televizyon Eğitim Merkezi'nde yöneticilik yaptı. Bir süre matematik öğretmenliği yaptı. Ayrıca ticaretle uğraştı. Öğretmenlik mesleğinden 2000'de emekli oldu. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.[462]

Her aşk bir şehir
Gibi şiirin gri tipisine gizlenir
Bir gün benim de kalbim
Ankara'da idam edilir

İBRAHİM BAŞTUĞ
(11 Mayıs 1964 Sivas -)

Şair. Ortaöğrenimini 1973'te geldiği İstanbul'da, yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde yaptı. Öğrencilik yıllarında Ankara Halk Tiyatrosu'nda başladığı oyunculuk serüveni Erkan Yücel'in trafik kazasında ölmesiyle Asaf Çiğiltepe Sahnesi'nde bir yıl kadar devam etti.

1987 yılında Devlet Tiyatrosu'nda Kenan Işık'ın yönettiği "Afife Jale" oyununda yardımcı oyunculuk yaptı. 1991'den 1998 Mart'ına kadar Ankara'da bir kamu kurumunda edebiyat bilim uzmanı olarak çalıştıktan sonra istifa ederek İstanbul'a döndü.

---

460 "Haydar Ergülen" 18 Mayıs 2013.
461 "Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesi (TEİS)", 2 Temmuz 2020.
462 https://tr.wikipedia.org/wiki/H%C3%BCseyin_Ferhad, Er. Tar. 01.05.2026.

Ortaokul yıllarında şiir yazmaya başladı. İlk şiiri Milliyet Sanat Dergisi'nde yayımlandı ve daha sonra 1985 yılında Milliyet Yayınları'nın Genç Şairler Antolojisi'nde yer aldı. 1988 yılında şiirleri Edebiyat Dostları'nda yayımlandı. Ocak 1991'de Ankara'da tek sayı çıkan Layka adlı dergiyi kurdu. Edebiyat ve Eleştiri 1993 ile Varoş 1994 dergilerinin kurucuları arasında bulundu ve bu dergilere sürekli yazdı. Her iki derginin künyesinde ve şiirleri dışındaki ürünlerinde Sonay Yılmaz takma adını kullandı.

İlk şiir kitabını 1989'da yayımladı. Kemal Sılay'ın An Antology of Turkish Literature (1996, Indiana University Turkish Studies and Turkish Ministry of Culture Joint Series-XV, Bloomington, Indiana) adlı eserinin biyografi bölümünün yazılmasında görev aldı. Kemal Sılay tarafından İngilizceye çevrilen, ilk kitabından üç şiir ve ikinci kitabından üç bölüm bu antolojide yayımlandı. Köz adlı kitabıyla 2001 Cemal Süreya Şiir Ödülü'nü aldı. 2001 yılında Şiir Feneri adlı internet sitesini kurdu.[463]

Sana bir sofra hazırladım
Sana bir liman kenti sabahını
Kanaviceli seherini
Sana bir buzlu rakı içimi gülüş
Sana gözlerinde eksilmeyen kederin
Gözlerine vuran resmini
Sen yine de ben yokken gel istersen
Anımsayamaz belki beni sıkılırsın

İBRAHİM CÜCEOĞLU
(1929 Trabzon - 25 Haziran 2000)

Siyasetçi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksekokulu mezunudur. Ulus Gazetesi Yazı İşleri Müdürlüğü, Şairlik, Yazarlık, TBMM 3. (XIV) Dönem Ankara Milletvekilliği yapmıştır. Evli ve dört çocuk babasıdır.

İFFET HALİM ORUZ
(Mart 1904 İstanbul – 20 Ağustos 1993)

Şair, yazar ve kadın hakları savunucusu. 1930'lardan itibaren Türkiye'de kadın hareketi içinde aktif rol oynadı. Dönemin kadın hareketinde hâkim görüşleri ve yapılan çalışmaları *Yeni Türkiye'de Kadın* (1933) adlı kitapta anlattı. 1947-1979 arasında *Kadın Gazetesi*'ni çıkardı. Kahramanlık, Türklük, vatan sevgisi gibi temaları didaktik bir üslupla işlediği şiirler yayımladı.

[463] https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0brahim_Ba%C5%9Ftu%C4%9F, Er. Tar. 01.05.2026.

1904 yılının Mart ayında İstanbul'un Erenköy semtinde doğdu. Erenköy Lisesi'nde öğrenim gördü. On dört yaşından itibaren vezinli ve kafiyeli şiirler yazmaya başladı. Ağır bir tifo geçirince ailesi tarafından on dört yaşında okuldan alındı, eğitimine evlenip çocuk sahibi olduktan sonra devam edebildi.[464]

1924 yılında Albay Halim (Oruz) Bey'le evlendi. İffet Hanım, eşinin Diyarbakır'a tayini üzerine onunla birlikte Diyarbakır'a gitti. Kadın Hareketi içinde yer alması Diyarbakır'da başladı. 1927'de bu şehirde Kadınlar Halk Fırkası'nın bir şubesini kurdu.

Eşinin Ankara'da görevlendirilmesinden sonra çalışmalarını Ankara'da Halkevlerinde ve Yardımsevenler Derneği'nde sürdürdü. *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinde kadın meseleleri hakkında düzenli yazılar yazdı. 1933 yılında Cumhuriyet'in onuncu yılı nedeniyle *Burla* adlı üç perdelik piyesini yayımladı. Aynı yıl, dönemin kadın hareketindeki hakim görüşler ve gerçekleştirilen çalışmaları anlatan *Yeni Türkiye'de Kadın* adlı eseri basıldı. 1927-1935 arasında çeşitli vesilelerle yaptığı konuşmalardan oluşan bir seçkiyi *Arkadaşlar* (1936) adı ile yayımladı.[465]

Kadın hareketine hız vermek üzere 1947'de bir grup arkadaşı ile birlikte *Kadın Gazetesi* adlı dergiyi çıkarmaya başladı. Bu yayının hem baş yazarlığını hem de sahipliğini üstlendi. 1950'den sonra Kadınlar Birliği yeniden teşkilatlanınca Anadolu gezilerine katıldı. Türk Kadınlar Birliği İstanbul şubesinde başkan seçildi. Eşinin tayini ile yeniden Ankara'ya dönünce başkan vekilliği yaptı. 1955'te Gazetecilik Lisesi ve Gazetecilik Yüksekokulu'nda çeşitli dersler verdi.[466]

Son yıllarında *Türkiye'de Kadın Devrimi* adlı kitabı yazdı. Bu kitap üzerine çalışırken alzheimer hastalığına yakalandı. 20 Ağustos 1993 tarihinde Fransız Hastanesi'nde 89 yaşında hayatını kaybetti. Galip Paşa Camii'nde düzenlenen cenaze töreninin ardından Sahrayıcedid Mezarlığı'nda defnedildi.[467]

Doğaya tutkunum ıhlamur ağacı
Toprağın altı da üstü de birdir demişler
Böyledir yurdunu sevenlerin inancı
Bu canı adamışız bir kez bu toprağa
Öyle ya kimi yolcu kimi hancı
Böyle değil mi ıhlamur ağacı…

[464] TONGA Necati, "İffet Halim Oruz", teis.yesevi.edu.tr. 2 Mart 2021.

[465] SANCAR Serpil, "Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti: Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar", Er. Tar. 01.05.2026.

[466] "İffet Halim Oruz". tr.writersofturkey.net. 15 Ocak 2018.

[467] KÖSE Erdal, 2006, "İffet Halim Oruz`un hayatı, sanatı, eserleri". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yüksek lisans tezi, 11 Şubat 2022.

İLKAN SAN
(22 Kasım 1941 Malatya - 20 Ekim 2008)

Şair, şarkı sözü yazarıdır. 22 Kasım 1941 tarihinde Malatya'da doğdu. Lise öğrenimini Ankara Atatürk Lisesi'nde tamamladıktan sonra Ankara Başkent Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu'nu bitirdi. Kamu ve özel sektörde çeşitli görevlerde bulundu. Bazı gazete ve dergilerin idari yönetmenliğini ve yazarlığını yaptı. Şiir sayfası hazırladı. İlk şiiri 1961 yılında resimli posta gazetesinde yayınlandı. 1966 yılında Ankara Halk Evleri Genel Merkezi'nde ilk kez Desenli Şiir Sergisi'ni açtı. Şiirlerinde her konuya yer vermesine karşın sevda teması ağırlıktadır. Bestekârlarca bestelenmiş 303 eserden 131'i TRT repertuvarındadır.

Milliyet Gazetesi tarafından uzun yıllar düzenlenen yılın sevilen 10 şarkısı yarışmalarında söz yazarı olarak 10 ödülü, Kadıköy Belediyesi ile Kasdav Vakfı tarafından her yıl düzenlenen yılın beste ve güfte yarışmalarında da 5 ödülü vardır. Müzik-Sen ve Müzik-Der mesleki örgütlerinin yönetim kurullarında da görev alan, Musiki Eseri Sahipleri Grubu Meslek Birliği (MSG) üyesi olan İlkan San, 20 Ekim 2008 tarihinde ölmüştür.[468]

Gitmesin gözlerinden pırıl pırıl arzular
Eksilmesin yüzünden o tebessüm o bahar
Tanrım seni korusun kem gözlerden saklasın
Ağartmasın saçını su gecen zalim yıllar

Sen güzel bir kelebek sen nadide bir cicek
Sana olan bu aşkım inan hiç bitmeyecek

Tuttuğun altın olsun gönlün neşeyle dolsun
Kader hep gülsün sana mutluluk gölgen olsun
Layıksın övülmeye layıksın sevilmeye
Seni üzüp ağlatan hasret kalsın gülmeye

Sen güzel bir kelebek sen nadide bir çiçek
Sana olan bu aşkım inan hiç bitmeyecek

İNCİ ADALI
(7 Haziran 1948 Ankara -)

Fizyoterapist, şair ve oyun yazarı. Suat ve Kadir Adalı çiftinin kızı olarak, 1948 yılında Ankara'da dünyaya geldi. İlköğrenimini Diyarbakır'da, lise eğitimini ise Bartın'da tamamladı. 1971 yılında Hacettepe Üniversitesi *Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu*'ndan mezun oldu. Uzun yıllar boyunca farklı hastanelerde fizyoterapist olarak çalıştı ve 1993'te emekli oldu. İlk öyküsü "*Sanı*", 1977 yılında *Sesimiz* dergisinde yayımlandı. Bunun dışında; *Ankara Sanat*, *Aydınların*

[468] https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0lkan_San, Er. Tar. 01.05.2026.

Ezgisi, *Damar ve Kıyı* dergilerinde de yazarlık yaptı. 1978'den 1990'lara kadar TRT'de *Arkası Yarın* ve *Çocuk Bahçesi* gibi radyo programlarında tarih ve edebiyat içerikli yayınların metin yazarlığını üstlendi.[469]

Gündelik yaşamdan izler taşıyan oyunlarının konusu genellikle kadın erkek ilişkileri üzerine şekillendi. Halen Edebiyatçılar Derneği üyesi olan Adalı'nın *Sugülleri* kitabında yer alan *Kent Akşamları* isimli şiiri, Kadının Sosyal Hayatını Araştırma ve İnceleme Derneği tarafından basılan *Türk Kadınının Şiiri* adlı antolojide yer aldı.[470]

İSA KÜÇÜK
(1957 Konya -)

Bürokrat şair ve yazar. 1980'de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. Karacasu, Ovacık, Sivaslı, Çerkezköy, Marmaris kaymakamlıkları, Diyarbakır vali yardımcılığı görevlerinde bulundu. 08 Şubat 2003 ve 08 Ocak 2006 yılları arasında Osmaniye, 2006-2008 ve 2009-2012 yıllarında ikincisi yargı kararı ile olmak üzere Bartın valiliği yaptı. Vali olarak görev yaptığı Osmaniye ve Bartın illerinde eğitim başta olmak üzere sanayileşmenin gelişmesi, çevre, kültür ve tarihi değerlerin korunması konularında sorunun ve çözümüm tüm tarafları ile birlikte çalışmayı hayata geçirdi.

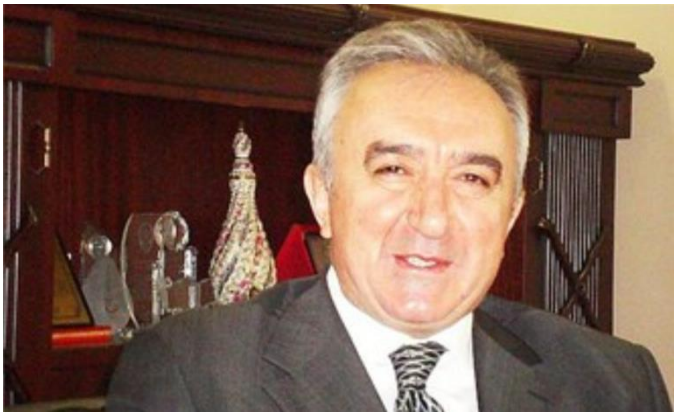
Arkeolog Halet Çambel'in hayatını anlattığı "*Halet Abla Destanı*" ile 2010 yılında edebiyat çalışmalarını okurları ile paylaştı. Bir yıl sonra *'Bütün Hürriyetler Serbest Bu Akşam'* adlı şiir kitabı yayımlandı.

2017 Yılında yayımladığı "*Atlas Ve Ateş*" isimli şiiir kitabında vurguladığı gibi mutluluğun yaşamaktan çok yaşatmak sevinci olduğunu belirten İsa Küçük, "şehname" çağrışımlı "*Başka Şeylerin Şiirleri*" kitabıyla üçüncü bin yılın ilk on beş yılına (mitoloji ve güncel olaylar örgüsüyle) özgülediği deneysel şiirlerinden bir seçkiyi ölümsüzlüğün sırrının insan kalarak yaşamak olduğu vurgusuyla okurları ile paylaşmıştır. 2019 yılında da insani duyarlılıklar olarak tanımladığı şiirleri içeren "*Olympos Mektupları*" ve aynı yılının sonunda taşra hayatını ve bir yöneticinin kendisi ve çevresi ile mücadelesini anlatan "*Sarışın ve Kara*" isimli romanı yayınlandı.[471]

---

[469] "İnci Adalı", https://web.archive.org/web/20200714150127/http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/adali-inci, Er. Tar. 01.05.2026.
[470] https://www.biyografya.com/biyografi/9259, Er. Tar. 01.05.2026.
[471] "Mülkiye. "Ezber Bozan Bir Kaymakamın Romanı | Mülkiye Haber". 8 Şubat 2020.

2024 yılında yayımlanan Yedi Coğrafi Bölgeden sesler, renkler ve oralara teşekkürler; anılar, şiirler ve öykülerden oluşan "Stabilize Yol Havaları" isimli kitabını 2025 yılı Mart ayında yayımlanan "O Güzel Kadın" isimli öykü kitabı ile okurlarıyla olan bağını sürdürmüştür.[472]

Aşka düştüm
Yerçekimsiz bir dünya bu
Maddenin sakınımı kanunu da yok
Suyun kaldırma kuvveti de
Dikkat!
Kanunsuz şeyler olabilir burada
Ölüm gelme.

İSMAİL GÜNEY YILMAZ
(1986 İstanbul -)

Şair ve yazardır. Aslen Rize-Pazarlı Laz olan Yılmaz, Hacettepe Üniversitesi'nde Tarih, Ankara Üniversitesi'nde Radyo, Televizyon ve Sinema okudu. Güncel, politik yazıları başta sendika.org olmak üzere çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanan yazar, Türkiye'nin ilk, dünyanın ikinci Lazca gazetesi Ağani Murutsxi'nin ve ilk Lazca edebiyat dergisi Uncire'nin de kurucularındandır.

Şiirleri ağırlıkla Akatalpa ve Bireylikler olmak üzere Yeni E, Eleştirel Kültür, Şiiri Özlüyorum, Natama, Çün' ve İzafi gibi dergilerde yayımlandı. Lazca şiirlerini bugüne dek Zemsku ve Şinaxeri'de, Türkçe şiirlerini Baharın Gelişini Engelleyebilirler, Azınlığın Uzun Kışı ve Güz Şerhler kitaplarında toplayan yazar, Türkiye'nin yakın siyasi tarihine dair güncel politik yazılarını ise Bugünlerimiz adlı kitabında derlemiştir. Laz halkıyla ilgili sosyolojik, siyasi çalışmalarını Lazlar Kimlik ve Toplum kitabında topladı. [473]

Buruşuk bir kâğıt parçalanıyor suda
Biz yitirilmiş her günü artık kader sanıyoruz.
Sayıyoruz geçen geceleri namlusunda kurşunla
Bir merhabayı hevessiz hecelerden kuruyoruz.

[472] "Yaşadığımız labirent ve 'kaç kapıları'". birgun.net. 3 Temmuz 2023.
[473] https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0smail_G%C3%BCney_Y%C4%B1lmaz, Er. Tar. 01.05.2026.

İSMAİL HİLMİ SOYKUT
(1906 Hayfa - 9 Temmuz 1974 İstanbul)

Edebiyat öğretmeni, şair ve güftekar. Orta öğrenimini Bursa Erkek Lisesi'nde tamamladı. Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünü bitirdi. Ankara Erkek Lisesi'nde, İsmet Paşa Kız Enstitüsünde (Sonradan Ankara Kız Teknik Öğretmen Okulu) Necatibey Öğretmen Okulunda ve Balıkesir Lisesinde edebiyat ve Fransızca okuttu. İstanbul'da Üsküdar ve Kadıköy ortaokullarında müdürlük yaptı. İstanbul Erkek Lisesi öğretmeniyken 1967'de emekliye ayrıldı. İstanbul'da öldü. Soykut, aruz, hece ve serbest vezin ile şiirler yazmıştır. Bazı şiirleri bestelenmiştir.[474]

Aşık ol kârın bela-yı intizâr olsun da gör.
Sırr-ı aşkın halelerden aşikar olsun da gör.
Çaresiz Mecnun gibi divanelik içten değil,
Sevdiğin Leyla varıp ağyara yâr olsun da gör.

İSMAİL KILIÇARSLAN
(20 Ekim 1976 Ankara -)

Şair, senaryo yazarı, televizyon programı sunucusu, köşe yazarı. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı. 1993 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni kazanarak İstanbul'a taşındı. İlahiyat eğitimini yarıda bırakarak bu kez aynı üniversitenin İletişim Fakültesi Radyo Televizyon Sinema bölümüne kaydoldu.

İlk şiiri *Kaknüs* dergisinde yayınlanan şairin; *Hece*, *Yedi İklim*, *Dergah*, *Kırklar*, *Fayrap*, *Atlılar* ve *İtibar* gibi dergilerde de şiirleri yayınlandı. "Ablam Uzak Ülkede" ile 2004 yılında Cahit Zarifoğlu Şiir Ödülü'nü aldı. Belgesel senaryoları kaleme aldı. Senaryosunu yazdığı belgeseller arasında "Aliya", "Cahit Zarifoğlu - Yaşamak" ve "Roger Garaudy" var. Bu belgesellerden "Aliya", "TYB Yılın Belgeseli" ödülünü aldı. "Cahit Zarifoğlu – Yaşamak" ise Antalya Film Festivali'nde finalde yarıştı. Son yıllarda Yeni Şafak Gazetesinde köşe yazıları yazmaktadır. Cins Dergisi'nin Genel Yayın Yönetmeni'dir ve *İtibar* dergisi yayın kurulu üyesidir. Türkiye Yazarlar Birliği tarafından her yıl farklı alanlarda verilen ödüllendirmede 2016 Yılı Basın-Fıkra dalında ödül kazandı.[475]

Bu şiiri çok turuncu halk
Otobüsünden, halkla yan yana,

[474] "İsmail Hilmi Soykut", http://www.yasamoykusu.com/biyografi-1316-Ismail_Hilmi_Soykut, Er. Tar. 01.05.2026.
[475] https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0smail_K%C4%B1l%C4%B1%C3%A7arslan, Er. Tar. 01.05.2026.

Halkımla
Son xanaxtan üç saat sonra, bir
Saat kala sıradaki line'a, sıradaki
Halkların neyiydi tam olarak
Savunduğumuz, yumruğun hangi
Biçimiydi

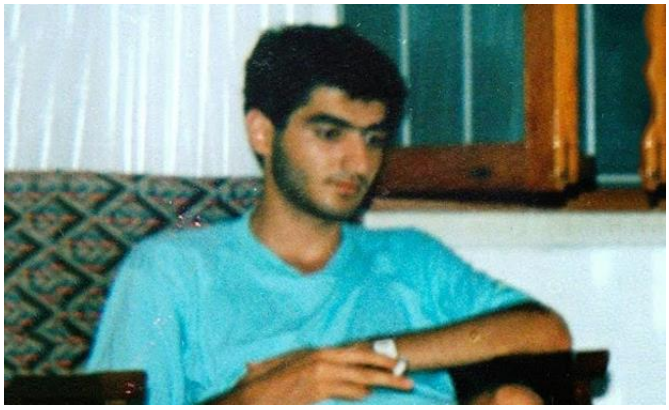
Bu şiiri ihtiyarlar parkından,
Geçmişlik hissinden, durmadan
Konuşmaktan
Bu şiiri bugün yazarsam okkalı bi
Çığlık atarım, kusura bakma

KAAN İNCE
(2 Şubat 1970 Ankara - 11 Ağustos 1992 İstanbul)

Şair. 1970 yılında Ankara'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. Daha sonra Ankara Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne kayıt oldu. 1991 yılının ocak ayında ilk şiiri "Deyişler-1" *Milliyet Sanat* dergisinin Genç Şairler köşesinde yayımlandı. 1992'de, Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülleri'nde *Mektup* isimli şiiri ile "dikkate değer" bulundu. Şiirleri Çağdaş Türk Dili, Varlık, Yazılı Günler, Damar, Promete, Karşı dergilerinde yayımlandı. 1992 yılının ağustos ayının ilk haftasında *Gizdüşüm* isimli dosyasını bir yayınevine verdi, 11 Ağustos sabahı İstanbul Kadıköy'deki bir otel odasından atlayarak yaşamına son verdi. 20 Ocak 1993'te Kaan İnce Kültür ve Sanat Vakfı kuruldu. Ekim 1993'te arkadaşları tarafından anısına *İzlek* dergisi çıkarıldı. Bütün şiirleri Nizamettin Uğur ile Kenan Yücel'in birlikte yayına hazırladıkları "Gizdüşüm (Gizdüşüm / Kan / Birinci Defter)" adlı kitapta toplandı.[476]

Bu aşkın dönüşü yoksa
Suya düşer kokusu menekşelerin
Deniz her zamankinden daha köpüklü
Serçeler bir garip ötüşlüdür
Martıları mavnalarla başka türlü danseder
Hamuruna sevgi katılmış bu
dünyanın
Küflü yüzler yok hiçlik de
Hani ne derler gözlerinden öperim
çocuk,
Gamlı sevda, şiir
Ne'm kalır geriye gülüm seni alırlarsa
benden
Tiksintiler toplamı umutsuzluk
sapağında ölüm.

[476] https://tr.wikipedia.org/wiki/Kaan_%C4%B0nce, Er. Tar. 01.05.2026.

KAWA NEMİR
(29 Mayıs 1974 Iğdır -)

Şair, çevirmen ve editördür. Kawa Nemir Ankara'da Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde ve İstanbul Üniversitesi'nde İngiliz dili ve edebiyatı okudu. Ardından İstanbul'da eski Yunan dili ve edebiyatı okudu, fakat iki yıl sonra, Kürt dili ve edebiyatıyla ilgili etkinliklerinden ötürü, 2002'de üniversiteden atıldı. Kürt kültürü ve edebiyatı için önemli birçok çalışmaya imza attı.

Kürtçeye 100 kitap çevirmiş olup bugüne kadar bunların 23 tanesi yayımlanmıştır. Nemir, Lis Yayınevi'nde editör olarak çalışmaktadır. Aktif bir şekilde Kürt tiyatrosu için çalışmalarını sürdürmektedir. Kendisinin Kral Hamlet rolünü oynadığı Hamlet çevirisi, 2012'de Diyarbakır Şehir Tiyatrosu tarafından sahnelendi. 17. yüzyılda yaşamış büyük Kürt şairi 'Ehmedê Xani'nin Mem û Zin'inin tiyatro uyarlamasını yazdı; bu eser, 2014'te Diyarbakır Şehir Tiyatrosu tarafından sahnelendi.[477]

Keşke'lerle dolu bavulum
Yarını bekliyorum
Geçmişin garında
Belki'lere yolculuk
Acaba durağı kalabalık baya
Kuru gürültü bozuyor
Sessizliğimin silüetini
Nida'lara teslim oluveriyor
Ürkek yüreğim
Olmaz'lar tırmalıyor içimi
Kucaklıyor tüm vücudumu
Soğuk bir ter
Hiç bu kadar titrememisti
Nasırlı ellerim
Ya ayaklarım
Bir isyan ateşindeydi sanki
Çoktan yitirmiştim hükmünü
Bağrımı delen gurbet kokusundadır bilmem
Avaz avaz yanıyor içim
Lakin lal olmuş nankör dilim
Bir çiçek misali
Yaban ellerde soldum
Ağır ağır

[477] "Kawa Nemir", https://www.kurdilit.net/?p=2677&lang=tr, Er. Tar. 01.05.2026.

KEMALETTİN KÂMİ KAMU
(15 Eylül 1901 Bayburt - 6 Mart 1948 Ankara)

Gurbet Şairi olarak da tanınan şair ve siyasetçi. Şiirleri okul kitaplarında bulunan ve yurt genelinde tanınan bir şairdir. TBMM'de 6, 7 ve 8. dönemde milletvekili olarak görev yapmıştır.

1901 yılında Bayburt'ta doğdu. Babası, Kılıçoğlu Osman Nuri Efendi'dir. Çocukluğu babasının memur olarak bulunduğu Erzurum dolaylarında geçti. 1910'da dışarıdan sınava girerek orta birinci sınıfta öğrenim görme hakkı elde etti. Erzurum'da başladığı ortaokulu, babasının mal müdürü olarak bulunduğu Refahiye'de bitirdi. Bir süre Bursa'da matematik öğretmeni olan ağabeyi Hüsnü Bey'in yanında bulundu, ardından İstanbul'a giderek öğrenimine devam etti. İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'nda okuyan Kemalettin Kamu'nun, bu yıllarda yazdığı şiirleri Süleyman Nazif'in gazetesinde yayımlandı. İstanbul'un işgali üzerine ünlü *Gurbet* şiirini kaleme aldı ve işgal altındaki şehri terkedip Ankara'ya gitti.[478]

Çankaya isimli şiiri ile Cumhuriyet'e olan bağlılığını bir dini inanca dönüştürmüştür. Büyük tepki toplayan bu şiirin Yozgat milletvekili olan Ahmet Cevdet Taflıoğlu'na ait olduğunu söylense de bu şiirin Kemalettin Kamu tarafından 1934 tarihinde Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde yayınlandığı ifade edilmektedir.

Kemalettin Kamu, Ankara'da Matbuat Genel Müdürlüğü'nde çalıştı. Kısa süre sonra başyazar oldu ve ajansın 11 kişilik kurucular heyeti içinde yer aldı. 25 yaşında âşık olduğu genç kız ile evlenme hazırlığında iken bir anlaşmazlık sonucu evlilikten vazgeçti ve ömrü boyunca yalnız yaşadı. *İntizar* adlı ünlü şiirini hayalkırıklığı ile sonuçlanan bu ilişkisi üzerine yazdı.[479]

1933 yılında Anadolu Ajansı temsilcisi olarak gittiği Paris'te Siyasal Bilimler alanında eğitim gördü. Soyadı Kanunu çıktığında soyadı olarak "bir ülkede yaşayanların tamamı" anlamına gelen "*Kamu*"yu seçti. 1938 yılında öğrenimini tamamlayıp Paris'ten dönünce önce İstanbul'a, sonra Ankara'ya gitti. Şiirlerinin yanı sıra ekonomi ile ilgili çalışmalar da yaptı. 1939'da Rize milletvekili olarak meclise girdi. 6. 7. dönemlerde Rize, 8. dönemde Erzurum milletvekili olarak TBMM'de yer aldı. Bir yandan da Türk Dil Kurumu'nda Terim Kolu Başkanlığı yaptı. Bir süre sonra annesini kaybedince tüm sevgisini yeğenlerine verdi. Ankara'da ani bir kalp krizi ile hayatını kaybetti. Ankara'daki Cebeci Asri Mezarlığı'na defnedildi.[480]

Şairin ilk şiiri olan *Şam, Bursa Mecmuası*'nda yayınlanmıştır. Asıl ününü Kurtuluş Savaşı yıllarında *Dergâh* dergisinde yazdığı şiirle kazanmış ve *Türk'ün İlahisi* adlı eseri büyük beğeni toplamıştır. Başlarda aruz ölçüsünü kullanan sanatçı daha sonra Milli Edebiyat akımının etkisiyle sadeliğe ve hece ölçüsüne yönelmiş; şiirlerinde ise yurt sevgisi, gurbet ve aşk gibi konuları işlemeye devam etmiştir. Ölümünden sonra

---

478 "Arşivlenmiş kopya". 9 Nisan 2016.

479 "Kemalettin Kamu'nun Yaşam Süreci", Veribaz.com sitesi, Erişim tarihi:06.09.2011.

480 "İsmail Bingöl, Gurbette Unuttuğumuz Erzurumlu Şair: Kemalettin Kamu", Ismailbingol.net webv sitesi, Erişim tarihi:06.09.2011.

yazdığı şiirler 1949 yılında Rıfat Necdet Evrimer tarafından "*Kemalettin Kamu, Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri*" kitabında toplanmış ve yayınlanmıştır. *Varlık* ve *Oluş* dergilerinde de yer alan eserleri vardır. Kendine "Gurbet Şairi" unvanını kazandıran *Gurbet* şiiri 1990 yılında Hümeyra tarafından bestelenip seslendirilmiş ve *Tutkulardan İntihar* isimli albümüne eklenmiştir.[481]

GURBET

Gurbet o kadar acı
Ki ne varsa içimde,
Hepsi bana yabancı,
Hepsi başka biçimde!

Eriyorum git gide,
Elveda her ümide,
Gurbet benliğimi de
Bitirmiş bir içimde!

Ne arzum, ne emelim,
Yaralanmış bir elim,
Ben gurbette değilim,
Gurbet benim içimde!

KERİM AYDIN ERDEM
(24 Eylül 1934 Denizli - 11 Eylül 2004 Ankara)

Bürokrat, şair ve yazar. 1934 yılında Denizli'de doğan, Emekli Vali Muzaffer Erdem'in ağabeyidir. Kerim Aydın Erdem Denizli Lisesi'ni bitirmiştir. Daha sonra Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümünü okumuştur. 3 Aralık 1964 tarihinde TRT'ye metin yazarı olarak girmiş, 30 yıl çalıştığı bu kurumda; Ankara Radyosu metin yazarlığı, prodüktörlük, şef prodüktörlük, program müdür yardımcılığı, program müdürlüğü, personel dairesi başkan yardımcılığı, radyo programları yapım ve yayın dairesi başkanlığı, inceleme ve araştırma kurulu üyeliği, Erzurum bölge müdürlüğü uzmanlığı yaptıktan sonra, 10 Temmuz 1989-10 Temmuz 1993 tarihleri arasında TRT Genel Müdürlüğü yapmıştır.

Kerim Aydın Erdem yakalandığı kanser hastalığından dolayı, 11 Eylül 2004'te Ankara'da Fatih Üniversitesi Hastanesinde ölmüş, naaşı 14 Eylül 2004 günü Denizli Delikliçınar Yeni Camii'nde öğleyin kılınan cenaze namazından sonra Asri Mezarlık'ta toprağa verilmiştir. Kerim Aydın Erdem, evli ve iki çocuk babasıydı. Kerim Aydın Erdem, başta şiir olmak üzere, hikâye, oyun ve masal türlerinde değişik gazete ve dergilerde yazılar yazmıştır.[482]

[481] https://tr.wikipedia.org/wiki/Kemalettin_Kamu, Er. Tar. 01.05.2026.
[482] https://tr.wikipedia.org/wiki/Kerim_Ayd%C4%B1n_Erdem, Er. Tar. 01.05.2026.

Hep Kaf Dağı'nda durmayın çocuklar
Doğrular, gerçekler büyütsün sizi
Vatan sevgisiyle bütünleştirin
Güzelliğinizi.
Bakmayın nehirlerin bozbulanık aktığına
Zorluklar korkutmasın sizi
İnsan sevgisiyle bütünleştirin
Güzelliğinizi.
Aylar gelir geçer, yıllar gelir geçer
Belki rüzgarlar üşütür sizi
Bir bütünleşin bilgiyle, kültürle
Mevsimler bükemez bileğinizi.
Karanlıktayız, oturmuş bekliyoruz
Işık olun kurtarın bizi.

KUTSİYE BOZOKLAR
(1953 Mersin - 16 Temmuz 2009 Ankara)

Yazar, gazeteci, köşe yazarı ve şair. İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi mezunu olan Bozoklar, gençlik yıllarında Türkiye İşçi Partisi üyesi oldu. Çeşitli politik dergilerde "Işık Kutlu" takma adıyla köşe yazıları yazdı. Yazıları nedeniyle 300'den fazla davada yargılandı. 1973 yılında Ahmet Muharrem Çiçek, Ali Şenci ve Feryal Sarıoğulları'yla birlikte polis arasında çıkan bir çatışmada felç kalır; Çiçek ise çatışma sonrası öldürülür.[483] İki yıl tutuklu kaldı. 21 yıl kalemini elinden bırakmayan ve siyasi konuların yanı sıra, kadın sorunlarına da değinen yazar, slogan haline gelen "*Yaşamak direnmektir"* sözlerini ilk kez kullanan sanatçı olarak bilinir. Kabri Ankara Karşıyaka Mezarlığı'ndadır.[484]

Kelepçeyi yüreğinde taşıyanlara inat
Kelepçem bırakmıyor ki zeybek oynayayım diyenlere
Dışarda fırtına yüklü havalar
Rüzgar nasıl nasıl esiyor canım
Başımın üstünde bahar çağrısı
Sevdaya benzer çılgın bulutlar
Birde bizim şu erkenci kuşlar
Yare selam edin olur mu dostlar
Özlem gözlerinde uzak yıldızlar
Ellerini tutamam tel örgüler var
Kavga büyütülmüş sevgilerdeyiz
Kelepçem bırakmasın gülüm ne çıkar
Bu yürek seninle bin zeybek oynar

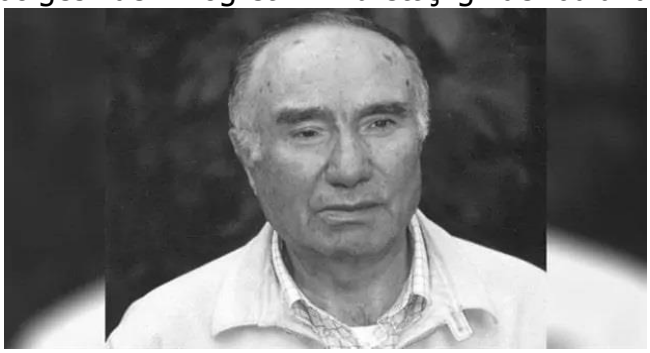
[483] Kutsiye Bozoklar'ın Ardından: "Yaşamak Direnmektir" https://bianet.org/yazi/kutsiye-bozoklar-in-ardindan-yasamak-direnmektir-115912, Er. Tar. 01.05.2026.
[484] https://tr.wikipedia.org/wiki/Kutsiye_Bozoklar, Er. Tar. 01.05.2026.

MAHMUT MAKAL
(1 Ocak 1930 Aksaray - 10 Ağustos 2018 Ankara)

1950'de "Köy Edebiyatı" akımını başlatan Türk yazar, şair ve öğretmen. Makal, 1930 yılında Aksaray ilinin Gülağaç ilçesi Demirci Kasabası'nda doğdu. 1943 yılında İvriz Köy Enstitüsü'ne başladı. 1947'de enstitüden mezun olunca kendi köyüne yakın, Aksaray'a bağlı Nurgöz köyünde 6 yıl öğretmenlik yaptı.

Edebiyata şiirle başladı. İlk olarak 1945'te "Türk'e Doğru" ve 1946'da "Köy Enstitüsü" dergilerinde şiirler yazdı. Varlık Dergisi'ndeki *Köy Notları* ile dikkat çekti. Başta görev yaptığı Nurgöz köyü olmak üzere, köyü anlatan yazılar yazdı ve bu yazılar her ay Köy Notları başlığıyla *Varlık* dergisinde yayımlandı. İlki 1948'in Mayıs ayında yayımlanan bu yazı dizisi ve 1950'de *Bizim Köy* adıyla kitaplaştırıldı. Kitap büyük yankı uyandırırken Makal tutuklandı ancak ceza almadı. Tutuklandığı dönem avukatlığını Oktay Rifat üstlenmişti.[485]

Öğretmenlikten sonra 1953 yılında Ankara Gazi Enstitüsü'ne girdi ve o yıllarda Fransa'da Avrupa Sosyoloji Merkezine araştırma yapmaya gitti. 1965 seçimlerinde Türkiye İşçi Partisi'nden İstanbul adayı oldu. Sırasıyla Antalya, Ankara ve Adana bölgesinde İlköğretim Müfettişliğinde bulundu. 1971'de İstanbul Sağır ve Dilsizler Okulu'nda Türkçe öğretmeniyken görevi bıraktı. 1971-1972 yılları arasında Bizim Köy Yayınları'nı yönetti. 1972 yılında Venedik Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı dersleri verdi. 10 Ağustos 2018 tarihinde Ankara Hacettepe Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde hayatını kaybetti.[486]

MEHMET AKİF İNAN
(12 Temmuz 1940 Şanlıurfa - 6 Ocak 2000 Şanlıurfa)

Şair, yazar, araştırmacı ve öğretmendir. Türk edebiyatında Yedi Güzel Adam olarak bilinen edebi oluşum içerisinde yer alır. 1952 yılında İlkokulu bitirdi. 1958'de Urfa Lisesi'nden Maraş Lisesi'ne sürgün gönderildi. Aynı yıl bir grup arkadaşıyla *Derya* gazetesini çıkardı. Bir yıl sonra Maraş Lisesi'nden mezun oldu ve ilk konferansını Urfalı Şairler üzerine verdi. Aynı yıl içinde Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne kaydoldu. İki sene sonra bıraktı.

1960 yılında Kahramanmaraş'ta Necip Fazıl Kısakürek ile tanıştı. 1962 yılında tekrar üniversiteye döndü ve 1972'de mezun oldu. 1964-1969 yılları arasında Türk Ocağı'nda faaliyet gösterdi. 1969'da Nuri Pakdil ile birlikle *Edebiyat Dergisi*'ni kurdu.

485 "Mahmut Makal ile yapılmış bir söyleşi", Wayback Machine, 7 Ekim 2007.

486 "Mahmut Makal'ın BBC Türkçede yaptığı "Köye Mektup" adlı program, kendi sesinden", 14 Kasım 2011.

İlk kitabı "*Edebiyat ve Medeniyet Üzerine*"yi 1972 yılında çıkardı. İlk şiir kitabını ise 1974 yılında *Hicret* adıyla çıkardı.

1977-1980 yıllarında Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Türkçe Edebiyat öğretmenliği yaptı. 1985 yılında "*Din ve Uygarlık*" adlı denemeler kitabını çıkardı. 1991'de "*Tenha Sözler*"i yayınladı. 1993-2000 yıllarında Eğitim-Bir'i kurdu ve başkanlığını üstlendi. 1999 Haziran'da rahatsızlandı ve ölümcül hastalığı teşhis edildi. Aynı yıl Aralık ayında Urfa'ya döndü. 6 Ocak 2000 günü bu şehirde öldü.[487]

Susarak anlattım bütün gizliyi
Sakladım duygumu ben konuşarak

Bir acı tarlası sessiz yüzünde
Aşkı yürürlüğe koyma savaşı

İçimde bir düzen kaynaşmaktadır
Büyük ve çekingen bakışlarından

En iyi anlatış artık susmaktır
Anladım bunu ben seni bilince

Gel denize yaslan yalnız denize
Sırrını denizler taşır insanın

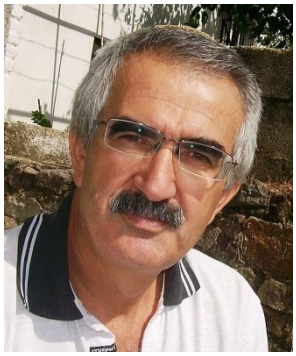

MEHMET ATİLLA
(25 Ocak 1959 Muğla -)

Edebiyatın değişik alanlarında yapıtlar yayımlayan şair ve yazardır. Bodrum'un Turgutreis beldesinde 15 Eylül 1958 günü doğdu, ancak nüfus kayıtlarına 25 Ocak 1959 olarak geçirildi. İlköğrenimini aynı yerde tamamladı. Turgutreis Ortaokulunun 1972'deki ilk mezunlarındandır. Lise öğrenimi için İzmir Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesinin tesviye bölümüne kayıt oldu ve 1975 yılında bu okulu bitirdikten sonra aynı yıl girdiği Ankara Yüksek Teknik Öğretmen Okulunu 1979 yılında bitirdi. İlk görev yeri olan Samsun Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesinde teknik öğretmen ve müdür yardımcısı olarak 11 yıl görev yaptı.

Edebiyat dünyasına şiirle adım atan Mehmet Atilla'nın ilk çalışması (Her Şey Akıldadır), 1984 yılında Milliyet Sanat dergisinin "genç şairler" köşesinde yayımlandı. Daha sonra değişik dergilerde şiirler yayımladı ve 1999'da "Arkadaş Zekâi Özger Ödülü"nde seçici kurul özel ödülüne değer bulunan dosyası "Beşinci Tat Şiirleri" adıyla Mayıs Yayınları'nca yayımlandı (2004).[488]

[487] "İNAN, Mehmet Akif", https://islamansiklopedisi.org.tr/inan-mehmet-akif, Er. Tar. 01.05.2026.
[488] https://tr.wikipedia.org/wiki/Mehmet_Atilla, Er. Tar. 01.05.2026.

Bir yol gidiyorum otobüsteyim
Kulağımda titreşen uğultulu sesteyim
Kırlar dönüyor, köyler dönüyor, çınarlar
Sema yapıyor başım
Sema yapıyor kırlar.
Muhalif bir düşünçe peyda olmuştur
Çünkü bahardır,
Kanın kınından boşaldığı zamandır
Anılar mevsimidir ömrüm vay.

MEHMET AYDIN
(4 Mart 1923 Afyon - 31 Mart 2016 Ankara)

Şair. 1923 yılında Afyonkarahisar ilinin Bayat Bucağı'nda doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Bayat'da okudu. 1948 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi.

Pazarören, Cılavuz, Pulur Köy Enstitüleri ve Çanakkale Öğretmen Okulu'yla, Bursa, Konya-Selçuk ve Ankara Gazi Eğitim Enstitüleri'nde öğretmen ve yönetici olarak çalıştı. Bursa Eğitim Enstitüsü'nde bulunduğu sırada görgü ve bilgisini artırmak amacıyla bir yıl Paris'te kalıp, üç yıl da Türk Dili okutmanı olarak Belgrad Üniversitesi'nde görev yaptı.

Dil Derneği ve Ankara Edebiyatçılar Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı. 1962'de Türkiye Öğretmenleri Milli Federasyonu Yönetim Kuruluna seçildi. Türkiye Yazarlar Sendikası, Dil Derneği, Edebiyatçılar Derneği, Sanat Kurumu, Dışişleri Türk Derneği, Türkiye Gaziler Vakfı, Sivil Emekliler Derneği, Kültür Bakanlığı Yayınlar Dairesi ve HAGEM üyelikleri görevlerini üstlendi. Öğretim görevlisi olarak uzun yıllar çalıştığı Bilkent Üniversitesi'nden sağlık nedeniyle 2008 yılında emekli oldu. Evli ve üç çocuk babasıdır.[489]

Adamın sağlığı sallantıda
Sabırsızca yekinir
Sıyrılıp kurtulmak için
Üzerinde kök salmış
Üstleri küllenerek kanayan
Baş döndürücü
Yığınla kötülüklerden
Çalıp çırpmış bin bir düzenle
Yemiş yutmuş geçmişte
Ne yaşından ne başından utanmış
Devlet malı yurttaş malı demeden
Ün salmış ustalığında vurgunculuğun
Soludukça dağ gibi büyüyor
Duyuncundaki sırıtan lekeler
Dökülüp birer birer ölüm döşeğinde
Gözlerinin önüne

[489] https://tr.wikipedia.org/wiki/Mehmet_Ayd%C4%B1n_(%C5%9Fair), Er. Tar. 01.05.2026.

MEHMET ÇETİN
(1 Kasım 1955 Tunceli - 9 Kasım 2020 İstanbul)

Şair, yazar, yayıncı. Çocukluğu altı yaşına kadar Tunceli'de geçti, daha sonra ailesiyle Mersin'e göç etti. 1970'li yıllarda tiyatro senaryosu denemeleri, şiir ve öykü yazmaya başladı. Bursa İTİA'da İşletme dalında yüksek öğrenime kaydoldu ama devam edemedi. 1975-80 arasında Ankara'da yaşadı. 1980 askeri darbesinden sonra gittiği İstanbul'da 1981 yılında siyasi çalışmaları nedeniyle tutuklandı. Sekiz yıl cezaevinde kaldı. Şiirleri ve yazıları 1985'ten itibaren dergilerde yer aldı ve ilk kitapları da o yıllarda yayımlandı.[490]

1991 yılında kurulan Piya Şiir Kitaplığı ve ZED yayınlarının kurucu editörlerinden biri oldu. Kunduz Düşleri dergisinin ve Ütopya Mevsimlik Hayat Bilgisi kitabının editörlüğünü yaptı. Uluslararası PEN Club ve Türkiye Yazarlar Sendikası üyesi olan Çetin'in şiirleri Hollandaca, Fransızca, İtalyanca, Rusça, Almanca ve İngilizceye çevrildi ve Kızılırmak, Grup Munzur, Ferhat Tunç gibi müzisyenler tarafından seslendirildi. Ferhat Tunç'un "Bir Kanardağ Öyküsü", "Kanı Susturun", "Kayıp", "Ülkem Nereye", "Pepug Kuşunun Öyküsü", "Kıvrılmış Uyur Ölüm", "Ateşte Sınandık" adlı eserlerinin sözleri Mehmet Çetin'e aittir. Kanser tedavisi için Türkiye'ye döndü ve 9 Kasım 2020'de 65 yaşında hayatını kaybetti.[491]

Gamzeleri olsun geceleri ay doğsun düşüne
Balıklar yüzsün içinde karıncalar su içsin
Bir dağdan kopsun sularıyla çoğalsın
Kim susamışsa aksın onun ağzına kalbine
Her sabah yüzünü yıkasın çocukların
Kırlardan geçsin sümbüllerle uğrasın
Çöllere uğrasın vaha olsun aşkın tubası
Yakılan ormana dal olsun yeşersin öyle

MEHMET ÇINARLI
(1925 - 19 Ağustos 1999)

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı yazar, şair, denemeci, eleştirmen. Hisarcılar akımının kurucusu. 1925 yılında Karaman'ın Ermenek İlçesinde doğdu. 1999 yılında Yalova depreminden iki gün sonra (19 Ağustos 1999) Ankara'da vefat etti. İlkokulu

[490] "Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü", "Mehmet Çetin". teis.yesevi.edu.tr. 4 Aralık 2024.

[491] Şair ve yazar Mehmet Çetin hayatını kaybetti, https://www.gazetekritik.com/arsiv-haberleri/sair-ve-yazar-mehmet-cetin-hayatini-kaybetti/126503, Er. Tar. 01.05.2026.

Ermenek'te, orta öğrenimini Antalya'da tamamladı. Babası sağlık memurluğundan emekli ve "Doktor Osman" lakaplı Osman Çınarlı'dır. 1948 yılında Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun oldu. Daha sonra Maliye Bakanlığı'nda devlet memurluğuna başladı. 1960 yılında Bütçe ve Mali kontrol Genel Müdür Yardımcılığı'na, 1964 yılında da Maliye Tetkik Kurulu Üyeliği'ne getirildi. 1967 yılında TBMM tarafından Sayıştay Üyeliği'ne, 1981 yılında Anayasa Mahkemesi Üyeliğine seçildi. 1961 yılında Amerika'da 8 ay kalan Mehmet Çınarlı, 1990 yılında emekli oldu.

Küçük yaşlardan itibaren edebiyatla ilgilenen Mehmet Çınarlı yazdığı ilk şiirlerini çeşitli gazete ve dergilerde yayınladı. İlk sayısı 16 Mart 1950'de yayınlanan Hisar dergisinin ve Hisarcılar akımının kurucularındandır.

Çınarlı'nın yayınlanan ilk şiiri "Antalya'da Kış" 1937'de Antalya Gazetesi'nde çıktı. Üniversitelerarası bir şiir yarışmasında "Sonbahar Duyguları" şiiriyle de birincilik kazandı (1948). Çınarlı, geleneğe bağlı bir şairdir. Aruz ve heceyle şiirlerini yazdı. 26 Aralık 1966'da Ankara Radyosu'nca hazırlanan "Radyoda Hisar Saati" programında sanat anlayışlarını ve belli başlı sanat ilkelerini programa katılan diğer temsilcilerden, Munis Faik Ozansoy, İlhan Geçer, Mustafa Necati Karaer, Gültekin Samanoğlu ve Nevzat Yalçın ile birlikte açıkladı. Daha sonra bu ilkeler, Hisar dergisinin 113. ve 114. (Şubat, Mart 1967) sayılarında Hisarcılar'ın bildirisi olarak dört madde halinde yayımlandı.[492]

Sustuk sabırla, her şeyi öğrettiler bize.
Sevdikçe, nefret etmeyi öğrettiler bize.

Bir silkinişte ülkeye peygamber oldular,
Çektik, bütün günahları yüklettiler bize.

MEHMET ERBULAN
(1934 Çorum - 12 Mayıs 2006 Ankara)

Şair ve güfte yazarı. 1959'da TRT'de teknisyen olarak işe başladı. 1999'da emekli oldu. 1975 yılında yayınlanan 'Bak Yeşil Yeşil' isimli bir şiir kitabı vardır. Şiirleri pek çok besteci tarafından bestelendi ve çeşitli ödüller aldı. 'Beni bırakıp burada gitme güzeller güzeli' şiirini hastanede komada yatan oğlu için yazmış ve Ali Şenozan tarafından bestelenmiştir.449 adet bestelenmiş şarkı sözü vardır. Mesam kurucu üyesidir, ayrıca yurtdışında SACEM üyesidir.[493]

Ömrümce hep, adım adım
Her yerde seni aradım

[492] https://tr.wikipedia.org/wiki/Mehmet_%C3%87%C4%B1narl%C4%B1, Er. Tar. 01.05.2026.
[493] https://tr.wikipedia.org/wiki/Mehmet_Erbulan, Er. Tar. 01.05.2026.

Ben kalbimden başka yerde
İnan, seni bulamadım

Kenarlarda, köşelerde
Kadehlerde, şişelerde

Ben kalbimden başka yerde
İnan, seni bulamadım

MEHMET KÂZIM KUMPASOĞLU
(27 Mart 1955 Muğla -)

Yazar. Ziraat Bankası'nda memur bir baba ve lise mezunu bir annenin çocuğu olarak 27 Mart 1955'te Muğla'da doğdu. İlkokulu Muğla ve Nazilli'de tamamlayan Kumpasoğlu, babasının tayini nedeniyle gittiği Hatay'ın Dörtyol ilçesinde Fransızca eğitim veren bir okulda ortaokula başladı. Yine babasının tayini nedeniyle gittiği Aydın ilinin Germencik ilçesinde İngilizce eğitim veren bir okulda ortaokulu tamamladı. 1971'de Ankara'da lise eğitimini bitirdikten sonra aynı şehirde Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni kazandı. Ancak siyasi nedenlerle mezun olmadan üniversite eğitimini bırakmak durumunda kaldı. İzmir'e döndükten sonra Ege Üniversitesi inşaat mühendisliği'ne kayıt oldu. Bu kez de ekonomik nedenlerle eğitimi kesintiye uğramış olsa da mühendis olarak mezun oldu.[494]

Askerlik hizmetini Ankara/Polatlı'da yedek subay olarak yaptıktan sonra özel bir şirkette şantiye şefi olarak çalışmaya başladı. Bir süre sonra da kendi inşaat şirketini kurdu. Kumpasoğlu, evli ve 2 çocuk babasıdır. 1989'da Milliyet Sanat'ta ilk şiiri yayımlandı. Daha sonra dergilerde yazmaya devam etti. Yazılarıyla birçok edebiyat ödülünün sahibi oldu. Daha çok şiirleriyle tanınır.[495]

Varoluş belki sessiz
Bir patlama ya da üflenen çamur
Hangi öykünün öznesi olsam aynı
Bir kapı geçilirken, bana
Gereken yalnızca kuşkudur

Geçer geçmez eşiği
Bir soru dilimliyor aklımı
Gerçek nedir

[494] "Mehmet Kâzım Kumpasoğlu". teis.yesevi.edu.tr. Türk Edebiyatı İsimleri Sözlüğü. 28 Kasım 2020.
[495] OKUR Eda, 2020, "Mehmet Kazım ve Şiirleri Üzerinde Bir Değerlendirme", Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür- Sanat-Mimarlık Dergisi, Dergi Park.

MEHMET ÖZER
(2 Haziran 1961 Artvin -)

Şair ve fotoğraf sanatçısı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi mezunu olan Mehmet Özer, sendikalarda Eğitim Uzmanlığı ve Basın Danışmanlığı yaptı. 1988 yılında fotoğrafçılığa yönelen Özer, yurt içinde, sergi salonlarında, sokaklarda, üniversitelerde, varoşlarda, cezaevlerinde, fabrikalarda çok sayıda sergi açtı. Yaşamdaki duruşunu "Hayatın şarkılarını söylüyor, şiirlerini okuyorum" şeklinde tarif eden Özer, fotoğraf ve şiirin yaşamı savunmanın ve yeniden üretmenin en etkili silahı olduğunu ifade eder.[496]

Yüzümü gökyüzüne çeviren
Dağımsın
Başımı göğsüne yasladığım.
Kirpiklerime asılı bulutları dağıtan
Soluğumsun.
Eşiğimdeki kederleri süpüren

Sevinçlerle kapımı çalan
Işığımsın
İçimdeki odaları aydınlatan

MEHMET RAGIP
(1965 Eskişehir -)

Şair, deneme yazarıdır. 1965'te Eskişehir'de doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nden mezun oldu. Şiire ilkokul sıralarında başladı. Şairin ilk kitabı için Vecihi Timuroğlu'nun yazdığı tanıtma yazısında belirttiği üzere, "ilk dizelerini kurduğunda, düşünceye ağırlık vereceği apaçıktı" ve "sözün düşünsel gücünün, şiire, duyumsal etkisinden daha yararlı olacağına inandı".

Mehmet Ragıp ilk şiirini 1981'de yayınladı. ODTÜ 1. Üniversiteler Arası Şiir Ödülü'nü paylaştı (1991). "Sürekli ve Birer Birer" adlı şiir kitabıyla, Çankaya Belediyesi ve Damar Edebiyat Dergisi'nin düzenlediği 1. İlkbahar Şiir-Öykü Yarışmasında, şiir dalında ikincilik ödülü aldı (1992). Damar, Evrensel Kültür gibi dergilerde şiirler, şiir, edebiyat ve estetik üzerine denemeler yayınladı. Denemelerinde, estetiğin, bilimsel bir disiplin kılınması gerektiğine işaret etti.[497]

[496] http://www.mehmetozer.net/index.php?sayfa=anasayfa_tr, Er. Tar. 01.05.2026.
[497] CENGİZKAN Ali, "Dünya Kitap", aylık dergi, yıl 4, sayı 42, s. 26, 1995.

Soğuk ve karanlık mavi boyalı hastane odasının,
Beyaz tavanına bakarken manasız,
Sancılar bastı apansız...
Bu sefer kalbimdi ağrıyan ve verem kadar amansız!
Kan kusturmuyordu bu ağrı,
Gerçi gören kan sanırdı kırmızı göz yaşlarımı.
İşte sarınca vicdanım dört bir yanımı,
Delince çelik zırhlı gururumu,
Mecbur sarıldım kağıda kaleme,
Rahat uyuyabilmek için bu gece!

MEHMET RAGIP KARCI
(14 Haziran 1945 Ş.Urfa - 26 Şubat 2020 Ankara)

Kameraman, belgeselci ve şair. TRT'de kameraman olarak çalışmış, Ilgaz, Kaçkar Dağı, Yusufeli ile ilgili belgesel filmler yönetmiştir. Bir saz ve saz yapım ustası olarak da bilinen Karcı'nın halk müziğine ilgisi, şiirlerine de yansır. 2016 yılında şiir dalında Türkiye Yazarlar Birliği ödülüne değer görülmüştür. Adı, Milli Eğitim Bakanı olan arkadaşı Nabi Avcı'nın emri ile Siverek'te bir liseye verilmiştir.[498]

1945 yılında Siverek'te doğdu. İlk ve ortaokulu Siverek'te okudu. Erzincan Askeri Lisesi'nde başladığı lise öğrenimini, Ziya Gökalp Lisesi'nde tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nden yükseköğrenim gördü. TRT'de kamera asistanlığı yaptı. Stüdyo kamera servisinde görev yaptıktan sonra yapımcı-yönetmen olarak Eğitim-Kültür Programları Müdürlüğü'nde çalıştı ve bu görevindeyken emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra valiliklere, Kültür Bakanlığı'na belgeseller hazırladı.[499]

Şiir ve şiir yazılarını *Mavera, Kayıtlar, Edebiyat ve Dergah* gibi dergilerde yayımladı. İlk kitabı "Yeni Bir Sevda Süleymânı" 1986'da yayımlandı. 1988-2006 arasında yayımladığı tüm şiirleri 2016'da "*Tut Elimden Düşmeyelim*" adlı kitapta topladı. Bu kitap ile 2016 yılında şiir dalında Türkiye Yazarlar Birliği Ödülü'ne değer bulundu. Mehmet Ragıp Karcı 26 Şubat 2020 tarihinde Ankara'da öldü.[500]

Sen nasıl gelip döküldün kelimelerime bilmedim
Gözlerin başka denizlerden dökülen türkü aydınlığı
Say ki ateşten süzülüp gelip oturmuşlar
Bakışların bir güvercinin sevda ıslığı
Sesin bir yeni leylâ bilmecesinden süzülen sabah
Bir de ellerin say ki yağmurdan yeni çıkmış şiir beyazlığı

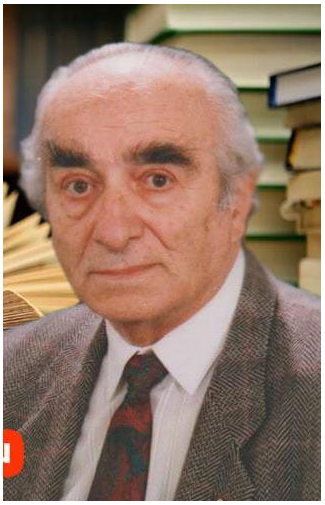

[498] DİNÇ Ahmet, "Onun adı Yezid Dede", Aksiyon, Haftalık Haber Dergisi, sayı 454, 2003.
[499] "Şair Mehmet Ragıp Karcı ile Özel Röportajımız", *siverekgenclik.com, 28 Nisan 2016.*
[500] "M. Ragıp Karcı'nın Toplu Şiirleri". *Türkiye Yazarlar Birliği web sitesi, 19 Mart 2018.*

MEHMET SALİHOĞLU
(25 Aralık 1922 Rize - 27 Temmuz 2010 Ankara)

Şair, deneme ve eleştiri yazarıdır. Rize, Çayeli'ne bağlı Limanköy mahallesinde doğdu. Çayeli İlkokulu, İstanbul Eyüp Ortaokulu ve İstanbul Erkek Lisesi'nde öğrenim gördükten sonra 1947'de İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'nden mezun oldu. 1962'de Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nü tamamladıktan sonra Devlet Demiryolları ve Karayolları'nda çalıştı. Daha sonra uzun süre İmar ve İskan Bakanlığı'nda genel müdür yardımcısı, genel müdür ve tetkik kurulu üyesi olarak çalıştı. 1971'de müsteşar, 1973'te ise danışman olarak görev yaptı, 1982'de emekliye ayrıldı.[501]

Salihoğlu'nun ilk şiiri 1941'de İstanbul dergisinde yayımlandı. Şiir, deneme ve eleştiri yazılarını Türk Dili, Yeditepe, Varlık, Dost, Salkım, Ilgaz, Yeni Ufuklar, Akşam, Milliyet, Güney ve Yeni Ortam gibi dergi ve gazetelerde yayımladı. Alfred de Musset ve Baudelaire'in bazı yapıtlarını Türkçeye çevirdi. Türk Dil Kurumu'nda yöneticilik yaptı ve uzun yıllar Türk Dili dergisinin yazı kadrosunda bulundu. 1955'te Türk Dil Kurumunun Öz Türkçe Deneme Yarışması'nda birincilik ödülü, 1970-1971'de TRT Bilim Kültür ve Sanat Ödüllerinde Deneme Başarı Ödülü aldı. Öz Türkçe'yi savunan yazılar yazdı. Şiirlerinde aşk, doğa, dostluk, yurt ve insan sevgisi gibi temalarını işlerken, düz yazılarında ise çoğunlukla toplumsal sorunlara eğildi. 27 Temmuz 2010'da Ankara'da yaşamını yitirdi. Karşıyaka Mezarlığı'na defnedildi.[502]

Sonsuz Ülke

Özlemlerinde bütün sevmemişlerin
Yaşattıkları sonsuz ülkeydik
Gecelerinde kırmızı güllerin açtığı.
Yeşil bir yangındı gözlerinde
Gökçe yanan karanlıklar ormanlar
Sevilerimizin rüzgâra karıştığı
Ne denli akarsa aksın sular
Oturup ışığında ağladığımız
Ben sarıda, sen mavide yalnız
(Bana Sensin Yaşamak)

MEHMET TURAN YARAR
(8 Eylül 1927 Hatay - 14 Nisan 2021 Ankara)

Şair ve söz yazarıdır. 8 Eylül 1927 tarihinde Yeniceköy, Yayladağı, Hatay'da doğdu. Halk tarzında kaleme aldığı eserlerinde "Hataylı Âşık Mehmet" adını kullandı. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi'nden mezun oldu. Yüksek lisans yaptı. Tarım Bakanlığı'nda memur olarak atanarak Ankara, Denizli, Konya, Adana gibi illerde

501 "Mehmet Salihoğlu", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, *22 Ağustos 2020.*
502 "Mehmet Salihoğlu defin bilgisi", *Ankara Büyükşehir Belediyesi Mezarlık Bilgi Sistemi, 14 Ağustos 2010.*

çalıştıktan sonra 1977'de emekli oldu. Üyesi olduğu Türk Dil Kurumu'ndan 1980'de kendi isteği ile ayrıldı.

Eserleri; *Atayolu gazetesi* ve *Simav Anadolu gazetesi* ile *Petek*, *Varlık*, *Çağrı*, *Yedigün*, *Hisar*, *Türk Düşüncesi*, *Türk Dili Dergisi* ve *Güneyde Kültür* adlı dergilerde yayımlandı. Bestelenmiş yaklaşık beş yüz şiirinden üç yüzü TRT arşivine alındı. Sanatçı yazdığı şarkı sözleriyle katıldığı organizasyonlarda ödüller aldı. Yarar, 14 Nisan 2021 tarihinde Ankara'da tedavi gördüğü bir hastanede 94 yaşında vefat etti. Cenazesi Karşıyaka Mezarlığı'nda defnedildi.[503]

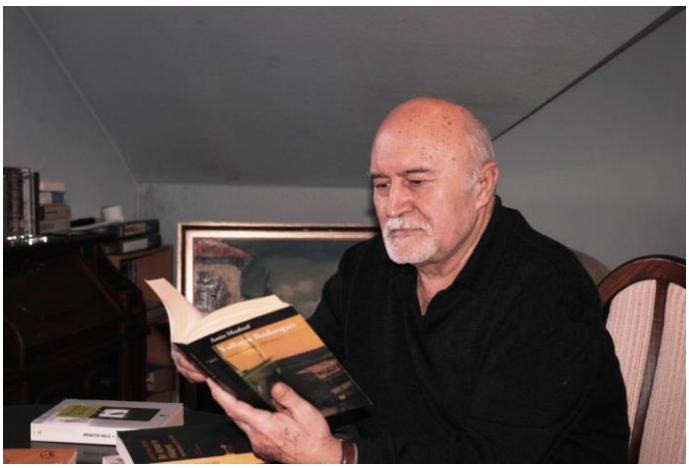

Gölgen görünse gözlere bin türlü fer gelir
Zindân ışık saçar, çöle deryâ gider gelir
Sen gülmeyince gülleri açmaz bahârımın
Sen gelmeyince rûha ölümden haber gelir

MEVLÜT ASAR
(10 Mayıs 1951 Konya -)

Eğitimci-yazar ve şair. Mevlüt Âsar, ilk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde yüksek öğrenimini sürdürdü. 12 Mart 1971 askeri darbesinden sonra tutuklanıp yargılandı. 1974'te SBF'yi bitirdi. Kıbrıs'ta yaptığı yedek subaylık görevi bitince, 1978'de doktora öğrenimi için Batı Almanya'ya geldi. Köln Üniversitesi'ne devam etti. Düsseldorf Sanayi ve Ticaret Odası'ndan devletçe tanınan çevirmen lisansı aldı.1980 yılında Duisburg'da başladığı öğretmenlik ve göçmen çocuklarının eğitim ve öğretimi konusunda hizmeti veren Regionale Arbeitsstelle (RAA) adlı kuruluştaki, kültürler arası iletişim danışmanlığı görevinden 2010 yılında emekli oldu.

Fakir Baykurt'un ölümünden sonra Duisburg Edebiyat Kahvesi'nin yönetimi üstlenen Mevlüt Asar, Alman Yazarlar Birliği üyesi ve 2012 yılında kurulan "Avrupa Türkiyeli Yazarlar Girişimi"nin de sözcüsü.[504]

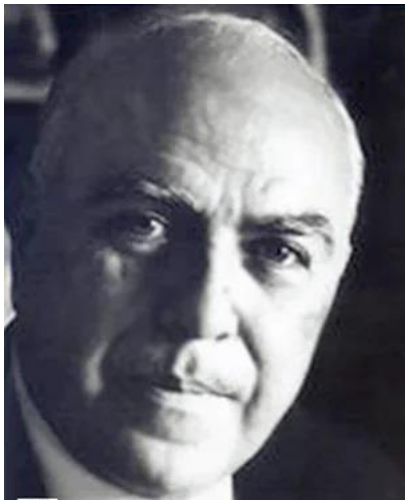
Ağır ağır süzülürken
Duisburg üstüne akşam
Azalır sokakların gürültüsü
Havadaki kömür kokusu
Usul usul giyer
Işıklı giysilerini
İş gününden yorgun sokaklar
Kuşatır sayrılı solukları
Dev fabrikaların
Görkemli meydanlarını günün

[503] https://tr.wikipedia.org/wiki/Mehmet_Turan_Yarar, Er. Tar. 01.05.2026.
[504] https://tr.wikipedia.org/wiki/Mevl%C3%BCt_Asar, Er. Tar. 01.05.2026.

MUNİS FAİK OZANSOY
(22 Mart 1911 Midilli - 31 Mart 1975 Paris)

Bürokrat, şair ve yazardır. Faik Ali Ozansoy'un oğludur. Faik Ali Ozansoy'un Midilli mutasarrıflığı göreviyle bulunduğu Midilli Adası'nda doğdu. Şair ve yazar Süleyman Nazif'in yeğenidir. Galatasaray Lisesini ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. Matbuat ve İstihbarat Müdüriyeti, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, Başbakanlık Müsteşarlığı ve Paris'te UNESCO Daimi Temsilciliği görevlerinde bulundu.

Aynı zamanda Cumhuriyet dönemi şair ve yazarlarındandır. İlk şiiri 1930 yılında henüz lise öğrencisiyken çıktı. Yazdığı şiirleri *Şark*, *Çığır*, *Millet*, *Bayrak*, *Hisar* isimli dergilerde yayımlandı. *Hisar* dergisi çevresine girerek burada başyazılar yazdı. Şair olarak, Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar'daki şiir zevkini yakalamaya çalıştı. Ankara Sanat Sevenler Derneği'nde etkin bir üye oldu. 27 Mart 1938 tarihinde Türkiye İş Bankası Teftiş Kurulu Başkanlığında "müfettiş muavini" unvanıyla göreve başladı ve 1 Mart 1939 tarihinde bu görevinden istifa etti.[505]

Gözlerin denizleri düşündürür insana,
Ve nasıl, enginleri aşıp gelen gemiler,
Fırtına akşamları, atılırsa limana,
Kalbim kirpiklerine öyle sığınmak ister.
Nedir, hiç düşündün mü, gemiler için kıyı,
Dalgalar ortasında ne demektir bir liman?
Duydun mu tayfaların söylediği şarkıyı,
Bir geminin sulara demir attığı zaman?

MURAT SERDAR ARSLANTÜRK
(2 Temmuz 1978 Ankara -)

Şair, yazar, öğretmen. Lise öğrenimini Fethiye Kemal Mumcu Anadolu Lisesi'nde yaptı. Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Turizm Otelcilik Meslek Yüksek Okulu ve Azerbaycan Diller Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği bölümlerinden mezun oldu. Ankara'daki çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı.[506]

İlk şiirleri Antoloji sitesinde yayımlandı. Daha sonra Edebiyat sitesinde öykü ve denemeleri yayınlandı. Edebiyat Dünyası sitesinde yayınladığı özgün öyküleri ile beğeni topladı. Karakitap sitesinde, Bejan Matur, Ahmet Altan ve Engin Ardıç gibi yazarlarla aynı köşeyi paylaştı.[507]

---

[505] https://tr.wikipedia.org/wiki/Munis_Faik_Ozansoy, Er. Tar. 01.05.2026.
[506] http://www.edebiyatdunyasi.com/kyazar_muratarslanturk.php, Er. Tar. 01.05.2026.
[507] http://karakitap.net/v1/index.php, Er. Tar. 01.05.2026.

2006 yılında yazdığı Kadın Eli Değmiş Öyküler isimli e-kitabı, Uluslararası Edebiyat Derneği İlham Ödülü aldı. Kitapta yer alan öykülerinden biri olan 'Karım'a', To My Wife' isimli İngilizce çevirisiyle İngiltere, Amerika ve Kanada'daki edebiyat dergilerinde yayımlandı. 2007 yılında İSEDER Genç Yazarlar Özendirme Ödülü'nü almasının ardından, SEN isimli şiiri ile Şıxulağue Edebiyat Derneği Şiir Ödülü'nü aldı. Ayrıca 2008 yılında yazdığı Oyun isimli öyküsü ile Azerbaycan Türkleri Dayanışma Derneği Hikâye Ödülü ve Kuyu isimli öyküsü ile Kafkas Yazarlar Birliği Özel Ödülü'ne layık görüldü. 2013 yılında Ümraniye Belediyesi tarafından düzenlenen Şiir ve Öykü Yarışması'nda 'Makas' isimli öyküsüyle Mansiyon Ödülü aldı.[508]

Her aşkın bir ömrü var,
Her ömrün bir aşkı var.
Kimi aşk var bir ömür kadar,
Kimi aşkın ömrü kelebeğin ki kadar.
Hepimizin aşkı bir başkasının kaybettiğidir,
Hepimizin aşkı başka birinin hasretidir.
Aşk gözle duyup işiterek görebildiğimiz,
Aşk çekip giderken vaz geçemediğimizdir.
Aşk bir kişinin taşıyamayacağı kadar ağırsa da,
İki kişinin bir ömür boyu taşıyacağı kadar hafiftir.
Aşk kendini başkasında bilmek,
Kendine değil Ona dua etmektir.

MUSTAFA ADİL ÖZDER
(1907 Artvin - 11 Kasım 1987 Ankara)

Folklor araştırmacısı, yazar ve şair. Artvin'in Yusufeli ilçesine bağlı Demirkent köyünde doğdu. Erzurum Dar'ül Muallimin Mektebine kayıt oldu. İki yıl sonra adı Erkek Muallim Mektebi olarak değiştirilen bu okuldan 1928 yılında mezun oldu. Okulu bitirmesiyle birlikte ilk olarak Çanakkale ili Bayramiç ilçesi Bayramiç Merkez Zaferi Milli Mektebi muallimliğine (öğretmenlik) atandı. 1930'da köylüsü Ali Budak Beyin kızı Kıyafet Hanım ile evlendi. Bu evlilikten Nihal (1931), Turan (1933), Demiray (1936) adlı çocukları oldu.

1965-1967 yıllarında Ankara'nın Altındağ İlçesi Sarayköyü İlkokulu öğretmeni kadrosuyla Altındağ İlköğretim Müdürlüğünde, yine aynı kadro ile Milli Eğitim Bakanlığı Folklor Enstitüsünde uzman olarak çalıştı. 1971'de bu görevde iken kendi isteğiyle emekliye ayrıldı.

Eğitimcilik görevi sırasında sosyal ve kültürel faaliyetlerin de içinde yer aldı. Borçka Çocuk Esirgeme Kurumu yönetiminde bulundu, aynı kurumun Şavşat Şube Başkanlığını, Şavşat Halkevi Başkanlığı, Kızılay Şavşat Şubesi yönetim kurulu üyeliği, Şavşat Güzelleştirme Derneği kuruculuğu ve başkanlığı, Ankara'daki Artvin Turizm ve

[508] https://tr.wikipedia.org/wiki/Murat_Serdar_Arslant%C3%BCrk, Er. Tar. 01.05.2026.

Tanıtma Derneği kurucu yönetim kurulu üyeliği, Türk Dil Kurumu Üyeliği, Artvin Yüksek Tahsil Talebe Derneği yönetim kurulu üyeliği gibi görevler de üstlendi. Öğretmenlikten emekliye ayrıldıktan sonra Kültür Bakanlığında eski eserler üzerindeki çalışmalara katıldı. Gerek eski yazıyı (Osmanlıca) çok iyi yazıp okuması ve gerekse dile hakimiyeti ile bu alanda da ölümüne kadar devam eden çok verimli hizmetlerde bulundu.

1987'de bu görevde iken rahatsızlanan Özder, 11 Kasım 1987 tarihinde öldü ve Ankara-Cebeci Asri mezarlığında toprağa verildi. Ömrünü, Artvin tarihi, etnografyası ve folklorunu araştırmaya ve gün ışığına çıkarmaya adamış bir kişi idi. Öldüğünde, arkasında 10 yayınlanmış kitap, 100 makale ile çok sayıda yayınlanmamış kitap ve notlar bıraktı. 1930'da Azmi mahlasıyla halk şiirleri yazmaya başladı. Âşık edebiyatı incelemeleri ile de yazın hayatına başladı. Ardanuçlu Âşık Efkâri ve Mecit Tokdemir ile karşılaşmalarda bulundu. 1986 yılında "İhsan Hınçer Folklor Ödülü"nü aldı. Ölümünün 7. yıldönümünde (1994) Özder anısına Yusufeli Kültür Derneği ile Folklor Araştırmaları Kurumunca ortak bir anma günü düzenlendi.

Aydın Karasüleymanoğlu tarafından 43. Hizmet Yılında M. Adil Özder adıyla bir kitap yayınlandı (1972). Hayrettin Tokdemir, Özder'in şiirlerinin bir kısmını Yusufelili Azmi adlı bir kitapta toplayarak yayındı.[509]

Bazı anlar vardır
Ne dediğini bilmezsin
Aklın başka yerdeyken
Dilin başka yerdedir
İşte bu yüzden kurduğun cümleler
Anlamsızca dökülür dudaklarından
Belkide aşıksındır güzel yarin gözlerine
Takılıp kalmışsındır son sözlerine
Acaba diyerek.....
Yoksa yanılıyor olabilirmiyim
İnşallah düşündüğüm gibidir
İnşallah.....

MUSTAFA İLHAN GEÇER
(11 Şubat 1917 İstanbul - 19 Ocak 2004 İstanbul)

Yazar, şair, araştırmacı, eleştirmen, güfteci. Hisar dergisinin ve Hisarcılar akımın kurucularındandır. 1965 yılında bir şiir kitabı yayımlamış Askeri Doktor Nafiz Bey'in oğludur. Erdek İlkokulu'nu 1928'de bitirdikten sonra ortaöğrenimine Robert Koleji'nde devam etti.[510]

[509] https://tr.wikipedia.org/wiki/Mustafa_Adil_%C3%96zder, Er. Tar. 01.05.2026.

[510] *IŞIK İhsan, 2007, "GEÇER, İlhan", Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi, 4. Cilt (2. bas.), Ankara, Elvan Yayınları, ss. 1416-1418.*

1938 yılında Kabataş Erkek Lisesi'ni bitiren Geçer, İki yıl kadar İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde öğrenim görürken öğrenimini yarıda bırakarak Galata Maliye Vergi Dairesi'nde tahakkuk tebliğ memuru olarak çalışma hayatına atıldı. 1945-1950 yılları arasında Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü'nde ve TRT Ankara Radyosu'nda çalıştı. 1950-1961 yılları arasında Sosyal Sigortalar Kurumu'nda İşçi Sigortaları ile İhtiyarlık Sigortası bölümlerinde görev yaptı.

Şiirlerinde daha çok "İlhan Geçer" imzasını kullanan Mustafa İlhan Geçer'in ilk şiiri olan *Gözlerin* 1934'te Vakit gazetesinin gençlik sayfasında yer aldı. Geçer, 1950 yılında Munis Faik Ozansoy, Mehmet Çınarlı, Gültekin Samanoğlu, Nevzat Yalçın ve Mustafa Necati Karaer ile birlikte Hisarcılar grubunu oluşturdu. 19 Ocak 2004'te Üsküdar'da Haydarpaşa Numune Hastanesi'nde yüksek tansiyona bağlı beyin kanaması nedeniyle öldü. Kocatepe Mezarlığı'na defnedildi.[511]

Yorgun kanatlarınla bir akşamüstü
Özlem bulutlarından süzülüver içime
Sen gideli menekşeler bahara küstü
Ne gün doğdu ne yıldız gülümsedi geceme
Dalında kurudu ümidin goncaları
Sevdaya alkış tutan elleri kader kırdı
Bir türlü bulamadım o dörtlü yoncaları
Aşkın mutlulukları çözülmeyen bir sırdı

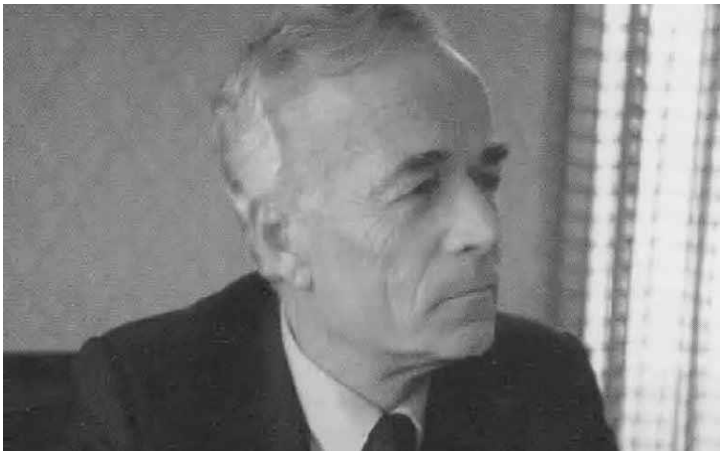
MUSTAFA NECATİ KARAER
(1929 Kayseri - 15 Mart 1995 İstanbul)

Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı yazar, şair, otobiyografici, eleştirmen. Hisarcılar akımının kurucusu. Hisar şiirinin önde gelen temsilcisi. Karaer, Kayseri Etiler İlkokulunu bitirdikten sonra, Kayseri Lisesi orta kısmından mezun oldu. Konya Askeri Lisesi (1947) ile Kara Harp Okulu'nu bitirdi (1949). Yurdun çeşitli yerlerinde İstihkâm subayı olarak görev yaptı. 1961 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1969'da kendi isteği ile ordudan ayrılıp sivil hayâta geçti. Basın-İlân Kurumu Genel Müdürlüğü'nde memur olarak çalıştı. 1978'de aynı kurumun Genel Müdür Yardımcılığını yürüttü.

Mustafa Necati Karaer Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı, edebiyatçı ve şairlerindendir. 1938'den beri şiir yazmaktadır. İlk şiiri "Yurdumun Dağlarına" 1942 yılında *Çınaraltı* dergisinde çıkmıştır. Şiirlerini *Çınaraltı*, *Erciyes*, *Bayrak*, *Nilüfer*, *Kaynak*, *Pınarbaşı*, *Doğu*, *Yedigün*, *Şadırvan*, *Türk Yurdu*, *Varlık*, *Türk Dili*, *Elif*, *Çağrı* ve *Hisar* gibi sanat dergilerinde yayımladı. 1950 yılında "Garip Şiir Akımı'na karşı doğan Hisar Grubu, Mehmet Çınarlı, Gültekin Samanoğlu, İlhan Geçer gibi isimlerle birlikte Hisar dergisini çıkarmaya başladılar." Titiz şairlerdendir. Yaşayan Türkçe ile milli kültürle beslenmiş,

511 "Şair İlhan Geçer öldü", Hürriyet, *20 Ocak 2004.*

iç yapısı sağlam şiirler söylemiştir. Karaer, şiirde bütünlük fikrine ve ahenge dikkat etmiştir. Hemen her şiirinde dil-şekil-vezin-âhenk endişesini duyan şair, konuya da önem vermiştir. Hece ölçüsünü ve serbest ölçüyü kullanmıştır.[512]

Yine getirdiğin yeşil bir sis
Bahar, of bahar.
Ellerim bilekten kesilmiş,
Ben sizi tutamam artık
Dallar, of dallar.
Upuzun telgraf direklerine
Kuşlar konar, kuşlar kalkar.
Bir daha gelmeyecek günlerin
akşamında
Unuttuğum şarkılar sendedir
Rüzgâr, of rüzgâr.

MUSTAFA ŞİNASİ ÖZDENOĞLU
(1 Temmuz 1921 Gümüşhane - 12 Ocak 2019 Ankara)

Şair ve Siyasetçi. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. Kaymakamlık, Serbest Avukatlık, Ankara Polis Enstitüsü Müdür Muavinliği, Şairlik, Yazarlık, Hür Macarlar Örgütü Ödülü sahipliği, Kurucu Meclis Cumhuriyet Halk Partisi Temsilciliği (6 Ocak 1961-25 Ekim 1961) ve 3. (XIV) Dönem Ankara Milletvekilliği yapmıştır. Evli ve bir çocuk babasıdır.[513]

Ölü toprağı serpilmiş
Nasıl da suskun bir toplum
Herkes köşesine çekilmiş
Aman, sesin çıkmasın oğlum!
Susmak mıdır yolu mutluluğun?
Düşünür deli olurum.

MUZAFFER HACIHASANOĞLU
(1924 Çankırı - 17 Ocak 1985 İstanbul)

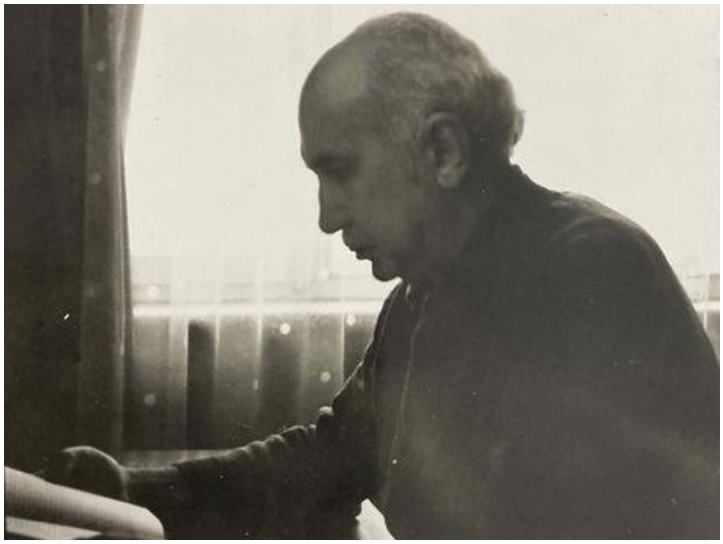
Öykü, roman, şiir ve deneme yazarıdır. Eserlerinde kasaba insanının bireysel sorunlarına ve aile ile toplum ilişkilerinin sağlıksız yanlarına odaklanmıştır.[514]

---

512 https://tr.wikipedia.org/wiki/Mustafa_Necati_Karaer, Er. Tar. 01.05.2026.

513 "TBMM Albümü". tbmm.gov.tr. 31 Ekim 2012.

514 BOZKURT Musa, "Muzaffer Hacıhasanoğlu Hayatı, Sanatı ve Eserleri", Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, 2013.

İlkokulu Kalecik'te okuyan Hacıhasanoğlu, Ankara Gazi Lisesi'ni (1941), Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirmiştir. Klasik öykü anlayışına bağlı kalan yazar, romanlarında ve öykülerinde toplumsal sorunlara ağırlık vermiştir. 1943'te Büyük Doğu dergisinde Muzaffer Doluca imzasıyla şiirler yayımlayarak edebiyata başlamış, 1947'de Varlık dergisinde çıkan öyküleriyle tanınmıştır. Vatan, Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerinde tefrika edilen *Kasaba Kadınları*, *Evlerde Sevgi Yoktu*, *Tadsız Dünya*, *Emin Efendi* adlı romanlarını kitap olarak yayımlamamıştır.

Vefatından sonra 2001 yılında, Kültür Bakanlığı tarafından *Öyküler* adıyla Hacıhasanoğlu hikâyelerinden bir seçki yayımlamıştır. Kitabın sunuşunda, Hacıhasanoğlu'nun Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının unutulmaya yüz tutmuş değerli öykü yazarlarından biri olduğu vurgulanmış, yazarın gerçeklik anlayışı ve Türk insanına olan inancına dikkat çekilmiştir.[515]

NECMETTİN HALİL ONAN
(1902 İstanbul - 17 Ağustos 1968 İstanbul)

Şair, öğretmen, akademisyen ve edebiyat tarihçisidir. Türk edebiyatının artık klasikleşmiş eseri olan ve Türk ordusunun Çanakkale Savaşı'ndaki savunmasını anan "Bir Yolcuya" şiirini kaleme alan şairdir.

1902 yılında Çatalca'da doğdu. Ortaöğrenimini Vefa Lisesi'nde tamamladı. 1919 yılında Darülfünun Edebiyat Fakültesinde açılan sınavı kazanarak Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne kaydoldu. Cenap Şahabettin, Fuad Köprülü, Ferit Kam, Yusuf Şerif, Yahya Kemal, Hüseyin Daniş gibi edebiyatçıların öğrencisi oldu. Fakat İstanbul'un işgali üzerine okul geçici olarak kapatılınca millî mücadeleye katılmak üzere Ankara'ya geçti.

Ankara Talimatgahı'nda zabıt vekili oldu, Anadolu Ajansı Siyasi Servisi'nde çalışan Halil Onan, millî mücadele sonrası İstanbul'a dönerek yarım kalan eğitimine devam etti, 1924 yılında mezun oldu. Bir süre tekrar Anadolu Ajansı'nda ve özel okullarda çalıştı. 1929 yılından itibaren İzmir (İzmir Kız Lisesi 1936-1939), Adana, Ankara illerinde pek çok lisede edebiyat öğretmenliği ve lise müdürlüğü yaptıktan sonra maarif müfettişi oldu.

[515] HACIHASANOĞLU Muzaffer, https://www.muzafferhacihasanoglu.org/biyografi, Er. Tar. 01.05.2026.

1942-1946 yıllarında Yükseköğretim Genel Müdürlüğü yaptı. Niyazi Berkes hakkında tuttuğu rapor 1948 DTCF Tasfiyesi'nin önünü açtı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne Eski Türk Edebiyatı Profesörü olarak atandı. 1959 yılında ise üniversitedeki görevinden emekli oldu. 18 Ağustos 1968 günü İstanbul'da öldü.[516]

Ömrümün hasretle geçen her günü
Bilmezsin gün müdür,hafta mı,ay mı?
Günlerce görmeden güzel yüzünü,
Bu gizli sevdayı çekmek kolay mı?

Ben şimdi, o güzel çehrenden başka
Ne bir yüz düşünür, ne hatırlarım
Kanımla yazsamda bu çılgın aşka
Tercüman olamaz şu satırlarım.

Bir zaman gülerek nasıl yaşardık
Bu günse hayatım ne boş emektir!
Hasretle uzayan bir ömrü artık
Bu sürmek değil,sürüklemektir!

NEDİM UÇAR
(5 Ocak 1945 Nevşehir - 26 Kasım 2018 Eskişehir)

Şair ve yazar. Üçü İngilizceye de çevrilen on dört şiir kitabı, bir roman kitabı, bir hikâye kitabı ve dört tiyatro kitabı olmak üzere toplam yirmi kitabı vardır. Şiirlerinde; doğa ile birlikte, ayrılık, özlem, sevgi, umut, umutsuzluk ve yalnızlık gibi insanî duyguları işledi.

Nevşehir'in Hacıbektaş ilçesine bağlı Köşektaş Köyü'nde doğdu. Ankara Polis Koleji ve Polis Akademisi'nden mezun oldu ardından Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni ve Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ni tamamladı. 2005 yılında Polis Başmüfettişi olarak görev yaparken emekliye ayrıldı.[517]

Bir yağmur sonrasında,
Günün tam ortasında,
Aşkın billur tasında,
Bana gökkuşağı sun.

İçinde barış olsun,
Sevgiye yarış olsun,
İster bir karış olsun,
Bana gökkuşağı sun.

[516] https://tr.wikipedia.org/, Er. Tar. 01.05.2026.
[517] https://tr.wikipedia.org/wiki/Nedim_U%C3%A7ar, Er. Tar. 01.05.2026.

NEDRET GÜRCAN
(26 Haziran 1931 Dinar - 2 Eylül 2019 Ankara)

Şair ve roman yazarıdır. Şiir, roman, anı, öykü türlerinde eserler vermiştir. Dinar'da 1 Mayıs 1954 - Ağustos 1957 arasında çıkardı *Şairler Yaprağı* adlı dergi ile tanınmıştır. Şairler Yaprağı Yayınları adıyla kitaplar da yayımlamıtır.[518]

1931 yılında Afyonkarahisar'ın Dinar ilçesinde doğdu. Nedret Gürcan, ilkokulu Dinar'da okuduktan sonra öğrenimine İzmir Buca Yatılı Ortaokulu'nda devam etti. Şiire 1948'de başladı. İlk şiiri, İzmir'de çıkan Anadolu Gazetesi'nin sanat ekinde yayımlandı. Yapıtları sürekli olarak *Varlık, Yeditepe, Kaynak, Şairler Yaprağı, Mülkiye, Yücel* dergilerinde yayınlandı. Siyaset, ekonomi ve Dinar depremine ilişkin dizi yazıları *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımlandı. 1995 Dinar depreminden sonra ailesiyle birlikte Ankara'ya taşındı. 2000 yılında Dionysos Şiir Ödülü'ne değer görüldü. 2 Eylül 2019 tarihinde öldü. 2020'den itibaren anısına *Nedret Gürcan Edebiyat Ödülleri* verilmektedir.[519]

2019'da Türkiye'de üç büyük şehir (Ankara, İstanbul, İzmir) dışında yayın yaşamını sürdüren sanat ve edebiyat dergilerin arasında değerlendirme yapan seçici kurul, Bafra'da yayımlanan *Edebiyat Nöbet*i dergisini ödüle değer buldu. Ödül gereği derginin 32. sayısı *Nedret Gürcan Özel Sayısı o*larak yayımlandı.[520]

2021'de seçici kurul şair Hidayet Karakuş'u ödüllendirdi. 2022'de "*Nedret Gürcan Basın Emek Ödülü*" adıyla verilen ödüle gazeteci, şair, yazar Attila Aşut değer görüldü. 2023'te mimari alanda cumhuriyet değerlerini savunma çalışmaları nedeniyle Mimarlar Odası Ankara Şube Başkanı Tezcan Karakuş Candan Aydınlanma ve Emek Ödülü'nün sahibi oldu. 2024 yılında halkbilim**i** dalındaki büyük emeği nedeniyle araştırmacı Sabri Koz ödüle değer bulundu.[521]

Buzuldan yeni çıkmış bir ceset
Birine benziyor çarşı esnafından bizim
Yine eli parada kafirin
Ölmüş gitmiş
Huyu yanında.
Mumyaları seyrediyoruz
Yüzleri, gözleri oyuk
Korkuyla, kaçamak bakıyoruz
Gözsüz geçiyor çoğu
İnsan şaşakalıyor bir an
Dönüyor ölümüne
Ve kendi cesedinden
Düşlemeler kuruyor...

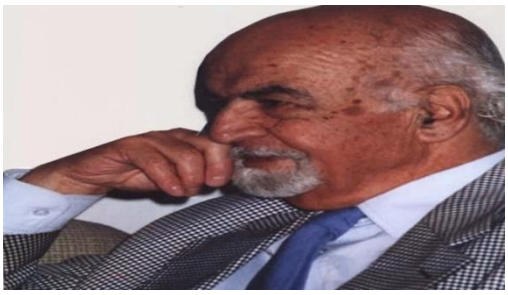

518 "Türkiye Yazarlar Sendikası. 23 Eylül 2020.
519 "Nedret Gürcan Edebiyat Ödülü sahibini buldu". Parşömen. 30 Kasım 2020. 12 Temmuz 2024.
520 "2021 Nedret Gürcan Edebiyat Ödülü Hidayet Karakuş'a Verildi". bilgiyayinevi.com.tr. 12 Temmuz 2024.
521 "2024 Nedret Gürcan Edebiyat Ödülü' Sabri Koz'a verildi". Birgün. 9 Temmuz 2024.

NEVZAT YALÇIN
(1 Eylül 1926 Kıbrıs - 31 Ekim 2012 Almanya)

Kıbrıslı yazar ve şair. İlk, orta ve lise tahsilini Kıbrıs'ta yaptı. Sonrasında Türkiye'ye gelerek 1945-1950 yılları arasında Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gördü. 1950-1956 yılları arasında Etibank'ta raportörü olarak çalıştı. 1956 yılından 1964 yılına kadar Türkiye'nin Londra Büyükelçiliğinde mütercimlik yaptı. Sonrasında 1970 yılına kadar İngilizce öğretim görevlisi olarak ODTÜ'de çalıştı. 1970'ten 1988 yılına kadar Almanya'daki Halver Anna-Frank Lisesi'nde İngilizce öğretmeni olarak çalıştı.

İlk şiirleri Kıbrıs'ta yayımlanan gazete ve dergilerde çıktı. Kuruluşundan itibaren Hisar dergisi kadrosunda yer alıp sorumlu yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Şiir dışında hikâye, deneme, inceleme ve röportajlar da yayımladı. İlk şiirlerinde aruz vezni' ni kullanan sanatçı daha sonra hece ölçüsü ve serbest vezni'ne geçmiştir. Şiirlerinde tabiat, ölüm, aşk, doğu batı çelişkisi, hoşgörü, barış konularını işlemiştir.[522]

Bahçemizde birileri var anacığım, çabuk
Perde aralığından bak, alacakaranlıkta
Oraya değil anacığım, buraya bak, şu köşeye…
İğde ağacının altındaki esmer çocuk
Ve elinden tutan buğday benizli genç kadın.

NURİ PAKDİL
(1934 Kahramanmaraş - 18 Ekim 2019 Ankara)

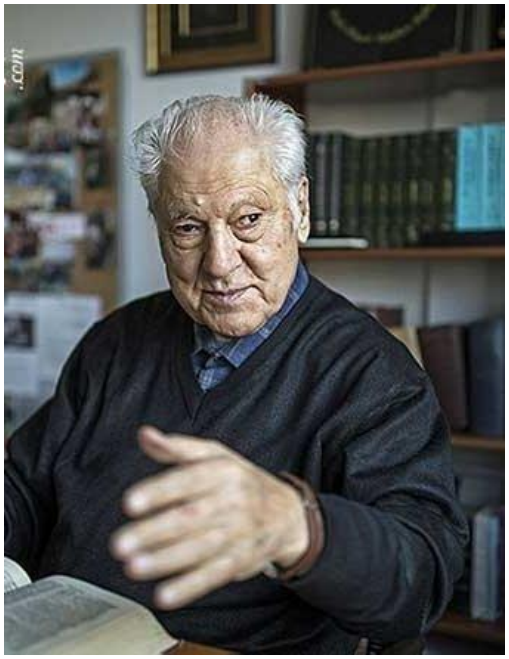
Şair, mütefekkir, deneme ve oyun yazarı. Türk edebiyatında Yedi Güzel Adam adlı edebî oluşuma mensup şair ve yazarlardan biri olarak bilinmektedir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. İlk şiir ve denemelerini Kahramanmaraş'ta, *Demokrasiye Hizmet* gazetesinde yayımladı. 1954 yılında lise öğrencisiyken *Hamle* adında bir dergi çıkardı. 1964 yılında İstanbul'da haftalık bir dergide sanat sayfası editörü olarak çalıştı.

1969 yılında *Edebiyat* dergisini, 1972 yılında da *Edebiyat Dergisi Yayınları*'nı kurdu. Edebiyat Dergisi Yayınları'nın ilk kitabı *Batı Notları*'dır. *Edebiyat* dergisi, kimi aralıklarla uzun yıllar sürdürdüğü yayınına, Aralık 1984'te ara verdi. Edebiyat Dergisi Yayınları, 1972-1984 yılları arasında 18'i Nuri Pakdil imzasını taşıyan, 45 kitap yayımladı. 28 Şubat 1997 tarihinde Edebiyat Dergisi Yayınları'ndan yeniden kitap yayımlamaya başladı. Daha önce yayımlanan 5 kitabın yeniden çalışılmış basımı ve 12 yeni kitabın ilk basımları yapıldı.[523]

[522] TÜRK Hatem, "Bir Hisar Şairi Nevzat Yalçın Hayatı Sanatı ve Eserleri", Fenomen Yayıncılık, ISBN 6059474054, 2017.
[523] "Nuri PAKDİL". Edebiyat Dergisi Yayınları. 25 Eylül 2014.

Nuri Pakdil, 2013'te *Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Sanat Büyük Ödülü*'ne, 2014 yılı Necip Fazıl Saygı Ödülü'ne layık görüldü. Pakdil, 2019 yılı Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Ödülleri'nde, edebiyat dalındaki ödüle, "yerli düşüncenin egemenliği adına ürettiği özgün eserler, Türk Edebiyatı'na kattığı kelime tercihleriyle dolu estetik anlatım dili ve insanı kalbinden tutmayı öneren değerli fikirlerinden dolayı" değer görüldü.[524]

Nuri Pakdil, üst solunum yolları enfeksiyonu nedeni ile kaldırıldığı Ankara Şehir Hastanesi'nde 18 Ekim 2019'da öldü. Cenazesi, Hacı Bayram-ı Veli Camiinde kılınan cenaze namazının ardından Mehmet Akif Ersoy Müze Evi olarak hizmet veren Taceddin Dergahı'nın bahçesinde toprağa verildi.[525]

Suyu temizliyor ayakların /gerçek mi gerçek/
savaş pilotu exupery'nin
parmaklarının suya dokunuşudur
çoğalan ibrahimlerle
bir gelecek vakit habercisi
yeniden çizdi kenti

- buruşmuş çocuk balonları
gibi kaldırıldı
kentin
putları
ve
eski fotoğrafları –

bir şölen
kelimelerde

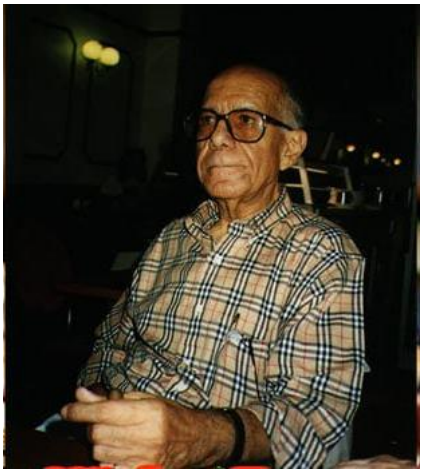
NÜZHET ERMAN
(28 Nisan 1926 İstanbul - 11 Kasım 1996 Ankara)

Bürokrat ve şairdir. 1944 yılında Afyon Lisesi Fen Şubesinden, 1947 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun olmuş ve Hukuk Fakültesi fark sınavını vererek Hukuk Diploması da almıştır. 1947-1960 yılları arasında Emniyet Genel Müdürlüğü'nde komiser muavini olarak göreve başlamıştır, sonra sırasıyla Ankara ve Tekirdağ İl Maiyet Memurluğu, Kazan Bucak Müdürlüğü, Demirköy Kaymakam Vekilliği, Güney, Akçadağ, Kızılcahamam, Altındağ ve Ilgaz Kaymakamlıklarında bulunmuştur.

Şiirleri 1942 yılından başlayarak Yedigün, İnklâpcı Gençlik, Millet, Kaynak, Servetifûnun, Ülkü, Varlık, Hisar ve Türk Dili dergilerinde yayımlanmıştır. Ölüm yıldönümü olan 11 Kasım tarihinde ailesi tarafından yapılan düzenleme ile genç

[524] "Necip Fazıl Ödülleri verildi". STARSANAT. 2 Kasım 2014. 9 Ocak 2015.
[525] ""Muhafazakar değil, devrimciyim"". Habertürk. 23 Ocak 2016.

şairleri desteklemek, onların yazın hayatında daha görünür olmasını desteklemek amacı ile, her yıl *Nüzhet Erman Şiir Ödülü* verilmektedir.[526]

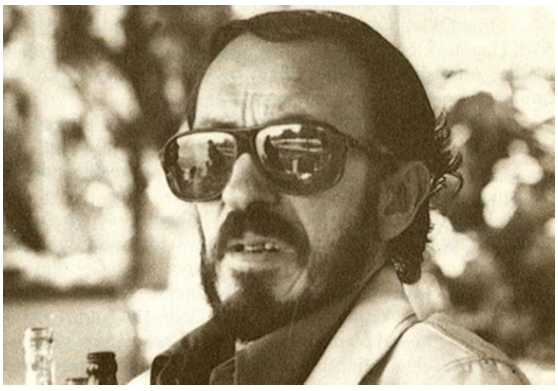

Taş toprakmış, kış kıyametmiş dinlemez
Şiir kardelendir.
Yunus'un dilinde seker şerbet, has ipek
Köroğlu'nda heyheylenendir.
Eşyanın uzak, tenha koyaklarında
Nabız nabız birikendir.
Ateşten de, tekerlekten de önce
Tez canlı, hazır ve hemendir.
Kan köpüğe batık al kısrağı çatlatan
Sağır uykuları bin parçaya bölendir.
İçinde aynalıçarşı, rüzgârlı Çanakkale
Gidenin gelmediği cehennem Yemen'dir.

OĞUZ HALÛK ALPLAÇİN
(1929 - 17 Eylül 1975)

"Hayalet Oğuz" adıyla tanınan Türk şair, yazar, çevirmen ve senarist. Ankara Atatürk Lisesi'nden mezun oldu. 50li ve 60lı yıllarda Dolmuş, Tef, Taş gibi mizah dergilerine yazılar yazdı. "Oğuz Halûk" imzasıyla Seçilmiş Hikâyeler, Dost ve Pazar Postası gibi dergilerde şiirler yayımlandı. Çeşitli yayınevlerine kitap ve roman çevirileri yaptı, ayrıca senaryolar kaleme aldı. Bir dönem Limasollu Naci'nin İngilizce dershanesinde çalıştı.[527]

1975 yılındaki beklenmedik ölümü edebiyat ve sanat çevrelerinde üzüntü yarattı. Can Yücel ardından bir şiir yazdı. Hilmi Yavuz ve Ahmet Oktay kitaplarında ona bölümler ayırdılar. Tezer Özlü'nün de "Hayalet Oğuz" adlı bir öyküsü bulunmaktadır. Sezer Duru 1996 yılında *O Pera'daki Hayalet: Oğuz Haluk Alpaçin'in (Hayalet Oğuz) İnanılmaz Yaşam Öyküsü ve Yapıtları* isimli kitabı kaleme aldı. 2021 yılında Kaya Tanış'ın, Oğuz Halûk Alplaçin üstüne araştırma çalışması 'Burası Orası Değil' adıyla Kırmızı Kedi Yayınları tarafından yayımlandı. Oğuz Halûk Alplaçin Türk edebiyatının gizemli ve şahsına münhasır isimlerinden birisi olarak hatırlanmaktadır.[528]

..
Sen susuyorsun gözlerin de öyle
Biz bitiyoruz alkol bitmiyor
Sedefli serin aklığında sessizliğin
Ellerini mavi mavi görüyorum
Hiçbir gün yeni değildir bir öncesinden
biliyoruz
Eksik şafaklara karşı sarhoş
Yaşanmadan eskimiş günlere çıkıyoruz.

[526] "Nüzhet Erman sayfası", Nüzhet Erman, 23 Haziran 2008.
[527] "Oğuz Halûk Alplaçin Yaşamı", "Hayalet Oğuz", https://etpoetica.wordpress.com/oguz-haluk-alplacin/, Er. Tar. 01.05.2026.
[528] "Hayaletin ve ihanetin peşinde bir Hayalet Oğuz kitabı: 'Burası Orası Değil", https://web.archive.org/, www.gazeteduvar.com.tr/, 15 Nisan Perşembe 2021.

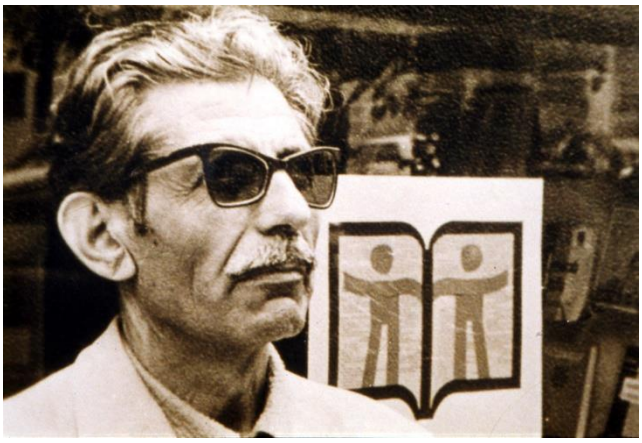
OĞUZ TANSEL
(15 Şubat 1915 Meyre - 30 Ekim 1994 Ankara)

Öğretmen, halk kültürü araştırmacısı ve şair. Eğitimini İstanbul'da tamamladı. Davutpaşa Ortaokulu ve Pertevniyal Lisesi'nden mezun oldu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde eğitimine devam ederken öğretmenlik yapmaya başladı ve emekli olana kadar devam etti.[529]

İlk şiirleri 1937 yılında *Servet-i Fünûn* ve *Varlık* dergilerinde, ilk makaleleri ise *Halk Bilgisi Haberleri* adlı mecrada yayımlandı. Toplumcu gerçekçi 1940 kuşağı şairleri arasında yer aldı ve kendine özgü lirik bir tarz geliştirdi. Ayrıca Türk masallarını derledi. *Al'lı ile Fırfırı* adlı eseriyle 1977 yılında TDK Çocuk Yazını Ödülünü kazandı. Edebiyatçılar Derneği'nin onur üyesi ve Türkiye Yazarlar Sendikası üyesiydi. Eserleri, İngilizce, Fransızca, Almanca ile Danimarka ve Kore dillerine çevrildi. Vefatı sonrasında *Üç Kanatlı Masal Kuşu: Oğuz Tansel* başlıklı bir hatırat yayımlandı.[530]

Salkım Söğüt

Ayrılıktan eğlim eğlim dalların,
Düşüncelere dalmışsın kapkara.
Başın yerde, gözlerini mi yitirdin?
Gölgen toprağa uzanmış, düşüncelerin suya.
Toprak adamına benzer duruşun,
Ağacım, bana da ver sabrından.
Yapraklarında taze ay ışığı,
Bezgin değilsin yaşamaktan.
İyi insanların düşünü azma
İçli türküler söyleyerek geceleri.
Bu yoldan hırlı geçer, hırsız geçer,
Yalnız, can dayanmaz ayrılığa.

OKTAY YİVLİ
(1 Ocak 1964 Muğla -)

Şair. 90 sonrası Türk şiirinde kendine özgü, yumuşak ve ahenkli bir dille dikkati çeker. Şiirinde lirizm, doğanın resmi ve kuşku önemli bir yer tutar. Sağlam bir dize yapısı ve özgün imgelerle aşk, doğa sevgisi, hüzün ve zaman izleklerini sıklıkla işlemiştir.

Oktay Yivli, 1 Ocak 1964'te Milas'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimlerini aynı şehirde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü

529 SEVER Sedat, KARAGÜL Sedat, "Oğuz Tansel'in Derleyip Yazdığı Masal Kitaplarında Yer Alan Sözvarlığı Öğelerinin İncelenmesi", https://scispace.com/pdf/oguz-tansel-in-derleyip-yazdigi-masal-kitaplarinda-yer-alan-24yq83xss3 .pdf, Er. Tar. 01.05.2026.

530 ASLAN Canan, "Oğuz Tansel'in Derlediği Masalların Türkçenin Sözvarlığı Bağlamında İncelenmesi", Yıl 2017, Sayı: 27 , 56 - 80 , 01.05.2017, https://dergipark.org.tr/tr/pub/pausbed/article/384459, Er. Tar. 01.05.2026.

bitirdi. Milli Savunma Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli okullarda edebiyat öğretmenliği yaptı. Yayıncılık, editörlük ve eğitim kitapları yazarlığı yaptı (1996-2001). Yayıncılıktan sonra yeniden öğretim üyeliğine döndü.[531]

Gazi Üniversitesinde başladığı yüksek lisans eğitimini *Ahmet Muhip Dıranas'ın Şiiri* adlı teziyle Eskişehir Osmangazi Üniversitesinde bitirdi. Doktora öğrenimini *"Alev Alatlı'nın Romancılığı"* adlı çalışmasıyla Ankara Üniversitesinde tamamladı. İlk gençlik yıllarında şiirle başlayan yazma serüveni zaman içinde deneme, söyleşi, çocuk edebiyatı ve inceleme türleriyle çeşitlendi. *Türk Dili*, *Çağdaş Türk Dili, Dil Dergisi*, *Hayat*, *E*, *Şiir Defteri*, *Şiir Ülkesi*, *Erdem*, *Folklor Edebiyat, Varlık, Söylem, Yeni Türk Edebiyatı, Şiiri Özlüyorum* dergilerinde şiir, deneme ve makaleleri yayımlandı.

Ana dergisinin 1991 yılında açmış olduğu şarkı sözü yarışmasında *Sulara Vuran Akşam* şiiriyle mansiyon ödülü aldı. Adı geçen şiir sanat müziği formatında bestelenip TRT repertuvarına girdi. *Genç Esintiler* (1981), *İlkyaz* (1992-1994), *Edebiyat Güncesi* (1995-2000), *Söylem Filoloji Dergisi* (2016-) adlı dergilerin kuruculuğunu ve genel yayın yönetmenliğini yaptı.[532]

Yarım kalan bu şiir
Aşkımıza benziyor.
Dizeleri hep bir bir
Unutulup gidiyor.

Kalmış uzak bir yazda
Yitirilmiş anılar.
Ne var ki aramızda
Çoktan geçmiş baharlar.

Şimdi aşkın gönlümde
Tatlı esen bir yeldir.
Sevgilimsin diyen kız
Bugün bana bir eldir.

Dönme artık istemem
İki ayrı yıldızız.
Uçup gitmiş sevgiler
Bir yalanmış aşkımız.

MEHMET ORHAN DURU
(18 Aralık 1933 İstanbul - 25 Ocak 2009 İstanbul)

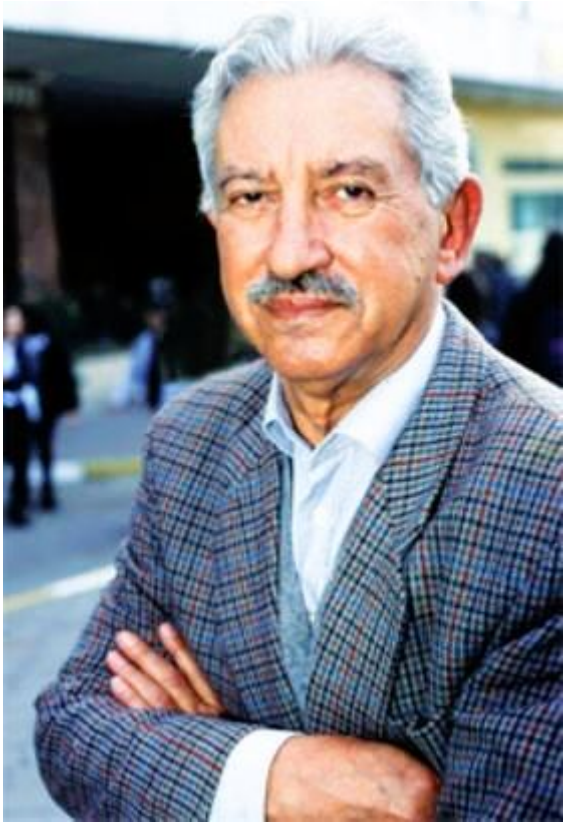
Öykücü, yazar, gazeteci ve veteriner. Edebi anlayış olarak Garipçiler akımına karşı çıkarak şiirin zengin, kapalı bir anlatımının olmasını savunan, adını yazdıkları dergiden

531 "Oktay Yivli", https://www.biyografya.com/tr/biographies/oktay-yivli-752ed725, Er. Tar. 01.05.2026.

532 "Oktay Yivli", https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/oktay-yivli, Er. Tar. 01.05.2026.

alan "Maviciler" akımından ve "Bunalım Edebiyatı" olarak da anılan geleneksel edebiyat anlayışından koparak dili simgesel, imgesel, soyut bir kullanım alanına sokan "1950 Kuşağı" öykücülerindendir.

İlkokulu Çankırı'da, ortaokulu ise Beşiktaş Birinci Erkek Ortaokulunda başlayıp Afyon'da tamamladı. Edebiyata ilgisi 1948'te girdiği Afyon Lisesinde başlarken o yıllarda annesi öldü. Edebi yaşamına lise yıllarında şiirle başladı, kısa süre sonra öykücülüğe yöneldi. "*Kadın ve İçki*" adındaki ilk öyküsü 1953 yılında Küçük Dergi'de yayımlandı. 1956 yılında Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesinden mezun oldu. Veteriner olarak aynı yıl İstanbul'da, askerliğinin bitimi sonrasında Urfa'da çalıştı.[533]

1960'ta üniversitelerden ihraç ettiği 147 öğretim elemanından biri oldu. Muzaffer Erdost ve Bülent Ecevit'in desteğiyle 1961'de *Ulus* gazetesinde çalışmaya başladı. 1962 Ağustos'ta gazetenin bursuyla bir yıllığına Amerika'ya giden Duru, üç ay Rocky Mountain News gazetesinde çalıştı. Ankara'ya dönünce Cumhuriyet gazetesinde çalışmaya devam etti. Yazılarını ilk olarak *Mavi* dergisinde yayımladı.[534]

Prostat kanserine yakalanan Duru, bir süredir tedavi gördüğü Surp Agop Hastanesi'nde 25 Ocak 2009 tarihinde öldü. Teşvikiye Camiinde düzenlenen cenaze töreni sonrası Aşiyan Mezarlığı'na defnedildi. Oyuncu Ülkü Duru'nun ağabeyidir. Eserlerini "Cüneyt Gabran" mahlasıyla da yazmıştır.[535]

ORHAN ŞAİK GÖKYAY
(16 Temmuz 1902 Kastamonu - 2 Aralık 1994 İstanbul)

Türk edebiyat tarihi ve dil araştırmacısı, şair ve öğretmendir. "*Bu Vatan Kimin*" şiiri ile hafızalarda yer etmiş vatansever bir şairdir. "Bu Vatan Kimin" şiiri Mustafa Yıldızdoğan tarafından bestelenerek 1998 yılında aynı adla çıkardığı albümünde okunmuştur. Edebiyat alanında şairliğinden çok eleştirmenliği ve araştırmacılığı ile öne çıktı. Dil konusunda yaptığı en önemli çalışma Dede Korkut hikâyelerini sadeleştirmesidir. Yetmiş yıl boyunca öğretmenlik yaptı, binlerce öğrenci yetiştirdi.[536]

---

533 "Orhan Duru". poetikhars.com. 29 Eylül 2020.

534 Ceylan, Sercan (2019). "Orhan Duru". teis.yesevi.edu.tr. 14 Aralık 2023.

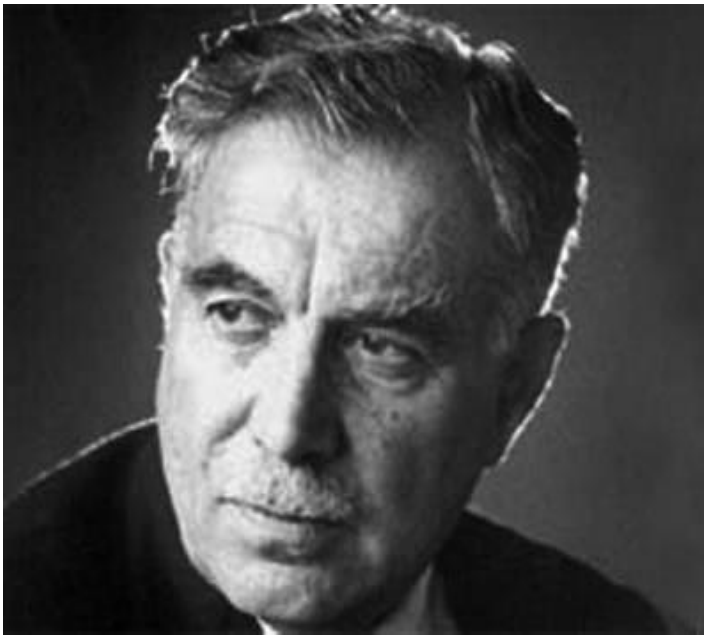
535 "TGC Basın Müzesi'ne Orhan Duru'nun tablosu asıldı". tgc.org.tr. 21 Kasım 2022.

536 BİNGÖL M. Nuri, "Bir Yürek Şairi Orhan Şaik Gökyay", sayhadergi.com, 25.02.2008.

16 Temmuz 1902 tarihinde babasının edebiyat öğretmeni olarak görev yaptığı İnebolu'da dünyaya geldi. İlk öğretimine Kastamonu'da başladı. İdâdinin dokuzuncu sınıfında okurken, ailesinin maddi sıkıntıya düşmesi sebebiyle öğrenimine ara verdi. Aynı yıl öğrenimini tamamlamak üzere Ankara'ya gitti. Ankara Darül muallimini'nin (öğretmen okulu) son sınıfına kaydoldu.[537]

Ankara Darülmuallimini'ni "çok iyi derece" ile bitirdikten sonra 1923 yılından itibaren Piraziz, Samsun ve Balıkesir'de öğretmenlik yaptı. Yüksek öğrenimini 1930'da tamamladıktan sonra tekrar öğretmenliğe başladı. Kastamonu, Malatya, Edirne, Ankara, Eskişehir ve Bursa'da edebiyat öğretmenliği yaptı.

1944 yılında konservatuvar müdürü iken okul arkadaşı Nihal Atsız'ı evinde misafir etmesi üzerine "Irkçılık-Turancılık davası" nedeniyle görevine son verildi, 1959-1962 yılları arasında Londra'da bir okulda Türk dili ve edebiyatı okutmanı olarak çalıştı. 1962'de Türkiye'ye döndükten sonra Çapa Eğitim Enstitüsü'ndeki görevine tekrar başladı. 1967 yılında yaş haddinden emekli oldu. Yetmiş yılık öğretmenlik hayatında binlerce öğrenci yetiştiren Orhan Şaik Gökyay, 2 Aralık 1994 tarihinde öldü ve cenazesi ertesi gün Üsküdar'daki Nakkaştepe Mezarlığı'nda toprağa verildi.[538]

BU VATAN KİMİN

Bu vatan toprağın kara bağrında
Sıradağlar gibi duranlarındır,
Bir tarih boyunca onun uğrunda
Kendini tarihe verenlerindir.

Tutuşup kül olan ocaklarından,
Şahlanıp köpüren ırmaklarından,
Hudutta gaza bayraklarından
Alnına ışıklar vuranlarındır.

Ardına bakmadan yollara düşen,
Şimşek gibi çakan, sel gibi coşan,
Huduttan hududa yol bulup koşan,
Cepheden cepheyi soranlarındır.

OSMAN ATTİLÂ
(10 Mayıs 1922 Afyonkarahisar - 20 Nisan 1978)

Cumhuriyet dönemi Türk şair, yazar ve Folklor araştırmacısı. TBMM 13. dönem Afyon milletvekili. İlköğrenimini Afyonkarahisar'da Gedik Ahmet Paşa İlkokulu'nda tamamladı. Şiir yazma isteği onda küçük yaşlarda baş gösterdi. Daha ilkokulda, arkadaşı Muzaffer Görktan ile bir duvar gazetesi çıkartarak çevresindeki büyüklerinin dikkatini çekmeyi başarmıştı. 1933 yılında Afyon Lisesi orta kısmına girdi. Bu

[537] "Dili sivri bir münekkit Orhan Şâik Gökyay, Yeni Şafak Gazetesi, 19.01.2002". 25 Aralık 2010.
[538] "Necmettin Sefercioğlu, Orhan Şair Gökyay, Turkcuturanci.com Sitesi". 27 Mart 2016.

dönemde Afyon Lisesi öğrenci dergisinde ve Afyon Halkevi'nin *Taşpınar* adlı dergisinde yazıları ve şiirleri yayımlandı.[539]

Daha sonrasında Ankara'ya giden Attilâ, burada Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü'nde memuriyete başladı. Yazdığı tek öykü olan *Köy Çeşmesi* bu yıllarda *Yücel* dergisinde yayımlandı. 1946 yılında tekrar döndüğü Ankara'da Ziraat Bakanlığı'nda bir memuriyete girdi. Bu yıllarda tanıştığı şair Ahmet Kutsi Tecer ile yakın bir bağ kurdu. Bu bağ Attilâ'nın sanat anlayışını çok etkiledi. Halkbilimi incelemeleri Ülkü, Çığır, Özleyiş, Toprak dergilerinde yayımlandı. Atatürk hakkındaki incelemelerini de Ülkü dergisinde yayımladı.

Osman Attilâ, 1950 yılında ilk şiir kitabı olan *"Sabahleyin"* ile *"Büyük Memleket Şiirleri"* antolojilerini yayımladı. İkinci şiir kitabı *"Güpegündüz"*ü ise 1956 yılında yayımladı. 1965 yılında Afyon Milletvekili olarak TBMM'ne giren şair, aynı zamanda çalışmalarını halkbilimi incelemeleri üzerine yoğunlaştırdı. Milli Folklor Araştırmaları Enstitüsü'nün kuruluşunda yoğun çabaları oldu.[540]

1969 yılında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Basın Müşavirliği'ne getirildi. Yeni şiirlerini ve incelemeleri, daha önceleri teknik sekreterlik görevini üstlendiği Türk Dili, ayrıca Milli Kültür, Türk Kültürü ve Çağrı dergilerinde yayımlandı. Özel kitaplığındaki 3000 civarındaki kitabı Gedik Ahmet Paşa İl Halk Kütüphanesi'ne bağışlayan Osman Attilâ, yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak 20 Nisan 1978 tarihinde vefat etti ve Afyon Şehir Mezarlığı'nda toprağa verildi.[541]

Tuttun elimizden çıktık sefere,
Kurtardık vatanı, milleti Atam.
Serdik kör denilen talihi yere,
Zaferdir savaşın nimeti Atam.
Dağlar altımızda at oldu bizim.
Sen dedin:-Uyan Türk! Açıldı gözüm.
Sakarya suyundan yununca yüzüm,

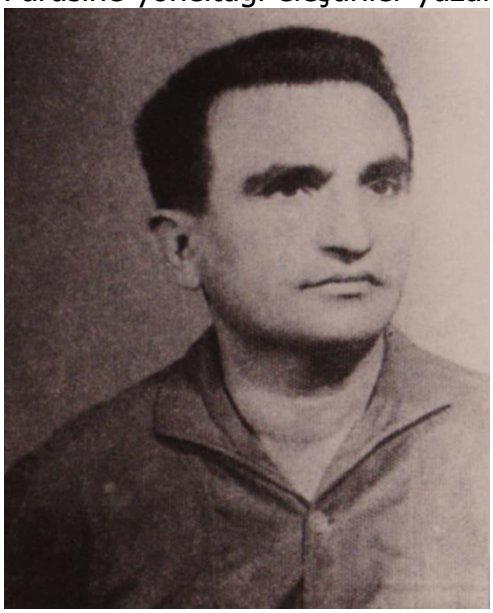
Bilindi Türklüğün kıymeti Atam.
Duyarım, dalgalar sahili döğer,
Sen sade bir "Paşa" olaydın eğer
Yine kalbimizde alacaktın yer,
Sensin bu vatanın ziyneti Atam.
Bir eşin varmıydı civanmertlikte?
İyi ettik sana "Ata" dedik te
Sevgin göğsümüzde, eller tetikte,

539 "Osman Attila'nın kalbi Afyon'la atardı", http://www.kocatepegazetesi.com/, Er. Tar. 01.05.2026.
540 "Osman Attila'nın Ölümünün 34. Yılı", https://www.haberler.com/, Er. Tar. 01.05.2026.
541 "Osman Attila'nın kalbi Afyon'la atardı", http://www.kocatepegazetesi.com/, Er. Tar. 01.05.2026.

OSMAN ZEKİ YÜKSEL
(25 Temmuz 1917 Antalya - 10 Kasım 1983 Ankara)

Siyasetçi, gazeteci ve şairdir. Asıl adı Osman Zeki Yüksel'dir. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi öğrenciliği sırasında 1944 Mayıs ayında meydana gelen olaylara karıştığı için Hüseyin Nihal Atsız'la birlikte bir süre hapis yattı, hapisten çıktıktan sonra öğrenim için aynı fakülteye başvurduysa da bu isteği reddedilince dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'e hitaben yazdığı ve "Yüksek vekaletin alçak vekiline" diye başlayan yazı yüzünden yeniden hapsedildi.

1965-1969 yılları arasında Adalet Partisi listesinden Antalya milletvekilliği yaptı. Partisine yönelttiği eleştiriler yüzünden bir süre sonra Adalet Partisi'nden ihraç edildi.

Milletvekilliği sırasında kravat takmadığı için uyarı aldı, uyarıları dikkate almayınca genel kurula girişi yasaklandı. Yakalandığı parkinson hastalığının ardından 10 Kasım 1983'te Ankara'da öldü ve Cebeci Asri Mezarlığı'na gömüldü.[542]

Kal'a gibi dik başın bulutlarla yarışsın,
Dalga dalga saçların rüzgarlarla karışsın!
Adını nakşedelim, eski-kadim surlara
Sesini haykıralım asırdan asırlara...
Savletinle titresin yeniden doğu-batı,
Ve kurulsun Allah'ın ebedi saltanatı...
Ufukları kaplasın bayraklarımız al, al,
Göklere zaferimizi çizsin vahşi bir kartal! ..
Kahramanlar büyüsün masalda dev misali,
Eğilsin öpsün gökler, canım nazlı hilali..

OYHAN HASAN BILDIRKİ
(10 Haziran 1947 Aydın -)

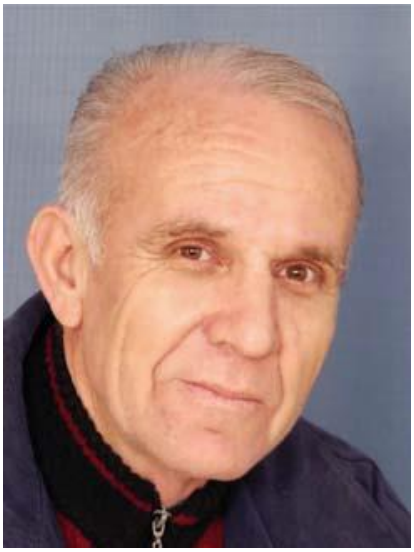
Türk yazar, öğretmen, şair, denemeci, araştırmacı. 10 Haziran 1947 tarihinde Aydın ilinin Söke ilçesinde doğmuştur.[543] İlköğrenimini Söke'de, ortaöğrenimini ise Aydın'da tamamlamıştır. 1971 yılında Bursa Eğitim Enstitüsü Türkçe bölümü ve 1991 yılında da Anadolu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olmuştur.[544] Türkiye'nin birçok ilinde öğretmenlik de yapan Bıldırki, 1985-1991 yılları arasında Söke İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünde şube müdürlüğü görevini de üstlenmiştir.[545]

[542] TBMM Albümü 2. Cilt (1950-1980)" (PDF). TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü. 12 Aralık 2017.
[543] "Oyhan Hasan Bıldırki", TC Söke Kaymakamlığı, 21 Haziran 2019.
[544] "Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi", YKY Kültür, 15 Ağustos 2019.
[545] "Oyhan Hasan Bıldırki ile Söyleşi", Aydın SES Gazetesi, 8 Ekim 2020.

Şiire tutkun bir gülün sahibiyim,
Günaydın sevdiğim, günaydın sevdiğim.
Dudağımda yeni sevda türküleri;
Günaydın sevdiğim, günaydın sevdiğim.

Dışarda yemyeşil bir ilkbahar günü,
Dalda cıvıl cıvıl kuşların düğünü.
Böyle bir günde kim ister öldüğünü?
Günaydın sevdiğim, günaydın sevdiğim.

Güneş parladıkça, gümüş ay da doğar
Şarkılarda hep öne geçer yıldızlar.
Bize de geçit olur bir gün mor dağlar;
Günaydın sevdiğim, günaydın sevdiğim.

ÖMER FERİT KAM
(10 Ocak 1864 İstanbul - 21 Mayıs 1944 Ankara)

Yazar, şâir, mütefekkir. Özellikle klasik Türk ve Fars edebiyatı inceleme ve şerhleri ile tanınmıştır. İstanbul'un Beylerbeyi semtinde dünyaya geldi. Beylerbeyi'nde başladığı ilk tahsilini hususi hocalardan Arapça, Fransızca ve Farsça öğrenerek geliştirdi. 1880*de babasının yönlendirmesiyle Mekteb-i Mülkiyye'ye girdiyse de, burayı bırakarak 1882'de Mekteb-i Hukuk'a kayıt yaptırdı. Babasının vefâtı üzerine, okulu bırakmak zorunda kaldı. Fakat hususi lisan derslerini bırakmadı.*

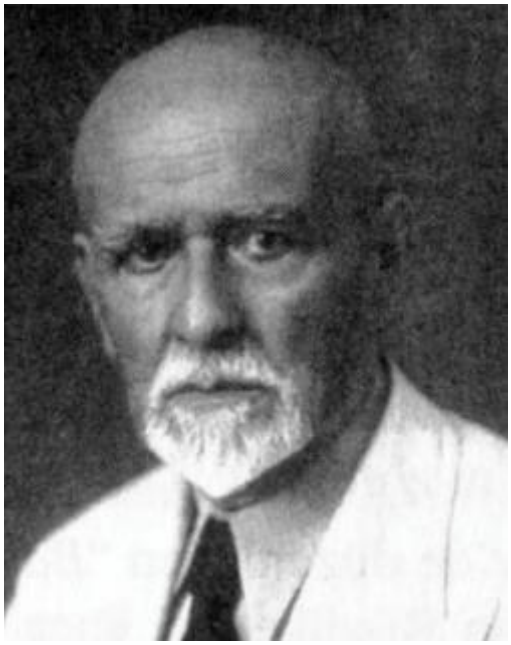
1908'de Sırat-ı Müstakim'i çıkaranlar arasında yer alarak burada yazılar yazdı, kitaplarını tefrika etti. Mehmet Âkif, Fatin Gökmen, Tâhir'ül Mevlevi, İsmail Sâib Sencer, Babanzade Ahmed Naim, İsmail Hakkı İzmirli ve Süleyman Nazif gibi münevverlerle bir arada oldu.[546]

1914 yılında Darü'l-Fünûn Edebiyat Fakültesi Türk edebiyatı müderrisi olarak burada â*sar-ı edebiye tedkikatı* derslerini okuttu. Milli Mücadele'nin ardından bir süre açıkta kaldıktan sonra, Ankara*da Şeriye ve Evkaf Vekaleti* (Diyanet ve Vakıflar Bakanlığı) *bünyesindeki* Telifat ve Tedkikat-ı İslamiye Heyeti *üyesi oldu.* 1936-1941 yılları arasında Maarif Vekâleti Kütüphaneleri Tasnif Komisyonu üyesi olarak çalıştı. 23 Mart 1943'te Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İran edebiyatı öğretim üyeliğine tayin edildi. 22 Mayıs 1944'te öldü.

Arapça ve Farsça yanında Fransızcaya da hâkimdi. Türkçe, Arapça, Farsça şiirleri yazmıştır. Eski Türk Edebiyatı, Arap ve Fars Edebiyatları sahasında uzman olan Ferit Kam, genel felsefe, İslam felsefesi, özellikle kelâm ve tasavvuf ile âlimane meşgul

[546] BOLAY Süleyman Hayri, 1988, "Ferid Kam", Türk Büyükleri Dizisi: 74, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s. 7., ISBN 975-17-0113-9, Ankara.

olmuştur. Yazı ve şiirlerini Sırat-ı Müstakim, Sebilürreşad, Peyam-ı Sabah, Ceride-i İlmiye ve Mahfil gibi gazete ve mecmualarda yayımlamıştır.[547]

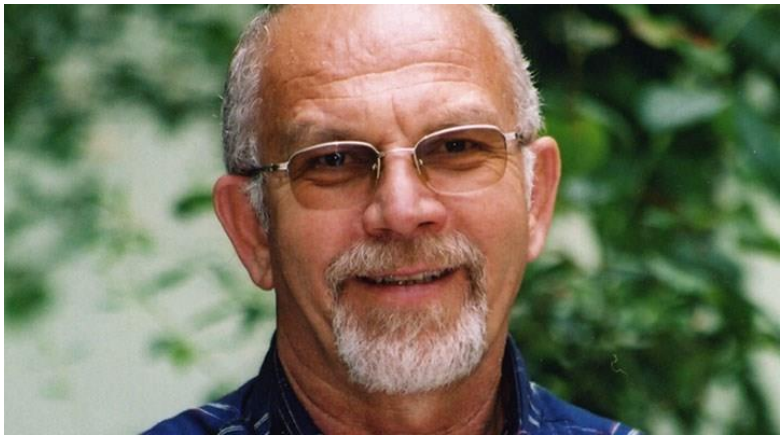

Bazen bana bir tebessüm geliyor,
Bazen de menzilden bir zil sesi geliyor.
Kâr ve zarar meşgalesinden uzak olmak gerek;
Bilmiyorum ben, bu heves nereden geliyor.
Eğer elimi denize vursam, her defasında
İnci ve cevher yerine çerçöp geliyor.
Ey çaresiz gönül! Feleğin cevrinden feryat etme;
(Çünkü) melek dedi, senin için hâkim geliyor.
Nefesi, Rahman" ın nefesinin kokusundan bir koku;
O kimsenin kokusu bana Yemen tarafından geliyor.
Ey gönül! Çabuk "Ben Allah" ım"ışığına doğru yüzünü çevir;
(Çünkü) Tûr" (a giden) Mûsâ ondan (elinde) bir ateşle geliyor.
Dikkat et ey perişan gönül, sır kapısını kapat;
Perde ve duvar arkasından bir kişi geliyor.
Eğer cahil eşekten bir çifte yersen (ey) Ferit!
Sabret; çünkü arkasından birçok hayır geliyor.

ÖZGEN SEÇKİN
(23 Ocak 1951 Artvin -)

Şair, yazar ve yayımcı. 1951 yılında Artvin'in Şavşat ilçesinin Yavuz köyünde doğdu. İlkokulu bu köyde okudu. Artvin Lisesindeki eğitiminin ardından Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünden 1978'de mezun oldu. Bir süre liselerde edebiyat öğretmeni olarak görev yaptı.[548]

Öğrendim İlkin Yaşamak Ne

Bir gün görmüşüm ki
Onca yıl suladığım fide
Beslediğim dal
Başkasına tohum verir
Başkasını serin tutar

Bir gün görmüşüm ki
Ağzımda sandığım bal
Başka boğazlardan akar

[547] LEVEND Agâh Sırrı, "Profesör Ferit Kam Hayatı ve Eserleri", Burhaneddin Erenler Matbaası, 1946.
[548] "Şiir pınarında bir şair: Özgen Seçkin". www.evrensel.net/. 25 Mayıs 2023.

RIZA POLAT AKKOYUNLU
(1911 Hatay - 20 Ekim 1970 Ankara)

Şair ve öğretmendir. Hisarcılar akımının temsilcilerinden biridir. Adana'da başladığı ilk ve ortaöğrenimini Konya ve Balıkesir'de tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF Türk dili ve edebiyatı bölümündeki öğrenimini yarıda bıraktı. Girdiği yeterlilik sınavını kazanarak orta dereceli okullarda Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. Öğretmenlik mesleğinden emekli oldu.[549]

Üzülme karıcığım
Üzülme
Biz katmadık bu zehri aşımıza!
Bir bela ki geldi,
Devlet elinden başımıza….
Neylersin
Varsın
Gelsin!
İnsan oğlu bir çıraktır,
Ustası ıstıraptır
Gör ne demiş Koç Köroğlu :
'Yiğit attan düşer, yine atlanır,
Yiğit olan her cefaya katlanır….'
Üzülme karıcığım
Üzülme!….

MEHMET RÜŞTÜ ŞARDAĞ
(1917 Halep - 27 Kasım 1994 İzmir)

Siyasetçi, yazar, besteci ve şairdir. İstanbul Beylerbeyi'nde ilk ve ortaokuldan sonra öğrenimini Balıkesir Necatibey İlköğretmen Okulunda devam etti ve Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünü 1938'de bitirdi. Ardından öğretmenliğe başladı. *Türk Ansiklopedisi*'nde danışmanlık yaptı. İzmir'e yerleşip 1950'de İzmir Radyosunun kurucuları arasında yer aldı, İzmir Belediyesinde çalıştı, yazı işleri müdürlüğü yaptı, başkan yardımcısıyken 1968'de emekliye ayrıldı.

Ege Üniversitesi Gazetecilik Yüksek Okulunda ve Manisa Gençlik ve Spor Akademisinde dersler verdi. 1983-1987 döneminde İzmir milletvekili oldu. Daha sonraki yıllarda kendini tümüyle yazmaya, çeviri yapmaya ve beste çalışmalarına adadı. Çok popüler bestelere imza attı. Birçok Türk sanat müziği bestesi yaptı. *Apansız Uyanırsan* (beste), *Benzemez Kimse Sana* (güfte) en meşhur yapıtlarıdır.

İlk şiir ve öyküleri 1937'de *Varlık* dergisinde çıktı. Daha sonra *Seçilmiş Hikâyeler*, *Yenilik* ve *Hisar* dergilerinde yayımlamayı sürdürdü. Deneme ve eleştirilerini de başta *Ulus*, *Cumhuriyet*, *Vatan*, *Tan* ve *Güneş* olmak üzere birçok gazetede yayımladı. İran

549 "Rıza Polat Akkoyunlu Hayatı ve Şiirleri – Yazı Atölyesi", yaziatolyesi.com., 9 Kasım 2019.

edebiyatına duyduğu özel ilgi, ona 1971'de İran'ın *Büyük Şükran Madalyası*'nı kazandırdı.[550]

Sunam beni gördü, yüzmeye durdu.
Çalındı, çırpındı, çıktı kenara;
Ela gözlerini süzmeye durdu.

İstedim, kendimi şu göle atam,
Elimi uzatıp yavruyu tutam.
Bir hayal eyledim, sarılıp yatam!
Vefasız, gönlümü üzmeye durdu.

Emrah, şahin almış bugün, yalçını.
Yel estikçe bele döker saçını.
Arzuhal eyledim visal bacım
İnci dişlerini dizmeye durdu.

SADIK VECİHİ TİMUROĞLU
(29 Ekim 1927 Sivas - 23 Ekim 2014 Ankara)

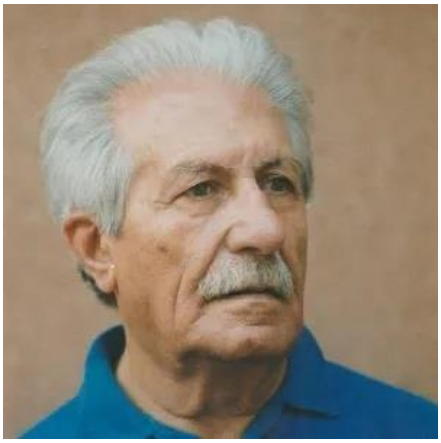
Yazar, şair, araştırmacı. Türkiye İnsan Hakları Kurumu Vakfı (TİHAK) kurucu üyesidir. Sivas'ın Kangal ilçesinin Körpınar köyünde doğdu. İlkokulu Diyarbakır'ın Çermik ilçesinde okudu. Ortaokula Ankara Gazi Lisesi'nde başladı ve liseyi Erzurum Lisesi'nde bitirdi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Edebiyat Bölümü'nü 1950'de bitirdi. Ankara'da lise öğretmenliği ve müdürlüğü yaptı. Malatya Özel Fırat Kolejinde okul müdürlüğü ve edebiyat öğretmenliği (1965-1971) yaptı. Bakan Danışmanı oldu. Ankara Atatürk Lisesi müdürü görevindeyken emekliye ayrıldı.[551]

İlk şiirini 1942'de Varlık dergisinde, ilk denemesini ise 1948'de Yücel dergisinde yayınlandı. 1973 yılında Evrim dergisini yayınladı. 1977'de Cemal Süreya, Ragıp Gelencik ve Ahmet Say ile aylık Türkiye Yazıları dergisini çıkarttı. Türkiye Yazıları, Adam Sanat, Dost, Sanat Rehberi, Türkçe, Yarın, Yeditepe, Yücel, Varlık, Damar gibi dergilerde şiir, deneme, inceleme, söyleşi gibi çeşitli türlerde yazılar yayımladı.

Şiir ve şiirin sorunları üzerine teorik çalışmalarından dolayı Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü sahibi olan Vecihi Timuroğlu, yazdığı *İnsan Hakları Sözlüğü* ile yabancı terimler için Türkçe karşılıklar üretmek, açıklamalar yapmak, ulusal kültürde özümlenmesini sağlamak ve böylece uluslararası insan hakları kültürünün içinde yer almayı öngörmeyi amaçlamıştır.[552]

[550] https://tr.wikipedia.org/wiki/R%C3%BC%C5%9Ft%C3%BC_%C5%9Earda%C4%9F, Er. Tar. 01.05.2026.
[551] "Edebiyat dünyasından bir yaprak daha düştü". 25 Ekim 2014.
[552] "Estetik". 5 Kasım 2014.

Yalnızım, su almış sandalım
Fırtınaya tutulmuşum, karanlıktayım
Yine de umutsuz değilim
Gülüşü var
Gemici fenerinden süzülen ışık gibi.
Açma hava,
Durulma azgın deniz.
Bana hüzünlü ayrılık türküleri söyleme;
Zaten üzgünüm sana geç rastladım diye.
Bilmezdim zor zanaat olduğunu sevdanın,
Ölürüm ısıtanın varsa geceleri.

SALİH BOLAT
(3 Temmuz 1956 Adana – 13 Şubat 2022 İstanbul)

Şair. 3 Temmuz 1956'da Adana'da doğdu. İlk ve orta öğretimini Adana'da, yüksek öğrenimini Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nin Sosyal Politika Bölümü'nde aldı. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü'nde yüksek lisans ve doktora programlarını tamamladı. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden emekli oldu (2004). Beykent Üniversitesi Sinema-TV bölümünde öğretim üyeliği yaptı. 13 Şubat 2022 tarihinde koronavirüs nedeni ile İstanbul'da tedavi gördüğü hastanede öldü. Kadıköy Yeldeğirmeni Sanat Merkezi'nde yapılan törenden sonra Büyükada Mezarlığı'nda toprağa verildi.[553]

1974 yılında Yeni Adana gazetesinin kültür sanat sayfasında öyküler yazarak sanat yaşamına başladı. 1975 yılında Adana'da, Koza dergisinin çıkarılmasına katıldı ve ilk şiirini burada yayımladı. 1977-1980 yıllarında, Ankara'da Yapıt Dergisi ile Halk Evleri Genel Merkezi'nin yazı kurulu üyeliğinde bulundu. 1982-1983 yıllarında yine Ankara'da Petek Dergisi'nin yazı kurulu üyeliğinde bulundu. 1984-1986 yıllarında Yarın Dergisi'nin çalışmalarına katıldı. 1995 yılında, Cem Savran ile Promete Dergisi'ni kurdu. 1980 yılından itibaren Yeni Olgu, Oluşum, Edebiyat 81, Türkiye Yazıları, Süreç, Yeni Düşün, Varlık, Gösteri, Düşler, Şiir-lik, Edebiyat ve Eleştiri, Defter, E, Kaçak Yayın gibi dergilerde şiirler ve yazılar yayımladı.[554]

1995-1997 yıllarında Siyah Beyaz gazetesinde, "Duygusal Düşünceler" adlı köşede yazdı. 1996 yılında, Radyo C'de "Şiir Penceresi" adlı programı yapımcı ve sunucu olarak yürüttü. Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülü'nün ve Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülü'nün seçici kurul üyeliklerinde bulundu. Salih Bolat, Edebiyatçılar Derneği'nin ve Türkiye Yazarlar Sendikası'nın Yönetim Kurulu Üyeliğinde görev aldı. İstanbul Beykent Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sinema-TV Bölümü'nde öğretim üyesidi. Gazete Duvar'da yazılar yazdı.[555]

[553] BOLAT Salih, "Atların Uykusu" İstanbul, Varlık Şiir, ISBN 978-975-434-503-2, 2014.
[554] "Salih Bolat Kimdir?", Türk Dili ve Edebiyatı, 13 Şubat 2022.
[555] "Çağdaş Türk şiirinin önde gelen temsilcilerinden Salih Bolat Koronavirüs nedeniyle yaşamını yitirdi", T24, 13 Şubat 2022.

Bir adam denize bakıyor kumsaldan
Uzaktan görünüşü deniz fenerini andıran
Dün ordan bir yıldız düşmüştü suya
Onu araştırıyor, yılan balıklarının ıslıkları arasında
Yengeçleri ürküten kaplumbağanın gözlerinde
Titreyerek geçen üç denizatının saydamlığında
ve soluğunda kayalıklardaki kertenkelenin.

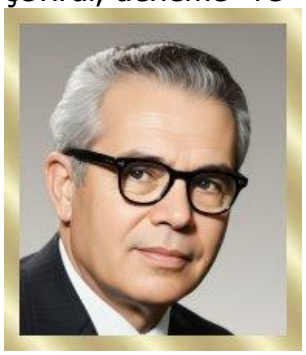
SELAHADDİN BATU
(25 Aralık 1905 - 24 Mayıs 1973)

Veteriner hekim, akademisyen, siyasetçi ve edebiyatçıdır. Zooteknik profesörüdür. TBMM VII. dönemde milletvekili olarak görev yapmış bir siyasetçidir. Şiirleri, deneme ve gezi notları ve oyunları vardır.

1905 yılında Eceabat'ta dünyaya geldi. İlköğrenimini Lapseki İlkokulu'nda tamamladıktan sonra, 1921'de Gelibolu İdadisi'nden mezun oldu. Ortaöğrenimden sonra devam ettiği İstanbul Yüksek Veterinerlik Okulu'nu 1925'te tamamladı. 1926'dan itibaren aynı okulda asistanlık yaptı. 1927'de Ziraat Bakanlığı tarafından gönderildiği Almanya'da uzmanlık yaptı. Dört yıl sonra zootekni ve genetik konusunda doktorasını vererek yurda döndü.[556]

1933'te İstanbul'daki Yüksek Baytar Mektebi'nin Ankara'ya nakledilmesiyle kurulan Yüksek Ziraat Enstitüsü Baytar Fakültesi'nin Zootekni Enstitü şefi oldu. 1941'de profesör unvanını aldı. 1943'te milletvekili seçildi ve TBMM'nin VII. döneminde Çanakkale milletvekili olarak yer aldı. Dört yıl sona erdikten sonra tekrar üniversitedeki çalışmalarına döndü. 1969'da üniversitedeki görevinden emekli oldu.[557]

Akademik çalışmaları sırasında 1942'den itibaren Ulus Gazetesi'nde düzenli yazılar yayımlayan sanatçı, Varlık, Türk Dili, Hisar, Çağrı ve Tercüme dergilerinde yazı ve şiirler de yayınlamıştır. Batu, dergilerde yayımlanan şiirlerini "*Bursa'da Yeşiller*" (1949), "*Rüzgarlı Su*" (1962) adlı kitaplarda topladı. Çok iyi derecede Fransızca ve Almanca bilen sanatçı, kimileri manzum çok sayıda edebi yapıtı Türkçeye çevirdi, deneme ve gezi yazılarını kitaplaştırdı; 1947'den itibaren Ankara'da Suut Kemal Yetkin ile birlikte "*Edebiyat ve Sanat*" Dergisi'ni çıkardı. 1973 yılında İstanbul'da öldü. Mezarı Zincirlikuyu'dadır.[558]

Çırpınır bir ağaç dalında rüzgar.
Bir tomurcuğu özler yaprak,
İçimde güneşler, ışıklar.
Ben düşünürüm bir ağaç altında,
Kucağıma meyvalar düşer.

[556] ERK Nihal, 1977, "Ölümünün Dördüncü Yılında Hocam Selahattin Batu", AÜ Veteriner Fak. Dergisi, 24 (2).
[557] GÖNEN Güzide Berran "Köroğlu Operasının Dramatik Yapısı". Operaturkiye.com. 27 Nisan 2013 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 16 Eylül 2011.
[558] "Milliyet - 26 Mayıs 1973 - Milliyet Gazete Arşivi", gazetearsivi.milliyet.com.tr.

SELMA AĞABEYOĞLU
(1952 Ankara - 18 Aralık 2009 Ankara)

Şair ve yazar. Yıldırım Beyazıt Lisesi (1977) mezunu. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesinde okudu. Kamu kurumlarında memurluk yaptı ve emekli oldu. Şiir dışında fotoğrafla uğraştı, fotoğraf sergileri açtı. Çalışmalarını Ankara'da sürdürdü. *Evrensel* gazetesinde on beş günde bir kültür-sanat yazıları yazdı.

Yazı ve şiirlerini *Damar, Dize, Evrensel Kültür, Yaklaşım* vd. dergilerde yayımladı. 1994 Salih Bilgin Şiir Ödülünü, 1998 *Yenigün* Gazetesi (Almanya) Şiir Ödülü ikinciliğini, 2002 Homeros Şiir Özel Ödülünü aldı ve TTB 2000 Behçet Aysan Şiir Ödülünde övgüye değer bulundu. 18 Aralık 2009 günü Ankara Gazi Hastanesinde hayatını kaybetti.

Yağmur mu, akşam mı, ölümün sureleri mi;
Ey caddelerin dağılma vakti…
Kumrular sokak'tan Sakarya caddesine
Kirpik kirpik gözyaşı beşiği
Bir günde kaldırdığım yirmi dört cenaze…

SERDAR TUNCER
(16 Ağustos 1978 Ankara -)

Televizyon programcısı ve şairdir. Kanal A televizyonunda yayınlanan "Gecede Bir Gün" programı; 2005 yılının en iyi TV kültür-sanat programı seçildi. Kanal A'da "Yıldızdan Mahyalar" isimli programı sundu. 2007 yılında Kanal 1'de yayınlanan "Türkiye'de ve Avrupa'da Ramazan" isimli programı sundu. CNN Türk kanalında her hafta yayınlanan "Başka Şeyler" isimli programı sunmakta ve Yeni Şafak Gazetesi'nde köşe yazısı yazmaktadır.[559]

Elde mızrap dilde türkü değilsin
Nasıl çalsın söylesene saz beni
Bende ben ol herkes beni sen bilsin
Bak aynaya senden gizli süz beni
Sultan iken baş üstünde tuttuğun
Viran edip kölem diye sattığın
Hasretlere ilmek ilmek attığın
Kördüğümüm, vuslatım ol çöz beni

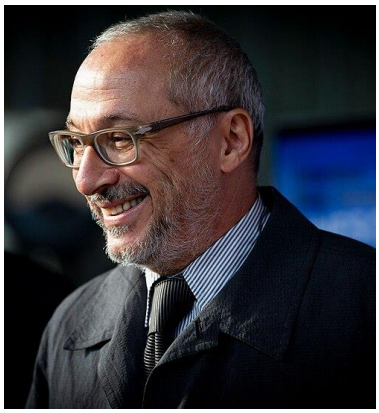
SERHAN ADA
(15 Ekim 1955 İzmir -)

Şair, yazar ve akademisyen. 15 Ekim 1955'te İzmir'de doğdu. Saint-Joseph Fransız Lisesi'nin ardından, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler

[559] https://tr.wikipedia.org/wiki/Serdar_Tuncer, Er. Tar. 01.05.2026.

Bölümü'nde öğrenim gördü. Aynı dalda yüksek lisans ve doktora yaptı. Bir süre özel sektörde çalıştıktan sonra 1997 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde Sahne ve Gösteri Sanatları Yönetimi ve Tasarım Kültürü ve Yönetimi (lisansüstü) bölümlerinin kurucu başkanlığını üstlendi. 2007 yılında Santralistanbul'un kurucu direktörü oldu.

İstanbul Bilgi Üniversitesi Sanat ve Kültür Yönetimi bölüm başkanıdır ve sanat kuramı, kültür politikası ve kültür tarihi üzerine dersler vermektedir. Doç. Dr. Serhan Ada ayrıca, UCLG Kültür İçin Gündem 21 Pilot Kentler Programında uzman olarak çalışıyor.[560]

Belki bir gün
Hiç de uzakta olmayan bir gün
Kadercilerin yaşgünü
Dönüşür yas gününe
Üşüşür üstümüze
İyimserlik bulutları
Beklemenin, umut olur adı
Felaket tellalları, gamlı baykuşlar
Tüm hasımları geleceğin
Nasılsınız?

SEYFETTİN BAŞÇILLAR
(1930 Kilis - 25 Mayıs 2002 ABD)

Şair. 1955 yılında Ankara Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi'nden mezun olmuştur. 10 yıl boyunca Kilis'te veterinerlik yaptıktan sonra küçük bir kasabaya atanması üzerine ABD'ye yerleşir ve ölümüne kadar da burada kalır.[561]

Kırlarda açmış bir çiçekti
Bulanık sellere karışıp gitti,
Alıp götürse de, kırsa da ölüm
Sevilenler ölmez ki.
Hâlâ adı en güzel türkülerde
Nergisler açıyor yattığı yerde,
Kim demiş kim öldü diye
Gerçek ozanlar ölmez ki.

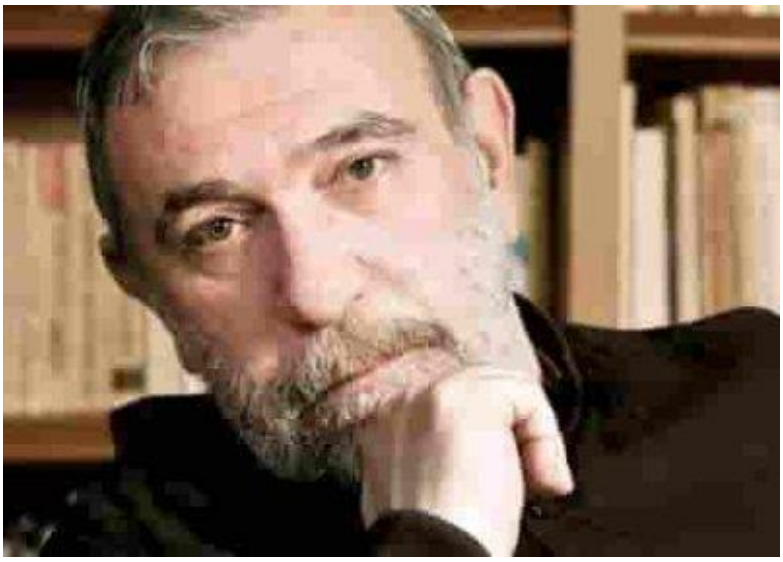
SİNA AKYOL
(1950 Ankara - 19 Şubat 2022 İzmir)

Şair. 1950'de Ankara'da doğdu. Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksekokulu'nu bitirdi. TRT Türkiye'nin Sesi'nde program yapımcısı olarak çalıştı, TRT Radyo 3'te

[560] https://tr.wikipedia.org/wiki/Serhan_Ada, Er. Tar. 01.05.2026.
[561] ARSLAN Gökhan, "Unutulmuş Şairler Kitaplığı / Seyfettin Başçıllar", 2016.

klasik Batı müziği programları hazırladı.[562] Şiirleri Adam Sanat, Dost, Varlık, Yazko Edebiyat gibi dergilerde yayımlandı. Eserleri İngilizce, Fransızca, Danca, Bulgarca, Romence, Yunanca, Litvanca, İtalyanca ve İspanyolca dillerine çevrildi.[563]

Yalnız değilim ki orda...
O çıplak
Göğün altında,
Sabahtı! ormana karışan
Bir sabah
gibi indim
Nice güzel duyguyla...

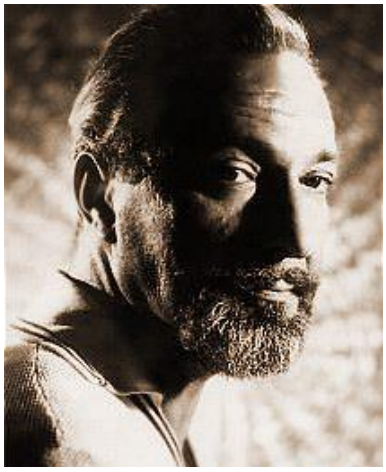
Çoğaltarak beni, yan yana
Geçtiler, tuhaf bir tıpırtıyla
Giden süre
Uzakta, bir çizgi olunca,
Yazdım erken
Başlayan günü:

Mavidir diye yazdım.

SUAT TAŞER
(1919 İstanbul - 17 Kasım 1982 İstanbul)

Türk tiyatro oyuncusu, şair ve çevirmendir. 1919 yılında İstanbul'da doğdu. Ankara Devlet Konservatuvarı tiyatro bölümünden mezun oldu. Ankara Devlet Tiyatrosu'nda oyunculuk, Ankara Radyosu'nda spikerlik yaptı. Ege Üniversitesi tiyatro bölümünde ders verdi. İzmir Devlet Tiyatrosu'nun müdürlüğünü de yaptı.

İlk şiiri 1938'de Servet-i Fünûn dergisinde yayınlandı. Adımlar, Ataç, Dost, Kaynak, Pınar, Yeditepe, Yürüyüş, Varlık ve Yeryüzü dergilerinde de şiirleri yayınlandı. Yeryüzü dergisinde yayınlanan bir şiiri nedeniyle Türk Ceza Kanunu'nun 142. Madde'sine aykırı davranmaktan hakkında dava açıldı ve dava sonunda beraat etti. 1940 Kuşağı'nın *toplumcu* şairleri arasında yer aldı. 17 Kasım 1982'de öldü. İzmir'deki Karşıyaka Açıkhava Tiyatrosu'na adı verilmiştir.

Bir bulutun altında durdum
Olmayacak hayaller kurdum
İzmir'de Kordon'da
Kız oturmuş roman okuyordu
Sevda üstüne hem de
Adam sende yaşamak
Günah işlemeye değmez bu şehirde
Hamal Hamdi'de sevdi
Gültepe'de evinde

[562] Sina Akyol kimdir?", Mürekkep Haber, 20 Şubat 2022.
[563] "Şair Sina Akyol'u da Yitirdik", Sanattan Yansımalar, 20 Şubat 2022. 20 Şubat 2022.

SUPHİ TAŞHAN
(1921 Ankara - 9 Haziran 1960)

Ankara'da dünyaya gelir. İlkokulu bu kentte tamamlar. Ortaokuldayken babasını yitirir. Bunun üzerine öğrenimini sürdürmek üzere Bursa'ya ağabeyinin yanına gider. 1937'de Bursa Erkek Lisesini bitirir. Lise yıllarında toplumsal olgu ve olaylarla yoğun olarak ilgilenmeye başlar.

1940 yılında İstanbul Hukuk Fakültesine girer. Öğrenimini memurluk yaparak sürdürür. Politik düşünceleri nedeniyle 1942 yılında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığınca Niğde'ye sürgün edilir. Bu nedenle öğrenimine ara verir. Bir yıl sonra 1943'te Ankara'ya döner. Yüksek Öğrenimini Ankara Hukuk Fakültesinde sürdürerek buradan 1952 yılında mezun olur. 1953'te Ankara Belediyesinde müfettişlik ve ekonomi müdürlüğü görevine gelir, bir süre bu işleri sürdürür. Aynı yıl yazı ve şiirlerini *Yeni Adam* dergisinde yayımlamaya başlar. Dönemin ünlü kahvesi *Küllük*'e gitmeye başlar. O çevrede toplumcu 1940 Kuşağı şair ve yazarlarıyla tanışır. *Acılı Kuşak* şairlerinden biri olur. Gözaltına alınır, tutuklanır, sürgüne gönderilir. *Hamle, Ses, Yeni Ses* ve *Yeni Edebiyat* dergilerinde toplumcu bir anlayışla yazdığı şiirlerini yayımlamaya devam eder. Bir gözaltı sonrası kalp krizinden 9 Haziran 1960 tarihinde, daha otuz dokuz yaşındayken vefat eder.

Şiirleri *Yeni Adam, Hamle, Ses, Yeni Ses, Yeni Edebiyat* gibi dergilerinde yayımlanır. 1940'lı Toplumcu Şairler Kuşağını oluşturan şairler arasında yerini alır. Sait Faik, Abidin Dino, Suavi Koçer, Hasan İzzettin Dinamo, Ömer Faruk Toprak... gibi şair ve yazarlarla birlikte, Türkiye'nin en önemli edebiyat mahfillerinden biri olan Külllük'te buluşurlar.

Mehmed Kemal, Suphi Taşhan için *Acılı Kuşak* kitabında "Kendine özgü, has, yiğit şairdi." değerlendirmesini yapar. Ahmet Oktay ise "O, Nâzım Hikmet'in düşüncesine yakın durmakta, teşbih, istiare gibi yazınsal sanatlara değer vermektedir." diye yazar. Nâzım Hikmet de Suphi Taşhan'ın şiirlerini sever. Bursa Cezaevi'nde yatarken, bir mukavvanın üstüne yazıp ranzasının yanını Suphi Taşhan'ın "Bahar beklediğimi getirmedi/Bahar yine gelir" dizelerinden oluşan *Nikbinlik* adlı şiiri asar. Suphi Taşhan, Toplumcu şiir anlayışını benimser. Şiirlerinin içeriğini işçiler, savaş karşıtlığı, yoksul köylünün açmazları, işsizler, politik baskılar, antidemokratik uygulamalar, siyasi görüşleri nedeniyle sürgüne gönderilenler, sürgünde duyulan büyük özlem, hüzün, ayrılık, hapishane, barış özlemi, savaş karşıtlığı gibi

temel temalar oluşturur. Dil, imge, biçim, biçem, yapı, dizelerin ve sözcüklerin kurgusu bakımlarından 1940'lı Toplumu şairlerin ortak havuzundan yararlanır.[564]

Bir şiir yazmalıyım:
Ve düşürmeliyim en azgın bombamı
Bu vahşet cephesine
Biz insan olarak geldik
Bu yeryüzüne
Nedir çektiğimiz
Bu kudurmuş sürülerden
"El'aman ölümün saltanatından"
Arkadaş
Bileceksin bunları hep sen
Huduttaki göze göz
Huduttaki dişe diş
Huduttaki ele el
Ve yine sen düşünmeden fırlat
En azgın bombanı sen.
Ölümüne susamış
Bu vahşet cephesine.

SUÛT KEMALEDDİN YETKİN
(13 Eylül 1903 Urfa - 18 Nisan 1980 Ankara)

Akademisyen, edebiyatçı, denemeci, üniversite idarecisi. İlk öğrenimini İstanbul'da ve orta ile lise eğitimini Galatasaray Lisesi'nde yapmıştır. 1925 yılında liseden mezun olmuş ve o yıl dış ülkelerde eğitim yapmak için devlet bursu yarışmasını kazanıp Fransa'ya gönderilmiştir. Fransa Sorbon Üniversitesi'nde Felsefe eğitimi görmüştür. 1928 yılında Rennes Üniversitesi'nde deneysel psikoloji üzerine incelemeler yapmıştır. 1930 yılında Türkiye'ye dönüş yaptıktan sonra çeşitli liselerde ve öğretmen okullarında öğretmenlik yapmıştır. 1934'te yeni kurulmakta olan Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne Estetik ve Sanat Tarihi doçenti olarak tayin edilmiştir. 1939'da Milli Eğitim Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel müdürlüğü görevinde bulunmuştur.[565]

1939'da siyasi hayata geçmiştir. TBMM VII. Dönem ve TBMM VIII. Dönem Cumhuriyet Halk Partisi Urfa Milletvekilliği yaptı. 1950 seçimlerinde seçilemedi. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde İslam Sanatları profesörü olarak akademik hayata tekrar geri dönmüştür. 1959-1963 yılları arasında Ankara Üniversitesi Rektörlüğünde bulunmuştur. İki kez Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dekanlığı yaptı.[566]

[564] https://www.siirparki.com/suphi_tashan.html, Er. Tar. 01.05.2026.
[565] "Suut Kemal Yetkin", kulturturizm.gov.tr. 12 Ağustos 2014.
[566] "Suut Kemal Yetkin Kimdir? Hayatı ve Eserleri - Bkmkitap", Erişim tarihi: 21 Kasım 2024.

Hacettepe Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü kurucuları arasında olup bu bölüm başkanlığı yaptı. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi kuruluşu sırasında "Güzel Sanatlar" Kürsü profesörü olarak bu bölümün kurulmasını sağlayıp güzel sanatlar eğitimine katkı yaptı. 1972'de bu görevden yaş haddinden emekli oldu. Suut Kemal Yetkin, 18 Nisan 1980'de Ankara'da kalp krizinden dolayı yetmiş yedi yaşında hayatını kaybetmiştir. Mezarı Cebeci Asri Mezarlığı'ndadır.[567]

Yazın yaşamına *Suut Saffet* takma adıyla şiir ve mensur şiirler yazarak başlamıştır.. İlk düz yazısı 1923'te *Servet-i Fünûn* dergisinde çıkmıştır. Aynı yıl "Sı'r-i Leyâl" adli şiir kitabı yayınlandı. "Sanat ve Edebiyat" adlı bir dergi çıkardı. Estetik, sanat, felsefe, resim konularındaki yapıtları hazırlayıp estetik ve güzel sanatlar konusunda özgün düşünceler geliştirdi. Bu konularda deneme türünde yapıtlar verdi. Edebiyatın türlü konuları üzerinde özlü düşüncelerini kaleme alan deneme turunun en başarılı temsilcilerinden oldu. Suut Kemal Yetkin, bu türden yazılarım "Görüş", Varlık, Türk Dili, Hisar dergilerine gönderdi.[568]

Gönlüm tehi... Ve yoktur onun şimdi kimsesi...
Yalnız sağır lahidleri seslendiren hayâl,
Bir türbedâr gam-zedenin hep ayak sesi.
Didem cünûnumun oluyor ma'kesi.
Sevmek gönülde ey peri etmiştir irtihâl,
Sevmek...Değil mi bir dudağın kanlı bûsesi

SÜLEYMAN ÂRİF EMRE
(1 Temmuz 1923 Adıyaman - 21 Temmuz 2019 İstanbul)

Siyasetçi ve şair. Liseyi Ankara'da Gazi Lisesi'nde okudu. 1944 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Avukatlık, Ankara defterdarlığı, Diyanet İşleri başkanlığı, 2 dönem Adıyaman ve 4 dönem İstanbul milletvekilliği ile devlet bakanlığı yaptı. Milli Selâmet Partisi'nin kurucu genel başkanı, Milli Nizam Partisi'nin kurucu üyesiydi. Evli ve 4 çocuk babasıydı. Milli Gazete'de günlük yazıları yayımlandı. Süleyman Ârif Emre 21 Temmuz 2019'da İstanbul'da 96 yaşında yaşama veda etti.[569]

Kan tutar sen her bakışta kastedersen cânıma
Yâremi sar merhem ol da akmasın kânım benim
Arif Emre her ne etse râzıdır fermânına
Sahibimsin hem efendim hemde sultânım benim.'

[567] Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, "Suut Kemal Yetkin", teis.yesevi.edu.tr. 31 Mayıs 2020.
[568] "Suut Kemal Yetkin", kulturturizm.gov.tr. 12 Ağustos 2014.
[569] https://tr.wikipedia.org/wiki/S%C3%BCleyman_Arif_Emre, Er. Tar. 01.05.2026.

ŞAHAP SITKI İLTER
(2 Nisan 1915 Niğde - 3 Eylül 1991 İstanbul)

Şair, yazar. Şiir, öykü, oyun, roman alanında eser vermiştir. Özellikle geçim sıkıntısı içindeki insanları anlattığı yapıtlarıyla tanındı; eserlerinde toplumdaki eşitsizliklere ve sınıflar arasındaki farka dikkat çekti ve modern insanın yalnızlığını, iç çatışmalarını anlattı. *Acı* adlı eseriyle 1970'te Türk Dil Kurumu Öykü Ödülünü kazandı. *Ayrı Dünyalar* (1961) adlı oyunu Devlet Tiyatrosu`nda sahnelenmiştir (1961).[570]

1915 yılında Niğde'de doğdu. Annesi Zahide Hanım, babası A. Sıtkı Bey'dir. 1926'de Niğde Cumhuriyet İlkokulunda eğitim hayatına başladı. Daha sonra, 1929'da Isparta Ortaokulundan ve 1936'da Antalya Lisesi'nden mezun oldu. Yükseköğrenimini 1941'de Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamladı.[571]

1936-1937 yılları arasında Matbuat Müdürlüğü'nde, 1937- 1940 yılları arasında Ankara Radyosu'nda, 1940-1947 yılları arasında MEB'de, 1951-1952 yılları arasında Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde, 1952-1954 yılları arasında Çocuk Esirgeme Kurumu`nda ve son olarak 1954- 1961 yılları arasında Ziraat Bankası basım bürosunda çalıştı ve daha sonra emekli oldu. Emekli olduktan sonra ise İstanbul'a yerleşti.

Edebiyat çalışmalarına 1937 yılında Varlık dergisinde yayımladığı şiirle başladı. Daha sonra, yaptığı şiir eleştirileri *Yaratış*, *Doğuş* ve *Varlık* dergilerinde yayımlandı. 25 Haziran 1941'de dört sayfadan oluşan *Dikmen* adlı kültür sanat dergisinin ilk sayısını çıkardı. 1959'da yazıları haftalık bir dergi olan *Büyük Doğu* dergisinde yayımlandı. Daha sonra ise roman ve hikâye türünde eserler kaleme aldı. Yazmış olduğu hikâyeleri *Seçilmiş Hikâyeler* dergisinde yer aldı.[572]

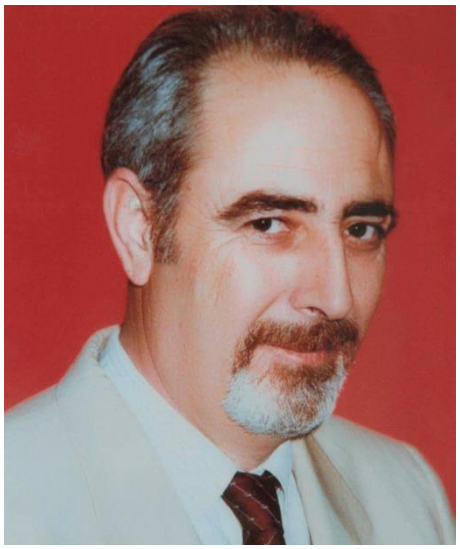

Şahap Sıtkı'nın adı birçok eserde geçer. Örneğin, Ümit Yaşar Oğuzcan`ın kaleme aldığı "*Orhan Veli*" adlı şiirlerinde ve Cemal Süreyya`nın "*Hanlar Hamamlar Kervansaraylar İçin Sürekli Şiir*"inde adı geçer. Adnan Benk tarafından daha önceden Türkçeye çevrilmiş bir Çehov hikâyesinde imzasının tespit edilmesi yazarlığının sonu oldu. 1970'te Türk Dil Kurumu Öykü Ödülünü *Acı* adlı eseriyle kazandı. 1961 yılında *Ayrı Dünyalar* adlı oyunu Devlet Tiyatrosu`nda sahneye taşındı. 3 Eylül 1991'de İstanbul'da ölmüştür.[573]

570 "Şahap Sıtkı", www.biyografya.com, 16 Mayıs 2021.
571 "Şahap Sıtkı Kimdir? Hayatı ve Eserleri | Türk Edebiyatçılar İnternet Ansiklopedisi", 19 Mart 2019.
572 "Şahap Sıtkı", www.biyografya.com, 16 Mayıs 2021.

ŞEMSETTİN ÜNLÜ
(1 Eylül 1928 Elazığ - 17 Ağustos 2019 Ankara)

Şair, roman yazarı ve çevirmen. 1948 yılında Hava Harp Okulu'nu, 1968'de ise ODTÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonomi İstatistik Bölümü'nü bitirdi.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin çeşitli birimlerinde (1948-1970) arası görev yaptı. Albay rütbesine kadar yükseldi. 1953-1954'te Kore Türk Tugayı'nda bulundu. 1970 yılında kendi isteği ile albay rütbesinde iken emekli oldu. Türk Otomotiv Endüstrileri Anonim şirketinde 1983 yılına kadar çalıştı. *Türk Dili*, *Yeni Ufuklar*, *Çağdaş Türk Dili* ile *Adam Sanat* dergilerinde şiirleri, yazıları ve denemeleri yayımlandı.

Kapılar kilitli, çarşılar bomboş
Ne yazımız yazdır, ne kışımız kış
Horonu halayı, unuttuk gardaş
Oynayan kalmadı çalan galmadı

ŞEMSİ BELLİ
(1925, Malatya - 11 Ekim 1995 İstanbul)

Şair, yazar, gazeteci, siyasetçi. Birlik Partisi genel sekreterliği yapmıştır. Şiirlerinin yanı sıra tiyatro, gezi yazısı, anı, araştırma-inceleme alanlarında da ürünler vermiş bir edebiyatçıdır. Yerel ağız özellikleri gösteren kırsal şiirleri özellikle *Anayasso* adlı şiiri ile tanındı. *Bir Yangının Külü* adlı unutulmaz şarkının söz yazarıdır.

1925 yılında Malatya ilinin Arguvan ilçesine bağlı Kızıluşağı Köyü'nde (yeni ismiyle Yenisu mahallesi) dünyaya geldi. 1947 yılında Haydarpaşa Lisesi'nden mezun olduktan sonra Ankara Hukuk Fakültesi'nde başladığı yüksek öğrenimini 1956'da tamamladı.

Avukatlık, gazetecilik (*Vakit*, *Cumhuriyet*, *Ulus*, *Son Havadis*, *Milliyet*, *Hürriyet*, *Dünya* gazeteleri), edebiyat öğretmenliği (Vefa Lisesi, İstanbul Kız Lisesi, Çapa Öğretmen Okulu ve Gazetecilik Yüksek Okulu'nda öğretim görevlisi) gibi değişik görevlerde bulundu, radyo ve televizyon programları yaptı (1953'ten 1960'a kadar Ankara Radyosunda Adım Adım Anadolu, Kırk Gözlü Heybe, İçimizden Biri, 1959/1960 yıllarında Kıbrıs Radyo ve Televizyonunda Adım Adım Türkiye, 1988/1989 yıllarında TRT'de Şiir Bahçesi), dergiler (Kervan, Çadır, Anayasso, Şiir Defteri)ve gazeteler (Memleket, Son Posta) çıkardı.[574]

---

[573] BUYRUKÇU Muzaffer, "Kursunkalem Portreler", Cumhuriyet Kitap, Sayı: 513, Sayfa: 7, 2001.
[574] YILMAZ Melih, "Bir Yangının Külü'nden Anayasso'ya Şemsi Belli", Er. Tar. 01.05.2026.

Bir ara siyasetle de uğraşan Şemsi Belli 1969 yılında Adana milletvekili adayı olduğu Birlik Partisi'nin genel sekreterlik görevinde bulundu. 1958 yılında Gülsen Hanım'la evlenen şairin Orhan (1960), Bengü (1961) ve Yağmur (1966) adlı üç oğlu oldu. 11 Ekim 1995 günü İstanbul'da hayata veda etti.

Şemsi Belli'nin ilk şiiri 1939 yılında *Maceralar Dünyası* dergisinde, daha sonra da 1943 yılında Orhan Seyfi Orhon'un çıkardığı *Çınaraltı* dergisinde yayımlandı. Halk şiiri geleneği etkisinde ilk ürünlerini veren şair daha sonra kendi çizgisini bulmuş, serbest şiire yönelmiştir. Garip şiir akımının etkisi bu dönem şiirlerinde görülür. Düzyazı şiirleri (mensur şiir) de yazan Şemsi Belli bu alanda yetkin şairlerimizden biridir ve Ümit Yaşar Oğuzcan'la birlikte çağdaşlarından bu tarz şiirleriyle ayrılır.

Yusuf Ziya Ortaç'ın çıkardığı *Akbaba* ve *Pardon, Papağan* gibi mizah dergilerinde de değişik takma adlarla mizah yazıları da yazmdı. Bestesini Muzaffer İlkar'ın yaptığı *Bir Yangının Külü* adlı unutulmaz şarkının söz yazarıdır. Tiyatro, gezi yazısı, anı, araştırma-inceleme alanlarında da ürünler vermiştir.[575]

Gönül penceresinden ansızın bakıp geçtin,
Bir yangının külünü yeniden yakıp geçtin.
Madem ki son şarkının kırık bir güftesiydin,
Neden yarım bıraktın, neden bırakıp geçtin?
Bir yangının külünü yeniden yakıp geçtin.

Ne çok sevmiştim seni, ne çok hatırlar mısın?
Aşiyan yollarından ses versem duyar mısın?
Hâlâ beni düşünür ve hâlâ ağlar mısın?
Bir bahar seli gibi yolumdan akıp geçtin,
Bir yangının külünü yeniden yakıp geçtin...

ŞEVKET YÜCEL

(1930 K. Maraş - 3 Şubat 2001 Adana)

Şair, öykücü ve deneme yazarıdır. 1930 yılında Kahramanmaraş'ın Süleymanlı kasabasında doğdu. 1951 yılında Diyarbakır Dicle Köy Enstitüsü'nü bitirdi. Dokuz yıl öğretmenlik yaptıktan sonra 1961 yılında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nde eğitimini tamamladı. Kahramanmaraş Lisesi ve Kahramanmaraş Gazi Ortaokulu'nda Edebiyat ve Türkçe öğretmenlikleri yaptı. 1981'de emekli olduktan sonra 1995 yılına kadar özel dershanelerde ders vermeyi sürdürdü. 3 Şubat 2001'de Adana'da öldü, Maraş Şeyhadil mezarlığına gömüldü.[576]

Şevket Yücel yazın alanındaki çalışmalarını yayınlamaya 1964 yılında Varlık Dergisi'nde başladı. Kendine özgü yalın bir dille insanlıktan söz eden sevgiyi vurgulayan ve yalnızlığı öne çıkaran şiir, öykü ve denemeler yazdı.[577]

---

[575] Arguvankomurluk.com, Er. Tar. 01.05.2026.

[576] "Şevket Yücel", Antoloji.com. 5 Mart 2016.

[577] "Şevket Yücel", Kahramanmarasli Şairler Yazarlar (Blog), Erişim tarihi: 26 Şubat 2014.

Ben onlardan öğrendim sağ olsunlar
Dikenler ucunda sevmeyi
Taş olurdu yüreğim çekmeseydim
Bilmezdim yaraları nasıl sızlar
Geçer hepsi geçer bir tren gibi
Bakarsın ak olmuş kara dumanlar
Acılar silkinir kuş olur uçar,
Acılar acılar dost acılar
Acıların içinde sümbüller açar ..

ŞEYHMUS DAĞTEKİN
(1964 Adıyaman -)

Şair ve yazar. 1964 yılında Adıyaman'ın Harun Köyü'nde Kürt kökenli bir ailenin çocuğu olarak dünya ya geldi. İlk ve orta öğrenimini Adıyaman'da, yüksek öğrenimini ise Ankara'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne bağlı Basın Yayın Yüksek Okulu'nu 1986'da bitiren Şeyhmus Dağtekin, 1987 yılında Fransa'ya gitti. Hâlen Paris'te yaşayan Dağtekin, Fransızcanın yanı sıra, Türkçe ve Kürtçe de yazmaya devam etmektedir.

Bugüne kadar Fransızca olarak sekiz şiir kitabı, bir de romanı yayınlanan ve Türkçe olarak da 1992'de yayınlanmış "*Aşkın Yalın Hali"* başlıklı bir eseri bulunan Dağtekin, kitabı "*Juste un pont sans feu"* ile 2007'de Fransız dilinin en önemli şiir ödülü olan Mallarmé Şiir Ödülü'nü, 2008'de de Académie Française'in (Fransız Akademisi) Théophile Gautier Şiir Ödülü'nü kazandı.

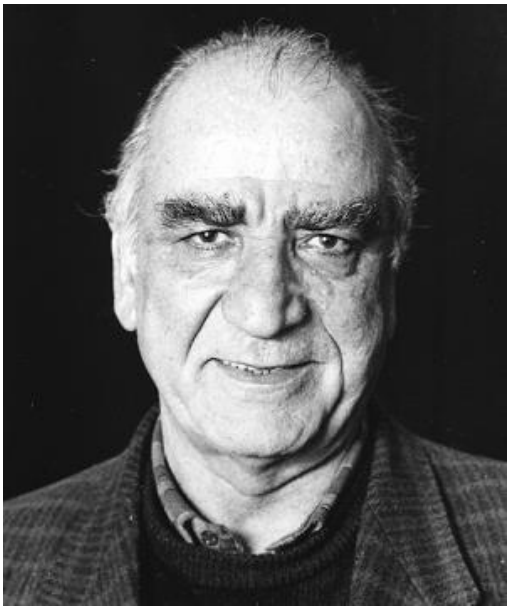
Daha önce "*Les chemins du nocturne"* adlı kitabı ile Uluslararası Yvan Goll Şiir Ödülü'nü de kazanan Dağtekin'in 2010 yılında Türkçeye "*Varlığın Öteki Yüzü"* adıyla tercüme edilen ve Doğan Kitap tarafından neşredilen "*À la source, la nuit"* romanı ise 2004 yılında Fransızca'nın 5 Kıtası Özel Ödülü'ne layık görüldü.[578]

TAHSİN SARAÇ
(1 Ocak 1930 Muş - 29 Haziran 1989 İzmit)

Şair. 1952'de Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümü'nü bitirdikten sonra, Hakkâri'de bir süre Fransızca öğretmenliği yaptı. iki kez Paris'e giderek Sorbonne'da Fransız Dili ve Edebiyatı ile Sesbilim üzerine eğitim gördü. Dönüşünde Gazi Eğitim Enstitüsü'nde öğretim görevlisi olarak görev yaptı. 1957'den 1971 yılına kadar Fransız

[578] https://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eeyhmus_Da%C4%9Ftekin, Er. Tar. 01.05.2026.

Dili ve Edebiyatı dersleri veren Saraç; Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu ile Tercüme Bürosu'nda üye olarak görev yaptı. Öğretmenler Federasyonu İkinci Başkanlığı görevini yürüten şair; Türkiye Öğretmenler Sendikası'nın da kurucularındandır. Gazi Eğitim Enstitüsü'nden emekli olan Tahsin Saraç'ın ilk şiirleri *Varlık* dergisinde yayımlandı.[579]

Bıkmaz mı?
Dağlar oturmaktan, sular akmaktan
Ve güneş her gün doğrulup aynı yöne
Doğudan doğup batıdan batmaktan?

Bıkmaz mı?
Kara, kara olmaktan, ak, ak
Hep nane mi kokacak nane çiçeği
Konuşmayacak mı hiç şu kayalar
Evlerde mi oturacağız hep böyle
Ayağımız kesilmeyecek mi topraktan?

TALÂT SAİT HALMAN
(7 Temmuz 1931 İstanbul - 5 Aralık 2014 İstanbul)

Türk şair, yazar, çevirmen, akademisyen, diplomat, siyasetçi. Türkçeye William Faulkner'in eserlerini, Shakespeare'in sonelerini, İngilizceye ise Dağlarca, Orhan Veli gibi şairlerin şiirlerini kazandırmış bir edebiyat adamı olan Halman, 1971'de Türkiye'nin Kültür Bakanlığı'nı kuran ve ilk Kültür Bakanı olarak yöneten kişidir. Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölüm Başkanlığı, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanlığı ve Bilkent Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi dekanlığı yapmıştır.

7 Temmuz 1931'de Kadıköy'de dünyaya geldi. Babası, İhtiyat Filosu Komutanı Tümamiral Mahmut Sait Bey, annesi Nemlizade Tahsin Paşa'nın kızı Fatma İclal Hanım'dır. Aile, Mahmut Sait Bey'in Trabzon'un Holamana köyünden olması nedeniyle "*Halman*" soyadını almıştır.[580]

Talât Halman, Robert Kolej'i bitirdikten sonra (1951), yüksek lisansını 1954 yılında Columbia Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde tamamladı. 1954'te Barbara Teitz ile evlendi, bu evlilikten oğlu Hür (Hugh) Talat Halman dünyaya geldi. 1998'e kadar ABD'de yaşayan Halman, 1960'a kadar Columbia Üniversitesi'nde bulundu ve geçici sürelerle Türkiye'de bulundu. Askerlik görevi nedeniyle Türkiye'de bulunduğu sırada Devlet Planlama Teşkilatı'nda yayın ve temsil şubesini kurmakla görevlendirildi.

[579] Şiir.Gen.tr. Tahsin Saraç, Er. Tar. 01.05.2026.
[580] "Cemal Kalyoncu, O Hala Ukala, Aksiyon dergisi, 09.09.2000".

Ardından ilk Yüksek Planlama Kurulu'nun raportörü oldu. Bu sivil görev sayesinde Türkiye'deki siyasi çevreyi tanıdı, askerlikten sonra ABD'ye döndü.[581]

1960 yılında Türkiye'nin ilk hava subaylarından Salim Taşkıranel'in kızı Seniha Taşkıranel ile evlendi. Bu evlilikten tiyatro oyuncusu kızı Defne Halman ile bir kaza sonucu 17 yaşında hayatını kaybeden oğlu Sait Salim Halman dünyaya geldi. 1998'de Türkiye'ye dönerek Bilkent Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kurdu. 2005 yılında üniversitenin İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi'nin dekanı oldu. Kendisine 1988 yılında Boğaziçi Üniversitesi, 2006 yılında Ankara Üniversitesi, 2010 yılında Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi tarafından onursal doktor unvanı verilmiştir.[582]

2008'den 2014'teki ölümüne kadar İstanbul Kültür Sanat Vakfı'nın Mütevelliler Kurulu Başkanlığı görevini üstlenmiştir. İstanbul Kültür Sanat Vakfı, 2015 yılı itibarıyla Halman anısına Talât Sait Halman Çeviri Ödülü'nü vermektedir. 5 Aralık 2014 tarihinde, kalp krizi geçirmesi sonucu öldü. Cenazesi Edirnekapı Şehitliğine defnedilmiştir.

Abbas yolcu.
Yıllar yılı
"Ayıp, ayıp!"
Umursamadıktan sonra,
Gider ayak, perişan evrakı toplayıp
düzene koymalı biçare ailenin
dağınık işlemlerini hiç değilse.

TUĞRUL ASİ BALKAR
(16 Haziran 1960 İzmir -)

Doktor ve şair. İlk, orta ve lise öğrenimini İzmir'de tamamladı. Kemal Atatürk İlkokulunu ve ardından Hürriyet Ortaokulunu bitirdi. 1977 yılında İzmir Atatürk Lisesinden, 1987 yılındaysa Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. 1989 yılında Kars'ta zorunlu hizmetini yapan Balkar, 1990 yılından bu yana Edirne'de yaşamını sürdürmektedir.

581 "Taha Kıvanç, Bir Roman Hayat, Yeni Şafak gazetesi, 07.10.2003".
582 "Merkezin Üyeleri, Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezi web sitesi, Erişim tairhi:11.12.2014"

Tuğrul Asi Balkar, kendi ifadesiyle "Şiir denilen amansız serüvenle lise yıllarında tanıştı, şiirin bir yaşama ustalığı ve gusto olduğunu Ankara'da öğrendi." Bir süre, Ankara'da yayımlanan Sanat Rehberi Dergisi'ni yönetti. Onur ve İlhan Kitabevi'nde çalıştı. Kendi iç dünyasını ve romantik duygularını yansıttığı şiirleriyle tanınan Balkar'ın şiir ve yazıları Adam Sanat, Cumhuriyet Kitap, Kıyı, Nitelik, Önder, Parantez, Pencere, Promete, Su, Şiir-lik, Varlık, Yamaç, Yarın, Yaşam İçin Şiir, Yeni Biçem gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı.[583]

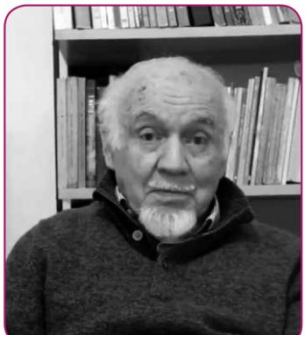
Hep bir gölgeyle saklandı yüzüm fark edilmedim
Kimi mutluluktan derdi kimi umutsuzluktan
Bense bilirdim senin gibi, yıllar öncesi
Alnımda seken bir kurşunun parlamasından
Alnımda seken o kurşunun
Beni hayata bağışlamasından

TURAN ALPTEKİN
(12 Aralık 1933 Konya - 4 Ekim 2019 Ankara)

Yazar, şair ve araştırmacıdır. 12 Aralık 1933 tarihinde Konya'da dünyaya geldi. İlk ve ortaöğrenimini Konya'da tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümünden 1958 yılında mezun oldu.

Askerliğini bitirdikten sonra 1961 yılında mezun olduğu fakültede yeni türk edebiyatı asistanı kabul edildi. Daha sonra ise edebiyat öğretmeni olarak Manisa Salihli Lisesi, Ankara Akşam Ticaret Lisesi, Ankara Etlik Lisesi, Ankara Kurtuluş Lisesi, İstanbul Kasımpaşa Lisesi ve Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünde çalışmış ve emekli olmuştur. Ayrıca, 1978-82 yılları arasında Ankara İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisine bağlı Basın-Yayın ve Muhasebe yüksek okullarında konusu ile ilgili dersler verdi.[584]

İlkin şiir ile ilgilenen Alptekin, daha sonraki yıllarda hocası Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Haşim, Yunus Emre ve Niyâzi-i Mısri üzerinde incelemelerde bulundu. Irène Mélikoff'un bazı çalışmalarını Türkçeye çevirmenin yanı sıra yazdığı şiir, makale ve denemeleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. 4 Ekim 2019 tarihinde vefat eden yazar, Ankara Karşıyaka Mezarlığı Ahmet Efendi Camisi'nde kılınan öğle ve cenaze namazlarının ardından aynı mezarlıkta toprağa verildi.[585]

Kimi an, bir resim duygusu verir,
Mavi ve beyaz renkte: Boş iskele,
Ters dönmüş bir tekne, ve uzaklarda
Yan yana yürüyen iki dost gölge...

583 "Tuğrul Asi Balkar", teis.yesevi.edu.tr., 29 Ekim 2023.
584 "Turan Alptekin", 24 Nisan 2020.
585 TAN Nail, "Turan Alptekin", 24 Nisan 2020.

ÜLKÜ ULUIRMAK
(10 Eylül 1939 Ankara -)

Şair ve yazardır. 10 Eylül 1939 tarihinde Ankara'nın Şereflikoçhisar ilçesinde doğdu. Gerçek adı Ülkü Alçora'dır. Yazılarında ve kitaplarında Uluırmak soyadını ve bazı yapıtlarında Ülker Kozan imzasını da kullandı. İlkokulu Kozan'da, ortaokulu Kahramanmaraş'ta bitirdi. Ankara Kız Lisesi ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü mezun oldu. Spor Toto Genel Müdürlüğü ve Telefon Başmüdürlüğünde memur olarak çalıştı. Şiirleri ve diğer yazıları 1958 yılından sonra Otağ, Çağrı, Varlık, Türk Dili, Türkiye Yazıları gibi dergilerde yer aldı.[586]

Sen güney çocuğusun
Senin o limon sarisi özlemlerini bilirim.
Yeşil Göksu aydınlığı kadar severim seni
Tasucu'nda uzak, gölge gözlerini görürüm
Ak köpükler düşünde yanımdasın sevinirim.
Sen güney çocuğusun sevdiğim
Seni palmiyeler altında düşünürüm
Seni efkarlı aksamlar içinde düşünürüm
Sen güney çocuğusun sevdiğim
Ver bana gözlerinden güneyi artık
Ver bana o ellerindeki meltemleri
Yeter, birlikte yaşayalım efkarlı aksamları, gel
Limon çiçekleri sabrımı tüketiyor
Palmiyeler, ilik yollar, gözlerin
Gözlerinde Mersin aksamları sevdiğim.

ÜNAL ERSÖZLÜ
(21 Eylül 1959 Ankara -)

Şair. Ankara'da doğdu, İlk ve orta öğrenimini İzmir Eczacıbaşı İlkokulu, Manisa Şehitler Ortaokulu, İzmir Bornova Suphi Koyuncuoğlu ve Karşıyaka Liselerinde tamamladıktan sonra, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ni bitirdi. Gazetecilik mesleğine 1987 yılında, haber dergisi Yeni Gündem'de başladı. Yeni Asır'da muhabirlik, yazı işleri yöneticiliği, yazarlık, Sabah Grubu bünyesindeki Ateş Gazetesi'nde de ulusal baskıda köşe yazarlığı yaptı. Kanal Ege'de, İzmir TV'de, Kanal-E'de, editörlük, program ve ana haber sunuculuğu görevlerini üstlendi. Ersözlü, İzmir markası Tansaş'ın, Ege Bölgesi'ne yayıldığı yıllarda Tansaş Basın Halkla İlişkiler, Reklam Koordinatörlüğü görevini yürüttü (1989).

Sabah'ın Ege Bölge Temsilciliği'ne dönemlerde Antalya'da Sabah Akdeniz, İzmir'de Egeli Sabah bölge gazetelerini yayın yönetmenliklerini ve bölge yazarlıklarını yaptı.

[586] "Ülkü Uluırmak", biyografya.com., 15 Aralık 2018.

Yerel gazetecilikte, şahsı ve ekibi birçok ödül aldı. (2002-2014) İzmir Belediye başkanlığı döneminde, Ahmet Piriştina'nın iletişim-medya danışmanlığını, İzmir Kent Kitaplığı'nın kuruculuğunu, İzmir Kent Kültürü Dergisi Genel Yayın Yönetmenliğini üstlendi. Belediyeye ait İzmir Yayıncılık A.Ş'nin Genel Müdürlüğü'nü yaptı (1999-2002).

Türkiye Yazarlar Sendikası, İzmir ve İstanbul Çağdaş Gazeteciler Derneği, Nazım Hikmet Vakfı Danışma Kurulu Üyesi olan Ünal Ersözlü, ayrıca şair, edebiyatçı kimliğine sahiptir. Akademi Şiir Başarı Ödülü (1990), Behçet Aysan Şiir Ödülü (1998), Yunus Nadi Şiir Ödülü (2011), 1990 Akademi Kitabevi Şiir Başarı Ödülü sahibidir. Halen bağımsız olarak proje danışmanlığı, kitap editörlüğü, belgesel yazarlığı yapmaktadır.[587]

Hayat bir kale kapısı gibi ağır aslında
Bakıyorum, asılıyorum, açılmıyor
Bir işçinin
Nasırlı ellerine benziyor yaşantımız
Güzel bir kadının yeni doğan çocuğuna
İnsanın acısına, sevgilim
Vardiya başlangıçlarına
Paydos sevinçlerine, yeniden şiire
Koşarken sendelemeye, acının kendisine
Sevmeye sevilmeye benziyor
Sevişme sonlarına biraz da

VASFİ MAHİR KOCATÜRK

(1907 Gümüşhane - 17 Temmuz 1961 Ankara)

Şair, oyun yazarı, öğretmen, edebiyat araştırmacısı, politikacı. Yedi Meşaleciler hareketinin içinde yer alan Vasfi Mahir Kocatürk, halk şiirlerinin biçimsel özelliklerinden yararlanarak hece ölçüsüyle ulusal, epik, lirik şiirler yazmış bir şairdir.

1907 yılında Gümüşhane'de dünyaya geldi. İlköğrenimini İstanbul Koca Mustafa Paşa Numune Mektebi'nde tamamladı. 1921 yılında Darüşşafaka'ya girdi ve lise öğrenimini bu okulda tamamladı. Mülkiye'de yüksek öğrenimi gördü ve 1930 yılında mezun olarak öğretmenliğe başladı.[588] Ankara, Edirne, Kastamonu, Malatya ve Eskişehir Liselerinde edebiyat öğretmenliği, Malatya ve Eskişehir Lisesi'nde okul müdürlüğü yaptı. 1944'te İstanbul'a yerleşti. Haydarpaşa Lisesi'nde öğretmenlik, Darüşşafaka'da okul müdürlüğü yaptı. 1948'de Milli Eğitim Bakanlığı'nda müfettiş oldu, ertesi sene İzmir'e tayin edildi.

[587] https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ersozlu-unal, Er. Tar. 01.05.2026.

[588] ETİZ Nihat, "Cumhuriyet Dönemi Mülkiyeli Şairler (Antoloji)", Mülkiyeliler Birliği İzmir Şubesi Yayını, s. 222, 2016.

1950 yılında Gümüşhane milletvekili seçilen Kocatürk, 1954'te seçimi kaybedince siyaseti bıraktı, Gazi Eğitim Enstitüsü'nde öğretmenlik yaptı. Türk edebiyat tarihi alanında çalışmalara yoğunlaşan Kocatürk, Türk Edebiyat Tarihi adlı yapıtı üzerinde çalışmaktayken 17 Temmuz 1961 günü Ankara'da kalp krizi geçirerek hayatını yitirdi.

Edebiyat yaşamı, 1926 yılından itibaren dergilerde yayımlanan şiirleriyle başladı. 1928 yılında Yedi Meşaleciler'e katıldı ve bazı şiirleri Yedi Meşale adlı ortak kitapta yayımlandı. Daha sonraki şiirleri, Tunç Sesleri (1935), Geçmiş Geceler (1936), Bizim Türküler (1937) ve Ergenekon (1941) adlı şiir kitaplarında yayımlandı. Son şiirlerini ve bütün kitaplarından seçtiği bazı şiirleri Hayat Şarkıları (1965) adlı kitapta topladı.[589]

Şairin, 1915-1930 yılları arasındaki şiirlerinde daha çok vatanseverlik ve kahramanlık duygularını işlediği görülür. Şiirlerinde işlediği ikinci konu kırsal kesim insanının günlük hayatta karşılaştığı meselelerdir. Şiirlerini genelde hece ölçüsü ile yazmıştır. Vasfi Mahir Kocatürk'ün son yıllarında üzerinde çalıştığı, tamamlayamadan öldüğü Türk Edebiyat Tarihi adlı kitabı 1964 yılında oğlu tarafından yayımlandı. Bu kitabın Dr.Utkan Kocatürk tarafından genişletişmiş şekli 1970 yılında Büyük Türk Edebiyatı Tarihi adıyla yayımlandı. 904 sayfalık eserin alt başlığı Başlangıçtan Bugüne Kadar Türk edebiyatının Tarihi, Tahlili ve Tenkidi idi. Bu dev kitap, Orta Asya Türk Edebiyatı'ndan günümüze kadar edebiyatımızın topluca ele alındığı bir eserdir.[590]

Ne bir damla gözyaşı, ne yerde yaslı bir mum
Hazin, loş odalarda ölümü sevmiyorum.
Bir çığ sesiyle nasıl inlerse bir uçurum
Benim öyle verecek kalbim son nefesini...

Titreyen dallarını açıp göklere kadar,
Hıçkıracak ney gibi sülün boylu kavaklar,
Talihimin göğsümde hapsettiği canavar
Derin çıtırtılarla kıracak mahpesini...

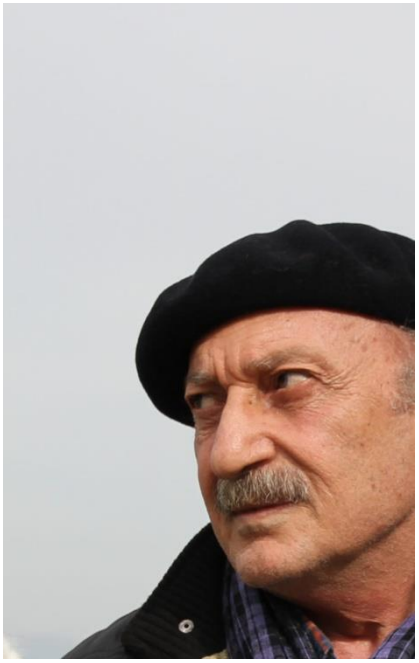
VEYSEL ÇOLAK
(22 Ağustos 1954 -)

Şair, romancı, deneme yazarı, edebiyat eleştirmeni, düşünür. 22 Ağustos 1954'te, Rize'nin İkizdere ilçesine bağlı Cevizlik köyünde dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini Turgutlu'da tamamlayan Çolak, 1977'de Diyarbakır Eğitim Enstitüsü (Dicle Üniversitesi) Türkçe Bölümü'nü ve 1992'de Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü (1992) bitirdi. 1977'den sonra Malatya, Manisa ve İzmir'de öğretmenlik yaptı. İzmir'de "Dize" adında yerel bir şiir dergisi çıkarmakta olan şair, Edebiyatçılar Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası ve Uluslararası PEN Kulübü üyesidir.

589 "Vasfi Mahir Kocatürk", TDV İslâm Ansiklopedisi, islamansiklopedisi.org.tr. 21 Şubat 2024.

590 "Prof. Dr. Nazım Hikmet Polat Türk Edebiyatı Tarihçiliği Çalışmalarının Neresindeyiz?", ÇÜ Türkoloji Araştırmaları Merkezi, 14.03.2006.

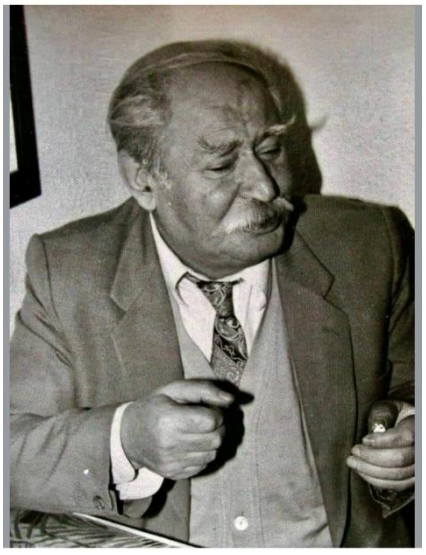
Yenibütün Şiir Hareketi'ni başlatanlar şairler arasında yer alan Veysel Çolak, yapıtlarında Mehmet Pınar ve Göksu Acar imzalarını da kullanmıştır. Derin imgelem gücüyle, şiirde sürekli bir arayış ve yeni bir şiir yaratma çabası içinde olan düşünür-şairin, özellikle şiir üzerine yayınlanmış deneme ve incelemeleri de vardır.[591]

Bazıları yatağında bir mermiyken ölüdür.
Kendini, akşamları unutma.
Ah, bir gülebilsen yıkanır ağzın
Benim ömrüm seninle iki nefes arası
Bırak, dağılsın çürüten uzaklıklar
Bana bir deprem bağışla
Saygılı ol yitirmek korkusuna.
Hiçbir silahı namlusundan öpme
Belki yenilirsin, belki ayrılık haklı çıkar
Teksin ve yalnızsın üstelik.
Kimi nişanlasan kendini vurursun
Artık her kent senin uygunsuzluğunla başlar
Çatlak bir yüzle ezberlersin yolları.

VEYSEL ÖNGÖREN
(1931 Diyarbakır - 1998 Diyarbakır)

Şair ve yazardır. 1931 yılında Diyarbakır'ın Bismil ilçesinin Hacıka (Uzundere) köyünde doğdu. Ortaöğrenimini Afyon Lisesi'nde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde Felsefe eğitimi aldı. Vatan gazetesi ve TRT'de çalıştı. Dost, Türk Dili, Sanat Rehberi, Su, Yeni Ufuklar, Türkiye Yazıları, Ulus gibi gazete ve dergilerde şiir ve yazıları yayınlandı. 1998 yılında doğduğu köyde öldü.[592]

Anıları vardır
Halkından
Yağışlı günleri düşündüren.
Diyarbakır'dan çitlerden.
Kendini hiç unutmayan Afyon.
Öğrencilikten, futbol ve güreşten.
Yüzülen küçük, dar, coşkun dereler
Değirmisaz
Dağlardan kömür çıkaran yırtık giysililer
Gene halkından.
Bütün bunlardan,
Yani temelde,
Bütün hışmıyla

[591] https://tr.wikipedia.org/wiki/Veysel_%C3%87olak, Er. Tar. 01.05.2026.
[592] https://tr.wikipedia.org/wiki/Veysel_%C3%96ng%C3%B6ren, Er. Tar. 01.05.2026.

YAŞAR MİRAÇ
(1953 Trabzon -)

Türk şair, yazar, çevirmen, yayıncı, öğretmen. 1970'li yıllarda Karadeniz yöresinin halk kültürünü şiire dönüştüren eserler verdi. Şiirleri Rusça, Yunanca, Almanca gibi dillere çevrilmiş yüze yakın şiiri, isim babası olduğu Yeni Türkü grubu başta olmak üzere çeşitli müzisyenlerce bestelenmiştir. 1953 yılında Trabzon'da doğdu. Asıl adı *Miraç Çolak*'tır. Annesi Behice Çolak, babası kamyon şoförü Dursun Çolak'tır. İlk, orta ve lise öğrenimini Trabzon'da tamamladı. İlk şiir denemelerini ilkokul yıllarında yaptı.

Lise yıllarında kendi yaşantısını, Trabzon'un türkülerini, şarkılarını masallarını yansıtan, Karadeniz deyişlerine, söyleyiş tekniklerine yer veren şiirler yazdı. 1971'de Trabzon Lisesi'nden mezun oldu, çalışmak ve öğrenim görmek için Almanya'ya gitti. 1972-1973 yıllarında on beş ay Almanya'da kaldıktan sonra yurda döndü ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne girdi. 1981 yılında üniversiteden mezun oldu.[593]

İsmail Afacan'ın 30 Ekim 2020 tarihli kültür sanat edebiyat dergisi olan Yeni E'de "Yaşar Miraç: Yeni Türkü, Yarım Kalan Bir Türkü Oldu" başlığı ile yaptığı söyleşide Yaşar Miraç Ankara günlerini şu şekilde anlatmıştır.

"Yeni Türkü işte tam da böyle bir şiir anlayışından başka bir şey değildi. Ankara'da öğrenciyken toplumcu-devrimci etkinliklere katılıyordum. Bilimsel sosyalizme inandığım için TİP, TSİP gibi partilerde çalışıyordum. Ankara'da TÖB-DER'deki Birlik-Dayanışma grubundan arkadaşlarım vardı. İGD (İlerici Gençlik Derneği) ve İKD'li (İlerici Kadın Derneği) arkadaşlarım vardı. Bunların çalışmalarını beğeniyor, doğru buluyor, destekliyordum."

…….

"Benim o dönemde böyle çok şiirim oldu. Dergilerde kitaplarda yayınlandı. Kimi şiirlerimin ilginç öyküleri vardır. Örneğin "Ajanstürk'ten Atılan 16 Basın İşçisinin Türküsü" gibi… Ankara'da Ajanstürk matbaasının önünden geçiyordum. 17-18 yaşlarında matbaa çırakları binanın merdivenlerinden ite kaka dışarı atıldılar. Genç işçiler binanın kaldırımında haklarını almak için direniyorlardı. Birine sordum "Ne oluyor" diye…Sendikaya üye oldukları için patron onları işten atmış. O şiiri orada yazıp onlara verdim. Bir iki saat sonra merak edip tekrar oraya gittiğimde polis gelmiş, sivil bir komiser elindeki telsizle birisiyle konuşuyor: "Kaldırımda, binanın önünde bağırıp çağırıyorlar. Şiir mi ne yazılı bir kağıt dağıtıyorlar." Gerçekten genç işçilerin dağıttığı kağıtta benim yazdığım o şiir vardı. Meğer işçilerden biri otobüse atlayıp Ulus'taki DİSK Basın-İş lokaline gitmiş, şiiri daktiloyla yazdırıp, teksir ettirip getirmiş… Bildiri gibi dağıtıyorlar. Öyle sevinmiştim ki…"

"Bir de Epengle Tekstil Fabrikasında grev vardı. İşçiler işten atılmalarını protesto etmek için Ankara'ya gelmişler. DİSK sendikalarının birinin lokalinde onlarla tanışmıştım. Onlar için "Epengle İşçilerinin Türküsü" diye bir şiir yazdım. Onlar da şiiri bildiri gibi gittikleri her yerde dağıttılar, bir işçi de şiiri sazıyla besteledi, fabrikanın

593 "Yaşar Miraç İle". 22 Temmuz 2004'te Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan söyleşi.

öndeki grev çadırında herkese çalıp söylediler. Yine "Dedeman Türküsü" şiirimi Dedeman işçileri her dörtlüğünü bir kartona yazarak otelin camlarına yapıştırdılar.

Necati Cumalı'yla birkaç kez karşılaştım. Her seferinde benim şiirlerimi beğendiğini, başarılı bulduğunu söylemiştir. Yalnız o şiirlerde noktalama imlerini pek kullanmadığımı, büyük harf kullanmadığımı kastederek bundan vazgeçsem daha iyi olacağını ima etmiştir. Ben şiirin kağıttaki görünümünün olabildiğince yalın olmasından yana olduğum için bilinçli olarak öyle bir yol izliyordum. Dilbilgisi ve yazım kurallarını değişmez kurallar olarak görmüyordum. Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde okuyup mezun olduğumdan bu konuda bilgiliydim. Örneğin "-cık" küçültme ekini şiirimde bolca kullanırken bu ekin yalnızca ad soylu sözcüklere gelir kuralını bozuyordum. Bu ek, eylem köklerine de gelmeliydi, ben bu görüşüme uygun sözcükler türettim, şiirimde bunlara yer verdim. Bugün de aynı düşüncedeyim. Dil öyle kalıp gibi hiç değişmeyen bir olgu olmadı benim için…"

O sıralarda Yaşar Kemal'le karşılaşmamızda bana "Lazoğlu senin kitapları (Yeni Türkü Yayınları'ndan çıkan 6 kitap) Fransa'ya götürdüm. Gallimer Kitapevi'nde editörün masasına yaydım, bakın Türkiye'de neler oluyor. Sizde böyle şiir olayları oluyor mu? diyerek övünçle sordum" demişti.

Kitaplar Ankara, İzmir, Adana, Antep gibi Türkiye'nin her yerinde dağıtılmıştı. Kimi tanınmış kitapevlerine doğrudan kendimiz teslim etmiştik. Bu gibi kitapevlerinin irsaliye fişlerini o bölgede olan şairlere vermiştim. Onlar kitap dağıtımlarından üç ay sonra gidip hesap görecekler ve satılan kitap paralarını alıp kendi telif ücretlerinden düşeceklerdi. Örneğin Ankara'da Ahmet Erhan, Antep ve Adana'da Ozan Telli bu uygulamayla teliflerini almıştı."[594]

Şiirleri Militan, Sanat Emeği, Türk Dili, Yusufçuk, Yazko Edebiyat dergilerinde yayımlandı. Başından beri halk edebiyatını özümsemiş ve özgün bir ses olarak insanlık, barış, demokrasi, gurbet, sıla konulu, türkü tadında, coşkulu, akışkan, imgeleri çarpıcı ve yeni, dur durak tanımaz çağdaş şiirler yazdı. 1982-2001 arasında Almanya'nın madenci kenti Gelsenkirchen'de yaşadı. Bu kentte evlendi ve iki çocuk sahibi oldu. Yaşar Miraç'ın şiirleri Rusça, Yunanca, Almanca ve daha birçok dile çevrilmiş, yüze yakın şiiri Yeni Türkü grubu başta olmak üzere çeşitli müzisyenlerce bestelenmiştir.

Gurbete kaçacağım
O lacivert ülkeye
O üzünç denizine
Uzayan iskeleye

Ansızın sormaksızın
Neler kalır geriye
Gurbete kaçacağım
O kimsesiz ülkeye

[594] AFACAN İsmail, "Yaşar Miraç: Yeni Türkü, Yarım Kalan Bir Türkü Oldu" Yeni E Kültür Sanat Edebiyat Dergisi, 30 Ekim 2020.

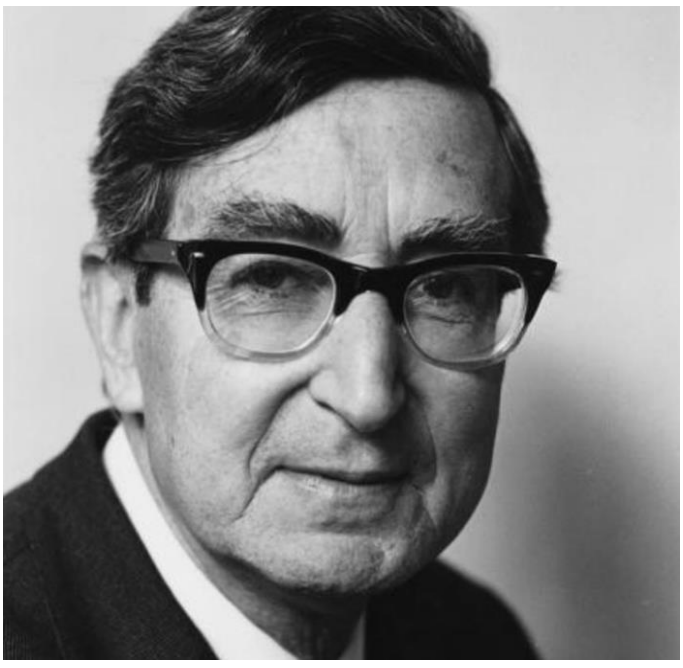
YAŞAR NABİ NAYIR
(25 Aralık 1908 Üsküp - 15 Mart 1981 İstanbul)

Şair, yazar ve yayıncı. Varlık dergisini ve Varlık Yayınevi'ni kuran edebiyatçıdır. Yedi Meşale Topluluğu'nun kurucularındandır. Şiirin yanı sıra öykü, roman, oyun, deneme türünde eserleri ve çevirileri vardır. Ancak Türk edebiyatına yaptığı en büyük katkı, 15 Temmuz 1933'ten itibaren 48 yıl boyunca hiç aksatmadan yayımladığı Varlık Dergisi'dir. Bu dergi, Türk edebiyatına birçok yeni yazar kazandırmıştır. Takma adı 'Muzaffer Reşit'tir.[595]

Yaşar Nabi, yazın alanına şiirle girmişti. İlk şiirleri lise öğretmeni Ahmet Halit Yaşaroğlu'nun özendirmesiyle, onun çıkardığı *Çocuk Dünyası* dergisinde yayımlandı. Edebi bir nitelik kazanan şiirleri 1926'da *Servet-i Fünûn*'da yayımlandı. Yeni Kitap (1927-1928), Hayat (1928), Muhit (1932-1933), Çığır (1933), Ülkü (1933) gibi yazın dergilerinde de yazan şair, 1928'de altı arkadaşıyla birlikte (Cevdet Kudret, Ziya Osman Saba, Vasfi Mahir Kocatürk, Sabri Esat Siyavuşgil, Muammer Lütfi ve Kenan Hulusi Koray) Yedi Meşale adlı bir seçme şiirler kitabı çıkardı (1928) ve bu ortak çalışma kısa süren Yedi Meşaleciler hareketini doğurdu.[596]

Yaşar Nabi, zamanla şiirden tümüyle koptu, öykü, roman, oyun, deneme, eleştiri, gezi notu gibi çeşitli yazın dallarında kalem oynattı. Panait Istrati ve Balzac'tan romanlar çevirmiştir.

Yaşar Nabi Nayır'ın Ankara'daki yaşantısı, onun edebi kimliğinin oluşumunda ve özellikle şiir anlayışının yön değiştirmesinde önemli bir evreyi temsil eder. Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında hızla gelişen Ankara, Nayır için yalnızca bir görev yeri değil, aynı zamanda yeni bir kültür ve edebiyat anlayışının filizlendiği bir ortam olmuştur.

Yaşar Nabi Nayır, Ankara'da özellikle devlet memurluğu ve kültürel görevler çerçevesinde bulunmuş, bu süreçte Cumhuriyet'in inşa ettiği yeni toplum düzenini yakından gözlemleme fırsatı bulmuştur. Bürokratik çevrelerde edindiği deneyimler, onun toplumsal değişimi doğrudan hissetmesini sağlamış, bu değişim, edebi üretimine de yansımıştır. Ankara'nın yeni bir başkent olarak taşıdığı modernleşme ideali, Nayır'ın düşünce dünyasında belirgin bir etki bırakmıştır.

[595] Kızı Filiz Nayır Deniztekin ile yapılan Mayıs 2021 tarihli nadirkitap.com röportajı 17 Mayıs 2021.

[596] KOÇ Duygu, 2020, "Öcü Geçmiş, Yüceltilen Bugün ve Umutlu Gelecek: Türk Kadın Yolu Dergisinde Siyasi Söylem". Tarih Araştırmaları Dergisi, 39 (67), s. 592.

Ankara'daki yaşantısı sırasında Nayır, dönemin aydınları ve sanatçılarıyla aynı entelektüel çevreyi paylaşmıştır. Bu çevre, edebiyatın yalnızca bireysel bir ifade aracı değil, aynı zamanda toplumu dönüştüren bir güç olduğu düşüncesini benimsemekteydi. Nayır da bu anlayış doğrultusunda, şiirinde bireysel duygularla toplumsal sorumluluk arasında bir denge kurmaya yönelmiştir.

Yaşar Nabi Nayır'ın şiir anlayışına bakıldığında, erken dönemlerinde daha çok bireysel ve lirik bir çizginin hâkim olduğu görülür. Ancak Ankara'daki yaşamı ve Cumhuriyet ideolojisiyle kurduğu ilişki, onun şiirinde belirgin bir dönüşüme yol açmıştır. Bu dönüşümle birlikte şiirinde, toplumsal konulara yönelim, yurt sevgisi ve memleket gerçekleri ve halkın yaşamına duyarlığı ön plana çıkmıştır. Ankara'nın modernleşme sürecini temsil eden yapısı, onun şiirinde daha bilinçli, daha gerçekçi ve daha toplumsal bir bakış açısının gelişmesine katkı sağlamıştır.

Nayır'ın şiir dili de bu süreçten etkilenmiştir. Daha sade, anlaşılır ve doğrudan bir anlatım benimsemiş, geniş okuyucu kitlelerine ulaşmayı hedeflemiştir. Bu yaklaşım, Cumhuriyet dönemi edebiyatının genel eğilimiyle de örtüşmektedir. Şiir, onun için yalnızca estetik bir uğraş değil, aynı zamanda bir "aydınlatma" ve "bilinçlendirme" aracı hâline gelmiştir.

Ankara'daki yaşantının Nayır üzerindeki bir diğer önemli etkisi, onun yayıncılık faaliyetlerinde görülür. Her ne kadar daha sonra Varlık Dergisi ile özdeşleşecek olsa da, Ankara'daki kültürel ortam onun bu tür girişimlere yönelmesinde etkili olmuştur. Bu şehirde kazandığı deneyim, edebiyatı kurumsal bir zemine oturtma fikrini güçlendirmiştir.

Sonuç olarak Yaşar Nabi Nayır'ın Ankara'daki yaşantısı, onun şiir anlayışını bireysel lirizmden toplumsal duyarlılığa doğru yönelten bir dönüm noktasıdır. Ankara, Nayır'ın edebiyatında yalnızca bir mekân değil, Cumhuriyet'in ideallerini, modernleşme çabasını ve toplumsal dönüşümü simgeleyen bir düşünsel arka plan olarak yer alır. Bu yönüyle onun şiiri, hem bireyin iç dünyasını hem de toplumun değişen yüzünü yansıtan dengeli bir yapı kazanmıştır.

Ayırma gözlerini gözlerimden bu akşam,
Böyle saatlerce bak, böyle asırlarca bak.
Gözlerine yavaşça yavaşça doldu akşam,
Göklerin ateşini kalbime boşaltarak
Benim içimde yaktı sanki gurubu akşam.
Senin kirpiklerinde bir damla oldu akşam.
Gündüzden gürültüden ve kainattan ırak,
Akşamı seyredeyim bakışlarında bırak,
Ayırma gözlerini gözlerimden bu akşam,
Böyle saatlerce bak, böyle asırlarca bak.

YAŞAR SEYMAN
(17 Mart 1954 Erzincan -)

Siyasetçi, yazar, sendikacı. Kadın hakları savunucusu, aktivist. Cumhuriyet Halk Partisi Parti Meclisi üyesi. 17 Mart 1954'te Tercan'da doğan Yaşar Seyman, Ankara Eğitim Enstitüsü ve Bankacılık Enstitüsü'nü bitirdikten sonra Türkiye İş Bankası'nda çalışmaya başladı. İş yaşamında sendikacılık faaliyetlerine katılan Seyman, 1983 yılından itibaren Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası'nda (BASİSEN) Ankara ve İç Anadolu Bölge Başkanlığı görevini yürüttü.[597]

Milliyet ve Cumhuriyet gazetelerinde yazıları yayınlanan Seyman, BirGün ve Yurt gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. İlk kitabı *Hüznün Coşkusu Altındağ* ile 1986 Akademi Kitap Evi Ödülü'nü aldı. Bu eseri 1993'te oyunlaştırılarak Ankara, Bursa, Antalya ve Van devlet tiyatrolarında müzikal olarak sahnelendi. Metin yazarı olduğu *Kadının Türküsü* dünya kadın müzikal belgeseli olarak 2004'te Almanya'da Türkçe ve Almanca sunuldu. *Yangın Yeriydi Yurdum* isimli kitabı Bulgarca'ya çevrilen Seyman'ın son kitabı *Benazir* ise; İngilizce ve Urducaya çevrildi. 8-14 Ekim 2011 tarihleri arasında ve "kadın" ana teması ile gerçekleştirilen 48. Altın Portakal film Festivali'nde Ulusal Uzun Metraj Film Yarışması Jüri Üyesi olarak yer aldı.[598]

Hüznün Coşkusu Oyunu, 1993 yılında Sanat Kurumu Övgüye Değer Yazar Ödülü'ne, 1995 yılında Kültür Bakanlığı Özel Ödülü'ne layık görülen Yaşar Seyman; 2007'de Çağdaş Gazeteciler Derneği Makale Ödülü'nü aldı. 2017 Dil Derneği "Onur Ödülü" ile 2017 Necip Hablemitoğlu "Toplumsal Duyarlılık" ödüllerini aldı. Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği, SODEV ve BASİDAV üyesi olan Yaşar Seyman, bir süre PEN Ankara Temsilciliği ve Avrupalı Sanatçılar Derneği Başkanlığını da yürütmüştür. 2024 yılında Yüzyılın Aydınlık Yüzleri ödülü almıştır.[599]

YAVUZ BÜLENT BÂKİLER
(23 Nisan 1936 Sivas - 28 Eylül 2025 İstanbul)

Şair ve yazardır. Gazetecilik, yöneticilik ve avukatlık da yapmıştır. Aslen Azerbaycanlı olan Yavuz Bülent Bâkiler, dedeleri Azerbaycan'ın Karabağ bölgesinden Sivas'a

[597] "Yaşar Seyman", https://web.archive.org/, 01.05.2026.
[598] https://www.milliyet.com.tr/, 01.05.2026.
[599] https://ankahaber.net/haber/detay/maltepe_belediyesinin_istasyon_dergisine_gorkemli_3_yas_kutlamasi_165497 01.05.2026.

göçmüş bir ailede doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Sivas, Gaziantep ve Malatya'da tamamladı. 1960 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olduktan sonra kısa bir süre *Yeni İstanbul* gazetesinde çalıştı.[600]

TRT Ankara Radyosu Merkez Program Dairesi Başkanlığında raportör olarak çalışırken çeşitli kültür programları hazırladı ve sundu. 1969-75 yılları arasında Sivas'ta avukatlık yaptı. İl Başkanlığı görevinde bulunduğu Adalet Partisi'nden belediye başkanı ve milletvekili adayı gösterildi. 1975-1976 yılları arasında Başbakanlık Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığında hukuk müşavirliği yaptıktan ve 1976-1979 yılları arasında Ankara Televizyonu'nda çalıştıktan sonra, 1979-1980 yılları arasında Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı olarak görevlendirildi.

Liseden mezun olduğu 1953 yılında *Türk Sanatı* dergisinde çıkan ilk şiirinin ardından şiirleri mahallî dergi ve gazetelerde yayımlandı. Uzun süre *Tercüman* ve *Türkiye* gazetelerinde köşe yazıları yazdı. 24 Mart 2013 tarihinde *Türkiye* gazetesindeki görevinden kendi isteğiyle ayrıldı. 28 Eylül 2025 tarihinde hayatını kaybeden Bakiler. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde cenaze namazı kılındıktan sonra, Sivas'ta ikindi vakti Ay Yıldız Camii'nde cenaze töreni düzenlendi. Ardından, Yukarı Tekke Mezarlığı'ndaki aile kabristanına defnedildi.[601]

Yalın ayaklarınla koştun mu tarla tarla
Duydun mu çıplak toprağın, çıplak insanın yasını
Ağlayan kadınlarla, ihtiyarlarla
Yaşadın mı bir yağmur duasını
Bozbulanık ırmaklarda çimdin mi
Kulak verdin mi yürekten kavala, saza
Bir ipek seccade üstünde gibi, huzurla
Durdun mu toprakta namaza ?

Bilir misin köylerde akşam olunca
Çekilir el ayak ortalıktan...
Bir hüzünlü ay doğar karanlığa sapsarı.
Başlar bir ağıt gibi sulardan, kapılardan
Kurbağa feryatları, köpek ulumaları...

YILDIRIM TÜRKER
(24 Ağustos 1957 Ankara -)

Türk yazar, şair, dramaturg ve tiyatro çevirmeni. Robert Kolej'den mezun olduktan sonra, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nü bitirdi. İstanbul Şehir Tiyatroları'nda dramaturg olarak çalıştı. Express ve Öküz dergilerinde yazdı. 2007 yılında gerçekleşen yirmi altıncı Uluslararası İstanbul Film Festivali'nde 16 Türk filminin yarıştığı Ulusal Yarışması'nda jüri üyeliği yaptı.

600 "Yavuz Bülent Bakiler", https://web.archive.org/, 01.05.2026.
601 "Şair ve yazar Yavuz Bülent Bakiler vefat etti", https://www.aa.com.tr/, 01.05.2026.

İncitmeden hüzünle
Okşuyorum anıları
Nasıl da gençtim
Kaygısız ve şehvetli
Gece kaçamakları
Gizli buluşmalardan
Vaktim yoktu sanki
Saymaya aşkları

YUNUS KORAY
(25 Ekim 1952 Antalya -)

Şair. Asıl adı Koray Küçükemiroğlu. 1976'de Antalya Lisesi'ni bitirdi. Ayrıca bir süre amatör kulüpler Finikespor ve Korkutelispor genç takımlarında futbol oynadı. 1982'de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. İzmir'de edebiyat öğretmenliği yaptı. İki çocuk babasıdır.[2] İlk şiiri (*Beyazı Emziren*) 1977'de Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan Türk Dili'nde çıktı. Halen edebiyat dergilerinde yayınlanan şiirleri ve katıldığı etkinlikler ile edebiyat yaşamını sürdürmektedir.[602]

Ateş olur yalanlarım üzmemek için
Çarpık bacakların birleştiği tüy
Karanlık kuyudur uyanmaz
Tüylenmiş bölümlerde susuşum ay bakışı
Ayıp yoklayışlarından geçin az.

Yüzü görünür kıvrandığı ter içinde
İpekler kaynatır kıvranırım ben
Düzlere her şeyden önce sevinince
Çınar gölgeleri suyun akışı
Koşar gelir beynime yerleşir serince.

ZEKİ ÖMER DEFNE
(1903 Çankırı - 2 Aralık 1992 İstanbul)

Şair. Zeki Ömer Defne, Çankırı'nın İmaret Mahallesi'nde diğer adıyla Saray Mahallesi'nde 4 numaralı evde, Rumi takvime göre 1319, Miladi takvime göre 1903'te doğmuştur. Asıl adı Mehmet Zeki olup; aile lakabı Hanyalıoğlu'dur. Zeki Ömer Defne, Türk Edebiyatı dergisinden Belkıs Kabaklıoğlu ile yaptığı bir röportajda babasının

602 YALÇIN Murat, 2010, "Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi", Cilt II, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, s. 1140, ISBN 9789750805677.

Zekâi Dede'ye hayranlığı dolayısıyla verdiği "Zekâi" isminin hocaları tarafından "Zeki" olarak değiştirildiğini söyler.

Çok zor şartlar altında eğitimine devam eder. İlk önce rüştiyeyi bitirir, daha sonra Kengrı (Çankırı) Ertuğrul Mekteb-i İdadisinde okur ancak okul hayatı babasız geçer. Bu durum Zeki Ömer Defne'yi çok etkiler. Hocalarının isteği üzerine Ankara Keçiören Muallim Mektebine gider. İdadiyi bitiren öğrenciler Ankara Darülmuallimin son sınıfına kaydolabilmektedir. Bu durum Defne'ye bir yıl sonra öğretmen olma imkânı sağlamıştır. Bu okuldan birincilikle mezun olur.

Ankara Muallim Mektebi'nden mezun olduktan sonra ilkokul öğretmeni olarak görev yaptı. Daha sonra dışarıdan bitirme sınavları yoluyla lise öğretmenliğine geçti. Daha sonra sırasıyla Galatasaray Lisesi'nde, Alman Lisesi'nde, Şişli Terakki Lisesi'nde ve Harp Akademisi'nde edebiyat öğretmeni olarak görev yaptı.

İlk şiiri 1923'te Halk Yolu dergisinde yayınlandı. Halk edebiyatı geleneklerine bağlı ve hece ölçüsünde şiirler yazdı. 1940'tan başlayarak Çınaraltı, Sanat ve Edebiyat, Hareket, Ün, Şadırvan, Edebiyat Dünyası gibi dergilerde şiirleri yayınladı. 1969'da Galatasaray Lisesi'ndeki görevinden emekli oldu. 1970'lerde şiirleri daha çok Varlık dergisinde görüldü.

Anadolu'yu şiirlerinin ana teması olarak aldı. Yurt güzellemeleriyle tanındı. Yazdığı yurt güzellemeleri şiirlerinde Erzurum, Eğin, Ilgaz, Isparta, Bursa, İstanbul, Konya illerini çeşitli özellikleriyle tanıttı. Güçlü bir anlatıma ve duyarlığa sahip olan şiirleri ancak 1970'lerden itibaren kitaplaşmaya başladı. Zeki Ömer Defne 2 Aralık 1992'de yaşama gözlerini yumdu. Karacaahmet Mezarlığı'na defnedildi.[603]

Git ha git otsuz ağaçsız, sensizliğim
Yansır sanki yüzyıllardan bu yana.
Yansır memleket olur.

Ey savaşlar, bozgunlar, ey iç göçler, ey bağrım!
Ey biraz Orta Anadolu!
Kavuşsun da arada bir zafer sarhoşluğuna.
Yine görüp göreceğin hasret olur.

Çok görür el kadar gölgeliğini.
Rahat vermez yel, yağış yeşiline, çiçeğine...
Zaman zaman boşlukta beliren bir ince dal,
Bir avuç toprağının başına dert olur.

ZERRİN TAŞPINAR
(1947 Ankara -)

Şair, yazar. 1947'de Ankara'da doğdu. Şiirlerini yayınlamaya lise yıllarında başladı. Evlendikten sonra şiire bir süre ara verdi. 1980'de tekrar yazmaya başladı. *Yarın*,

[603] Zeki Ömer Defne'nin Şiirleri'nin Türk dili açısından incelenmesi. s. 14. 31 Ağustos 2022.

Varlık, *Damar*, *Evrensel Kültür*, *Pir Sultan Abdal*, *Emekçi Kadınlar*, *Pencere* gibi dergilerde şiir, öykü ve denemeler yayınlandı. Emekçi Kadınlar Derneği onur üyesi olan şair, halen TRT'de danışman ve metin yazarı olarak çalışmaktadır. 2 Temmuz 1993'te Sivas Katliamı'ndan sağ olarak kurtulanlardan biridir.[604]

Bütün sınırlarını aştık da dağların
Bütün okyanusların kapılarını
Düşle gerçek kucak kucağa
Köpükle dalgakıran
ve yalnızlığın deniz feneri

Biz ki asırlardır sesiydik aşkın
Bir kuş azatlamadık
Bir boncuk geçirmedik
İncecik bilekteki son boğuma

Çömlekçi söyle bana
Nasıl bulur gizli bir liman
İnsan kendinden bunca
korkarsa...

ZEYNEP KÖYLÜ
(07 Ağustos 1978 Çorum -)

Zeynep Köylü, 1978 yılında Çorum'da doğdu. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü'nü bitirdi (2003). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde yüksek lisans yaptı (2016). İstanbul'da yaşıyor.

İlk kitabı *Son Arzum Gül ve Kedi*, 1998 yılında Mayıs Yayınları tarafından yayımlandı. Bu kitabıyla Arkadaş Z. Özger Şiir Ödülü'nü (1997) ve Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülü'nü kazandı (1999). İkinci kitabı *İlk Ağacı Öperek*, 2007 yılında Everest Yayınları'ndan çıktı. Son kitabı "Yırtılış", 2017'de yayımlandı (Edebi Şeyler Yayıncılık). Şiirlerinden bazıları İngilizce, Hollandaca, Litvanyaca, Bulgarca ve Moğolcaya çevrildi ve antolojilerde yer aldı.[605]

Anne, içerde kurur mu çamaşırlar?
Rüzgar esmiyor
Her gün bıçaklıyor gökyüzünü karnından
Kuşları eskisi gibi özlemiyorum

[604] www.wikipedia.com/ 01.05.2026.
[605] www.wikipedia.com/ 01.05.2026.

Sanki birşeyler var
Ben bittikçe çoğalan

Öyle alıştım ki duvarlara
Hiç tahmin etmezdim onları da
Senin kadar seveceğimi
Öyle alışıyor ki insan, karanlıkta dikiyorum
Karanlıkla dikiyorum gecenin
Sökülen yerlerini

ZEYNEP UZUNBAY
(1961 Kayseri -)

Şair, yazar ve öğretmendir. İlkokulu, ortaokulu ve Sağlık Meslek Lisesi'ni Kayseri'de okudu. Turhal ve Tokat'ta iki yıl hemşirelik yaptı. 1985'te Ankara'da Gazi Eğitim Fakültesi Edebiyat Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli okullarda edebiyat öğretmenliği yaptıktan sonra, 2006 yılında emekli oldu. İzmir'de yaşamaktadır. Uzunbay şiirlerinin yanı sıra, şiir yazıları, şiir çözümlemeleri de yazmaktadır. Şiirleri İtalyanca ve İngilizceye çevrilmiştir.[606]

Bir aşk başka bir aşk içindir
Bilemediniz
Dilinizin dutuna
Kirazına gülüşünüzün
Korkuluklar dikilmiş
İşte gördünüz

Yanımlı aşkları yansılıyor
Kaçamak bir yağmurla
Azcık ıslanıyor sesiniz
gülüşünüz
Bu bir çağrı değil
Tut ki geldiniz
Susamış bir düşü
Kandırabilir misiniz

ZİHNİ TURGAY ANADOL
(1 Mart 1918 Zonguldak - 11 Mayıs 1999 İstanbul)

Yazar ve şairdir. TBMM milletvekili Kıvılcım Kemal Anadol'un babasıdır. Edebiyatçı Müfide Güzin Anadol'un yakın akrabasıdır. 1 Mart 1918 tarihinde Zonguldak'ın Devrek ilçesinde doğdu. 1940 senesinde Ankara Musiki Muallim Mektebi ve Haydarpaşa

[606] www.wikipedia.com/ 01.05.2026.

Lisesini bitirdi. Karabük Demir-Çelik Fabrikasında işçi olarak çalıştı. 1944 yılında Türk Ceza Kanunu'nun 141. maddesine aykırı davranışlarından ötürü hüküm giydi.[607]

1951 yılında Yusuf Ahıskalı ile birlikte *Yeni Ses* adlı dergiyi yayımladı. Kaleme aldığı ilk yazı 1939 yılında *Yeni Adam* adlı mecmuada yayımlandı. Toplumcu gerçekçi tarzda şiirler yazdı ve şiirleri çeşitli dergilerde çıkmaya başladı. *Evrensel* gazetesinde yazarlık yaptı. Türkiye Yazarlar Sendikası, İnsan Hakları Derneği, Edebiyatçılar Derneği ve TÜSTAV oluşumlarının bir mensubuydu. 1995 Edebiyatçılar Derneği Altın Madalya Onur Ödülü'ne layık görüldü. Kanser hastalığı nedeniyle 11 Mayıs 1999 tarihinde hayatını kaybetti. Naaşı Feriköy Mezarlığı'na defnedildi. Evliydi ve dört çocuğu vardı.[608]

Devrek'ten çıktı yola
Tefen'e, Zonguldak'a, gurbete doğru
Ardında Derviş Hayriye'si,
Arı ırmak, dut ağaçları
Bir açtı, bir kapadı gök
Sarp kayalar, dik yamaçlar
El sürmedi
Yan bakmadı
Umuduna sarıldı, bırakmadı
Ölmesin diye bebeler
Analar acı çekmesin
Ve ezilmesin babalar
Sebil etti:
Gençliğini, güzelliğini, her şeyini:
Güzel dünya
Güzel insanlara kalsın
Çalışanlar mutlu olsun

ZÜHAL TEKKANAT
(16 Ağustos 1938 Ankara - 27 Ekim 2019 Ankara)

Şair. *Cumhuriyet* gazetesinde sanat muhabiri olarak çalıştığı dönemde şair Cemal Süreya ile tanıştı. Sosyal Sigortalar Kurumu'nda devlet memuru olmasından dolayı Elif Sorgun mahlasıyla şiirler yazdı. "Karacaoğlan'ın Elif'ini" ve "Yozgat'ın Sorgun'unu" mahlas olarak Süreya verdi.[609]

İlk eşi askeri hâkim Doğan Dülgerdil'dan İçsel (Dülgerdil) adında bir kızı dünyaya geldi. İki kez evlendiği eşi Cemal

[607] Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, "Zihni Anadol", *teis.yesevi.edu.tr.*, 2023.
[608] GENÇAY Güngör, "Bir sosyalist nefer: Zihni Anadol", https://www.evrensel.net/, 08.05.2000.
[609] "Eşi anlatıyor; Cemal Süreya nasıl öldü, birlikte olduğu kadınlara şiddet uyguladığı doğru mu?", T24, 5 Ocak 2015.

Süreya'dan Memo Emrah (Seber) adında bir oğlu dünyaya geldi. 1967'de evlendiklerinde Süreya 35, Tekkanat 28 yaşındaydı. 1974'te ayrıldılar. Cemal Süreya'nın 1972'de hastanede yatan Zühal Tekkanat'a yazmış olduğu mektuplardan oluşan Onüç Günün Mektupları adlı kitap, Can Yayınları tarafından yayımlandı. Tekkanat, Süreya ile birlikte paylaştığı yedi yılı *Yaşadığım Yıllar* adlı eserinde kitaplaştırdı. Tekkanat'ın Süreya ile olan ilişkisi, Aydan Ay'ın "Zühal ile Cemal" adlı kitabına konu oldu.[610]

[610] ÇELEBİ Semra, 2012, "Cemal Süreya'nın 'ipekböceği sesli' sevgilisi", ETHA, 2016.

SON OLARAK

Şairlerin kentidir Ankara

Edebiyatın, şiirin ve
Şairlerin kentidir Ankara

Mesela
Turgut Uyar, Ankara'da doğmuş.
ve yıllarca burada yaşamış.
Her akşam iş çıkışı
Üç Nal Meyhanesi'ndeki aynı masada
"Göğe Bakma Durağı"nı okumuş,
"İkimiz birden sevinebiliriz;
Göğe bakalım" dizelerini yazmış.

Sonra
Özdemir Asaf da, Ankara'da doğmuş.
Doğduğunda, bütün renkler hızla kirlenmeye başlamış,
Özdemir hoca, birinciliği beyaza vermiş.
Gençliğinde yalnızlığını bizimle paylaşmamış
Zaten paylaşsaydı da yalnızlık olmazmış.

Ahmet Arif, Ankara'da, Dikmen'de
Bizim evin az ilerisinde oturmuş.
Ankara'nın soğuğunda, ayazında
Seni, anlatabilmeye çalışmış, seni
İyi çocuklara, kahramanlara.
Namussuza, haldan bilmez,
Kahpe yalana.

Sıcak sohbetlerin, muhabbetin ve
Şairlerin kentidir Ankara.

"Birinci Yeni" Ankara'da doğmuş
"İkinci Yeni" de.

Cemal Süreya, Ankara meyhanelerinde
Kafayı çekmiş, en güzel dizelerini burada yazmış
Ankara'nın ıhlamur kokan sokaklarında
Ceketindeki düğmeleri koparark
Hoşlandığı kadınlara hediye edermiş.

Özdemir İnce, ilk şiirlerini
Hukuk Fakültesi sıralarına.
"Seviyorsanız eğer geç kalmayın
Sakın aşkınızı söylemeye!...
Telgraf çekin, telefon edin, mektup yazın,

Ama sakın geç kalmayın aşkınızı söylemeye!...”
Dizelerini yazmış

Attilâ İlhan Ankara’da otururmuş.
Yıllarca Bilgi Kitabevi’nde çalışmış.
En güzel dizelerini İstanbul’da Paris de değil.
Gökdelen’de, Set Kafeterya’da yazmış.

Dostlukların, hatıraların ve
Şairlerin kentidir Ankara

İlhan Berk, Ankara’da çalışmış
Tavukçu’da içmiş öğle rakılarını
ve belki de bir kadına söylenebilecek
En güzel dizeleri Ankara’da yazmış.
“Cumhuriyetin ilk yılları gibiydi yüzün”

Gülten Akın, Kültür Bakanlığı’nın
Yayın Danışma Kurulu’ndaymış.
Hasan Hüseyin, Ankara’da
Acıyı bal eylemiş.

Ece Ayhan Mülkiye’de okumuş
Cahit Sıtkı, 35 yaş şiirini
Şükran Lokantası’nda yazmış.

Ahmet Telli, yıllarca Batıkent’te oturdu
Orada, “Hüznümüz” isyan olmuştu

Metin Altıok, Ankara’da yaşamış
ve Ankara’da ölmüş

Sokakların, uzun yürüyüşlerin ve
Şairlerin kentidir Ankara

Dil-Tarih’te Can Yücel Latince şiirler okurmuş,
Enver Gökçe de oradan yetişmiş,
Sonra Halkevleri’nin “Ülkü” dergisinde
Ahmet Hamdi Tanpınar’la, Ahmet Kutsi Tecer’le,
Nurullah Ataç’la tanışmış,
Arif Damar’la, Mehmet Kemal’le dost olmuş.

Onların sevmediği “Garip” akımı
Az ilerdeki Atatürk Lisesi’nde doğmuş.
Okulun zili çaldı mı Orhan Veli,
Oktay Rifat’ın yanına koşar,
“Teneffüsü gâvur etmeyelim Oktay...”
“...şiirden bahsedelim” dermiş,

Kolay mı? Edebiyat hocaları Tanpınar'mış.

Sevdaların, özlemlerin ve
Şairlerin kentidir Ankara

Artık, bir devir kapanıyor,
Yeri kolay kolay dolmayacak insanlar
Bir bir gidiyor.
Artık şair de çıkmıyor
Bu harap olmuş kültürden.

Artık bu şairlerin isimleri
Ankara'da parklarda ve sokak tabelalarında
Artık ne Tavukçu'nun tahta masalarına
Şiir kazıyanlar kaldı.
Ne Özen ve Tuna Pastanesi'nde
Kahve içen şairler.

Sanki hep birlikte gittiler
Belki o güzel atlara binmediler
Ama hepsi gitti birer birer

Artık ne şiir kaldı Ankara'da
Ne şair kaldı
Ne de o eski sevdalar

KAYNAKÇA

AKPINAR, H. (1991). Ahmed Arif köylü şairi mi? Damar, Ahmed Arif Özel Sayısı (4-5), 31.

AKSU, E. (2023). Ahmed Arif'in "Hasretinden Prangalar Eskittim" adlı şiir kitabının söylem çözümlemesi. (Yüksek Lisans Tezi). Siirt: Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ANDAY Melih Cevdet, Yeni Tanrılar, Yasak, Deneme, Adam Yayınları, 1. Basım, Temmuz 1996, İstanbul

ARAS Özkan, "Ankara'da Bir Garip Orhan Veli", https://alivedatoygurbitmeyenyolculuk.wordpress.com/

AYDOĞAN Tolga, Orhan Veli'nin Ankara'daki İzleri, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, Mayıs 2023, İstanbul.

AYDOĞAN Tolga, "Orhan Veli'nin Ankara'daki izlerinin peşinde bir yazar", https://lavarla.com/

AYDOĞAN Tolga, "Ankara'lı Orhan Veli", https://karanfildergi.com.tr/ankarali-orhan-veli/

AYDOĞAN Tolga, "*Sabahattin Ali'nin Ankara'daki İzleri*", YKY Yayınları, 1925.

BEZİRCİ Asım, Orhan Veli Yaşamı, Kişiliği, Sanatı, Eserleri, Evrensel Basım, 1991, İstanbul

ERCİLASUN Bilge, "Orhan Veli Kanık, Hayatı, Sanatı, Eserlerinden Seçmeler", Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, ISBN 975-11-0789-X, 2004

KANIK, OV. (1992). *Bütün Yazıları*. İstanbul: Adam Yayınları.

KARTAL Coşkun, "Ankara'da Bir Garip Orhan Veli" https://www.kentekrani.com/

KORKMAZ, R. ve Özcan T. (2007). Cumhuriyet dönemi Türk şiiri. R. Korkmaz (Ed.), Yeni Türk edebiyatı el kitabı 1839-2000 içinde (s. 237-340). Ankara: Grafiker Yayınları

SÜREYA Cemal, 999. Gün: Üstü Kalsın, Broy Yayınları, Ekim 1991, İstanbul

SÜREYA Cemal, Folklor Şiire Düşman, Denemeler, Can Yayınları, 1992, İstanbul

ŞEKER, Z. (1997). Ahmed Arif ve şiirini besleyen kaynaklar. Ankara: Ürün Yayınları.
DİKEN Şeyhmus, "Ahmed Arif Abisi Olmak Halkının", İletişim Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 2018.

TÜRKELİ Özgün. "Orhan Veli'nin Ankara'daki izlerinin peşinde bir yazar: Tolga Aydoğan", https://lavarla.com/

https://bianet.org/biamag/yasam/240024-agabeyim-orhan-veli-sairin-sokaktaki-izini-suruyor

https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/siiri-sokaga-tasiyan-sair-orhan-veli-1732614

http://www.milliyetsanat.com/yazar-detay/orhan-tuleylioglu/orhan-veli-siz-ankara/1279

http://www.orhanveli.net/halukoral.html

https://tarihdergi.com/311-oktay-rifattan-433-orhan-veliye/

https://alivedatoygurbitmeyenyolculuk.wordpress.com/2025/08/18/ankarada-bir-garip-orhan-veli-ozkan-aras/